

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია
პ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი

ქველი ქართული მწერლობის ქვლები

V

**ბასილი კესარიელის „სწავლათა“
ეფთვივე ათონელისეული
თარგმანი**

გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო
ც. ქუ რ ც ი კ ი. ძ ე მ

თბილისი
„მეცნიერება“
1983

IV საუკუნის ცნობილი მოღვაწის ბასილი კე-
სარიელის „სწავლათა“ ქართული თარგმანი, რომელიც
შესრულებულია ეფთვიმე ათონელის მიერ, ქვეყნდ-
ბა პირველად X—XI სს-ის სამი ხელნაწერის მიხედვით.
ტექსტს ერთის გამოკვლევა და ერთი ლექსიკონი.
გამოკვლევაში განხილულია ეფთვიმე ათონელის მთარ-
გმნელობითი მეთოდის ზოგი თავისებურება, აგრეთვე
დახასიათებულია თარგმანის ლექსიკური, გრამატი-
კული და სტილისტური მხარე. ხელნაწერთა ანდერძ-
მინაწერების ანალიზის საფუძველზე გარკვეულია
საქართველოს ისტორიისათვის საყურადღებო საკით-
ხები.

სერიის სარედაქციო კოლეგია: ალ. ბარამიძე, ქ. ლომთათიძე,
ელ. მეტრეველი (მთ. რედაქტორი), ც. ქურციკიძე (პასუხისმგებელი
მდივანი), შ. ძიძიგური.

ტომის რედაქტორი ელ. მეტრეველი

შესავალი

ათონის სალიტერატურო სკოლის მნიშვნელობა ქართული მწერლობის ისტორიაში სრულიად განსაკუთრებულია. ეფთვიმე ათონელიდან მოკიდებული ათონის ივერთა მონასტერში ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ითხოვებოდა და ითარგმნებოდა სასულიერო მწერლობის შესანიშნავი ნიმუშები.

ეფთვიმე ათონელმა, რომელმაც საფუძველი დაუდო შორეული ქალკედონის ნახევარკუნძულზე ქართულ მწიგნობრობას, თავისი თარგმანების ღონითაც გამორჩეული ადგილი დაიჭირა თანამოღვაწეთა და თანამოკალმეთა შორის. ეფთვიმეს ბიოგრაფი გიორგი ათონელი, რომელიც მოგვითხრობს, თუ როგორ დაიწყო ეფთვიმემ მთარგმნელობითი მოღვაწეობა თავისი მამის — იოვანეს რჩევითა და შეგონებით, მასზე, როგორც მთარგმნელზე, წერს: „იგი, ვითარცა იყო ყოველსავე ზედა მორჩილი, მოსწრაფედ შეუდგა ბრძანებასა მისსა (თავისი მამის — ც. ქ.) და იწყო თარგმნად. და ყოველნივე განაკურენა, რამეთუ ეგევითარი თარგმანი, გარეშე მათ პირველთასა, არღარა გამოჩინებულ არს ენასა ჩუენსა და ეკონებ, თუ არცაღა გამოჩინებდა არს“. გიორგი ათონელი იქვე იმის შესახებაც წერს, თუ რა მაღალი აზრის იყო ეფთვიმეს მთარგმნელობით მოღვაწეობაზე ქართველთა მეფე დავით კურაპალატი, რომელსაც ეფთვიმე თავის თარგმანებს უშუალოდ უგზავნიდა: მან „მრავალნი წიგნი წარსცნის წინაშე დავით კურაპალატისა, რომელნი-იგი იხილნა რაჲა, ვითარცა იყო მორწმუნე, სიხარულითა აღივსო და აღიდებდა ღმერთსა და იტყოდა, ვითარმედ: მაღლი ღმერთსა, რომელმან ჩუენთა ამათ ჟამთა ახალი ოქროპირი გამოაჩინა. და ზედაჲსზედა მოუწერნ, რაჲათა თარგმნიდეს და წარსცემდეს“¹.

ეფთვიმეს მამის, იოვანეს, ანდერძში, რომელშიც ეფთვიმეს თარგმანები ჩამოთვლილი და რომელიც თითქმის უცვლელად აქვს გადმოტანილი გიორგიმთარგმნიდელს თავის თხზულებაში „ცხოვრებაჲ იოვანესი და ეფთვიმესი“, „რეგულარ მეორედ დასახელებულია „სწავლანი წმიდისა მამისა ჩუენისა დიდისა ბასილინი“². წინამდებარე გამოცემაში სწორედ იოვანეს ანდერძში მეორე ნომრად დასახელებული ბასილი დიდის „სწავლანი“ ქვეყნდება. ანდერძში პირველად ჩამოთვლილი თხზულებები, როგორც უკვე შენიშნულია, ეფთვიმეს ადრინდელი თარგმანები უნდა იყოს. „სწავლანი“ რომ, მართლაც, ეფთვიმეს ადრეულ თარგმანს წარმოადგენს, იქიდანაც ჩანს, რომ ხელნაწერი Ath 32, რომელიც ამ ტექსტს შეიცავს, 977 წელსაა გადაწერილი — ეფთვიმეს მიერ მთარგმნელობითი მოღვაწეობის დაწყებიდან (ივარაუდება 975—977 წწ.) სულ მალე.

¹ ძველი ქართული პაგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები... წიგნი II, თბ., 1967, გვ. 61.

² იქვე, გვ. 62. იოვანეს ანდერძი იხ. თ. ქორდანი, კრონიკები, ტფ., 1892, გვ. 241.

ბასილი კესარიელი, სხვანაირად, ბასილი კესარია-კაპადოკიელი, რომელიც თავისი მრავალმხრივი ლიტერატურული და საზოგადოებრივი მოღვაწეობის გამო ბასილი დიდადაც იწოდა, ქრისტიანული ეკლესიისა და მწერლობის ისტორიაში გრიგოლ ნაზიანზელსა და იოვანე ოქროპირთან ერთად თანაბრად ინაწილებს უპირველესი და უდიდესი მოღვაწის სახელს.

ბასილი დიდის ბიოგრაფიას პირველწყაროებზე დამყარებით სამეცნიერო ლიტერატურაში ამგვარად აგვიწერენ:³ ბასილი დაბადებულია 329 (თუ 330) წელს კაპადოკიის ქალაქ კესარიაში (ზოგის ვარაუდით, პონტოს ქალაქ ნეოკესარიაში). მისი მშობლები — მამა, თეოთონაც ბასილი, და დედა, ემილია, დიდგვაროვანთა წრეს ეკუთვნოდნენ. ბასილის მშობლების ოჯახებს დიოკლეტიანეს ზეობაში დევნა განუცდიდათ: ემილიას მამა მოუკლავთ, ბასილი უფროსის მამაკი თავისი ოჯახით შვიდ წელიწადს იმალებოდა პონტოს უსიერ ტყეში.

ბასილსა და ემილიას ათი შვილი ჰყავდათ: ხუთი ვაჟი და ხუთიც ქალი. ხუთი ძმიდან სამნი ეპისკოპოსები იყვნენ (ბასილი კესარიელი, გრიგოლ ნოსელი, პეტრე სებასტიელი).

ბასილი დიდმა დაწყებითი განათლება მშობლიურ ქალაქ კესარიაში მიიღო, შემდეგ ერთხანს კონსტანტინოპოლში სწავლ ობდა, ბოლოს კი ათენში გაემგზავრა. აქ მან შეისწავლა ნეოპლატონური ფილოსოფია, რამაც მისი აზროვნების მიმართულებაზე გარკვეული გავლენა მოახდინა. ათენში ბასილი დაუმეგობრდა გრიგოლ ნაზიანზელს (ღმრთისმეტყველს) და ეს მეგობრობა მათ სიცოცხლის ბოლომდე გაჰყვათ.

სამშობლოში დაბრუნებული ბასილი ერთხანს რიტორიკით იყო გატაცებული. მასში ქრისტიანული განწყობილების გაღრმავებას ხელი შეუწყო უფროსმა დამ მაკრინამ, რომელიც ცნობილი იყო თავისი საქველმოქმედო მოღვაწეობით. 358 წლის ახლო ხანებში ბასილი მონათლა და წიგნის მკითხველად დაინიშნა. ამავე პერიოდში უკვე ასკეტური იდეალით შეპყრობილმა სირიისა და პალესტინის გავლთი მოგზაურა ეგვიპტეში იქაურ ასკეტთა საქმიანობის გასაცნობად. როდესაც უკან დაბრუნდა, მან ასკეტური მოღვაწეობისათვის აირჩია მდინარე ირისის მიდამოები პონტოში, სადაც რამდენიმე მონასტერი დააარსა.

როგორც ბასილის ბიოგრაფები იუწყებიან, მის მიერ დაარსებული მონასტრები იმით გამოირჩეოდა, რომ აქ სხვადასხვაგვარ საქველმოქმედო საქმიანობასაც ეწეოდნენ (მაგ. აპყადათ ბავშვები — სხვათა შორის, ორივე სქესისანი—სწავლა-აღზრდისათვის).

³ ბასილი დიდის ცხოვრების ამსახველ პირველწყაროებდა ითვლება: გრიგოლ ნაზიანზელის „ცხოვრება და შესხმა ბასილისი“ (Ath32, H 2251, Ier 14..., PG, ტ. 36); გრიგოლ ნოსელის „შესხმა ბასილისი, ძმის თვისისა“ (Ath 32, H 2251, Ier 14..., PG, ტ. 46); მისივე „ცხოვრებისათვის დისა თვისისა წმიდისა მაკრინასისა“ (A 55, A 108, Ier 2..., PG, ტ. 46); ამფილოქე იკონიელის ბასილის ცხოვრება (A19, A 95, A 1103); თეოთონ ბასილი დიდის წერილები (PG, ტ. 32); იხ. ამ წერილების მიხედვით შედგენილი ბასილის ცხოვრება: Saint Basile, Lettres, t. I, texte étaié et traduit par Yves Courtonne, Paris, 1957, გვ. VII—XXIV. ბასილის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ იხ. აგრეთვე სხვა ავტორები: Ф. В. Ф а р р а р, Жизнь и труды святых отцов и учителей церкви, II, 1903, გვ. 1—63; Православная богословская энциклопедия, т. III, Петроград, 1902; B e r n a r d i, J., La prédication des pères cappadociens, Paris, გვ. 17—21.

362 წლიდან ბასილი კესარიისაში მოღვაწეობს ევსები ეპისკოპოსის გეგრიდით, როგორც პრესტიტერი. იმავე ბიოგრაფიების ცნობით, დიდმა შრომის უნარმა, ასკეტობა და ღარიბთა მიმართ განსაკუთრებული მზრუნველობამ, რიტორიკულმა ნიჭმა ძალზე გაზარდა ბასილის გავლენა როგორც სასულიერო პირთა შორის, ისე მრეველშიც. ეპისკოპოსის ევსები ჩრდილში აღმოჩნდა. ამას შედეგად მოჰყვა ეპისკოპოსისა და მის თანამშემწეს შორის განხეთქილება: ბასილი იძულებული გახდა გარკვეული დროით კვლავ პონტოში, თავის მონასტერში, დაბრუნებულიყო.

370 წ., ევსების გარდაცვალების შემდეგ, როგორც მოსალოდნელი იყო, ეპისკოპოსად ბასილი აირჩიეს. ბასილის მოღვაწეობას ეპისკოპოსის თანამდებობაზე ახასიათებენ როგორც მეტად ნაყოფიერს არა მარტო კესარიის ეკლესიისათვის, არამედ მართლმადიდებლობისათვის საერთოდ. ბასილის სახელს უკავშირებენ მთელ რიგ მნიშვნელოვან გარდაქმნებს მართლმადიდებლურ ღმრთისმსახურებაში. მის სახელს უკავშირდება აგრეთვე კესარიის მახლობლად ფართო საქველმოქმედო დაწესებულებების აშენება, სახელმწიფო გადასახადების სამართლიანად განაწილებისათვის ბრძოლა და სხვ. ბასილის თავგანწირვას და მოყვასისადმი დიდ სიყვარულს უხსენია ერთ წელიწადს კესარია მოსალოდნელი შემშილისაგან. მას იმისთვის, რომ დამშულები გამოეყვება, თავისი ქონების დიდი მწილი გაუყიდა, ხოლო მის მამხილებელ ქადაგებებს იძულებული გაუხდა დიდრები, შესაწირავი გაეღოთ. ასე რომ, პირველწყაროების მიხედვით, ბასილი, მართლაც, თავისი დროის დიდ საზოგადო მოღვაწედ მოჩანს.

ბასილის სიძლიერეს, როგორც პიროვნებისა და მოღვაწისა, კარგად ახასიათებს იმპერატორ ვალენტისთან ურთიერთობა. ამ უკანასკნელის დიდი სურვილი, კესარიის ეკლესიისათვის თავს მოეხეია არიოზობა (337—378 წწ. არიოზობა აღმოსავლეთის სახელმწიფო რელიგიას წარმოადგენდა), მხოლოდ ბასილის სიმტკიცემ, მისმა ძლიერმა ნებამ დათრგუნა. ბასილი დიდი გარდაცვალა 379 წელს, 49 წლის ასაკში⁴.

როგორც დაინახეთ, ბასილი დიდის ბიოგრაფია, მისი ცხოვრება და მოღვაწეობა დაკავშირებულია პონტოსა და კაპადოკიასთან და ამ რეგიონების ცნობილ ქალაქებთან—კესარიასა და ნეოკესარიასთან, ე. ი. იმ ადგილებთან, რომელთა ძირითად მოსახლეობასაც უძველესი დროიდან (ძველი წ. აღ. II საუკუნიდან მაინც) სხვებთან ერთად ქართველური ტომებიც შეადგენდნენ⁵. ცხადია, ესაა ერთ-ერთი მიზეზი, რომ ქართულ საღვთისმსახურო პრაქტიკაში ბასილის კულტს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს: ქართული ტრადიციიდან არც ერთ საეკლესიო მამას (თვით ქართველი მოღვაწეებიდანაც კი) ისეთი დიდი გულისყურით არ ეკიდება და ისეთ დიდ პატივს არ მიაგებს და არც ერთი მათგანი ისე გათავისიანებული არა ყუყავს, როგორც ბასილი.

ბასილის წარმომავლობამ და ქართული ტრადიციით მისი კულტისათვის საგანგებო როლის მიჩენამ ბოლო დროს ქართულ მეცნიერებაში დაბადა აზრი მისი ქართველ მოღვაწედ გამოცხადებისა. ცთუნება არსებობდა და შედეგმაც არ დაახანა — გაჩნდა ჰიპოთეზა ბასილი დიდის ქართველობისა⁶.

⁴ 1979 წლის ივნისში ქ. ტრონტოში (კანადა) საერთაშორისო სამეცნიერო სიმპოზიუმით აღინიშნა ბასილი დიდის გარდაცვალების 1600 წლისთავი.

⁵ Нодар Ломоური, К истории Понтийского царства, часть I, Тб., 1979, გვ. 139.

⁶ ელ. ხინთიბიძე, ბასილი დიდის საღვთისმსახურის, საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზ. მეცნ. განვ. „მოამბე“, 1962, № 3, გვ. 125—151; ელ. ხინთიბიძე, ბიზანტიურ-ქართული ლიტე-

ბასილი დიდმა, მიუხედავად იმისა, რომ საკმაოდ ახალგაზრდა გარდაიცვალა, მდიდარი ლიტერატურული მემკვიდრეობა დატოვა. მის შემოქმედებას სამ ძირითად ნაწილად ყოფენ: პირადი წერილები, ზნეობრივ-ასკეტური ნაწერები და ქადაგებები⁷.

წერილებს, რომელთა რიცხვიც ზოგიერთ ფსევდობასილურ წერილთან ერთად 366-ს შეადგენს, უდიდესი მნიშვნელობა აქვთ როგორც თვითონ ბასილი დიდის ბიოგრაფიის შესწავლისათვის, ისე მისი დოგმატიკური მრწამსის გასაცნობად. ამ წერილებში ასახულია ისტორია იდეოლოგიური ბრძოლისა, რომელსაც ადგილი ჰქონდა IV ს-ში ორთოდოქსალურ ქრისტიანობასა და არიოზის მოძღვრების მიმდევართა შორის: ბასილი დიდი ცნობილი იყო, როგორც არიოზული ერესის წინააღმდეგ დაუტყობელი მებრძოლი.

ასკეტური თხზულებების მოცემულია ის ზნეობრივ-ეთიკური წესები და სამონასტრო განრიგები, რომლებიც განაგებდნენ მცირე აზიის იმდროინდელ უდაბნოებში ბერ-მონაზონთა ცხოვრებას.

ქადაგებებში ერთიანდება ბასილის ეგზეგეტიკური, დოგმატიკურ-პოლემიკური და დიდაქტიკური თხზულებები: „ექუსთა დღეთაჲ“, „თარგმანებაჲ ფსალმუნთაჲ“, საუბრები სხვადასხვა თემაზე ანუ სხვადასხვა ჰომილიები („თარგმანებაჲ ფსალმუნთაჲ“ და „სხვადასხვა ჰომილიები“ ერთად ბიზანტიურ ლიტერატურაში ძე ჩმ: აქ-ს სახელწოდებითაა ცნობილი), აგრეთვე არიოზული ერესის ცნობილი წარმომადგენლის ეფრომისის წინააღმდეგ მიმართული თხზულებები.

ბერძნულ ენაზე დღეისათვის ბასილის თხზულებათა შემცველ ხუთსამდე ხელნაწერს ითვლიან. მისი ნაწერების ბეჭდვა სრული სახით უკვე XVI საუკუნიდან დაუწყიათ. საუკეთესოდ ითვლება გარნიე-მარანის გამოცემა, რომელიც დაიბეჭდა პარიზში სამ ტომად (1721, 1722, 1730 წწ.). პირველი ორი ტომი გამოსცა გარნიემ (J. Garnier), ხოლო მესამე (რაკი გარნიე 1725 წ. გარდაიცვალა) — მარანმა (P. Maran)⁸.

Patrologia graeca-ში ბასილი დიდის თხზულებათა ბერძნულ-ლათინური ტექსტები 29—32-ე ტომებდაა შესული. ისინი აქ გადმობეჭდილია სწორედ გარნიე-მარანის გამოცემიდან (სულ მცირეოდენი ცვლილებებით)⁹.

ქართულ ენაზე ბასილი დიდის თხზულებათა თარგმანები უძველესი დროიდან არსებობს. მიუხედავად იმისა, რომ ამ თარგმანების სრული ბიბლიოგრაფია ჭერჭერობით არა გვაქვს, მიახლოებით მაინც დადგენილია მათი რაოდენობა, შეს-

რატურული ურთიერთობანი. თბ., 1969, გვ. 56—91; გ. გოზალიშვილი, ორი ეტიუდი პონტოსა და კაპადოკიის წარსულიდან, თბ., 1965, გვ. 29—105. გ. გოზალიშვილი ქართულად მიიჩნევს კაპადოკიურ მეთოდ დიდ მოლუაწეს გრიგოლ ნაზიანზელსაც (იქვე). აღსანიშნავია, რომ უფრო ადრე, ოღონდ რაიმე საბუთების მოხმობის ვარაუდში, ბასილი დიდის ქართულთა ივარაუდა პ. კ ა რ ბ ე ლ ა შ ვ ი ლ მ ა. იხ. მისი: „ქართული საერო და სასულიერო კოლოები“, 1898, გვ. 26.

⁷ S. Y. R u d b e r g, Études sur la tradition manuscrite de saint Basile, Lund, 1953, გვ. 11—12.

⁸ გარნიე-მარანის გამოცემამდე ასახელებენ შემდეგ გამოცემებს: პაავის (1528 წ.), ბაზელის (1532 წ.), ვენეციის (1535 წ.), ისევ ბაზელის (1551 წ.), პარიზის (1618 წ.).

⁹ S. Y. R u d b e r g, Études, .. გვ. 14.

რულებების დრო და ხელნაწერებში გავრცელება.¹⁰ ოღონდ არ შეიძლება, ხაზი არ გაესვას იმ გარემოებას, რომ ბასილის თარგმანები ძველ ქართულ მწერლობაში ე. წ. ათონურ პერიოდამდე საგრძნობლად მკირეა. ასე მაგალითად, „მრავალ-თავებში“, რომლებშიც ცნობილი საეკლესიო მამების იოვანე ოქროპირის, ეფრემ ასურის და სხვათა თხზულებები საკმაოდ მრავლად დასტურდება, ბასილი დიდის სახელით მხოლოდ ექვსი საკითხავია შესული.

1. „სინანულისათეს — სასიებაჲ ცხორებისაჲ უწესს მონანულთა...“ (A 1109, 57r-64r; A 95, 233v-240 v).

2. „ამისთეს, მამაო, უყუეთუ ჭერ-არს, თანა-წარმკვდინ სასუფელი ესე — არაათ დაკლებულ არიან მოძღუარნი ეკლესიათანი...“ (A 144, 21v-26v).

3. „საკითხავი — ერთი ლონისძიებაჲ ესეცა დიდ არს...“ (A 19, 154v).

4. „ქალწულებისათეს — არა ცუდად რამე იყო მოსლვაჲ მაცხოვრისა ჩუენისაჲ სოფლად...“ (Ath 11, 288r-289r; A 19, 233r-234r; A 95, 194v-195v).

5. „მარხვისათეს — ნესტუსა დაეციოთ თავსა თუეთასა ახალსა...“ (A 1109, 51v-56v; A 95, 240v-247r; Ath 11, 290v-291r-292v).

6. „წმიდათა ორმეოცათეს, რომელნი სებასტიას ქალაქსა იწამნეს — მარტკლთა ჭსენებითა ვინმემცა განძლა მოწამეთმოყუარე...“ (Sin 32-57-33, 109v-119v; A 95, 217v-223r)¹¹.

ამ ექვსი საკითხავიდანაც ორის მიმართ ბასილის ავტორობა ექვსი ქვეშა დაყენებული: საკითხავი „სინანულისათეს“ A 95 ხელნაწერში მელეტი ანტიოქელის სახელითაა შეტანილი, ხოლო საკითხავს „ქალწულებისათეს“ A 19 და A 95 ხელნაწერებში ავტორად იოანე ოქროპირი უხის.

ე. წ. ათონურ პერიოდს უსწრებს აგრეთვე „ექუსთა დღეთაჲს“ და მეორე წერილის ძველი თარგმანები. მაგრამ მათ კვალს მომდინარეობის თვალსაზრისით არაბულ წყაროსთან მივყავართ. ასე რომ, IX ს-ზე ადრე ამ ორი თხზულების თარგმნაც არ ივარაუდება.¹²

ბასილი დიდის სახელითაა ძველ ქართულ ხელნაწერებში შესული „ფიზიოლოგი“, რომელსაც „მკეთათეს სახისა სიტყუაჲ“ ეწოდება¹³, და ორი „სწავლანი“: „სინანულისათეს და სიკუდილისა — არა არს საწინელ კაცთა მბრძოლთათეს არცა მახკლი...“ და „შურისათეს და სახს სინანულისაჲ მორწმუნეთათეს — ვითარცა-იგი რაჲ ორბი სპეტაკი იპოების...“¹⁴, მაგრამ არც „ფი-

¹⁰ ე. წ. კ ე ქ ე ლ ი ძ ე. უცხო ავტორები ძველ ქართულ მწერლობაში, ეტიუდები, V, თბ., 1957, გვ. 17—22.

¹¹ ამ ტექსტის შემოწველი მესამე ხელნაწერის — ლენინგრადული პალმფესტის შესახებ იხ. ი ლ ი ა ბ უ ლ ძ ე, შრომები, I, გვ. 93.

¹² უძველესი რედაქციები ბასილი კესარიელის „ექუსთა დღეთაჲსა“ და გრიგოლ ნოსელის თარგმანებისა „კაცისა აგებულებისათეს“, X—XIII სს-ის ხელნაწერთა მიხედვით გამოსცა, გამოკვეთა და ლექსიკონი დაურთო ილია აბულაძემ, თბ., 1964, გვ. 20. ნ. ქ ა ქ ა ი ა, ბასილი კაპადოკიელის მეორე ეპისტოლის ქართული თარგმანები: მრავალთავი, X, 1982, გვ. 142.

რ. გ ვ ა რ მ ი ა, ბასილი კაპადოკიელის მეორე ეპისტოლეს არაბული ვერსია და მისი მიმართება ადრეულ ქართულ რედაქციასთან: მრავალთავი, X, გვ. 146—153.

¹³ შატბერდის კრებული X საუკუნისა, გამოსაცემად მოამზადეს ბ. გვიგინიშვილმა და ელ. გულუნაშვილმა, თბ., 1979, გვ. 175—190.

¹⁴ მამათა სწავლანი, X და XI სს-თა ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა ილია აბულაძემ ა. შა-ნიძის რედაქციით, თბ., 1955, გვ. 138—161.

კრებული „მამათა სწავლანი“ ქართულად არაბულიდან მომდინარედ ითვლება. მისი არაბული შოღელის შესახებ იხ. B. Outtier, Les enseignements des pères, un recueil géorgien traduit de l'arabe: Bedi Karlisana, Revue de Kartvéologie, vol. XXXI, Paris, 1973, გვ. 36—47.

ზიოლოგი“ და არც აღნიშნულ „სწავლათა“ ტექსტები დღესდღეობით ბასილი დიდის ნაწერებში არ იძებნება.

ბასილი დიდის თხზულებათა თარგმნა ინტენსიურად ეფთვიმე ათონელის დროიდან იწყება. თვითონ ეფთვიმე, გიორგი ათონელი, ეფრემ მცირე, არსენ იყალთოელი ქართული მწერლობის ამ ხარეზს დიდი გულმოდგინებით ავსებენ. ამ პერიოდში ითარგმნა „ითიკა“ თავისი ორივე შემადგენელი ნაწილით — „სწავლანი“ და „თარგმანებაჲ ფსალმუნთაჲ“ (ეფთვიმე ათონელი), „ასკეტიკონი“ (პროკოპი მღვლელი, ეფრემ მცირე, ანანიმი მთარგმნელი, უფრო მკვეთანებით, XVII ს-ში, იოსებ კანდელაკი)¹⁵, ბასილის 30-ზე მეტი პირადი წერილი (ეფთვიმე ათონელი, გიორგი ათონელი, ეფრემ მცირე), „სწავლათა“ ტიპის სხვადასხვა თხზულებები (გიორგი ათონელი, არსენ იყალთოელი), კელაჲ ითარგმნა „ექუსთა დღეთაჲც“ (გიორგი ათონელი) და ბასილის მეორე წერილიც (ეფთვიმე ათონელი, ეფრემ მცირე).

ბასილი დიდის თხზულებათა ქართული თარგმანებიდან დღეისათვის შესწავლილი და გამოქვეყნებულია „ექუსთა დღეთაჲ“ — მისი როგორც ძველი, ისე გიორგისული რედაქციები. ისინი სათანადო გამოკვლევებითურთ გამოსცეს ილია აბულაძემ¹⁶ და მიხ. კახაძემ.¹⁷ სხვა თხზულებების პუბლიკაციებიდან აღსანიშნავია „სწავლათა“ ორი პომილისი პუბლიკაცია: „ცენებაჲ წმიდათა ორმოცთაჲს“ ძველი, ეფთვიმემდელი თარგმანი („წმიდათა ორმოცთათჲს“), რომელიც დაცული აქვს „სინურ მრავალთაჲს“, შვეიდა „სინური მრავალთაჲს“ გამოცემაში,¹⁸ ხოლო „დაწყებისათჲს სოლომონის იგავთაჲსა“ ეფთვიმესეული თარგმანი, როგორც იოვანე პეტრიწის „განმარტების“ ბოლოსიტყვაობის წყარო, H 2251 ხელნაწერის მიხედვით გამოაქვეყნა თორნიკე ჭყონიამ¹⁹. ახლანანს გამოქვეყნდა ბასილი მეორე ეპისტოლის ქართული თარგმანები და 115-ე ეპისტოლის გიორგი მთაწმიდლისეული თარგმანი²⁰.

რაც შეეხება ბასილი დიდის ლიტერატურულ მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული ცალკეული საკითხების კვლევას, აქ ზოგი რამ გაკეთებულია: ასკეტიკონის ანუ „სამოღვაწეო წიგნის“ რედაქციებს საგანგებო მონოგრაფია უძღვნა ელ. ხინთიბიძემ,²¹ ხოლო ქართული „ითიკის“ შედგენილობა ასევე საგანგებო (სადი-

¹⁵ გამოიღვენ აგრეთვე „ასკეტიკონის“ ეფთვიმესეულ თარგმანსაც: J. Gribomoni, Histoire du texte des Ascétiques de S. Basile, Louvain, 1953, გვ. 80. ასკეტიკონის ქართული რედაქციების შესახებ იხ. ელ. ხინთიბიძე, ბასილი კაპადოკიელის „სამოღვაწეო წიგნის“ ქართული რედაქციები, თბ., 1968, გვ. 53—188.

¹⁶ უძველესი რედაქციები ბასილი კესარიელის „ექუსთა დღეთაჲსა“ და გრიგოლ ნოსელის თარგმანებისა „კელისა ავებულებისათჲს“...

¹⁷ ბასილი დიდი, ექუსთა დღეთაჲ, ტექსტი გამოსცა და გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო მ. კახაძემ, მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, ნაკვეთი II (25), თბ., 1947.

¹⁸ სინურა მრავალთაჲი 864 წლისა, სასტამბოდ მოამზადეს კათედრის წევრებმა აკაკი შანძის რედაქციით, წინასიტყვაობით და გამოკვლევით, თბ., 1959, გვ. 115—123.

¹⁹ თ. ჭყონია, იოვანე პეტრიწის „განმარტების“ ბოლოსიტყვაობის ახალი წყაროს შესწავლისათვის: ძველი ქართული მწერლობის ოთხი ძველი, თბ., 1965, გვ. 88—116.

²⁰ ნ. ქაჩია, ბასილი კაპადოკიელის მეორე ეპისტოლის ქართული თარგმანები...; მისივე, ბასილი კაპადოკიელის ეპისტოლარული მემკვიდრეობიდან: მრავალთაჲი, IX, 1981, გვ. 21—27.

²¹ ელ. ხინთიბიძე, დასახ. ნაშრომი.

სერტაციო) ნაწრომში გაარკვია ნ. ცოფურაშვილმა²². საერთოდ კი ბასილი დიდის მრავალფეროვანი შემოქმედების ქართული თარგმანები შესწავლასა და გამოძეურებას მომავლისათვის ელოდება.

ჩვენ მიერ გამოაცემად მომზადებული „სწავლანი“ ბასილი დიდის იმ ქადაგებათა კრებულია, რომელთაც სამეცნიერო ლიტერატურაში „სხვადასხვა ჰომილიებს“ ან „სხვადასხვა თემაზე საუბრებს“ უწოდებენ. ეს ქადაგებები ცალკე კრებულების სახით დაცულია Ath 32 (977 წ.), H 2251 (994-1001 წწ.), და Ier 14 (1055 წ.) ხელნაწერებში. სულ 21 ჰომილიაა. მათგან უფრო ძველი, ეფთვიმემდელი, თარგმანი ორისა არსებობს (ზემოხსენებული „მარხვისათვის თავი ა“ და „შესხმადა წმიდათა ორმოცთა“), დანარჩენი 19 ჰომილია მხოლოდ ეფთვიმეს თარგმანით დასტურდება. ეს ფაქტი, ცხადია, ეფთვიმეს თარგმანის ღირებულებას კიდევ უფრო ზრდის.

ბასილი დიდის „სწავლათა“ შემადგენელი ჰომილიები სხვადასხვა დროს დაწერილი სხვადასხვა შინაარსის თხზულებებია²³. მათი ერთი ნაწილი დოგმატიკის საკითხებს განიხილავს, სხვები კი უმეტესად მორალის თემას ეხება. ეს ჰომილიები ძირითადად მართლმადიდებლური ქრისტიანული დოგმების მრველში გავრცელებასა და შესაბამისად იმდროინდელი საზოგადოების ზნეობრივ წვრთნას ისახავდა მიზნად. თუმცა მათში მოცემული დოქტრინა ბევრ შემთხვევაში ისეთია, რომ თავის აქტუალობას ყოველი დროისათვის ინარჩუნებს. ჰომილიათა უმეტესობაში გავრცელებულია ისეთი მანკიერი მხარეები, როგორცაა შური, სიხარბე, უმადურობა, ღორბუცელობა, სიმთვრალე, ანგარება, ლტოლვა სიმდიდრის დაგროვებისადმი და სხვ. მაღალმხატვრული ენით შესრულებული ბასილის „სწავლანი“ გამოირჩევა აზრის ხატოვანი გადმოცემით და დღევანდელ მკითხველშიც ძლიერ ემოციებს იწვევს.

საესებით კანონზომიერია, რომ ეფთვიმემ, ქართველი ხალხის ზნეობრივი სიკეთისა და სიმართლის დიდმა მოქირისუფლემ, ბასილი დიდის თხზულებებთან სათარგმნელად, პირველ რიგში, სწორედ დიდაქტიკური „სწავლანი“ აირჩია.

²² ნ. ცოფურაშვილი, ნარკვევი ქართულ-ბიზანტიური ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან (ბასილი კაპადოციელის „თიკა“), 1974 (მანქანაზე გადაბეჭდილი). ქართული „თიკის“ შედგენილობის შესახებ იხ. აგრეთვე: კ. ქვეკელიძე, უცხო ავტორები ძველ ქართულ მწერლობაში, ვტრულები, V, 1957, გვ. 17—19; ელ. ხინთიბიძე, ბიზანტიურ-ქართული ლიტერატურული ურთიერთობანი... გვ. 115—118.

²³ ე. ბენარდი იძლევა ბასილის ზოგიერთი ჰომილის დათარიღების საინტერესო ცდას ამ ჰომილიათა შინაარსის ბასილისავე ბიოგრაფიის ცალკეულ მომენტებთან დაკავშირების გზით. ასე მაგ., ჰომილია „შურისათვის“ ე. ბენარდის აზრით, უნდა უკავშირდებოდეს ბასილის უსიამოვნებას კესარიის ეპისკოპოს ვესებისთან, „რომელი თქუა ეჟასა სიჟილისა და უწყმროებისასა“ დაწერილი უნდა იყოს 369 წელს ზაფხულის გვალვასთან დაკავშირებით, „ევეუსთა დღეთათს“ ნაქადავები ჩანს ბასილის სიოცხლის ბოლო წელს, სიკვდილის წინა ერთ კვირაში და სხვ. (La prédication des pères cappadociens, გვ. 55—88).

ხელნაწერები

ბასილი დიდის „სწავლათა“ ეფთვიმე ათონელისეული თარგმანი ზემოხსენებული სამი უძველესი ხელნაწერის მიხედვით ქვეყნდება: Ath 32, H 2251 და Ier 14.

1. ათონური ხელნაწერი (ბლეიკის აღწერილობის მიხედვით № 82, აღ. ცაგარლის აღწერილობით № 49²⁴), რომელიც საფუძვლად ედება ამ გამოცემას, გადაწერილია ათონზე და დღემდე იქვე რჩება. ხელნაწერი (თუ ამ რამდენიმე წლის წინათ მიღებული მიკროფირების მიხედვით ვიმსჯელებთ), კარგადაა დაცული. გადაწერილია კალიგრაფიული ნუსხურით საბას მიერ 977 წელს. ეს ხელნაწერი უნიკალურია, როგორც ათონზე გადაწერალ ხელნაწერთაგან ყველაზე ძველი. შედგება 313 ფურცლისაგან, შეიცავს 27 საკითხავს. მათგან ბასილი დიდის პომილიაა 21.

1. თქუმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ბასილისი მარხვისათჳს (58r-68r).

2. მარხვისათჳსვე თავი მეორე (68r-74v).

3. სიტყჳსა მისთჳს მოსე წინამწარმეტყუელისა, რომელსა იტყჳს, ვითარმედ: „ეგრძალე თავსა შენსა“ (75r-84v).

4. მადლობისათჳს (85r-94v).

5. ივლიტა მოწამისათჳს და ნაკლულევანებისათჳს პირველ თქუმულისა მის თავისა და მადლობისათჳსვე (94v-107r).

6. ვითარმედ: „არა არს ლმერთი მიზეზი ბოროტთაჲ“ (107r-119r).

7. მრისხანეთათჳს (119r-128r).

8. შურისათჳს (128r-135r).

9. სიტყჳსა მისთჳს ლუკას სახარებისა, რომელი იტყჳს მდიდრისა მისთჳს, ვითარმედ: „დავარღუნე საუნჯენი ჩემნი და უდიდესნი აღვაშენე“ და ანგაპრებისათჳს (135r-143r).

10. მდიდართა მიმართ (143r-155r).

11. რომელი თქუა ეჰმსა სიყმილისა და უწჳმროებისასა (155r-165v).

12. დაწყებისათჳს სოლომონის იგავთაჲსა (165v-182r).

13. წმიდისა ნათლასღებისათჳს მათდა მიმართ, რომელნი-იგი გჳანად ნათელ-იღებდეს... (182r-192v).

14. სარწმუნოებისათჳს წმიდისა სამებისა (192v-198r).

15. თქუმული დაწყებისათჳს იოვანეს სახარებისა, ვითარმედ: „პირველად იყო სიტყუაჲ“ (198r-203r).

16. სულისა წმიდისათჳს (203r-208v).

17. შესხმაჲ წმიდათა ორმოცთაჲ (208v-217v).

18. მომთრგალეთათჳს, რომელი თქუა შემდგომად აღესებისა დღითა ერთითა (217v-226v).

²⁴ R. P. Blake, Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque de la Laure d'Iviron au Mont Athos, Paris, 1932—34, გვ. 150—155. А. А. Цагарели, Сведения о памятниках грузинской письменности, вып. первый, СПб, 1886, гв. 82.

19. რომელი თქუა ლაკიზეს შინა ქალაქსა (227r-234r).

20. სიმდაბლისათჳს (234r-241v).

21. არაშექცევისათჳს საქმეთა სოფლისათა და ცეცხლისა მისთჳს, რომელი შეედეგა მაშინ კესარიელთა ქალაქსა (241v-253r).

დანარჩენი ექვსი საკითხავი ბასილს არ ეკუთვნის. ესენია:

1. კხორება და შესხმა დაწმინდა და ღმერთშემოსილისა ბასილისი (1v-47v).

2. შესხმა დაწმინდა და დიდისა ბასილისი, ძმისა თჳსისა (48r-58r).

3. შესხმა დაწმინდა მაკაბელთა (253r-263r).

4. შესხმა დაწმინდა და დიდებულისა მოწამისა გიორგისი (263r-278v).

5. პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა ჟუარისა ამაღლებისათჳს (278v-285r).

6. მიცვალებისათჳს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთისმშობელისა (285r-313r).

„ცხორება და შესხმა ბასილისი“ და „შესხმა მაკაბელთა“ გრიგოლ ღმრთისმეტყველის (ნაზიანზელის) თხზულებებია, „შესხმა ბასილისი, ძმისა თჳსისა“ გრიგოლ ნოსელს მიეკუთვნება, ხოლო საკითხავების „შესხმა დაწმინდა გიორგისი“, „ჟუარისა ამაღლებისათჳს“ და „მიცვალებისათჳს ღმრთისმშობელისა“ ავტორად ანდრია კრიტელი მიიჩნევა²⁵.

Ath 32 ხელნაწერში არაბასილისეული თხზულებები ბასილის პომილიებისგან გამოჩნულია: პირველი ორი („ცხორება ბასილისი“ და „შესხმა ბასილისი“) ხელნაწერის დასაწყისშია მოთავსებული (1v-58r), დანარჩენი ოთხი კი — ხელნაწერის ბოლოს (253r-313r).

Ath 32 ხელნაწერს რამდენიმე ანდერძი ერთვის. ამ ანდერძებში მთარგმნელი ეფთვიმე, ვადამწერი საბა, „წმიდისა ამის წიგნისა“ მომგებელი იოვანე (ეფთვიმეს მამა), იოვანე თორნიკე ყოფილი და მათი „სულიერნი ძმანი“ არსენი, თეოდორე (თე) და გიორგი არიან მოხსენიებული.

პირველი საკითხავის ბოლოს (47v) ეფთვიმეს ანდერძია:

„წმიდანო მამანო, რომელნი ამას იკითხვიდეთ, ლოცვა ყავთ გლახაისა ეფთვიმესთჳს, რომელმან ესე ვთარგმნე, და ღმრთისათჳს, ვინცა გარდასწერდეთ ამას, დაწერეთ ჩემიცა სახელი და ნუ აღმოგვოცთ მეცა გლახაისა, რამეთუ ამისთჳს თავს-მიც ფრიადი შრომადა“.

ეფთვიმეს მეორე ანდერძი მოთავსებულია მეორე საკითხავის ბოლოს:

„ღმერთმან დაგაჩეროს, წმიდანო მამანო, რომელნი ამას იკითხვიდეთ, ლოცვა ყავთ ცოდვილისა ეფთვიმესთჳს, რომელმან ესე ვთარგმნე და უფროსად წმიდისა მამისა ჩემისა იოვანესთჳს, რომელმან იხარკა განსწავლა ჩემი, რათა უფალმან თქუენცა მაღლი მოგანიჭოს, წმიდანო ღმრთისანო“ (58r).

ხელნაწერის ბოლო ფურცელზე (313r) ერთმანეთს მოსდევს საბას და იოვანეს ანდერძები:

„ქე, აღიდე სულითა მამადა იოვანე და შვილი მათი სულიერი ეფთვიმე, ამისი თარგმანი. და მეცა შემიწყალე გლახაკი საბა, ამისი უტბად მწერალი. ლოცვა ყავთ, წმიდანო ღმრთისანო“.

²⁵ „მიცვალებისათჳს ღმრთისმშობელისა“ ბასილი დიდის კუთვნილებად იყო მიჩნეული (კ. კეკელიძე, უცხო ავტორები ძველ ქართულ მწერლობაში, გტიულები, V, გვ. 21). ეს თხზულება რომ ანდრია კრიტელს ეკუთვნის, ბერნარ უტრემ მივითითა (ზღარ. PG, 97, გვ. 1072—1089).

„სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ძლიერებითა ცხოველისა პატრონისა ჯუარისათა, მეოხებითა წმიდისა ღმრთისმშობელისათა. მეოხებითა წმიდისა იოვანე ნათლისმცემელისათა და წმიდისა იოვანე მახარებელისათა და წმიდათა მოციქულთა და მღვდელთმოდღუართა და წმიდათა მამათათა და მეოხებითა და წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა ბასილისათა მე, იოვანე, ღირს ვიქმენ მოგებად წმიდისა ამის წიგნისა, რომელი თარგმნა შვილმან ჩემმან ეფთიმე ბერძელისაგან, და შრომად დიდი ვაჩუენეთ ამას ზედა საცხენებლად სულისა ჩუენისა. აწ ვინცა მიემთკნეთ წმიდათა ამთ სიტყუათა ნეტარისა მამისა ჩუენისა ბასილისათა, განმანათლებლთა სულისათა, ღმერთმან დაგაჯეროს, ლოცუასა მოგვკვსენენით: მე, იოვანე, და სულიერად და კორციელად ძმად ჩემი იოვანე, თორნიკ ყოფილი, და შვილი ჩემი ეფთიმე, რომელმან თარგმნა ესე, და სულიერნი მამა ჩუენნი არსენი, თე და ვი. და თქუენ კუალად სასყიდელი მოვანიჭაუფლმან. დაიწერა მთასა წმიდასა ათონას, საყოფელსა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა. მონასტერსა წმიდისა იოვანე მახარებელისასა, ინდიკტიონსა ე. დსაბამითგანთა წელთა [ხკპე]“²⁶.

ყველა ეს ანდერძი ხელნაწერის გადამწერის, საბას, ხელითაა დაწერილი. ეფთვიმესა და იოვანეს ანდერძებზე დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ ისინი ამ ხელნაწერისათვის კი არ არიან შედგენილნი. არამედ გადმოტანილი ჩანან სხვა ხელნაწერიდან. ალბათ. ეფთვიმეს ავტოგრაფული ნუსხიდან.

როგორც ქვემოთ ენახავთ, Ath 32 და H 2251 ხელნაწერებს ერთმანეთთან უშუალო კავშირი არა აქვთ, ერთმანეთს არ იცნობენ და ერთი მეორისაგან არ მომდინარეობს, ეფთვიმეს პირველი ანდერძი კი, რომელიც Ath 32 კრებულს პირველი თხზულების ბოლოს (47v) ერთვის, სიტყუასიტყუით ემთხვევა H 2251 ხელნაწერში იმავე პირველი თხზულების ბოლოს (46v) დართული ანდერძის დასაწყის ნაწილს. ცხადია, ამ ანდერძების წყაროდ ორივე ხელნაწერისათვის ეფთვიმეს ავტოგრაფული ნუსხა უნდა ვიკულისხმოთ.

H 2251 ხელნაწერი ნაკლებია, აკლია თავშიც, შუა ნაწილშიც და ბოლოშიც. დღეისათვის იგი 419 ფურცლისაგან შედგება. აქვს როგორც რვეულბრივი, ისე ფურცლობრივი პაგინაცია. რვეულბრივი ათვლა ფურცლებისა ხელნაწერის თანადროულია, ფურცლობრივი კი ჩვენი დროისაა, გაკეთებულია მას შემდეგ, რაც ხელნაწერი დაზიანებულა და ფურცლები დაჰკლებია.

H 2251 ხელნაწერში სულ 26 საკითხავი დაღასტურად. მათგან ბასილი დიდის ჰომილია 19-ია, დანარჩენი შვიდი სხვა ავტორთა (გრ. ნაზიანზელის, გრიგოლ ნოსელის და ანდრია კრიტელის) თხზულებებია. ზემოთ ჩამოთვლილი არაბასილი-სეული ექვსი საკითხავის გარდა, რომლებიც Ath 32-ში გვქონდა, აქ აღმოჩნდა კიდევ ერთი — გრიგოლ ნაზიანზელის ნათლისღების საკითხავი. Ath 32-ისაგან განსხვავებით H 2251 ხელნაწერს აკლია ბასილის ორი ჰომილია — „სულისა წმიდისათეს“ და „შესხმად წმიდათა ორმოცთა“ H 2251 ხელნაწერში საკითხავების შემდეგი თანამიმდევრობა გვაქვს:

²⁶ თარიღის აღმნიშვნელი ხკპე (=6485), ხელნაწერის ფოტოზე არ ჩანს, იგი ხელნაწერში უნახავს რ. ბლეიკს (Catalogue... გვ. 154). ამ დასაბამოვანით გამოთვლილ თარიღს—977 წელს (6485—5508=977) ინდიკტიონი ე-ც (5) უკერს მხარს (6485:15-ის ნაშთი 5-ია). ალ. ცაგარელი აქ დასაბამოვანით ხეუეს (6585 წ.) კიბულობს (Свѣдѣнїи... გვ. 82), მისი მიხედვით ხელნაწერი 981 წლათ თარიღდებოდა (6585—5604=981), ამგვარ დათარიღებას ინდიკტიონი ე არ ეთანხმება.

1. [ცხოვრება და შესხმაჲ წმიდისა ბასილისი] (1r-46v).
2. შესხმაჲ წმიდისა დიდისა ბასილისთჳს, ძმისა თჳსისა (46v-55v).
3. [წმიდისა ნათლისღებისათჳს მათდა მიმართ, რომელნი-იგი გჳნად ნათელ-ილებდეს]²⁷ (56r-61v).
4. ნათლისღებისათჳსვე, რომელი იკითხვის ხვალისა დღე განცხადებისა (61v-104r).
5. მარხვისათჳს, თავი ა (104v-119r).
6. მარხვისათჳს, თავი ბ (119v-129v).
7. სიტყჳსა მისთჳს მოსე წინაჲსწარმეტყუელისა, რომელსა იტყჳს, ვითარ-მელ: „ეკრძალე თავსა შენსა“ (129v-144r).
8. მადლობისათჳს (144r-157v).
9. ივლიტა მოწამისათჳს და ნაკლულეგანებისათჳს პირველთქუმულისა . მის თავისა და მადლობისათჳსვე (157v-174r).
10. ვითარმელ: „არა არს ღმერთი მიზეზ ბოროტთაჲ“ (174r-191v).
11. მრისხანეთათჳს (191v-204r).
12. შურისათჳს (204v-214r).
13. სიტყჳსა მისთჳს ლუკაჲს სახარებისა, რომელი იტყჳს მდიდრისა მის-თჳს, ვითარმელ: „დაეარღნე საუნჯენი ჩემნი და უდიდესნი აღვაშენე“ და ან-გაპრებისათჳს (214r-226r).
14. მდიდართა მიმართ (226r-239r).
15. რომელი თქუა ეჲმსა სიყმილისა და უწყრობისა (239r-254r).
16. დაწყებისათჳს სოლომონის იგავთაჲსა (254r-278r).
17. მომთრავლეთათჳს, რომელი თქუა შემდგომად აღუსებისა დღითა ერთი-თა (278r-291r).
18. რომელი თქუა ლაიკზეს შინა ქალაქსა (291r-301v).
19. სიმდაბლისათჳს (301v-311v).
20. არაშეკეცივისათჳს საქმეთა სოფლისათა და ცეცხლისა მისთჳს, რომელი შეედეგა მაშინ კესარიელთა ქალაქსა (311v-328r).
21. შესხმაჲ წმიდა (!) მკაბელთაჲ (328r-342v).
22. შესხმაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა გიორგისი, რომელი თქუა დღესა მას ლუაწლისა მისისასა (342v-364r).
23. მიცვალებისათჳს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთის-მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა (364r-404r).
24. პატრონისა და ცხოველსმყოფელისა ჭუარისა ამაღლებისათჳს, რომე-ლი-ესე მან ნუსხად დაწერილი დაუტეგა (404r-413r).
25. სარწმუნოებისათჳს წმიდისა სამებისა (413v-419v).
26. თქუმული დაწყებისათჳს იოვანეს სახარებისა, ვითარმელ: „პირველით-გან იყო სიტყუაჲ“ (419v-...)²⁸.

²⁷ H 2251 ხელნაწერის დაზიანების გამო პირველი და მესამე ტექსტების სათაურები აღდგე-ნილი გვაქვს Ath 32 ხელნაწერის მიხედვით.

²⁸ აღწერილობა (იხ. ხელნაწერთა აღწერილობა, H კოლექცია, ტ. V, გვ. 179-181) H 2251 ხელნაწერში მხოლოდ 22 საკითხავს ასახელებს. გარდა იმისა, რომ ბასილი დიდის ნათლის-ღების საკითხავი შენიშნული არ არის, რატომღაც გამოტოვებულია ორი საკითხავის დასახე-ლებაც — „მარხვისათჳს, თავი ბ“ და „სარწმუნებისათჳს წმიდისა სამებისა“; ბოლო, 26-ე, საკითხავის სათაური „დაწყებისათჳს იოვანეს სახარებისა“ კი შეცდომით დამოწმებულია, როგორც ხელნაწერის ბოლო ფურცლის ბოლო ფრაზა.

რვეულებრივი პავინაციის ხარვეზების გათვალისწინებამ და ტექსტების შედარებამ Ath 32 და Ier 14 ხელნაწერების შესაბამის ტექსტებთან შესაძლებლობა მოგვცა, გამოგვეთვალა H 2251 ხელნაწერში დაკლებული ფურცლების რაოდენობა, გაგვეკვირა, თუ რომელი საკითხაებია ხელნაწერში ნაკლები და რამდენით და საბოლოოდ დაგვედგინა ამ ხელნაწერის თავდაპირველი მოცულობა.

ამგვარი შემოწმების შედეგად გაირკვა, რომ H 2251 ხელნაწერს აკლია შემდეგი ფურცლები:

- I რვეული მთლიანად — 8 ფურცელი,
- II რვეულის პირველი 2 და ბოლო 1 ფურცელი,
- IV რვეულის პირველი 1 და ბოლო 1 ფურცელი,
- V რვეულის პირველი 1 ფურცელი
- VIII რვეულის ბოლო 1 ფურცელი,
- IX რვეულის ბოლო 2 ფურცელი,
- X რვეული მთლიანად—8 ფურცელი,
- XI რვეულის პირველი 7 ფურცელი,
- XXXV რვეულის შუა 5 ფურცელი,
- LVII რვეულის პირველი 1 და ბოლო 1 ფურცელი,
- LVIII რვეულის ბოლო 2 ფურცელი,
- LIX რვეული (თუკი ამ რვეულით მთავრდებოდა ხელნაწერი) მთლიანად —

8 ფურცელი.

დაკლებული ფურცლების რაოდენობა (თუ, რა თქმა უნდა, ვივარაუდებთ, რომ ხელნაწერი „დაწყებისათვის იოვანეს სახარებისას“ ტექსტზე, 59-ე რვეულით, მთავრდებოდა), სულ 49 ყოფილა, ხოლო ხელნაწერი თავდაპირველად — 468 ფურცლიანი²⁹.

აქვე გვინდა ყურადღება გავამახვილოთ ერთ მომენტზე: H 2251 ხელნაწერში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საკითხავი „დაწყებისათვის იოვანეს სახარებისა...“ ჩვენამდე შემორჩენილია ხელნაწერის ბოლო ფურცელზე დაცული ნახევარგვერდიანი ფრაგმენტით, ამავე დროს H 2251-ში Ath 32 და Ier 14 ხელნაწერებსაგან განსხვავებით საერთოდ არა ჩანს „სულისა წმიდისათვის“ და „შესხმაჲ წმიდათა ორმოცთაჲ“, რომლებიც Ath 32-ში უშუალოდ მოსდევნ „დაწყებისათვის იოვანეს სახარებისას“ ტექსტს. ამ ფაქტმა კანონზომიერად აღძრა ეჭვი, აღნიშნულ სამ ჰომილიას იმავე თანამიმდევრობით, ოღონდ ხელნაწერის ბოლოს, ზომ არ შეიცავდა H 2251 ხელნაწერიც და ზომ არ გაჰყვა სამივე ტექსტი ხელნაწერის დაკარგულ ფურცლებს, დატოვეს რა კვალი „დაწყებისათვის იოვანეს სახარებისას“ პატარა ფრაგმენტის სახით? თუ დავუშვებთ, რომ ეს მართლაც ასე იყო, მაშინ ხელნაწერის თავდაპირველი მოცულობაც დაახლოებით 2-3 რვეულით მეტი უნდა ვივარაუდოთ.

რაც შეეხება საკითხს, რომელი ტექსტებია H 2251 ხელნაწერში ნაკლები და რამდენით, ტექსტების შესწავლამ ასეთი სურათი გამოავლინა:

1. „ცხოვრება და შესხმაჲ ბასილისი“ (1r-46r), აკლია 14 ფურცელი: დასაწყისში — 10; ხელნაწერის მე-5 და მე-6 ფურცლებს შორის — 1; მე-13 და მე-14 ფურცლებს შორის — 1; მე-19 და მე-20 ფურცლებს შორის — 2.

²⁹ 59 რვეული 472 ფურცელს შეადგენს (59×8), მაგრამ ამ ხელნაწერში მე-13 და მე-20 რვეულები ექვს-ექვს ფურცლიანი აღმოჩნდა (468=472-4).

2. „შესხმაჲ ბასილისთჳს (46v-55v), აკლია 7 ფურცელი: 49-ე და 50-ე ფურცლებს შორის — 1; 55-ე და 56-ე ფურცლებს შორის — 6.

3. „წმილისა ნათლისღებისათჳს“ (56r-61v): 55-ე და 56-ე ფურცლებს შორის — 11 ფურცელი.

4. „მდიდართა მიმართ“ (226r-239r) 238-ე და 239-ე ფურცლებს შორის — 5.

5. „კუარისა ამაღლებისათჳს“ (404r-413r) 407-ე და 408-ე ფურცლებს შორის — 1.

6. „სარწმუნოებისათჳს წმილისა სამებისა“ (413v-419v) 413-ე და 414-ე ფურცლებს შორის — 1.

7. „დაწყებისათჳს იოვანეს სახარებისა“ (419v - ...) 419-ე ფურცლის შემდეგ — 10-მდე ფურცელი.

მართალია, H 2251 ხელნაწერი თავბოლონაკლულია, მაგრამ კრებულის მთარგმნელისა და გადამწერის შესახებ ცნობების მომწოდებელი ანდერძ-მინაწერებით მაინც საკმაოდ მდიდარია. გადამწერის ხელით შესრულებული ანდერძები და მინაწერები, რამდენიმე გამონაკლისის გარდა, საკითხავებს შორისაა ჩართული.

მოვიტანთ თითოეულ მათგანს იმ თანამიმდევრობით, რა თანამიმდევრობაც აქვთ მათ ხელნაწერში:

I. 27r, ფურცლის ქვემო კიდეზე: „ღმრთისათჳს, ლოცვა ყავთ ეფთიმესთჳს მთარგმნელისა და ჯორდანესთჳს მწერლისა“.

II. 46r, საკითხავის ბოლოს: „ესე ბრძანებაჲ ეფთიმესი არს. წმიდანო მამანო, რომელნი ამას იკითხვიდეთ, ლოცვა ყავთ გლახაკისა ეფთიმესთჳს, რომელმან ესე ვთარგმნენ (!) და, ღმრთისათჳს, ვინცა გარდასწერდეთ ამას, დაწერეთ ჩემიცა სახელი, და ნუ აღმოშკოთ მეცა გლახაკისა, რამეთუ ამისთჳს თავს-მიც ფრიადი შრომაჲ სწავლასა და თარგმნობასა ამისსა, რაჲთა მილოცვიდეთ. და ლოცვა ყავთ, ღმრთისათჳს, კურთხეულისა ამის მამისა იორდანესთჳს, რომელმან ფრიადი შრომაჲ თავს-იღვა და მოვიდა ქართლისა ქუეყანით საბერძნეთს, მთაწმიდას, ღმრთისათჳს, თავად და მერმე ბრძანებისათჳს დავით ქართველთა მეფისა, და თავს-იღვა ჭირი და დაწერა წმიდაჲ ესე წიგნი. აწ ვინცა ამას იკითხვიდეთ, ღმერთმან დაგაჭეროს. ლოცვა ყავთ ჩუენ ყოველთათჳს“

III. 61 v, სათაურის გაგრძელებაზე: „ქრისტე, აკურთხე ეფთიმე, ჯორდანე“

IV. 104 r, ფურცლის ქვემო კიდეზე: „ლოცვა ყავთ ეფთიმესთჳს მთარგმნელისა და ჯორდანესთჳსა მნოსხველისა, ამენ“.

იქვე, სათაურის გაყოლებაზე: „დაიცევე, უფალო, ეფთიმე“.

V. 174r, საკითხავის ბოლოს: „ჟ უფალო, მომეც შეწევნაჲ წარმართებისაჲ ჯორდანეს“.

VI. 204r: „ლოცვა ყავთ გლახაკისა ეფთიმესთჳს, რომელმან ვთარგმნე. სიყუარულის[ათჳს] ღმრთისა, ნუ ვინ მომიგინდების ზომად წერისათჳს, ბრძანებაჲ მქუნდა ნუსხვისაჲ ოდენ სისწრაფისაგან. ლოცვა ყავთ გლახაკისა ჯორდანესთჳს მაჯრენისეულისაჲ, შორთა ქუეყანათაგან რომელმან ვლე უთხმოცდაათექუსმეტი დღე ვიდრე მთაწმიდადმდე“.

VII. 278r, საკითხავის ბოლოს: „ჟ უფალო, დაიცევე დღეგრძელებით მეფე დავით“.

- VIII. 291r, საკითხავის ბოლოს: „ლოცვა ყავ[თ]]მამი]სა ზოგანესტს და საყუარელისა შვილისა მათისა ეფთიმესტს, რომელმან თარგმნა ესე წიგნი, ღმერთმან დაგაჭეროს. და საწყალობელი ღორდანეცა, რომელი მიეწიე წერად, ლოცვა ყავთ“.
- იქვე, მომდევნო საკითხავის სათაურის გაგრძელებაზე: „შემეწიე, ქრისტე, [ღორდა]ნეს“.
- IX. 301v, საკითხავის ბოლოს: „ჰ მეოფეო, შექმატე დღეთა დავით ქართველთა მეფისათა“.
- X. 311 v: „უფალო ღმერთო, დაიფარე მკლავითა შენითა მალღითა მეფე დავით, მხოლოჲ, მარტოჲ, უმაჰოჲსა მამაო“.
- XI. 328r, საკითხავის ბოლოს: „ლოცვა ყავთ მამისა ზოგანესტს და ეფთიმესტს, რომელმან ესე თარგმნა. შემეწიე, ღმერთო, ღორ[დანეს]“.
- XII. 342v, საკითხავის ბოლოს: „ჰ უფალო, შემიწყალე ღორდანე“.
- XIII. 344r, კიდეზე: „მეუფეო ცათა და ქუეყანისაო, მამეც ძალი და შეწევნაჲ და გონებაჲ მოუწყინელი დღე და ღამე და განაგდე ჩემგან [ენ]-ებაჲ მტერისამიერი, რაჲთა შეწევნითა შენმიერთა მწრაფლ მომემაღლოს ნოსხეჲჲ წმიდათა ამათ წერილთა და მიიწიოს წინაშე დავით ქართველთა მეფისა, რომელი სორვიელ იყო და მოსორნე სმენად საღმრთოთა მათ [თქუმულთა] მოძღურებისათა და მიმლოდებელ, რომელ ვითარცა სიძესა რაჲ მიაქუნ გვრგვნი იგი, ძრწინა..... და ვითარცა ძე იგი მეფისაჲ, რომელი დღე და ღამე დაოვიწყებლად ისწრაფინ და მეფობასა მამულისა თვისისა. შემეწიე, ქრისტე, გლახაკსა ღორდანეს, ამენ“.
- XIV. 364r, საკითხავის ბოლოს: „შეეწიე, წმიდაო გიორგი, დავით ქართველთა მეფესა, ჳეშმარიტად მკედარსა ქრისტესსა და საღმრთოთა საქმეთა მეძიებელსა“.
- იქვე, მომდევნო საკითხავის სათაურის გაყოლებაზე: „შემეწიე, ღმერთო“.
- XV. 404r, საკითხავის ბოლოს: „შემეწიე, ღმერთო, საწყალსა ღორდანეს“.
- XVI. 413r, საკითხავის ბოლოს: „ლოცვა ყავ[თ] კურთხეულისა ეფთიმესტს მთარგმნელისა და მნოსხველისა ღორდანესტს“.
- XVII. 419v, საკითხავის ბოლოს: „ჰ უფალო, შემეწიე ღორდანეს“. იქვე, მომდევნო საკითხავის სათაურის გაყოლებაზე: „წარმმართე, უფალო, გამარჯუებით“.

ამ ანდერძ-მინაწერებში გარკვევით და თანაც არაერთგზისაა აღნიშნული, რომ ხელნაწერებში დატული საკითხავების მთარგმნელი არის ეფთიმე (ეფთიმე ათონელი), ხოლო კრებული გადაუნესხავს (გადაუწერია) იორდანეს, რომელიც სასულიერო პირი ყოფილა (ერთ-ერთ ანდერძში მოხსენიებულია როგორც „კურთხეული მამა“). იგი ამ ხელნაწერის გადასაწერად საგანგებოდ მიუძღვინებია შორეულ მთაწმიდაზე დავით ქართველთა მეფეს.

იორდანე თავის თვის „მადარნისელს“ (მადარნისის მკვიდრი) უწოდებს. მას 96 დღე უვლია, ვიდრე „შორთა ქუეყანათაგან“ („ქართლისა ქუეყანით“) სა-

ბერძნეთს, მთაწმიდას, მიაღწევდა. დავალებული ჰქონია, რაც შეიძლება ჩქარა, „სისწრაფისაგან“ ვადაუნესხა ხელნაწერი, ამიტომ „ზომად წერისათვის“ პატივასაც თხოულობს³⁰.

ერთ-ერთ ანდერძში (XIII), რომელიც, სამწუხაროდ, ძალზე დაზიანებულია, იორდანე შექალაქდება „ცათა და ქუეყანისა მეუფეს“ და შესთხოვს ძალას და შეწევნას, რომ დღე და ღამე „მოუწყინებელი“ შრომით შეაძლებინოს „წმიდათა ამათ წერილთა“ ვადაუნესხვა, რათა ღრთულად მიიწიოს წინაშე დავით ქართველთა მეფისა, რომელიც „სურვიელ იყო და მოსურნე სმენად საღმრთოთა მათ თქმულთა მოძღურებისათა და მიმლოდებელ“.

ეს ფაქტი ჩვენი კულტურის, ჩვენში მწიგნობრობის ისტორიის შესწავლის თვალსაზრისით მეტად მრავლისმეტყველია: იმისათვის, რომ ერთი ლიტერატურული ძეგლით გაემდიდრებინა თავისი ქვეყანა, ქართველთა მეფეს, დავითს, მის ვადასაწერად და საქართველოში ჩამოსატანად შორეულ ათონზე (96 დღის სავალზე) მიუვლენია ვადაწერი.

ეფთვიმესა და იორდანეს ანდერძ-მინაწერთა მნიშვნელობა მართო ხელნაწერის შექმნის საინტერესო ისტორიით არ ამოიწურება, აქ მოცემული ცნობები აზუსტებს მისი ვადაწერის თარიღს და კორექტივი შეაქვს ქართველ მეფეთა ტიტულატურაში.

ამ ანდერძ-მინაწერებში მოხსენიებული დავით ქართველთა მეფე კ. კეკელიძემ სრულიად მარაგებულად დავით კურაპალატად მიიჩნია, მიუხედავად იმისა, რომ ხელნაწერს არც თარიღი უზის და მეფე დავითიც არც ერთხელ კურაპალატად არ იხსენიება. იგი წერდა: „როდესაც ეს თხზულება (იგულისხმება ბასილი დიდის „სწავლანი“ — ც. ქ.) უთარგმნია ექვთიმეს, დავით კურაპალატის ბრძანებით, მისი პირის მოსატანად საქართველოდან ათონზე წასულა ვინმე იორდანე და მოუტანია იგი“³¹.

კ. კეკელიძის ამ მოსაზრებას ხელნაწერის ანდერძ-მინაწერები სავსებით ადასტურებენ.

თუ დავით ქართველთა მეფეში დავით კურაპალატი იგულისხმება, ხელნაწერი მის გარდაცვალებამდე, 1001 წლამდე, ყოფილა ვადაწერილი, რადგან ამ ანდერძ-მინაწერების მიხედვით დავითი ცოცხლად იხსენიება.

მეორე მხრივ, თუ ხელნაწერი დავით კურაპალატის სიცოცხლეში, ე. ი. 1001 წლამდეა ვადაწერილი, იგი ეფთვიმე ათონელის ნებართვისა და ხელშეწყობის გარეშე ვერ ვადაწერებოდა, რადგან 1001 წლამდე ათონზე ჩასულ კაცს, ცხადია, მასპინძლად თვითონ ეფთვიმე უნდა დახვედროდა. აღსანიშნავია, რომ ხელნაწერის ერთ-ერთ ანდერძში (II), რომელსაც თავზე აწერია „ესე ბრძანებაჲ ეფთვიმესი ასს“, ეფთვიმე მართლაც ფიგურირებს როგორც მასპინძელი.

ეს ანდერძი განსაკუთრებით იმითაა აღსანიშნავი, რომ დაწერილი ჩანს ეფთვიმეს მიერ საგულდაგულოდ სწორედ ამ ხელნაწერისათვის. აქ ეფთვიმე პირველ პირში მოგვითხრობს თავის თავზე და თანაც თავს გლახაკად იხსენიებს („ლოცვა ყავთ გ ლ ა ხ ა კ ი ს ა ეფთვიმესთს, რომელმან ესე ვ თ ა რ გ მ ე ნ... და ნუ

³⁰ ცნობილია იორდანეს მიერ ვადაწერილი მეორე ხელნაწერი—A 603, რომელიც ძღისპირთა კრებულს წარმოადგენს. ამ ხელნაწერის ფოტოტიპიური გამოცემა ეკუთვნის გ. კიკნაძეს. იხ. ნევიშვილი ძღისპირნი (ხელნაწერი A 603), გამოსცა, გამოკვლევა და საძიებლები დაურთო გულნახ კიკნაძემ, თბ., 1982. „ზომად წერისათვის“ დაეპირებოთ. ი. თ. ხ ა ე ო მ ი ა, „ზომად წერის“ შინაარსის ვაგებისათვის: ქართული წყაროთმცოდნეობა, III, 1971, გვ. 59—61.

³¹ კ. კ ე კ ე ლ ი ძ ე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, I, გვ. 181.

აღმომგოცთ მეცა გ ლ ა ხ ა კ ს ა, რამეთუ ამისთვის თ ა ე ს-მ ი ც ფრიალი შრო-
მაჲ“), ხოლო მესამე პირით იხსენიებს და „კურთხეულ მამას“ უწოდებს გადამ-
წერი იორდანეს („და ლოცვა ყავთ, ღმრთისათჳს, კ უ რ თ ხ ე უ ლ ი ს ა ამის
შვისისა იორდანესთვის, რომელმან ფრიალი შრომაჲ თ ა ე ს-ი დ ვ ა და მ ო ვ ი-
დ ა ქართლისა ქუეყანით საბერძნეთს, მთაწმიდას“... და შემდეგ: „თავს-იღვა
ჭირი და დაწერა წმიდაჲ ესე წიგნი“³².

ეფთვიმეს მიერ დაწერილ ანდერძში ეს ასეც იყო მოსალოდნელი, რადგან,
მართალია, ეფთვიმე კრებულის მთარგმნელია და იორდანე კი მხოლოდ გადამ-
წერი, მაგრამ რაკი ეფთვიმე წერდა ანდერძს, ამიტომ ეტიკეტის მიხედვით იგი
ვალდებული იყო, თავის თავსა და თავის ღვაწლზე თავმდაბლად და მოკრძალებ-
ით ელაპარაკნა, ხოლო მის მიერ თარგმნილი კრებულის გადამწერი, რომელ-
მაც ამით მის ნამუშევარს ჯეჯილი დასდო, პატივისცემით მოეხსენებინა და განე-
ლიდებინა.

ეტიკეტის დაცვა არც იორდანეს ავიწყდება: სხვა ანდერძ-მინაწერებში, რომ-
ლებიც აშკარად იორდანეს კუთვნილებათა, ეფთვიმე და იორდანე შებრუნებული
ეპითეტებით არიან დახასიათებულნი: ეფთვიმე — „კურთხეული“, ხოლო იორ-
დანე — „საწყალობელი“, „საწყალი“, „გლახაკი“ (შდრ. „ლოცვა ყავთ კ უ რ-
თ ხ ე უ ლ ი ს ა ე ფ თ ი მ ე ს თ ვ ს მთარგმნელისა და მნუსხველისა ღორდა-
ნისთვის“. „ს ა წ ყ ა ლ ო ბ ე ლ ი ღ ო რ დ ა ნ ე ე კ ა, რომელ მოვიწიე წერად,
ლოცვა ყავთ“, „შემეწიე, ღმერთო. ს ა წ ყ ა ლ ს ა ღ ო რ დ ა ნ ე ს“, „შემე-
წიე, ქრისტე. გ ლ ა ხ ა კ ს ა ღ ო რ დ ა ნ ე ს“).

საგულისხმოა, რომ ერთ-ერთ ანდერძში ეფთვიმეც და იორდანეც — ირივე
„გლახაკად“ არიან მოხსენიებულნი: „ლოცვა ყავთ გ ლ ა ხ ა კ ი ს ა ე ფ თ ი-
მ ე ს თ ვ ს“, რომელმან ვთარგმნე... ლოცვა ყავთ გ ლ ა ხ ა კ ი ს ა ღ ო რ-
დ ა ნ ე ს თ ვ ს მთარგმნელისა, შორთა ქუეყანათაგან რომელმან ვლე უთხმოც-
დაათექუსმეტი დღე ვიდრე მთაწმიდადმე“. ამ შემთხვევაში აშკარაა, რომ იორ-
დანეს ეფთვიმესივე დიდანში არსებულ ანდერძში გადმოწერა, შემდეგ კი თავის
მხრივ ისეთივე მოკრძალებით დაურთავს ცნობები თავისი დამსახურების შესახებ.

ხელნაწერის ანდერძ-მინაწერებში ექვსჯერაა ნახსენები დავითი, ოთხჯერ
როგორც „ქართველთა მეფე“, ხოლო ორჯერ როგორც „მეფე“.

ქართველთა მეფე დავითი, რომელიც ეფთვიმე ათონელის დროს ცხოვრობდა
და თანაც დაინტერესებული იყო ეფთვიმეს მთარგმნელობითი საქმიანობით, რო-
გორც „იოვანესა და ეფთვიმე: ცხოვრების“ ზემოთ მოტანილი ციტატიდანაც
ჩანს. დავით კურაპალატია.

სწორედ დავით კურაპალატს ესადაგება იორდანეს ანდერძ-მინაწერებში
ქართველთა მეფის შესახებ თქმულიც: „ქეშმარიტად მგედარი ქრისტესი
და საღმრთოთა საქმეთა მეძიებელი“; აგრეთვე: „სურვიელ იყო და მოსურნე
სმენად საღმრთოთა მათ თქმულთა მოძღურებისათა და მიმოლოდებელ“.

მაგრამ საქმე ისაა, რომ ხელნაწერში დავითი იხსენიება არა „კურაპალატად“,
არამედ, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, „ქართველთა მეფედ“, ანდა მხოლოდ „მეფედ“.

³² როგორც ზემოთაც აღვნიშნეთ, ამ ანდერძის დასაწყისი ნაწილი სიტყვათაგან შემდგომად
Ath 32 ხელნაწერში 47 v-ზე მოთავსებულ ეფთვიმეს ანდერძს (შდრ. „წმიდანო მამანო, რომელნი
ამას იეთხვიდეთ...“ აქვე, გვ. 11). ეს ფაქტი სრულებითაც არ უმლის H2251 ხელნაწერის ზემო-
ხსენებული ანდერძის ჩვენი ანალიზსა და შეფასებას. როგორც ჩანს, ადრევე შედგენილი ანდერ-
ძი, რომელიც Ath 32 ხელნაწერის გადამწერი ავტოგრაფის ნუსხიდან გადაწერა, ეფთვიმემ
უცვლელად გამოიყენა იორდანეს მიერ გადაწერილი ხელნაწერისთვისაც.

ისტორიულ წყაროებში დავით კურაპალატი „ქართველთა მეფის“ ტიტულით არსად მოსხენიებული არ არის. ამიტომ ფიქრობდნენ, რომ მას საერთოდ არ ჰქონია ეს ტიტული.³³ სწორედ ამ ხელნაწერის ანდერძებიდან დგინდება საქართველოს ისტორიისათვის მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტი — დავით კურაპალატს გარკვეულ პერიოდში უტარებია „ქართველთა მეფის“ ტიტულიც. როგორც ნ. შომიაშვილმა გამოიკვლია, ეს უნდა იყოს 994—1001 წლები, ე. ი. ბაგრატ ქართველთა მეფის გარდაცვალების შემდეგ (გარდაიცვალა 994 წელს)³⁴.

აღსანიშნავია, რომ ამ ფაქტზე დამყარებით H 2251 ხელნაწერის გადაწერის დრო უფრო კონკრეტული წლებით იფარგლება. იგი გადაუწერია იორდანეს დავით კურაპალატის მიერ „ქართველთა მეფის“ ტიტულის მიღებიდან მის გარდაცვალებამდე. ე. ი. 994—1001 წლებს შორის³⁵.

II 2251 ხელნაწერი ნუსხასტყურითაა ნაწერი. ასომთავრული ასოების გამოყენების შემთხვევები მხოლოდ აბზაცების დასაწყისში გვხვდება. ხელნაწერი, როგორც ვიცით, მთლიანად ერთი ხელთაა გადაწერილი, მაგრამ არაერთნაირად. ლამაზად ნაწერ მწყობრ სტრიქონებს დაუდევრად ნაწერი, გაფანტული სტრიქონები გამოერევა ხოლმე. გვხვდება კალმის ლაფსუსებიც: სიტყვა ზოგჯერ ასონაკლულადაა დაწერილი, ანდა, პირიქით, სიტყვაში რომელიმე ზედმეტი ასოა ჩართული. ზოგჯერ ცალკეული ასო ან მარცვალა გამორჩენილი და სიტყვის თავზეა დაწერილი, არც თუ ისე იშვიათად არის შემთხვევები ცალკეული სიტყვების ან ფრაზების გამოტოვებისა. ერთი სიტყვის მსგავსი დაწერილობის მეორე სიტყვით შეცვლისა. ასე რომ, ნაწერს აშკარად ეტყობა ნაჩქარევობა. იორდანეს აჩქარების მიზეზი მის მიერ ხელნაწერზე დართული ანდერძ-მინაწერების მიხედვით ჩვენთვის საესებით ნათელია: შორეულ ათონზე საგანგებოდ ხელნაწერის გადასაწერად წასული კაცი სამშობლოში დროულად დაბრუნებას ესწრაფებოდა.

ხელნაწერში ზოგიერთი ადგილი დროთა განმავლობაში გადალუღულა, მოგვიანებით ეს ადგილები გაუცხოველებიან შავი მელნით (2r, 147r, 238v, 239r-v, 240r, 354v, 355r, 364r. 413r). გაცხოველება უნდა მომხდარიყო XV VIII ს-ში ან შემდეგ, რადგან უმარცვლო უს ყველგან უზის ანტონ კათალიკოსის მიერ შემოღებული ბრჭვლივის ინიშანი. აღსანიშნავია, რომ გაცხოველებისას ძველი ტექსტი ყოველთვის ისე არ არის აღდგენილი, როგორც თავდაპირველად იყო.

B. Ier. 14 (რ. ბლეივის აღწერილობის მიხედვით; ცაგარლით № 105; ნ. მარის აღწერილობით № 7)³⁶ ერთ-ერთი თარიღიანი ხელნაწერია, იგი გადაწერილია

³³ ე. თაყაიშვილი, სუბატ დავითის ძის ქრონიკა ტაო-კლარჯეთის ბაგრატიონთა შესახებ: „მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის“. თბ., ნაგვ. 27. 1949. გვ. 48-49; ივ. ჭავჭავაძის შრომები, ქართველი ერის ისტორია, წ. II. თბ., 1965. გვ. 112 („ბაგრატიონთა შთამომავლობის შტო“), აგრეთვე გვ. 125, 120, 131.

³⁴ ნ. შომიაშვილი, IX—X სს. ტაო-კლარჯეთის ბაგრატიონთა ზოგიერთი ქრონოლოგიური საკითხი. მოხსენება წაითხვლია 1977 წ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტის სამეცნიერო სესიაზე.

³⁵ სამეცნიერო ლიტერატურაში ეს ხელნაწერი სხვადასხვაგვარადაა დათარიღებული: თ. ჯეოგიაშვილი X ს-ის დათარიღდა (იონე პეტრიფის „განმარტების“ ბოლოსიტუაციის ახალი წყარო შესწავლისათვის: ძველი ქართული მწერლობის ოთხი ძეგლი, თბ., 1965, გვ. 88), ლ. შიშკაძე ი იუვილიძე XI—XII სს-ით (ხელნაწერთა აღწერილობა... H კოლექტა, ტ. V, გვ. 179), ნ. ცოფურაშვილი X—XI სს-ით („ეთიკის“ შედგენილობისათვის: მაცნე, ენისა და ლიტერატურის სერია, 1974, № 1, გვ. 71).

³⁶ ამ ხელნაწერის შესახებ იხ. Описание Крестного монастыря, блнз Иерусалима, и некоторых грузинских рукописей, хранящихся в нем, сделанное Н. Чубиновым...

იერუსალიმში 1055 წ. იოვანე დვალისა და მისი შვილის მიქაელის მიერ. ეს ხელნაწერიც, Ath 32-ის მსგავსად კარგადაა შენახული. ნაწერია აგრეთვე კალიგრაფიული ნუსხურით, 1—90 გვერდები გაბმით, 90—496 ორ სვეტად. სათაურები და აბზაცის დასაწყისი ასოება კალიგრაფიული ასომთავრულითაა დაწერილი. ხელნაწერი 496 ფურცლისაგან შედგება და შეიცავს 36 თხზულებას. მათგან ბასილის ჰომილიაა 21. ე. ი. ყველა ის ჰომილია, რომელიც Ath 32-შია დატული, აქაც გვაქვს, არ ემთხვევა მხოლოდ რიგი. დანარჩენი 15 თხზულებიდან 5—„ცხოვრება ბასილისი“, „შესხმა ბასილისი“, „შესხმა წმიდისა გიორგისი“, „ჯუარისა ამაღლებისათვის“ და „მიცვალებისათვის ღმრთისმშობელისა“ — ის თხზულებებია, რომლებსაც Ath 32 და H 2251 ხელნაწერებიც შეიცავენ და რომლებიც ბასილი დიდს არ ეკუთვნის. Ier 14-ს ხსენებულ ორ ხელნაწერთან შედარებით აქლია „შესხმა წმიდათა მაკაბელთა“.

რაც შეეხება დანარჩენ 10 თხზულებას, ესენია:

1. „სწავლა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ბასილისი, თავი კ — ჰემარტი იგი სიმართლმ“ ... (289r-291r).
 2. „საკრველებათა მათეს, რომელი იქმნა წმიდისა ბასილის ზედა და წმიდისა ნერსეს ზედა და შურისა მისთვის ევსები ეპისკოპოსისა წმიდისა ბასილის მიმართ, თავი კა — მას ეამსა ეპისკოპოსმან...“ (291r-299r).
 3. „სწავლა წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა ბასილისი ეესარია-კაბადუციელ მთავარეპისკოპოსისა, თავი კბ — კაცთმოყუარმ ღმერთი ჩუენი...“ (299v-307r).
 4. „თქმული წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა ბასილისი სინანულისათვის, თავი კგ — ძმანო, ნუუკუე რომელი დაეცეს...“ (307v-310r).
 5. „წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა ბასილისივე, თავი კდ — რომელსა ჰემარტიად სუროდის...“ (310r-322r).
 6. „სწავლა წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა ბასილისივე, თავი კე — სახარებასა შინა წერილ არს...“ (322r-336v).
 7. „სწავლა წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა დიდისა ბასილისი, თავი კვ — საყუარელნო, უკუეთუ მცირესა...“ (336v-340v).
 8. „სწავლა მისივე წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისი, თავი კზ — რაეამს შჯდე სენაკსა შენსა...“ (340v-342v).
 9. „ეპისტოლე წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა ბასილისი ღმრთისმეტყუელისა გრიგოლის მიმართ, თავი კწ — ვიცან ეპისტოლმ შენი...“ (342v-349r).
 10. „სწავლანი წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა ბასილისნი ლოცვისათვის და სხუათა თითოსახეთა სათნობათათვის საცხოვრებელად სულისა, თავი კთ — თქუა წმიდამან ბასილი“ ... (349r-379v).
- თხზულებები, რომელთაც Ath 32 და H 2251 ხელნაწერებისაგან განსხვავებით უმატებს Ier 14, ხელნაწერის ერთ გარკვეულ მონაკვეთშია ერთმანეთის

«Сведения о памятниках грузинской письменности», т. I, вып. III, СПб, 1894, გვ. 44; А. Ц а г а р е л и, Памятники грузинской старины в св. Земле и на Синае, ППС, IV, вып. I, СПб, 1888; R. P. B l a k e, Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque patriarcale grecque à Jerusalem. Orient Chrétien, 3-série, t. III—V, 1924—26; ნ. შ ა რ ი, იერუსალიმის ბერძნული საპატრიარქო წიგნსაცავის ქართულ ხელნაწერთა მოკლე აღწერილობა, დასაბუქად მოამზადა ელ. მეტრეველმა, თბ., 1955.

მიყოლებით მოთავსებული (უქირაეთ ფურცლები 289r—379v, თავები კ—კთ, ე. ი. 20—29). ბოლო 36-ე თხზულება 489v-ზე მთავრდება, 490r-v-ზე მოთავსებულია ხელნაწერის ზანდუკი, 491r-496v კი უქირავს ბასილი დიდის შესხმის ფრაგმენტებს, რომლის ტექსტიც ძალზე დაზიანებულია.

წინა ორის მსგავსად ამ ხელნაწერსაც ერთვის ანდერძები, სადაც კრებულის მთარგმნელი, მომგებელი და გადამწერებია დასახელებული:

„ესუ ქრისტე, დიდებულ ყავ უმეტესად სული ღმერთშემოსილისა მამისა ეფთკმესი, რომელმან თარგმნა ესე და სხუანი მრავალნი ღმერთიე სულიერნი წიგნი. ქრისტე, შეიწყალე მამაჲ პროხოროჲ, ჭუარისა მაშენებელი, ამენ“ (62r).

„ესე განწესებაჲ მოლუწეთაჲ და უდაბნოს ყოფისა სარგებელისა გამოჩინებაჲ წმიდისა და დიდისა ბასილის მიერ მე, გლახაკან ეფთკმჲ, ვთარგმნჲ, ლოცვა ყავთ ჩემთჲს, ღმერთმან გარწმუნოს, წმიდანო მამანო, თქუენცა ღმერთმან მოგმადღენ აღსრულებაჲ მოქალაქობისა მის“ (229v).

„მადლი და დიდებაჲ ღმერთსა, ყოვლისა კეთილისა მიზეზსა, განსრულდა წიგნი წმიდისა ბასილისი ჭუარისათჲს. ესუ ქრისტე, ადიღმ სულითა მამაჲ პროხორე, ჭუარისა მაშენებელი და აღუტოცენ ცოდვანი მამსა ეფთკმესს (!), მომგებელსა ამისსა, კურთხეულსა სულითა, ამენ“ (478v).

იქვე: „ულირსნი ამისნი მწერალნი იოვანე და მიქაელ ლოცვასა მოგკესენენით, წმიდანო მამანო“.

„ქრისტე, მეუფეო დიდებისაო, ადიღმ სულითა მამაჲ იოვანჲ, ამენ“ (489v).†

„დაიწერა და განსრულდა წმიდაჲ ესე წიგნი, სულთა განმანათლებელი, წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა დიდისა ბასილისი მონასტრისათჲს ჭუარისა, რომელი აღაშენა წმიდამან მამამან პროხოროჲ ბრძანებითა და მოლუწებითა კურთხეულისა კაცისა მამისა ეფთკმესითა (ქრისტემან მიეცინ მადლი კეთილი), პელითა უღირსისა ბერისა იოვანე დვალისაჲთა და შვილისა ჩემისა კურთხეულისა მიქაელისითა. ლოცვა ყავთ, წმიდანო მამანო, და რომელი დაგუეკლოს, შენდობა ყავთ“ (490v).

496-ე ფურცლის r-ზე ფურცლის დაზიანების გამო დაზიანებულია ანდერძიც: „...ვემოწაფე ღმერთშემოსილსა და წმიდასა მამასა პროხორის, რომელმან დიდითა მოლუწებითა შუენიერად და კეთილად აღაშენა მონასტერი ცხოველსმყოფელისა და პატივოსნისა ჭუარისა და დასხნა მას შინა ყოველივე შუენიერნი და კეთილნი წიგნი საღმრთონი, ხოლო არა იყო მუნ შუენიერი ესე და საწადელი განმანათლებელი სულთაჲ წიგნი, თქუმული წმიდისა ღთშე... (II სვეტის ზემო ნახევარი).

„...ვევედრებოდე და მომადლა ღმერთმან. აღვასრულე საკმრთა ჩემითა, დაწერით და შემოსითა და შეეწირე მონასტერსა ჭუარისასა იერუსალემს, რომელსაცა აღუთქუე საცსენებელად და სალოცველად ფრიად ცოდვილისა სულისა ჩემისა და სულსა მშობელთა ჩემისათა, სულსა ფარსმანისსა...“ (I სვეტის ქვემო ნახევარი).

„...და მშოსელთანი, იოვანესი და მიქაელისი, რაჲთა ღმერთმან წმიდითა ლოცვითა თქუენითა და მეოხებითა წმიდისა ბასილისითა ყოს აღტოცაჲ ყოველთა ცოდვითა ჩუენთაჲ. და ჩუენ და თქუენ ერთობით დირს გუყუენეს მარჯუენეთა მისთა თანა, რამეთუ მისი არს დიდებაჲ უუენითი უკუნისამდე, ამენ“ (II სვ. ქვემო ნახევარი).

და დასასრულ, ანდერძი, რომელიც ხელნაწერის გადამწერლების სახელებთან ერთად გადაწერის თარიღსაც გვაწვდის:

„დიწურა და შეიმოსა კელითა იოვანე დვალისაჲთა და კურთხეულისა შვილისა ჩემისა მიქაელისითა, ლოცვა ყავთ, წმიდანო მამანო, ქრონიკონი იყო სიე“ (=1055 წ.) (496r)³⁷.

„სწამლათა“ ხელნაწერების ურთიერთმიმართებისათვის

Ath 32 (ლიტერით A), H 2251 (B) და Ier 14 (C) ხელნაწერების ქრონოლოგიური თანამიმდევრობა ასეთია: ჯერ გადაუწერიათ პირველი, შემდეგ მეორე და ბოლოს მესამე. ბუნებრივად დგება საკითხი მათი ურთიერთმიმართების შესახებ. ნ. ცოფურაშვილმა ეს სამი ხელნაწერი ერთმანეთს შეუდარა ჰომილიების შედგენილობისა და თანამიმდევრობის მიხედვით და გამოთქვა საესებით მართებული აზრი, რომ ამ ხელნაწერებს შორის პირდაპირი კავშირი არ უნდა არსებობდეს და რომ ისინი ერთმანეთისაგან არ უნდა იყვნენ გადაწერილი³⁸. ამ აზრს ტექსტების შედარებითი შესწავლაც საესებით ადასტურებს.

არის შემთხვევები, როდესაც ხელნაწერებში შესაბამისი ტექსტების ცალკეულ წაკითხვებს შორის განსხვავებაა, ბერძნული წყარო კი მხარს უჭერს ქრონოლოგიურად უფრო გვიანდელი ხელნაწერის წაკითხვას, ეს სწორედ იმაზე მიანიშნებს, რომ უფრო გვიანდელი ხელნაწერი წინასაგან არ მომდინარეობს.

H 2251 და Ier 14 ხელნაწერები Ath 32-ისაგან რომ არ არიან გადაწერილი, ტექსტის შემდეგი ადგილებით შეგვიძლია დავამოწმოთ (ხელნაწერებს მოვიხსენიებთ შესაბამისი ლიტერებით).

1. B და C ხელნაწერებშია:

„სასუფეველი ცათაჲ განმზადებული, გკრკვნნი სიმართლისანი მ ზ ა ნ ი“ 27,17.

სიტყვა „მზანი“ გამორჩენილია A-ში. BC ხელნაწერებში „მზანი“ რომ წყაროსმიერი წაკითხვაა, ჩანს ბერძნული შესატყვისიდან: *στέφανοι μακαριστοὶ* წ ა თ ი μ ი თ. B და C რომ A ხელნაწერისაგან გადმოეწერათ, მათში ბერძნული *στέφανοι*-ს შესაბამისი სიტყვა „მზანი“ ვერ აღმოჩნდებოდა.

2. BC: „სიხარულსა მას უ ფ ლ ი ს ა ს ა ლირს იქმნებიან“ 35,13.

A: სიხარულსა მას ს უ ლ ი ს ა ს ა ლირს იქმნებიან“.

ბერძნული წყარო აქაც BC -ს წაკითხვას უჭერს მხარს: *τῆς χάρις τοῦ κυρίου καταϊσόμενοι*.

3. BC: „მსცა ძალ-ედა, უკუეთუმცა ენება, განდგომილება და ამასცა ძალ-ედა არადაცემაჲ“ 64,29.

A ხელნაწერი ხაზგასმულ სიტყვებს აკლებს. ბერძნული წყარო კვლავ B და C ხელნაწერების წაკითხვას ამართლებს: *καὶ οὐτὰ μὴ ἐκπαθεῖν*.

4. BC: „რომლისა მიერ (=მიმართ) იქმნებოდის, იგი საწყალობელ არს და არა საძულელ, ხოლო რომელი იქმნოდის, იგი არს საძულელ“ 77,7.

³⁷ ხელნაწერი ვრცლად აღწერილი აქვს ელ. მეტრეველს, იხ. მისი: იერუსალიმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (ხელნაწერი).

³⁸ ნ. ცოფურაშვილი, თიბის შედგენილობისათვის (ქართული ხელნაწერები)... გვ. 78..

ხაზგასმული სიტყვები A-ს აქაც აკლია. შდრ. ბერძნული: ἔ δὲ ἐπερχῶν
 მიუჩინებს.

5. BC: „უსარგებლო არს [საჯმართა იგი და საფასეთა უზომოა მოგებაა.
 გარნა სხუაჲცა ვითხრა შენ, და დალაყათუ საკრველად აღგიჩნდეს, არამედ
 ქეშმარიტ არს, ესე იგი არს] ვითარმედ“... 98,5—6.

ამ წინადადებაში A ხელნაწერს გამორჩენილი აქვს კარგა მოზრდილი ფრაზა
 „არს“ სიტყვიდან „არს“ სიტყვამდე.

შდრ. ბერძნული: οὐ μὴν οὖν ἀνῆλθὲς ἕλαιον ἢ τῶν ἀγροῦντων πρῶτον, πᾶντι
 γυνῆρι. Πλὴν ἀλλὰ παρῆλθον ἰσὰς φανεῖται σοι ὁ μέγας λέγειν: πανταῖς δὲ
 ἔστιν ἀληθὲς εἶπερον.

მსგავსი მაგალითების მოტანა კიდევ შეიძლება. B და C ხელნაწერები რომ
 A-საგან გადაწერათ, ისინი A ხელნაწერის ამგვარ შეცდომებს, ალბათ, გაიმეორ-
 რებდნენ.

ტექსტში გაცილებით მეტი აღმოჩნდა ადგილები, როდესაც C ხელნაწერი
 თავისი სწორი წყითხებით უპირისპირდება B-ს, რაც იმაზე მიანიშნებს, რომ
 C-ს უშუალო კავშირი არა აქვს B-სთან და მისგან არ მომდინარეობს. აღსანიშნა-
 ვია, რომ ასეთ შემთხვევებში A ხან C ხელნაწერთან დგას, ხან კიდევ B-სთან.

1. AC: „ვიეთი გნებაეს მოწაფე ყოფაჲ? 72,7.

B: „ვიეთი გნებაეს მოწამე ყოფაჲ?“

ბერძნული: τίνας βίαιει μαθητῆς εἶναι (=მოწაფე).

2. C: „უკუეთუ ცოდვასა მას ზელა დაადგრეს... მიეცემის საუკუნესა მას.
 ცეცხლსა“ 77,11.

AB: „...მიეცემის საუკუნესა მას ცრემლსა“.

ბერძნული: παρῆλθῃσεται τῷ αἰωνίᾳ πύρι (=ცეცხლსა).

3. C: „საყკრმან მან, რომელი მოასწავებდეს მოსლვასა მეუფისასა,
 ძლიერად კმა-ყოს“ 217,34.

AB-ში „მეუფისასა“ გამოტოვებულია, შდრ. ბერძნული წყაროს წაკითხვა:
 τοῦ βασιλέως ἐπισημίαν.

4. C: „მოუწოდს ქადაგებითა მალლითა“ 125,4.

AB: „მოუწოდს ქადაგებითა მრავლითა“.

ბერძნული: συχλαεῖ μετὰ ὑψηλοῦ κτηρῆματος (=მალლითა).

5. AC: „სული წმიდაჲ... არა ბანაკთა თანა შეერთებულ არს, არამედ.
 ორთა მათ თანა სამეზასა აღასრულებს“ 156,16-17.

ხაზგასმული ფრაზა B-ში გამორჩენილია. შდრ. ბერძნული: οὐ μετὰ πληθῶς
 ἀριθμοῦμενον, ἀλλ' ἐν τῇ Τριάδι μεσσημένον.

„სწავლათა“ შედგენილობა და მისი მიმართება „ნთიქის“

კრიტიკულიდან

Ath 32, H 2251 და Ier 14, მართალია, ძირითადად ერთნაირი კრებულებია,
 მაგრამ შედგენილობისა და თავების თანამიმდევრობის მიხედვით მათ შორის.
 გარკვეული განსხვავებებიც არსებობს, რაც შეიძლება შემდეგი ტაბულით.
 გამოვსახოთ :

	Ath 32	H 2251	Ier 14
ცხოვრება და შესხმაჲ ბასილისი	1	1	1
შესხმაჲ ბასილისი, ძმისა თვისისა	2	2	2
მარხვისათჳს, თავი ა	3	5	3
მარხვისათჳს, თავი ბ	4	6	4
სიტყჳსა მისთჳს მოსე წინაჲსწარმეტყუელისა...	5	7	36
მადლობისათჳს	6	8	7
ივლიტა მოწამისათჳს და... მადლობისათჳსვე	7	9	34
ვითარმედ არა არს ღმერთი მიზეზი ბოროტთაჲ	8	10	5
მრისხანეთათჳს	9	11	8
შურისათჳს	10	12	9
სიტყჳსა მისთჳს ლუკაჲს სახარებისა...	11	13	6
მდიდართა მიმართ	12	14	10
რომელი თქუა ქამსა სიყმილისა...	13	15	11
დაწყებისათჳს სოლომონის იგავთაჲსა	14	16	12
წმიდისა ნათლისღებისათჳს...	15	3	31
სარწმუნოებისათჳს წმიდისა სამებისა	16	25	13
დაწყებისათჳს იოვანეს სახარებისა...	17	26	14
სულისა წმიდისათჳს...	18	27*	15
შესხმაჲ წმიდათა ორმოცთაჲ	19	28*	35
მომთრვალეთათჳს...	20	17	16
რომელი თქუა ლაკიზეს შინა ქალაქსა...	21	18	17
სიმდაბლისათჳს	22	19	18
არაშექცევისათჳს საქმეთა სოფლისათა...	23	20	19
შესხმაჲ წმიდათა მაკაბელთაჲ	24	21	—
შესხმაჲ წმიდისა გიორგისი	25	22	33
ჯუარისა ამაღლებისათჳს	26	24	32
მიცვალებისათჳს ღმრთისმშობელისა	27	23	30
ნათლისღებისათჳსკვე, რომელი იკითხვის...	—	4	—
სწავლანი ბასილისნი (10 საკითხავი).	—	—	20—29

ტაბულაში ციფრებით აღნიშნულია საკითხავების რიგი (თუ მერამდენეა ხელნაწერში ესა თუ ის საკითხავი), ტირეებით კი ნაჩვენებია ხარვეზი, ე. ი. რომელ ხელნაწერს რომელი საკითხავი აკლია.

სამივე ხელნაწერი ერთნაირად იწყება გრიგოლ ნაზიანზელის ეპიტაფიით ბასილი დიდზე ანუ ბასილის ცხოვრებით, სამსავე ხელნაწერში მეორე საკითხავია ბასილის ძმის, გრიგოლ ნოსელის, ენკომია ბასილზე — ბასილის შესხმა. შემდეგ კი მოდის ბასილი დიდის ჰომილიები და სხვა ავტორთა თხზულებები.

Ath 32 ხელნაწერში სხვა ავტორთა თხზულებები (იგულისხმება გრიგოლ ნაზიანზელის „შესხმაჲ წმიდათა მაკაბელთაჲ“ და ანდრია კრიტელის „შესხმაჲ წმიდისა გიორგისი“, „ჯუარისა ამაღლებისათჳს“ და „მიცვალებისათჳს“ ღმრთისმშობელისა) ხელნაწერს ბოლოს ეკრთვის.

H 2251 ხელნაწერს Ath 32-ისაგან განსხვავებით აკლია ბასილი დიდის ორი ჰომილია „სულისა წმიდისათჳს“ და „შესხმაჲ წმიდათა ორმოცთაჲ“ და დამატებული აქვს გრიგოლ ნაზიანზელის ნათლისღების საკითხავი. რაკი ჩვენ შესაძლებლად ჩავთვალეთ იმის დაშვება, რომ ჰომილიები „სულისა წმიდისათჳს“ და

„შესხმაჲ ორმოცთაჲ“ თავდაპირველად H 2251 ხელნაწერშიც უნდა ყოფილიყო და განესაზღვრეთ კიდევ მათი ადგილები (ამის შესახებ იხ. აქვე, გვ. 15), ამიტომ ტაბულაში H 2251 ხელნაწერთან ეს საკითხავეები ვარსკვლავიანი ციფრებით 27* და 28* აღვნიშნეთ.

H 2251 ხელნაწერი საკითხავეების რიგის მიხედვითაც საკმაოდ სხვაობს Ath 32-ისაგან. ამ ხელნაწერში გრიგოლ ნოსელის ენკომიას ბასილზე (რიგით მე-2 საკითხავს) ბასილი დიდის მარხვის საკითხავეები კი არ მოსდევს, როგორც ეს Ath 32-შია, არამედ, ბასილი დიდისა და გრიგოლ ნაზიანზელის ნათლისღების საკითხავეები, ასე რომ „მარხვისათჳს, თავი ა“, რომელსაც Ath 32-ში მესამე ადგილი უჭირავს, H 2251 ხელნაწერში რიგით მე-5 საკითხავია. ამის შემდეგ (Ath 32-ის მე-3 და H 2251-ის მე-5 საკითხავეებიდან) 12 ჰომილიის ფარგლებში („დაწყებისათჳს სოლომონის იგავთაჲსა“ ჩათვლით) H 2251 და Ath 32 ხელნაწერების რიგი საესებით ფარავს ერთმანეთს. Ath 32-ის მე-15 საკითხავეიდან კი, როგორც ტაბულიდან ჩანს, სხვაობა კვლავ მკვეთრი ხდება. გრიგოლ ნაზიანზელისა და ანდრია კრიტელის ზემოთ დასახელებულ ოთხ თხზულებასაც, რომლებიც Ath 32-ში ხელნაწერის ბოლოს 24—27-ე საკითხავეებადაა შეტანილი, H 2251 ხელნაწერში 21—24-ე ადგილები უჭირავს.

Ier 14 ხელნაწერში 36 საკითხავია. ტაბულიდან ჩანს, რომ ამ ხელნაწერს, Ath 32-ისა და H 2251 ხელნაწერებისაგან განსხვავებით, აქლია „შესხმაჲ მკაბელთაჲ“ და ბასილის „სწავლათა“ სახელწოდებით 20—29-ე თავებად ერთგის 10 ჰომილია.

რაც შეეხება საკითხავეების რიგს, ამ მხრივ Ier 14 კიდევ უფრო მეტად სხვაობს Ath 32 და H 2251 ხელნაწერებისაგან, ვიდრე ეს უკანასკნელნი ერთმანეთისაგან.

ისმის კითხვა, საიდან იღებს სათავეს საკითხავეების ამგვარი შედგენილობა და განაწილება ამ კრებულებში?

ნ. ცოფურაშვილმა დაწერილობით განიხილა ის მსგავსება-განსხვავებები, რაც არსებობს ამ სამი ხელნაწერის შედგენილობა-სა და თავების თანამიმდევრობას შორის და დაასკვნა, რომ განსხვავება მათ შორის, უფრო სწორად, Ath 32-თან მიმართებით H 2251 და Ier 14-ში, მეორეულია³⁹. ამასთან მან შედგენილობისა და თავების თანამიმდევრობის მიხედვით წყაროსთან ყველაზე ახლოს მდგომად მიიჩნია Ath 32 და მიახლოებით განსაზღვრა კიდევ ეს წყარო.

გ. რუდბერგმა ბასილის ქადაგებათა 169 ბერძნული ხელნაწერი გამოავლინა და შეისწავლა. ეს ხელნაწერები მან 14 ტიპად დაყო. პირველ ანუ A ტიპში 32 ხელნაწერი გაერთიანა, რომელთაგან 14 ათონური წარმოშობისაა⁴⁰.

Ath 32 ხელნაწერი შედგენილობისა და თავების თანამიმდევრობის მიხედვით სწორედ ათონური წარმოშობის ბერძნულ ხელნაწერებთან დადგა ახლოს. ნ. ცოფურაშვილმა ამასთან დაკავშირებით გამოთქვა მოსაზრება, რომ, მართალია, Ath 49 (= Ath 32—ც. ქ.) არღვევს ბერძნულ ხელნაწერთა მყარ ტრადიციას, რადგან არ შეიცავს ფსალმუნებზე აგებულ არც ერთ ჰომილიას, მაგრამ ეს ფაქტი ხელს არ უშლის, რომ ათონური ბერძნული ხელნაწერების ძირითადი ნაწი-

³⁹ ნ. ცოფურაშვილი, „ითიკის“ შედგენილობისათვის (ქართული ხელნაწერები)... გვ. 87.

⁴⁰ S. Y. Rudberg, Etudes... გვ. 120.

ლის (საუბრების) და Ath 49-ის შედგენილობასა და თავების [თანამიმდევრობაში მათი ნათესაობა დასაბუთდეს⁴¹. „ადვილად შეიძლება დავუშვათ — წერს იგი — რომ ეფთვიმეს ხელთ ჰქონია სწორედ ათონური წარმოშობის უძველესი კრებული ან კრებულები და იმით უსარგებლოა. კონკრეტულად ამ ხელნაწერების განსაზღვრა, ჩვენი აზრით, საერთოდ შეუძლებელია“⁴².

რაკი ქართულ სამსავე ხელნაწერში სხვა ავტორთა თხზულებებიცაა დატული და თანაც გარკვეული რიგით, ბუნებრივად ისმის კითხვა, ხომ არ იღებს სათავეს ამ კრებულების ასეთი შედგენილობა ბერძნულიდან, ე. ი. ხომ არ არსებობდა თვითონ ბერძნულში კრებულები, რომლებიც იწყებოდა გრიგოლ ნაზიანზელისა და გრიგოლ ნოსელის სახობტო სიტყვებით ბასილზე, შემდეგ მოდიოდა ბასილის საუბრებები სხვადასხვა თემაზე, ბოლოს კი ერთვოდა სხვა ავტორთა, კერძოდ, გრიგოლ ნაზიანზელისა და ანდრია კრიტიკისა ზემოთ დასახელებული ოთხი თხზულება?

ამ კითხვაზე ჭერჭერობით უარყოფითად უნდა ვუპასუხოთ, რადგან მსგავსი კრებული ბერძნულში არ ჩანს: რუდებერგს, რომელიც ქადაგებათა ტრადიციის 169 ხელნაწერს იცნობს, ამგვარი კრებული დამოწმებული არა აქვს⁴³.

ბასილის შესახებ გრიგოლ ნაზიანზელისა და გრიგოლ ნოსელის სახობტო სიტყვების წამძღვარება ბასილისავე ჰომილიებისათვის სავსებით კანონზომიერი ჩანს: ჩვენი აზრით, არც ის არის გამორიცხული, რომ ბასილის ჰომილიების კრებული ამგვარი დასაწყისით ბერძნულშიაც არსებელიყო და არც ის, რომ იგი ამ სახით ეფთვიმე ათონელის ნახელავი იყოს.

რაკი შეეხება ხელნაწერებისათვის ბოლოს დართულ სხვა ავტორთა თხზულებებს, როგორც ჩანს, ისინი თვითონ ეფთვიმეს მიაჩნდა ბასილის კუთვნილებად, ამის დასტურია ის, რომ სამივე ხელნაწერის გადამწერები ამ თხზულებებს ბასილი დიდისად თვლიან, სამსავე ხელნაწერში მათ სათაურებში ბასილი დიდი ისე ფიგურირებს, როგორც ავტორი⁴⁴. გამონაკლისს ქმნიან Ath 32-ში „შესხმამ მაკაბელთაჲ“, რომლის სათაურშიც ნამდვილი ავტორი — გრიგოლ ღმრთისმეტყველია დასახელებული (253r) და H 2251-ში „შესხმამ წმიდისა გიორგისი“, რომელთანაც ავტორი საერთოდ არ ჩანს.

H 2251 ხელნაწერში, როგორც ვიცით, მე-4 საკითხავად დატულია გრიგოლ ნაზიანზელის კიდევ ერთი თხზულება „ნათლისღებისათვის“, რომელი იკითხვის

⁴¹ ნ. ცოფურაშვილი, „თიკის“ შედგენილობისათვის (ქართ. ხელნაწერები)... გვ. 72—73.

⁴² იქვე.

⁴³ რუდებერგის მიერ შესწავლილი ხელნაწერებიდან ბევრი შეიცავს სხვა ავტორთა თხზულებებს, მაგრამ არა იმით, რომლებიც ქართულ ზემოაღნიშნულ კრებულებში გვაქვს.

⁴⁴ იხ. Ath 32: „შესხმამ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა გიორგისი, რომელი თქუა წმიდამან ბასილი დღესა მას ღუაწლისა მისისასა“ 264 r; „თქუებული მისი ევე პატრონისა და ცხოველსყოფელისა ჭუარისა ამაღლებისათჳს“ 279v; „თქუებული წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისი მიცვალებისათჳს უოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთისმშობელისა“... 286r. H 2251: „წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისი, შესხმამ წმიდათა მაკაბელთაჲ“ 328r; „შესხმამ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა გიორგისი, რომელი თქუა დღესა მას ღუაწლისა მისისასა“ 342v; თქუებული წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისი მიცვალებისათჳს მარამისა“ 364 r; „თქუებული მისი ევე პატრონისა და ცხოველსყოფელისა ჭუარისა ამაღლებისათჳს“ 404r. იხ. აგრეთვე Jer 14, რომელშიც, როგორც უკვე გვქონდა ამაზე საუბარი, „შესხმამ მაკაბელთაჲ“ არ დასტურდება, ხოლო დანარჩენი სამივე საკითხავი ბასილის თხზულებებადაა ჩათვლილი: 350r; 424r; 431v.

ხელისა დღე განცხადებისა...“. ავტორი თავიდან არც ამ საკითხავთან ყოფილა მითითებული. მხოლოდ მოგვიანებით ჩაუმატებიათ სათაურთან: „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა გრიგოლ ღმრთისმეტყუელისა“, კიდევუკი იმავე ხელით დაურთავე შენიშვნა: „საკითხავი ღმრთისმეტყუელისაჲ არს, წმიდანო ღმრთისანო“ (61v).

დაბოლოს, რაც შეეხება Ier 14-ში 20—29 თავებად ბასილის „სწავლათა სახელწოდებით შეტანილ 10 საკითხავს, ეს საკითხავები ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში მიჩნეული იყო „ითიკის“ შემადგენელ ნაწილებად, რადგან ისინი, Ier 14-ის გარდა, გვხვდება „ითიკის“ ყველა კრებულში⁴⁵.

მათი არსებობა (10-ის ნაცვლად 8-ისა) პირველად დადასტურა ელ. ხინთიბიძემ A 1101 ხელნაწერში, რომელიც „ასკეტიკონის“ სახელითაა ცნობილი⁴⁶. ნ. ცოფურაშვილმა ამ თავების შემკველი კიდევ ორი ასკეტიკური კრებული დაქვინა — ქუთ. 431 და H 2853⁴⁷. გრიბომონმა „ითიკის“ კრებულებში დადასტურებული ეს თავები „ასკეტიკონის“ ერთ-ერთ, ეფთვიმესეულ, რედაქციად მიიჩნია (პროკოპი მღვდლისა და ეფრემ მცირის თარგმანების გვერდით)⁴⁸.

თუმცა ნ. ცოფურაშვილი ამ საკითხთან დაკავშირებით გრიბომონის ნაშრომს არ იცნობდა, მაგრამ მაინც სწორად ივარაუდა, რომ ამ საკითხავებს არაფერი ჰქონდათ საერთო ქადაგებათა ტრადიციასთან და რომ ისინი ასკეტიკური კრებულებიდან უნდა მოხვედრილიყვნენ ჟერ Ier 14-ში, ხოლო შემდეგ გვიან გადაწერილ „ითიკის“ ხელნაწერებში.⁴⁹ მან ამ თვალსაზრისით უურადღევა გაამახვილა A 1101 ხელნაწერზე, რომელიც 1047 წელსაა გადაწერილი, ე. ი. 8 წლით ადრე Ier 14-ზე და ამასთანავე ათონის ღმრთისმშობლის მონასტერში⁵⁰.

ბასილი დიდის „სწავლანი“ ზემოხსენებული სამი ხელნაწერის გარდა (Ath 32, H 2251, Ier 14) დაცულია აგრეთვე A 927 (XII ს.), A 394 (XVIII ს.), A 100 (1713 წ.), S 376 (1798 წ.), A 181 (1816 წ.), H 2350 (XVIII ს.), S 3661 (XVIII ს.) ხელნაწერებში.

Ath 32, Ier 14, A 394, A 100, S 376 და A 181 „ითიკის“ ხელნაწერების სახელით იყო ცნობილი⁵¹, მიუხედავად იმისა, რომ ეს ხელნაწერები ყველა ერთნაირი შედგენილობისა არ არის. მათ სიაში ვერ მოხვდნენ H 2251, A 927, H 2350 და S 3661⁵².

⁴⁵ ქ. ქეკელიძე, უცხო ავტორები ძველ ქართულ მწერლობაში, ეტიუდები. V... გვ. 17—18; ელ. ხინთიბიძე, ბასილი კაპადოკიელის „სამოღვაწეო წიგნის“ ქართული რედაქციები, გვ. 68—69.

⁴⁶ ელ. ხინთიბიძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 68.

⁴⁷ ნ. ცოფურაშვილი, ბასილი დიდის ერთი თხზულების ქართული თარგმანი (წარდგენილა დასაბუქდალ: „მატნე“ ვნისა და ლიტერატურის სერია).

⁴⁸ J. Gribomont, Histoire du texte des Ascétiques de S. Basile... გვ. 80.

⁴⁹ ნ. ცოფურაშვილი, „ითიკის“ შედგენილობისათვის (ქართული ხელნაწერები)... გვ. 79—80.

⁵⁰ იქვე.

⁵¹ ქ. ქეკელიძე, უცხო ავტორები ძველ ქართულ მწერლობაში... გვ. 17—19.

⁵² A 927 ხელნაწერის რაობა ვაარკვია და მის შესახებ ცნობა მოგვაწოდა თ. ბრეგაძემ, ხოლო H 2350 და S 3661 დამატებით მოიძია ნ. ცოფურაშვილმა.

როგორც აღინიშნა, „ითიკის“ შედგენილობას სპეციალური გამოკვლევა უძღვნა ნ. ცოფურაშვილმა⁵³. მან ი. რუდბერგის შრომაზე დამყარებით⁵⁴ „ითიკის“ ბერძნულ ხელნაწერებთან მიმართებით შეისწავლა ქართულ ხელნაწერებში დაცული ვითარება. აღმოჩნდა, რომ *αὐτὸς ἴσχυει* „ჩვეულებრივ შეიცავს ორგვარი ხასიათის ჰომილიებს — ფსალმუნებზე დაწერილ ქადაგებებსა და საუბრებს სხვადასხვა თემაზე“⁵⁵. ამის კვალობაზე „ითიკის“ ხელნაწერებზე უნდა მივიჩნიოთ A 927, A 394, A 100, S 376, A 181, H 2350 და S 3661 ხელნაწერები, რადგან სწორედ ისინი შეიცავენ სხვადასხვა საუბრებთან ერთად ფსალმუნებზე დაწერილ ქადაგებებსაც. რაც შეეხება ჩვენთვის საინტერესო სამ ხელნაწერს (Ath 32, H 2251, Ier 14), რაკი მათში ფსალმუნებზე დაწერილი ქადაგებები არ დასტურდება, ამიტომ „ითიკის“ კრებულებად არც ჩათვლებიან.

ნ. ცოფურაშვილის აზრით, რასაც ჩვენც ეეთანხმებით, ბერძნული „ითიკა“ ეფთვიმეს თარგმნის დროსვე უნდა გაცალკევებინა საუბრებზე სხვადასხვა თემაზე და ფსალმუნებზე დაწერილ ქადაგებებად⁵⁶. ამას დასტურებს, ჭრე ერთი, ის, რომ ეფთვიმეს სიოცხლში, მისი ზედამხედველობით ათონზე გადაწერილ ხელნაწერებში (Ath 32, H 2251) „ითიკის“ მხოლოდ ერთი ნაწილია (საუბრები სხვადასხვა თემაზე) წარმოდგენილი, მეორეც ის, რომ ეფთვიმეს მიერ თარგმნილ თხზულებათა სიაში „ითიკის“ ეს ნაწილები სხვადასხვა ნაწარმოებებად არის შეტანილი („სწავლანი წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისნი“ და „თარგმანებაჲ ფსალმუნთაჲ“)⁵⁷.

„ითიკის“ ხელნაწერების შესწავლის შედეგად ნ. ცოფურაშვილმა სრულიად მართებულად ამ ნაწილების „ითიკად“ გაერთიანება ქართულში გვიან მომხდარ ფაქტად მიიჩნია: „მხოლოდ გვიან გადაწერილ ხელნაწერებში—წერს იგი—დაიკავა ბერძნულ ხელნაწერთა ანალოგიით ფსალმუნებზე აგებულია ქადაგებებმა თავისი კუთვნილი ადგილი ბასილის საუბრების გვერდით“⁵⁸.

აქ გვინდა შევნიშნოთ, რომ ნ. ცოფურაშვილის მიერ ნახმარა გამოთქმამ „გვიან გადაწერილმა“ უფრო კონკრეტული აზრი შეიძინა მას შემდეგ, რაც გამოჩნდა ითიკის XII ს-ის ხელნაწერი (A 927), რომელშიაც ეს ნაწილები უკვე გაერთიანებულიან⁵⁹.

⁵³ ნ. ცოფურაშვილი, ნარკვევი ქართულ-ბიზანტიური ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან...

⁵⁴ S. Y. Rudberg, *Études* №.

⁵⁵ ნ. ცოფურაშვილი, „ითიკის“ შედგენილობისათვის (ბერძნული ხელნაწერები)... გვ. 65.

⁵⁶ ნ. ცოფურაშვილი, „ითიკის“ შედგენილობისათვის... გვ. 66. თუმცა არც იმის გამორიცხვა შეიძლება, რომ „ითიკის“ ტექსტის ამგვარი გაცალკევების მიზეზი ამგვარადვე გაცალკევებული ბერძნული წყარო ყოფილიყო.

⁵⁷ იქვე. (ეს სია, როგორც ზემოთაც მოვიხსენიეთ, დაცული აქვს ეფთვიმეს მამის, იოვანეს, ანდერძს, რომელიც შემდეგ უცვლელად გადაიტანა გიორგი მთაწმიდელმა თავის თხზულებაში „ცხოვრებაჲ იოვანესი და ეფთვიმესი“).

⁵⁸ იქვე.

⁵⁹ „ითიკის“ ხელნაწერები სპეციალურ შესწავლას და გამოკვლას საჭიროებს, ამიტომ მათში დაცულ საუბრებს სხადასხვა თემაზე ჩვენ აქ აღარ ვეხებით.

ძეგლის ენის საკითხები

ეფთვიმეს აეტოგრაფს ჩვენამდე არ მოუღწევია, ამიტომ არ ვიცით, ზუსტად როგორ იყო მისი ხელიდან გამოსული ტექსტი. ეს სამი ხელნაწერი ერთმანეთის ვარიანტებია, მეტ-ნალებად განსხვავებული ერთმანეთისაგან ტექსტობრივ-ენობრივად. ტექსტობრივ (= შინაარსობრივ) განსხვავებებს ძირითადად ქმნიან გარკვეული რიგის (უნებური თუ შეგნებული) ლექსიკური შენაცვლებები, რომელთაც ასე თუ ისე ტექსტის შინაარსიც შეუცვლიათ. მხედველობაში გვაქვს ამგვარი შენაცვლებები:

აშფოთებელ AC—აშოთებელ, B (7,12)
 დამტკიცებენ AC—ამცნებენ B (12,10)
 ღმრთისა B—წმიდა AC (18,1)
 შეგინებისასა AB—მთრვალობისასა C (18,12)
 დაწეებაცა A—დაწყნარებაცა BC (20,35)
 განგება A—გონება BC (32,27)
 ბუნებით B—ქეშმარიტებით AC (56,30) და სხვ.

ტექსტობრივი განსხვავება უფრო შორს იითქმის არ მიდის. (ხელნაწერებში ადგილი აქვს სინონიმების მონაცვლეობასაც, ოღონდ ისინი, როგორც ვიცით, ტექსტის შინაარსზე არ მოქმედებენ). რაც შეეხება ენობრივ მხარეს, აქ განსხვავებები მეტია, განსაკუთრებით ორთოგრაფიულ-ფონეტიკური თვალსაზრისით.

ტექსტობრივად რომელი ხელნაწერის წაკითხვა ეფთვიმესეული და, მაშასადამე, პირველადი, ამას კონტექსტითა და ბერძნულ წყაროსთან შედარების მეშვეობით ვაღგნებ, მაგრამ როგორი ორთოგრაფიით წერდა ეფთვიმე, რა ფონეტიკური და გრამატიკული თავისებურებები ელინდებოდა მის ენაში, ანდა სინონიმური ლექსიკიდან რომლებს იყენებდა, ამის დადგენა გაცილებით ძნელია. საერთოდ კი, რადგან A, B და C ნუსხები ერთმანეთისაგან არ მომდინარეობენ, ამიტომ უფრო შესაძლებელია ეფთვიმესეულად ჩავთვალოთ ამ ნუსხათაგან ორში დადასტურებული ტექსტობრივ-ენობრივი თავისებურებანი, რა თქმა უნდა, იმასთან ერთად, რაც სამივესათვის საერთოა.

I. ხელნაწერთა ორთოგრაფიულ-ფონეტიკური თავისებურებანი

A და B ხელნაწერები რომ უშუალოდ ეფთვიმეს აეტოგრაფიდან მომდინარეობენ, ეს ეჭვს არ იწვევს. თანაც ორივე გადაწერილია ეფთვიმეს სიცოცხლეში ათონზე, ინტერვალაც ერთის გადაწერის დროიდან მეორემდე ძალიან მცირეა, ამიტომ განსაკუთრებით თვალში საცემია ის განსხვავება, რაც B ხელნაწერში დასტურდება A-სთან მიმართებით ორთოგრაფიული თვალსაზრისით.

იორდანეს მიერ გადაწერილი ხელნაწერისათვის დამახასიათებელია ორთოგრაფიული თავისებურება, რომელსაც იმდროინდელ სხვა გადამწერებთანაც ვხვდებით, მაგრამ არა ასე ფართოდ. ესაა ო-სა და უ-ს, ერთი მხრივ, და, მეორე მხრივ, უ-სა და ჯ-ს აღმნიშვნელი ასონიშნების ურთიერთშენაცვლება. ჯ დიფთონგის გადმოსაცემად უი კომპლექსის ხმარებას ხომ ხელნაწერში თითქმის სისტემური ხასიათი აქვს.

მაგალითები:

ო ნაცვლად უ-ისა: დაადომებს, ჭაბოკთა, ნავთსაყოფელთა, ცოლად, წოხ-
ლენ...

უ—ო: გუნებისაჲ, მბრძული, განიუტის, გკრგკუნუსანს, დარჩუმოლ, აღურძნ-
ლების...

ჯ—უ: წყკრილი, მკკრანლი, მოგკცა, სიკკლილი, საწკრთელ, პატიგ-გკცა...

უ—ჯ: ძურის-ზრახვასა, თუსისა, სიტყუსაჲ, მშუღობასა, ეუბრძანებს...

უ—ს აღსანიშნავად უი-ს ხმარება, როგორც აღვნიშნეთ, აქ ჩვეულებრივია: გუიჩუენა, გუისწაივის, გუირგუინი და სხვ. იშვიათია და აქა-იქ გვხვდება: გკრ-
გკნი, გკბრძანებს, ღენის-მოყუარენი...

ხელნაწერში არც თუ იშვიათად აღგილი აქვს ი-ს ნაცვლად ა-ს ხმარებას, როგორც ხმოვნების შემდეგ: და ა მ მ ა რ ხ ვ ე ს 106r, შ ე მ მ ო ს ო ს 105v, ე ს ა მ ა მ ს 104v, ისე სიტყვის დასაწყისში, ხმოვნებისა თუ თანხმოვნების წინ: მ მ ა რ ხ ა ვ თ 104r, ა ჭ უ ე უ ლ 112r, ა ე რ ე მ ი ა 173r, ა ო ვ ა ნ ე 115r, ა ო ს ე ბ ს 217r, ა ძ უ ლ ე ბ ი ს ა 185r, ა ძ უ ლ ე ბ ი თ ნ ი 193r.

იორდანეს გადაწერილი ხელნაწერის ამგვარი ორთოგრაფია ეფთვიმეს აეტო-
გრაფიდან რომ მოდიოდეს, იგი, ალბათ, Ath 32-შიც იჩენდა თავს ცალკეულ შემ-
თხვევებში მაინც. Ath 32-ში კი ამგვარი შენაცვლება არა გვაქვს. ის ფაქტი, რომ უ, ო, ჯ გრაფემების ამგვარი მონაცვლეობა, აგრეთვე ი-სათვის ა-ს ხმარება იორდანეს გადაწერილ მეორე ხელნაწერშიც (A 603) დასტურდება⁶⁰, ნიშნავს, რომ იორდანესთვის, როგორც გადამწერისათვის, ამგვარი ორთოგრაფიით წერა ყოფილა დამახასიათებელი, რასაც იგი ეფთვიმეს აეტოგრაფიდან გადმოწერილ ხელნაწერშიც არ ღალატობს.

ხელნაწერის ორთოგრაფია რომ გადამწერის მართლწერის ნორმებს ასახავს, ეს კარგად ჩანს აგრეთვე Ier 14 ხელნაწერში ო-ს ხმარების თავისებურებიდან. დასტურებით აღვნიშნულ ხელნაწერებში Ath 32-სა და H 2251-ში ო იშვია-
თადად დასტურდება (H 2251-ში კიდევ უფრო იშვიათად, ვიდრე Ath 32-ში) და გვხვდება მხოლოდ და მხოლოდ ე-ფუძიანი სახელების სახელობით ბრუნვაში განურჩევლად იმისა, ეს სახელი ქვემდებარეა, პირდაპირი დამატება თუ შედგენი-
ლი შემასმენლის სახელადი ნაწილი: „ს ი კ ე თ ო ი გ ი განილუვის“ A, 132r; „მოსცა მ ზ ო A, 135v; „მ ნ ე ი ყ ო ს“ A, 133v.

Ier 14 ხელნაწერი კი ო-ს ხმარების თვალსაზრისით მეტად თავისებურ სუ-
რათს გვიჩვენებს. ო აქ გვხვდება არა მხოლოდ ისეთ სახელებში, რომლებიც ე-ზე ბოლოვებიან, არამედ ე-ხმოვნით დამთავრებულ თითქმის ყველა სიტყვაში, მაშასადამე, გარდა სახელებისა, ნაწილაკებთან, ზმნისათებთან, -მდე თან-
ლებულთან, ზმნის პირველი და მეორე პირის ფორმების ბოლოს I და II სერიის მწკრივებში და სხვ.

მაგალითები: ბრწყინავნ რაჲ მ ზ ო 160r; მ დ ი ნ ა რ ო წარიღებნ 158r; აქუნდა ს ი მ დ ი რ ო 114r; მ ჭ მ უ ნ ვ ე ა რ ო და დამდნარ 158v; მე გ უ ლ ს ა ვ ს ო ვ არ 145r; ნ უ უ კ უ ო, უ კ უ ო; ა რ ო 78 r; მ ე რ მ ო 78 r; 155 v; რ ა ს მ ო 161 r; გ ა რ ო მ ი ე ა ქ-
ეეგ 158 v; ც ა დ მ დ ო 112v; ა ქ ა მ ო მ დ ო 159 v. ზმნის პირიან ფორმებში: მ ე ლ ო ლ ო 76v, ი ხ ი ლ ო 79r, ე ძ ი ე ბ დ ო 108 v, მ ი ვ ი დ ო 118 v, შ ე ვ ბ რ კ ო ლ დ ო 119 r, დ ა-

⁶⁰ ნევირებული ძღსპირნი... გვ. 25-26.

ვ ა რ ღ ვ ნ მ... ა ღ ვ ა შ ე ნ ნ მ 122r, ა ჩ უ ე ნ ე ბ ლ მ 143v და სხვ.

მ არ გვეხდება ე-ფუძიანი საკუთარი სახელების ნათესაობით ბრუნვასა და სახელთა შედარებითი ხარისხის ფორმებში, ცხადია, სწორედ იმის გამო, რომ ამ შემთხვევებში სიტყვა ე-ზე არ ბოლოვდება.

ერთგან ე-ფუძიანი სახელის სახელობით ბრუნვაში -მჟ დაბოლოებაც დადასტურდა⁶¹: „აჲ ესერა მოცემულ არს შენდა მ ზ მ ჯ“ 483r.

C ხელნაწერი სხვა ორთოგრაფიული თავისებურებებითაც უპირისპირდება A და B ხელნაწერებს; ეს უკანასკნელნი ასეთ შემთხვევებში ძირითადად ერთად დგანან.

„გულისხმისყოფა“ C ნუსხაში ყოველთვის ზ-ით წერია, A-სა და B-ში კი ჯ-ით, არც ერთმა ნუსხამ ამ მხრივ გამონაკლისი არ იცის.

სიტყვა „თთუე“ უგამონაკლისოდ ორი თ-ით წერია C ხელნაწერში იმ დროს, როდესაც ერთი თ-ით გვეხდება A-სა და B ხელნაწერებში: თ თ უ მ 80r; 72v; თ თ უ ე ს ა 76v; თ თ უ ე თ ა ს ა 75v და სხვ.

C ხელნაწერი მეორე სუბ. და მესამე ობ. პირის ნიშნებად მოსალოდნელი ხ-ს ნაცვლად ხმარობს ჰხ-ს:

C:	შეჰსცვალეზს 101r	AB:	შესცვალეზს
	დაჰსცხრა 147v		დასცხრა
	წარჰსწყემედს 139r		წარსწყემედს
	მოჰსწყულავს 157r		მოსწყულავს
	დაჰსცხრები 85r		დასცხრები

C-ს ვადაძწერს ერთპირიან „სთქლების“ ზმნაში ფუძისეული ხ III ობ. პირის ნიშნად ჩაუთვლია და მისთვის თავისი ორთოგრაფიული წესის შესაბამისად ჰ წაუმატებია: ვ ა ნ ჰ ს თ ქ ღ ე ბ ო დ ე ს 114v (AB: განსთქლებოდეს). ასეთივე მაგალითია: დაჰ ს ხ დ ი ა ნ 275r. სხვა შემთხვევაში კი ფუძისეულ ზ-სთან, რომელთანაც II სუბ. და III ობ. პირის ნიშნად ჩვეულებრივ ჰ იხმარება და რომელიც პირის ნიშნად !ხ-ს არასოდეს არ იგუებს, C-ს ვადაძწერს ჰ-სთვის წაუმატებია ხ: ა ღ ჰ ს ზ უ ა ე ნ მ (AB: ა ღ ჰ ზ უ ა ე ნ ე) და მიუღია სრულიად უჩვეულო ფორმა.

XI საუკუნემდე ხელნაწერებში S₂ და O₂-ის ნიშნად დადასტურებული -ჰხ (/-/ჰ) მიჩნეულაა ერთ რთულ ბგერად, „რომლითაც ვადაძწერისგან გარდა-მავალი საფეხურის ბგერა ჰ-დან ხ-საკენ“⁶². როდესაც ჰხ-ს ამგვარ პირის ნიშნად ხმარობს ვადაძწერი XI ს-ში, ჰ-ს ხ-ით შეცვლა რომ უკვე კარგა ხნის დამთავრებულია, თანაც ზოგჯერ ხმარობს სრულიად უადგილოდაც, ცხადია, აქ ჰხ-ს ხმარება ენაში მოქმედი ფონეტიკური პროცესის ამსახველად ვერ ჩაითვლებოდა.

ძველ ქართულში „ვშუერ“ ზმნიდან ნაწარმოები სახელი „შრომა“ ფუძეში უ-ს აღარ შეიცავს, C ხელნაწერი კი ამ სიტყვას სხვაგვარად არ ხმარობს, თუ არა უ-ით: შ უ რ ო მ ა ა 476r (AB შრომა); შ უ რ ო მ ა თ ა 453r (AB შრომათა), უ შ უ რ ო მ ე ლ 89v (AB უშრომელ) და სხვ.

⁶¹ მსგავსი მაგალითები შენიშნულია აგრეთვე პარხლის მრავალთავსა და ოშკის ბიბლიაში: ეხუიელის წიგნის ძველი ქართული ვერსიები, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკლევა და ლექსიკონი დაურთო თ ი ნ ა თ ი ნ ე კ ი ტ ი ე ვ ი ლ მ ა, თბ., 1976, გვ. 266—267.

⁶² ა. შ ა ნ ი ძ ე, ძველი ქართული ენის გრამატიკა, გვ. 61.

იმევე C ხელნაწერში რამდენჯერმე ზ- პირის ნიშანი ნახმარია სახელშეწმნებთან: ჰხედვა 106v, ჰხედვითა 172v, ჰხედვად 93r, მოჰხედვით 94v, დაჰშრეტად 248v, ჰხადლი 252r, განჰშკით 270v, შეურაცხყოფაა. ამ მოვლენას ჯერჯერობით ახსნა არ ეძებნება⁸³.

ფონეტიკური თავისებურებებიდან აღსანიშნავია:

ბგერათდაკარგვა

ბოლო თანხმოვნის მოკვეციტ გამარტივებულია ზმნისწინები:

აღ→ა: აგებული B 107v (AC აღებული); ამაღლღებოღიან A 80r, B; წინაამღგომისა A 123r; ჰელისამჰყრობელი A 98v, B; აჰოცენ A 124v, B; ახილვაა A 84r, B; ადგომასა A 212v, B; ამჰედრდი C 484r; ამჰუმელთა A 176v, BC; ჰელისამჰყრობელნო A 217r, BC.

გან→გა: გარყუნას A 246r; გამკითხველ A 79v; გაუყო A 153r; გაწითეებულ C 142v (AB განწითებულ).

წარ→წა: წაეკიდა A 110r, B.

მაგალითები სამევე ხელნაწერში დასტურდება, ოღონდ საინტერესოა, რომ ზმნისწინგამარტივებული ფორმების მეტი რაოდენობა მოღის ყველაზე ძველ A ხელნაწერზე, ორიოღე მაგალითი გვხვდება ჰრონოლოგიურად ყველაზე გვიანღელ C ხელნაწერში.

ჰართულში ბგერებიღდ ყველაზე ხშირად იჰარგვის ვ. იგი შეიძლება დიკარგოს ყვეღანაირ პოზიციღში. როგორც ხმოვნებს შორის, ისე ხმოვნის წინ ან შემღდე, ძირითადღ ბავისმიერთა მეზობლობღში. ვ-ს დიკარგვა-შენარჩუნების მიხედღით ერთმანეთს უპირისპირღებიან, ერთი მხრივე, AB დღ, მეორე მხრივე, C ხელნაწერი. AB ხელნაწერებში ვ, როგორც წესი, დიკარგულიღ, C-ში კი უმეტესად — შენარჩუნებულიღ.

ძოენ A 164r, B (C ძოენ); მთხოელად A 122r, B (C მთხოვეღდ), დამტეობელ A 69v, B (C დამტეეობელ); იჰეცეოღის A 64r, B (C იჰეცეოღის); აწოებს A 96v, B (C აწოეებს); ჰხუაობ A 81r, B (C ჰხუაეობ) დღ სხვ.

ასევე უპირისპირღებიან ერთმანეთს AB დღ C ხელნაწერები ჰ-ს დიკარგვა — შენარჩუნების მიხედღით, როღესაც ჰ მეორე სუბ. ან შესამე ობ. პირის ნიშანი:

ზრახვენ A 67r, B (C ჰზრახვენ); ზრუნავთ A 117v, B (C ჰზრუნავთ); განმზადღ A 70v, B (C განმზაღდ); სურის A 70v, B (C სურის); შეუენის A 68r, B (C ჰშუენის); დამჰჩი A 123v, B (C დამჰჩი); ხეღავენ A 43r, B (C ჰხეღავენ); განჰსენით A 58r, B (C განჰსენით) დღ სხვ.

დიკარგულიღ მ- პრეფიქსი სიტყვღში „მზწყინვღღ“. აჰაც კვღავ AB დღ C ხელნაწერების დიპირისპირღებ. სღრღ. გვღჰქს სღჰმე: A-ს დღ B-ში გვღჰქს მ-დიკარგულიღ, ფორმები C-ში—მ-შენარჩუნებულიღ ფორმები:

⁸³ აღსანიშნავიღ, რომ ანღლოგიური მაგალითები ივ. ოღნაიშვიღმა დღდასტურღ სინღრ მრღ-ვღღთეში. აჰ სახელშეწმნების გარღდ რამღღენიღმე არსებოთი სახელღცა: ჰხე, ჰხმა (გუღსიჰხმა-ჰყო), სულ თერღმეტი მაგალითიღ. საყურღღღებოღ აგრეთვე „ჰსიღწართიღ“ ფორმღ, რომელიღ ივ. ოღნაიშვიღს ორღენ-ზონღმეს გღღწერიღ კღღენდღრში მიუღკღღეღი: ივ. ოღნაიშვიღიღ, სინღრთი მრღვღღთეიღ, გვმოკღღეღღ დღღეჰსიკონი, ობ., 1975, გვ. 29—31.

ბ რ წ ყ ი ნ ვ ა ლ ე A 58r, B (C მბრწყინვალი); უ ბ რ წ ყ ი ნ ვ ა ლ ე ს A 117v, B (C უმბრწყინვალი); ბ რ წ ყ ი ნ ვ ა ლ ე ბ ა ნ ი A 82r, B (C მბრწყინვალი) და სხვ.

მ ი კ ა რ გ ე ს ა გ რ ე თ ე ვ ს ი ტ ყ ვ ა შ ი „მკმუნვარე“. აქ უკვე მ-დაკარგული ფორმები B ნუსხაში გვხვდება: მ ქ უ ნ ვ ა რ ე 104v, 123r; მ ქ უ ნ ვ ა რ ე ბ ა ა 171v; მ ქ უ ნ ვ ა რ ე ბ ი ს ა 106r; მ ქ უ ნ ვ ა რ ე ბ ი თ 127r. შესაბამის ადგილებში A და C ხელნაწერებში ყველაგან გვაქვს: მკმუნვარე, მკმუნვარება, მკმუნვარებისა და ა. შ.

მ ხ ა ნ შ ე ნ ა რ ჩ უ ნ ე ბ უ ლ ი ა და ხ ა ნ ი კ ა რ გ ე ს ს ი ტ ყ ვ ა შ ი „მეპურისმტე:“ მე პ უ რ ი ს მ ტ ე ღ A 69v, BC; მე პ უ რ ი ს ტ ე ღ A 69v, BC, მე პ უ რ ი ს ტ ო A 73r, BC; თ ა ნ ა მ ე პ უ რ ი ს მ ტ ე ღ A 159v (BC თ ა ნ ა მ ე პ უ რ ი ს ტ ე ღ).

ს ა კ უ თ ა რ ი ს ა ნ ე ლ ი ლ ა მ ა მ ა ნ ა რ ი ს ტ ე ღ თ ა რ გ მ ა ნ შ ი ს ხ ე ლ ა მ ა ნ ა მ ე ვ ა რ ა დ გ ე ვ ე ბ ე ბ ა: ს ა მ ფ ს ო ნ A 72v, (BC ს ა მ ს ო ნ), ს ა მ ფ ს ო ნ A 61v, C (B ს ა მ ს ო ნ). რ ა კ ი ბ ე რ მ ო მ ს ე ლ მ უ ა რ ო შ ი ი კ ი თ ხ ე ბ ა ლ ა მ ა მ ა ნ ა რ ი ს ტ ე ღ თ ა რ გ მ ა ნ შ ი ო მ ე ა დ ა ც ე ლ ი, მ ის გ ვ ე რ დ ი თ პ ა რ ა ლ ე ლ უ რ ნ უ ს ხ ე ბ შ ი ვ ა რ ი ა ნ ტ ი „სამსონ“ ფ-დაკარგულ ფორმად უქა ჩაითვალოს (დისმილაციური პროცესია).

ბ გ ე რ ა თ გ ა ნ ე თ ა რ ე ბ ა

ი ს ე ვ რ ო გ ო რ ც ვ ს დ ა კ ა რ გ ე ს ს ი ს გ ა ნ ე თ ა რ ე ბ რ ს შ ე მ თ ხ ე ვ ე ბ შ ი ძ ი რ ი თ ა დ ა დ ი ს ე ვ A B და C ხელნაწერები უპირისპირდებიან ერთმანეთს:

ო რ ლ ა ნ ო ვ ე ბ ი C 135v, (AB ო რ ლ ა ნ ო ბ ე ბ ი); ნ ო ვ ე C 78v, (AB ნ ო ვ); უ ს ა მ ა რ თ ლ ო ვ ე ბ ა C 456r, (AB უ ს ა მ ა რ თ ლ ო ვ ე ბ ა); ა მ ა ო ვ ე ბ ი ს ა C 485r, (AB ა მ ა ო ვ ე ბ ი ს ა) და სხვ.

მ ზ ო ლ ო დ A ხ ე ლ ნ ა წ ე რ შ ი შ ე გ ვ ე ხ დ ა ვ -დ ა რ თ ლ უ ო შ ე მ დ ე ვ ი ფ ო რ მ ე ბ ი: ვ ლ ტ ო ლ გ ა დ ი A 164r, ვ ლ ტ ო ლ ვ ი ლ ი 212v, 213r (BC ლ ტ ო ლ ვ ი ლ ი, ლ ტ ო ლ ვ ი ლ ი).

C ხ ე ლ ნ ა წ ე რ შ ი მ ი თ დ ა წ ყ ე ბ უ ლ ს ი ტ ყ ვ ე ბ ს რ ა ტ ო მ ლ ა ც მ ე ო რ ე მ დ ა ე რ თ ვ ი თ, მიზეზი ამჟამად ჩვენთვის აუხსნელია: დ ა მ მ წ ყ ს ა მ 88v; მ ო მ მ წ ყ ს ე ე 85v; დ ა ე მ მ წ ყ ს ნ ე თ 85r; ს ა მ მ წ ყ ს ო ნ ი 192v; მ მ შ ი ე რ ნ ი 183r; ს ა მ მ ს ა - ხ უ რ ე ბ ე ლ ა დ 158r; შ ე მ მ წ ყ ს ა რ ე ბ ე ლ 109r; დ ა მ მ თ ქ მ ე ლ ნ ი 92v.

ნ ჩ ა ნ ს გ ა ნ ე თ ა რ ე ბ უ ლ ი ფ ო რ მ ე ბ შ ი: შ ე ე თ ხ ზ ნ ე ბ ი A 79v, B (C შ ე ე - თ ხ ზ ე ბ ი); ა ლ ზ უ ა ე ნ ე ბ ა A 135r, C (B ა ლ ზ უ ა ე ნ ე ბ ა); ე გ ზ ნ ე ბ ი ს B 111r, (AC ე გ ზ ნ ე ბ ი); დ ა მ მ თ ქ მ ე ლ ნ ი B 125v, (A დ ა მ მ თ ქ მ ე ლ ნ ი, C დ ა მ მ - თ ქ მ ე ლ ნ ი); უ ქ მ ნ ე ლ ე ბ ი ს A 58r, C (B უ ქ მ ნ ე ლ ე ბ ი ს).

ასიმილაცია

ბ ე რ მ ნ უ ლ ი ს ი ტ ყ ვ ა ა რ ყ ე ლ ი: ქ ა რ თ ლ შ ი ჩ ე ვ ე ლ ე ბ რ ი ე ვ - ზ დ ა ბ ო ლ ო ვ ი თ გ ა დ - მ ო დ ის. ასეა ძველ ქართულში საერთოდ, ასევეა „სწავლათა“ A და B ხელნაწერებშიც. C ხელნაწერში კი ეს სიტყვა, ერთი გამონაკლისის გარდა, ყველაგან -ხ დაბოლოებით გვხვდება: ა ნ გ ე ლ ო ს ნ ი 89r, ა ნ გ ე ლ ო ს თ ა 77r, 107r; ა ნ გ ე ლ ო ს თ ა ა 86r და სხვ.

რ ე გ რ ა ე ს უ ლ ი დ ის ტ ა ნ ც ი უ რ ი ას ი მ ი ლ ა ც ი ა მ ო დ ე ბ უ ლ ი A ხ ე ლ ნ ა წ ე რ შ ი დ ა დ ა - ტ უ რ ე ბ უ ლ ი ფ ო რ მ ე ბ ი: შ ა შ უ ა ლ 64r (BC საშუალ) და ა ხ უ ს ე ბ ა ა 224r (B ა ლ უ ს ე ბ ა, C ა ლ ვ ს ე ბ ა), ა გ რ ე თ ე ვ C-ში ფორმა ი ო ს ა პ ა ტ ს 271v (AB ო ს ა ფ ა ტ ს).

პ რ ო გ რ ა ე ს უ ლ ი დ ის ტ ა ნ ც ი უ რ ი ას ი მ ი ლ ა ც ი ა შ ე დ ე ვ ა დ ა მ ო დ ე ბ უ ლ ი ი მ ა ე ვ A ხ ე ლ -

ნაწერში ფორმა „ყურდელი“ (← ყურდელი): „ყ უ რ დ ე ლ ნ ი და მ ე ლ ნ ი“ 172r (BC ყურდელნი).

რეგრესული კონტაქტური ასიმილაციის შედეგია სჟ→შჟ და სჟ→შჟ: სჟული→შჟული; სჟამ→შჟამ და სხვ. აღსანიშნავია, რომ უასიმილაციო ფორმები დასტურდება B ხელნაწერში, ასიმილაციით კი A-სა და C-ში:

დასჯილ B 199r, AC დაშჯილ; უმსჯაეროები ს ა ა B 117r, AC უმშჯაეროები ს ა ა; სჯდე B 159r, AC შჯდე; სჟამდეთ B 161v, AC შჟამდეთ; შემსჟუალულ B 147r, AC შემშჟუალულ და სხვ.

რაც შეეხება სიტყვას „შჟული“, იგი (მისგან ნაწარმოები ფორმებითურთ) გვხვდება C ხელნაწერში, AB-ში კი მის შესატყვისად, თითო-ოროლა გამონაკლისის გარდა, გვაქვს „რჩული“ (დასიმილაციით მადებელი ფორმა შჟ→რჩ):

რ ჩ უ ლ ის ა A 66v, (C შჟულისა); რ ჩ უ ლ ის მ დ ე ბ ე ლ A 72v, B (C შჟულისმდებელ), რ ჩ უ ლ ი ე რ ა ლ A 79v, B (C შჟულიერალ); უ რ ჩ უ ლ ო ს ა A 62r B (C უშჟულოსა) და სხვ.

ს თანხმობის წინ დგ თქ-დ იქცევა ხოლმე სიტყვებში „გრდგს“ „შელდგს“. აღსანიშნავია, რომ A და C ხელნაწერების თქ-ს საპირისპიროდ B-ში შენარჩუნებულია დგ: „შეუთქს ბოროტსა მას შური“ A 128r, C (B შეუდგს); „რაჲ-იგი შეუთქს არაყოფასა ღმრთისასა“ A 108r, C (B შეუდგს); დგ გვაქვს ერთგან C-შიც: „ერთი ერთსა შეუთქს“ A 204v (C შეუდგს, —B).

„არა წინაშე ვითქს-ა გლახაკი?“ A 141v, C (B გიდს-ა, გ-ს მეზობლობაში დ დაიკარგა).

სხვა შემთხვევაში A ხელნაწერი B-სთან ერთად უპირისპირდება C-ს, იცავს რა შდ→შთ გადასვლას (პრაგრესული კონტაქტური ასიმილაცია) სიტყვაში „მიწლომა“: მიწთომაღ A 86v, B (C მიწლომაღ); მიუწთომაელი A 84v, B (C მიუწლომაელი).

რედუქცია

რედუქციის მიხედვით ხელნაწერებში კრელი სურათია. შეკუმშულ ფუძეთა საინტერესო მაგალითებია: „ვეუპისა“ A 159r (BC ვეშაპისა); წრფლად A 227v, B (C წრფლად); A 228r BC; A 228v, B; წელიწდისამან A 70v, B (C წელიწადისამან), აგრეთვე ცნობალი მაგალითი ი ხმობის რედუქციაზე: უნაგრები B 230r (AC უნაგირები).

ბგერათგადასმა

მაგალითები ძირითადად A ნუსხაში შეგვხვდა: მადრიელ A 64r, 101v (BC მადლიერ), უძრულ 203r (C უძლურ, —B); დადრგომასა 84v (B დადგომასა C დადგომასა); თავმსდები A 153v, BC.

ბგერათშენაცვლება

მ—: ანპარტავენება A 95r (BC ამპარტავენება). ჳ—ძ: ვსძ-რახავთ A 152r (BC ვპზრახავთ); დაბზარის A 231v, (BC დაბპარის); დაიბზარვოდეს A 249r, (BC დაიბპარვოდეს). ფ—მ: მშვნავა A 69v, B (C ფშვნავა); სამშვნველით C 109v (AB საფშვნველით). იერ—იორ: სიტყვა „თჳნიერ“ ხშირად „თჳნიორ“ სახით გვხვდება B ხელნაწერში: „სინანული თჳნიორ მარხვისა არა იქმნების“ B 106v (AC თჳნიერ). იხ. კიდევ 110r, 110v, 117v, 162r...

A და B ხელნაწერებში ზოგჯერ ერთსა და იმავე ადგილას, ზოგჯერ კი სხვადასხვაგან „მეყსეულად“ და „მეყსა (შინა)“ სიტყვებში ყს ბგერათკომპლექსი ყს კომპლექსითაა შეცვლილი. გვხვდება: „მეყსეულად“ და „მეყსა შინა“ ფორმები.

მ ე კ ს ე უ ლ ა დ A: 66v, 75r, 115r, 132v; B: 158v. AB: 83r, 84r, 107v... მ ე კ ს ა შ ი ნ ა B: 124v, 182r.

ძველი ქართული ენის სხვა ძეგლებიდან ცნობილია შემთხვევები, როდესაც ვჰ-ს ენაცვლება ყჰ: ს ი ყ შ ო (სიჭშო), და ყ შ ო ბ ი ლ (დაჭშობილ), შეჰყჰ ი რ დ ის (←შეჰყჰირდის) და სხვ. ვჰ→ყჰ გადასვლის მიზეზად ზ. სარაგველამეს ვჰ-ს არაბუნებრიობა მიაჩნია⁶⁴, ბ. გიგინიევილი კი შესაძლებლად თვლის ამ ტიპის აქციისიურ ჭკუთფა თავისუფალ მონაცვლეობას, რაც განპირობებულია იმ ფაქტორით, რომ შ, ც თანხმოვნათა წინ ყ-ვ დაპირისპირება ნეიტრალდება⁶⁵. ჩვენი მაგალითების მიხედვით ჩანს, რომ აქ მართლაც თავისუფალ მონაცვლეობასთან გვაქვს საქმე. როგორც ჩანს, ეს მონაცვლეობა ს თანხმოვნის წინაც ყოფილა შესაძლებელი, თანაც შებრუნებით: ყს—ჭს.

„სწავლათა“ ტექსტში ძალიან ხშირადაა ნახმარი სიტყვა „ღკნო“. განსაკუთრებით ჰომილიაში, რომელიც მომთრავლეთ ეხება, აქ ღკნის სხენება თითქმის ყოველ მეორე წინადადებაში გვაქვს. იორდანეს გადაწერილ ხელნაწერში ყურადღება მიიქცია სამმა შემთხვევამ, სადაც „ღკნო“-ს ნაცვლად „ლოჲნო“ წერია:

„პური ანგელოზთაჲ ჭამა ცკემან, არა კორცი, არცა ღოჲნოჲ, არცა სხუანი იგი სახენი, მონათა მათ მიერ მუცლისათა მოპოვნებულნი“ 116v.

„ვიეთნიმე უგულისკმონი ღღეს... სუმენ ღოჲნოსა“ 127v.

მესამე მაგალითში „ლოჲნო“ წარმოქმნილ სახელშია: „რად ზიარებაჲ არს მ ე ღ ო ჲ ნ ო ბ ი ს ა ჲ ს ი წ მ ი დ ე ს ა თ ა ნ ა?“ 128r.

ბერძნულში შესატყვისად ღკნის აღმნიშვნელი οὐκ და მისგან ნაწარმოები სიტყვა οὐκῆσται დასტურდება.

იორდანეს გადაწერილ ხელნაწერში, როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, უ, ო და ჯ-ს ურთიერთმონაცვლეობა ძალზე ხშირია და არაერთარ კანონზომიერებას არ ემორჩილება (ზოგჯერ ჯ-სა და უ-ს გრაფიკული მონაცვლეობის გამო გვხვდება „ღუნო“ და „ღუნიო“), მაგრამ ჯ-ს რომ ოჲ ენაცვლებოდეს, ანდა პირიქით, არც ერთი შემთხვევა არ შეგვხვდრია. ასეთ მონაცვლეობას არააქვს ადგილი არც იორდანეს მიერ გადაწერილ მეორე, A 603, ხელნაწერში⁶⁶. ამ ფაქტის შემთხვევითად გამოცხადებას მისი სამკერ გამოვრება უშლის ხელს. ჩვენი აზრით, აქ საქმე უნდა გექონდეს მთარგმნელის, ეფთვიმე ათონელის, გრამატიკული დაკვირვების კვლათან. როგორც ჩანს, მთარგმნის დროს მისი ყურადღება ბერძნულ-ქართულად ამ სიტყვის ერთნაირმა ელფარდობამ მიიქცია და მთარგმნეში ეს ფაქტი „ლოჲნო“ ფორმით აისახა კიდევ.

როგორც დავინახეთ, A, B და C ხელნაწერები გარკვეულად სხვაობენ ერთმანეთისაგან ორთოგრაფიულ-ფონეტიკური თვალსაზრისით. განსაკუთრებით თვალ-

⁶⁴ ზ. სარაგველამე, ძველი და საშუალო ქართული ფონეტიკის ზოგიერთი საკითხი, „მაცნე“, 1959, № 6, გვ. 229—230. შატბერდის კრებული X საუკუნისა, გამოსაცემად მოამზადეს გ. ივანიშვილმა და ელ. გიუენაშვილმა, თბ., 1979, გვ. 56.

⁶⁵ იხ. ნევირბული ძლისპირნი... გვ. 25—26.

ში საცემია C ხელნაწერის განსხვავება წინა ორისაგან. ვარდა იმისა, რომ ამ ხელნაწერების ორთოგრაფიულ-ფონეტიკური თავისებურებების გამოვლენას X—XI სს. ქართლის შესწავლისათვის აქვს მნიშვნელობა, ამ თავისებურებების აღნუსხვა და ურთიერთთან შეწამება საშუალებას იძლევა აგრეთვე გამოიყოს ეფთვიმე ათონელიესული ორთოგრაფია, მისი ენისათვის დამახასიათებელი ფონეტიკური კანონზომიერებანი.

თუ ეფთვიმეს ავტოგრაფიდან მომდინარედ იმ ორთოგრაფიულ და ფონეტიკურ თავისებურებებს ჩავთლით, რომლებიც სამივე ნუსხაში, აგრეთვე სამიდან ორში დასტურდება, მაშინ არავფთვიმესულად და, მასასადამე, გადაწერთა კუთვნილებად უნდა მივიჩნიოთ ცალკეულ ხელნაწერებში დატული ისეთი თავისებურებები, როგორიცაა: **ჟ**, **უ** და **ო** გრაფემების მონაცვლეობა, რომელსაც ადვილი აქვს მხოლოდ B ხელნაწერში, აქვე დატული „სკული“ და მისგან ნაწარმოები სიტყვები **ხ**-ით (ნაცვლად „შკულისა“); **შ** გრაფემის -**ე** ფუძიან ყველანაირ მეტყველების ნაწილთან ხმარება C ხელნაწერში, იმავე C ხელნაწერისათვის დამახასიათებელი „გულისხმისყოფა“ (**ხ**-ით), „თუე“ ორი **თ**-ით („თთუე“), **ჰ**-პრეფიქსი მეორე სუბ. და მესამე ობ. პირის ნიშნებად, „შურომა“ ნაცვლად „შრომასი“, სახელზმნებთან **ჰ** პირის ნიშნის ხმარება და სხვ.

ამის კვალობაზე ეფთვიმესული ორთოგრაფია და ფონეტიკური თავისებურებანი ყველაზე ნაკლები ცვლილებებით A ხელნაწერს უნდა ჰქონდეს დაცული, შემდეგ მოდის B და ბოლოს C — ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით.

11. ბრამატიკულ-ლექსიკური თავისებურებები

ეფთვიმე მოგვიანო ხანის კლასიკური ქართული ენის ნორმებით წერს, ამიტომ. რომ ბასილი დიდის „სწავლათა“ მისეულ თარგმანში აშკარად იგრძნობა ახალი გრამატიკული ფორმებისა და ლექსიკის მოძალება. წინამდებარე ნაშრომში ეფთვიმეს ენის თავისებურებებს პირველ რიგში სწორედ ამ სიახლეთა გათვალისწინებით განვიხილავთ.

1. თარგმანში უხვადაა გამოყენებული უწყვეტლის ხოლმეობითი, რომელიც ქართულში მოგვიანებით, X საუკუნეში, გარჩენილ მწკრივად მიიჩნევა⁶⁸. აღსანიშნავია, რომ III პირის ფორმებთან ერთად აქ I და II პირის ფორმებიც შეგვხვდა, რაც ძველ ძეგლებში, საერთოდ ძალზე იშვიათია:

„რომელსა ყოველნი ისრითა ს ც ე მ დ ი ა ნ“ 79,16; „რომელნი გ ა ნ ა - ბ ე ბ დ ი ა ნ გულსა მისსა“ 79,22; „შ ე ა მ ე კ ო ბ დ ი ა ნ ცხენთა მათ, ვითარცა სძალთა“ 99,2; „მრავალნი მიხილვან, რომელნი ი მ ა რ ხ ე ი დ ი ა ნ და ი ლ ო ც ე ი დ ი ა ნ და ს უ ლ თ ი თ ქ უ მ ი დ ი ა ნ და წარუგებელსა მას მოლუაწებასა ა ჩ უ ე ნ ე ბ დ ი ა ნ და ერთსა წულილსა ჰირვეულთადა მიცემად არა თ ა ე ს - ი დ ე ბ დ ი ა ნ“ 100, 7-9; „შვილნი მშვიერნი წყაროთა მათ სძი-

⁶⁸ ა. შ ა ნ ი ძ ე, მწკრივთა მოძღვრებისათვის, III, უწყვეტლის ხოლმეობითი მწკრივი ქართულში, მისი წარმოშობა და განვითარება: საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის სამეცნიერო სესია, მოძღვნილი დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 30 წლისთავისადმი (1947 წ. 14—15 ნოემბერი) მუშაობის გეგმა და მოხსენებთა თეზისები, გვ. 9—10. თუმცა ლ. კ ი ა ნ ა ძ ე 1961 წ. გამოქვეყნებულ ნაშრომში „უწყვეტლის ხოლმეობითი მწკრივი ძველ ქართულში“ (ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 7, გვ. 231—279) ავითარებს იმ აზრს, რომ უწყვეტლის ხოლმეობითი მწკრივი ძველ ქართულში იშვიათად უნდა არსებულებო.

სათა ი თ ხ ო ვ დ ი ა ნ⁶⁷ 113,17; „დღელსა პირსა ფრჩხილითა მ ო ს წ ყ ლ ე ი დ ი ა ნ“ 116,11; „ესრეთ ს დ ე ვ ი დ ი მას და ა ჭ ი რ ვ ო ბ დ ი, ვადრემდე განაშორი თვისაგან“ 103,30; „...წარ-რამ-იყვანის, მაშინ ვ წ უ ხ დ ი თ“ 48,1.

საგულისხმოა, რომ უწყვეტლის ხოლმეობითის III სუბ. პირის ნიშნად მრავლობით რიცხვში -ან-ის გვერდით -ედ სუფიქსიც გამოვლინდა, თანაც არც თუ ისე იშვიათად:

„ყრმანი... წყლითა მით მარხვისაჲთა მ ო ი რ წ ყ ვ ე ბ ო დ ი ე დ“ 13,22; „მუტლნი არა ი ტ კ რ თ ე ი დ ი ა ნ, არამედ მ ი მ ო დ რ კ ე ბ ო დ ი ე დ ლ ა ც ე მ ა დ“ 118,21; „მათვე შ ე უ რ ა ც ხ -ჰ ყ ო ფ დ ი ა ნ და ი ქ მ ო დ ი ე დ საქმესა, უგუნურებითა სავსესა“ 198,21; „პორცნი წყლულებითა დ ა ი ქ - რ ე ბ ო დ ი ე დ“ 70,31; „ძარლუნი გან ი ბ ე ბ ო დ ი ე დ შინაგანისა მის ღელვისაგან“ 70,17; „ესრეთ ა ბ რ ა ლ ე ბ დ ი ა ნ ღმერთსა და არა... შ ე უ ჯ რ - დ ე ბ ო დ ი ე დ“ 115,20-21; „ჰ გ ო ნ ე ბ დ ი ე დ, თუ ქუეყანაჲ აღმართებულად დადგრომილ არს“ 182,4; „ესენი ოდესმე იცინიედ დაუცადებულად და ოდესმე ტ ი რ ო დ ი ე დ მოუწყუდელად“ 182,6; „თქუნე ემსგავსენით კაცთა, რომელნი ე ლ ო დ ი ე დ უფალსა მათსა“ 208,23; „იგინი მ ი ი ზ ი დ ვ ე ბ ო - დ ი ა ნ მძლავრებით... და მ ი ი ყ ვ ა ნ ე ბ ო დ ი ე დ გზასა მას თანაწარუეღლსა... და ც რ ე მ ლ ო ო დ ი ე დ ამაოთა მათ შრომათა მათთათჳს“ 208,15-16; (სიცივისაგან) „კბილნი ურთიერთას ე ც ე მ ო დ ი ე დ და ნაწევარნი დ ა ი - ც ს ნ ე ბ ო დ ი ე დ... მერმე იერენი გუამისანი მ ო ჰ ე ბ რ დ ე ბ ო დ ი ე დ და ვითარცა ცეცხლისა მიერ შ ე ი წ უ ე ბ ო დ ი ე დ“ 174,26-29; „მღინარენი... დაუცხრომელად დ ი ო დ ი ე დ“ 174,38.

საყურადღებო ფაქტია: -ედ ფორმანტი, რომელიც კლასიკურ ქართულში აწმყოს ხოლმეობითისა და ბრძანებითის III პირის ფორმებს დაერთვის (გარკვეულ შემთხვევებში მას ენაცვლება -დ) და რომელსაც III სუბ. პირის უძველეს მაწარმოებლად მიიჩნევენ⁶⁷ (სხვა მწკრივის ფორმებთან მისი ხმაერთვის ერთეულში შემთხვევები უძველესი ვითარების ვადმონაშობად ითვლება), ასე ინტენსიურადაა გამოყენებული კლასიკური ქართულის მოგვიანო პერიოდში გაჩენილ უწყვეტლის ხოლმეობითთან.

ამ შემთხვევასთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია ზ. სარჯველადის თვალსაზრისი, იგი აქ -ედ ფორმანტს მეორეულად თვლის. „ნიობრივი საფუძველი უნდა გაჩნდეს—წერს იგი—ედ დაბოლოებას უწყვეტლის ხოლმეობა თსა და II ხოლმეობითში. საფიქრებელია რომ ს წ ა ვ ლ ი დ ი ე დ..., მ ო ვ ე დ ი ე დ და მისთანა ფორმები განვითარდა ცოცხალ მტყვევლებში (სავარაუდოა, სამხრეთ საქართველოს ზოგიერთ დიალექტში), საიდანაც სალიტერატურო ენაშიც შეაღწია“⁶⁸.

2. თარგმანში საკმაოდ ხშირად გვხვდება ზმნისწინიანი აწმყოს ფორმები, რომელთაც მომავალი დროის შინაარსი შეუძენიათ, დღევანდელი მყოფადის მწკრივის ფუნქციით აღჭურვილან: „დ ა ს ნ ე უ ლ დ ე ბ ი ა ნ, მი-რამ-დრკენ ბუნებითისაგან, რამეთუ გ ა ნ ე ლ ე ნ სიმართლისაგან“ 62,23-24; „რაცამს ერთ გზის დააბნელოს გონებაჲ ენებამან ამან და თავადისა მის სულისა ძალი დაიპყ-

⁶⁷ ე თ ო ფ უ რ ი ა, ენის ვანითარების შინაგან კანონთა ერთი ნიმუში ქართულში: იყ, V, 1953, გვ. 521—522; დ. გ ვ ა ძ ე, მესამე პირის სუბიექტის ნიშანი -დ ძველ ქართულში: ქუთაისის სახელმწ. პედ. ინსტ შრ., XI, 1952—1953, გვ. 146; ი. ლ. ა ბ უ ლ ა ძ ე, ქართული ზმნის იშვიათი ფორმები VIII—X სს-ის ძველების მიხედვით: ი. ლ. ა ბ უ ლ ა ძ ე, შრომები, II, 1976, გვ. 157.

⁶⁸ ზ. სარჯველადი, დედ და ნიშნებიანი მესამე სუბიექტური პირის იშვიათი ფორმები ძველ ქართულში: მაინე, ენისა და ლიტ. სერია, 1973, 2, გვ. 146.

რას, ყოველითურთ მგეცად გ ა რ და ა ა ქ ე ე ს კაცსა და არცა კაცთა ბუნებასა ზედა ყოფად შეეუნდობს“ 69,4-5; „ვითარცა ლუარი მძაფრი... ყოველსავე, რომელიცა წინაშე მისა იპოოს, წ ა რ ი ლ ე ბ ს“... 69,23; „ესე ყოველი წ ა რ ვ ა ლ ს, ხოლო ჩუენი იგი ჰგიეს“ 173,25; „რაქამს სიმრავლმ და თითოფერებაჲ ჴამადთაჲ მიილოს და მერმე ძლევად მათდა ვერ შეუძლოს, თითოფერთა მათ სენთა მ ო ა წ ე ე ს მის მიერ კაცსა ზედა“ 4,3.

3. ოღ-საერცობიანი ზმნების I კავშირებითის მრ. რიცხვის ფორმები X—XI სს. სხვა წერილობით ძეგლების მსგავსად „სწავლათა“ თარგმანშიც -ოღინ დაბოლოებით გვხვდება:

„რაქამს ასპარეზსა მ ო ე ლ ო დ ი ნ, ნაკლულევანებითა განმზადებენ“ 15,7; „რამთა არა და ი ნ თ ქ მ ო დ ი ნ... მგლოვარენი იგი“ 123,13; „სწავლანი იგი მკურნალთანი... ჴელოვებით ი ქ მ ნ ე ბ ო დ ი ნ“ 68,19; „რომელთა-ცა ი ც ო დ ი ნ ჴმარებაჲ მისი“ 75,35; „წყარონიცა აღმორ-აჲ-ის ხ მ ო დ ი ნ, უმეტესად აღმოაქენებენ“ 91,3; „ბრძნობდენცა ნუჴუჴე შენ ზედა და ი ტ ყ ო დ ი ნ“ 109,10; „გ ა ნ ვ ი ლ ო დ ი ნ . ბუნებისაგან თვისისა და იწყებდენ შობად“ 114,7; „უჴუეთუ მტერობაჲ და სიყუარული ი ქ მ ო დ ი ნ ამას“ 132,4; „რომელნი განზრახვით წ ა რ ვ ი ლ ო დ ი ნ ხილვად“ 188,11 და სხვ.

აღნიშნული ფორმები სამეცნიერო ლიტერატურაში ჩათვლილია გარდამავალი საფეხურის ფორმებად. ეს საფეხური უძღოდა წინ -ოღ-საერცობიანი ზმნების -ლ-საერცობიანთან გათანაბრებას, რაც ქართულში კიდევ უფრო მოგვიანებით მოხდა⁶⁹.

4 IX ს.-დან ქართულში შემოდის არაბულ-ახალსპარსული ლექსიკა. X ს. მიწურულისათვის, როდესაც ეფთვიმე ათონელი მთარგმნელობით მოღვაწეობას იწყებს, სალიტერატურო ქართულში უკვე დამკვიდრებულია არაბულ-სპარსული მომდინარეობის ბევრი სიტყვა.

ასე მაგ. ამ დროისათვის ქართულში ძირითადი ლექსიკური ფონდის კუთვნილება ჩანს სპარსული სიტყვის „სუბუქი“, რომელმაც შეცვალა ქართული „სულმციკი“. „სწავლათა“ თარგმანში „სუბუქი“ და მისგან ნაწარმოები ფორმები ხშირად გვხვდება, „სულმციკი“ კი არცერთხელ არ დაგვიდასტურებია.

„ნავი... ს უ ბ უ ქ ი თ ა ტ ვ რ თ ი თ ა აღგებული“ 3,27; „ს უ ბ უ ქ ა დ აღტდეს აღსავალსა მას ცისასა“... 211,30; (მარხვა) „მოხუცებულთა აღ უ ს უ ბ უ ქ ე ბ ს შრომასა“ 13,22; „სიმძიმე იგი თავისაჲ აღ ს უ ბ უ ქ ნ ე ბ ი ნ“ 36,32; „აღას უ ბ უ ქ ო ს რულიად სიმძიმე იგი“ 39,37.

აღსანიშნავია, რომ „მარხვისათვის“ ჰომილის ძველსა და ეფთვიმესეულ თარგმანებში „სულმციკი“ და „სუბუქი“ ერთმანეთის შესატყვისად გვიჩვენებს:

ძველი: „ს უ ლ მ ც ი რ ი თ ა საქმლითა ქცეული მოსალოდებელისაგანცა სნეულებისა განივლტინ“. ეფთვიმე: „რომელი ს უ ბ უ ქ ს ა და ზომითსა საზრდელსა მიიღებდეს, მომავალსაცა სნეულებასა განავლებს“ 3,32.

„სწავლათა“ თარგმანში ახალი სპარსულიდან შემოსული სხვა სიტყვებია:

აეშავი, ააშავი (عشي—შვერავი, მსტოვარი): „ა ე შ ა გ ი ხარ ვიდრე სიბერემდე“ 141,28; „ერთმან მან ააშავნი განარინნა“ 133, სქ. 34; (აღსანიშნავია, რომ მეორე მაგალითში „ააშავნი“ იორდანეს გადაწერილ ხელნაწერში დასტურდება, A და C ნუსხებში შესაბამისად „მსტუარნი“ / „მსტოვარნი“ გვაქვს).

⁶⁹ ა. შ ა ნ ი ძ ე, ძველი ქართული ენის გრამატიკა, თბ., 1976, გვ. 110.

ავშარა (افس — გვირგვინი, დიადემა; აღვირი): „ყოველივე ვეცხლისა მკელითა კერულები: ა ვ შ ა რ ა ე ბ ი ძოწულები“ 99,2 (—აღვირი).

მეხუაიშენი (← ხუაიშანი. خواهي — 1. ნება, სურვილი, მიდრეკილება, მოთხოვნა; 2. ქომაგობა. შუამავლობა): „ეინმცა იყო მონაჲ იგი, რომელსა ენება უფლისა თვისისა განარისხებულისა დამშკვდება და მანმცა მტერი თქსი მ ე ხ უ ი შ ე დ (მეხვწნედ BC) აღიდგინა?“ 18,6 (←ქომაგი).

მიზღება: (←მიზღი. مز — დაქირავება, სასყიდლის ვაცემა): „რაჲ ჰყო? რომელნი სიტყვათა-შემწენი და სწნილორნი ი მ ი ზ დ ნ ე?“ 104,35.

აღსანიშნავია, რომ ბერძნულ ტექსტში შესატყვისად გვაქვს მათეა (=დაქირავება. ბ მათეა — ხელფასი, განამარჯლო).

სამასალარი (سبالار — მთავარსარდალი): „სადა არიან ბრწყინვალენი იგი მკედარნი, ერისმთავარნი იგი და ს ჰ ა ს ა ლ ა რ ნ ი?“ 26,4.

არაბულ-სპარსული სიტყვებია:

ავაჯი (عاج — სიმრუდე): „წარვიდლოდიან ხილვად... მთრვალთა და მსახიობელთა სახიობითა მით ბოროტითა და მეტყუელთა ა ვ ა ჯ თ ა მათ და კილოთა სიძვისათა“ 188,14.

ბაყლი (بقل — 1. სარეველა თესლი, 2. სისულელე, სიმტერე, აქ: სიბინძურე): „ყოველივე ბ ა ყ ლ ი ცოდვათაჲ განიწმიდო“ 22,12.

იაგუნდი (عاقبت): „მოიპოებნ ქვათა რათმე... ი ა გ უ ნ დ თ ა“ 101,9.

კათხა (عاقب — ღვინის სასმელი თასი, ჭიქა, ჭურჭელი): „მიეცის მას. კ ა თ ხ ა ე, აღვსებული ღვინითა“ (185, 25; 187, 7).

ნახირი (عير — ბევრი, მრავალრიცხოვანი; უხვი, მდიდარი): „რემაებო ცხენთაჲ, ნ ა ხ ი რ ე ბ ი ზოზხათაჲ, სამწყსოები ცხოვართაჲ, კოლტები ლორთაჲ“ 99,13.

ჰოია (عيا — მორიელისკუდა, ღრიანკალი; ერთ-ერთი თანავარსკვლავედის სახელწოდება): „აქუს მენავეთა ცად მიმართ ხედვად და ესრეთ ცნობად, თუ ვითარ ჭერ-არს მართებაჲ ნავისაჲ დღისი მზისა მიერ, ხოლო დამით ჰ ო ი ა ე ს ა გ ა ნ, ანუ ვომთა, ანუ თუ სხუათა მათ საჩინოთა ვარსკულავთა“ 139,29⁷⁰.

„სწავლათა“ ეფთვიმესულ თარგმანში გამოვლენილი ისეთი ენობრივი ფაქტები, როგორცაა ზმნისწინიანი აწმყოს ფორმების დღევანდელი მყოფადის ფუნქციით აღჭურვა, I კავშირებითის ფორმებში -ოდიან დაბოლოების -ოდენ-ზე გადასვლის გარდაშედილი საფეხურის ასახვა -ოდინ დაბოლოებით, აგრეთვე, აწმყოს და II ხოლმეობითის გვერდით უწყვეტლის ხოლმეობითის ფორმების ხმარება X ს. ქართულისათვის საყოველთაო და თვალსაჩინო სიახლეა. თვალსაჩინოა აგრეთვე არაბული და ახალი სპარსული ლექსიკის აჩვენობაც.

მაგრამ აღმოჩნდა, რომ ეფთვიმეს ენა სხვა რიგის სიახლესაც შეიცავს, რისი დანახვის შესაძლებლობაც მოგვცა ორი ჰომილის — „მარხვისათჳს, თა-

⁷⁰ ეს სიტყვები არაბულსა და სპარსულში შეგვიმოწმეს რ. გვ ა რ ა მ ი ა მ და მ. მ ა მ ა ა - ც ა შ ე ი ლ მ ა .

ვი ა“ და „შესხმა წმიდათა ორმოცთაჲს“ ძველი და ეფთვიმესეული თარგმანების ტექსტობრავმა შედარებამ. ამ შედარების შედეგად გამოიკვეთა თავისებურება, რომელიც X ს. ქართლის, როგორც ძველიდან ახალზე გარდამავალი ეტაპის ტენდენციების და კანონზომიერებების ასახვას წარმოადგენს: ეფთვიმესეულ თარგმანში უფრო ფართოდ იხმარება ის გრამატიკული ფორმები და ლექსიკური ერთეულები, რომლებიც იმ დროისათვის გზას იკაფავდნენ ენაში, ხოლო შემცირებულია და შეზღუდული იმ ფორმებისა და ლექსიკური ერთეულების გამოყენება, რომლებიც ენაში დროთა განმავლობაში დაიკარგნენ, ანდა დაკარგეს ძველი მნიშვნელობები.

ასე მაგ.: I ობიექტური პირის მრავლობითობას ძველ ქართულში, როგორც ვიცით, გუ-პრეფიქსთან ერთად მ-ც აღნიშნავდა⁷¹, თანაც არანაკლებ ინტენსიურად. „სწავლათა“ ეფთვიმესეულ თარგმანში 200-ზე მეტი მაგალითი შეგვხვდა ზმნის I პირის ფორმაზე მრავლობით რიცხვში, I ობ. პირის ნიშანი კი ყველგან, 10-ოდე გამონაკლისის გარდა, არის გუ-. ამ ათი შემთხვევიდანაც ზოგი ბიბლიური ციტატა, ანდა ამ ციტატის პერიფრაზი („მ ო მ ე ე მ ი ს ჩუენ მეორედ შობაჲ“ 167,33; „...რომელი-ესე მ ო მ ა გ ო ჩუენ“ 50,15, შდრ. ფს. 115,10; „...რომელი მ ო მ ე ა ჩუენ“ 50,16; „...უფალი ცხოვრებად სამოთხესავე მ ი მ ი წ ო დ ს ჩუენ“ 64,14; „ღმერთმან მ ო მ მ ა დ ლ ა ჩუენ“ 86,16, შდრ. ეფეს. 4,32; „მ ი გ ს ნ ნ ა ჩუენ“ 200,35, შდრ. II კორინ. 1,9; „მერმეცა მ ი გ ს ნ ე ს“ 200,36; „უფალმან რომელმან მ ო მ ი ყ ვ ა ნ ნ ა ჩუენ“ 11,33), რაც იმას ნიშნავს, რომ ეფთვიმეს აღნიშნული ბიბლიური ციტატები დამოწმებული აქვს ბიბლიის ძველი თარგმანებიდან, სადაც I ობ. პირის ნიშნად მრავლობითში გამოყენებული იყო მ-.

მაშასადამე, I ობ. პირის მრავლობითობის აღნიშვნის თვალსაზრისით ეფთვიმე უკვე ახალ წესს იცავს, იმ წესს, რომელიც ენაში ღღემდე მოქმედებს. საილუსტრაციოდ მოვიტანთ ერთ ადგილს „ორმოცთა ქსენების“ ძველი და ეფთვიმესეული თარგმანებიდან:

ძველი თარგმანი:

ეფთვიმეს თარგმანი:

რასა მ ა ი ძ უ ლ ე ბ ჩუენ...
განდგომად ღმრთისაგან... და წ ი ნ ა -
გ კ ყ ო ფ ჩუენ შენთა მათ კეთილთა?
რაოდენი მ ო გ უ ე ე, ეგვეთარი მი-
ლებადეცა იწრაფე. მ ძ უ ლ ს ნიჭი
ზღვევისა მომატყუებელი; ფასი მ ო -
მ ე ე აქა დაშთომადი... მეცნიერ სამე
მ ქ მ ნ ე მეფისა, არამედ მეუფისაგან
ქეშმარიტისა უცხო მ ქ მ ნ ე...
ერთისა მის გული მ ი თ ქ უ ა მ ს

რასა გ უ ა ე ტ უ ნ ე ბ ჩუენ...
განშორებად ღმრთისაგან... და გ კ ქ ა -
დ ე ბ ჩუენ შენთა მათ კეთილთა?
რასა მ ო გ უ ე ე მ ესეზომსა, რა-
ზომსა-იგი მ ი გ კ ლ ე ბ? გ უ ძ უ -
ლ ა ნ ჩუენ ნიჭნი, ზღვევისა წინამძღუ-
არი... საგმართა მ ო გ უ ე ე მ აქავე
დარჩომადთა... შეყუარებულ გ უ ყ ო ფ
მეფისა მოკუდავისა, არამედ ქეშმა-
რიტისა მის მეუფისაგან უცხო გ უ -

⁷¹ ამ ნიშანთა კვალიფიციაციის შესახებ იხ. ა. შ ა ნ ი ძ ე, ძველი ქართული ენის გრამატიკა... გვ. 65; ა. ჩ ი ქ ო ბ ა ვ ა მ რავლობითობის აღნიშვნის ძირითადი პრინციპისათვის ქართული ზმნის უღლილების სისტემაში: იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. I, 1946, გვ. 91—130.

ნიქისა, გვრგვნისა მის სიმართლისა; მ ე შ ი ნ ი ს ტანჯვისა მისთვის... ისარ ჩრვლად შ ე მ ი რ ა ც ხ ი ე ს ტანჯვა ეგე თქუენი“ და სხვ. 118,2-20.

ყ ო ფ. რადასათვს ესრეთ უნდოებით მცირედსა შეუბასა გ ვ ქ ა დ ე ბ?... სა-ტანჯველისაერთისაგან გ უ ე შ ი ნ ი ს... ისარად ჩრვლთა შ ე გ ვ რ ა ც ხ ი ა ნ თქუენნი ეგე წყლულებანი“ 173,13-32.

ხოლმეობითის ფორმები „სწავლათა“ ეფთვიმესეულ თარგმანს თითქოს არ აკლია (ეს ითქმის განსაკუთრებით უწყვეტლის ხოლმეობითზე), მაგრამ ძველ თარგმანებთან შედარებისას აღმოჩნდა, რომ პარალელური ტექსტებიდან მთელი პასუხების მოტანა შეიძლება, სადაც ძველი თარგმანის ხოლმეობითის ფორმებს ეფთვიმესთან აწმყოს ფორმები შეესაბამება (საპირისპირო შემთხვევები კი თითქმის არ დასტურდება)?⁷²

მარხვისათვის ა

ძველი თარგმანი:

განზადებთა არაინ მწუხარჲ გვრგვნოსან ი ქ მ ნ ი ს და არაინ მწუხარებთა ძლევაჲ და ი მ ტ კ ი ი ს

განძლებამან მუცლისამან მადლსა და ა კ ლ ი ს, ხოლო მარხვათა სულსა შ ე კ მ ა ტ ი ა ნ სარგებელი

ქიანი... მტკიერთა რაათმე წამლითა გან ი კ რ წ ნ ი ა ნ... ცოდვანი... მ ო ა კ უ დ ი ნ ი ნ ი ს, რომელსა შ ე ე ი დ ი ს მარხვაჲ

(ნავი)... ლეღათა ზედა-აღდგომაჲ მამან... ქუე და ა ა ნ თ ქ ი ს

კაცობრივნიცა კორცნი, ზედას-ზედა განძლომითა დამძიმებულნი, ადვილად დასანთქმელ და სნეულების ი ქ მ ნ ი ა ნ, ხოლო სულმცირითა საკმლითა ქცეული მოსალოდებელისა-განცა სნეულებისა... გან ი ე ლ ტ ი ნ...

მარხვამან წინაწარმეტყუელნი შ ე ნ ი ს, ძლიერნი გან ა მ ტ კ ი ც

ეფთვიმეს თარგმანი:

უღებებითა არაინ გვრგვნოსან ი ქ მ ნ ე ბ ი ს, მკმუნვარებითა არაინ შ ე ი მ ო ს ს გვრგვნსა ძლევისასა 1,14-16.

სიმაძღრე სარგებელსა თვსს მუცელსა მი ა ნ ი ქ ე ბ ს, ხოლო მარხვაჲ სულსა გან ა ს პ ე ტ ა კ ე ბ ს და გან ა ბ რ წ ყ ი ნ ე ე ბ ს 1,20-21.

ქიანი... წამლითა ძლიერთა მ ო ს წ ყ ე დ ე ბ ი ა ნ... ცოდვასა... გან ა კ ა რ ე ბ ს მარხვაჲ, შე-რაჲ-ვიდეს სულსა შინა 1,24-26.

(ნავს)... ლეღათა ზედა-აღდგომაჲ და ა ა ნ თ ქ ა მ ს 3,29.

გუამი კაცისაჲ, სიმაძღრითა დამძიმებული... ადვილად შ თ ა ვ ა რ დ ე ბ ი ს სენთა შინა, ხოლო რომელი სუბუქსა და ზომითსა საზრდელსა მიიღებდეს, მომავალსა ცა სნეულებასა გან ა გ დ ე ბ ს 3,32-33.

მარხვაჲ წინაწარმეტყუელთა შ ო ბ ს, ძლიერთა გან ა მ ტ ნ ო ბ ს,

⁷² „ორმოცთა სხენების“ ძველი თარგმანიდან ადგილებს ეიმწმებთ სინური შრავალთაჲს გამოცემის მიხედვით, „მარხვისათვის“ ძველი თარგმანიდან კი უღანონს შრავალთაჲს (A—1109, 51v-56v) მიხედვით. ვისარგებლეთ აგრეთვე ხელნაწერთა ინსტიტუტის თანამშრომელთა მიერ გადწერილი „შრავალთაჲს“ ტექსტით.

ნ ი ს, მარხვამან შუკლისმდებელნი
გ ა ნ ა ბ რ ძ ნ ი ს... მარხვამან აწ-
უ რ თ ნ ი ს მოლუაწენი, მარხვამან
განსაცდელი გ ა ნ ა ყ ე ნ ი ს, მარხვა-
მან ს ც ი ს კეთილისმსახურებაჲ
ფრთხილთა, მარხვამან გ ა ნ მ ზ ა დ-
ნ ი ს სახლეულნი კეთილისა საქმედ...
ყუდროებასა და მშკდობასა ა ს წ ა-
ვ ე ბ ნ

(ამინატონი)... აღსა რაჲ შ ე ე ი-
დ ი ს განაკუერცხლებულ ჰ გ ო ნ ი-
ე ლ, და რაჲამს გ ა მ ო ი ღ ი ა ნ ცე-
ცხლისა მისგან, ვ ა წ ყ ლისაგან ბრკი-
ნ ე ბ უ ლ ი, უწმიდეს ა რ ნ

მარხვაჲ რჩულისმდებელთა გ ა ნ ა-
ბ რ ძ ნ ო ბ ს... განსაცდელთა გ ა-
ნ ა ქ ა რ ე ე ბ ს... ბრძოლათა შინა
მძლედ გ ა მ ო ჩ ნ დ ე ბ ი ს, მშკდო-
ბასა შინა და მყუდროებასა დაყუ-
დებასა ა ს წ ა ვ ლ ი ს 6,12.

(ამინატე)... ვიდრემდის ცეცხლ-
სა შინა ი ყ ო ს, ვითარცა ნაკუერ-
ცხალი ა რ ს, ხ რ გ ა მ ო რ ა ა ი ღ ო
ცეცხლისაგან, ვ ა წ ყ ლისა მიერ განზა-
ნილი, ესრეთ უბრწყინვალესად ჩ ა ნ ს-
5,36-6;1.

შესხმაჲ ორმოცთაჲ

ძველი თარგმანი:

ეფთვიმეს თარგმანი:

ვითარცა ასპარუხსა შინა მოლუ-
აწენი იგი შორის წ ა რ მ ო ღ გ ი ა ნ
და ყოველთა ერთბამად თ ქ კ ა ნ ს ა-
ნელი თჳსი და ადგილსა მის ლუაწლი-
სასა მ ი დ გ ი ა ნ, ეგრეთცა ესენი
117,21-23.

ვითარცა აღწერასა მას შინა მტე-
დართასა, რომელნი-იგი ბრძოლად
შ ე ე ი ღ ო ღ ი ნ, ი ტ ყ კ ა ნ ს ა-
ხელსა თჳსსა და მეყსეულად აღწე-
რილთა მათ მვედართა თანა მ ი ვ-
ლ ე ნ და და დ გ ე ბ ი ა ნ მათ თა-
ნა, ეგრეთვე ამათ 172,29-31.

და მსგავსად ყო, ვითარცა-იგი
წყობასა შინა: უკუეთუ ვინმე წინაჲსაჲ
განწყობილისაჲ და ე ც ი ს, მეყსე-
ულად ადგილსა მისსა სხუაჲ და დ-
გ ი ს 121,18.

მიემსგავსა მბრძოლთა მვედართა
განწყობილთა, რომელნი პირველთა
მათ ფაროსანთა შორის დაცემულისა
მეყსეულად დასსა ა ღ ა ს რ უ ლ ე-
ბ ე ნ 177,10.

რაც შეეხება ეფთვიმესეულსა და ძველ
თარგმანებს შორის განსხვავებებს
ლექსიკის სიძველე-სიახლის თვალსაზრისით, აქ განსხვავება კიდევ უფრო თვალ-
ში საცემია. ეფთვიმეს თარგმანში ძველი ლექსიკა როგორც რაოდენობით, ისე
ხმარების სიხშირით საგრძნობლად შემცირებული ჩანს. მოვიტანთ ამონაწერებს
შესატყვისი ადგილებიდან:

მარხვისათჳს

ძველი თარგმანი:

ეფთვიმეს თარგმანი:

ნესტუსა და ე ც ი თ
განჰჳსენით ს კ უ ლ ი უშუქუ-
ლოებისაჲ
ვითარცა ვ ი მ ო ძ დ უ რ ე-
ნ ი თ

და ჰ ბ ე რ ე თ ნესტუსა 1,3.
განჳსენით... ს ა კ რ ვ ე ლ ი უკე-
თურებისაჲ 1,10.
ვითარცა გ კ ს წ ა ვ ე ი ე ს 1,12.

ნუმცა დასწუხნები თ
წინამდებარეთა მათთვის
დღეთა

ვითარცა-სახედ... ჰიანი
საიღუმლოდ მიგხადის შენ
სიტყუაჲ ესე

ნუ განირყუნი ხატ-
სა

უფლისა ხატითა გამოჩნდა
მარხვისაგან, საანჯმნო ყოფი-
ლისა, შესაძინელი არა არს

მცირედ მგებდე
განვითხიენით სამოთხი-
სა მისგან

ნუცა კუალად განზრახვის-
მოდგამად შეიწყნარებ გუელსა
მას

განძლებდა წლევად ჯორ-
ცთა შენთა ძალ-გიც?

...ვიდრე ადვილად მოსაქცეველნი
და ფანდალნი

მარხვითა საკმელთაჲთა გარ-
დაქდად დღე იგი
რომელსა-იგი შეწესებულნი
აქუნ ტკრთი

სულმცირითა საკმლითა
ქცეულნი მოსალოდებე-
ლისა განცა სნეულებისა... გა-
ნივლტინ

უმრწემეს არს სამოთხისა
მის ღწნისა სუმაჲ იგი

მოსეცა... არცაღა იკადრა შესლ-
ვად არმურსა მას

მთასა მას მკმოლვარესა

უკუნესცა ესაჲ პირმშობეჲაჲ
თვისი

რავდენი-რაჲ გამოქდეს ვე-
ნაგისაგან ღწნოჲ

მარხვაჲ — წყობისა სიმკნჭ
მარხვაჲ ...მოწესეთა განსწ-
მელს

ნუმცა მკმუნვარე ვიქ-
მნებით მომავალთა ამათ
დღეთათვის 1,13,

ვითარცა ჰიანი იგი 1,23.
საიღუმლოდ გეწოდოს შენ
სიტყუაჲ ესე 1,29.

ნუმცა მწუხარე არს პი-
რი შენი 2,3.

იცავლის სახე უფლისაჲ 2,8.
არცა... არს სარგებელი რა-
მე... მარხვისაგან, რომელი
განცხადებულად იქმნე-
ბოდის 2,15-18.

მცირედ მელიოდე 2,25.
გამოვეარდით სამოთხისა-
გან 3,11.

ნუ შეიწყნარებ კუალად გუელსა გა-
ნმზრახად 3,14.

განძლომაჲ და განრყუნაჲ
გუამისაჲ სიმძიმითა მითჰამალ-
თაჲთა ძალ-გიცა? 3,18.

(ნავი)... ვიდრეღა სუბუქითა
ტკრთითა აღგებულნი 3,27.

საზრდელითა ლიტონითა სუბუქად
წარვლაჲ ღამისაჲ 3,23.

რომელსა საზომისაგებრ თვისი-
სა აქუნდეს ტკრთი 3,29.

რომელი სუბუქსა და ზომით-
სა საზრდელსა მიიღებდეს...
მომავალსა ცა სნეულებასა გა-
ნაგდებს 3,32-33.

ახლად მოპოვენებულ არს
სუმაჲ ღწნისაჲ 4,19.

მოსეცა... ვითარმცა იკადრა შესლ-
ვად ნისლსა მას 4,22.

მთასა ზედა, რომლისაგან კუამ-
ლი აღდიოდა 4,23.

მისცა პირმშობეჲაჲ თვისი
4,37.

ყოველივე ვენაგისაგან გამომავ-
ალი... 5,5.

მარხვაჲ... ბრძოლათა შენა
მძლედ გამოჩნდების 5,1.

(მარხვაჲ)... მონაზონთა წმი-
და-ჰყოფს 5,12.

გან უღვეველ ცეცხლისა-
გან

ვითარცა წყლისაგან ბრკინე-
ბული

მარხვათა მათგან... ჰქონდეს
უბრძოლებანი...

არა შეშანთნა იგინი ცეცხლ-
მან

არა აღამტკობდეს პი-
რათა მათთა

ქარვის-მოღვაში

ეც მოცალეზაბა ტაბლის-მი-
მგებელსა შენსა

დააცხრევე ტელი მწლისა შე-
ნისა

დააყუდე სახლიცა შენი ამ-
ბოხებისაგან

...ქუენა დაზენა მორ-
ბედთა მათ

ჭორცნი... ჩუენთვს მიიხუ-
ნა

ნუუჟუე შენ განგაყე-
ნონ

ბრწყინვალეზაბა გონებისა გან-
კუეთის

სიჩროებისა მისგან

განჰკაფოდღე იგი სარჩელსა
შინა

სიმორვალე... ვინმე სამე სა-
ხელს დვა

ვითარცა-სახელ დამისა-
მბრძოლი

ღკნოჲ იგი განჭდეს თვისსა გზასა
განსრბით

ცოდვამ იგი დაშთეს

მარხვაჲ—ქალაქისა სიკეთე

დაუწუველ არს ცეცხლისა
მიერ 5,35-36.

ვითარცა წყლისა მიერ განბანი-
ლი 6,1.

მარხვისაგან იყენეს იგინი შე-
უხებელ 6,3.

არა დაადნობდა მათ ცეცხ-
ლი იგი 6,5.

არა აღაღებდეს იგინი პირსა
მათსა 6,20.

თანამკვდრი 6,25.

ეც მოცალეზაბა მეტრაპეზე-
სა შენსა 6,36-37.

დააყენე ტელი მეღვისსა 6,
37.

დასწყყნარდინ სახლიცა შენი.
მრავალთა მათ ამბოხებათაგან
7,1.

...ზე დაქუე მავალთა
მათგან 7,3.

უფალმანცა ჭორცნი იგი... ჩუენთვს
შეიმოსნა 8,30.

ნუუჟუე შენცა... განგავდოს
9,30.

გონებასა შინა მოსრულთა ბრწყინ-
ვალებათა შეამრლუევენ
9,35.

ფუფუნებისა მიერ 10,9.

განჰკაფოდღეს მას სამშჯავრო-
თა შინა 10,21.

სიმორვალე... იწოდოს 10,28.

ვითარცა დამით-მბრძოლი
10,31.

ღკნოჲ იგი განჭდელ დადიო-
დის 11,11.

დაგრჩეს... ცოდვამ ოდენ
11,11.

მარხვაჲ ქალაქისა შეუენიერე-
ბა არს 11,27

შესხმა ორმოცთაჲ

ძველი თარგმანი:

ზე და მის ლვაჲ 115,17
 შორის წარმოვიხუნეთ
 იგინი 115,27
 ესენი სიმწესითა ჯორცთა-
 მთა... სახელოვნად იქცეოდეს
 116,31.

პატიჟსა შევარდეს 116,37.

წარმოვიხუნეთ საქმენი
 მათნი 116,6.

სასაგროსა მას დაწესებულ
 იყვნეს 116,32.

ტანჯვასა და გუემასა და სიკუ-
 დილსა უთქუმიდა 117,40.

რამსა მიიძღვებ ჩუენ, ღმრთის
 მოლაღეჲ, განდგომად ღმრთი-
 საგან ცხოველისა... და წინა-გკყოფ
 ჩუენ შენთა მათ კეთილთა?
 118,2-3.

არათავსვიდებთ პატივ-
 სა 118,5.

ესენი წარჱდენ 118,14.

უბრკინვალშსად გვრგვნო-
 სან ჰქმნენ 118,22.

საშინელთა მათ სატანჯველთა
 გვთქუამთ 118,27.

არამედგართა... შემთხუ-
 ეულ ხარ 118,27.

იხილა ბუნებაჲ იგი ჟამისაჲ მის
 და ადგილისაჲ, რამეთუ სანეფხაჲ
 არს 118,37.

ქარი იგი ჩრდილოთ ანქრე-
 და 118,39.

სიხარულით დასთხია კა-
 ცად-კაცად მან აღსასრულისაჲ
 იგი სამოსელი 119,24.

რომელნიმე მი-რამ-იწინეს მახ-
 ლობელად სატანჯველთა, შე-
 იურვეს და სხუანი ღუაწლსა მას
 შე-ოდენ-ჱდენ 117,7.

ეთუთვიმეს თარგმანი:

ბრძოლაჲ 170,25.
 შორის შემოვიყვანნეთ
 იგინი 171,1.

ესენი ახოვნებითა ჯორცთა-
 მთა... წარჩინებულ იქმნეს 171,38.

შთავდომამ სატანჯველთა
 შინა 172,4.

წარმოვადგინნეთ... საქ-
 მენი მათნი 171,10.

დაეწესნეს მჱედრობასა ში-
 ნა 171,40.

უჱადებდამათ წყლულებათა
 და სიკუდილსა 173,9.

რასა გუაცთუნებ ჩუენ, ჳმბრძო-
 ლო ღმრთისაო, განშორებად ღმრთი-
 საგან ცხოველისა... და გვჱადებ
 ჩუენ შენთა მათ კეთილთა? 173,13-14.

არამივიდებთ პატივსა
 173,16.

ესე ყოველი წარვალს 173,25.
 უბრწყინვალესად გვრგვნო-
 სან იქმნენ 173,34.

საშინელთა მათ სატანჯველთა
 მოაწევთ ჩუენ ზედა 173,39.

არა უძლურთა... მიმთხუეულ
 ხარ 174,1.

იხილა ბუნებაჲ იგი ქუეყანისაჲ მის
 ვითარცივიყო 174,15.

ქარი იგი ჩრდილომსაჲ ქროდა
 174,18:

სიხარულით განაგდოთ ი-
 თოეულმან უკუანამსკნელიცა
 იგი თვის სამოსელი 175,5.

სხუანი ახლოს რამ მიიწინეს
 ჳირთა მათ, იძლიენს და სხუანი
 კუალად ღუაწლსა შინა შევი-
 დენ 172,14-15.

ამ ამონაწერებში ერთმანეთის შესატყვისად ნახმარ (ჩვენ მიერ ხაზგასმულ) სიტყვებს თუ გვერდაგვერდ განვალაგებთ, შემდეგ სურათს მივიღებთ:

დაცემა — დაბერვა (დაეცით — დაპბერეთ)

სკული — საკრველი

მოდღურება — სწავლა (ვიმოდღურენით — გკსწავივის)

წინამდებარე — მომავალი

ვითარცა-სახედ — ვითარცა

მიხადა — წოდება (მიგხადის — გეწოდოს)

ხატი — სახე

გება — ლოდება, ლოდინი (გებებდე — მელოდე)

შესაძინელი — სარგებელი

საანჭნო ყოფილი — რომელი განცხადებულად იქმნებოდის

განთხევა — გამოვარდნა (განვითხიენით — გამოვვარდით)

განზრახვის-მოდგამი — განზრახვი

წლევა — განრყუნა

ადვილად მოსაქცეველნი და ფანდალნი — სუბუქითა ტკრითა აღვებული

შეწესებული — საზომისაებრ

სულმცირე — სუბუქი

მოსალოდებელი — მომავალი

განვლტოლა — განვდება (განივლტინ — განავდებს)

უმრწემესი — ახლად მოპოვნებული

არმური — ნისლი

მკმლოვარე — რომლისაგან კუამლი აღვიდოდა

უკუნ-ცემა — მიცემა (უკუნ-სცა — მისცა)

რავდენი-რაჲ გამოვდეს — ყოველივე... გამომავალი

წყობა — ბრძოლა

მოწესე — მონაზონი

განულეველი — დაუწუველი

ბრკინებული — განბანილი

შეშანთვა — დადნობა (შეშანთნა — დაადნობდა)

ალმტკმობა — აღლება (ალამტკმოდეს — აღლებდეს)

კარვისა-მოდგამი — თანა-მკვდრი

ტაბლის-მომგებელი — მეტრაპეზე

მწდე — მეღვინე

დაყუდება — დაწყენარება (დაყუდე — დასწყენარდინ)

მორბედი — მავალი

ქუნა და ზენა — ზე და ქუე

მიხუმა — შემოსვა (ვორცთა) (მიიხუნა — შეიმოსნა)

განყენება — განვდება (განგაყენონ — განგავდოს)

სიჩჩოება — ფუფუნება

სარჩელი — სამშჯავრო

სახელ-დება — წოდება (სახელ-სდება — იწოდოს)

განსრბა — დენა (დიოდის)

დაშთომა — დარჩომა (დაშთეს — დაგრჩეს)

სიკეთე — შეუნიერება

წარმოხუმა — შემოყვანა (წარმოვიხუნეთ — შემოვიყვანნეთ)
 ზედა-მისლვა — ბრძოლა
 სიმწვსე — ახოვნება
 პატივი — სატანჯველი
 წარმოხუმა — წარმოდგენა (წარმოვიხუნეთ — წარმოვადგინეთ)
 სასაგრო — მჭედრობა
 თქუმა — ქაღება (უთქუმიდა — უქაღებდა)
 მოლაღე — მბრძოლი
 წინა-ყოფა — ქაღება (წინა-გკყოფ — გკქაღებ)
 თავს-ღება — მიღება (თავს-ვიღებთ — მივიღებთ)
 წარვდღობა — წარსლვა (წარვდენ — წარვასლ)
 უბრკინვალესი — უბრწყინვალესი
 მედგარი — უძლური
 სანეფხავი — ცივი
 ნქრევა — ქროლა (ანქრევედა — ქროდა)
 დათხევა — განგდება (დასთხია — განაგდო)
 კაცად-კაცადი — თითოეული
 შეურევა — ძღევა (შეიურევეს — იძღინეს)
 შევდღობა — შესლვა (შე-ოდენ-ვდეს — შევიდეს)

როგორც ვხედავთ, „ორმოცთა ქსენებისა“ და „მარხვისათჳს“ ძველი თარგმანებიდან ამოწერილი ყველა სიტყვა ძველია და თანამედროვე მკითხველისათვის თითქმის გაუგებარი, ეფთვიმესეული შესატყვისების უმეტესობა კი დღესაც იხმარება იმავე მნიშვნელობით. ეს, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს იმას, თითქოს „სწავლათა“ ეფთვიმესეული თარგმანის ლექსიკა საერთოდ ახალი იყოს. ამ თარგმანისათვის ვრცელი ლექსიკონის შედგენის საჭიროება სწორედ იმან განაპირობა, რომ ახალ ქართულზე მოლაპარაკისათვის არც ეფთვიმეს ლექსიკა მთლიანად გასაგები.

აქ მოტანილი მასალა აშკარად მიანიშნებს ეფთვიმეს ენაში ლექსიკის თვალსაზრისით მომხდარ ცვლილებებზე და მასში იმ ტენდენციის არსებობაზე, რომელსაც ძველი ქართულიდან ახლისკენ შემობრუნება ეწოდება⁷³.

„მარხვისათჳს“ საკითხავის ეფთვიმესეულ თარგმანში ამ ტიპის სიახლეები აღბათ გაცილებით მეტი იქნებოდა, რომ იგი არ ეყარებოდეს ამავე საკითხავის ძველ თარგმანს. შედარების შედეგად აღმოჩნდა, რომ ეფთვიმეს თარგმანში ტექსტის ერთი ნაწილი თითქმის უცვლელადაა გადმოტანილი ძველი თარგმანიდან. ეს ფაქტი ეფთვიმეს მთარგმნელობითი მუშაობის კიდევ ერთ მხარეს წარმოაჩენს: როგორც ჩანს, ეფთვიმე თხზულების ახლად გადმოთარგმნის დროს უკვე არსებული თარგმანის გამოყენებას სასიყვარულად მიზნად მიიჩნევდა. სანიშნოდ მოვტანთ ერთ ადგილს:

⁷³ ზემოთ ჩამოთვლილი ძველი ლექსიკური ერთეულებიდან „სწავლათა“ დანარჩენ ტექსტში მთლიანად მხოლოდ 18-მდე სიტყვა დადასტურდა: ზედა-მისლვა, ლაღვა/მოლაღე, თავს-ღება, წარვდღობა, ნეფხვა, სახოობა, ხატი, ოხრა, გარდაქდა, წუობა, დუეღება, მოხუმა, განუენება, განუეთა, სიჩრო, სახელდება, დაშოობა, სიყოფე. ძველ ქართულში გავრცელებული კაცად-კაცადი აქ საერთოდ არ ვხვდებით, სამაგიეროდ გახშირებულია სიტყვა თითოეულის ხმარება.

ძველი თარგმანი:

სახელ გაქუნდინ მდიდარი იგი, რამეთუ ცეცხლსა მისცა იგი ცხოვრებისა ამის ნუკევაჲმან... არა ხოლო მერმისა მის საუკუნოჲსა საკმარ არს მარხეაჲ, არამედ ჯორცთათჳსცა მებრვე უმჯობეს არს... ხოლო ფუფუნეულნი იგი მოღწობასა ცა ვერ მიემთხვიან, არამედ გარდარეული სნეულებაჲ მოიტყჳან. ხოლო მმარხველისა ფერი შუენიერ არს. არა განწითებულ არნი იგი ურცხვოდ... და შინად უპყრიედ თუალნი მისნი... ხატი აქუნ მას გონიერებისაჲ ... არა იცინი გლისჰად, არა გინებულ არს. საზომი იცინ სიტყჳსაჲ, სიწმიდჳ აქუნ გულისაჲ“.

ეფთვიმეს თარგმანი:

გეშინოდენ იავისა მისგან მდიდრისა მის, რამეთუ იგი მისცა ცეცხლსა ამის ცხოვრებისა ნუკევაჲმან... და არა ხოლო თუ მერმისა მის საუკუნოჲსათჳს ოდენ საკმარ არს მარხეაჲ, არამედ ჯორცთათჳსცა მებრ უმჯობეს არს... რამეთუ ფუფუნეულნი იგი მოღწობასა ცა ვერ მიემთხუევიან და ამისთჳს გარდარეული სნეულებაჲ ჯორცთა მოატყჳან. ხოლო მმარხველისა ფერი შუენიერ არს, არა განწითებულ არნი იგი ურცხვოდ... და შინად უპყრიედ თუალნი მისნი... ხატი აქუნ მას გონიერებისაჲ, სიცილითა გლისჰითა არა შეგინებულ არს, საზომი იცინ სიტყჳსაჲ, სიწმიდჳ აქუნ გულისაჲ“ 7, 33—8, 16.

ამგვარი ტექსტობრივი დამთხვევები ამ თხზულების ძველ და ეფთვიმესულ თარგმანებში კედე გვხვდება. სწორედ ძველი თარგმანი წყარო ზოგიერთი არქიზმისა ეფთვიმეს თარგმნილ „მარხვისათჳს“ საკითხავში: „ცხოვრებისა ნუკევაჲმან“, „და შინად უპყრიეს თუალნი“, ხატი აქუნ მას გონიერებისაჲ“, „სიცილითა გლისჰითა“, „განკჳაფ დღესა მას სამშჳაერთა შინა“ და სხვ.

სხვა თავისებურებებიდან აღსანიშნავია:

1. ქართულში ჩვეულებრივ აღამიანის წარმომავლობის გადმოსაცემად - ელ სუფიქსი გამოიყენება, ნიეთის საღაურობისათვის კი - ულ. ამ სუფიქსების ხმარება მკაცრადაა გამიჯნული გარკვეული გამოწვევისების გარდა, რასაც, რა თქმა უნდა, თავისი ახსნაც მოეპოვება. „სწავლათა“ თარგმანში ერთგან ქვების საღაურობაა - ელ სუფიქსით გადმოცემული:

„შემკობილნი რომელიმე ფ რ ი გ ი ე ლ ი თ ა ქ ე ი თ ა, სხუაჲ კუალად ლ ა კ ო ნ ი კ ე ლ ი თ ა, ანუ თ ე ს ა ლ ო ნ ი კ ე ლ ი თ ა, ანუ პრომულითა“ 99, 17-18.

2. S_g-ის ნიშნად - დ დასტურდება სტატიკურ ზმნათა აწმყოში, პირველ თურმეობითში, მე-3 პირის ბრძანებითში. ბოლო დროს გამოვლინდა მისი ხმარების თითო შემთხვევა I და II კავშირებითში. ორივე მაგალითი შატბერდის კრებულში აღმოჩნდა. ერთი დადასტურა ზ. სარჯველაძემ⁷⁴, მეორე ბ. გიგინეიშვილმა⁷⁵.

- დ პირისნიშნაჲ II კავშირებითის ფორმაზე ერთი მაგალითით „სწავლათა“ ტექსტში აღმოჩნდა:

„ღწობა იგი განკედ დ და დიოდის თჳსსა გზასა, ხოლო შენ არაჲ და-გარჩეს მისგან, არამედ ცოდვაჲ ოდენ“ 11, 10-11 (B განკედის).

⁷⁴ ზ. სარჯველაძე, -დ/-ედ და -ნიშნებიანი მისამე სუბ. პირის იშვიათი ფორმები ძველ ქართულში... გვ. 142.

⁷⁵ შატბერდის კრებული X საუკუნისა... გვ. 60.

3. სტატიკური ვნებითისა და I თურმეობითის ფორმები ძველში ძირითადად -იე დაბოლოებით ვგვხვდებით:

„რომელთა-ეგე უ პ ყ რ ი ე, მათვე დაგიმჭირონ“ 144,37.

„ვიყენეთ ესრეთ, ვითარცა გ კ ს წ ა ვ ი ე ს“ 1,12.

„მზე მ ო უ ნ ი ჭ ე ბ ი ე ს საქმარად... ცეცხლი მ ო უ ე მ ი ე ს ლა-მით“ 44,17 და სხვ.

I თურმეობითი -ია დაბოლოებით სულ ოთხიოდე შემთხვევაში შეგვხვდა: „ცილი და გ ი წ ა მ ე ბ ი ა“ 96,31; „მეყსეულად წ ა რ უ წ ყ მ ე დ ი ა“ 212,17; „ნუცა... დიდად შე გ ი რ ა ც ხ ი ა“ 22,3; „ფრიალი ქამი და გ კ ყ ო ფ ი ა მონებასა შინა“ 143,39.

რამდენიმე შემთხვევაში I თურმეობითის ფორმები მომავალი დროის შინა-არსს გადმოსცემენ, რაც ძალზე უჩვეულოდ მოჩანს, ძველი ქართული მწერლობის სხვა ძეგლებში მსგავსი შემთხვევები არ დაგვიდასტურებია.

„მცირედლა სულგრძელ იქმენ და გ ი ძ ლ ე ე ე ს“ 178,31 (=ცოტაც მოითმინე და დასძლევ).

„უკუეთუ კულა ეგო ვანურისხებულად, შე გ ი რ ც ხ ე ბ ი ე ს მაგინებელი იგი, რამეთუ საქმით გ ი რ უ ე ნ ე ბ ი ე ს სიბრძნე“ 74,5-6 (=თუ არ ვანურისხდები, შეარცხვენ შენს მაგინებელს, რადგან საქმით უჩვენებ სიბრძნეს).

„უკუეთუ დასაჟო შენ ცოდვამ იგი და მისცე ძლევაჲ სიწმიდესა, გ ი ქ მ ნ ი ე ს საშჯელი სიმართლისაჲ; უკუეთუ კულა გულისთქუმასა მისცე ძლევაჲ... გულარძნილ გ ი ქ მ ნ ი ე ს საშჯელი იგი“ 131,27 (=თუ ცოდვას დასჯი და სიწმიდეს გაამარჯვებინებ, (შენი) მსჯავრი სამართლიანი იქნება, ხოლო თუ გულისთქმას გაამარჯვებინებ (შენი) მსჯავრი არასწორი იქნება).

4. ყურადღებას იქცევს ზოგი საინტერესო ფორმა:

ა. „წკმა“ ნახმარია როგორც ორპირიანი მოქმედებითი გვარის ზმნის ფორმა: „მზემან... ანუცა წ კ მ ა ცეცხლი ზეცით“ 116,6.

სხვა შემთხვევაში ამ ზმნის I პირის ფორმა შეგვხვდა: „ვ წ კ მ ო და ნაწილი ერთი დასოლდეს და ნაწილი იგი, რომელსა ზედა არა ვ წ კ მ ო, განჯმეს“ 111,15-16.

ბ. „შერაცხვა“ და „შერცხუენა“ ზმნები იშვიათად -ებ თემის ნიშნითაც ვგვხვდებით, თითო მაგალითი აქაც დავსტურდა: „მადლობასა მას მიმღებულთასა... ჭეველისმოქმედებად მისსა შე ჰ რ ა ც ხ ე ბ ს“ 50,20; „შ ე გ ი რ ც ხ ე ბ ს“ 50,20; „შ ე გ ი რ ც ხ ე ბ ს“ 50,20.

გ. „ჭურება“ და „მრუშება“, პირიქით, -ავ თემის ნიშნით შეგვხვდა: „რომელი-იგი მარადის ჯ უ რ ა ვ ე ნ და მარადის სოლდებინ ღვნითა“ 184,31; „არცა გ ი მ რ უ შ ა ვ ს, არცა გიპარავს“ 96,31.

დ. „შეპყრობა“ ზმნას -ოთ-თან ერთად დართული აქვს -ებ თემის ნიშანიც: „შ ე ი პ ყ რ ო ბ ე ბ ო ღ ი ს გ ო ლ ე ბ ი თ ა“ 53,18.

ე. „დაცვა“ ზმნა შეგვხვდა ქცივის ნიშნის ი-ს გარეშე: „არარამ გუაქუნდეს, რათამცა ღ ა ე ც ე ე ი თ“ 149,28.

ვ. ერთგან „განრინება“-ს ნაცვლად გვაქვს „განრენა“: „ნუუკუე შეუძლო გ ა ნ რ ე ნ ა დ თქუნდა ბადეთა მათგან ეშმაკისათა“ 206,8 (C განრინებად).

ზ. მიმღეობა „მოუშეებელი“ („საზრდელი აქუნდა უთესლოჲ და მ ო უ მ ძ ე ბ ე ღ ი“ A 117,8) ამოსავლად -ებ თემის ნიშნით ფორმას „მოშეება“-ს გულისხმობს, რაც სხვა ტექსტებში არ დაგვიდასტურებია.

გვხვდება: „მოლოდება“ და „მოლოდინება“-საგან ნაწარმოები მიმღეობის

უკუთქმითი ფორმები „მოულოდებელი“, „მოულოდინელი“ და „მოულოდინებელი“: „მ ო უ ლ ო დ ე ბ ე ლ ი თ ა წყლულებითა დაცემული“ 39,13, „მ ო უ ლ ო დ ი ნ ე ლ თ ა გ ა ნ მწუხარებათა“ 36,27 AB, „მ ო უ ლ ო დ ი ნ ე ბ ე ლ თ ა გ ა ნ მწუხარებათა“ C.

თ. „გულისკმისყოფა“-დან ნაწარმოები მყოფადი ღროის მიმღობები ძველ ქართულში ხშირია: გულისკმისყოფელი, გულისკმისსაყოფელი. არ შეგვხვდარიან წარსული ღროის მიმღობა, ჩვენს ძველში ერთგან ამგვარი ფორმაც დადასტურდა: „გამოაცხადოს გ უ ლ ი ს კ მ ი ს ყ ო ფ ი ლ ი იგი“ 158,25.

ი. ძველ ქართულში იხმარება კომპოზიტი სიტყვა „თულახუაი“, რაც ნიშნავს მიუკერძოებელს, ობიექტურს. დღემდე არ შეგვხვდარიან „თულამოხუაი“, რასაც საპირისპირო მნიშვნელობა აქვს: მიმკერძებელი, არაობიექტური:

„არა იყენენ მაშინ შენ თანა თულამოხუაენი იგი, არა იყოს მუნ შენ თანა ქრთამი“ 105,2-3.

5. კითხვითი ნაწილაკი -ა იმავე დანიშნულების მქონე -მე ნაწილაკთან ერთად (შეა სახით) მეტყველების ყველა ნაწილთან შეიძლება შეგვხვდეს, მაგრამ დამოუკიდებლად ხმარებისას იგი ძირითადად ზმნებს დაერთვის.

ძალზე იშვიათად, მაგრამ მაინც არის შემთხვევები -ა ნაწილაკის სხვა მეტყველების ნაწილებთან ხმარებისა. ბასილის ჰომილიათა „ეფთვიმესეულ თარგმანში აღმოჩნდა რამდენიმე მაგალითი, სადაც -ა კითხვითი ნაწილაკი სახელს დაერთვის:

„რამ სიტყუაჲ მიუგო უფალსა? ვითარმედ მან ყო დასაბამი რისხვისაჲ-ა? 72,32.

„რამან დაამონა ახოვანი იგი იოსებ? არა შურმან-ა ძმათამან?“ 81,23.

„რამაგან გამოეკუთები? დიდებისაგან-ა?“ 97,37.

„ვინ არს ცრულ ფიცისა მშობელი? არა სიმღიდრც-ა? არა მისი იგი მოსწრაფებაჲ-ა?“ 55,27.

აღსანიშნავია, რომ -ა კითხვითი ნაწილაკი სახელებთან ყოველთვის ისეთ შემთხვევებშია ნახმარი, როდესაც კითხვითი წინადადება წარმოადგენს წინა კითხვითი წინადადების პასუხს.

6. „სწავლათა“ თარგმანი სხვათა სიტყვის -ო-ს ხმარების სიხშირით გამოირჩევა. სხვათა შორის, სხვათა სიტყვის -ო თავისი ადგილის მიხედვით წინადადებაში შეესაბამება ბერძნულ ფუჟ-ს (ფუჟ: ზმნის III პირის ფორმა, რომელტე ბერძნულში სწორედ სხვისი ნათქვამის გადმოსაცემად იხმარება):

„ეკრძალოთ თავსა შენსა“ 21,1 (κράταζε, ფუჟ, σεα ὑψ); „დასცხეროთ მეორისა საქმეთა გამოძევად“ 25,14 (παύσα, ფუჟ, ἑὶ τοὺς μέσους αἰῶνας περιεργαζόμενος) „და დავცდო და ესტიროდი ერსა ამას დღე და ღამე“ 53,15 (καὶ ἀμύψομαι, ფუჟ, καὶ κλάσσομαι ἕθνη λαβὴν τοῦτον); „კეთილ არიანო სიტყუანი ეგე“ 95,1 (καλοὶ μὲν, ფუჟ, οἱ λόγοι); „რომელსაცა უკმსო საქებელი იგი მრავალღონეობაჲ“ 133,11 (ὅν καὶ γρηῖον ἔχει, ფუჟ, ἑὶς ἐλαίωτες; παυσურγας).⁷⁸

⁷⁸ სხვათა სიტყვის -ო-ს ხშირი ხმარება ეფთვიმე ათონელის მთარგმნელობითი სტილისათვის საერთოდაა დამახასიათებელი. როგორც ზ. საჩქველძე აღნიშნავს, „ეკეთიმე მთაწმიდელი სხვადასიტყვის -ო-ს იყენებს ფრაზისათვის მეტი ემოციურობის მისანიჭებლად“. იხ. ზ. ს ა რ ქ ე ე - ლ ა ძ ე, ერთი სტილისტური ხერხის ისტორიისათვის: მრავალთავი, IX, თბ., 1981, გვ. 64.

7. „სწავლათა“ თარგმანში ყურადღებას იქცევს აგრეთვე „შორის“ თანდებულის ხშირი ხმარება „შინა“ თანდებულის ფუნქციით, რაც ამ ძეგლის ენას გარკვეულ სტილისტურ ნიუანსს სძენს:

„რად... დაუქმზე მეუფესა კარსა შესლვად შენ შორის?“ 11,23; „უკუეთუ ჰპოენე შენ შორის მრავალნი ცოდვანი“ 25,25; „ჩემ შორის შეშფოთნა გული ჩემი“ 74,36; „რომელი ჩემ შორის იტყვს“ 116,16; „მეუღრობაჲ იქმნას სულსა შორის შენსა“ 28,1; „უწყვი-შეა, თუ ვისი გეგულების შეწყნარებაჲ თავსა შორის შენსა?“ 11,20; „არა თქუა, თუ სიტყუა იგი იყო შორის ღმრთისა, არამედ ღმრთისა თანა“ 161,38.

8. შენიშნულია, რომ ეფთვიმე თარგმნის დროს წარმართული რელიგიისა და საერთოდ წარმართული ყოფის მიმართ თავის ანტიპათიურ დამოკიდებულებას ენობრივი საშუალებებითაც ავლენს⁷⁷. საინტერესო მაგალითები დადასტურდა ამ მოვლენაზე ჩვენს ძეგლშიც.

როდესაც ვარსკვლავთან ერიტიანული თვალსაზრისით დადებითი ემოციებია დაკავშირებული, ეფთვიმე ჩვეულებრივ „ვარსკვლავს“ ხედავს: ვარსკვლავთა მწყობრნი“ 26,33; „ვარსკვლავთა შეწინებნი“ 27,11; „ვარსკვლავთა სოფლისაჲ“ 179, 7, მაგრამ როდესაც ლაპარაკია ქალღვევლთა ვარსკვლავთმორიციხელობაზე, მის დასაქინებლად მიმართავს დიალექტურ ფორმას—„მასკულავთმორიციხელობას“.

ირონია და დაქინების სურვილი გამოსჭვივს ეფთვიმეს დამოკიდებულებაში წარმართული და საერთოდ „აზა სოფლის“ სიზრძნის მიმართ, როდესაც მას ასევე დიალექტური ფორმით—„ფილაფოზობით“ აღნიშნავს:

„აჰა ესერა ვიეთნიმე შეექცეს ქუეყანისა ზომისა გელოვნებასა, რომელი იგი მოიპოეს მეგვრტელთა, ანუ მასკულავთმორიციხელობასა, რომელსა პატივსკემენ ქალღვევლინი, და ესრეთ ამოთა მათ მიერ სწავლისაგან საღმრთოთა სიტყუათაჲსა განეშორნეს. და მეტყულებამანცა და გამოწმენილობამან და ფილაფოზობამან მრავალნი უცალო ყენეს, რომელთა ნივთი არს ტყუილი. რამეთუ გამოწმენილობაჲ იგი არა იქნენის თვნიერ ზღაპართა, არცა ფილაფოზობაჲ თვნიერ ტყუილთ მიმოქცევისა სიტყუათაჲსა“ 127, 25—31.

„ფილაფოზი“ და „ფილაფოზობა“ იხ. აგრეთვე: გვ. 26,2; 104,36; 199,5.

თარგმანის საკითხები

I. ბერძნული ლექსიკონი „სწავლათა“ თარგმანში

შენიშნულია, რომ ეფთვიმე თარგმანისას ერიდება ბერძნული სიტყვების შემოტანას და ცდილობს ყველა ბერძნულ სიტყვას ქართულში შესატყვისი მოუძებნოს. ეს ტენდენცია „სწავლათა“ ტექსტის მისეულ თარგმანშიც იჩენს თავს. „სწავლათა“ ეფთვიმესეულ თარგმანში ორმოცზე მეტი ბერძნული სიტყვა დადასტურდა, რომელთაც ბერძნულ ტექსტში იგივე სიტყვები შეესაბამებთ:

ათერი 153. 1—ბ ბიჭი

ალსო 76,38—ნ ბიძა

⁷⁷ თ. ითხმეური, დსევდონონეს მითოლოგიურ კომენტართა ახალი ქართული რედაქცია (გადაცემულია დასაბუღად: „მრავალთავი“, XII).

- ამეთისო 105,31 — ἡ ἀμέθυστος
 ამიანტე 5,35 — ὁ ἀμίαντος,
 ანგელოზი 13, 6 — ὁ ἄγγελος
 არე 111,28 — τὸ ἔαρ
 ბარბაროზი 174,11 — ὁ βάρβαρος
 ბარბაროზულა 174,1 — βάρβαριχάς, 3
 ბიერლი 105,31 — τὸ βιερλίον
 ბორეა 174,17 — ὁ βόρεας
 გეპენია 105,24 — ἡ γέεσσα
 ეკლესია 13,6 — ἡ ἐκκλησία
 ექსორიობა 196,10 — ἡ ἐξορία
 იასპი, იასპინი 105,31 — ἡ ἰασπις
 კოხლო 101,18 — ἡ κόχλος
 ლამპარი 120,30 — ἡ λαμπάς ἀδος | |
 ლიტანიისა (მყოფელთაჲ) 112,16 — λιτανεύόντων
 ლიტონი 3,39 — λιτὸν, 3
 მამონა 93,7 — ὁ μαμωνᾶς
 მანანა 110,35 — τὸ μάσσα
 მარგალიტი 105,30 — ὁ μαργαρίτης
 მარმარილო 99,16 — ὁ μάρμαρος
 მარტკლი 170,12 — ὁ μάρτυρος
 მელანი 107,35 — ὁ μέλας, ἄνος
 მეტრაპეზე 6,36 — ὁ μεταπεισοποιός
 მეფსალმუნე 112,21 — ὁ ψαλμῶδός
 მონაზონი 5,12 — ὁ μοναχός
 მოქლონი 88,19 — ὁ მოχλός
 ნაფთი 6,7 — τὸ νάφθα
 ორლანო 1,5; 119,26 — τὸ ὄρχανον
 პაპა 49,12 — ὁ πάππας
 პინა 101,18 — ἡ πίννα
 სამარაგლე 101,9 — ἡ σμάραγδος
 სარლონიტონი 106,4 — ὁ σαρδόνუს, ὄσυχος
 სატანა 67,5 — ὁ σατᾶν, ანჯ
 სელევიკიდა 103,17 — ἡ σελευκίς, ἰδος
 სენილორი 104,35 — ὁ σσηήτορος
 ტალანტი 102,34 — τὸ τέλαντον
 ტოლიბი 5,31 — ἡ τολύπη
 უსენილორი 105,5 — ἡ ὑსσηήτορος
 ფარაო 81,35 — ὁ φαραῶν
 ფისი 6,7 — ἡ πίσσα
 ფსალმუნე 54,32 — ὁ ψαλμός
 ქარტა 196,35 — ὁ χάρτης

თითქოს ცოტა არ არის, მაგრამ საქმე ისაა, რომ აქ ჩამოთვლილთაგან დი-
 დო უმრავლესობა ისეთი სიტყვებია, რომლებიც ეფთვივებულე კარგა ხნით
 აღრეა ზეპირი თუ მწიგნობრული გზით შემოსული და დამკვიდრებული

ქართულ ენაში⁷⁶. ამას, პირველ რიგში, მოწმობს ის ფონეტიკური ცვლილებები, რაც შეინიშნება აღნიშნულ სიტყვათა ქართულში გავრცელებულ ფორმებში ბერძნულისაგან განსხვავებით.

ქართულშია: ა თ ე რ ი და ა რ ა ე თ ე რ ი (შდრ. აჰმრჳ), ა რ ე და არა ე ა რ ი (ჰაჲ), ბ ა რ ბ ა რ ო ზ უ ლ ი და არა ბ ა რ ბ ა რ ი კ უ ლ ი (ბჲჲჲჲჲ:აჰ:), ბ ი ე რ ი ლ ი და არა ბ ე რ კ ლ ი ო ნ ი (ბჲჲჲჲ:აჲ), გ ე ჰ ე ნ ი ა და არა გ ე ე ნ ნ ა (ჲჰჰჰჲ), მ ა ნ ა ნ ა და არა მ ა ნ ნ ა (აჲჰჰჲ) და სხვ.

ზემოთ ჩამოთვლილი ბერძნულ-ქართული სიტყვების ამგვარი შესაბამისობა აშკარას ხდის, რომ ეფთვიმეს ეს სიტყვები ბერძნული წყაროდან კი არა აქვს შემოტანილი, არამედ ქართულში უკვე კარგა ხნის დამკვიდრებულთ ისევე უსადაგებს ბერძნულ შესატყვისებს, როგორც ნებისმიერ ქართულ სიტყვას მიუსადაგებდა.

ამით აიხსნება ის ფაქტიც, რომ ზოგიერთი ბერძნული სიტყვის გადმოსაცემად ეფთვიმეს იმ დროისათვის ქართულში გავრცელებული სხვა ბერძნული სიტყვები უხმარია.

ასე მაგ., ბერძნული ἄβυσσος⁷⁷ გადმოღებულია მ ა ნ ქ ა ნ ე ბ ი თ 132,20; ἄβυσσος — მ ი ლ ი ო ნ ი თ 207,36; πεντηκστή — მ ა რ ტ ვ ლ ი ი თ 188,21; ἡρώδης — ქ ა რ ტ ი თ 107,35; ἀνίσταμαι — ო რ ღ ა ნ ო თ ი 38,12; ἡρώδης — ფ ი ლ ა ფ ო ზ ი თ 26,2-3; ἰσχυροί და ἰσχυροί — ფ ი ლ ა ფ ო ზ ო ბ ი თ 127,29.

აშკარაა, რომ ამ შემთხვევებშიც ბერძნული სიტყვები (მანქანება, მილიონი, მარტკლია, ქარტა, ორღანო, ფილაფოზი, ფილაფოზობა) მთარგმნელისათვის ბერძნული შესაბამისი მნიშვნელობის მქონე სიტყვების ქართული შესატყვისებია.

სხვაგან კიდევ ეფთვიმეს საკუთრივ ქართული შესატყვისები აქვს შერჩეული ისეთი ბერძნული სიტყვებისათვის, რომელთაგან ზოგს იმ დროისათვის ქართულ ენაში უკვე ჰქონდა მოქალაქეობრივი უფლება მოპოვებული. ასე მაგ., ἰσχυροί (თეატრონი) გადმოღებულია ს ა ხ ი ლ ე ე ლ ი თ და შ ე ს ა კ რ ე ბ ე ლ ი კ ა ც თ ა ა თ 2,7.

ἰσχυροί (მირონი) — ნ ე ლ ს ა ც ხ ე ბ ე ლ ი 101,16

πάρχας (პასქა) — ა ლ ე ს ე ბ ა 188,21

στρατιώτης (სტრატოტი) — მ ქ ე დ ა რ ი 13,28; 13,37

σάββον (სტადიონი) — ს ა რ ბ ი ე ლ ი 43,25

χρῆμα (ქარაგმა) — ზ ე დ ა წ ე რ ი ლ ი 90,5

ἐπίτροπος (ეპიტროპი) — ზ ე დ ა მ დ გ ო მ ე ლ ი 99,7⁷⁹

ბერძნული ἰσχυροί-ისა და ἰσχυροί-ის შესატყვისად საესებით მოსალოდ-

ნელი იყო ქართულ თარგმანში შეგვხვედროდა „სატრაპესი“ და „იაკინთი“/ „იაკინთო“. პირველის გადმოსაცემად ეფთვიმეს უხმარია ახალი სპარსულიდან ნასესხები სიტყვა „სპასალარი“, ხოლო მეორისათვის არაბულ-სპარსული „იავუნდი“.

⁷⁶ აღსანიშნავია, რომ ეს სიტყვები, რამოდენიმე გამოცემის გარდა, შეტანილია ილია აბულაძის „ძველი ქართული ენის ლექსიკონში“ სწორედ უძველესი, ეფთვიმედელი, თარგმანებიდან.

⁷⁹ „ეპიტროპი“ დამოწმებულია ილ. აბულაძის „ძველი ქართული ენის ლექსიკონში“ გიორგი შთაწმინდის „ოვანესა და ეფთვიმეს ცხოვრებიდან“. როდესაც ეფთვიმე ბასილი ღიის ჰომილიებს თარგმნიდა, შესაძლოა ეს ტერმინი ქართულად ჯერ კიდევ არ არსებობდა.

ბერძნული $\epsilon\rho\alpha\pi\epsilon\lambda\sigma-\pi\alpha\iota\varsigma$ (სუფრის გამწყობი) ეფთვიმეს „მეტრაპეზედ“ გადმოუღია. რაკი მისთვის ტერმინი „მეტრაპეზე“ ცნობილი იყო, მით უმეტეს, სიტყვა „ტრაპეზა“ არ იქნებოდა უცხო, მაგრამ $\epsilon\rho\alpha\pi\epsilon\lambda\sigma$ -ს, რომელიც რამდენჯერმე გვხვდება ბერძნულ დედანში, ქართულ თარგმანში ყველგან „ტაბლა“ შესატყვისება. „ტაბლა“ ბერძნული სიტყვაა. მხოლოდ ბევრი სხვა სიტყვის მსგავსად ქართულში ეფთვიმემდე გაცილებით ადრე შემოტანილი და დამკვიდრებული.

ძვირფასი ქვეების სახელები ქართულში ძირითადად ბერძნულიდანაა ნასესხები, ჩვენ მიერ ზემოთ მოხმობილი ბერძნულთან საერთო სიტყვების ერთი ნაწილი სწორედ მინერალების სახელწოდებებია (ამეთისო, ბივრილი, იასპი, მარგალიტი, სამარაგდე, სარღონიტონი), მაგრამ როდესაც $\chi\rho\alpha\sigma\lambda\iota\sigma\iota\varsigma$ შეხვდა მთარგმნელს, იგი უთარგმნელად კი არ შემოიტანა (=ხრიზოლითი), არამედ შემადგენელი სიტყვების მიხედვით ($\chi\rho\alpha\sigma\lambda\iota\sigma\iota\varsigma$ „ოქრიქვად“ თარგმნა.

„სწავლათა“ თარგმანში მაინცაა რამდენიმე ბერძნული სიტყვა, რომელიც ჩვენი აზრით, პირველად ეფთვიმეს უნდა შემოეტანა ქართულში.

საუჩიროს ბერძნულში ვექილს, დამცველს, ნიშნავს. ავტორი ეკითხება უსამართლო მდიდარს, როდესაც იგი წარდგება უმაღლესი მსაჯულის, უფლის, წინაშე და გარს შემოეხვევიან მისგან დაჩაგრული და გასაჭირში ჩაცვენილი ადამიანები, რას იზამს? მათგან თავის დასაცავად რომელ ვექილებს დაიქირავებს?

„რამ-მე მიუგო, რაჟამს-იგი გარე-მოგადგენ შენ მიერ მიძლავრებულნი და ქირვეულნი და ლოდებდენ შენ ზედა წინაშე მსაჯულისა მის მართლისა? რამ ჰყო რომელნი ს იტყუთ ა-შე მწყენი და ს კ ნ ი ლ ო რ ნ ი იმზინენ?“ 104,35.

ბერძნულში ბოლო ფრაზა ამგვარადაა გადმოცემული: $\tau\upsilon\ \sigma\upsilon\upsilon\ \pi\alpha\iota\tau\eta\sigma\iota\varsigma\ ;\ \pi\alpha\iota\varsigma\ \sigma\alpha\upsilon\eta\chi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma\ \mu\epsilon\tau\epsilon\sigma\tau\eta\chi\epsilon\iota\varsigma$;

ბერძნული საუჩიროს ეფთვიმეს ორი სიტყვით გადმოუღია: ქართული შესატყვისით — „სიტყუთა-შემწყე“ და თვითონ ბერძნულით — „სკნილორი“.

ჩვენი აზრით, ტერმინი „სიტყუთა-შემწყე“ შემოქმედიც ეფთვიმე უნდა იყოს. ბერძნული „სკნილორი“ კი მან, როგორც ჩანს, მის მიერ შექმნილი ახალი ტერმინის — „სიტყუთაშემწყის“ მნიშვნელობის დასაზუსტებლად მოიშველია. ცოტა ქვემოთ ეფთვიმეს ნახსობი აქვს აგრეთვე სიტყვა „უსკნილორა“: „იყო... შემწყეთაგან უ ს კ ნ ი ლ ო რ ო ა“ 105,5, რაც ნიშნავს: იყო დამცველთაგან დაუცველი⁸⁰.

„სკნილორის“ გარდა კიდევ ხუთი ბერძნული სიტყვა უნდა დავასახელოთ, რომლებიც ეფთვიმეს უთარგმნელად აქვს გადმოტანილი. ესენია: „ტოლიბი“, „ამიანტე, „სელევიკიდა“ „ბორია“, და „ალსო“ (ή τολίπι, ὁ ἀμιάντης, ἡ σελευκίδα, ὁ βόριας, τὸ ἀλσός):

„რაჟამს მხალიცა იგი, რომელი ს ა ე წ ო დ ე ბ ი ს ტ ო ლ ი პ ი, კამეს, და კინდა მოკუდებოდეს, რომელთაცა მიიღეს, უკუეთუმცა ლოცვითა მით მმარხველისაჲთა არა განქარვებულ იყო წამალი იგი სასიკუდინი“ 5,31.

⁸⁰ „სკნილორი“, უფრო ზუსტად „სკნილოროსი“, რომ „მიზნებით მოყვანებული მოსარჩელა“ (და ამასთანვე შესხურად „ვარქირი“ ეწოდება), ეფთვიმეს შემდეგ ამ ფაქტზე უკრძალება გაუმახვილებია ეფრემ მცირეს. *Ier 16* ხელნაწერის კიდებზე, რომელიც ეფრემისავე თარგმნილ სამოციქულო თარგმანებას წარმოადგენს, იგი წერს: „შეისწყენ(ნი), რამეთუ ამას სკნილოროსსა, რომელი არს თანამოსარჩლე, მესხობა მიერ ვარქირი ჰქვან, მიზნებით მოყვანებულსა მოსარჩელსა“. ეფრემის ამ შენიშვნის შესახებ იხ. ილ. ა ბ უ ლ ა ძ ე, „საქმე მოციქულთა“, ძველი ხელნაწერების მიხედვით გამოცემა ილია აბულაძემ ა. შანიძის რედაქციით, თბ., 1950, გვ. 012; სქ. 4; ელ. მ ე ტ რ ე ვ ე ლ ი, დერტაესა და დერტუფას ხელნაწერების ორგვლივ (კოდოლოგიური შენიშვნები): აღმოსავლური ფილოლოგია, IV, თბ., 1976, გვ. 83.

„არს ბუნებაა შეშისა, რომელსა ეწოდების ამიანტი, რომელი იგი დაუწვევლ არს ცეცხლისა მიერ, რამეთუ ვიდრემდის ცეცხლსა შინა იყოს, ვითარცა ნაკუერცხალი არს, ხოლო გამო-რა-ილო ცეცხლისაგან, ვითარცა წყლისა მიერ განბანილი, ესრეთ უბრწყინვალესად ჩანს“ 5,35.

„მფრინველსა მას, რომელსა ეწოდების სელექი და მ, კეთილისათვის კაცთაგანა შექმნა უძღვებლ დაძმადებულმან ყოველთაგან“ 103,17.

„ქარი იგი ჩრდილოასა, რომელსა ეწოდების ბორია, იგი ქროდა მას ღამესა სასტიკად“ 174,17.

„ელა მოშურნემან ოთხასორმეოცდაათნი მღვდელნი სირცხვისანი და სხუანი ოთხასანი ალსოხანი, რომელნი ჰამდეს ტაბლასა იეზაბელისსა... მოსწყვნა“ 76,38.

პირველი ოთხი სიტყვის უთარგმნელად გადმოღების მიზეზი, ჩვენი აზრით, ის უნდა იყოს, რომ ეფთვიემეს მათთვის ქართული შესატყვისების შერჩევა გაუძნელდა. ეს რომ მართლაც ასეა, შემდეგიდან ჩანს: პირველი ოთხი სიტყვიდან *ωσαντα*-სა და *σελαχι*, *λεξ*; სიტყვების კონკრეტული მნიშვნელობა ამჟამადაც არაა ცნობილი, ლექსიკონებში პირველს განმარტავენ, როგორც *ωσαντα*-ს ჭიშის მცენარეს (ეს უკანასკნელი გოგრას აღნიშნავს), ხოლო მეორეს, როგორც ფრინველის, ჩიტის რაღაც სახეობას. მესამე სიტყვა აზბესტის სახელწოდება აღმოჩნდა. ეს მინერალი კი, როგორც ვით, დღესაც ბერძნულიდან ნასესხები სიტყვით (*μαρμαρι*) აღინიშნება, ისევე, როგორც დღეს ქართულში ჩრდილოეთის ქარსაც „ბორიო“ (= *ბორეა*) გარდა სხვა სახელწოდება არა აქვს.

რაც შეეხება სიტყვას *μαρι*, რომელიც ტყეს, ქალას ნიშნავს, ზემოთ დამოწმებული ფრაზა III მეფეთას XVIII თავის 22—24-ე მუხლების პერიფრაზია. III მეფეთას ქართულ თარგმანში კი *μαρι* თარგმნილია სერტყად (ოშკის ბიბლიაში) და მალნარად (A-570, A 646 და Ier 113 ხელნაწერებში), ე. ი. იმავე ტყედ და ქალად. ასე რომ, ეფთვიემეს პოზიცია ამ სიტყვის უთარგმნელად გადმოღებასთან დაკავშირებით ჩვენთვის აუსხნელია.

II. ქართული თარგმანის სინტაქსურ-სტილისტური მიმართებით

ბაგნულთან

ბასილი დიდის „სწავლათა“ ეფთვიემესული თარგმანი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მოგვიანო ხანის კლასიკური ქართულითაა შესრულებული. საუკუნეებით შემუშავებული ქართული გრამატიკული ფორმები და სინტაქსური კონსტრუქციები, ფრაზის საკუთრივ ქართულისათვის დამახასიათებელი მიმოხრა, ქართულისათვის ნიშანდობლივი მხატვრული სტილი, საუკუნეების მანძილზე შექმნილი და ქართველთა მეტყველებაში დამკვიდრებული მდიდარი ლექსიკა ქმნიან ერთობლივად „სწავლათა“ თარგმანის ენობრივ და სტილისტურ სახეს.

ბერძნულ წყაროსთან შედარებიდან აშკარად ჩანს, თუ როგორ არიდებს ეფთვიემე თავს სიტყვასიტყვით თარგმანის შესრულებას. შესაძლებლობის მიხედვით, ისე რომ დედანს შინაარსობრივად არ დასცილდეს, შემოაქვს ქართული სინტაქსური კონსტრუქციები, ქართული იდიომები, მიმართავს ქართულში გავრცელებულ მხატვრულ ხერხებს. ასე მაგ.:

1) ბერძნული მოძღვრებითი კონსტრუქციები ჩვეულებრივ გადმოღებულია ზმნის პირიანი ფორმების მეორე წინადადებათ, რადგან ქართული ენის სინტაქსისათვის ესაა ნორმა. მაგალითები:

„არა ხელდავა მზესა, ვითარ ა ღ მ ო ვ ა ლ ს და კუალად შ თ ა ი -
გ ს ე ბ ი ს? არა ხელდავა მთოვარესა, ვითარ ა ღ ო რ ძ ნ დ ე ბ ი ს და
მერმე მ ო ა კ ლ დ ე ბ ი ს? არა ხელდავა ქუეყანასა, ვითარ ი შ უ ე ბ ს
და მერმე და ჳ ნ ე ბ ი ს?“ 46,1-3.

„არა ხელდავა“-ს გარდა ყველა, ექვსივე, შემასმენელი ბერძნული მიმღებო-
ბი კონსტრუქციის შესატყვისადაა ნახმარი: οὐχ ἔρχε ἥλιος ἀνατέλλοινα καὶ
δυστρένοιν; οὐχ ἔρχε τῆν αἰθῆραν ἀξέουσαν, εἴτα φθίνουσαν; οὐ τῆν γῆν
θ ἀλλουσαν, εἴτα ξηραίνουσάην; (PG, 31, გვ. 245,41-44).

სხვა ადგილას ლაპარაკია გვაღვისაგან ვადამხმარ ყანაში გლეხის გან-
ცლებზე:

„არამედ მუშაკნი მჭლომარენი საკნველთა ზედა, ჳელნი მუჳლთა
მ ო ჳ ჳ ღ ო ბ ი ა ნ (რომელი-ესე არს სახჳ მგლოვარეთაჲ) და ამართა
მათ შრომათა მათთაჲს ცრემლიოიან: შვილთა მ ი ჳ ხ ე დ ვ ე ნ ჩხვლთა
და გ ო ღ ე ბ ე ნ, მეუღლეთა მ ი ჳ ხ ე დ ვ ე ნ და ი გ ლ ო ე ნ, მ ო -
ღ ე ბ ე ნ ჳელითა მწუანვილსა მას იფქლისასა, ჩმელად თივად გარდაქე-
ულსა და ს უ ლ თ -ი თ ქ უ მ ე ნ მწარედ, ვითარცა მამანი, რომელთა
შვილნი მომკულარ ი ყ ვ ე ე ს“ 111,8-13.

ამ ციტატის ყველა შემასმენელსაც „ცრემლიოიან“-ის გარდა, ბერძნულ
ტექსტში მიმღებობური კონსტრუქციის ფორმები შეესაბამება: οὐ γεραιὸν δὲ
ταῖς ἀρούραις ἐπιχαθήμενοι, καὶ τὰς χεῖρας κατὰ τῶν γονάτων συμπλα-
κόντας (ταῖτο δὲ τῶν πενθούτων τὸ σχῆμα), τὰς ματαίους ἑαυτῶν πόνους θακ-
ρῶσαι: πρὸς πατέρας νηπίους ἀφορῶντες, καὶ δδυσρόμενοι, πρὸς γυναικας
ἀτενίζοντες, καὶ θρηγοῦντες, ἐπαφόμενοι καὶ ψηλαφῶντες τοὺς
ξηρούς χόρτους τῶν γενημάτων, ἀνοίμωζοντες δὲ μέγαια, καθάπερ οὐ πατέ-
ρες, οἱ τοὺς ἐν ἀνθι τῆς ἡλιαιας ἴσους ἀπολέσαντες (PG, 31, გვ. 308,13-22).

სხვათა შორის, ამ ციტატაში წინადადება „არამედ მუშაკნი მჭლომარენი
საკნველთა ზედა“, ერთ-ერთია იმ ერთეული შემთხვევებიდან, რომლებშიც
ექვთიმეს მიმღებობური კონსტრუქციები უცვლელად აქვს გადმოტანილი.

(სხვა მაგალითია: „ზოგადი ყოველთაჲ მათ მამაჲ არს ღმერთი და ყოველ-
ნივე ძმა ერთმანერთისა. არა ერთისაგან მამისა და ღელისა გ ა მ ო ს რ უ ლ ნ ი,
არამედ შვილებითა მით სულისა წმიდისაჲთა ერთობითა სიყუარულისაჲთა
ურთიერთისა შ ე თ ხ უ ლ ი“ 171,30—33.

οὐκ ἀπὸ ἐνὸς καὶ μιᾶς γενηθέντες, ἀλλ’ ἐκ τῆς υἰοθεσίας
Πνεύματος εἰς τῆν οὐκ τῆς ἀγάπης ὁμόνοιαν ἀλλήλοις συναρμωσθέντες.

შღრ. ძველი თარგმანი: „ზოგადი მამაჲ მათი ღმერთი არს და ყოველნი ძმანი
არიან. არა ერთისაგან მამისა და ერთისაგან ღელისა შ ო ბ ი ლ ა რ ი ა ნ,
არამედ შვილებისაგან სულისა წმიდისა სიყუარულისა მიმართ ერთობისა ურთი-
ერთას შ ე წ ყ ნ ა რ ე ბ უ ლ ა რ ი ა ნ“ სინ. მრ. 116,24—26).

2) ქართულ ტექსტში თავისებურ მხატვრულ სტილს ქმნის ხშირი გა-
მოყენება ისეთი წინადადებებისა, სადაც წინადადების ორი ან მეტი წევრი
ერთნაირი ხმოვანების (ერთი ძირიდან წარმოქმნილი) სიტყვაა. მხედვე-
ლობაში გვაქვს ამგვარი მაგალითები: „უზეშეთას არს იგი ს ი ბ მ ნ ე ს ა
მას ბ რ ძ ე ნ თ ა ს ა“ 136,13. მათი ხმარება ნათქვამის ემოციური ზემოქმე-
დების გაძლიერებას ემსახურება. ეს მაგალითები განსაკუთრებით იმ მხრივგა სა-
ინტერესო, რომ ბერძნული წყაროდან არ მომდინარეობენ:

„რადამს უ ძ ლ უ რ ვიყო, მაშინ ძ ლ ი ე რ ვარ“ 9,12.

„შღრ. ბერძნ. ὅταν ἄσμενῶ, τότε δυνάμενος εἰμι.“

„განყავ... ძ ლ ი ე რ ი უ ძ ლ უ რ ის ა გ ა ნ და შ უ ე ნ ი ე რ ი უ შ უ ე რ ის ა გ ა ნ“ 26,8-9.

δύναμιον... τὸν ἰσχυρὸν ἀπὸ τοῦ ἀσθενῶς, τὸν εὐπερῆ ἀπὸ τοῦ δυνατοῦς.

„მარხვამ... არს... თ ა ნ ა მ ქ კ ღ რ ი მ ქ კ ღ რ თ ა მ“ 6,25.

ბ მ მ ძ ხ ე რ ვ ი ს ტ ე რ ს ა მ ხ ო მ კ ო ი ს.

„ვითარცა სა წ ღ ლ ო ბ ე ლ მ ა ნ ა წ ღ ღ ე ის რ კ ი ნ ა მ, ა წ ღ ლ ო მ ა რ ხ ვ ა მ ა ნ გ უ ა მ ი კ ა ც ი ს ა მ“ 6,18-19

ὅτι τὰς οἰκίας βίβλου ἰσχυρὸν. τὸ σῶμα τοῦ ἀσθενῆ ἢ ἡγεσία σφοδράτα.

„ბ რ ძ ო ლ ა ს ა შ ი ნ ა უ ნ ი ლ ა ე თ ა მ ა თ მ ბ რ ძ ო ლ თ ა ე ბ რ ძ ო ლ ე“ 24,18.

ἐν τῇ πάλῃ ταῖς ἀσπίταις ἀνταγωνίζου.

„რომელნი შეერთენ ამას ცხორებასა... შ ე ვ ი ლ ე ბ ი თ ა და მ შ ო ბ ე ლ ო ბ ი თ ა“ 47,36.

ἐν γάμῳ — ქორწინებითა.

„ვინაჲთვან მ რ ა ე ა ლ ს ა ძ ი ე ბ ე ლ ს ა ამას ძ ი ე ბ ა ს ა შ ო თ ა ე ვ ა რ ლ ი თ“ 56,8.

ἐπειδὴ εἶς τὸ πῶς ἰσχυρὸν ἐμπεπνεύσαμεν ἑρῆτημα.

„უ წ კ მ რ ო ე ბ ა ნ ი ა ნ უ მ რ ა ე ა ლ წ კ მ რ ო ბ ა ნ ი ზ ო გ ა დ ნ ი წ ყ ლ უ ლ ე ბ ა ნ ი არ ი ა ნ ქ ა ლ ა ქ თ ა და ნ ა თ ე ს ა ე თ ა ნ ი“ 57,8-9.

ἀσχυροὶ καὶ ἐπομπῆραι...

„ს ა ხ ი ე რ არ ს ღ მ ე რ თ ი და ს ა ხ ი ე რ ე ბ ი ს ა ს ა ხ ი ე რ თ ა მ ი მ ნ ი ე ბ ე ლ“ 78,31

ἀγαθὸς δὲ θῆς, καὶ ἀγαθὸν ταῖς ἀξίαις παρεκτικῶς.

„არცა ჩუენ შევისმინეთ ვ ე ღ რ ე ბ ა მ მ ე ე ღ რ ე ბ ე ლ თ ა მ“ 112,17.

σὺν δὲ γὰρ ἡμεῖς τὸν ἀξίους ἕσασθαι.

„ა ღ მ ო ა ო ე ნ ო ს ქ ე უ ყ ა ნ ა მ ა ნ ბ ე უ ნ ბ ი თ ი მ ო ე ნ ა რ ე ბ ა მ“ 114,5-6.

ἴνα τὴν τὰ σὺν ἡμῇ ἢ ἡ.

„რომელი და ბ ა დ ე ბ უ ლ ის ა გ ა ნ ს ო ფ ლ ის ა გ უ ლ ის კ მ ა - ჰ ყ ო ფ ღ ღ ე ს და მ ბ ა დ ე ბ ე ლ ს ა“ 123,31

ὁ ἔχ ἡς τοῦ κράτους δὲ κατασκευῆς τὸν θεμιοργῶν ἐννοῶν.

„ვითარცა-იგი მეუღლე შეგვეყვის შენ... თ ა ნ ა -შ ე მ წ ე ც ხ ო რ ე ბ ის ა, თ ა ნ ა -მ ო ხ ა რ უ ლ ს ი ხ ა რ უ ლ ის ა და თ ა ნ ა მ წ უ ხ ა რ ე მ წ უ ხ ა რ ე ბ ის ა მ“ 46,33-34.

ეს მ ზ მ ი ა ც ბ ჰ მ ი ო ო რ ო ბ ც, მ ა მ ო ბ ნ ო პ ო რ ო ნ ო ს და ს ხ ე.

3) სხვა შემთხვევაში ბერძნული ილიომატური გამოთქმების შესატყვისად ქართულ თარგმანში ქართული ილიომები გვხვდება:

ფრახას „თ ი თ ი ს ს ა ჩ უ ე ე ე ბ ე ლ ი ქ მ ნ ე ს ს ო ფ ლ ის ა და ა ნ გ ე ლ ო -ზ ო თ ა და კ ა ც თ ა“ 179,16 ბერძნულში შეესაბამება: **θίατορῶ γενόμενοι εἰ μὴ ἠσμεν καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀσπῆραις.**

„თითის საჩუენებელ იქმნეს“ შინაარსით უღრის **θεῖτρον γενόμενοι-ს**, რაც სიტყვა-სიტყვით ნიშნავს: სანახობად ქცეულნი.

„ესტიროლი ვრსა ამას დ ღ ე და ღ ა მ ე“ 53,15-16 გაღმოსცემს ბერძნულ ფრახას **κλαύσομαι τὸν λαὸν τῶντα ἡμέρας πῶλλας.**

ბერძნული „დღეთა მრავალთა“ გაღმოცემულია ქართული ედიომით „დღე და ღამე“.

სხვადასხვა საქონლის ჯგუფები ბერძნულ წყაროში ამგვარადაა აღნიშნული: ἵππων ἀρχαίαι, ψευδαῖμα, ποίμνα, σφάριμα. ქართულ თარგმანში შესატყვისად გვაქვს: „რ ე მ ა ე ბ ი ც ხ ე ნ თ ა მ, ნ ა ხ ი რ ე ბ ი ზ რ ო ხ ა თ ა მ, სამწყუსო ე ბ ი ც ხ ო ვ ა რ თ ა მ, კ ო ლ ტ ე ბ ი ლ ო რ თ ა მ“ 99.12-13, ე. ი. საქონლის ჯგუფების აღმნიშვნელი ეს სიტყვები მოხდენილადაა გაღმოცემული ქართულისათვის დამახასიათებელი შესიტყვებებით.

ყოველთვის ბერძნული დედანი არ განაპირობებს აგრეთვე სიტყვა „კაცის“ განუსაზღვრელი ნაცვალსახელის მნიშვნელობით ხმარებას:

„ორგული იგი არს, რომელმან სახე იგი უცხოა შეიძოსოწი წინაშე შეესაჯრებელსა კაცთასა“ 2,7 — ἄνοματός ἐστι, ὁ ἐν ψαρεύει ἀλλότριον πρῶταπον ἰπέλιθον.

იქვე: „ს ა ჩ უ ე ნ ე ბ ე ლ ა დ კ ა ც თ ა შესცვალებენ“ 2,10—μεινεῖτε.

„თითოფერთა მათ სენთა მოაწევს მის მიერ კაცსა ზედა 4,3—τὰ ποιῖλα γένη ἔδω νοσημάτων ἐπιούσων.

„ღმერთსაცა არა მიმძღავრებული და იძულებითი უყუარს, არამედ რომელსათნობითა წარემართოს კაცსა“ 64,3 — ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀρετῆς παρασημειοῦται.

„ვითარცა სამღერესა შინა იცვალბოდინ რა მ კ ა ც ნ ი სხუად სახედ“ 70,13—μῆσιν τὴν ἀνοσημῶν ἐπὶ σκηνῆς ἰσχυρῆς და სხვ.

4) ეფთვიმეს თარგმანისათვის დამახასიათებელი ჩანს ბერძნული ცალკეული სიტყვების შესაბამისად სინონიმების ხმარება⁸¹.

„რომელი შეაშფოთებს და აღამღურეგეს ბუნებასა კაცისასა“ 3,9.

ἐπιθῶσι τὸν ἀνοσημῶν (ἐπι-θῶσι — ამღერევა).

„განძლომა და განრყუნა გუამისა“ 3,18.

στυρέθειν τὸ ὄμμα (στυ-τρέψω—განადგურება).

„უცნობელ და ცოფ ჰყოფს მას“ 10,23.

ἐκφρονα ἀντὶ ποιῶν (ἐκφρονα, σιός, 2—გაცოფებული, გონდაკარგული).

„ადგილნი და სადინელნი სისხლისანი“ 29,29-30.

θῦμας ὄμμας (θ ὄμας — ძარღვი).

„იგიცა მყუდროებოთ და დაწყნარებულად“ 37,17-18.

καὶ ἔσθι ἡσυχῇ (ἡσυχῇ—წყნარად, მშვიდად).

„ღმერთსაცა არა მიმძღავრებულნი და იძულეებულნი უყუარს“ 64,2

(ἡσυχασμένος—დაბეჩავებული).

„წუთხისა მიმართ და დამპლისა ჯორცისა მივლენ“ 83,31

πρὸς τὸ ἐλάος ἐπειροῦται (τὸ ἐλάος — ჩირქიანი წყლული) და სხვ.

⁸¹ ეს მოვლენა ე. წ. ჰენლიადისებთან ერთად შენიშნული აქვს მის. კახაძეს „ეპისტოლა დღეთაჲს“ გიორგი ათონელისეულ თარგმანში: ბასილი დიდი, ეპისტოლა დღეთაჲს... გვ. 054-060 (ჰენლიადისების შესახებ იხ. ქვემოთ.)

„მველარი... გამოცილი და მწყსინ თავსა თვსსა“ 11,5.

(არო-ყჳაჳჯღა — ვაწვრთნა, წინასწარ ვარჯიში).

„წარტყუენ ვაღღა და დამონებად ენებათა“ 28,8.

тѡν σὺν δὲσ.οσ γένεσθαι τὸν παῖδν (ბიზიოზ გენეაზა—მონად ქმნა).

მიუხედავად ზემოთქმულისა, „სწავლათა“ ეფთვიმესული თარგმანის ენასაც და სტილსაც გარკვეულად ამჩნევია ბერძნული ლენის ვავლენის კვალი. ასე მაგ. უშემასმენლო წინადადებების ხშირი ხმარება ბერძნული ამგვარივე წინადადებების შესატყვისად, იმავე უშემასმენლო (განკერძოებულ განსაზღვრებაანი) წინადადებების გამოყენება ზოგჯერ მიმღეობური კონსტრუქციების გადმოსაცემად, ე. წ. პენდიადისების სიუხვე, ლექსიკური კალკები და სხვ. აშკარად მეტყველებენ ქართულ თარგმანში ბერძნული წყაროს გავლენაზე.

1) უშემასმენლო წინადადებები:

„რომლისა დაწყება გამოუცდელ (იყოს), მისი ყოველივე უქმარ (არს)“ 15,11—შდრ. ἄν δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἀβίητος, καὶ τὸ πᾶν ἀκρίβητον ὀηλοῦσθαι.

„ადგილი (არს AC) მთავრობისა მისისაჲ ჰაერნი“ 67,16 — τὸ πῶς δὲ ἄψ; ἀρχῆς ἔναξείριος.

„ხოლო ბუნება მისი უტორცო (არს)“ 67,11—ფსაი; δὲ ანთσῖ ἀσῶμα-

„მთრვალობაჲ (არს) ნეფსითი იგი ეშმაკეულობაჲ“ 181,3—მქმე, δ ἀσθια-
πετος δαίμασν).

„მთრვალობაჲ (არს) უკეთურებისა ღედაჲ“ 181,5—მქმე, καχιας μῆ-τρη და სხვ.

ერთგან, სადაც მდიდარი კაცის ფუფუნებით ცხოვრება ალწერილი, ბერძნულ ტექსტში კარგა მოზრდილი მონაკეთის მანძილზე ზმნის პირიანი ფორმა საერთოდ არ გვხვდება — ერთმანეთს ენაცვლება უშემასმენლო წინადადებები და მიმღეობური კონსტრუქციები. ქართულ თარგმანში შესატყვისად ზმნის პირიანი ფორმა სულ ორჯერაა ნახმარი, ისიც პირველ წინადადებაში (იყენიან, შეამკობდიან), დანარჩენ ტექსტში უშემასმენლო წინადადებები გადმოღებულია უშემასმენლო წინადადებებითვე, მიმღეობური კონსტრუქციები კი—განკერძოებული განსაზღვრებებით. თხრობა იწყება მდიდარი კაცის ცხენების მორთულობის აღწერით:

„რომელთა ზედა იყენიან უნაგრები და ლავმები და საბურველები, ყოველივე ოქროცურვებული, ყოველივე ვეცხლისა მკედითა კერული, ავშარაები ძოწეულები, და შეამკობდიან ცხენთა მათ, ვითარცა სძალთა. კულად ჯორებისა სიმრავლე, ფერად-ფერადად განყოფილი; სტრატულნი მათნი, ერთმანერთისა შემდგომნი — სხუანი კულად წინა-მსრბოლნი, სხუანი თანა-მავალნი; სხუათა მათ მსახურთა ურიცხვ სიმრავლჳ — მონათა დასები, ყოვლისავე ფუფუნებისა მიმართ მოსწრაფენი; კულად მათ ზედა სხუანი მვნენი და ზედამდგომელნი — რომელნიმე ტანის-მსახურნი, რომელნიმე მუშყანი; სხუანი კულად ყოვლისავე პელოვნებისა მოქმედნი—რომელნიმე საკმრისა საკმისა და რომელნიმე ცულისა, საშუებელად მოპოვნებულისა; მზარაულნი, მეპურენი, მემარენი, მონადირენი, მხატვარენი — ყოვლისავე გულისთქუმისა მოქმედნი და აღმასრულებელნი; სიმრავლენი აქლემთანი — რომელნიმე ტკრთთა მკრებელნი და რომელნიმე მძო-

არნი; რემაები ცხენთაჲ, ნახირები ზროხათაჲ, სამწყსოები ცხოართაჲ, კოლტები ღორთაჲ — ამათ ყოველთა მწყემსნი; ყოველივე ქუეყანაჲ საშუებულად მოგებული და შემოსავლითა სიმდიდრისა მის აღმორძინებელი; აბანოები ქალაქსა შინა, აბანოები სოფელთა შინა; ტაძარი თითოსახეთა მიერ მარმარილოთა შემკობილნი: რომელიმე ფრიგიელითა ქეთია, სხუთა კუალად ლაკონიკელითა, ანუ თესალონიკელითა, ანუ პროპულითა“ 98,35—99,18 (შდრ. PG, 31, გვ. 285,5-22).

ამ შემთხვევებში ბერძნული დედნის გავლენა აშკარაა, მაგრამ ამავე დროს არ შეიძლება არ შეენიშნოთ, რომ აქ უშემასმენლო წინადადებები ისეა შეხამებული ქართული ენის სინტაქსთან, თხრობის ქართულ სტილთან, რომ მათი უცხო წყარო არც კი იგრძნობა. თარგმანი არა თუ დაზიანებულია, არამედ, პირიქით, თხრობა უფრო დინამიური გახსნარა და აზრიც მეტი გამომსახველობითი ძალით აღჭურვილია. შთაბეჭდილება ისეთია, რომ უშემასმენლო წინადადებები ეფთვიემეს აქ შეუღებლად და გაუცნობიერებლად არა აქვს შემოტანილი, პომილიები მათი შინაარსის, მათი დანიშნულებისა და მიზანდასახულობის გამო საჭიროებდნენ გარკვეულ დინამიურ სტილს. ეფთვიემე, როგორც ჩანს, შესანიშნავად აღწევდა ამას სწორედ უშემასმენლო წინადადებების გამოყენებით.

აშკარად დინამიურობას ანაჰებენ თხრობას აგრეთვე ე. წ. ჰენდიადისები და ისეთი წინადადებები, რომლებშიც ერთგვაროვანი წევრები შემასმენლებითაა გათიშული.

2) ჰენდიადისები:

გიორგი ათონელის თარგმანებისათვის დამახასიათებელია ე. წ. ჰენდიადისები: მრავალმნიშვნელობიანი ბერძნული სიტყვები გადმოცემულია ორი სხვადასხვა მნიშვნელობის სიტყვით, ე. ი. იმ მრავალ მნიშვნელობათაგან ქართულში წარმოდგენილია ორი ისეთი, რომელთაგან, მთარგმნელის აზრით, ან ერთია ნაგულისხმევი დედანში, ან მეორე. მოვლენა, როგორც უკვე აღნიშნეთ, პირველად შენიშნა მ. კახაძემ (იხ. აქვე, გვ. 60). როგორც ჩანს, თარგმანის ამ წესს გიორგიმდე საფუძველი დაუდო; ეფთვიემე ათონელმა, რადგან „სწავლათა“ მისეულ თარგმანში ჰენდიადისები საკმაოდ ხშირადაა გამოყენებული.

„არა თუ რამეთუ მ ო მ თ რ ვ ა ლ ე ი ყ ო და უ წ ე ს ო“ 4,18—*οὐχὶ τῷ ἀπρσιος εἶναι* (*ἀπρ-σιος*, 2— მთვრალი, ლოთი; გარყვნილი)

„გემოსა მას საკმელთას უ ჩ ი ნ ო ჰ ყ ო ფ და გ ა ნ ჰ რ ყ უ ნ ი“ 7,22—*τῆς ἡθιοῦ ἄφαιλσας* (*ἀφαιλσ*—1. დაფარვა, უჩინრად ქცევა, უჩინო ყოფა; 2. განადგურება).

„პირველი იგი დღე მარხვათაჲ უ ქ მ ა რ და გ ა მ ო უ ც დ ე ლ ი ყ ო ს შენდა“ 15,9—*ἄρθξιμοῦς σοι ἡρηθησεται* (*ἀρθξιμοῦς*, 2—გამოცდას რომ ვერ უძლებს; უვარგისი).

„ნ ა წ ი ლ ნ ი ი გ ი და ნ ე შ ტ ნ ი მ თ რ ვ ა ლ ო ბ ი ს ა ნ ი“ 15,10 — *τῆς μέτρης τῆς λειψανα* (*τῆς λειψανου*—1. ნაწილი, ნამსხვრევი, 2. ნარჩენი).

„გ ა რ ე შ ე მ ო უ წ ე რ ე ლ არს და და უ ს რ უ ლ ე ბ ე ლ“ 22,17—*μη δεχομένη περιγραφῆς* (*ἡ περιγραφῆς*—მოხაზვა, მოხაზულობა; შემოსაზღვრა, დასრულება).

„იგი ღ კ ძ ლ ს ა და წ ე ლ თ ა თ კ ს თ ა მოგეცმს“ 90,38 (*τῆς σπλάγγνα*— შიგნეულობა).

„რაჲ-ეგე განსაგებელად და განსაყოფელად მიიღე“ 94,29-30—მ პრბ: *οὐκ ἔστιν ἔδξξ* (ἢ *οὐκ ἔστιν* — 1. მართვა, განგება; 2. განაწილება).

„დაჰფლავ და უჩინოჰყოფ“ 99,33—*ἀφανίσειν* (*ἀφανίζω* — 1. გაუჩინარება; 2. დამალვა).

3) წინადადების ერთგვარი წვერების შემასმენლით გათიშვა:

ა) შედგენილი შემასმენლის სახელადინაწილებია გათიშული მეშველი ზნით:

„ყოვლით კერძო სრულყო და მტკიცებულ“ 54,10-11;
 „რაჲთა დიდებულ იქმნას და ყოველთა ზედა სახელთან“ 61,10-11;
 „დაწყენარებულყო და მშუკდ“ 76,30-31; „სუბუქარს ცოდვაჲ შენი და მტირე“ 23,7; „იგი უკეთურყო და უნაყოფო“ 92,13; „ხ შენ მკმუნვარე ხარ და ძნადსაპოვნელ“ 93,31;
 „გლახაკ ხარ და ნაკლულევან“ 93,35; „სულმოკლევარ და დაქსნილ“ 113,36; „წინდკეთილისა იქმნეს და მომატყუებულ წყალობისა“ 117,33; „კმაჲ წულიო არს და უძლურ“ 118,22; „რ-ი-ი გი საკმარყოს და კეთილ“ 122,16; „ქვეშაირტი იგი სიტყუა... მარტივ არს ცხად“ 128,34; „რაჲთა მეცნიერიყოს და ბრძენ“ 134,7; „რომელი... აღსრულებულყოს და განმტკიცებულ“ 134,27; „არცა... მტკიცე არს და შეურყეველ“ 137,19; „მთრვალი იგი უცნობელ არს და დაბნელებულ“ 181,11; „ოღესმე ამპარტავან იყვნია და ზუეა და უშიშ“ 182,6-7; „სასოწარკეთილი იქმნიან და მკმუნვარე და მტირალ და მოშიშ“ 182,15; „ესრეთ მოხარულჰყოფს და ბრწყინვალე“ 182,17; „უგემურ არნ... და წყლიანს ღნოჲ იგი“ 183,30; „უაუეთუ შენი კეთილყოფილიყო და სახიერ“ 194,4; „მისიყა სიმაღლჲ ამოო არს და არაჰქეშმარიტ“ 199,4-5; „თუ ვითარ უძლურ იქმნების და განღეულ გუამი“ 210,15; „ესრეთ უმაღლო არიან და მამბრალთბელ“ 49,9; „ოქროჲ იგი... მკმარებელი საჲ არს და ნაკლულევანისაჲ“ 94,37; „შესაძლებელცა არს სწავლა იგი მოციქულისაჲ და სარგებელცა“ 54,6-7.

ბ) გათიშულია ერთნაირი ქვემდებარეები, ერთნაირი დამატებები და გარემოებები:

„რომლისა-ეგე სიქადული ამას ზედა არს და სასოებაჲ“ 200,22-23; „რომელნი განთიად ხოლო სუ მასა ეძიებენ და მთერალო ბასა“ 185,13; „ამისთვის ბჭეთა სახელ-სდებეს და უბანთა და ზღუდეთა“ 124,25; „კეთილი საზრდელი განუშადა და მტკიცჲ მათ“ 124,32-33; „აღმღესელად ცოდვისა ვიქმთ და სასყიდელად ბილწებისა“ 213,14; „მეჰურის მტედ შენდა ყოფად მისა და ტაბლის-მოღვაშად“ 13,14; „რაჲთა საქმეთა შინა სამართლად განუშვიდეთ და ჯეროვნად“ 131,20; „ვთქუათ, ჳირთა შინა რაჲ ვიყვნეთ და განსაცდელსა“ 49,20; „ერი სთვობათ ამცა შინა გარდაეჲანეს დღენი თჳსნი და დიდებულებათა“ 49,12-13.

ამ მოკლენასაც ბერძნული წყაროს გავლენის კვალი ატყვია, თუმცა ბერძნულ ტექსტში მსგავსად აგებული წინადადებები გაცილებით უფრო იშვიათად გვხვდება.

(*მღრ. ἀπλινε εἶπε: καὶ μόντροπος; φρασείε εἰσι καὶ ἀπ-ῆρτοι* და სხვ.). ქართულ თარგმანში მათი სიტყვით ეფთვიმეს გამორჩეულ ლიტერატურულ გემოვნებასთან ერთად მის მიერ ბერძნული ცალკეული სიტყვების სინონიმებითა და პენდიანდებით გადმოღების ფაქტსაც უნდა განვიხილოთ.

4) ლე-სიკური კალკები:

მართალია, ეფთვიმე ბერძნული სიტყვების შემოტანას საგანგებოდ ერიდება, მაგრამ „სწავლათა“ თარგმანში მთელი რიგი ქართული სიტყვებისა და ტერმინების გამოყოფა შეიძლება, რომლებიც შესაბამისი ბერძნული სიტყვებისა და ტერმინების გავლენითაა ნახმარი. ზოგიერთი მათგანი კი თვითონ ეფთვიმეს შემოტანილი გვერდის სწორედ შესაბამისი ბერძნული ტერმინების შინაარსის გათვალისწინებით.

„თუ“ განსაზღვრებითი ნაცვალსახელით შედგენილ კომპოზიტებს ქართულში ბერძნული *αὐθ-თი* შედგენილი კომპოზიტების შესატყვისად ხმარობენ (ეფთვიმემდე ამგვარ შესატყვისობას ადგილი ჰქონდა უფრო იშვიათად, მის შემდეგ კი ძალზე ინტენსიური გახდა). „სწავლათა“ თარგმანში ასეთი სიტყვებია: თუთმოქმედი, თუთმფლობელი, თუთფერილი, თუთნფსით და სხვ.

ბერძნულ *εἰ-*თი შედგენილ სიტყვებს ქართულში ხშირად სიტყვა „კეთილით“ შედგენილ კომპოზიტებს უხამებენ. „სწავლათა“ თარგმანში სწორედ *εἰ-*თი შედგენილი სიტყვების შესაბამისადაა ნახმარი შემდეგი კომპოზიტები:

კეთილად-მოსწავლე — *εἰ-μαθῆς* (ნიქიერი)

კეთილდმორწმუნეობა — *εἰ-σέβει* (მართლმორწმუნეობა)

დღეკეთილობა — *εἰ-ἡμερῆς* (ბედნიერება, სიხარული, წარმატება).

ტაბლაკეთილი — *εἰ-ῥαβδῶς* (სტუმართმოყვარე) და სხვ.

აქედან „კეთილად-მოსწავლისა“ და „ტაბლაკეთილის“ შემოქმედი თვითონ ეფთვიმე უნდა იყოს, ისევე როგორც ზოგიერთი სხვა სიტყვისაც, როგორცაა: „არავინ არავისგანი“ ნახმარია არარაობის მნიშვნელობით, შედგენილია *μηδὲνα μηδὲμαίμειν*-ის მიხედვით.

გამომთქუმელობა ნიშნავს მხატვრულ შემოქმედებას, ეფთვიმე მას ბერძნული *ποιη-μαί-*ს ფარდად ხმარობს.

დამთქმელი მეკობრის, პირატის მნიშვნელობითაა ნახმარი *καταεισ-σῆς*-ის შესატყვისად (*κατα-εισ-ῆς* — დანთქმა, დახრჩობა).

მიმოშავალი — მანწანწალა (ბ *ἀν-ῆς*).

მზაჭველი — მსახიობი (ბ *μῦ-ος* — ამ სიტყვისათვის ამოსავალი მნიშვნელობა სწორედ ბაძეა).

ოქროქვა — ქრიზოლითი (ბ *χρυσῆ-λιθῆς*)

სიტყვა-შემწე — ვეკილი, დამცველი (ბ *συστήριος*)

ამ ორი სიტყვის შესახებ, როგორც ექვთიმეს მიერ შედგენილ ტერმინებზე, ზემოთ უკვე გვქონდა საუბარი.

სასწავლო — სკოლა (ბ *διδασκαλείον*)

ქუეყანისა ზომა — გეომეტრია (ბ *γεωμετρία*)

ქართულ ტექსტში ადამიანის შინაგანი ბუნებისა და გარეგნობის აღსანიშნავად შესაბამისად ნახმარია „შინაგანი კაცი“ და „გარეგანი კაცი“. ამგვარი აღნიშვნაც ამ ცნებებისა ბერძნულის კალკია. შესატყვისად ბერძნულში გვაქვს ბ *ἐξω* *ἔμφρατος* და ბ *ἐξω* *ἄμφρατος*.

მაგალითების დამოწმება კიდევ შეიძლება, განსაკუთრებით კალკირებულ სიტყვებსა და გამოთქმებზე. ზოგიერთი კალკი ხელოვნურია და ენას აზიანებს, მაგრამ ჩვენ მიერ აქ დამოწმებული სიტყვების უმეტესობა, როგორცაა არავინ არავისგან, დამნთქმელი, მიმოშვადი, მბაძველი, სიტყვა-შემწე, ტაბლაკითილი და სხვ. ენას რომ, პირიქით, გაამდიდრებდა, ეს უეჭველია.

ზოგიერთი ბერძნული სიტყვის ომონიმური ფორმები და პოლისემანტურობა მიზეზი ცალკეული უზუსტობებისა, რაც „სწავლათა“ ტექსტში მაინც შეინიშნება. მთარგმნელს კონტექსტისათვის შესაფერისი ერთი მნიშვნელობის ნაცვლად სიტყვა გადმოჟღერა მეორე, შეუფერებელი, მნიშვნელობით:

1. ბერძნულში $\tau\acute{o}\ \xi\theta\upsilon\varsigma$, $\epsilon\omicron\varsigma$ ნიშნავს ხალხი, ტომი, მოდგმა; გროვა... , $\tau\acute{o}\ \xi\theta\upsilon\ \kappa\iota$ არის წარმართნი, ჩვენი აზრით, ამ ორი სიტყვის აღრევის შედეგად „წარმართნი“ ნახმარია იქ, სადაც „ტომი“ ან „ნათესავი“ უნდა ყოფილიყო.

„მდიდარი წუხს, რამეთუ არა ქალაქთა და წა რ მ ა რ თ ა უფალი არს; ერისთავი — რამეთუ არა მეფე არს; მეფე უმადლო არს, რამეთუ არა ყოველივე ქუეყანაა უპყრიეს, არამედ არიან სადმე წა რ მ ა რ თ ნი, რომელნი ბრძანებასა მისსა არა ჰმორჩილობენ“ 49,14-17.

ბერძნულშია: $\delta\ \pi\acute{o}\lambda\iota\tau\iota\varsigma\ \lambda\upsilon\mu\epsilon\iota\tau\alpha\ \kappa\alpha\iota\ \theta\acute{\nu}\rho\alpha\tau\alpha\iota$, $\delta\epsilon\ \mu\eta\ \pi\acute{o}\lambda\epsilon\omega\ \nu\ \alpha\epsilon\ \xi\theta\upsilon\ \nu\ \delta\ \epsilon\iota\tau\upsilon\ \alpha\rho\chi\alpha\upsilon\ \dots$ (წმ. სხვა ადგილას: „უწვრრობანი და მრავალწვრრობანი ზოგანი წყლულებანი არიან ქალაქთა და ნათესავთანი“ 57,9; ბერძნ. $\dots\ \pi\acute{o}\lambda\epsilon\omega\ \kappa\alpha\iota\ \xi\theta\upsilon\ \nu\ \delta$).

2. „ყუაილისა“ და „ყუაილოვნების“ ხმარება შეუფერებელი ჩანს შემდეგ კონტექსტებში:

„მომშოლისაგან, ნათქვამია ერთგან, „ჯორცი ვითარცა დედაზარღისა ბუდე იყვინან, ძულათა ზედა ფერსა ყუაილოვნება არა აქუნ“ 181,18.

მეორე მაგალითია: „არცა სიმრთელჴ გუამისაჲ, არცა ყუაილი სიკუბუკისაჲ... ჰვიან მყოვარ ქამ“ 137,31.

საქმე ისაა, რომ სიტყვას $\tau\acute{o}\ \xi\theta\upsilon\varsigma$, რომელიც „ყუაილისა“ და „ყუაილოვნების“ შესაბამისადაა ბერძნულში ნახმარი, აქვს სხვა მნიშვნელობებიც: სილამაზე, ფერადოვნება, მორთულობა, ბრწყინვალება და სხვ. აღნიშნულ კონტექსტებში რომელიმე მათგანის შეხამებით თარგმანი, ალბათ, უფრო მარჯვე და ზუსტი იქნებოდა (წმ. სხვა ადგილას: „მათ ზედა ჰზუაობ ფეროვნება ისათკს მათისა“ 105,34).

3. $\alpha\lambda\ \kappa\alpha\epsilon\upsilon\theta\iota\rho\iota\varsigma$ და $\pi\alpha\rho\acute{\iota}\varsigma$ და $\epsilon\pi\acute{o}\varsigma$ წინდებულების მრავალმნიშვნელოვანობა განაპირობებს „სწავლათა“ ეფთვიმეხეულ თარგმანში ზოგიერთი სინტაქსური კალკის გაჩენას.

ა) სხუაჲ ვინ მოვიდოთ ამის ყოვლისა მიზეზად, და არა ღმერთი? 56,7.

„და არა“ აქ გადმოსცემს ბერძნულ $\kappa\alpha\iota\ \epsilon\sigma\chi\epsilon\text{-}l\text{-}s$ (... $\kappa\alpha\iota\ \epsilon\sigma\chi\epsilon\ \tau\acute{o}\ \theta\epsilon\acute{o}\varsigma$), რაც ქართული სინტაქსური ნორმების მიხედვით „თუ არა“-ით უნდა გადმოხუთიყო. სხვა მაგალითი:

„რამ ვთქუათ სხუაჲ ჴეშმარიტი რამეჲ სიტყუაჲ, დ. ა რ ა, ვითარმედ იგინი თუთ ექმნეს თავთა მათთა მიზეზ სატანჯველთა? 56,27.

ბ) პირს წინდებულისათვის „მიმართ“ თანდებულის შეხამება სტილის თვალსაზრისით ქართულში ყოველთვის რომ არ არის გამართლებული, ქვემოთ ჩამოთვლილი მაგალითებიდან ჩანს:

„ნუ შესცვალე ბ სახესა შენსა მკმუნე ვარე ბისა მიმართ“ 2,13 (მდრ. μη καταγγαυαιζου σεαυτον προς το εαυτον). „სული... თვისისა დიდებისა მიმართ აღმაღლდეს“ 22,35. (მარხვა ლოცვას) „ფრთე ექმნების... დმრთისა მიმართ აღსლვისათვის“ 6,22. „რომლისა მიმართ იყოს საქმე მისი, მისა მიმართ მიეახლები 204,24. „ცეცხლისა მიმართ მიიბიოდა“ 42,35. „სიკუდილი თვისთანი ვერ აღვიდენ გონებისა მიმართ“ 32,8 და სხვ.

გ) ზღვ. წინდებულისათვის უთუოდ „ზედა“ თანდებულის მისადაგებაც ასევე სტილისტური შეუსაბამობის მიზეზი გამხადარა:

„ნუცა კულად... ძლიერებასა ზედა გიკვრს“ 22,7; „მოხედვით მომხედო მკვევალსა ზედა შენსა“ 16,30. „რომელსა-იგი უხარის წარწყმედასა ზედა ჩუენსა“ 82,17. „ეშმაკმან თვისი იგი ბოროტებაჲ ჩუენ ზედა აჩუენა“ 214,17 და სხვ.

111. ქართული ბამსტის მხატვრული სახეები და მათი მიმართება ბერძნულთან

„სწავლათა“ ეფთვიმესეული თარგმანი საგანგებო ყურადებას იქცევს მხატვრული თვალსაზრისით. ამ თარგმანში არაერთი და ორი ცალკეული ადგილის გამოყოფა შეიძლება, რომელიც დასრულებული პოეტური ნაწარმოების შთაბეჭდილებას ქმნის. სანიმუშოდ მოვიტანთ ერთ-ერთ მათგანს.

ადამიანს ბუნებისაგან იმდენი სიკეთე აქვს მომადლებული, რომ იგი ოქროვერცხლითა და ძვირფასი ნივთებით არ უნდა იტვირთავდეს და იმძიმებდეს ცხოვრებას. ეს აზრი ავტორისა ქართულ თარგმანში ამგვარად ქლერს:

„რახსათვის უკუე სულმოკლე ხარ, რამეთუ ცხენნი, ვეცხლითა აღკახმულნი, შენდა არა არიან-ა? — არამედ აჰა ესერა მოცემულ არს შენდა მზჳ, რომელი ძლიერითა მით და აღრე სლვითა მისითა დღე ყოველ ნათლითა განგაბრწყინებებს.

„არა გქონან ვეცხლისა და ოქროსა ბრწყინვალეზანი? — არამედ გაქუს მთოვარე, რომელი კეთილად მისმიერითა ნათლითა განგანათლებს შენ.

„არა ჰზი ეტლთა ზედა ოქროცურვებულთა? — არამედ გქონან ფერჭნი ეტლად შენდა და ბუნებით შენ თანავე აღმოცენებულ. რახსათვის უკუე ჰნატრი მათ, რომელთა ზრქელი იგი და მძიმე საუნჯე მოუგიეს და უცხონი ფერჭნი უკმან სლვად?

„არა სწეე ცხედარსა ზედა პილოჲს ძუალისასა? — არამედ გაქუს ქუეყანაჲ მრავალთა პილოთა უპატიოსნესი და კეთილითა და უზრუნველთა ძილითა მას ზედა დაიძინებ.

„არა გაქუს სართული ოქრომოლესული? — არამედ გაქუს ცაჲ, რომელი მიუთხრობელითა მით ვარსკულავთა შეუენიერებითა გფარავს“ 26,34-27,11.

„ვიტარცა წყალი მბრძოლ არს ცეცხლისა, ეგრეთვე მთრვალობაა სიბრძნე-სა დაწრეტს“ 181,7-8, ἄπαρ γὰρ ἕνθαρ πσιλεῖται ἔσται πυρί, οὐτως ἀμετρῆα οἴνου λογισθὸν πατασθῆνυσσι.

„ენებაჲ, უძვრესი შურისა, არღარა აღმოეცენების სხუაჲ სულსა შინა კაც-თასა“ 79,4-5, φθόνου γὰρ παῖθ: οὐδὲν ἄλεπρωτέρου ψυχᾶς ἀνίρσπον ἔμφυεται.

„ოქროსმოწყურათა მათ უხარის შეკრება ჯელთაჲ და ფერკთაჲ, ოღენ ოქ-როს იყოს შემკრველ“ 101,22-23, χαίρουσι γὰρ αἱ φιλόχρυσοι δεδεμέναι ταῖς χειροπέδαις, μόνον ἔξιν χρυσῶς ὁ δεσμῶν ἀντάξ ἦ.

„უმი ღის და გვანსა მას არა ელის; წარვლენ ღღენი და უღებსა მას თანა-წარკვლებიან“ 119,14-15. ἴει γὰρ ὁ χρῶνος, καὶ οὐκ ἐκδέχεται τὸν βραδύνοτα, ἔπει-τῶνται αἱ ἡμέραι, τὸν δακρυδὸν παρατρέχουσι.

„რაზზომცა-ეგე სიმღიდრითა უმეტეს ხარ, ესეზომად გაკლს სიყუარული“ 97,16-17, ὄσον οἶν πλῆθυνξ: εἰς τὴν πλῆθυν, τῶν αἰσθῶν ἐλλείπεις τῇ ἀγῆπῃ.

„რაქამს ჰაერკეთილობასა შინა ამის ცხორებისასა იყო, მოვლოღე ოღესმე ზამთარსაჲსა საქმეთასა“ 137,33-34, ἀλλ' ἔν τῇ ἐνδὲξ ταύτῃ τοῦ βίου ἂν, ἔκδέχου ποτὲ καὶ χεῖμῶνα παραμᾶτσον.

„რომელი ნამეტნავისაგან შესწირვიდეს, შეუწირველ არს“ 108,35-36, ὁ ἔξ τοῦ περισσεύματος προσηφῆται ἀπράθῆτατος.

„სიმღიდრე დამარხული უქმარ არს“ 92,1, καὶ πλοῦτου τὸ μὲν στάσιμον ἀγρησῶν.

„სწავლულებაჲ არს წურთილებაჲ სარგებელისა სულისაჲ“ 126,11, ἔσται δὲ τῇ παιδείᾳ ἄγῆπῃ τὴν ἀφῆλῆμος τῇ ψυχῇ.

„უკუეთუ საშინელნი ვერ შეგამინებენ და ბრწყინვალენი ვერ მოგასურვე-ბენ, მაშა ქვისა გულსა ვპზრახავთ?“ 105,26-27, εἰ γὰρ τὰ φριχτὰ οὐ πτοεῖ, τὰ φαιδრῶ οὐ προτρέπεται, λιθῶν ἡ καρμῆξ δὲ ἀλεξόμεθα.

„უყვალეს ოქროსა იქმნენ შემკრებელნი მისნი, უკუეთუ არა აქუნდეს პუ-რი იგი, რომელა გუშინ და მესამესა ღღესა შეურაცხ იყო წინაშე მათსა“ 114, 13-14, ἄχρῶ-ერი τῆξ τῶν χρυσῶν τῆν ἡσῶნται ὡς τοῦτον σφρῆσῶნτες, ἐξ ἡ μῇ τὸν ἄρτον, μέγρι: γმῆξ καὶ ἰრῶν κατὰφρονῶსῶν.

„შური მწუხარებაჲ არს მოყვისისა კეთილათჲს“ 79,10-11, λῆπη γὰρ ἔσται τῆξ τοῦ πλῆθῶს εὐτραγῆας ὁ φθῶνος.

„ძალნი გამოზრდითა დასწყნარლებიან, ლომნი შინაურ იქმნებიან ჩუეულე-ბითა, ხოლა მოშურნენი კეთილთა მიერ უმეტესად განძკნდებიან“ 81,20-22, ὡς κῶνος ἰრῆპῶსῶნი ἡξῆρῶსῶნი, ὡς λῆσῶნτες χῆრῶმῆξ ἰῶსῶნται: ἰრῆპῶსῶნი, ὡς ἔξ ἰრῆპῶსῶნი τῶნი ἰრῆპῶსῶნი: ἰრῆპῶსῶნი ἰრῆპῶსῶნი τῶნი.

IV. 2. 5. „შემატებისა და დაკლების“ შენახვა

კ. კეკელიძის მიერ არაერთხელაა აღნიშნული და კონკრეტულ მასალაზეც ნაჩვენები ეფთვიმე ათონელის, როგორც მთარგმნელის, თავისებურება, რომ მას ახასიათებდა ღიღი ერულიცია და მეტად ორიგინალური მეთოდი „შემატებისა და

დაკლებისა“⁸². როგორც ვერემ მკირე იტყოდა, „მას მადლითა სულისა წმიდისა დათა გელ-ეწიფებოდა შემატებაჲცა და დაკლებაჲცა“⁸³.

აღნიშნული მეთოდისათვის ეფთვიმე ათონელს არც ბასილი დიდის „სწავლათა“ ტექსტის თარგმნის დროს უღალატნია, განსაკუთრებით „შმატების“ მეთოდისათვის.

„კლმაქის“ ეფთვიმესეული თარგმანის შესწავლის შედეგად მ. ცინცაძემ წარმოაჩინა ეფთვიმეს მთარგმნელობითი მეთოდისათვის დამახასიათებელი შემდეგი თავისებურება: იმისათვის, რომ თხრობა უფრო საინტერესო, შთამბეჭდავი და მიმზიდველი გახადოს, ეფთვიმე ცდილობს სხვადასხვა ხასიათის საკუთარი კომენტარებით განაეკოს თარგმანი.⁸⁴

ამ თვალსაზრისით საგანგებო დაკვირვება მსგავს თავისებურებას, ალბათ, „სწავლათა“ თარგმანშიც გამოავლენს, რადგან „ჰომილიაში“ „შესხმა ორმოცთა მოწამეთა“ ჩვენც დავადსტურეთ ტექსტის გამავრცობელი რამდენიმე ადგილი, რომლებიც შინაარსით სწორედ ეფთვიმესეული კომენტარების ტიპისაა—ემსახურება ნათქვამის ემოციური შთაბეჭდილების გაძლიერებას. ისინი, რა თქმა უნდა, არც ბერძნულ წყაროშია და არც ამ ტექსტის ძველ ქართულ თარგმანში გვხვდება:

(მძლავრი) „ბევრეულითა ღონისძიებითა ისწრაფდა მიღრეკასა მათსა.

ხოლო ვითარცა არა ულხინეს გონებისა მათისა მისგან განდგომილებასა და ქრისტეს მიმართ აღსარებასა, მერმე მეორეა კერძა ღონისძიებისა მიიქცა“ 173, 5-9.

მძლავრის მუქარაზე მოწამეთა პასუხი „სიყვარულისათჳს ღმრთისა აჳა ჩუენ ასოეულად დჳკრად და ურბის თულთა ზედა დარჳვად და ცეცხლსა მიცემად და ყოვლისავე სატანჯველისა შეწყნარებად მზავართ“—ეფთვიმეს თარგმანში ამგვარად გრძელდება:

„რამეთუ ესე ყოველი შეცვალებად არს ჩუენდა წინაშე უფლისა: გუემისა წილ ჳორცთაჲსა ნათლისა სამოსელი აღდგომასა გამოგზბრწყინდეს, შეურაცხებისა წილ გზრგზნი და საპყრობილისა წილ სასუფეველი და უშჳულოთა თანა დაშჳისა წილ ყოფაჲ ანგელოზთა თანა. დასთესენ ჩუენ შორის ფრიალი, რაჲთა უმრავლესიცა მოემკოთ“ 174, 4-9.

„დედამან... იხილნა რაჲ სხუანი იგი ყინულითა მით და შემჳსრვითა აღსრულებულნი, ხოლო თჳსი ძე ჳერეთ ცოცხალი... ვითარმედ დაუტევეს იგი

⁸² ქ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, 1960, გვ. 192; 202; მისივე, Иерусалимский канонарь VII века, Тиф. 1912, გვ. 300; მისივე, ზღბთა კლასიფიკაცია და გეოგრაფიული გარიგების საკითხები ძველ ქართულ მწერლობაში, ეტიუდები, I, გვ. 168—182. მისივე, ექვთიმე ათონელის მთარგმნელობითი მოღვაწეობის ერთი ნიმუში, ეტიუდები, III, გვ. 237—268; მისივე, Сведения грузинских источников о Максиме Исповеднике, ეტიუდები, VII, გვ. 14—54.

⁸³ იხ. ხელნაწერი А 24, 3გ.

⁸⁴ М. К. Цинцадзе, Язык „Лествицы“ Иоанна Синаита в грузинском переводе Ефимия Афонского. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук, Тб., 1966, გვ. 10—18.

მტარვალთა, ვითარცა შემძლებელი მოქცევად მათდა, მაშინ მან ახო-
ვანმან დედამან და აბრამეანის მის მსხუერპლისა შე-
წირვისა მიმს გავსებულმან, თვისთა კელითა აღილო ძქ თვისი და
დაღვა ურემსა მის“ 178, 14-20.

ხაზგასმული ფრაზა ამ ადგილას რამ შემოტანილი უნდა იყოს. იქიდანაც
ჩანს, რომ იგი სინტაქსურადაც ბუნებრივად არ უკავშირდება წინამავალ კონტექსტს.
ეფთვიმეს თარგმანის გარდა არსად არა გვაქვს აგრეთვე ვრცელი პათეტიური
შინაარსის ფრაზა, რომლითაც დედა მიმართავს სიკვდილმისჯილ შვილს:

„წარვედ, მ შვილო... ნუ დააკლდები ბანაკსა მას... რამეთუ მე აწ
სიკუდილიად აღმიჩნდა, რაჟამს გიხილე შენ დაშთომილი,
რამეთუ ვხედავ გვრგვნთა, რომელნი მიცემად არიან
მათდა და შეიწუების გული ჩემი, უკუეთუ შენცა არა მი-
იწიო. არამედ მოვედ, მ ნეტარო, და აღესრულე სხუათა მათ
თანა. რაჟთა ვიქადლოდი მე, ვითარმედ მოწამე ახოვანი
საშოჯთ ჩემით გამოვიდე. მცირედლა სულგრძელ იქმენ და
გიძლევეიეს, მცირედლა, და სანატრელ ვიყო მე, რამეთუ
დედად მოწამისა, ესრეთ ახოვნისა, მეწოდებოდის. ამის-
გან ოდენ მეშინის, ხუუკუე დაპრჩე შენ“ 178, 26-33.

ორ ჰომილიაში — „სარწმუნოებისათჳს წმიდისა სამებისა“ და „სულისა წმი-
დისათჳს“ — ე. წ. „შემატების“ სხვაგვარი შემთხვევები დადასტურდა. ერთშიც
და მეორეშიც ჩართული აღმოჩნდა ტექსტის კარგა მოზრდილი პასაჟები
გრიგოლ ღმრთისმეტყველის თხზულებებიდან.

„სარწმუნოებისათჳს წმიდისა სამებისას“ ჩანართის შესახებ ჩვენ ადრე სა-
განგებო გამოკვლევა დაებუქდეთ. ამ ჩანართის წყარო აღმოჩნდა გრიგოლ ღმრთის-
მეტყველის თხზულება „ძისათჳს“. გაირკვა, რომ ამ თხზულების ერთი მოზრ-
დილი მონაკვეთით ეფთვიმეს ბასილი დიდის „სამების“ ჰომილიაში ძის შესახებ
მოთხრობა ახალი მასალით შეუესია⁸⁵.

რაც შეეხება ჰომილიას „სულისა წმიდისათჳს“, აქ ასეთი ჩანართი ორ ად-
გილას შეგვხვდა. ერთი ჰომილიის თავში, ფრაზიდან: „და ნუგეშინისმცემელი იყო
და იყო და იყოს...“ ვიდრე: „ვითარ მე ღმერთ მყოს, ანუ ვითარ შემაერთებ
ღმერთსა“ (იხ. ტექსტი 163,35—164,24), მეორე — ბოლოში. იგი იწყება ფრა-
ზით: „მე უკუე ესრეთ მრწამს ესე და ესრეთცამცა მრწამს“... და გრძელ-
დება ტექსტის ბოლომდე 167,20-170,9.

ამ ჩანართების წყაროც გრიგოლ ღმრთისმეტყველის შემოქმედებაში დაი-
ძებნა, სახელდობრ, მის იმავე სახელწოდების („სულისა წმიდისათჳს“) ჰომი-
ლიაში⁸⁶.

თვითონ ბერძნულში ბასილი დიდის „სულისა წმიდისათჳს“ ჰომილიის ორი
რედაქცია არსებობს: მოკლე და ვრცელი. მოკლე რედაქცია მთავრდება შემდეგ
ადგილას: *ἐξ ἡ. ἁ. πνεύματος οὗ καὶ τὰ Πνεύμα ἁποστόλων; καὶ ἁγίου: ἀνά⁸⁷, ე. ი. ზუს-
ტად იქ, სადაც ქართულ თარგმანში მეორე „შემატება“ იწყება (შდრ. მეორე შე-*

⁸⁵ უ. ქ უ რ ი კ ი ძ ე, ისევ ექვთიმე ათონელის მთარგმნელობითი მეთოდის შესახებ: მრავალთაი, ფილოლოგიურ-ისტორიული ძიებანი, VI, თბ., 1978, გვ. 24—34.

⁸⁶ „სულისა წმიდისათჳს“ ჰომილიის ჩამატებათა შესახებ ნაშრომი გამოქვეყნდება ცალკე-
წიგნის მოკულობის განსაზღვრულობის გამო მასზე აქ ვრცელად არ ვჩერდებით.

⁸⁷ იხ. PG, 31, გვ. 1436, 1.

მატების წინა ფრაზა ქართულ თარგმანში: „არამედ კმა ეყოფოდენ მას სახელი იგი სულისაჲ და მსგავსებაჲ“ 167,20).

ბერძნულ ხელნაწერთა უმეტესობას დატული აქვს ბასილი კესარიელის „სულისა წმიდისათჳს“ პომილის მოკლე რედაქცია, ვრცელი რედაქცია მხოლოდ ოთხ ხელნაწერშია შემონახული, რომელთაგან უძველესი X საუკუნისაა.⁸⁸ ბერძნულ ტექსტში ბასილი კესარიელის „სულისა წმიდისათჳს“ საკითხავის გაგრძელება (იხ. PG 31, გვ. 1436—1437) შინაარსით ემთხვევა იმავე ბასილის სახელით ცნობილ „ნათლისღების“ (Baptismo) მესამე საკითხავს (იქვე, გვ. 1573—1578). თვლიან, რომ ეს გაგრძელება ამოღებული უნდა იყოს რომელიღაც სხვა ნაწარმოებიდან, რომელიც იდენტური იყო „ნათლისღების“ მესამე საკითხავისა.⁸⁹

სავსებით აშკარაა, რომ ეფთვიმეს ხელთ ჰქონდა ისეთი ბერძნული ხელნაწერი, რომელშიც „სულისა წმიდისათჳს“ საკითხავის მოკლე ვარიანტი იყო დატული და მან ისევე იკრძო ამ ტექსტის შევსების საჭიროება, როგორც ბერძენმა რედაქტორმა. ოღონდ ბერძენმა რედაქტორმა ამ მიზნით სხვა წყაროს მიმართა, ეფთვიმემ კი — სხვას.

რაც შეეხება საკითხს, თუ რატომ შემოიტანა ეფთვიმემ ბასილი ღიდის ამ ორი თხზულების თარგმანში ცალკეული ადგილები გრიგოლ ღმრთისმეტყველის თხზულებებიდან, ჩვენი აზრით, ამის მიზეზი თვითონ ბასილისა და გრიგოლის შემოქმედებაში იქნებნება.

IV ს.-ში, იმ დროისათვის, როდესაც გრიგოლი და ბასილი — ერთმანეთის უერთგულესი და უახლოესი მეგობრები — მოღვაწეობდნენ, მართლმადიდებლური ქრისტიანობის გვერდით საკმაოდ მოძლიერებული იყო სხვადასხვა ერესი, განსაკუთრებით კი არიოზული (არიოზულ ერესს უდიდესი მხარდაჭერა ჰქონდა იმპერატორ ვალენტის მხრიდან, მის მიერ იგი სახელმწიფო რელიგიადაც იყო გამოცხადებული).

მიუხედავად იმისა, რომ გრიგოლთან ერთად ბასილიც თავგამოდებული დამცველი და პოპულარიზატორი იყო მართლმადიდებლური ქრისტიანობისა, სპეციალისტების აზრით, გრიგოლისაგან განსხვავებით, იგი მართლმადიდებლური მოძღვრების მიმართ ყოველთვის არ იყო თანამიმდევრული. მის შემოქმედებაში ვხვდებით გარკვეულ კომპრომისს არიოზული ერესის მიმართ. ეს ეხება ძირითადად სამების საკითხს. როგორც ცნობილია, არიოზული ერესი სული წმიდას (და თვით ძესაც) მამის თანასწორად არ მიიჩნევს. ბასილი ზოგჯერ არიოზობასთან სადავო ამ საკითხს საგანგებოდ უელის გვერდს ან აბუნდოვნებს.⁹⁰

ბასილის ამგვარი „შეცოდების“ მიზეზად სპეციალისტები ასახელებენ შემდეგ ფაქტს: ბასილს, როგორც ეპისკოპოსს, უშუალო და ცოცხალი ურთიერთობა ჰქონდა თავის მრავალრიცხოვან მრევლთან: დიდაქტიკისა თუ დოგმატიკის სა-

⁸⁸ S. Y. Rudberg, *Études* 1953. გვ. 56.

⁸⁹ იქვე.

⁹⁰ ჩვენამდე მოღწეულია გრიგოლისა და ბასილის მღიარე ეპისტოლური შეშუქდებობა. უმეტესობა მათი ურთიერთთან გაგზავნილი ეპისტოლეებია. ერთ-ერთ ეპისტოლეში (PG-ს გამოცემის მიხედვით № 58, ტ. 37), რომელიც ეფთვიმისეული თარგმანით ქართულადაც არსებობს, გრიგოლი სწერს ბასილს, თუ რა უამბო მას დოგმატიკის საკითხებში გათვითცნობიერებულმა კაცმა, რომელიც ბასილიც ჰადაგებდა ესწრებოდა: „ამამისა და მისათჳს რჩეულად და, ეთარა-იგი ქვერცნ სხუა, ვგრაუთ ადვილად ღმრთისმეტყველებდა, ხოლო სულსა თანა-წარაქდა“-ო. იხ. ნ. ქაჩია, გრიგოლ ნაზიანზელის ეპისტოლეთა ძველი ქართული თარგმანები (გადაცემულია გამოსაკვეყნებლად: „მრავალთაი“, XII).

კითხვებზე ჰომილია-ქადაგებებს იგი სწორედ მრევლს უკითხავდა. კომპრომისზე წასვლა კი მას იმისათვის სჭირდებოდა, რომ ერესების გამძაფრებული ბრძოლის პერიოდში ნახევრად არიოზული მრევლი შეენარჩუნებინა⁹¹.

ეფთვიმეს არ შეიძლებოდა არ სცოდნოდა ღოგმატიკური თვალსაზრისით ბასილი დიდის ეს „შეკლება“, მეორე მხრივ, მისთვის კარგად უნდა ყოფილიყო ცნობილი ისიც, თუ როგორი თანმიმდევარი ორთოდოქსი იყო გრიგოლ ნაზიანზელი, ვისი თხზულებებიდან: ამოღებული ნაწყვეტებითაც შეავსო მან ძისა და სული წმიდის შესახებ ბასილის ჰომილიებში არსებული ხარვეზები.

ტემსტინსათვის

1. ბასილი დიდის „სწავლათა“ ეფთვიმე ათონელისეული თარგმანი ქვეყნდება სამი უძველესი ხელნაწერის მიხედვით: Ath 32 (977 წ.), H 2251 (994 — 1001 წწ.) და Ier 14 (1055 წ.).

2. გამოცემაში ხელნაწერები შესაბამისად აღნიშნულია A, B და C ლიტერებით.

3. გამოცემას საფუძვლად დაედო A ხელნაწერის (Ath 32) ტექსტი, როგორც უძველესი, უკეთ დაცული და ამავე დროს ტექსტობრივადც და ენობრივი თვალსაზრისითაც ეფთვიმეს ხელიდან გამოსულ ტექსტთან ყველაზე ახლოს მდგომი.

4. A და B ხელნაწერებთან შედარებით C ხელნაწერი კლასიკური ქართულის თვალსაზრისით ზშირად უფრო სწორ ფორმებს ხმარობს (C-ში ჩვეულებრივია ფორმები: თთუე, აღსარება, ფილოსოფოსი, ვარსკულაეთმრაცხელობა, მეყსეულად, აღესება... სახ. ბრ-ში დასმული ობიექტის მრავლობითობა, როგორც წესი, ზმნაში ნ-ითაა ასახული, ზმნისწინებს იშვიათად ეკვეცებათ ბოლო თანხმოვანი და სხვ. იმ დროს, როდესაც AB ნუსხებში შესაბამისად გვაქვს: თუე, აღსარება, ფილაფოზი, მასკულაეთმრიცხელოზა, ზოგჯერ: მეყსეულად, ახუსება... ე-/ე- პრეფიქსებიან ენებითებში სახ. ბრ-ში დასმული ობიექტის მრავლობითობის -ნ უკვე აღარ გვხვდება, ზმნისწინები უმეტესად გამარტივებულია და სხვ.). მიუხედავად ამისა, გამოცემაში C ხელნაწერის ამ „უფრო სწორი“ წაკითხვებისათვის უპირატესობა არ მიგვიცია, რადგან ისინი გადამწერის კუთვნილებად მივიჩნიეთ, რომელსაც სურვილი ჰქონია კლასიკური ქართულის სალიტერატურო ნორმებით გაეშარათ ტექსტი.

5. სქოლიოების გადატვირთვის თავიდან ასაცილებლად მათში B და C ხელნაწერების ზოგიერთი ორთოგრაფიული თავისებურება საერთოდ არ აისახა:

B ხელნაწერის ორთოგრაფიული თავისებურებებიდან სქოლიოებში არ არის შეტანილი ო-სა და უ-ს, უ-სა და ჯ-ს და ჯ-სა და უი დიფთონგის მონაცვლეობა, C ხელნაწერიდან კი უფ ბგერათკომპლექსის უფ-ით გადმოცემის შემთხვევები.

6. ტექსტები დაიყო თავებად Patrologia⁹² Graeca-ში (ტ. 31) გამოქვეყნებული შესაბამისი ბერძნული ტექსტების მიხედვით.

7. თითოეული ტექსტის დასაწყისთან, სქოლიოში, მითითებულია PG-ს ის გვერდები, რომლებზედაც მოთავსებულია შესაბამისი ბერძნული ტექსტი. |

⁹¹ Энциклопедический словарь, издатели Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон, С. Петербург. 1892, т. 10, с. 580.

A 58r
B 104v
C 74 v

I./ ოქროსი წიგნისა და ნებარისა მამისა ჩუენისა ბასილინი

მარხვისათჳს, თავი ა

1. დაპბერეთ ნესტუსა ახალსა თავსა თუეთასა, დღესასწაულსა უქმელები-
სა თქუენისასა! — ბრძანებაჲ არს ესე წინამსწარმეტყუელისაჲ, ხოლო ჩუენდა
ყოვლისავე საყურისა უმაღლესად და ყოვლისავე ორდანოჲსა საგალობელისა
უძლიერესად მომავალთა ამით დღეთა დღესასწაულსა მოგუასწავებს წერილი.

რამეთუ ვისწავეთ მაღლი იგი მარხუათაჲ ესაიჲს მიერ წინამსწარმეტყუე-
ლისა, რომელმან იგი სახმ მურიაებრივისა მის მარხვისაჲ განავდო და ჳეშმარ-
ტი იგი /მარხუაჲ გუჩუენა ჩუენ, რამეთუ იტყჳს, ვითარმედ: „ნუ საშ-
ჯელად და ბრძოლად იმარხავთ, არამედ განჯსენით ყოველივე საკრველი უქე-
თურებისაჲ“² და კუალად, უფალი იტყჳს: „ნუ ხარ მჭმუნეარე, არამედ დაიბა-
ნე პირი შენი“³. აჲ უკუე ვიყენეთ ესრეთ, ვითარცა გუესწავიეს.

ნუმცა მჭმუნეარე ვიქმნებით მომავალთა ამით დღეთათჳს, არამედ ვიყენეთ
მათდა მიმართ ბრწყინვალე, ვითარცა შუენის წმინდათა, რამეთუ უღებებითა
არავინ გვკვუნოსან იქმნების, /მჭმუნეარებითა არავინ შე/იმოსს გურ-
გუნსა ძლევისასა და სამკაულსა. ნუ მჭმუნეარე იქმნები, რაჲამს-იგი განი-
კურნებოდი, რამეთუ ბოროტ არა არა სიხარული სიმრთელესა ზედა სულისასა,
არამედ წუხილი მოკლებასა ზედა ჳამადთასა და რაათამცა უმეტესი სიხარუ-
ლი გაქუნდა აღჭებასა ზედა მუეტლისასა, ვიდრელა ზრუნეასა და განბრწყინე-
ბასა სულისასა. რამეთუ სიმადრე სარგებელსა თჳსსა მუეტელსა შიანიჳებს,
ხოლო მარხუაჲ სულსა განასჳეტაკებს და განაბრწყინეებს.

გიხაროდენ, რამეთუ მოცემულ არს შენდა მკურნლისა მის მიერ სახიერი-
სა წამალი, განმაჳარებელი ცოდვისაჲ, რამეთუ ვითარცა ჳიანი იგი, გუამთა
შინა ყრმათასა /დამკვდრებულნი, წაშლითა ძლიერითა მოსწოდებინან,
გგრეთვე ცოდვასა, სიღრმესა მას შინა სულისასა დამკვდრებულსა, განაჳარ-
ვებს მარხუაჲ, შე-რაჲ-ვიდეს სულსა შინა, უკუეთუ ოდენ ჳეშმარტად ღირს
იყოს მარხუაჲ იგი, რაათამცა ეწოდა მას მარხუა.

2. ამისთჳს იტყჳს უფალი, ვითარმედ: „იცხე თავი შენი და დაიბანე პირი
შენი“⁴. საიდუმლოდ გეწოდოს შენ სიტყუაჲ/ესე: რომელმან იცხოს, ეგვეითა-
რი იგი ცხებულად შერაცხილ არს, რომელმან განიბანოს, იგი განწმედილ არს.
არამედ შენ სახელსა ამით ასოთასა სულიერად გულისკმა-ჳყოფდი შინაგანისა

PG, 31, გვ. 164—184.

² თავი ა) თავი გ, გუ-ხნ შმო C]—A. ³ ნესტუსა A. თუეთასა C. უქმელები-
სა AC. * მათ B. ⁷ ესაიჲს B. ¹⁰ მარხუათ B. განჯსენით C. ¹¹ მჭმუნეარე B. მჭმუნეარე C.
¹² მჭმუნეარე B. მჭმუნეარე C. ¹⁴ მარწყინვალე C. ¹⁵ მჭმუნეარებითა B. უამოსს B.
გარგუნსა ძლევისასა და სამკაულსა] ძლევისა სამკაულსა B. ¹⁶ მჭმუნეარე B. მჭმუნეარე C.
²⁰ სიმადრე C. ²¹ გუნბრწყინებს A. ²² მის — C. ²¹ ყრმათასა C. ²³ მას — B. სულთასა B.
²² გიწოდეს C. რომელი B. ²¹ გულისკმა- C.

1* ფსალმ. 80, 4. 2* ესაიჲ 58, 4, 6. 3* მათე 6, 16, 17. 4* შდრ. მათე 6, 17.

მის კაცისათვის: განიბანე სული შენი ცოდვათაგან, იცხე თავსა შენსა საცხე-
ბელი სიწმიდისაჲ, რამთა იქმნე თანაზიარ ქრისტესსა, და ესრეთ მოუკედ მარ-
ხვასა. ნუმცა მწუხარე არს პირი შენი, ვითარცა-იგი ორგულთაჲ, რამეთუ პირი
5 მაშინ მწუხარე იქმნების, / რაჟამს გონებაჲ შინაგანისა მის კაცისაჲ A 59
სახითა მით გულარძნილითა გარეგანსა მას დააბნელებდეს და ტყუილისა მიერ
პუარვიდეს მას. და ორგული იგი არს, რომელმან სახმ უცხომ შეიმოსოს წი-
ნაშე შესაყრებელსა კაცთასა. რაჟამს-იგი მონაჲ არნ და / მრავალგზის C 76
იცვალის სახე უფლისაჲ და გლახაკმან — სახმ მეფისაჲ, ეგრეთვე სოფელსა
ამას შინა, ვითარცა სამღერელსა, ცხორებასა მათსა მრავალნი საჩუენებელად
10 კაცთა შესცვალებენ, რაჟამს-იგი სხუჲა აქუნ გულსა მათსა და სხუთა სახითა
ეჩუენებიდ კაცთა.

/ ამისთვის უკუე ნუ იცვალე სახესა შენსა, ვითარი ხარ, ეგევი- B 106
თარივე ეჩუენებოდე კაცთა. ნუ შესცვალე სახესა შენსა მკმუნვარებისა მი-
მართ, რამთამცა მმარხველად საგონებელ იუჲე და მოატყუმცა თავსა შენსა
15 დიდებაჲ. რამეთუ არცა მოწყალებისაგან, წინაშე კაცთა ქმნილისა, არს სარ-
გებელი რამე, არცა მარხვისაგან, რომელი განცხადებულად იქმნებოდის,
რამეთუ ყოველივე ქველისსაქმე, რომელიცა საჩუენებლად კაცთა იქმნე-
ბოდის, ესევეითარისა მის მადლი არა დაიმარხვის მერმისა მისთვის საუკუ-
ნოსაჲ, არამედ აქავე მიეცემის ქებისა მიერ კაცთასა.
20 მოუკედ უკუე ბრწყინებელ ნიჲსა მას მარხვისასა, რამეთუ მარხვაჲ
ნიჲი არს დასაბამისაჲ, რომელი-იგი არაოდეს დაძუელდების, არცა დაბერ-
დების, არამედ მარადის განახლდების და ყუავის.

8. ნუუკუე ჰგონებ, ვითარმედ მოხუცებულებასა მისსა რჩულისა- C v
გან ვიტყუ? რჩულისაცა უხუცე არს მარხვაჲ.

25 მცირედ მელოდე და ჰპოო ქეშმარიტებაჲ სიტყუსა ჩემისაჲ: ნუ ჰგონებ
/ დღესა მას, რომელი ბრძანებულ იყო ისრაელისადა მეშუდესა მას თუესა, A v
მეათესა დღესა თესასა¹, თუმცა იგი იყო დასაბამი მარხვისაჲ. მოვედ უკუე ღა B v
გამოიძიე მოხუცებულებაჲ მისი, რამეთუ არა ახლად მოპოვნებული არს იგი,
არამედ საუნჯეჲ არს მამათაჲ. ყოველივე დასაბამიერი საქმეჲ პატრიოსან არს,
30 გრცხუნოდენ მკეთთა მათგან მარხვისათა.

მარხვაჲ სამოთხესა შინა მოგუეცა, რამეთუ პირველი მცნებაჲ ესე მიიღო
ადამ, ვითარმედ: „ძელისა მისგან საცნაურისა, კეთილისა და ბოროტისა, არა
შუპაით“². ხოლო სიტყუჲაჲ ესე მარხვისა მცნებაჲ არს: უკუეთუმცა ემარხა მა-
შინ ევას ძელისა მისგან, აწმცა არად საქმარ იყო ჩუენდა მარხვაჲ ესე, რამე-
35 თუ: „არა უქმს მრთელთა მკურნალი, არამედ სნეულთა“³. არამედ ვინათგან
მოუძღურდით ცოდვისა მიერ, აწ განვიკურნენთ სინანულთა მიერ. ხოლო სი-
ნანული თვნიერ მარხვისა არა იქმნების, რამეთუ ვინა/ელთგან გარდაჰკნდა ადამ C 77

¹ ქრისტესსა C. ² მწუხარმ C. ³ მწუხარმ C. ⁴ ტყუილისა C. ⁵ სახმ] სახე იგი B. შეიმოსოს B. ⁶ სახე უფლისაჲ] სახობაჲ C. სახე B. ⁷ ცხორებასა C. ⁸ ეჩუენებოდე C. ⁹ მკმუნვარებისა B. ¹⁰ მოწყალებისა B. ¹¹ ქმნილისაგან B. ¹² ქმნილისა C. ¹³ -საქმე C. -კაცთა საჩუენებელად C. ¹⁴ დაიმარხვის. B. საუკუნისა B. ¹⁵ მმარხველად C. ¹⁶ მოხუცებულობასა B. ¹⁷ შუქლისაგან C. ¹⁸ შუქლისა C. ¹⁹ უხუცეს B. ²⁰ მელოდმ C. ²¹ პოეო C. ²² რომელი-იგი B. ²³ თესა A, თუესა C. ²⁴ თესასა C. ²⁵ მოხუცებულობაჲ B. ²⁶ საუნჯე B. ²⁷ საქმე B. ²⁸ სკამო B. ²⁹ არა B. ³⁰ რამეთუ და C. ³¹ მოუძღურდით C. ³² თვნიერ B.

მცნებასა, მიეცა მას ბრძანებამ იგი, რომელი იტყვს, ვითარმედ: „წყევლ იყავნ ქუეყანამ, ეკალი და კუროსთავი აღმოგიცნოს შენ“^{1*}. გულისკმა-ყავ უკუე, B 107 მ კაცო, რამეთუ ჭირი ბრძანებულ არს შენდა და არა შეუბნა, მარხვისა მიერ დაატკებ ღმერთი შენ ზედა. რამეთუ სამოთხისაცა იგი მოქალაქობამ მარხვისა სახმ არს, არა ამისთვის ოდენ, რამეთუ ანგელოზთა თანა იქცეოდა მაშინ 5 კაცი და ნაკლულევენებითა მით მსგავს მათდა იყო, არამედ ამისთვისცა, რამეთუ რავდენიცა უკუანამსენელ ღონისძიებამან კაცთამან მოიპოვა, არასადა უწყოდეს სამოთხისა მკურთხა მათ. არა იყო მათ თანა სუმა ღუნისა/არცა ჭამამა ჭორცისა, არცა სხუამ რამ, რომელი შეამფოთებს და აღამღურევეს ბუნებასა კაცისასა. 10

4. ვინადოვან არა ვიმარხეთ, ამისთვის გამოვევადით სამოთხისაგან. აწ უკუე ვიმარხოთ, რამთა კუალად მუნეე მივიდეთ. არა ხედავ-ა ლაზარეს, ვითარ მარხვისა მიერ შევიდა სამოთხედ^{2*}? ნუ ჰბაძე ურჩებასა მას ევამსა, ნუ შეიწყნარებ კუალად გუელსა განზრახად, რომელი-იგი წყალობასა ჭორცთასა განვაზრახებდეს და გაწუვედეს ჭამად. ნუ ჰმიზნობ უძღურებასა და 15 უსუსურებასა გუამისასა, რამეთუ არა თუ /მე-მეტყუ მიზეზთა მავათ, არამედ მას ეტყუ, რომელმან-იგი ყოველივე უწყის. /მითხარ მე, მარხვამ ვერ ძალგიც და განძლომამ და განრყუნამ გუამისამ სიმძიმითა მით ჭამდეთამთა ძალგიცა-? და ვითარ? რამეთუ მკურნალნი უძღურთა არა თითოფერთა ჭამდეთა ეტყუან ჭამად, არამედ უფრომად მარხვასა და ნაკლულევენებასა აწუევენ. და 20 ვითარ? რომელსა-ეგე ძალ-გიც განძლომამ და სიმძიმესა მას ჭამდეთასა იტურთავ, იტყუ, ვითარმედ მარხვამ ვერ ძალ-მიც? რამ უადვილეს არს გუამისათვის და უსუბუქეს, საზრდელითა ლიტონითა სუბუქად წარვლამ ღამისამ, ანუ სიმრავლისაგან ჭამდეთასა დამძიმებულად წოლამ? და არცა თუ წოლამ, არამედ ზედაისზედა ქეევამ, გან-რამ-სთქედბინ მუცელი სიმრავლისაგან ჭამდეთამსა და სნეკუნ? ანუ შენ სადამე ესეცა სთქუა, ვითარმედ ნავი ტურთითა დამძიმებულთა უადვილესად განერთის ღელვათაგან, ვიდრელა სუბუქითა ტურთითა აღგებული? /რამეთუ სიმრავლისა მისგან ტურთისა დამძიმებულსა მას მცირედთა 25 A v B 108 /ღელვათა ზედა-აღდგომამ დაანთქამს, ხოლო რომელსა საზომისაებრ თვისსა C 78 აქუნდეს ტურთი, იგი ადვილად იქევიან ღელვათა ზედა, რამეთუ არა/რამ არს დამაყენებელ მისა. ეგრეთვე გუამი კაცისამ, სიმძიმითა დამძიმებული ზედა-მსზედა, ადვილად შთავარდების სენთა შინა, ხოლო რომელი სუბუქსა და ზომითსა საზრდელსა მიიღებდეს, მომავალსაცა სნეულებასა განავდებს, ვითარცა ღელვათა აღდგომილთა, და რომელი-იგი აქუნდეს უძღურებამ, მისგანცა განთავისფლდეს ადრე. 35

ანუ. თუ ფრიად ჭამამ უმეტესად ერგების უძღურთა, ვიდრელა ნაკლულევენად? ჭლომამცა სადმე უმძიმეს არს, ვიდრელა სირბილი, ვითარცა შენ იტყუ, და განსუენებამ უმძიმეს არს, ვიდრელა ბროლა. რამეთუ ძალი იგი ბუნებისა ჩუენისამ ლიტონსა და ზომითსა ჭამდესა ადრე მოიდნობს და სარ-

¹ აღმოგიცნო BC. უკუე — C. ² სახე B. ანგელოსთა C. იქევიდა C. ³ რაოდენიცა C. მოიპოვა C. ⁴ ბუნებასა გუნებას B. ⁵ კუალად — C. ჰხედავ C. ⁶ უსუსურობას B. ⁷ ჭამდეთას C. ⁸ და — AC. სნეკუნ B. სადმე AC. ⁹ აგებულნი B. ¹⁰ ზომისაებრ B. ¹¹ მისსა BC. ¹² აღრმ C. ¹³ თუ უკუეთუ B. ¹⁴ აღრმ C.

გებელად კაცისა ჰყოფს მას, ხოლო რაჟამს სიმრავლემ და თითოფერებაჲ ჰპადთაჲ მიიღოს და მერმე ძღვევად მათდა ვერ შეუძლოს, თითოფერთა მათ სენთა მოაწევს მის მიერ კაცსა ზედა.

5 5. / არამედ პირველისავე სიტყუსა მიმართ მივიქცეთ კუალად, რაჟამთა B v ვთქუათ მოხუცებულებოდა იგი მარხვისად და თუ ვითარ ყოველთავე წმიდათა, ვითარცა სამკვდრებელი და ნამარხევი მამული, ესრეთ მიიღეს და დაჰმარხეს. რამეთუ თითოეული მამაჲ შეიღსა თუსსა მიუთუალვიდა, ამისთვისცა შემდგომითი-შემდგომად ყოველთა / მიიღეს, ვიდრემდე ჩუენდაცა შოი / წია A 61 საუნჯემ ესე. C v

10 არა იყო სამოთხესა შინა ღვნობ, არცა ჰპამა კორცისა. შემდგომად წყლითრღუნისა იქმნა ღვნობ, შემდგომად წყლითრღუნისა უბრძანა ღმერთმან, ვითარმედ: „ჰამეთ ყოველივე, ვითარცა მხალი თივისაჲ“¹. კინაფთვან წარიკუეთა სასოებაჲ ზისრულისაჲ, მაშინ მიუშუა ღმერთმან შუებად. ხოლო სახმ გამოუცდელობისა ღვნისაჲ არს ნოე, რომელმან არა უწყოდა კმარებაჲ ღვნისაჲ, რამეთუ არა ჩუეულ იყვნეს კაცი სუმასა მისსა. და ამისთვის, ვინაფთვან არცა სხუაჲ ვინ ეხილა, არცა თუთ გამოცდილ იყო, შთავარდა ვენებასა შინა ღვნისასა. რამეთუ დაჰნერგა ნოე ვენაჯი და სუა ნაყოფისა მისგან / და დაით- B 109 რო², არა თუ რამეთუ მომთრვალე იყო და უწყესო, არამედ რამეთუ გამოუცდელ იყო საზომსა სუმისა მისისასა. ესრეთ ახლად მოპოვნებული არს სუ- 20 მად ღვნისაჲ და ესრეთ აღრინდელ არს პატიოსნებაჲ იგი მარხვისი.

რამეთუ მოსეცა მარხვისა მიერ მიეახლა მთასა მას³. რამეთუ უკუეთუშცა არა შეტურვილ იყო მარხვითა, ვითარცა იკადრა შესღვად ნისლსა მას მთასა ზედა, რომლისაგან კუამლი აღდიოდა? მარხვისა მიერ მცნებაჲ იგი ღმრთისაჲ მოილო თითითა ღმრთისაჲთა ფიცართა ზედა დაწერილი და მთასა მას ზედა 25 მარხვად წინამძღუარ რჩულისდებ/ისა იქმნა. ხოლო ქუენაყოვნებაჲმან გარდა- C 79 აქცია ერთი იგი კერპთმსახურებად, რამეთუ წერილ არს, ვითარმედ: „დასხდა ერთი იგი ჰჰამად და სუმად და აღდგეს სიმღერად“⁴. ორმოციისა დღისა ვედრებაჲ და მარხვად / მონისა მის ღმრთისაჲ უქმარ ყო სიმთრვალემან ერთმან, A v / რამეთუ ფიცარნი იგი ღმრთივე წერილნი, რომელნი მარხვამან მოიხუნა, B v 30 იგინი სიმთრვალემან შემუსრნა, რამეთუ არა ჯერ-იჩინა რჩულისმდებელმან, რაჟამცა ერთი მთრვალი მიიღებდა რჩულსა ღმრთისასა: ერთსა წამსა თუალი-სასა ერთი იგი, რომელსა ესწავა ღმერთი დიდთა მათ ნიჭთა მიერ, მეგვპტელთა ნაყოფანებისა მიერ კერპთმსახურებასა შთავარდა.

დალდე ორივე ესე ერთბამად და იხილე, თუ ვითარ მარხვად მიიყვანებს 35 კაცსა ღმრთისა და ვითარ შუებაჲ შინაგანმცემელ ცხობრებისა იქმნების.

6. გულსკვდა-ყავ, თუ რამან შეეაგინა ესავი და ყო იგი მონა ძმისა თუსისა? არა ერთმან საჰამადმან-ა, რომლისათჳს მისცა პირშშოვებაჲ თუსი?⁵ ხოლო სა-

¹ სიმრავლე B. ² მერმე C. შეუძლოს C. ³ მის მიერ — C. ⁴ მოვიქცეთ B. ⁵ მოხუცებულობა B. ⁶ ვიდრემდე C. ჩუენდა AC. ⁷ საუნჯე B. ⁸ სახე B. ⁹ ნოე C. ¹⁰ ეხილვა C. ¹¹ ნოე C. დაითრუო C. ¹² რამეთუ — B. მომთრვალემ C. ¹³ მისსა C. ¹⁴ აღრინდელი C. იგი — B. ¹⁵ რამეთუ არამედ B. მოსმცა C. ¹⁶ აღდიოდა B. ¹⁷ წყლისდებისა C. ქუენაყოვნებაჲმან C. ¹⁸ დასხდა / დაჲდა B. ¹⁹ მღერად B. ²⁰ მის — C. ერთმან (μ[ε]ν) ერთმან B. ²¹ წყლისმდებელმან C. ²² წყულსა C. ღმრთისასა + რამეთუ C. ²³ ნაყოფანებისა C. ²⁴ იხილმ C. ²⁵ გულსკვდა-ყავ C.

¹ დაბად. 9,3. ² დაბად. 9,20, 21. ³ გამოსლ. 24,18. ⁴ გამოსლ. 32,6. ⁵ დაბად. :25,30—34.

- მოდელ არა მარხვამან ლოცვითურთ მიანიჭა-ა დედასა თუსსა?1* ანუ სამფსუნ ძლიერი ვინ უძლეველ ყო? არა მარხვამან-ა, რომლითა მიუღდა მუცელსა დე-
 B 110 დისასა?2* მარხვამან შვა იგი, მარხვამან აღზარდა, მარხვამან განამ/კნო, ვითარ-
 C v ცა ანგელოზმან უბ/რძანა დედასა მისსა, ვითარმედ: ყოველივე ვენაჯისაგან გამოშავალი არა ჭამოს და ღვინო და თავფლუქი არა სუასა3*.
- 5
 მარხვად წინამსწარმეტყუელთა შობს, ძლიერთა განამკნობს, მარხვად რჩელისმდებელთა განაბრძნობს. მარხვად მცველი არს კეთილი სულისა და ჯორცთა ზღუდე, უცთოველი და ძლიერი საჭურველი მკედართად და გამომცდელი მოღუაწებად. ეგე განსაცდელთა განაქარებებს, ეგე საცხებელი არს ღმრთის მოშიშებისად, მომპოვნებელი სიფრთხილისად, მომატყუებელი სიწმი-
 10
 A 62 დისად, ბრძოლა/თა შინა მძლედ გამორჩნდების, მშუღობასა შინა და მყუდროე-
 ბასა დაყუდებასა ასწავლის, მონაზონთა წმიდა-ჰყოფს, მღდელთა სრულ-ჰყოფს სიწმიდით მღდლობად, რამეთუ შეუძლებელ არს თვნიერ მარხვისა მღდლო-
 ბისა შეკრებამ არა აწ ოდენ, ჭეშმარიტსა ამას საიდუმლოსა მსახურებასა, არამედ ძუელისა მისცა რჩელისა მსახურებასა შინა, რომელი-იგი სახმ იყო
 B v ამისსა./ ამან ყო ელისა მხილველ დიდისა მის საკურველებისა, რამეთუ ორმოცი-
 სა დღისა მარხვითა სული თვის განიწმიდა და ესერა ღირს იქმნა ქორებს შინა
 C 80 ხილვად უფლისა4*, ვითარცა შესაძლებელ არს /კაცისა მიერ ხილვად მისა. მარხვითა მისცა დედაცასა მას შვილი მისი და მარხვისა მიერ მძლე ექმნა სი-
 კულილსა. და კუალად კმა იგი, რომელი გამოვიდა პირისა მისგან მმარხვე-
 20
 ლისა, დაუქმნა ურჩელოსა მას ერსა ცანი სამ წელ და ექუს თუე. რამეთუ აღირჩია თავისაცა თვისსა ქირებამ, რამთა მოღრთოს მოუღრეკელი იგი გული ქედფიცებლთა მათ. ამისთვის თქუა: „ცხოველ არს უფალი, უკუეთუ იყოს ქუეყანასა ზედა წყალი თვნიერ პირისა მიერ ჩემისა“5*. და მოაწია ყო-
 25
 ვრელსავე ზედა ერსა მარხვად სიყმილისა მის მიერ, რომელი-იგი შერთა საღ-
 მრთობთა ყო, რამთა შეუებისა და განსუენებისა მიერ შობილი იგი უკეთუ-
 რებამ განაქარავს.
- ხოლო ელისესი იხილე, თუ ვითარი იყო ცხორებამ? ვითარ იყოფოდა სომანიტელსა მას თანა? ანუ იგი თუთ ვითარ შეიწყნარებდა წინამსწარმეტყუ-
 30
 A v ელთა? არა მხლითა ველურითა /და მკირედითა ფქვილითა ანუ კვებდა-ა?6*/
 B 111 რაუამს მხალიცა იგი, რომელსა ეწოდების ტოლიბი, ჭამეს და კნინდა მოკუ-
 დებოდეს, რომელთაცა მიიღეს, უკუეთუმცა ლოცვითა მით მმარხველისაათა არა განქარებულ იყო წამალი იყო სასიკუდინე7*. და ესერა ჰპოო მარხვად, ვი-
 თარმედ ყოველთა წმიდითა საღმრთოასა ცხორებისა მიმართ წარუძლუა.
- C v 7/არს ბუნებამ შეშისად, რომელსა ეწოდების ამიანტე, რომელი-იგი დაუ- 35
 წუველ არს ცეცხლისა მიერ, რამეთუ ვიდრემდის ცეცხლსა შინა იყოს, ვი-
 თარცა ნაყურცხალი არს, ხოლო გამო-რამ-ილო ცეცხლისაგან, ვითარცა

1 სამსონ B. 2 შჭელისმდებელთა C. 3 ჯორცთა ზღუდმ C. და2 — B. 4 და მყუდ-
 როებასა — B. 5 სიწმიდით მღდლობად — B. თენორ B. 6 საიდუმლოსა B. 7 შჭელისა C.
 სახე B. 8 მძლმ C. 9 უშჭელისა C. თთუმ C. 10 თენორ B. 11 — ერსა ზედა B. რომელი-იგი
 შერთა საღმრთობთა ყო — B. 12 იხილმ C. 13 და რაუამს B. 14 მმარხველისაათა მმარხველისა
 მის B. 15 სასიკუდინე C. 16 კოვო C. 17 ყოველთავე B. 18 ამიანტე C. რომელი-იგი C. დაუწველ B.
 19 — ილო B.

1* I მეფ. 1, 13 — 20. 2* მსაჯ. 13, 4. 3* მსაჯ. 13, 14. 4* III მეფ. 19, 8 — 13. 5* III
 მეფ. 17, 1. 6* IV მეფ. 4, 42, 44. 7* IV მეფ. 4, 39 — 41.

წყლისა მიერ განბანილი; ესრეთ უბრწყინვალესად ჩანს. ეგევითარნი იყვნეს გუმნი სამთა მათ ყრმათანი ცეცხლსა შინა ბაბილონისასა. და მარხვისაგან იყვნეს იგინი შეუხებელ¹, რამეთუ დიდსა მას საყუმისა შინა ცეცხლისასა, ვითარცა ოქროა, ესრეთ უვნებელად იყვნეს ცეცხლისა მისგან და ოქროსა-
 5 ცა უძლიერეს იყვნეს, რამეთუ არა დაადნობდა მათ ცეცხლი იგი, არამედ ჰმარხვიდა მათ შეუხებელად აღსა მას შინა, რომელსა ვერვინ წინააღმდეგობდა, რომელი-იგი ნავითა და ფისითა და ნახსლევითა ეგზებოდა და ვიდრეღა ორმე-
 10 ოცდაცხრა წყრთა ამალღებულ იყო და გაერემო მისა ყოველთავე მოსწყუვიდა, **B v**
 ვიდრეღა მრავალნი ქალღვევლნი მოსწყუნდა. და ესევითარსა მას ცეცხლსა შინა შევიდეს და მარხვისა მიერ ყრმათა მათ დათარგუნეს იგი. და /ქარი ნიავისა **A 63**
 ცუართითურთ მძაფრსა მას ცეცხლსა შინა მიეცა მათ, რამეთუ არცა თუ მათთა მათთა იკადრა ცეცხლმან შეხებად, რამეთუ მარხვითა მოზრდილ იყვნეს თმანი მათნი².

7. /ხოლო დანიელ, კაცი იგი გულისათქემელი, რომელმან სამსა შუდეულ- **C 81**
 15 სა პური არა ჰკამა და წყალი არა სუა³ და ღომთაცა მარხვად ასწავა⁴, შე-რამ-ვიდა მღუმესა მას. რამეთუ ვითარცა ქვისა მიმართ, ანუ რვალისა, ანუ სხვსა რამსმე ნივთისა წინააღმდეგობისა, ესრეთ ვერ შემძლებელ იყვნეს ღომ-
 20 ნი იგი კბილთა მათთა მიახლებად მისა. ესრეთ, ვითარცა საწოდებელმან აწდვის რკინამ, აწლო მარხვამან გუამი კაცისამ მის და ყო იგი შეუხებელ ღომთა მიერ, რამეთუ არა აღადგედეს იგინი პირსა მათსა წმიდასა მას ზედა.

მარხვამან დაწრიტა ძალი ცეცხლისა, დაუყვნა პირნი ღომთანი, მარხვად ლოცვასა ცად აღამალღებს და ფრთე ექმ/ნების მას ღმრთისა მიმართ აღსლვი- **B 112**
 სათუს. მარხვად წინამძღუარი არს განსუენებისა, დედაი არს სიმრთელისა, მასწავლელი ჰბუჯთა, სამკაული მოხუცებულთა, კეთილი თანამავალი მოგზა-
 25 ურთა, უცთომელი თანამკვდრი მკვდრთა. არა იჭუეულ არნ ქმარი, რაჟამს ზედაენ მეუღლესა თუსსა მარხვასა შინა, არცა კულად მეუღლე მისი შეიწუვინ შურითა, ზედაენ რამ ქმარსა მარხვასა შინა. სადა ვინ დაავლახაჲ სახლი თსი მარხვითა? აღრაცხენ დღესისა საუ/ნკენი შენნი და აღრაცხენ შემდგომად ამი- **C v**
 30 სა და იხილო, /ვითარმედ მარხვისა მიერ არარად მოაკლდეს სახლსა შენსა, **A v**
 მარხვისა მიერ არა რომელი პირუტყვ გოდებნ სიკუდილსა, არა სადა არნ სისხ-
 ლი, არცა სადა ჩანნ ბრძანებამ, გამოსრული მძლავრისა მის მუცლისა მიერ, დაცხრომილ არნ მახვლი იგი მზარეულთა.

შაბათი მიეცა ჰურითა განსასუენებელად და იტყუს: რამთა განისუენოს კარაულმან და მონამან შენმან⁵. იყავნ მარხვად განსასუენებელად ზე/დასზე- **B v**
 35 დათა მათ შრომათა მონათა და მსახურთა და რომელნი დაუცხრომელად ისწრაფიან მონებად მუცლისა. განუსუენე მზარაულსა შენსა, ეც მოცალუბამ მეტ-
 რაპეზესა შენსა, დააყენე კელი მელუნისა, დასცხერინ იგიცა, რომელი თითო-

1 უმბრწყინვალესად B. 2 ცეცხლსა ჰმას B. ბაბილონისასა B. მარხვისაგან მარხვის მიერ B. 4 ოქრონი C. 7 ეგზებოდა B. და — AB. 8 აღმალღებულ BC. მისსა BC. 11 მძლავრსა C. მოეცა C. 14 გულისსათქომელი A. 17 რამე B. 21 დაუეუნა B. 23 ფრთქ C. მას (აბრქ) მდ-ს C. 23 სიმრ-თლისა B. 23 აჭუეულ B. 24 ჰხედაენ C. მეუღლქ C. 27 ჰხედაენ C. 28 შინ B. აღრაცხე 2° B. ამისა B. 29 არამ C. 33 შუათი B. 33 შრომათა C. 36 განუსუენქ C. მზარეულსა BC. 37 დასცხერინ C.

1* დანიელ 1, 8—16. 2* დანიელ 3, 24 — 50. 3* დანიელ 10, 3. 4* დანიელ 5, 16—22. 5* გამოსლ. 20, 10.

- ფერთა მათ მოსადნობელთა საქმელთა ჰკაზმავნ, დასწყინარდინ სახლიცა შენი მრავალთა მათ ამბოხებათაგან და კუამლისა მისგან და ორთქლისა და ჩხივილისა ტაფაკთაჲსა და ზე და ქუე მავალთა მათგან, რომელნი-იგი ჰმონებენ მუცელსა, ვითარცა ეფალსა ბორცისა. ხარკის მეძიებელნიცა ოდესჲე მცირედსა განსუენებასა მიანიჭებენ კაცთა მათ, რომელნი კელმწიფებასა შინა მათსა 5
- C 82 არიან. ეცინ მუცელმანცა მსა/ხურთა მისთა მცირედი რამე განსუენებაჲ, შეწირენინ ჩუენდა მცირედთა ამათ დღეთა შესაწირავი, რომელი-იგი მარადის ითხოვს და არა ოდეს განძღობის; რომელი-იგი დღეს მიიღებს და ხვალე დაივიწყებს; რაჲამს განძღობს, მაშინ მარხვისათვის იტყუნ და აქ/ებნ მას, რაჲამს დაცარიელდის, დაავიწყდიან სიტყუანი იგი. 10
- A 64 8. / მარხვამან სესხისა ბუნებაჲ არა უწყის, არა ყარნ აღნადგინებისაგან ტაბლაჲ მმარხველისაჲ, არა აშფოთებედ ობოლსა შეილსა მმარხველისასა ვახშნი მამულნი, ვითარცა გუელნი გარემოდგომილნი. და კულად, მარხვაჲ მიზეზიცა არს სიხარულისაჲ, რამეთუ ვითარცა წყურთელსა ტკბილად უჩს სუმაჲ წყლისაჲ, ეგრეთეჲ მშვიერსა ჰამადი ყოველიეჲ ჰამოდ და ტკბილად უჩს. რამეთუ რაჲამს მარხვამან საშუალ შემოილის თავი თვისი და სიმძიმე იგი სანუაგეთა მათ მრავალთაჲ და შუებისაჲ განკუეთის, სურვიელ გყვის შენ ჰამისა მიმართ. და ამისთვის, უკუეთუ გნებაჲს, რამათა ტკბილ იყოს ტაბლაჲ შენი და საწადელ, თავი-იდეჲ შრომაჲ იგი მარხვისაჲ. 15
- C v ხოლო შენ ესრეთ უფლებულ ხარ შუებისაგან ფრიადისა, რომელ თავი- 20
- B v სა თვისისა შუებასა განაქარებებ და ვერ გულისჰამა-ჰყოფ და / უზომომსა მისგან გემომსმოყუარებისა გემოსა მას საქმელთასა უშინო ჰყოფ და განაჰყუენი, რამეთუ / არარაჲ არს ესევეთარი საწადელი საქმე, რომელიმცა ზედამს- 25
- A v ზედა განძღობითა მისითა არა შეურაცხ იქმნა, ხოლო რომლისა მოგებაჲ არა ზედამსზედა იქმნებოდის, მითა განძღობაჲ საწადელ არს. ამისთვის დაჰმადღებელმანცა ჩუენმან განავო, რამათა სხუად და სხუად იქცეოდის ცხოვრებაჲ ჩუენი, რამათა ესრეთ მდლიერ ვიყენეთ მოცემულთა მათ ზედა კეთილთა. 30
- A v არა ჰხედავა, რამეთუ მზეცა უბრწყინებელ არს შემდგომად დამისა და მღჰმარებაჲ უტკბილეს არს შემდგომად ძილისა და სიმრთელმ / უსასურველეს არს შემდგომად ჰირთა სნეულებისათა? ეგრეთეჲ ჰამად უსაწადელეს არს შემდგომად მარხვისა მდიდართათვისცა და ტაბლაკეთილთა და გლახაკთათვისცა და უქონთა. 35
- B 114 9. გეშინოდენ იგავისა მისგან მდიდრისა მის, რამეთუ იგი მისცა ცეცხლსა ამის ცხოვრებისა ნუყეამან, რამეთუ არა უსამართლოებისა, არამედ შუებისა და ფუფუნებისა მისისათვის ბრალეული შეიწყებოდა აღსა მას შინა 35
- B 114 საკუთმლისასა. აჲ უკუე / წყალი საჰმარ არს, რამათა დავშრიტოთ ცეცხ/ლი 35
- C 83 იგი.

3 მავალთა მრავალთა C. 4 მეძიებელნი C. 6 განსუენებაჲ+ეცინ B: ?მ? AC, მს B. 8 ხელმ C. 12 აშფოთებელ ამთობელ B. 13 გარემოდგომილნი C. 14 უჩს BC. 16 საშუალ A, საშოლ B. სიმძიმე C. სანოაგეთა B, სანოაგეთა C. 18 შრომა C. 21 გულისხმა-C. 22 გემომსმოყუარებისა B. ვანაჰყუენი C. 23 საქმე C. 24 ამისთვის C. 26 დამადღებელმან C. იქცეოდის C. 27 მდლიერ A. 28 ხედავა B. მშცა C. 29 მღჰმარებაჲ უტკბილეს არს შემდგომად ძილისა) ძილი უტკბო არს შემდგომად მღჰმარებისა B. (B-ში ეს ფრაზა ამგვარად გვიან გადაუკეთებიათ, ხელნაწერში ჩანს ვადაკეთების კვალი). სიმრთელე B. 30 უსაწადელე B. 33 ეშინოდენ B.

და არა ხოლო თუ მერმისა მის საუკუნომასათსუ ოდენ საკმარ არს მარხეა, არამედ კორცთათსცა მებრ უმჯობეს არს, რამეთუ ფრიალი იგი ფუფუნებაა წინამძღუარ არს საღმობათა და დაცემათა, რაჟამს-იგი ბუნებაა იღვლევიზი და სიმძიმესა მას კორცთა სიზრქისასა ვერ თავს-იღებნ.

- 5 იხილე და ეკრძალე, ნუუკუე აწ არა გენებოს მიღება მწყლისა და უკუა-ნაფსენელ წუეთისა ერთისათს გული გითქუმიდეს, ვითარცა მდიდარსა მას!¹. არასადა ვინ დაითრო სუმითა წყლისათა, არავის ელმოდა თავი წყლისაგან, არავის მსუმელსა წყლისასა ეკმარნიან სხუსა ფერკნი სავალად, არცა ვისნი ფერკნი შეიკრნეს წყლისაგან, არცა ვისნი კელნი უკმარ იქმნეს წყლისა მიერ.
- 10 რამეთუ ფუფუნელნი იგი მოდნობასა ცერ მიემთხუევიან და ამისთს გარდარეული სნეულება მკორცთა მოატყუან, ხოლო მმარხველისა ფერი შეუნიერ არნ. არა განწითებულ არნ / იგი ურცხვროდ, არამედ შემეკობლი არნ სიყუთ- B v ლითა მით შეუნიერიითა და წმინდიითა, დამნდა უპყრიედ თუალნი მისნი, / და- A 65 წყნარებით არიედ სლვანი მისნი და ხტი აქუნ ეს გონიერებისა, სიცილიითა
- 15 გლისპითა არა შეგინებულ არნ, საზომი იცინ სიტყუსა, სიწმიდმ აქუნ გუ- C v ლსა.

- მოიკსენენ საუკუნითგანნი იგი წმიდანი, რომელთათს სოფელი ესე ღირსე არა იყო, რომელნი „იქცეოდეს ხალენებითა და თხისა ტყაეებითა, ნაკლულევანნი, კირვეულნი, ძვრხილულნი“², მათსა ემსგავსე ცხორებასა. უკუეთუ
- 20 გნებავს, რაათა მათ თანაცა ნაწილი გაქუნდეს.
- რამან განუსუენა ლაზარეს წლითა შინა აბრაჰამისთა?³ არა მარხვამან-ა? ეგრეთვე მსგავსად დიდისა მის იოვანესი ცხორება მარხვამ ხოლო იყო⁴, რომელსა არცა ცხვიდარი აქუნდა, არცა ტაბლა, არცა ქუეყანამ სავნავი, არცა სავნეელის მზიდველნი კარნი, არცა იფქლი, არცა მეპურე, არცა
- 25 სხუად რამე ამის ცხორებისგანნი. ამისთს უდიდესი ნაწმობათგან დედათამ- B 115 სა არა აღდგომილ არს უფრომს იოვანე ნათლისმცემელისა⁵ და კულად ნეტარისა პავლესი: სხუათა მათ კირთა თანა მარხვამცა იყო სიქადულად, ამისთსცა მესამედ ცადმდე აღიტაცა იგი⁶.

- ხოლო თავად ამას ყოველსა ზედა უფალმანცა კორცნი იგი, რომელნი
- 30 ჩუენთს შეიღონსა, მარხვითა შეზღუდნა და ესრეთ ეშმაკისა წინა-აღდგომანი თავის-ისხნა ერთად, რაათა ჩუენ გუასწავლოს, რაათა მარხვითა განწყუართ- C 84 ნეთ და დავმწყსნეთ თავნი ჩუენნი⁷ და მით განმეკნდეთ განსაცდელთა შინა. და კულად წინააღმდგომსა მას შიმშილისა მიერ ვითარცა კელთ-ღებად მიუშუა, რამეთუ თულთმუედგამ იყო მისდა სიმე/ღლისა მისთს ღმრთეებისა, A v
- 35 უკუეთუშეცა ნაკლულევანებისა მის მიერ არა დამდაბლებულ იყო კაცობრივისა ბუნებისა მიმართ, ხოლო რაჟამს ზეცად აღვიდოდა, მიიღო საზრდელი, რამ-

² მებრ — B (B-ში ეს სიტყვა ამოშლილია). ³ რაჟამს-იგი რ'ეს C. წინამძღუარ არს საღმობათა და დაცემათა რაჟამს-იგი ბუნებაა — A (ეს ფრაზა შემდეგ ჩაუმატებთ C ხელნაწერში).

⁴ იხილმ C. ეკრძალმ C. ⁵ იქმნენ C. ⁶ მარხვისა B. ⁷ დამნდა და შეუნიერად C. (სუსხის „და შეუნიერად“-ში „უე“ და „იერ“ მარცვლების ამოფხვკით ეს ორი სიტყვა „დამნდა“ გადაუკეთებიათ). დამწყნარებულ C. ⁸ სიწმიდ B. ⁹ იქცეოდეს C. ¹⁰ ემსგავს C. ¹¹ ეგუე B, ეგრევე C. მოვანესთა B. ¹² სავნეელისა BC. მეპურე C. ¹³ მოვანე B, იოვანეს C. ¹⁴ მარხვამ C. ¹⁵ ცადმმ C. ¹⁶ შედომისა B. ¹⁷ გუასწავოს C. განვიწუართნეთ C. ¹⁸ დავმწყსნეთ B. ¹⁹ გენებისა B. ²⁰ მარხვისა B. ²¹ მარხვისა B.

¹ ლუკა 16, 24. ² ებრ. 11, 36—37. ³ ლუკა 16, 23. ⁴ მათე 3, 4. ⁵ მათე 11, 12.

• II კორინ. 11, 27; 12, 2. ⁷ მათე 4, 2.

თამცა სარწმუნო ყო ბუნებაა გუამისა მის აღდგომილისაჲ. არამელ შენ გან-
 B v კოხებისაგან და განზრქომისა კორცთა შენთაჲსა / არა დასცხრები, ხოლო გო-
 მებასა შენსა, რომელსა-იგი განკლევ სიყმილითა ცხოველსყოფელთა და საღ-
 მრთოთა სწავალთაჲთა, ყოლადვე არა ჰზრუნავ. ანუ არა უწყი-ა, რამეთუ ვი-
 თარცა სახედ ბრძოლასა შინა ერთისა მის მბრძოლისა ახოვნებით მოთმინება- 5
 მან დამკუება და ძლევება ყვის მეორისაჲ? ეგრეთვე, რომელმან კორცთა
 დწოლაჲ შეჰმატოს, სულსა დაჰქსნის, და კუალად, რომელი სულისა მიმართ
 C v განაწესებდეს, იგი დაიმონებს კორცთა, რამეთუ ესენი ურთიერთას წინააღ-
 მდგომ არიან¹⁰. ამისთვის უკუეთუ გნებავს ძლიერ ყოფიან გონებისა შენისაჲ,
 მომწყსენ კორცი შენი მარხვითა, რამეთუ ამას იტყვს მოციქული, ვითარ- 10
 მელ: „რამზომ გარეშე კაცი ჩუენი განიხრწნების, უფროასად შინაგანი გან-
 ხლდების“²⁰, და კუალად იტყვს, ვითარმელ: „რაცამს უძლურ ვიყო, მაშინ
 ძლიერ ვარ“³⁰.

არა უგულებელს-ჰყენ-ა განხრწნადნი ესე ჰამადნი? არა გწადოდის-ა ტა-
 B 116 ბლისა მისთვის უოხვნოთა—სასუფეველისა / ცათაჲსა, რომელსა-იგი აქა მარ- 15
 ხვაჲ წინა განგიშადებს შენ? არა უწყი-ა, რამეთუ უზომოებითა მით სიმაძ-
 ლრისაჲთა უმეტესად განაზრქებ შენ ზედა მტანჯველსა მას მატლსა? რამეთუ
 ვინ სადა მიიღო შუებითა და ფუფუნებითა ზიარებაჲ რამე მადლისა საღმრ-
 თოთაჲ?

A 66 / მოსე რაცამს მეორესა მას რჩულსა მიიღებდა, მეორეცა მარხვაჲ ეკმარა, 20
 და ნინეველთა უკუეთუმცა პირუტყუნიცა არა მარხვის მოდგამ ეყენეს, არამცა
 სამე განრამილ იყვნენ რისხვისა მისგან დაქტევიან. ანუ ვიეთი ძუალები
 დაცევა უდაბნოა?⁴ არა კორცის მეძებელთაჲ მათ-ა⁵? მათ ვერდემ-

C 85 დის მანანაჲ იგი და კლდისა მისგან გამო/მდინარე წყალი კმა ეყოფოდა, მეგ- 25
 უბტელთა სძლევდეს, ზღუასა ზედა ვიდოდეს⁶, არა იყო თესლებსა მათ-
 სა უძლური. ვინათგან უკუე მოიკსენეს კორცი იგი ქუაბთაჲ?⁷ მათ და
 მიიქტეს გულისთქუმითა მათითა ეგუბტელ, ვერლარა იხილეს ქუეყანაჲ იგი აღ-
 თქუმისაჲ.

B v არა გეშინის-ა სახისა ამისგან? არა სძრწი-ა ნაყოფანებისაგან, / ნუუკუე 30
 შენცა კეთილთა მათ საუკუნეთაგან განგაგდოს?

რამეთუ არცა თუმცა ბრძენსა დანიელს ეხილნეს ხილვანი იგი, უკუ-
 ეთუმცა არა მარხვითა განებრწყინვა სული თვისი, რამეთუ ზრქელნი ჰამადნი
 ვითარცა ნისლის სახეთა კუამლთა აღმოუტევებენ და, მსგავსად ღრუბლისა
 კშირისა, სულისა მიერ წმიდისა გონებასა შინა მოსრულთა ბრწყინვალეობათა
 შეამარლუევენ. ხოლო ანგელოზთაჲცა უკუეთუ არს რამე საკმელი, ჰური 35
 არს, ვითარცა წინამწარმეტყუელი იტყვს, ვითარმელ: „ჰური ანგელოზთა

² შენთაჲ B. დასცხრები C. ³ განკლევს C. ცხოველსყოფელთა C. ⁵ ბრძოლასა B. ⁷ დწო-
 ლაჲ BC. ⁸ დაიმონებს B. ⁹ ამისთვის BC. მომწყსენ C. შენი B. ¹¹ გარეშე C. ¹⁴ ესე—AC.
¹⁵ აქაჲ C; ¹⁷ განაზრქებ C. ²⁰ მოსე C. შჯულსა C. მოიღოდეს C. იქმარა C. ²¹ მარხვისა
 C. ეყენეს| ყოფილ იყვნენ B. მათ B. ²⁴ გამომდინარე C. ²⁷ ეგუ-
 ბტელე C. ²⁸ კსძრწია C. ნაყოფანებისაგან BC. ³⁰ მათგან საუკუნეთა BC. ³³ აღმოუტევებენ B,
 აღმოუტევებენ C. ³⁵ შეამარლუევენ B. ანგელოზთაჲცა C. უკუეთუ + ოდენ B. ³⁶ ანგელო-
 თაჲ C.

¹⁰ გალატ. 5, 17. ²⁰ II კორინ. 4, 16. ³⁰ II კორინ. 12, 10. ⁴⁰ ებრ. 3, 17. ⁵⁰ რიცხ. 14—37. ⁶⁰ ფსალმ. 104, 37. ⁷⁰ გამოსლ. 16, 3.

ქვა კაცმან^{1*}, არა ვორცი, არცა ღვწო, არცა სხუანი იგი სახენი მონათა მათ მიერ მუცლისათა მოპოვნებულნი.

- მარხვაჲ საჭურველი არს წყობისა მიმართ/ეშმაკთაჲსა, რამეთუ „ესე C v ნათესავი სხუთა არარაჲთა განიდევნების, არამედ ლოცვითა და მარხვითა“^{2*}.
- 5 აწ/კეთილნი იგი მარხვისანი ესე არიან, ხოლო სიმამლრე და ნაყროვნებაჲ A v დასაბამი არს გინებისა, რამეთუ მეცხეულად შეუბასა თანა და მომთრევალობასა და თითოფერთა მათ გემოჲს/მოყუარებათა შეერთვის ყოველივე სახმ B 117 შეგინებისა პირუტყუებრივისაჲ. ამის მიერ იქმნეს კაცნი ცხენ მტბიერ აღძრვისა მისთვის და ზრზვნისა, რომელი ფუფუნებისა მიერ შეეღას სულსა შინა.
- 10 მომთრევალეთა მიერ იქმნებიან შეცეალუბანი ბუნებისანი, რამეთუ მამაკაცთა თანა დედაკაცებასა და დედათა თანა მამაკაცებასა ეძიებდიან^{3*}. ხოლო მარხვამან მეულღებისაჲ საზომი იცინ და რჩულისა მიერ შენდობილისაჲ, უზომოებაჲ ტანჯის და შეთქუმულებით მოცალუბად სცის, რაჲთა დაადგრენ ლოცვასა შინა^{4*}.
- 15 10. ნუ განყენებითა ოდენ საკმელთაჲთა დაუდებ საზღვარსა სიკეთესა მას მარხვისასა, რამეთუ მარხვაჲ ჭეშმარიტი არს ბოროტთაგან უცხოყოფაჲ. „განჯნენ ყოველივე საკრველი უმჭავროებისაჲ“^{5*}, მიუტევე მოყუასსა გულისწყრომაჲ, მიუტევენ მას თანანადებნი მისნი. „ნუ/საშველად და ლალვად C 86 იმარხავ“^{6*}. ვორცა არა შუამ, არამედ ძმასა შენსა შეშუამ; ლონოსა განყენებნი, არამედ მაგინებლობაჲ ვერ დაუთმობ; მწუხრამედ მოთმინე ხარ/ B v გემოხსნილისა, არამედ განჰკად დღესა მას სამჭავროთა შინა.
- ვაჲ არს მათდა, რომელნი მთრეველ არიან თვნიერ ღვწისა^{7*}. გულისწყრომაჲ მთრეველობაჲ არს სულისაჲ, რამეთუ უცნობელ და ცოფ ჰყოფს მას ვითარცა ღვწოჲვე; და კუალად მწუხარებაჲ სიმთრეველ არს, რამეთუ იგიცა დაანთქამს გონებასა; შიში კუალად სხუაჲ სიმთრეველ არს, რაჲამს-იგი, სადა A 67 არა ჭერ-იყოს, მუნ იქმნებოდის, რამეთუ იტყუს, ვითარმედ: „შიშისაგან მტერისა იჯენ სული ჩემირ“^{8*}. და ესრეთ ყოველი ვნებაჲ, დამაბნელებელი გონებისაჲ, სიმთრეველად სამართლად სადმე იწოდოს.
- 30 გულისკმა-ყავდა კაცი მრისხანე: ვითარ დაითრვის იგი ვნებითა მით, არა არნ უფალ თავისა თვისისა, უმეცარ არნ თავისა თვისისა და უმეცარ არნ მახლობელთა მიმართ, ვითარცა ღამით მბრძოლი ყოველთა შეეხის, ყოველთა თანა სტებინ, განუნახველად ზრახვენ, ძნიად დასამჭირველ არნ, აგინებნ, სტემნ, ექადინ, ფუცავნ, ღალადებნ, განსთქედინ, კუამნ.
- /ივლტოდე ამის მთრეველობისაგან და ნუცა ღვწისაჲ თავს-იდებ, ნუ C v უსწრობ სუმითა ღვწისა ფრიადისაჲთა სუმაჲ წყლისასა, ნუცა გექმნების B 118 მთრეველობაჲ განმზრახ მარხვისა, რამეთუ არა იქმნების სიმთრეველითა შეს-

1 ღონოზა B. 5 აწ+უკუმ C. სიმამლრე C. ნაყროვნება BC. * მეცხეულად BC. მთრეველობასა C. 7 სახე B. 11 დედაკაცობასა C. მამაკაცობასა C. 12 შველისა C. 13 მოცალუბა B. 17 განჯკენ C. უმჭავროებისა B. 18 მიუტევე B. სასქლად C. 19 სკამ B. 20 მაგინებელსა C. მწუხრამდ C. 22 არიან არიან A. თვნიორ B. 24 სიმთრეველ C. 25 სიმთრეველ C. 26 ვითარმედ—C. 27 ყოველივე B. 28 ეწოდოს C. 29 გულისხმა C. 30 მრისხანე C. 30 და არა AC. უმეცარ არწთავისა თვისისა—C (C ნუსხაში ეს ფრაზა ამოშლილი). არს 30 B. 32 ზრახვენ C. 34 ივლტოდე C. 36 მთრეველობათა B.

1* ფსალმ. 77,25. 2* მარკ. 9, 29. 3* იერემ. 5,8. 4* I კორინ. 7, 5. 5* ესაია 58,6. 6* ესაია 58, 4. 7* ესაია 51, 21. 8* ფსალმ. 63,2.

ლვამ მარხვასა, ვითარცა-იგი არცა ანგაპრებითა სიმართლედ, არცა შეგინებითა სიწმიდედ და რაათა ერთბამად ვთქუა: არა იქმნების უკეთურებითა შეს-
 ლვამ სათნობად, სხუამ არს კარი იგი მარხვად მიმყვანებელი, რამეთუ სი-
 თრვალმ შეგინებად მიიყვანებს, ხოლო მარხვად მიიყვანებს ნაკულუევანება-
 სა ზედა კმაობამ. მკედარი იგი პირველვე გამოიციდინ და მწყსინ თავსა თვისსა
 და მმარხველი იგი წინამთვე იმარხავენ. ნუ დაიკრებ პირველვე ხუთისა მის
 დღისა სიმთრავლესა, ვითარცა შურისგებით დღეთა მათთვის და ვითარცა

A v შეტყუილით რჩულისმდებელისა მის, /რამეთუ ამაოდ შურები, კორცთა
 დაუმძიმებ და არა თუ ნაკულუევანებასა ნუგეშინის-სკემ. არა მისანდობელ
 არს საუნჯემ იგი, განკურტირისა ქურსა შთაასხამ, რამეთუ ღვინო იგი გან-
 10 კედელ და დიოდის /თვისა გზასა, ხოლო შენ სხუამ არამ დაგრჩეს მისგან.
 B v არამედ ცოდვამ თდენ. მონამ ევლტინ მეუფესა მცემარსა, ხოლო შენ დად-
 C 87 გრომილ ხარ ღვინოსა თანა, რომელი-იგი მარადის თავსა გცემს. საზომი
 კეთილი ღვინისა კმარებისამ არს საკმარი კორცთამ. უკუეთუ კულა გარეგან
 საზღვართა განვიდეს, ხვალე მოხვდე თავითა დამძიმებულითა, ფქნარებით,
 15 წუადებით და ჰყროდი დამპლისა მის ღვინისაგან, ყოველივე შენ გარემო-
 გივიდოდის, ყოველივე ოხრა გეგონოს.
 სიმთრავლე მოიყვანებს ძილსა, ძმასა სიკუდილისასა, და კულად —
 მღძქარებასა, სიზმართა დამსგავსებულსა.

11. უწყვი-მეა, თუ ვისი გეგულების შეწყნარებამ თავსა შორის შენსა?
 რომელმან-იგი თქუა, ვითარამე: „მე და მამამ მოვიდეთ და საეანმ მის თანა
 ვყოთ“^{1*}. აწ უკუე რად მიიღებ პირველად სიმთრავლესა და დაუქშავ მეუფესა
 კარსა შესლვად შენ შორის? რამათს აწუეე მტერსა პირველვე დაპყრობად
 სიმტკიცისა ზღუდეთა შენთასა? სიმთრავლემან უფალი არა შეიწყნარის, სიმ-
 თრავლემან ჰული წმიდამ განიოტის. რამეთუ ვითარცა კულამან განასხნის
 20 ფტრ/კარნი, ეგრეთვე მადლნი სულიერნი განიოტნის სიმთრავლემან. ხოლო
 მარხვამ ქალაქისა შეუნიერებამ არს, უბანთა დაწყნარებამ, სახლთა მშუდობამ.
 მონახებთა კრძალულებამ. გნე/ბავს-ა, რაათა იხილო პატრიოსნებამ მისი/
 25 /გულისკმა-ყავ დღენინდელი მწუხრი და ხვალინდელი და იხილო ქალაქ-
 შფოთისაგან და ამბოხებისა დაწყნარებად შეცვალბული. არამედ ვილოცავ
 მე დღენდღელსა ამას დღესა მსგავს ყოფად ხვალისა დაწყნარებითა და რაათა
 ხვალინდელი არარაათა ნაკულუევან იყოს დღესისაგან ბრწყინვალებითა.

A 68 ხოლო უფალმან, რომელმან მომიყვანა ჩუენ მოქცევასა ამას წელიწა-
 დისსამ, მოგუანიკენ ჩუენ, რაათა, ვითარცა მოლუაწეთა, მოლუაწებთა ამათ
 შინა სიმტკიცე და ძლიერებამ მოთმინებისამ ვაჩუენოთ და რაათა მივიწინეთ
 35 გკრჯუნოსანსა მას დღესა, უფალსა მას დღეთა — აწ საცსენებელსა ცხო-
 ველსყოფელისა ვნებისასა, ხოლო მერმესა მას საუკუნესა მოსაგებელსა საქ-
 მეთა ჩუენთასა — მართლმსაჯულებასა ქრისტეს მისისასა, რამეთუ მისა შუენის
 დიდებამ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

² შესლვად C. ³ მარხვად | სათნობად მარხვითა C. (C. ში ეს ადგილი მერმეა გასწორებული სხვა ხელით). სიმთრავლე B. ⁸ შეტყუილით C. შულისმდებელსა C. ¹⁰ საუნჯე B. ¹¹ არარა B. ¹² მეუფესა AC. ¹³ მარადის | მარადელ B. ¹⁶ ხელმ C. მოხვდმ C. ¹⁸ წუადებით წუდომით B. გარკმში- C. ¹⁷ გეგონის B. ¹⁸ სიმთრავლემ C. ²¹ საეანე B. ²⁴ სიმტკიცესა B. შენსას B. ²⁷ მშ-ღებამ B. ²⁹ გულისმხ- C. დღესინდელი C. ³¹ დღენდღელსა BC. მსგავსად C. ³² მმარხვისა-ღებთა C. ³³ ამის B. ³⁴ მათ B. ³⁵ სიმტკიცე C. მოთმინებისა B. მივიწინეთ C. ³⁶ აწ—B. ³⁸ ქე AC. მისა მისსა C. შუენის C. დიდებამ | ყოველივე დიდებამ და სიმტკიცე თანა მამით და სულით წმიდითურთ C.

^{1*} იოანე 14, 23.

II. /მარხვისსამართალი, თაჲნი ბ

B v

1. ნუგეშინის-სცემდით მღვდელნი ერსა, ეტყოდეთ ყურთა შინა იერუსა-
 ლემისათა: "სიტყუაჲ არს ესე წინაღწარმეტყუელისაჲ და კმა არს ესე მოს-
 წრაფეთა მათ გულსმოდგინებასა აღორძინებად და უღებთა და დაქსნილთა C 88
 5 მოსწრაფე ყოფად. ამისთვისა ერისთავნიცა, ბრძოლად რამ შეიყვანებდენ
 ერსა, ნუგეშინისსცემელთა სიტყუათა ეკმარებენ მათდა მიმართ უწინარეს
 ბრძოლისა. და ესევიტარი ძალი აქუს ესევიტართა მათ სიტყუათა, ვიდრელა
 მრავალთა უღებელს-ყვიან ამის მიერ სიკუდილი. ხოლო მოკრინალთა უხუ-
 ცესნი და მკედართა მწურთელნი, რაჟამს მკედართა მათ / ლუაწლად მიიყვა- A v
 10 ნებდენ, მრავალსა ეტყუან და დაამტკიცებენ მოთმინებასა გვრგვინოსნობისა-
 თუს. ამისთვის მრავალთა სიტყუათაგან მათთა სურვილისათუს მძლეობისა
 უღებელს-ყენეს კორცი მათნი. ამისთვის უკუე ჩემდაცა კეთილ არს სიტ-
 ყუაჲ იგი ნუგეშინისსცემისაჲ, რომელი-ესე მკედართა / ქრისტესთა ბრძოლად B 120
 15 მათ მიმართ სიმართლისათა მარხვისა მიერ განკმზადებ.

და რაჲ ვიქუა, ძმანო? რამეთუ მე ამას ვიტყუ, ვითარმედ: რომელნი მკედ-
 რობასა კაცობრივსა ისწავლიდენ და რომელნი ბრძოლათა შინა ამის სოფლი-
 სათა განიკაფებოდენ, საკმარ არს მათდა სიმრავლითა ჰამადთაჲთა განზრქებაჲ
 თავთა მათთაჲ, რაჲთა უძლიერესად-რე წინა-აღუდგებო / დინ ბრძოლათა და C v
 20 თავს-იდებდენ ჰირთა. ხოლო „რომელთაჲ-იგი ბრძოლაჲ არა არს სისხლთა მი-
 მართ და კორცთა, არამედ მთავრობათა მიმართ და ქელმწიფებთა და სოფ-
 ლისმპყრობელთა ბნელისა ამის, სულთა მათ მიმართ უკეთურთა“^{2*}, კეთილ არს
 მათდა მარხვისა მიერ და მოლუაწებისა თავთა მათთა ბრძოლასა მას შინა დამ-
 წყსაჲ. რამეთუ ვითარცა ზეთი განაბოხებს მკედარსა, ეგრეთვე მარხვაჲ განამ-
 25 ტკიცებს მოლუაწესა მას სიწმიდისასა, რამეთუ რაჲზოფი კორცთა მოაგლო, / B v.
 ეგეზომცა სულიერითა მით ფუფუნებითა სული განაბრწყინვო, რამეთუ არა
 კორციელითა ძალითა, არამედ სიმკნითა სულისაჲთა და / მოთმინებითა ჰირ- A 69
 თაჲთა იქმნების უხილავთა მით მტერთა ძლევაჲ.

2. მარხვაჲ უკუე მარადის და ყოველსავე ეამსა სარგებელ არს მოქმედთა
 მისთათუს, რამეთუ არცა ბრძოლაჲ ეშმაკისაჲ სძლეეს მმარხველსა და კულად
 მცველნი იგი ცხოვრებისა ჩუენისა ანგელოზნი უმტკიცესად იყოფებიან მათ
 თანა, რომელთა სულნი მარხვისა მიერ განწმედელ არიან. არამედ უფრომასად
 აწ კეთილი არს მარხვაჲ, რაჟამს ყოველსავე სოფელსა განსრულ არს ქადაგებაჲ
 მისი. და არცა ჰალაკი, არცა სოფელი, არცა ჰალაკი, არცა ნათესავი ერთიცა, C 89
 35 არცა უკუანამსკნელნი იგი ადგილნი ჰუეყანისანი დარჩომილ არიან, რაჲთამცა

PG, 31, გვ. 185—197.

¹ მარხვისათუს B. ბ) მეორე A) + გუაქურთხენ მამო C. ² -სცემდითო B) + ნუგეშინის იგი C. (მერმე ჩაწერილი სხვა ხელით). იტყოდეთ B. ³ იკმარებდენ B. ⁴ დაამტკიცებენ] ამცნებენ B. მოთმინებას] მოთმინე ყოფად B. გვრგვინოსნებისათუს C. ⁵ განკმზადებ B. ⁶ განიკაფებო-
 დენ B. ჰამადთაჲთა B. განზრქებაჲ A (A-ში „ლუ“ მარცვალი ამ სიტყუაში მერმე ჩამატე-
 ბული). ⁷ -რც C. ⁸ რომელთა-იგი B. ⁹ მათ — B. ¹⁰ მათთა B. დამწყსაჲ C. ¹¹ კორცი-
 ლითა C. ¹² ჩუენისანი C (C-ში ამ სიტყუაში „ნი“ მარცვალი მერმე დამატებული). უმტკიცესად
 უმტკესად C. ¹³ კეთილ B.

^{1*} ესაია 40, 1. ^{2*} ეფეს 6, 12.

- არა ასმიოდა ქადაგებამ ესე, არამედ მკედართაცა და მოგზაურთა და მენავეთა და ვაჭართა — ყოველთავე ერთბამად ესმის ქადაგებამ ესე და სიხარულით
- B 121 შეიწყნარებენ. ამისთვის / უკუე ნუმცა ვინ გარეგან ჰყოფს თავსა თესსა მწყობრისა მისგან მმარხველთაჲსა, რომელსა შინა ყოველნი ნათესავნი და ყოველი პასაკი და ყოველნივე განყოფილებანი პატივთანი შეირაცხვიან. 5
- ანგელოზნი არიან, რომელნი ყოველთავე ეკლესიათა შინა აღსწერენ მმარხველთა. იხილე, ნუუკუე მცირედისა გულისთქუმისათვის ჰამდათასა დაგპირედეს ანგელოზისა მიერ აღწერამ იგი და ჰყო თავი შენი, რაათა მკედართა აღსწერელმან მან მწყობრისაგან მოკლებულთა მათ თანა დააწეროს. უსუბუქეს
- A v არს, რაათა ბრძოლასა შინა ვინმე იპოოს ძღვეულ და საჭურველისა / დამტობელ და მეოც, ვიდრეღა დიდისა მის საჭურველისა — მარხვისა განმგდებულად გამოჩნდეს. 10
- უკუეთუ მდიდარ ხარ, ნუ შეურაცხ-ჰყოფ მარხვასა, ნუცა უღირს ჰყოფ
- C v მეპურისმტედ შენდა ყოფ/ად მისა და ტაბლის მოდგამად, ნუცა წარჰგზავნი მას
- B v სახლისა შენისაგან უპატიოდ და შეურაცხად გულისთქუ/მათა მიერ, ნუუკუე შევასმინოს შენ წინაშე რჩელისმდებელისა მის მარხვათასა და იპრტინოს შენათჳს და მრავალწილად მოაწიოს შენ ზედა საშველი ნაკლულევიანებისაჲს ანუ სენითა გუამისაჲთა, ანუ სხუთა რაათმე საჭიროთა განსაცდელითა. გლახაკი ნუმცა უღებ არს მარხვისა მიმართ, რომელსა-იგი პირველითგანვე თანამკვდრად და მეპურისმტედ თესა ჰყავს იგი. ხოლო დედათა, ვითარცა მშენებად, ეგრეთვე მარხვად თუსი არს და ბუნებითი. ყრმანი, ვითარცა ნერგნი შეუბუღენი, წყლითა მით მარხვისაჲთა მოირწყებოდრიედ, მოხუცებულთა აღუსუბუქებს შრომასა აღრითგან მისა მიმართ ჩუეულებად, რამეთუ შრომანი, მრავლითა ჩუეულებითა წურთილნი, უპირველეს ჩანედ. გამოცდილთათჳს მოგზაურთათჳს კულად არს მარხვად კეთილად მსრბოლი თანამავალი, რამეთუ ვითარცა შეუბად დაამძიმებს მათ, რაჲმს-იგი ჰამდათა სიმრავლე ეტურთოს, ეგრეთვე
- B 122 მარხვად სუბუქ და / უშრო/მელ ჰყოფს მათ. 15
- C 90 მერმე კულად ესეცა გულისჴმა-ყავთ, რამეთუ მკედართა მათ სოფლისათა, რაჲმს განეგოს მკედრობასა შორსა წარსლვად, წარიღებენ მათ თანა
- A 70 არა სანუაგეთა, / არამედ საზრდელსა საჭიროსა, რომლისა თვნიერ ვერ განერებინან. ხოლო ჩუენ, რომელნი-ესე უხილავთა მათ მტერთა ბრძოლად განვლთ და შემდგომად მათისა ძლევისა ზეცისა მამულად აღსლვად მოგუეცემის, არა უფრომასად ავიძულნეთ-ა თვნი ჩუენნი და ემა ცვოთ ჩუენდა საქმარი იგი ოდენ ბუნებისაჲს და არა ვეძიებდეთ სანუაგეთა და ფუთუნებასა? 25
8. დაშუერი, ვითარცა კეთილი მკედარი და ილუაწე კეთილად, რაათა გვრგვინოსან იქმნე, რამეთუ უწყი, ვითარმედ ყოველივე მოლუაწე მარადის იმარხავს^{1*}. ხოლო ესეცა საცნაურ იყავნ, ვითარმედ სოფლისა ამის მკედართა, 35

⁵ პატივთანი C. ⁶ ანგელოზნი C. შინა — B. ⁷ იხილმ C. ¹⁰ იპოვის C. დამტეობელ C. ¹³ შეორაცხოვთ B. ¹⁴ შენდა შენსა B. მისსა B. წარჰგზავნი B. ¹⁵ უპატიოდ C. შეურაცხად შეურაცხყოფილად B. ¹⁶ შევასმინოს C. მმარხველთაჲსა C. იპრტუნოს C. ¹⁷ ნაკლულევიანობისა B. ¹⁸ სხუთა B. ²⁰ თესსა B, თესად B. ფშენავთ C. ²¹ ყრმანი B. ²² რწყებოდრიედ B, მოირწყებოდრიან C. ²³ შურთმასა C. მისსა B. ²⁴ ჩუეულებითა B. უპირველესად (დაბოლოების -ად ამოფხეკილი) B. ²⁵ არს კულად C. ²⁸ სიმრავლმ C. ²⁷ უშურთმელ C. ²⁸ მერმე C. გულისჴმა- C. ³⁰ თენიორ B. ³³ ჩინი B. ³⁴ სანაოვლ C. ³⁵ ილუაწმ C. ³⁶ იქმნმ C. მოლუაწმ C.

^{1*} შტრ. I კორინ. 9, 25.

- შემსგავსებულად შრომათა მათა, აღორძნდების განსაკუთრებული; არამედ სულიერთა მათ მკედართა, რომელსაცა უნაკლულევანესად აქუს საზრდელი, მას უმეტესად აქუს პატივი. რამეთუ ვითარცა ჩა/ფხუტი ესე ჩუენი განყოფილ არს ბუნებით განხრწნადისა მისგან, რამეთუ მათისა მის ჩაფხუტისა ნივთი რვალი არს, ხოლო ჩუენი იგი სასოებითა მით ცხორებისათა შემ/ზადებულ არს^{1*}; და ფარი მათი შემისაგან და ტყავისა ქმნილ არს, ხოლო ჩუენდა მოცემულ არს ფარი იგი სარწმუნოებისაჲ; და ჭაჭუთა კუალად ჩუენ სიმართლისათა შეზღუდვილ ვართ, არამედ მათ კუართი რამე, ჭაჭუთა მიერ რკინისათა ქმნილი, უტკრთავს; და მახული ჩუენდა სულისაჲ მოცემულ არს ბრძოლად^{2*}, ხოლო იგინი მახულსა მას რკინისასა აღმოივლიან, ეგრეთვე უკუე საზრდელიცა არა ერთი არს, რომელი ძალ-გუცემს ჩუენცა და მათცა, არამედ ჩუენ სწავლანი იგი საღმრთონი განუამტკიცებენ, ხოლო მათდა აღესებაჲ მუცლისაჲ საწადელ არს.
- / ვინამთგან უკუე მოგუყვანნა ჩუენ მოქცევაჲმან ამან წელწოდისამან სასურველთა ამთ დღეთა, ვითარცა გამრზრდელთა ჩუენთა, ამისთვის სიხარუ/ლით შევიწყნარნეთ ესენი, რომელთა მიერ გვშვილნა ჩუენ ეკლესიამან სიწმიდისა მიმართ. ამისთვის უკუე რაჲამს იმარხვიდე, ნუ მკმუნვარე იყოფვი ჰურიებრივ, არამედ სიტყუსა მისებრ სახარებისა განაბრწყინე თაჲი შენი,^{3*} ნუ მგლოვარე ხარ ნაკლულევანებისათუს მუცლისა, არამედ იხარებდ სულიერთა მათ კეთილთათუს, რამეთუ უწყი, ვითარმედ: „ჯორცთა სურის სულსა ზედა, ხოლო სულსა ჯორცთა ზედა“⁴. ვინამთგან უკუე ესენი / ურთიერთას წინაღმდგომ არიან^{5*}, ამისთვის მოვაკლოთ ფუფუნებასა ჯორცთასა და აღვჯორძინოთ ძალი სულისაჲ, რამთა მარხვისა მიერ მძლე ექმნეთ ვნებათა და გჯრჯნინი იგი ძლევისანი შევიმოსნეთ.
4. ამიერთგანვე განზადე თაჲი შენი, რამთა ღირს იყო შეწყნარებად პატიოსნისა მის მარხვისა. ნუ განხრწნი ხვალისა მარხვასა დღესისა მთრვალობითა, ბოროტ არს ღონე ესე და გულისსიტყუად ესე — ამო, უკუეთუ ვინამთგან მკირედთა დღეთა მარხვად ჩუენდა ქადაგებულ არს, დღეს სიმთრვალითა / თაენი ჩუენნი დაეაბნელნეთ. რამეთუ არაჲის ეგულებინ დედაკაცისა პატიოსნისა რჩულითა ქორწინებისათა შეერთებად და იგიმცა პირველად მებაეთა თანა და შეგინებულთა შეეყო, რამეთუ არა თავს-იღვას რჩულიერმან მან განხრწნილთა მათ თანა მკედრობად. და შენცა უკუე, რაჲამს მოელოდი მარხვასა, ნუ წინა-შეიყვანებ მთრვალობასა — განქიქებულსა მას მებაეთა, ურცხუნოებისა დედასა, სიცილის მოყუარესა მას, მცბიერსა მას და ყოვლინთაჲ სახისა მიმართ უშუერებისა განზადებულსა მას, რამეთუ არა შევიდეს ლოცვად და მარხვად / სულსა შინა, შეგინებულსა მთრვალობითა. მმარხველსა შინაგან ადგილთა მათ სიწმიდისათა შეიწყნარებს უფალი, ხოლო მთრვალსა, ვითარცა შეგინებულსა და არაწმიდასა, არა შეიწყნარებს.

1 შრომათა C. განსაკუთრებული არამედ| განსაკუთრულად C. 4 განკრწნადისა B. 5 ცხოვრებისათა C. 6 ქმნილ C. 10 აღმოივლიან| აღმოიწოდან B. 12 აესებაჲ C. 14 წელწოდისამან C. 17 იმარხვილ C. მკმუნვარე B, მკმუნვარე C. იყოფვი C. 18 ჰურიებრივად B. 19 ნაკლულევანებისათუს B. 20 ასურის C. 21 ვექმნენ C. 22 განზადე C. 23 განხრწნი A. 24 წინ B. 25 შუელითა C. 21 -იღვის C. შუელიერმან C. 24 და — B. 25 მას — A. შევიდეს C. 26 — მარხვად და ლოცვად B.

1* I თესალ. 5, 8. 2* ეფეს. 6, 17. 3* მათე 6, 16—17. 4* გალატ. 5, 17. 5* იქვე.

- რამეთუ უკუთმოდ მოხვედ ხვალ და ჰყროდი ღუნისაგან დამპლისა, ვითარ შევირაცხო მთრვალობა იგი მარხვად? რამეთუ ნუ ამას იტყუ, თუ მას ოდენ
- B 124 ჟამისა / არა გესუას, არამედ იგი გულსქმა-ყავ, ვითარმედ არაწმიდა ხარ ღუნისაგან. ვიეთ თანა შევირაცხო შენ? მომთრვალეთა თანა ანუ მმარხველთა? წინაღობით იგი მთრვალობა თაჲისა თუისა მიმართ მივიზიდავს, მის 5
- ჟამისა იგი უზმობა მარხვისა გიწამებს. საექუ ხარ შენ მთრვალობისა მიერ, ვითარცა ტყუჴ, და ვერ განერე მონებისაგან სამართლად, რამეთუ არის შენ თანა ცხადი სასწაული მონებისა — სიმყრალჴ იგი მთრვალობისა, შენ თანა დარჩომილი. მებრ პირველი იგი დღჴ მარხვათა უქმარ და გამოუცდელ იყოს შენდა, რამეთუ ნაწილნი იგი და ნეშტნი მთრვალობისანი შენ თანა არიან, ხოლო რომელი დაწყება გამოუცდელ, მისი ყოველივე უქმარ, რამეთუ „მომთრვალეთა სასუფეველი ცათა ვერ დაიძვდრონ“¹¹. უკუთმოდ მთრვალი მოხუალ მარხვად, რა სარგებელ არს შენდა? რამეთუ უკუთმოდ სიმთრვალემან სასუფეველისაგან გამოგადღოს, სადალა საქმარ გეყოს შენ მარხვად იგი? 10
- C 92
- A v / არა ჰხედავ-ა, რამეთუ მესაპარეზეთა მათ ცხენთა კელოვანნი იგი მწყესელნი ცხენთანი, რაჟამს ასაპარეზსა მოელოდინ, ნაკულევენებითა განჰმზადებენ? ხოლო შენ განზრახვით თვისა შენსა სიმძღრითა შეაიწრებ. ესრეთ ნაყროვანებითა პირტყუთაჲ წარჰკლები, რამეთუ მუციელი დამძიმებული არა თუ სირბილად, არამედ ძილადცა არა კეთილ არს, რამეთუ სიმრავლისა მისიგან ჰამადთაჲსა შეიწრებული განსუენებდაცა ვერ უძლავს, არამედ იჭირვინ ზედასზედა მიმოქცევითა.
5. მარხვად მცველი არს ჩჩვლთა, წმიდამყოფელი ჰაბუეთა, პატროსან-მყოფელი მოხუცებულთა, რამეთუ უპატროსნეს არიან მცენნი, მარხვითა შემკობილნი, დედათათჴს საძკაული არს კეთილი, ჰაბუეთა ახოვანთა აღური, მეუღლეთა მფარველი, ქალწულებისა მზარდული. ესევეთარნი არიან თითოეულსა ზედა კეთილნი მისნი, ხოლო ყოველთა ზედა ზოგად კუალად იხილე, თუ ვითარ მოქალაქობს ჩუენ შორის? ვითარ მეყსა შინა ყოველსავე ქალაქსა და ყოველსავე ერსა გარდააქცევს წესიერებად? დაამ/დოვრებს კამალობასა, განიოტებს შფოთსა, დაადუმებს ძქრისზრახვისა, რომლისა მასწავლე-ლისა მოსლემან ესრეთ მეყსა შინა დააწყნარის ამბოხებაჲ ყრმათა, ვითარი იგი მარხვად აღმო-რამ-ბრწყინდის, ყოველივე შფოთი ქალაქისა დაადუმის? რომელი მომღერალი მარხვისა შორის გამოვიდა? რომელი კრებული არაწმიდებისა შეკრბა მარხვისაგან? მცბიერნი სიცილნი და ვალობანი სიძვისანი და მღერანი ბორგილებისანი მეყსა შინა ქალაქისაგან/წარიდევნიან, ვითარცა მსაჯულისა ვისმე მიერ მძევარისა, ესრეთ წარიოტნიან მარხვისაგან. უკუე-
- B 125
C v 30
A 72 35

¹ მოხვლჴ C. ხელჴ C. ² გულსქმა- C. ³ განერე+შენ C. ⁴ სიმყრალჴ B. ⁵ მებრ— B (B-ში ეს სიტყვა შემდეგ ამოუშლიათ). დღე B. ⁶ გამოუცდელ+ იყოს C [(C-ში ეს სიტყვა შემდეგ ჩაუწერათ). უქმარ+არს C (C-ში ეს სიტყვაჲ შემდეგ ჩაუწერათ). ⁷ ⁸ დამძიმებული B. ⁹ სადალ C. ¹⁰ ზედაჲ B. ¹¹ კელოვანი B. მწყესელნი C. ¹² განზრახვით C. ¹³ შეიწრებ+რამეთუ C (C-ში ეს სიტყვა შემდეგ ჩაუმატებიათ). ნაყროვანებთა BC. ¹⁴ შეიწრებულსა C (C-ში ამ სიტყვის -ი დაბოლოება შემდეგ გადაუკეთებიათ—სა-დ). ¹⁵ ზასაზა A. ¹⁶ ჩჩვლთა B. ¹⁷ ახოვანთა B. ¹⁸ იხილჴ C. ¹⁹ მეყსა| მეყსა B. ²⁰ დაამდურებებს A, დაამდორებებს B. ²¹ განუტეობს C. ²² ამბოხებაჲ + იგი C. ²³ წარიდევნიან C. ~ ²⁴ მძევარისა მიერ B.

თუმცა კულა ყოველნი საქმეთა მათთა განმზრახად მოიპოვებს მას, არამცა
 დამაყენებელ იყო ყოველსავე სოფელსა წმირისა მშუდობისა ყოფად, არამცა
 ნათესავნი აღდგებოდეს ერთიერთსა ზედა, არცამცა მკედრობანი ურთიერთას
 იბრძოდეს, არცამცა იკედებოდეს სა/კურეველნი. უკუეთუმცა მარხვად მტკი- B v
 5 ცე იყო ჩუენ შორის, არცამცა სამშჯავრონი შეკრებოდეს, არცამცა ვინ მკედრ
 იყენეს საპყრობილეთა შინა, არცამცა იყოფოდეს ყოლადვე უდაბნოთა შინა
 ძვრისმოქმედნი, ანუ ქალაქთა შინა ცილისმწამებელნი, ანუ ზღუათა შინა
 დამოქმედნი.

უკუეთუმცა ყოველნი მოწაფენი იყენეს მარხვისანი, / არამცა ისმა ყო- C 93
 10 ლადვე, ვითარცა იობ იტყუს, ვმაი ხარკის მომკედელისაჲ¹*. უკუეთუმცა მარხვა-
 მან ცხოვრება ჩუენი გვრგვინოსან ყო, არამცა იყო იგი ესრეთ მრავლითა მწუ-
 ხარებითა და სულთქუმიითა სასვე, რამეთუ მანმცა გუასწავთ არა კამადთაგან
 ოდენ მარხვად, არამედ ყოვლისაგანვე ეცზლისმოყუარებისა და ანგაპრებისა
 და ყოვლისავე უკეთურებისაგან სივლტოლაჲ და უცზყოფად. და ვინათ-
 15 განმცა ესევითარნი ესე საქმენი აღგუქდეს ჩუენ, არლარამცა იყო დამაყე-
 ნებელ მშუდობით და უშ/ფოთთველობით წარელაჲ ცხოვრებისა ჩუენისაჲ. B 121

6. ხოლო აწ, რომელნი-იგი მარხვასა განავადებენ და შუებასა, ვითარცა
 ნეტარებასა, სდევენ, იგინი შემოიღებენ მრავალსა მას / სიმრავლესა ბოროტ- A v
 თასა და თსთაჲცა კორცთა განიხრწნიან.

20 გულისკმა-ყავ განყოფილება იგი პირთაჲ, ვითარ-იგი გიჩნდენ დღეს,
 მიმწუხრ, და კულად ზვალე; დღეს პირნი განსივებულნი, განწითებულნი,
 ოფლითა შესოლვებულნი, თუალნი ნოტიანი, კანდიერნი, რომელთა კეთილად
 ზედვად შინაგანისა მის ნისლისაგან ვერ ძალ-უცნ; ხოლო ზვალე — დაწყნარე-
 ბულნი, პატროს/ანნი, ბუნებითათა მით ფერთა განშუენებულნი, წესიერები- C v
 25 თა საესენი და ყოვლითავე სიბრძნითა, რაჟამს-იგი ერთიცა მიზეზი შინაგან ბუ-
 ნებითსა მას ძალსა არა დააბნელებდეს.

მარხვად — ანგელოზთა მსგავსებაჲ, მართალთა თანამკედრი, ცხოვრები-
 სა კაცთაჲსა პატროსანმყოფელი. ამან რჩულისმდებელ ყო მოსე, მარხვისა ნა-
 ყოფი არს სამოელ, მარხვითი ილოცა ღმრთისა მიმართ ანა და თქუა: „ადონი
 30 უფალო, ელოჲ, საბაოთ, უკუეთუ მოხედვით მომხედო მკვევალსა ზედა შენსა
 და/მომცე მე შვილი, მივსე იგი წინაშე შენსა ძლუნად²*, ღვნოჲ და თაფლუ- B v
 კი არა სუას ვიდრე დღემდემ სიკუდილისა მისისა“³*. ამან ღიდი სამფსონ
 აღზარდა და ვიდრემდის იყო მის თანა, ათასეულნი მბრძოლთანი დაეცემო-
 დეს მის მიერ და ბჳენი ქალაქთანი აღმოიფხურებოდეს მის მიერ და ღომნი
 35 ძალსა კელთა მისთასა ვერ თავს-იდებდეს⁴*. ხოლო რაჟამს სიმთრვალმ და
 სიძვად ეუფლენეს მას, მიერთგან ტყუე იქმნა მტერთაჲ და თუალთა თსთაგან

1 მოიპოვებდეს C. არამცა B. 2 დამაყენებელ დამყარებულ C. იყოა C. 4 არამცა AB.
 5 არამცა 20 AB. 6 იყოფოდეს BC. 7 დამოქმედნი B, დამოქმედნი C. 10 ~ იტყუს იობ C.
 11 ცხოვრება C. 12 სულთქუმიითა C. საესე C. ვასწავა¹ C. 16 ესე — C. აღკვევალ B.
 18 ცხოვრებისა C. 20 გულისკმა- C. გიჩნდეს C. დღეს — C. 21 ზვალე C. 22 შესოლ-
 ვებულნი შესულვებულნი C. ნოტიანი C. 23 ზედვად C. ზვალე C. 27 ცხოვრებისა C.
 28 შეჯოღმდებელ C. მოსე C. 29 მარხვითა C. ანა C. აღონა C. 30 ელი AC. მოხედვით C] მოხილ-
 ვით B. მომხედო] მოხილო C. 31 მიესე C. 32 კსუას C. დღემდემ C. სამფსონ BC. 33 და — B.
 მბრძოლთანი] მბრძოლთანი B. 34 ქალაქისანი C. 35 სიმთრვალე B. 36 ტყუე C. მტერთაგან C.

C 94 გამოეკუა და იქმნა სამღერელ ყრმათა მიერ უცხოთესლთადასა. ელია მარხვი-
 A 73 თა და/კვმნა ცანი სამ წელ და ექუს თუე¹⁰. რამეთუ იხილა რამ, / ვითარმედ
 სიმპლრისაგან ფრიალი გინებდა იშვეებოდა, ჭეროვნად მოაწია მათ ზედა უნე-
 ბლიადათ სიყმილისაგან მარხვად, რომლისა მიერ უზომოდ განფენაი იგი ცოდ-
 ვისა მათისა დააყენა, ვითარცა წამლითა ძლიერითა — მარხვითა უზომობად 5
 იგი ბოროტისა განკუთარ.

B 127 7. შეიწყნარეთ ესე, გლახანო, თანამკედრი და მეპურისტს თქუენი; მო-
 ნანო, — განმსუნებელი ესე თქუენი მრა / ვალთა მათ მსახურებისა კირთაგან;
 მდიდარნო. — მკურნალი ესე თქუენი სიმპლრისა ვნებათაგან და რომელი-
 იგი უსაწადელუს ჰყოფს თქუენდა ჰამადთა მათ სიმპლრისაგან შეურაცხო- 10
 ფილთა; უძლურნო, — სიმრთელისა დედაი ესე; მრთელნო, — სიმრთელისა
 თქუენისა მცველი ესე. ჰკითხე მკურნალთა და გითხრან, ვითარმედ ყოვლისა
 უძერეს არს ნაყროვანებამ. ამისთვის მარხვისა მიერ გამოცილინი იგი ფრიალ-
 სა მას სიზრქესა კოროთასა მოაკლებენ, რამათა არა მოუძლურდეს ძალი იგი
 ბუნებითი უზომოდათ მათ სიზრქითა, რამეთუ განზრახვით ნაკულევენებო- 15
 სა მიერ დაჰქსნიან უზომობასა და სიზრქესა და სისუბუქესა მოატყუებენ. /
 ესრეთ ყოველსა საქმესა შინა მისმიერი იგი სარგებელი იპოვების და ყოველ-
 თავე ზედა მივალს: სახლთა, უბანთა, დამეთა, დღეთა, უდაბნოთა და ქალაქთა.

აჲ უკუე ესევეითართა მათ კეთილთა წინამძღუარი ბრწყინვალედ შევი-
 წყნაროთ სიტყუსა მღებრ უფლისა, ნუ მკმუნვარებით, ვითარცა ორგულ- 20
 ნი, არამედ მხიარულებასა მას სულთასა გამოვაჩინებდეთ²⁰. ხოლო მე ვკვო-
 ნებ, / ვითარმედ არა ესეზომი ჰკირი მივს ვედრებად ხვალთიდელისა მარხვი-
 სათვის, ვითარ-იგი რამათა დღეს არავინ შთაეარდეს ბოროტთა მათ შინა მრავ-
 ლობისათა. რამეთუ მარხვასა ჩუეულებისათესა და ურთიერთას ბაძვითა მრავ-
 ვალნი თავს-იდებენ, ხოლო მე მეშინის მთრვალობისაგან. რომელი-იგი ვითარ- 25
 ცა მამული სამკედრებელი, აქუს გემომსმოყუარეთა. რამეთუ ვითარმცა ვიეთ-
 ნიმე შორსა გზასა წარვიდოდეს, ესრეთ ვიეთნიმე უკვლისკმონი დღეს წმიდა-
 თა ამათ დღეთათეს მარხვისათა მომავალთა სუმენ ღუნოსა.

ვინ არს ესრეთ უგულსკმოა, რომელი უწინარეს სუმისა მსგავსად მთრ-
 ვალთამცა უცნობელ იყო? არა უწყვი-ა, რამეთუ მუცელი ნამარხვებსა არა 30
 კმარხავს? მუცელი მცველი არს მუნდობელი, საუნჯე დაუმარხავი, რომელ-
 C 95 სა / შინა, რაჟამს ფრიალი შევიდის, მისმიერი იგი ვენება დაიმკირის და შთა-
 B 128 სრული იგი მას შინა არა დაჰმა/რხის.

იხილე, ნუუკუე შენცა ხვალე მოხვდე მთრვალობისაგან და გესმას სა-
 კითხავი იგი, ვითარმედ: „არა ესევეითარი მარხვად გამოვირჩიე“³¹, თქუა უფალ- 35
 მან. რად შეჰკრეე შეურევენელთა მათ საქმეთა? რამ თესებამ არს მარხვისა
 მთრვალობასა თანა? რამ ზიარებამ არს მელუნობისა სიწმიდესა თანა? რამ
 შეერთებამ ტაძრისა მღრთისა კერბთა თანა?³². რამეთუ ტაძარ ღმრთისა

² თთუქ C. ³ უნებლიეთ BC. ⁷ მეპურისტე B. ¹² კითხვ C. ¹³ ნაყროვნებამ C. იგო — C.
¹⁴ სიზრქესა სიერცესა AC. ¹⁷ იპოვების C. ¹⁸ მბრწყინვალედ C. ²⁰ მკმუნვარებით B. ²¹ მხიარ-
 ულებასა მხარებელსა C. ²⁴ ჩუეულობისათესა BC. ²⁸ გემომსმოყუარეთა C. ²⁷ უგულს-
 კმონი C. ²⁸ ღუნოსა ღონოსა B. ²⁹ უგულსკმოა C. სუმისა — C. ³¹ საუნჯე C. ³² იხილმ C.
 ხვალმ C. მოხელმ C. ³³ ესევეითარი ესე B. ³⁷ მელმონობისა B. მელუნობისა C. ³⁸ შეერ-
 თებადა C.

¹⁰ III მეფ. 17, 1. ²⁰ მათე 6, 16—17. ³⁰ ესაია 58, 5. ⁴⁰ II კორინ. 6, 16.

ივინი არიან, რომელთა თანა სული ღმრთისად დამკვდრებულ არს¹*, ხოლო ტაძარ კერპთა ივინი არიან, რომელნი მთრვალობისა მიერ სიბილწეისა მას შევიწინებოსა შეიწყნარებენ. დღესისა/ესე დღე კარი არს მარხვათა, A 74
 ხოლო რომელი წინაშე კართა შევიწინოს, იგი არასადა ღირს არს შესვლად
 5 წმიდასა შინა წმიდათსა. ვინმეცა იყო მონად იგი, რომელსა ენება უფლისა
 თვისისა განრისხებულისა დამშუღებამ და მანცა მტერი თვისი მეხუთაშენდ
 აღიდგინა? მთრვალობამ მტერობამ არს ღმრთისად, ხოლო მარხვამ დასაბა-
 მი არს წინანულისად. აწ უკუეთუ გნებავს აღსარე/ბისა მიერ მისლვამ ღმრთი- B v
 ს, ევლტოდე მთრვალობასა, რაათა არა უძ/ვრესი სატარჯველი მოიწიოს შენ C v
 10 ზედა.

გარნა განყენებაცა ოდენ ჭამადაგან არა კმა არს თვისაგან, რაათამცა
 ეწოდა მარხვამ. არამედ ვიმარხოთ მარხვამ კეთილი, სათნოდ ღმრთისად. ჭეშ-
 მარიტი მარხვამ ყოველთაგან ბოროტთა უცხოყოფამ არს: მარხვამ ენისად,
 დამპირვამ გულისწყრომისად, განშორებამ გულისტქუმათად, ძვრისმეტყუელე-
 15 ბისად, ტყუილისად, ცილად ფიცისად. ამათ ყოველთაგან განშორებამ არს მარ-
 ხვამ ჭეშმარიტი და სათნოდ, ესევეთარი მარხვამ არს კეთილ.

ხოლო ჩუენ ვიშუებდეთ უფლისა მიმართ წურთითა საღმრთოთა სიტყუათა
 სულსათა და მოგებითა საქმეთა მათ ცხორებისათა და ყოველითავე სწავლითა
 სარგებელისათა. ხოლო სულიერისა მის ნაკულევენებისაგან თავნი ჩუენნი
 20 დავიცენეთ, რომლისათვის იტყუს წინაღწარმეტყუელი, ვითარმედ: „არა მოაყ-
 მნეს უფალმან სულნი მართალთანი“²* და კულად იტყუს, ვითარმედ: „არა
 ენიხლე მართალი დაგდებული, არცა თესლი მისი მოხოველ პურისა“³*. / რამე- B 129
 თუ ამას არა ხილულისა პურისათვის იტყოდა, რომელმან-იგი უწყოდა, ვითარ-
 მედ ძენი მამათმთავრისა იაკობისნი პურისათვის შთავილეს ეგუბტედ, / არამედ A v
 25 სულიერისა საზრდელისათვის იტყოდა, რომლისა მიერ შინაგანი კაცი ჩუენი /
 სრულ იქნებვის.

ნუმცა უკუე მოსრულ არს ჩუენ ზედა სიყმილი იგი, რომელი ჰურიათათს
 თქუმულ არს: „რამეთუ აჰა ესერა დღენი მოვლენან;“ იტყუს უფალი, და მოვა-
 წიო ქუეყანასა ამას ზედა სიყმილი, არა სიყმილი პურისად, არცა წყურილი
 30 წყლისად, არამედ სიყმილი სმენად სიტყუსა უფლისად“⁴*, რომელი-იგი ამის-
 თს მოაწია მართალმან მან მსაჯულმან, რამეთუ ზედვიდა გონებასა მათსა სა-
 ზრდელითა მით ჭეშმარიტებისა სწავლათაათა მოყმობილი და გარეგანი კაცი
 განპოხებული.

ხოლო ჩუენ ყოველთავე შემდგომთან ამათ დღეთა გამოგუზარდნეს სულ-
 35 მან წმიდამან განთიადისა და მიმწუხრისა ტაბლითა და ნუმცა ვინ გამოჯუე-
 ბულ არს ნეფსით ზულიერისა მის ტაბლისაგან, არამედ ყოველთავე ესუათ

¹ ღმრთისად (Θεόν) წმიდად AC. ² ივინი იგი B. ³ შევიწინებოსა მთრვალობისასა C. დღე BC. ⁴ თვისი მისი B. მეხვწნედ BC. ⁵ აღადგინა B. ⁶ უკუეთუ უკუე B. აღსარებო-
 სი BC. ⁷ ევლტოდე C. მოაწიოს B. ⁸ მარხვა 1° B. ⁹ ძვრისმეტყუელებისა A. ტყუილისა B.
¹⁰ ~ ჭეშმარიტი მარხვამ C. ¹¹ და — C. სათნოდ + უფლისა C. ¹² ცხოვრებისათა C. ¹³ სარ-
 გებელისათა C. ჩენი B. ¹⁴ რომელთათვის C. ¹⁵ ენიხლე C. დაგდებულ B. არცადა B.
 მოხოველ B. ¹⁶ ხოლოლისათვის პურისა B. ¹⁷ მამადმთავრისა B. ¹⁸ მოვლენო B. ¹⁹ უფლისა C.
²⁰ სამართალმან C. ჰედვიდა C. ²¹ მოყმობილი მოყმარსა C. გარეგანი+ოდენ C. ²² განპო-
 ხებულ C. ²³ ნებსით C.

1* I კორინ. 3, 16. 2* იგავ. 10, 3. 3* ფსალმ. 36, 25. 4* ამოს 8, 11.

- ბარძიმისა მისგან წმიდისა, რომელი-იგი სიბრძნემან გეწდია და წინაშე და-
 B v გვლვა სწო/რად ყოველთავე, რაჲზომცა ძალ-ეღვას თითოეულსა მიღებად და
 სუმად, რამეთუ „წდია თჳსი იგი ბარძიმი და დაკლნა თჳსნი იგი მსხუერკლ-
 ნი“¹. ესე არს სრულთა მათ საზარდელი, რომელთა საცნობელნი გამოცდილ
 არიან განყოფად კეთილისა და ბოროტისა², რომლისა-იგი ღირსმცა ვართ 5
 C v მდიდრად მიღებად და ღირს ყოფად სიხა/რულსა მას სასძლოხსა ზეცისასა
 ქრისტეს იესუმას მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომლისაჲ არს დიდებამ და სიმ-
 ტკიცემ თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნი-
 სამდე, ამენ.
- A 75 III. /თქუმული ნებარისა მამისა ჩუენისა ბასილინი სიტყჳსა მისთვის 10
 C 479 მოსე წინადაწარმებულისა, რომელსა იტჳჳს, ვითარამდე:
 „ეპარძალე თაჳსნა შენსა“³.

1. ძალი სიტყჳსა კმარებისაჲ მოგუცა ჩუენ დამბადებელმან ჩუენმან ღმერ-
 თმან, რაჲთა ზრახვათა გულისათა ურთიერთას გამოუცხადებდეთ და ზიარო-
 ბისათჳს გონებისა ჩუენისა თითოეული საუნჯეთაგან გულისათა გამოვიღებ- 15
 დეთ და მოყუასა გამოუცხადებდეთ განზრახვასა უმჯობესისასა. რამეთუ
 B 130 უკუეთუშეცა სულნი ჩუენნი ხილულ იყენეს და შიშუელ / და ცხად, ყოველნი-
 ვეშეცა ზრახვანი გულთა ჩუენთანი ურთიერთას ცხად იყენეს. ვინაჲთგან უკუე
 სული ჩუენი სართულსა ამას შინა კორცთასა დაფარულ არს, ამისთვის საჲმარ
 არიან სიტყუანი და ზრახვანი გამოსაცხადებელად სიღრმეთა მათ შინა სუ- 20
 ლისათა დაფარულთა ზრახვათა. ხოლო რაჲამს პოის გულისზრახვამან ჩუენმან
 კმაჲ სიტყჳსაჲ, მეკსეულად, ვითარცა ნავითა, შორის მღებარე იგი ჰაერი
 წიალ-ვლის და მიიწიის მეტყუელისა მისგან მსმენელისა მიმართ და უკუეთუ
 პოის მუნ დაწყნარებამ და მყუდროებამ კეთილი, მეკსეულად, ვითარცა ნავთ-
 საყუდელთა უღელვითა, სასმენელთა მათ მსმენელთასა ყოვლითურთ შევი- 25
 დის, უკუეთუ კულა მსმენელთა მათგან ამბობებამ რაჲმე, ვითარცა ღელვაჲ:
 C v სასტიკი, წინა-აღუღგის, მაშინ / შორის ჰაერთა მათ განილიის და დაინთქის.
 ეცით უკუე დაწყნარებამ სიტყუასა ამას ღუმილისა მიერ, ნუუკუე და იპოოს
 A v მის თანა სარგებელისა / საკმარი რაჲმე.
- B v /რამეთუ კეშმარტებისა სიტყუაჲ ძნიალ შესაპყრობელ არს და უკუეთუ 30
 ვინმე არა კეთილად დაიშკირის იგი, აღრე განერის და ივლტინ, რამეთუ ეს-
 რეთ განუგვის სულსა წმიდასა, რაჲთა იწრო იყოს იგი და მცირე და რაჲთა
 მცირეთა შინა სიტყუათა ძალსა დიდსა მოასწავებდეს და კუალად სიმოკლი-
 სათვის მისისა ადვილ იყოს მოსასჯენებელად. ხოლო ბუნებით სათნობება სი-

PG, 31, გვ. 197—217.

¹ დაგვლა] დაგვლა B. ² მოღებად C. ³ რომელსა-იგი C. ⁴ მოღებად C. ~ ზეცისა სასძ-
 ლოხასა C. ⁵ ივს B. სიტკივ B. ⁶ აწ A, ამინ C]—B. ⁷ თქუმული+წმიდისა და C. დ-
 დისა ბასილინი C. ⁸ მის C. ⁹ შენს+თავი ლე გუაყუთხენ მამო C. ¹⁰ ზიარებლობისათჳს A.
¹¹ გონების] ბუნების BC. ¹² უმჯობესისა B. ¹³ ჩინ B. ¹⁴ მას C. ¹⁵ პოის C. ¹⁶ მეკსეუ-
 ლად C. მღებარე C. აერი C. ¹⁷ წიალ-ვლის] წარვლის C. ¹⁸ პოის C. ყუდროებამ C.
¹⁹ მეკსეულად BC. ²⁰ აღუღგების C. აერთა C. ²¹ მას C. იპოოს C. ²² რამეთუ] ხოლო C.
²³ დაიშკირის A. აღრე C. ²⁴ იწრო C. მცირე C. რაჲთა — C ²⁵ იყოს+და B. ხოლო] რამე-
 თუ BC.

¹ იგავ. 9, 2. ² ებრ. 5, 14. ³ II შქულ. 15, 9.

ტყუსაჲ ესე არს, რამთა არცა სიბნელითა და გამოუცხადებლობითა მისითა დაოფარვოდის ძალი მისი და არცა კუალად მეტის მეტყუელ იყოს და ცუდად და ამოღდ საქმეთა ზედა დიოდის, არამედ ორკერძოვე ჭეროვნად და შუენიერად იყოს, ვითარ-ესე არს, რომელ აწ წიგნთაგან მოსე წინამსწარმეტყუელი-
 5 სათა აღმოვიკითხეთ, რომელი-იგი გაცსოდისცა სწავლის მოყუარეთა მკაგათ, გარნა თუ სიმტირისათჳს მისისა თანაწარსრულ იყოს სასმენელთა თქუენთა. ხოლო არს სიტყუაჲ იგი ესრეთ: „ეკრძალე თავსა შენსა, ნუჲუკუე იქმნას სიტყუაჲ ფარული გულსა შინა/შენსა ურჩულოებისაჲ“^{1*}. რამეთუ ჩუენ B 131
 10 მან-იგი დაჰბადნა მხოლოდმან გულნი ჩუენნი, უწყყოდა, ვითარმედ უმეტესნი ცოდვანი გონებითა აღესრულებიან, ამისთჳს პირველად გონებისა განწმენდაჲ გუამცნო ჩუენ. რამეთუ რომლითა-იგი აღრე ვცოდავთ, და მეყსა შინა მის-
 15 თჳს უმეტესი მოსწარაფებჲა გუამცნო და კრძალულებჲა უფროასი. რამეთუ ვითარცა უძღურთა მათ გუამითა კელოანნი იგი მკურნალნი პირველითგანვე განაჲკრძალუებენ, / ეგრეთვე მკურნალმან მან სულთამან იხილა ჩუენი ესე უძ- A 76
 20 ლურებჲა და ცოდვისა მიმართ გონებითისა სიმაღლე და ამისთჳს ძლიერითა სწავლითა განგუაჲკრძალუებს, რამეთუ კორციელთა საქმეთა ყამცია უქმს და სიმარჯუჲს, შრომჲა და შეშუენი და სხუანი ღონენი, და გონებისა აღძრვანი უყამოდ იქმნებიან და უშრომელად აღესრულებიან, ყოველსავე ყამსა სწორად იქმნებიან. ამისთჳსცა / მრავალგზის არს ვინმე ზუაფთაგანი და ამპარტაგანთაჲ, B v
 25 რომელსა გარეგან სახმ სიწმიდისაჲ აქუნ და მრავალგზის, ზინ რაჲ მათ შორის, რომელნი-იგი სათნოებისა მისისათჳს ჰნატრიდიან მას, მექსეულად წარვიდის გონებითა ადგილსა მას ცოდვისასა უხილაგითა მით აღძრვითა გულისაჲთა და იხილნის უცნებითა გონებისაჲთა საქმენი იგი. გამოცხადის უბნობაჲ რამე უშუერი და ყოვლითურთ უხილავსა მას ადგილსა სულისასა / C v
 30 გამოცხადის საქმე იგი და აღასრულის ცოდვაჲ იგი ყოველთაგანვე უცნაურად და უწყამებლად, ეიდრემდის მოვიდეს განმანათლებელი იგი დაფარულთა ბნელისათა და გამოცხადისებელი ზრახვითა გულისათაჲ.
 35 ეკრძალე უკუე, რამთა არა იქმნას გულსა შინა შენსა სიტყუაჲ ფარული ურჩულოებისაჲ, რამეთუ რომელმან მიხედნეს დედაკაცსა გულისთქუმით, მან იმრუშა^{2*} რამეთუ კორციელნი საქმენი მრავალთა მიერ დაიხრწვიან, ხოლო რომელი გონებით ცოდვიდეს, ეგვევითარი იგი სიმაღლესა მას თანა გულისსიტყუათასა აღასრულუებს ცოდვასაცა. და ამისთჳს, სადა-იგი აღრე B 132
 აღესრულებეს ცოდვაჲ მისი, მოსწარაფებით / გექმს განკრძალვაჲ, რამეთუ A v
 35 იტყუს, ვითარმედ: „ნუჲუკუე იქმნას სიტყუაჲ გულსა შენსა შინა ფარული ურჩულოებისაჲ“. არამედ დაწყებამცა მის სიტყუსაჲ ვინილოთ.

¹ არცა) არა C გამოუცხადებლობითა C. ² ცუდ A. ³ ჭეროვან BC. შუენიერ BC. ⁴ რომელი BC. მოსტ C. ⁵ გაცსოდისცა C. ⁶ ეკრძალე C. ⁷ უშუელოებისა C. ⁸ მხოლოდ A. ⁹ ნი B. უწყურად B. ¹⁰ რომელსა-იგი A. აღრე C. ¹¹ კელოვანი C. ¹² სიმაღლე C. ¹³ და—C. ¹⁴ სიმარჯუჲ B. ¹⁵ შრომჲა C. ¹⁶ და 3¹) ხოლო BC. ¹⁷ უშუეროულად C. ¹⁸ ზუაფთაგან C. ¹⁹ ამპარტაგანთა BC. ²⁰ რომელთა C. სახე B. ²¹ სათნოებათა მისთათჳს C. მექსეულად) მეყსა შინა BC. ²² და გამოცხადის C. უბნობაჲ) ბუნება C. ²³ გამოცხადის C. საქმე B. ყოველთაგან C. ²⁴ გულისათა BC. ²⁵ ეკრძალე C. ²⁶ უშუელოებისა C. მიხედნეს C. ²⁷ გონებითა BC. ²⁸ აღრე C. ²⁹ შინა — BC. უშუელოებისა C. ³⁰ დაწყებამცა (τῆς ἀρχῆς) დაწყებამცა BC.

2. „ეკრძალო თავსა შენსა“, — ყოველთავე დაბადებულთა და მამადებელისა ღმრთისაგან აქუს ბუნებით კრძალვამ თავისა თვისისა და უკუეთუ გულისკვა-ჰყო კეთილად, ჰპოვნე მრავალნი პირუტყუთაგანნი, ვითარმედ უსწავლელად აქუს ყოვლისავე მავნებელისა სიძულილი და კუალად ძალითა მით ბუნებითთა გულსკვა-ჰყოფენ საქმეთა მათ მარგებელთა მათთა და მათ ეძიებენ. ამისთვის ჩუენცა ღმერთმან მოგუცა დიდი ესე მცნებაჲ, რამთა რა-
C 481 მელი-იგი მათ ბუნებით აქუს, ჩუენ შეწევნითა მით სიტყ/უსაათა გუაქუნდეს. და რომელი-იგი პირუტყუთა უცნობელად აქუს ბუნებისა მიერ, იგი ჩუენ
B v მოვიგოთ განკრძალვითა და გულისკმისყოფით/თა გულსსიტყუათამთა. და ვიყვნეთ ჩუენ მმართველნი ნიჭთა მათ, ღმრთისა მიერ მოცემულთა, ესე იგი არს, რამთა ვივლტობადივთ ცოდვისაგან, ვითარცა-იგი პირუტყუნი ივლტიან წამლიანთა მათ და სასხუელდინეთა ჰამადთაგან და რამთა ვსდევდეთ სიმართლესა, ვითარცა იგინი საძოარსა კეთილსა ეძიებენ.

„ეკრძალო უკუე თავსა შენსა“, რამთა შემძლებელ იყო განყოფად კეთილსა ბოროტისაგან და საუნებელსა სარგებელისაგან. ხოლო ვინამთგან ორი
15 სახე არს კრძალვისაჲ: ერთი იგი არს კორციელითა თუალითა ხედვამ ხილულთა საქმეთაჲ და მეორედ, რამთა გონიერითა მით თუალითა სულისაჲთა ხედვიდეს ყოველისავე და განეკრძალებოდის, აჲ უკუეთუ ვთქუათ, ვითარმედ ხილულთა ამათ თუალითათჲს თქუა სიტყუამ იგი წინამსწარმეტყუელმან, მეუსეულად ვპოოთ შეუძლებლობამა მისი, რამეთუ ვითარ ვინ იხილოს თუალითა
A 77 თვისითა თავი თვისი ყოვლითურთ? რამეთუ თუალი ვერცა თუ თავსა თვისსა იხილავს, ვერცა თხემად მიიწევის, ვერცა ზურგსა განიცდის, ვერცა პირსა, ვერცა შინაგანთა მათ ნიეთთა. ბოროტ არს უკუე თქუმა, ვითარმედ შეუძლებელ არიან / მცნებანი სულისა წმიდისანი, არამედ მცნებაჲ ესე სუ/ლიერ-
B 133 თა მათთვის თუალითა გონებისათა იტყუს.
C v

„ეკრძალო თავსა შენსა“, ესე იგი არს, ვითარმედ ყოვლით კერძო ფრთხილ იყავ და დაუძინებელად გაქუნდინ თუალი იგი სულისაჲ კრძალვად თავისა თვისისა, რამეთუ შორის საფრჯეთა ხუალ შენ და ფარულნი მახენი დარწყმულ არიან მტერისა მიერ ყოვლით კერძო. ამისთვის ყოვლითურთ ფრთხილ იყავ, რამთა განერგე, ვითარცა ქურციკი საფრჯისაგან და ვითარცა სირი მახისა*.
30 რამეთუ ქურციკი, რაჲამს ფრთხილ იყოს და ეკრძალებოდის, შეუპყრობელად დაჩრებობს სიმახელისათჲს თუალითა მისთაჲს, ამისთვის მალე მხედველ ეწოდების მას და ვერეთვე სირი, რაჲამს ეკრძალებოდის ფრთითა თვისითა, უზეშთავს მახისა მის იქმნების.

ამისთვის იხილე, ნუჟუე, იპოო შენ პირუტყუთაცა უუგუნურეს და უუდბეს კრძალვისათჲს თავისა თვისსა, ნუსადა შეჰვარდე საფრჯეთა მათ და მოინადირო ეშმაკისა მიერ შეპყრობილი ნებასა შინა მისსა2*.
35

A v 8. „ეკრძალო უკუე თავსა შენსა“, ესე იგი არს, ვითარმედ თავსა ოდენ
B v თვისსა / ეკრძალო და ნუ გარეგანთა მათ საქმეთა, / რამეთუ თავად ჩუენად

1 ეკრძალ C. 2 გულისხმა C. 3 გულისხმა C. 4 გულისხმოს C. 5 ვითარცა C. 6 წამლენათა C. 7 საძოვარსა C. 8 ეკრძალ C. 9 სახე B. 10 მეკუელად B. 11 ვპოოთ C. 12 თუთეთ BC. 13 ეკრძალ C. 14 საბრკეთა C. 15 დარყულნი C. 16 დარწყმულ C. 17 საბრკისაგან C. 18 მახისაგან BC. 19 მალე მხედველ C. 20 მის — BC. 21 იხილ C. 22 იპოოთ C. 23 შენ — C. 24 კრძალვისათჲ A. 25 შეჰვარდები C. 26 საბრკეთა C. 27 მოინადირო B. 28 ეშმაკთა A. 29 ეკრძალ C. 30 თვისსა ოდენ BC. 31 ეკრძალ C.

ითქუმის სული და გონებმა, რომლითაცა ხატად ღმრთისა დაბადებულ ვართ. ხოლო ჩუენნი არიან კორცნი და საცნობელნი ესე კორციელნი, ხოლო გარე-
 განნი საქმენი არიან საქმარნი და სოფლისა ესე კელოვნებანი და სხუანი იგი
 საქმენი ამის ცხორებისანი. აწ უკუე სიტყუაჲ ესე /ამას იტყუს, ვითარმედ: C 482
 5 ნუ ხოლო კორცთა ეკრძალები, ნუცა განსუენებასა მათსა ეძიებ, სიმრთელესა
 და შუენიერებასა და გულისთქუმათა აღსრულებასა, ნუცა კუულად საქმართა
 და ღიღებასა და ძლიერებასა ზედა გიკვრს, ნუცა სხუაჲ რაჲ წარმავალისა ამის
 სოფლისა საქმეთაგანი ღიღად შეგირაცხია და მისითა მით ძიებითა ქეშმა-
 რიტსა მას ცხორებასა შენსა უღებ ჰყოფ. არამედ ეკრძალე თავსა შენსა, რო-
 10 მელ არს სული შენი, და იგი შეამკვე და მას ილუწიდი, რამთა ყოველივე უკე-
 თურებისა მიერ მის ზედა მოწევენული ბიწი განიბანო კრძალულებითა და
 ყოველივე ბაყლი ცოდვითა განიწმიდო და ყოველითავე სიკეთითა სათნობა-
 თათა შეამკო და განაბრწყინო იგი.

გამოიძიე თავი შენი, თუ ვინ / ხარ, გულისკმა-ყაე თვისი იგი ბუნებამ, რა- B 134
 15 მეთუ მოკუდავ არიან კორცნი შენნი, ხოლო სული უკუდავ, და რამეთუ
 ორკერძო არს ცხობებამ ჩუენი: ერთი ესე კორცთაჲ, აღრე წარმავალი, და
 მეორე იგი სულისაჲ, რომელი გარეშემოუწერელ არს და დაუსრულებელ.
 ეკრძალე უკუე თავსა შენსა , ნუ წარმავალთა ამათ, ვითარცა წარმავალ-
 თა, შინა დარჩები, ნუცა წარუვალთა, მათ, ვითარცა წარმავალთა, A 78
 20 უგულუბელს-ჰყოფ. შეურაცხ-ყვენ კორცნი შენნი, რამეთუ მოკუდავ არიან და
 წარვლენ. ილუწიდი სულსა, საქმესა მას უკუდავსა. განაგე ყოველითავე განკრ/-
 25 ძალვითა თავი შენი, რამთა უწყობი თითოეულისა ჯეროვნად განყოფაჲ, რამ-
 თა კორცთა მისცემდე საზრდელსა და სამოსელსა, რომელი-იგი უკმს ბუნებით,
 ხოლო სულსა სწავლულებამ ღმრთის მოშიშებისაჲ, მოქალაქობამ მკვრცხლი,
 25 მოღუწებამ სათნობათაჲ, აღმართებამ ვნებათაგან. ნუცა განაბოხებ კორცთა,
 ნუცა ამბოხებასა მას შინა კორციელთა საქმეთასა იქცევი, რამეთუ ვინაითგან
 *გული უთქუამს კორცთა სულსა ზედა და სულსა კორცთა ზედა და ესენი ურ-
 თიერთის წინააღმდეგომ არიან“*¹.

/ იხილე, ნუუკუე შესწოი კორცთა და ძალი ფრიადი მისცე უდარესსა მას, B v
 30 რამეთუ ვითარცა მიმოქცევისა მას სასწორთასა უკუეთუ ერთი იგი კერძი დაამ-
 ძიმო, უეჭუელად მეორესა მას აღასუბუქებ, ეგრეთვე არიან კორცნი და სული,
 რამეთუ ერთისა მის გარდამატებამ მეორისა მის ნაკულეგანებასა ჰყოფს. რა-
 მეთუ რაჲამს კორცნი განისუენებდენ და სიზრქითა დამძიმებულ იყენენ, მაშინ
 ძალი გონებისაჲ უძლურ და უსუსურ იქმნების, ხოლო რაჲამს სული იშუებდეს
 35 და წურთითა კეთილთა საქმეთათა თვისისა ღიღებისა მიმართ აღმალლდეს, მა-
 შინ მძლავრობამ იგი კორცთაჲ დაქნების.

4. ხოლო ესევე სწავლა უძლურთათვისცა კეთილ არს და მრთელთათვისცა
 სარგებელ, რამეთუ ვითარცა მკურნალნი უძლურთა ამცნებენ კრძალვასა თა- A v
 ვისა /თვ/სისასა და არა უღებყოფამ არარაჲსაჲ, რომელიცა განსაკურნებე- C 483

² ჩ'ნი B. ³ და 1⁰ — C. ⁷ რაჲ | რამედ C. ⁸ ცხობრებასა C. ¹⁰ ყოველი C. ¹² ყოველი-
 თა კეთილთა C. ¹⁴ გულისხმა. C. ¹⁵ შენი B. და — C. ¹⁶ ესე იგი BC. აღრე C. ¹⁷ მეორე B.
 გარეშემოწერელ C. ¹⁸ ეკრძალე C. ¹⁹ დარჩები B დარჩები C. ²⁰ შენნი—BC. ²¹ განაგებდ C.
²² შენი+დაიციე C. ²³ მას — C. ²⁷ ესენი| ესე C. ²⁸ იხილმ C. მისცე C. ³⁰ უკუეთუ|
 უკუე B. ³² ერთისა C. ³⁸ მძლავრებამ C. ³⁸ არარაჲსა BC.

¹* გალატ. 5, 17.

ლად მათდა კეთილ იყოს, ეგრეთვე მკურნალს მას სულთა ჩუენთასა სიტყუასა
 B 135 ჰნებავს ცოდვისა მიერ მოუძღურებულისა მის სულისა მცირე/დითა ამით წამ-
 ლითა განკურნება.

ეკრძალე უკეთ თავსა შენსა, რაითა შემსგავსებულად ცოდვისა შენისა
 შეიწყნარო წამალიცა განსაკურნებელი. უკუეთუ დიდ არს და მძიმე ცოდვაა 5
 შენი, დიდიცა გიკმს აღსარება: ცრემლნი მწარენი, მღუძარებაა ძლიერი,
 მარხვაა დაუცადებელი. უკუეთუ კულა სუბუქ არს ცოდვაა შენი და მცირე,
 შეესწორებოდენ მას სინანულიცა ოდენ.

ეკრძალე თავსა შენსა, რაითა იცნობდე სიმრთელესაცა სულისასა და
 სნეულებასაცა. რამეთუ მრავალთა ფრიადისა მის უკრძალველობისაგან ჰქო- 10
 ნედ დიდნი და უკურნებელნი სენნი და არცა თუ უწყიედ, თუ აქუსცა ყოლად-
 ე, სენი. ხოლო სწავლისაგან დიდად სარგებელ ეყოფის მრთელთაცა საქმითა,
 რამეთუ ეხვევ სწავლამ უძღურთაცა განჰკურნებს და მრთელთაცა სრულ-
 ჰყოფს. რამეთუ თითოეული ჩუენი მოწაფეთა ამათგან სიტყუსათა ერთისა რა- 15
 სამე საქმისა მსახური არს საქმეთა მათგან, რომელნი-იგი სახარებისაგან ჩუენ-

B v და ბრძანებულ არიან. რამეთუ „დიდსა მას / სახლსა შინა, რომელ არს ესე
 ეკლესიაჲ, არა ოქროსა ოდენ და ვეცხლისა ჭურჭელნი იპოვებიან, არამედ
 A 79 ღელისაცა და კეცი/სანიცა“^{1*} და კელოვნებანიცა მრავალსახენი, რამეთუ არიან
 C v „ტაძარსა-შინა / ღმრთისასა, რომელ არს ეკლესიაჲ ღმრთისა ცხოელისაჲ“^{2*},
 მონადირენი, მოგზაურნი, ხუროთმოძღუარნი, მაშენებელნი, მუშაკნი, მწყემ- 20
 სნი, მოლუაწენი, მკედარნი. ამათ ყოველთა მოუვალს მცირე ესე სიტყუაჲ, თი-
 თოეულსა მოსწრაფებასა საქმესა შინა თუსსა და სიწმიდესა გონებისასა ასწავ-
 ლის:

უკუეთუ მონადირე ხარ წარვლინებული უფლისა მიერ, რომელმან-იგი
 თქუა: „აჲ ესერა მე წარვაველენ მრავალთა მონადირეთა, მონადირენენ იგინი 25
 ყოველსავე მთასა ზედა“³, ეკრძალე კეთილად, ნუუკუე განვერეს შენ ნადი-
 რი იგი, რომელსა ეძიებ, რაითა შეიპყრენ უკეთურებისაგან განველურებულ-
 ნი იგი და მიჰგუარენ ცხოველსმყოფელსა მას სიტყუასა ჰემშარტიებისასა.

უკუეთუ მოგზაური ხარ, მსგავსი მისი, რომელი-იგი იტყუს, ვითარმედ:
 B 136 „სლევანი ჩემნი წარ/მართენ“^{4*}, ეკრძალე თავსა შენსა, რაითა არა გარდაიქვე
 გზისა მისგან და რაითა არა მისდრკე მარჯულ, გინა მარცხლ, გზასა სამეუფოსა
 ვიდოდე.

კულად ხუროთმოძღუარი იგი უტომელად დასდებდინ საფუძველსა
 მას სარწმუნოებისასა, რომელ არს იესუ ქრისტეს^{5*}.

მაშენებელი იგი ხედვედინ, თუ ვითარ აღაშენებს: ნუ შეშასა, ნუცა თივა- 35
 სა, ნუცა ლერწამსა, არამედ ოქროსა და ვეცხლსა და ქვათა პატიოსანთა^{6*}
 აღაგებდინ.

2 მის — AC. მით C. 4 ეკრძალე C. 5 მძიმე C. 6 აღსარებაჲ BC. 7 და — C. მცო-
 რტ C. 9 იცნობდი A. სიმრთელესა C. 12 სენი — C. ეყოფის B. 11 მათგან C. 15 მსახური C.
 რომელნი C. 16 ესე — C. 17 იპოვებთან C. 18 კეცი/სანი BC. 19 ცხოველისაჲ BC.
 20 მოუვა C. მცირე C. 21 მონადირე C. 22 მონადირენენ და მონადირენ C. 23 ეკრძალე C.
 24 შეიპყრენ C. 25 წარმართენ BC. ეკრძალე C. გარდაიქვე C. 26 მისდრკე C. მარცხ B.
 27 ვიდოდე C. 28 ქრისტე C. 29 სხედვედინ C. 30 და აღაგებდინ BC.

1 * II ტომ. 2, 20. 2 * I ტომ. 3, 15. 3 * იერემ. 16, 16. 4 * ფსალმ. 118, 133. 5 * I კორინ-
 3, 11. 6 * I კორინ. 3, 12.

უკუეთუ მწყემსი ხარ, / კუალად ეკრძაღე, ნუუკუე რამე უღებ-ჰყო სამ- C 484
წყსოთაგანი. ხოლო ესე იგი არს, რამთა შეცთომილი იგი მოაქციო, შემუ-
სრვილსა შეუხუო, უძღური განჰკურნო.

უკუეთუ მუშაკი ხარ, მოუთხარე უნაყოფისა / მას ლელუსა და დაუხს, A v
5 რამცა-იგი ექმნების შემწე ნაყოფის გამოღებისა*.

უკუეთუ მკედარი ხარ, ილუაწუ^{2*} სახარებისათჳს^{3*}, აღმკედრდი კეთი-
ლითა მით მკედრობითა^{4*} სულთა მათ ზედა უკეთურთა^{5*} და ვნებათა
ზედა ჯორცათსა, აღიღე ყოველივე საჭურველი სულისა^{6*}, ნუ შეეთხზ-
ნები საქმეთა სოფლისათა^{7*}, რამთა მკედართმთავარსა მას სათნო ეყო. B v

10 უკუეთუ მოლუაწუ ხარ, ეკრძაღე თავსა შენსა, ნუსადა გარდაჰკლე რაჟულ-
სა მას მოლუაწეთასა, რამეთუ არავინ გჯგუნოსან იქმნების, უკუეთუ არა
რაჟულიერად ილუაწოს^{8*}. ჰბაძევედი პავლეს, ვითარ-იგი რბიოდა და
ილუწიდა და იბრძოდა^{9*}.

და შენცა უკუე, ვითარცა კეთილსა მსრბოლსა, განუცხრომელად გაქუნ-
15 დინ თუალი იგი სულისა, ჰვარევედი საკრძალავთა მათ ასოთა შენთა განყო-
ფასა მას კელთასა, თუალნი შენნი წინააღმდეგომისა მის მიმართ შენისა იყე-
ნედ სლავასა შინა. წინა მღებარისა მის მიმართ რბიოდე^{10*}, „იგნეთ
რბიოდე, რამთა ეწიო“^{11*}. ბრძოლასა შინა უხილავთა მათ მბრძოლ-
თა ებრძოდე. ესრეთ ჰნებავს სიტყ/უასა მას ცხორებისასა მარადის ყოფამ C v
20 'შენი არა უღებებით, არცა ძილით, არამედ რამთა ფრთხილად და მღუძარედ
თავსა თუსსა ეკრძაღებოდი.

5. დამაკლებს მე დღე ესე მითხრობად სახეთა მათ ქრისტეს სახარებისა
შემწეთასა და ძალსა ამის მცნებისასა, ვითარ ყოველთა მიმართ / მომზავებელ B 137
არს და კეთილ.

25 ეკრძაღე თავსა შენსა, ფრთხილ იყავ და გამკითხველ, აწინდელისა მმარ-
ტველ და მომავალისა მის წინააღმწარ მცნობელ. / ნუ წარჰკლე აწინდელსა მას A 80
უღებებით და არღა ყოფილთა, ნუუკუე არცა ყოფადთა ესრეთ იგონებ, ვი-
თარმცა კელთა გაქუნდა. ანუ არა ბუნებით აქუს-სა სენი ესე ჰაბუქთა? და სი-
სუბუქითა გონებისადათა, რომელსა მოელოდიან, ესრეთ ჰგონებედ, ვითარმცა
30 აქუნდა? რამეთუ რაჟამს: ოდეს მყუღროებით იყენენ და მარტობით, გამოისა-
ხიან უცნებანი არაარსნი და სიადვილითა გონებისა მათისადათა ყოველგან
იქცეოდინ და იწურთიდიან დიდებულებათა ცხოვრებისათა: სიბერე დიდი,
შვიღმრავლობა, ყოველთა მიერ პატივი და, ვითარცა-იგი ვერსადა დაადგ-
რიან, მერმე უზეშთავსთა საქმეთა მიმართ ამაღლდებოდინ, ვითარმცა მოიგ-
35 ნიან ტაძარნი დიდნი, საესენი ყოვლითავე საუნჯითა და მოიგიან ქუეყანამა,
რამზომიცა ამაოებ / მან გონებისა მათისამან გამოისახის და მათმიერნი იგი C 485

1 კუალად კეთილად C. ეკრძაღე C. სამწყსოთაგანი C. 2 შემუსრვილი შეხუო BC. 3 შემწყ C. ნაყოფისა C. 4 ილუაწუ C. ამკედრდი C. 5 აღიღე C. 6 შეეთხზები C. 7 მოლუაწუ C. შჯულსა C. 8 შჯულთერად C. 9 და — B. 10 შინ B. 11 რბიოდე 12 ებრძოდე C. 13 ძლით B. 14 მე — BC. 15 დღე B. 16 ეკრძაღე C. 17 და — A. 18 გამკითხველ BC. 19 წინააღმწარ C. 20 უღებებით C. 21 აქუს C. ~ ვს სენი BC. 22 იქევეოდინ BC. 23 სიბერე B. 24 მერმე C. უზეშთა C. აღმა-
ღლდებოდინ C.

1* ლუკა 13, 8. 2* II ტიმ. 2, 3. 3* II ტიმ. 1, 8. 4* II ტიმ. 1, 18. 5* ეფეს. 6, 12. 6* ეფეს. 6, 13. 7* II ტიმ. 2, 4. 8* II ტიმ. 2, 5. 9* I კორინ. 9, 26. 10* ფილიპ. 3, 13. 11* I კორინ. 9, 24.

- B v** შემო/საველნი ამაოებისა ხელუწყეთა შინა დაიუნჯიან. ამას ყოველსა ზედა შეს-
 ძინიან საცხოვარნი, მონათა ურიცხუნი სიმრავლენი, მთავრობანი და წინამ-
 ძღურობანი ერთანი, ბრძოლანი, ძლევანი და მეფობამ ამაოებითა გონებისა
 მათისაითა ერთგონიან და ესრეთ იწურთიდიან ამას ყოველსა, ვითარმცალა
 კელთა აქუნდა. ხოლო ესე საქმე სენი არს მოცალისა და უღებისა სულისაჲ, 5
- A v** მათ საქმეთა იწურთი, არამედ რომელთა შინა ხარ, მით კეთილად განაგებდი. 10
 და კულად სხსადა ვენებისა განსაკურნებელად თქუა არულისმდებელ-
 მან სიტყუაჲ ესე, რამეთუ ვინაჲთგან ჩუენ ყოველნი მოსწრაფე ვართ სხსა
- B 138** ცთომათა გამოძევად, ვიდრელა თავ/თა თუსთასა, ამისთვის იტყუს, ვითარმედ:
 დასცხერო მეორისა საქმეთა გამოძევად, ნუ მოაძალად გონებასა შენსა სხსა 15
 ცოდვათა გამოწულილად, არამედ თუსსა თავსა ეკრძალე და თუსთა საქმეთა
 ხილვად მოაქციე თუალი სულისა შენისაჲ, რამეთუ მრავალნი, ვითარცა უფა-
 ლი იტყუს, წუელსა თუალსა შინა ძმისასა ხედვენ, ხოლო თუსთა თუალთა 15
- C v** ღირესა ვერ განიცდიან¹. არამედ შენ / ნუ დასცხრები თავისა შენისა გამო-
 წულილად, უკუეთუ მცნებათებრ ძისა ღმრთისათა წარმართებულ არს ცხო-
 რებაჲ შენი და ნუ გარეგანათ მათ გამოძიებ, რაითამცა პპოე ბიწი ვისინემ 20
 მსგავსად ფარისეველისა მის, მძიმისა და ამპარტავანისა, რომელი-იგი ღვა და
 თავსა თუსსა განამართლებდა და მეზუერესა მას შეურაცხ-ჰყოფდა². არამედ
 თავისა თუსისა განკითხვად ნუ დასცხრები და გამოძიებად, ნუუკუე მოგონე-
 ბით რაჲ სცოდე, ანუ თუ ენისა მიერ დაეცი, ანუ თუ საქმითა კელთათა 25
 კჰმენ უჯეროჲ რამემ. და უკუეთუ ჰპოვენ შენ შორის მრავალნი ცოდვანი,
- B v** (რამეთუ ჰპოვენცა / უკუეულად, რამეთუ კაცი ხარ), მაშინ უკუე იტყოდე სი-
 ტყუასა მას მეზუერისასა, ვითარმედ: „ღმერთო, მიღხინე ცოდვილსა ამას“³. 25
- A 81** შინა და შეუებასა, მაშინცა საკმარად წარმო/ვიდგეს, ვითარცა განზრახი კეთი-
 ლი და მოგაქსნენს საქმენი იგი კაცობრიენი და კულად, უკუეთუ განსა- 30
 დელთა შინა იპირვოდი, მაშინცა ნუგეშინისმცემელ გულისა შენისა იქმნეს,
 რაითა არცა სიმადლისა მიერ ამპარტავანებად ბოროტად მიიწიო, არცა კუა-
 ლად ჰქირთა შინა სასოწარკუთილუებისაგან დაქსნილ იქმნე.
 უკუეთუ სიმდიდრითა შეგველ ხარ და მშობელთა დიდებულებასა ზედა
 ჰხუაობ და იხარებ მამულსა ზედა და შეუენიერებასა ქორცთასა და ყოველთა 35
- C 486** მიერ / პატროსნებასა, იხილე თავი შენი, რამეთუ მოკულადე ხარ, რამეთუ
 მიწიჲ ხარ და მიწადვე მიქცევადი⁴. იხილენ იგინი, რომელი უწინარეს

1 ამაოებისა C. დაუნჯიან B. 2 ვითარმცა A. 3 საქმს C. 4 სხედვიდა C. 5 დაქსნილ-
 ბასა B. გულისსიტყუათათასა B. 6 ეკრძალე B, ეკრძალმ C. 7 მთ მთ BC. 8 შექულმდე-
 ზელმან C. 9 მოსწრაფმ C. 10 გამოძიებად C. 11 დასცხერო C. გამოძიებად C. 12 ეკრძალე C.
 13 სხედვენ C. 14 გამოწულით C. 15 ძისაჲ B. 16 და—C. მთ —C. პპოე C. 17 ფარისეველ-
 ისა C. 18 სცოდო C. 19 კაც BC. იტყოდმ C. 20 ეკრძალმ C. უკუეთუ იყო თუ ყო C. 21 შინა
 შენსა C. საქმრად C. 22 არცა 1^ა არცა C. 23 იქმნმ C. 24 ჰხუაობ C. 25 მიწადე C. 26 მიწადე C. 27 მიწადე C.

1* მთე 7,3. 2* ლუკა 18,11. 3* ლუკა 18,13. 4* ლაბად. 3,19.

შენსა ეგვეითარსავე დიდებასა შინა იშუებდეს. სადა არიან, რომელთა-იგი
 ძლიერებანი ქალაქთანი ეპყრნეს? სადა არიან ძნიად / საბრძოლელნი იგი ფი- B 139
 ლაფონი? სადა არიან ბრწყინვალენი იგი მკედარნი, ერისმთავარნი იგი და
 სპასალარნი და მძღავრნი? არა ყოველნივე მტუერ და ზღაპარ არიან-ა?
 5 არა მცირეთა ოდენ ძულთა შინა დაშთომილ არიან-ა საქსენებელნი ცხორე-
 ბისა მათისანი? შთახედენ საფლავებსა, უკუეთუ შე-ძი-უძლო განყოფად, თუ
 ვინ არს მონაჲ, ანუ ვინ არს მეუფეჲ? ვინ არს გლახაკი, ანუ ვინ არს მდიდარი?
 განყავ, უკუეთუ ძალ-გიც, პყრობილი მეფისაგან და ძლიერი უძლურისაგან
 და შუენიერი უშუერისაგან. რამეთუ უკუეთუ ესრეთ ბუნებასა მას კაცობრივ-
 10 იკსენებდე, არა ოდეს აღჰუავენ, / ხოლო იკსენებდეცა, უკუეთუ ოდენ A v
 თავსა თუსსა ეკრძალებოდი.

6. კუალად, უკუეთუ დავრდომილ და მდაბალ ხარი შენ, გლახაკი და გლა-
 ხაკთაგანი, უსახლო და უქალაქო, ნაკლულევან მღღევრისაგანცა საზრდელი-
 სა*, სძრწი მძღავრთაგან, ყოველთაგანვე გეშინის სიგლახაკისათუს შენისა,
 15 ნუუკუე განიწირავ თავსა შენსა, ნუცა / განაგდებ ყოველსა/ვე სასოებასა კე- C v
 თილსა, ვინაჲთგან არაჲაჲ არს შენ თანა საქმე საშურველი, არამედ აღიყვანე B v
 სული შენი კეთილთა მათ მიმართ, რომელნი მოცემულ არიან შენდა ღმრთისა
 მიერ და კუალად რომელნი-იგი აღგიტეჟა მან მოცემალ უკუანამსქენელ.

პირველად, რამეთუ კაცი ხარ შენ მხოლოა ყოველთაგან დაბადებულთა
 20 კელითა ღმრთისაჲთა დაბადებულით*, ანუ არა-მე კმა არს-ა ესე ოდენ უზეშ-
 თავსად სიხარულად, უკუეთუ კეთილად ვინ და ჭიროვნად გულისკმა-ჰყოფდეს
 თავადთა მათ კელთა მიერ ყოველთა შემოქმედისა ღმრთისათა დაბადებაჲ?

მერმე კუალად ესეცა გულისკმა-ყავ, რამეთუ ხატად დაბადებელისა
 ღმრთისა ქმნილ ხარ და უკუეთუ გენებოს, ძალ-გიც ანგელოზთა პატვისა მი-
 25 წთობაჲ კეთილთა მოქალაქობითა და სული გონიერი მოცემულ არს შენდა,
 რომლისა მიერ ღმრთისა გულისკმა-უყოფ დაბადებულთა ბუნებასა, გონებითა
 ჰხედავ და მოიმი სიბრძნისა ნყოფსა პატვისანსა. ყოველნივე იძრვისნი
 ქუეყანისანი, შინაურნი და ველურნი, და ყოველნივე წყალთა შინა მყოფნი
 და რომელნიცა ჰაერთა შინა ფ/რინვენ, მონა და მორჩილ შენდა არიან. B 140

30 არა შენ მოიპოვენ-ა / ყოველნივე კელოვნებანი და აღაშენენ ქალაქნი და
 ყოველივე საკმარი და საშუებელი საქმე მოიპოე? არა უფსკრულნი იგი ზღუა-
 თანი სავალ შენდა არიან-ა სიტყუერობისათუს შენისა? არა ქუეყანაჲ და ზღუჲ
 ცხორებასა შენსა ჰმონებს-ა? ანუ / არა ჰაერნი და ცაჲ და ვარსკულავთა C 487
 მწყობრნი თუსსა წესსა შენ გიჩუენებენ-ა? რაჲსათუს უკუე სულმოკლე ხარ,
 35 რამეთუ ცხენნი, ვეცხლითა აღკაზმულნი, შენდა არა არიან-ა? — არამედ აჰა
 ესერა მოცემულ არს შენდა მშმ, რომელი ძლიერითა მით და აღრე ღლითა მი-

* ფილოსოფოსნი C. † მბრწყინვალენი C. ‡ ერისმთავარნი § ერისთავნი C. ¶ ყოველივე B.
 † შთახედენ BC. ‡ შეუძლო C. § მეუფე B. ¶ მეფე C. † ოღუაენ B, აღსზუაენმ C. უდენ
 B]—C. † მდაბალ გლახაკ C. ‡ უსახლო C. § უქალაქო C. ¶ ნაკლულევანი C. მღღე-
 ვარისაგანცა B. † მძღავრთაგან § მთავრთაგან C. ‡ ყოველსა C. † საქმე C. აღიყვანმ C.
 † აღუტეჟე ABC. † შენ — C. ‡ გულისხმა- C. † მერმე C. გულისხმა- C. † ღმრთისა-
 † მიერ C. † ქმნილ C. † მწყობრად C. † გულისხმა- C. † ჰყოფ BC. † დაბადებულთა † დაუბადებულ-
 სა C. † ყოველნი C. † და¹ — C. † და არა BC. † საკმარი § საკმარი C. † საქმე § საქმე C.
 † მოიპოვე C. † არიან AB. † მზე B, მზე A C.

1* ოგე. 13,8. 2* დაბად. 2,7.

ლითა დღე ყოველ ნათლითა განგაბრწყინებებს. არა გქონან ვერცხლისა და ოქროსა ბრწყინვალეობანი? — არამედ გაქუს მთოვარე, რომელი კეთილად მისიერიითა ნათლითა განგანათლებს შენ. არა ჰზი ეტლთა ზედა ოქროცურგებულთა? — არამედ გქონან ფერკნი ეტლად შენდა და ბუნებით შენ თანავე აღმოცენებულ. რამსათვის უკუე კნატრი მათ, რომელთა ზრქელი იგი და მძიმე საუნჯე მოუთვებს და უცხო/ნი ფერკნი უქმან სლვად? არა სწეე ცხედარსა ზედა პილოას ძულისასა? — არამედ გაქუს ქუეყანა მრავალთა პილოთა უპატროსნისი და კეთილითა და უზრუნველთა ძილითა მას ზედა დაიძინებ. არა გაქუს სართული ოქრომოლესული? — არამედ გაქუს ცამ, რომელი მიუთხრობელითა მით ვარსკულავთა შეუნიერებითა გფარავს.

B v და ესე ყოველი კაცობრივი არს, ხოლო რამ ვთქუათ უზეშთავსთა მათ-
A v თუს? — შენთს ღმერთი კაც იქმნა¹. სულისა წმიდისა მაღლი², სიკუდილისა დაქსნა³, აღდგომისა სასოებად, საღმერთონი ბრძანებანი, სრულმოყოფლისი ცხოვრებისა შენისანი, მისლვად ღმერთის მიმართ მცნებათა მისთა მიერ⁴, სასუფეველი ცათად განშაღდებულის⁵, გვრგუნნი სიმაართლისანი მზან⁶ — უკუეთუ შრომანი იგი სათნოებისანი თავს-ისხნე.

7. უკუეთუ კეთილად გულისკმა-ჰყოფდე, ესე ყოველი და ამისა უმეტესი ჰპრო თავსა შორის შენსა: და რომელი-იგი გაქუნდეს, კეთილად იქმიო, და რომელსა ნაკლულეგან იყო, არა სულმოკლე იქმნე მას ზედა. და ყოველსავე ზედა კრძალვად თავისა შენისად ფრიად სარგებელ გეყოს, რამეთუ გინა თუ
B 141 რისხვად და გულისწყრომისა ვნებად / გეუფლოს შენ და მიგიზილვიდეს სიტყუათა მიმართ უჯეროდა და უწყესოთა და საქმეთა მიმართ მკეცობრივთა, უკუეთუ ეკრძალებოდი თავსა შენსა, დააცხრო გულისწყრომად იგი და დაამოვრო, ვითარცა კიცე, უმწყვი და ფიცხელი. რაჟამს-იგი საწერტელთა მით სიტყუსათა შეახო მას და ვითარცა საგუემელითა ჰგუემო იგი და დაიპკირო
25 ენადცა, ხოლო ჯელნი არა მიუტევენ განმარისხებელსა მას ზედა შენსა.

კუალად, უკუეთუ გულისთქუმანი ბოროტნი აღაზრუნდენ სულსა შენსა და საქმეთა მიმართ ბილწთა მიზილვიდენ, უკუეთუ ეკრძალებოდი თავსა შენსა და გულისკმა-ჰყო, ვითარმედ მის ჟამისა იგი გეგოდა სიმწარისა აღსასრულად მიწვენად არს და ზრუნვად იგი და აღძრვად, რომელი აწ გულისთქუმი-
C 488 საგან კორცთა ზედა ჩუენთა მოვალეს, / იგი შობს წამლიანსა მას მატლსა,⁷ /
A 83 რომელი-იგი უკუდავად გუტანჯვიდეს ჩუენ გეკენისასა შინა და ჰურეგობად იგი კორცთად დედა იქმნას საუკუნოვასა მის ცეცხლისა⁸. უკუეთუ ესე ყოველი კეთილად გულისკმა-ჰყო, მეტსეულად ივლტოდინ შენგან გულისთქუმანი და

¹ დღმ C. ნათლითა — C. განაბრწყინებებს A. ოქროსა B. ² მბრწყინვალეობანი C. მთოვარს C. ³ მძიმე საუნჯე C. ⁴ ცხედარსა] სარეცლსა BC. ⁵ ძულისასა C. ⁶ დაძინებ B. ⁷ მზანი — A. უკუეთუ + ოდენ C. შერომანი C. -ისხნ C. ⁸ გულისხმა - C. ამისა BC. ⁹ კპოე C. იქუმიო C. ¹⁰ სულმოკლს C. იქმნ C. ზედა — BC. ¹¹ მკეცობრივთა BC. ¹² და-აცხრო C. დაამლოვრო A. დაამლოვრო B. ¹³ საგურეგულითა C. დამპკირო A. დამპკირო B. ¹⁴ შენსა — A. ¹⁵ ბილწებისათა C. ზილვიდენ BC. ¹⁶ გულისხმა - C. ¹⁷ — ჩუენთა ზედა C. წამლიანსა C. ¹⁸ იგი — C. ¹⁹ საუკუნისა B. ²⁰ გულისხმა - C. მეტსეულად C.

¹ იოანე 1,14. ² ებრ. 2,4. ³ I კორინ. 15,26; 15,55. ⁴ მათე 19,17; 19, 21. ⁵ მათე 25,34. ⁶ II ტიმ. 4,8. ⁷ ესაია 66,24; მარკ. 9,44, 46, 48. ⁸ მათე 25,41.

საკრველი დაწყნარებამ და / მყუდროებამ იქმნას სულსა შორის შენსა, ვი- B v
თარცა-რამა ამბოხებამ მკვევალთა უწესოთამ და არაწმიდათამ დაწყნარდის
მოსლვითა დედოფლისა პატიოსნისა და წმიდისათა.

- ეკრძალე უკუე თავსა შენსა, რამეთუ ერთი იგი ნაწილი სულისა შენისაა
5 სიტყვერი არს და გონიერი, ხოლო მეორე იგი ვნებული და უსიტყო და
პირველისა მის არს ბუნებით უფლებამ, ხოლო სხუათამ მათ — მორჩილე-
ბამ და რწმუნებამ სიტყვსამ. ნუსადა უკუე მიუტეობ გონებასა შენსა წარ-
ტყუენვად და დამონებად ვნებათა, ნუსა შეუნდობ ვნებათა ზედა-აღდგომად
სიტყვსა და რამთამცა უფლებამ იგი სულისა მათ მიიღეს. ხოლო რასა მრ-
10 ცალსა ვიტყოდ? რამეთუ თუთ თავისა შენისა გულისკმისყოფამ უკუეთუ
კეთილად მოიგო, იგი წარგიძლეს მეცნიერებად ღმრთისა. რამეთუ უკუეთუ
ეკრძალებოდი თავსა შენსა, ახად საკმარ იყოს შენდა სხუათა დაბადებულთა-
გან გულისკმისყოფამ და მბადებელისა, არამედ თავსა შორის შენსა იხილო
დიდი იგი და მბადებელისა შენისა სიბრძნე.
- 15 / უტორცოდ გულისკმა-ჰყოფდი ღმერთსა შენ შორის / დამკვდრებულისა B 142
მაგის უტორცობისა სულისა მიერ და გარეშემოუწერელად, რამეთუ შენსაცა C v
გონებასა არა აქუს ბუნებით / ერთსა ადგილსა დადგრომამ, არამედ ჯორცთა A v
თანა შეერთებისათს იყოფების ერთსა ადგილსა.

- და კუალად გულისკმა-ყავ სული შენი და მის გამო გრწმენინ, ვითარმედ
20 უხილავ არს ღმერთი, რამეთუ სულიცა შენი ჯორციელთა თუალთა მიერ უხი-
ლავ არს, რამეთუ არცა ფერი აქუს, არცა სახე, არცა ჯორციელსა რასმე
სახესა შინა იხილვების, არამედ ძალისაგან ოდენ და საქმეთა მისთაგან იცნო-
ბების. ამისთვისა ნუსა ღმრთისასა ეძიებ თუალთა ხილვასა, არამედ შინაგან
მოაქციე სარწმუნოებამ და გონებით გაქუნდინ ხედვამ მისი. გიკვრდინ კელოვ-
25 ნებამ იგი და მბადებელისა, ვითარ ძალი იგი სულისა შეაერთა ჯორცთა თანა
და ყოველთავე კიდეთა მისთა განფენილ არს და მრავალსახედ განყოფილთა
მათ ასოთა ერთად ზიარებად მოიყვანებს.
- გამოიძიე, თუ რამ არს ძალი იგი, რომელი სულისა მიერ ჯორცთა მიეცე-
მის და რამ არს წყლულებამ იგი, რომელი ჯორცთაგან / სულად მივალს? B v
30 ვითარ მიიღებენ ჯორცნი სულისაგან ცხოვრებასა და კუალად მიიღებს სული
ჯორცთაგან წყლულებათა? ანუ თუ რომელი საუნჯენი ჰქონან სწავლისანი,
რომელ არა დაბნელებს გულისკმისყოფასა გარდასრულთა მათ საქმეთასა მო-
მავალთა მათ საქმეთა სიმრავლემ, არამედ შეურევენელად და განყოფილად
არიან / კსენებანი თითოეულისა საქმისანი და, ვითარცა ხატნი, გამოწერილ C 489
35 არიან თითოეულნი საქმენი გონებასა შინა? და ვითარ, რაჟამს-იგი ვნებათა შინა
ჯორციელთა / უბრკელმეს, მკესელულად თქნისა შენიერებასა წარსწემელს, ანუ
ვითარ, რაჟამს კუალად ბიერი იგი უკეთურებისა სათნოებათა მიერ განიბანოს,
მსგავსებად და მბადებელისავე თვისისა მივალს?

1 შორის|შინა BC. ვითარცა რამ და ვითარცა C. 2 უწესოთა BC. და — A. არააწმი-
დათა B. 3 მეორე C. უსიტყვ C. 4 პირველისა B. სხუათა C. 5 მიუტევენ C. 6 და — A.
-ადგომად B. 7 და — C. 8 გულისხმის. C. 9 წარგიძლეს B. 10 არად რად C. 11 გულისხმის-
ყოფამ C. 12 სიბრძნე C. 13 გულისხმა. C. 14 დადგრომამ დადგომამ C. 15 იყოფების C.
16 გულისხმა. C. გრწმენენ C. 17 წყლულებამ წყალობამ B(A-სა და C-ში „წყალობამ“ შერწყ-
ვადაკეთებული „წყლულებად“). 18 რომელი C. 19 გულისხმისყოფასა G. 20 სიმრავლემ C.
21 და—C. 22 მესველად C. 23 მივალს A.

8. უკუეთუ გნებავს შემდგომად სულისა კუალად ჯორცთაცა შემზადებულებაჲ, გულისკმა-ყავ და გიკვრდინ, ვითარ-იგი შუენიერად სამკვდრებულად სიტყუერისა მის სულისა დაჰბადა იგი კეთილმან მან ჯელოვანმან, რამეთუ ყოველთაგან დაბადებულთა მხოლოჲ მართლ/ მდგომარედ დაჰბადა კაცი, რამეთა თუთ სახისა თუსისაგან უწყოდის, ვითარმედ ზეცათაჲსა მის თუტებისაგან არს ცხორებაჲ მისი. რამეთუ ოთხფერკნი ყოველნივე ქუეყანად ზედვენ და მუცლისა მიმართ დადრეკილ არიან, ხოლო კაცისა მზა არს ზეცად ახილვად, რამეთა არა შეექცეს იგი საქმეთა მუცლისათა, ნუცა ენებთა მისთა, არამედ ყოველივე სწრაფად მისი იყოს ზეცად აღსლვისა მიმართ.
- და კუალად თავი უზეშთავს ყოვლისავე დაამტკიცა და მას შინა უმრავლესთა მათ საცნობელთა პატეინი დასხნა, რამეთუ მუნ არიან სახილველნი და სასმენელნი და საყნოსელნი და პირი. ყოველნივე მახლობელად ურთიერთას დამკვდრებულ არიან და ესრეთ მცირესა მას ადგილსა შინა შეიწრებულ არიან და თითოეული მახლობელისა თუსისა საქმესა არა ახრწევს: / რამეთუ თუაღნი უზეშთავსა მას სხუათა ასოთა ადგილსა დამკვდრებულ არიან, რამეთა / არარაჲ ასოთაგან გუამისათა უზეშთავს მათსა იყოს, არამედ მცირედ უქუეს წარბთასა არიან და ესრეთ განმარტებულად ყოველსავე ზედვენ; კუალად სას/მენელნი არა მართლიად განღებულ არიან, არამედ მრავალსახედ მოქცეულ. არს შესავალი იგი ემათაჲ. და ესეცა საქმ არს სიბრძნისა მის საღმრთოჲსაჲ, რამეთა ემა დაუყენებელად იმოდის, ანუ თუ უძლიერესად გულარძნილებასა მას შინა მოქცევითა მით, ხოლო სხუად ვერარაჲ შემძლებელ იყოს გარეგნით შთავრდომად და წინააღმართად საცნობელისა მის; გულისკმა-ყავ კუალად ენისაცა იგი ბუნებაჲ, ვითარ ლბილი არს და ადვილად მომქცეველი და ყოვლისავე სიტყუა მიმართ ემა არს თითოსახედ ქცევითა მით მისითა; და კუალად კბილნი, ორღანონი ემისანი და მტკიცენი შემწენი ენისანი და კუალად მიმღებელნი და განმკუეთელნი საზრდელისანი.
- და ესრეთ უკუეთუ ყოველსავე გულისკმა-ჰყოფედ გულისსიტყუათა კეთილთა—შესლვასა მას პერისასა შინაგან სამშუენველისა მიერ, დადგრომასა მას სიმქერვალისასა გულსა ზედა, ორღანონი იგი მოღნობისანი, ადგილნი იგი და საღიერელნი სისხლისანი, ამის ყოვლისაგან მიუწთომელი იგი / სიბრძნე და მბადებელისა შენისაჲ იხილო, რამეთა შენცა წინააღმართულებასა თანა სთქუა: ვითარ „საკვრეველ იქმნა ცნობაჲ შენი ჩემ მიერ“^{1*}? გულისკმა-ყავ უკუეთუ თავი შენი, რამეთა გულისკმა-ჰყო ომერთი, რომლისაჲ არს დიდებაჲ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

¹ გულისხმა- C. ² თუსისაგან B, მისგან თუსისა C. თუტებისაგან (აწ: თუყუენისა) ომრთეებისაგან A. ⁷ აღბილვად C. ¹⁹ საქმე B. ²⁰ საღმრთოთა C. ²¹ გოლარძნილებას A. ²² და—A. წინააღმართად C] —A. ²³ გულისხმა- C. ლბილ BC. ²⁷ გულისხმა-ჰყოფედ C. ²⁸ დადგრომას A, დადგომას C. ³⁰ მიუწთომელი C. სიბრძნე C. ³² ვითარქუთად A. გულისხმა- C. ³³ გულისხმა- C. დიდებაჲ+და სიმტკიცე თანა [მამით და სულთ წმიდითურთ C. ³⁴ აწ ABC.

IV. /თქმული წმიდისა და ნებარისა მამისა ჩუენისა ბასილისი
გადლოზისათჳს

A 85
C 125v

1. აჲა ესერა გესმნეს სიტყუანი იგი მოციქულისანი, ვითარ ეტყოდა თეს-
ლონიკელთა და რჩულსა მისცემდა ყოველისავე ცხოვრებისა მათისათჳს, რამეთუ
5 სწავლამ მისი იყო მათდა მიმართ, რომელნი-იგი ჟამითი-ჟამად და ადგილ-
ადგილ მივიდოდეს მისა კაცნი. ხოლო სარგებელი სიტყუათა მისთაჲ ყოველი-
სავე ნათესავისა და ცხოვრებისა მიმართ კაცთამსა მიიწევის. ესრეთ უკუე იყო
სიტყუა იგი, ვითარმედ: „მარადის გიხაროდენ, დაუცადებულად ილოცვდით,
ყოველსა შინა ჰმადლობდით“¹. ხოლო თუ რაჲ არს სიხარული იგი, ანუ მის-
10 მიერი სარგებელი და თუ ვითარ შესაძლებელ არს დაუცადებელისა ლოცვისა
წარმართებაჲ და ყოველსა შინა მადლობისა მიცემად ღმრთისა, ძალისაებრ
ჩუენისა მცირად უკუანასკნელ მი/გითხრათ.
- არანმედ აწ კეთილ არს, რაათა პირველად ვთქუათ, თუ რასა იტყუან წინა-
აღმდგომნი იგი, რომელნი შეუძლებელად სახელ-სდებენ მცნებათა მათ მო-
15 ციქულისათა, რამეთუ იტყუან, ვითარმედ: რაჲ სათნოებაჲ არს ღლე და ღამე
მხიარულებით ყოფაჲ და დაუწყნარებელობითა სულისაჲთა? / ანუ ვითარ შე-
საძლებელ იყოს ამისი წარმართებაჲ, ვინაჲთგან ბევრეული არიან ღლითი-
ღლედ მოწვენადნი განსაცდელნი და ჰირნი, რომელნი უეჭუელად მოიღებენ
20 მწუხარებასა სულსა ზედა, რომელთა შინა სიხარული და მხიარულებაჲ შეუ-
ძლებელ არს, ვითარცა-იგი არა შესაძლებელ არს, თუმცა ვინ იწუებოდა და
არა ეღმოდა, ანუ მახვლითა მოიწყვდოდა და არამცა ეტკივნებოდა? / და ნუ-
უკუე აჲა, ჩუენ თანაჲთ, მდგომარეთაგანი ვინმე სნეულ იყოს ამით სენითა და
30 მიზეზობდეს მიზეზთა ცოდვისათა, რომელი-იგი უღებებისათჳს თჳსისა და-
მარხვად მცნებათა ამათ ბრალობასა უფრომსად რჩულისმდებელსა მას
ზედა დასდებდეს, ვითარცა შეუძლებელთა საქმეთა მეტყუელსა, და იტყოდის, /
40 ვითარმედ: ვითარ შეუძლო მარადის სიხარული, ვინაჲთგან მიზეზნი იგი სიხა-
რულისანი არა ჩემსა კელმწიფებასა შინა არიან? რამეთუ სიხარულისა მომა-
ტყუებელნი საქმენი გარეგან არიან და არა ჩუენ შორის, ესე იგი არს:
მეგობართა მოსლვაჲ, მშობელთა თანა ყოფაჲ, მონაგებთა ჰონებაჲ, პატივის
35 კაცთანი, სნეულებისაგან სიმრთელედ მოქცევაჲ/და სხუაჲ იგი ფართოე-
ბაჲ, ყოველივე სახლი სავეჲ კეთილთა: მარადის ტაბლაჲ გარდაიუელი სა-
ნუაგოთა, ზიარნი სიხარულისანი, კეთილნი სმენანი და ხილვანი . გულისსათ-
ქუმელნი, სიმრთელე თჳსთაჲ და სხუაჲ იგი ფართოებაჲ მათი. რამეთუ შემა-
წუხებელ არიან არა რომელნი-იგი ჩუენ ზედა ოდენ მოიწოდენ ჰირნი, არა-
40 მედ რომელნი მეგობართაჲ ჩუენთა აწყინებდენ და ნათესავთა აპირებდენ.
და რაჲამს ესე ყოველი გუაქუნდეს, ამათ მიერ შემოკრბეს სიხარული და მხიარ-
ულებაჲ სულსა შინა. და ამას ყოველსა ზედა, რაათა ვხედვიდეთ მტერთა
დაცემასა, მოძულეთა წარწყმედასა, კეთილისმყოფელთა პატივისა და ესრეთ,

PG, 31, გვ. 217—237.

¹ ბასილისი ბასილი კესარია-კაბადუციელ მთავარეპისკოპოსისა C. ² მადლობისათჳს-თავი B. ³ C. ⁴ შუკლს C. ცხოვრებისა C. ⁵ და — A. ⁶ მოვიდოდეს BC. მისსა BC. ¹⁴ სახელ-სდებენ C. ¹⁵ ღლმ C. ღლმ C. ¹⁶ მხიარულებითი მხიარულებით B, მხიარულებით C. დაუწყნარებელობითა BC. ¹⁶ რომელნი — C. მოიღებენ მოაწვენ C. ¹⁹ სიხარული და მხიარულებით C. ²⁴ შუკლისმდებელსა C. ²⁵ საქმეთა + სიტყუთა C. ²⁸ არსიარანი C. ³¹ საეს C. სანოაგოთა B, სანოაგოთა C. ³² სიმრთელ C. ³⁴ მოიწოდენ C.

- B v რაჟამს არცა გუაქუნდეს რამ, არცა მოველოდით შემაწუხე / ბელსა და შემამ-
ფოთებელსა ცხორებისა ჩუენისასა, მაშინ შესაძლებელ არს შემოსლვაჲ სი-
ხარულისაჲ სულსა შინა. ვითარ უკუე მოცემულ არს ჩუენდა ბრძანებაჲ.
- A 86 რომელსა არა / ნებისა ჩუენისაგან აქუეს წარმარებებაჲ, არამედ შეუთქს სხუა-
თა საქმეთა, მომყენებელთა მისთა? ანუ დაუცხრომელად ვითარ შეუძლო 5
- C 127 ლო/ცვაჲ, ვინამთგან კორცთა საქმარნი იძულებით გონებასა თავისა მიმართ
თესისა მიიზიდვენ და ორთა ზრუნვათა მიმართ ერთბაშად გონებისა განყო-
ფაჲ შეუძლებელ არს?
2. და კუალად ყოველსა შინა მადლობაჲ ბრძანებულ არს. ხოლო ეკმაღ-
ლობდე-ა, რაჟამს სატანჯველთა მივეცემოდი, ვიგუემებოდი, ანუ თუ ურმის 10
თუალსა ზედა დაეკრვოდი? გინა თუ თუანი დამიბნელდებოდი და მომე-
კუეთებოდი ჩემგან? ანუ ეკმაღლობდე-ა, ვიციემებოდი რამ და ვიგუემებოდი
მოძულისა მიერ? გინა თუ სიცივითა განვიხრწნებოდი, ანუ სიყმბლითა მო-
ვიშთებოდი? გინა თუ რაჟამს მეყსა შინა უშვილო ვიქმნე, ანუ მეუღლისაგან
- B 146 ჩემისა სიკუდილისა მიერ მისისა გა/მოვეკუა? ანუ თუ ზღუასა შინა დაქციევი-
თა მეყსა შინა ყოვლისაგან სიმდიდრისა ჩემისა დავგლახაკენ? ანუ ავაზაკთა 15
კელსა შთავეარდე? გინა თუ საესე ვიყო წყლულებითა? ანუ ვიყუედრებოდი
სხუათაგან? ანუ ცილსა მწამებდენ? ანუ პურის მთხოელ ვიყო ფრიადისა მის
- C v სიგლახაკისაგან და არა მაქუნდეს საყოფელიცა? გინა თუ საპყრობილესა შინა 20
მკვდრ ვიქმნა?
- ამას ყოველსა იტყუან და ამისა უმრავლესსა და აბრალებენ რჩულის-
მდებელსა მას და ესრეთ შეჰკრებენ სიტყუათა მრავალთა მიზეზად მათისა
მის ცოდვისა და ჰგონებენ, თუ უპოვნიეს ღირსი მიზეზი და მცნებათა მათ
- A v შესამენენ, / ვითარცა შეუძლებელთა.
- ხოლო ჩუენი ისმინეთ, თუ რასა ვიტყუეთ ამის ყოველისა მიმართ, ვითარ- 25
მედ სხესა საქმისა მიმართ იყო ხედვაჲ მოციქულისაჲ და ენება სულთა ჩუენ-
თაჲ ქუეყანისაგან აღმალებად და მიყვანებად მოქალაქობასა მას ზეცისასა,
და ამისთვის თქუა ესე ყოველი. ხოლო რომენი ვერ მისწუთებოდი სიმაღ-
ლესა მის გონებისა მის რჩულისმდებელისასა, არამედ მიწასა შინა და კორც-
- B v თა იქცივიან, ვითარცა მატლნი სიმ/ყრალესა შინა და ძალსა სამოციქულო- 30
თა მათ სწავლათასა ვნებათა შინა კორცთასა ეძიებენ. არამედ იგი მოუწოდს
სიხარულად სამარადისოდ არა ესრეთ ლიტონსა და ვნებითა საესესა, არამედ
მას, რომელი იყოს, ვითარცა იგი იყო, რომელი არღარა კორცთა ცხოველ
- C 128 იყოს, არამედ ცხოველად აქუნდეს ქრისტე თავსა შორის თუსსა* და შეერთე- 35
ბითა მით უზეშთაესისა მის კეთილისაითა არღარა შეიწყნარებდეს კორცთა
თანა ვნებასა მათ ზედა მოწვეულთა ჳირთათუს. არამედ დაღაცათუ დაიჰ-
რებოდი კორცნი, შეერთებულისა მის ასოლსა განკუეთაჲ დარჩებინ ვნებულ-

1 არცა 2⁰ არაჲ B. 2 ცხრ-ბისა C. სიხარულისა C. 4 შეუდღს BC. 10 რაჟამსოდეს C.
და ვიგუემებოდი C. ორმის B. 12 ეკმაღლობდე B. და — B. 13 ანუ თუ C. მოვიშთებოდი B.
მოვიშთებოდი C. 16 დავგლახაკენ C. 17 შთავეარდმ C. საესე C. 18 მთხოველ BC. მის—A.
20 ვიქმნე C. 21 ამისასამის B. ამისსა C. შწყლისმდებელსა C. 23 ჩ-ნ A. 24 ჩუენთა BC.
27 ამაღლებად B. 28 და — C. მისთვის A. მისწუთებოდი C. 29 შწყლისმდებელისასა C. 30 ძალ-
სა + მას C. 32 ესრე- C. და — C. 34 ცხოველად BC. 35 მით — C. 36 მოწვეულთა B. კირ-
თა C.

1* ვალატ. 2, 20.

- სა მას ასოსა შინა კორცთასა და ჭირვეულისა მის გუამისა მწუხარებად ვერ შემძლებელ იქმნის საცნაურისა მის და გონიერისა სულისამდე მიწითმად. რამეთუ უკუეთუ მოგაკუდინებთან ასონი. ჩუენნი ქუეყანასა ზედა სიტყუსა მიებერ მოციქულსა^{1*} და „სიკუდილი იესუესი კორცთა შინა ჩუენთა გუტ-
 5 ვრთავს“^{2*}, ესე საცნაურ არს, ვითარმედ მკუდარქმნილთა მათ კორცთა წყლულებად განყოფილისა მის ერთობისაგან მისისა სულისა ვერ მიიწინენ და გინებანი კორციელნი და დაჭირვებანი და სიკუდილნი თჳს/თანნი ვერ აღ- B 147
 ვიდენ გონებისა მიმართ^{3*}, / ვერცა დაამდაბლონ სიმალმე იგი სულისა ვენ- A 87
 ბათა მათ მიმართ კორცთასა, რათამცა ევენებოდ მათ თანა.
- 10 რამეთუ უკუეთუ ჳირთა შინა შთავრდომილი იგი მოსწრაფისა მის მსგავს იყენენ გონებითა, არა მოართუან მას მწუხარებად, ვინათგან თუთ იგინი/ცა C v
 არა მწუხარებით თავს-იდებენ მოწვეულთა მათ. ხოლო უკუეთუ კორციელად იყოფებოდნ, ესრეთცა ვერ შეაწუხონ იგი, არამედ საწყალობელ იყენენ წი-
 ნაშე მისსა არა ჳირთა მათთათჳს ოდენ, არამედ უფრომსად ამისთჳს, რამეთუ
 15 არა იციან გამორჩევად უმჯობესისადა.
- არამედ რასა მრავალსა ვიტყჳ? მოკლედ ვთქუა, ვითარმედ ყოვლითურთ სული, რომელი ერთგვის შემსქუალულ იყოს სურვილსა მას დამბადებელისასა და მისითა მით შუენიერებითა დაჩუეულ იყოს განბრწყინებად, მან სიხარუ-
 20 ლი იგი თჳსი და მხიარულებად თითოფერითა მით შეცვალებითა კორციელთა ჳირთათა არა შეცვალოს, არამედ საქმენი იგი, სხუათა შემაწუხებელნი, მი-
 ზეზად უმეტესისა სიხარულისა ყუნეს, ვითარ იყო მოციქული პავლე. რამეთუ
 სათნო. უჩნდეს მას / უძღურებანი კორცთანი, ჳირნი და დევნულებანი და B v
 ტანჯვანი და სიქადულად აქუნდეს ყოველნი იგი ნაკლულევანებანი^{4*}, ვითარ იყო მარადის შიშიშისა შინა და წყურთისა, სიცივესა და სიშიშულესა,
 25 დევნულებათა შინა და იწროებათა^{5*}. საქმეთა ჴედსა, რომელთა სხუანი სულ-
 მოკლე იქმნებიან და სასოებასა ცხოვრებისა მათისასა განიწირვენ, მათ ზედა იგი იხა/რებენ, ხოლო რომელნი-იგი უსწავლელ არიან და / არა იციან განგებად C 129
 იგი მოციქულისა და ვერცა გულისქმა-ჰყოფენ, ვითარმედ ცხოვრებისა მის მიმართ სახარებისა მიგვწოდს ჩუენ, იგინი იკადრებენ ბრალობად პავლესა,
 30 დიდისა მის და მალისა კაცისა, და იტყჳან, ვითარმედ შეუძლებელთა საქმეთა გუამცნებს.
- არამედ ისწავლიდელ ეგვევითარნი იგი, ვითარმედ სიხარულისა მის ჳერო-
 ანისა მიზენნი, ვრცელნი და უსიტყუელნი, მოცემულ არიან ჩუენდა უხუად
 35 წიწწიწებელისა ღმრთისა: მიერ, პირველად, რამეთუ არაარსისაგან არსად მო-
 ვედით და მერმე, რამეთუ ხატად ღმრთისა დავიბადენით, გონებად და სიტყ-
 უადა გუაქუს ბუნებისა ჩუენისა სრულყოფელი, რომლისა მიერ ღმრთი ვი-
 ცინთ / და შუენიერებასა მას დაბადებულთასა კელოვნად და კეთილად ეხე- B 148

2 საცნაურისა მის| საცნაურთა მიერ B. სულსამდმ C. მიწობად C. 3 ჩნი B. 4 იკსი B. 5 სიძალე B. 6 მათ 1⁰ ამათ C. 12 მოწვენილთა C. 13 წინაშე მისსა| მწმ მისა C. 14 მათთჳს BC. 15 უმჯობესისა B. 17 შემსქუალულ B. 18 ჩუეულ C. 20 ჳირთათა B. 21 ვითარი C. პავლმ C. 22 დევნულებათა შინა — C. იწროებითა C. საქმესა C. 23 ცხარებისა C. განწირ-
 ვენ B. 27 არცა BC. განგებად| გუნება B, გონება C. 28 გულისხმა- C. ცხარებისა C. 29 ვითარმედ| ვითარ C. შეუძლებელსა საქმესა C. 32 ჳეროვნისა C. 33 გონებად| ბუნება C.

1* კოლას. 3,5. 2* II კორინ. 4,10. 3* რომ. 8,13. 4* II კორინ. 12,9 — 10.
 5* II კორინ. 11,27.

- დავთ და მათ მიერ, ვითარცა წერილისა მიერ, ვიკითხავთ დიდსა მას ყოველთა ზედა ღმრთისა განგებულებასა და სიბრძნესა. გულისკმისყოფელნი ვართ კეთილისა და ბოროტისანი, გამორჩევაი უმჯობესისა და გარე-მოქცევაი საენებლისაი თუთ ბუნებისაგან ჩუენისა გუსწავიეს. და ამას ყოველსა ზედა
- C v უცხოქმნილ ვიყუენით ღმრთისაგან ცოდვისა მიერ / და კუალად თუსებად მისა 5 აღმოვიწოდენით, სისხლითა მით მხოლოდშობილისა ძისა ღმრთისადათა უპატიოხსა მის მონებისაგან ვიკსნენით. აღღგომისა სასოებამ მოგუეცა და ანგელოზებერ კეთილთა შინა ყოფისა სასუფეველი კათამ და კეთილნი იგი აღთქმულნი ჩუენდა, რომელნი უზეშთაეს არიან ყოველსავე ძალსა გონებისა და სიტყუსადა. 10
- A 88 შხიარულებისა სამარადისოხსა? ანუ რომელი-იგი ნაყროვანებით იყოფოდის / და მღერითა და სარეცელსა ზედა ღბილსა მღებარე იყოს და საქმედ ძილი 10
- B v აქუნდეს, იგი შეეპრაცხოთ-ა / ღირს სიხარულისა? 15
- არამედ მე უფროხსად ვიტყუ, ვითარმედ ესევეითართა მათთუს უფროხსად გლოვაი შუენის ყოველთავე, რომელთაცა გონებამ აქუნდეს, და რაათა ჰნატრიდენ მათ, რომელნი-იგი სასოებითა საუკუნოხსა მის ცხოვრებისადათა წარქვდიდენ ამის ცხოვრებისა დღეთა და წარმავალითა ამით ქირითა საუკუნეთა მათ და წარუვალთა კეთილთა მოიყიდდენ. რამეთუ დალაკათუ ცეცხლსა შინა რყოფებოდინ სიყუარულსა ღმრთისასა შემშქუალულნი, ვითარცა სამნი იგი 20
- C 130 ყრ / მანი ბაბილონსი*, ანუ თუ ღომთა თანა შეყენებულ იყენენ*, გინა თუ ვეშაბისა მიერ შთანთქმულს*, ჩუენ მიერცა ვერ-არს ნეტარებამ მათი და მათცა უქმს სიხარულსა შინა ყოფამ, რაათა არა წარმავალთა მათ ქირთათუს წუხდენ, არამედ რაათა სასოებითა მით ჩუენთუს დამარხულთა მათ კეთილთადათა იშუებდენ. 25
- რამეთუ რომელი შესრულ იყოს ერთგზის ღუაწლსა მას შინა სათნოებისასა მოღუაწმ იგი კეთილისაი და აღძრკულ იყოს სარბიელსა მას შინა ღმრთისმსახურებისაი, უქმს მას ახოვნად თაგ-ღებად წყულულებათა მათ წინაღმდგომთასა სასოებითა დიდებისა მის გვრგვნთადასა. რამეთუ ქუეყანი- 30
- B 149 ს/ცა საქმესა შინა, რომელნი ჩუეულ იყენენ რკინობასა და შრომათა მისთა, არა შეზინდებიან ტკივილისაგან, არამედ მოვლენ წინაღმდგომისა მის შეპყრობად სიხარულით და წამსა ერთსა შრომამ გულისთქუმითა მით და სასოებითა ძღვევისა და გვრგვნოსნობისადათა არარად შუურაცხიეს. ეგრეთვე მოსწრაფესა 35
- A v მონასა ღმრთისასა დალაკათუ რამედ ძნელოვანთა/განი ეპოსნი, ვერ დააბნელოს სიხარული მისი, რამეთუ „ქირმან შვის მოთმინებამ და მოთმინებამან / 35
- C v გამოცდილებამ და გამოცდილებამან სასოებამ, ხოლო სასოებამან არა არცხენს“¹⁴. ამისთუსცა სხუასა ადგილსა ქერსა შინა მოთმინებასა და სასოებითა სიხარულსა იგივე გვბრძანებენ¹⁵, რამეთუ სასოებამ არს, რომელი-იგი სიხარულსა განუქარებებელ ჰყოფს სულისა მისგან მოსწრაფეთადას.

² გულისხმისყოფელნი C. ³ გარშ-მოქცევაი C. ⁴ უცხოქმნილ C. მისსა C. ⁵ ნაყროვანებით BC. ⁶ მღებარე C. ⁷ ღირსი სიხარულსა BC. ⁸ გლოვა BC. ⁹ ცხ-ბისადათა C. წარიდდიდენ B. ¹⁰ მათ — C. წარუვალთა + მათ B. ¹¹ იყოფოდინ C. ¹² მათ — A. ¹³ ერთგზის — B. ¹⁴ მოღუაწე B. აღძრკულ BC. ¹⁵ შრომათა C. ¹⁶ წამსა ერთსა BC. შურომათა C. ¹⁷ გვრგვნოსნობისადათა C. ¹⁸ ძნელოვანთაგან ეპოსნი C. ¹⁹ სასოებით C. ²⁰ ჰყოფენ C.

¹ დანიელ 3,21. ² დანიელ 14,31. ³ იონა 2,1. ⁴ რომ. 5,3 — 5. ⁵ რომ. 12,12.

არამედ კუალად თვთვე იგი მოციქული ტირილსა გვბრძანებს მტირალთა თანა³. და რაუამს-იგი ვალატელთა მიუწერდა, ტირორდა მტერათსჳს ქრისტეს ჭუარისათა². და რაა საკმარ არს თქუმად ტირილისა მისთჳს იერემია წინამსწარმეტყუელისა³* და ეზეკიელ გლოვასა მთავართასა* ბრძანებითა ღმრთისადათა⁴*? და მრავალნი ჰპოვნე წმიდათავანნი, რამეთუ გოდებდეს, / ვითარ ერთი იგი იტყოდა, ვითარმედ: „ვამე, დედაო, ვითარ ვინ მშვე B v მე?“⁵* და სხუდა იტყუს, ვითარმედ: „ვამე, რამეთუ წარწყმდა განკრძალული ქუეყანით და წარმბარებელი კაცთა შორის არა არს!“⁶* და სხუამან თქუა: „ვამე, რამეთუ ვიქმენ, ვითარცა რომელი კრებნ წუელასა 10 სამკალსა შინა⁷“. არამედ გამოიძიენ ყოვლითურთ წერილთავან სიტყუანი იგი მართლათანი და უტუეთუ ვინ ჰპოო მათგანი, სიტყუთა გლოვისათა ნეტყუელი, გრწმენინ, / ვითარმედ ყოველნიევე ამის სოფლისათჳს და წარმავა- C 131 ლისა ამის და ჳბადრუკისა ცხორებისათჳს იგლოვდეს, ვითარცა თქუა დავით, ვითარმედ: „ვამე, რამეთუ განნიგრძა მე მწირობაჲ ჩემი“⁸*. რამეთუ სუროდა წარსლუვაჲ და ქრისტეს თანა ყოფაჲ⁹* და ამის სოფლისა მწირობისა განგრძობისათჳს, ვითარცა დამახრწვეელისა მის სიხარულისაგან, იგლოვდა. / და კუა- A 89 ლად მანვე ვალობასა შინა წარმოთქუა გლოვაჲ იგი მეგობრისა მისისა იონათანისთჳს, რომლისა თანა იგლოვდა მტერისა მისისათჳსცა, ვითარ-იგი იტყოდა, ვითარმედ: „მელმის შენთჳს, ძმაო იონათან“¹⁰* და: „ასულნო იერუსალემისანო, იგლოვდით საულს ზედა“¹¹*, რამეთუ მას ჰგოდებდა, ვითარცა ცოდვასა შინა მომ/კუდარსა, ხოლო იონათანისთჳს, რამეთუ B 150 ყოველთა დღეთა ცხორებისა მისისათა თანამოზიარე მისა ყოფილ იყო ყოველსა შინა. და რადღა საკმარ არს სხუათა მრავალათჳს თქუმაჲ? რამეთუ ცრემლორდა თუთ თავადი ლაზარესთჳს!¹²* და კუალად ცრემლორდა იერუსალემისათჳს!¹³* და ჰნატრის მათ, რომელნი იგლოვდენ და ტიროდინ!¹⁴*

4. და ამისთჳს იტყუან ვიეთნიმე, ვითარმედ: ესე ყოველი ვითარ ეწამების სიტყუასა მას მოციქულისასა, რომელი თქუა, ვითარმედ: „მარადის ვიხაროდენ“¹⁵? რამეთუ / არა ერთისა სახისანი არიან ცრემლნი და სიხარუ- C v ლი: რამეთუ ცრემლი—ვითარცა წყლულებისა რაჲსაგანმე განიგუმირის სული და დამდაბლდის უნებელისა მისგან საქმისა და გული შეიწრდის და მის მიერ იშვის ცრემლი. ხოლო სიხარული არს ვითარცა კრთომაჲ რამე სულისაჲ, რომელი იხარებნ მოწეუნელთა მათჳს გულისათქუმელთა მისთა. ამისთჳს კორციელთაცა სახითა განყოფილებაჲ აქუს, რამეთუ მწუხარეთა ფერი ყუთელ არნ და განკმელ, ხოლო მოხარულთაჲ — ფეროვან და წითელ და შუენიერ,

³ ჭუარისათა C. ⁴ ეზეკიელისა C. გლოვასა B. ⁵ წმიდათავანი B. ⁶ მშვე B. ⁷ მშ C. ვითარმედ — BC. ⁸ წუელსა C. ¹⁰ წერილთავანწერილთა შინა BC. ¹¹ ჰპოეო C. სიტყუათა გლო(ე)ისათა BC. ¹² ვითარმედ — C. ¹⁴ მსუროდა C. ¹⁷ წართქუა B. გლოვა B. იონათანისთჳს B. ¹⁸ რ'ლსა B. იგლოვდა + და B. ¹⁹ ვითარმედ — A. იონათან B. ²⁰ მასმელს C. ვოდებდა C. ²¹ იონათანისთჳს B. ²² თანამოზიარე C. მისსა BC. ²⁴ ცრემლორდა B, ცრემლოვოდა C. ²⁷ რ'ლ BC. ²⁸ თქუაჲქრქუა C. ²⁹ განიგუმირის AB. ³⁰ და დამდაბლდისი დამდაბლდის C. უნებელისა C. შეიწრდეს C. ³² იხარებენ B, ახარებენ C. ³⁴ არს A. განკმელი A. მოხარულთა BC. ფეროვან B.

1* რომ. 12,15. 2* ფილიპ. 3,18. 3* ვოდება I,1,... 4* ეზეკ. 2,9. 5* იერემ.15,10. 6* მქია 7,2. 7* მქია 7,1. 8* ფსალმ. 119,5. 9* ფილიპ. 1,23. 10* II მშვე. 1,26. 11* II მშვე. 1,24. 12* იოანე 11,35. 13* ლუკა 19,41. 14* ლუკა 6,21. 15* ფილიპ. 4,4.

* გამოჩენილია სიტყვა „წერდა“ (γράφειν, PG, 31, გვ. 224).

რაცამს-იგი, ვითარმცა ჰკრთებინ სული და სიჰამოვნისა მისგან გარეთ კერძო გამოვალნ.

- B v ხოლო ჩუენ მათდა მიმართ ვიტყვთ, ვითარმედ გლოვანიცა და / ცრემლნი
 A v წმიდათანი სიუუარულისათვის ღმრთისა იყვენეს, რამეთუ მარადის / გონებითა
 ხედვიდეს საყუარელსა მას და მისმიერსა მას სიხარულსა აღაორძინებდეს თაე-
 თა მათთა შორის და მათ თანა მონათა მათათუს განაგებდეს და იგლოვდეს
 შეცოდებულთათუს და დაცემისაგან აღდგინებამ მათი ენება ცრემლთა მიერ.
 ხოლო ვითარცა რომელნი-იგი კიდესა ზედა ზღუსასა მდგომარე იყენიან
 C 132 და სწყალობდიან მათ, რომელნი იღელვებოდი/ან მას შინა, ზრუნვითა. მით
 მათისა დანტქმისაჲთა თუსსა მას მტკიცედ დგომასა არაარს ავნებენ, ეგრეთვე 10
 რომელნი-იგი ცოდვათათუს მოყუსისათა წუხდენ, არა თუ თუსისა მის სულისა
 სიხარულსა ავნებენ, არამედ უფრომსად აღაორძინებენ მას და ცრემლთა
 მათ მიერ, რომელთა დასთხევდენ ძმისათუს, სიხარულსა მას უფლისასა ღირს
 იქმნებიან. ამისთუსცა ნეტარ იყვენენ, რომელნი ტიროდინ და ნეტარ იყვენენ, 15
 რომელნი იგლოვდენ, რამეთუ იგინი ნუგეშინისცემულ იყვენენ და იგინი
 იცინოდინ. ხოლო სიცილად იტყუს არა კმასა მას, რომელი ღაწუთა შინა და
 პირისა მიერ იქმნების დღლილისაგან ხისხლისა, არამედ მხიარულებასა მას,
 შეუტრევენელსა ყოვლისაგან მკმუნეარებისა.
 B 151 / და კუალად მოციქული მტირალთა თანა ტირილსა ამისთუს გვბრძანებს!¹⁰.
 რამეთუ ესევითარი იგი ცრემლი ვითარცა თესლ და სესხება იქმნების საუკუ-
 ნოასა მის სიხარულისა. არამედ შენ ამაღლი გონებითა და იხილე ანგელოზ-
 თა იგი ცხობრებაჲ, თუ სხუჲა არს, რაჲ-ა? გარნა სამარადისოჲ სიხარული და
 C v მხიარულებაჲ, რამეთუ ღირსქმნილ არიან წინაშე ღმრთისა: დგომასა და /
 A 90 აღივსებიან შეუენიერებითა მით დიდებისა / დამბადებელისა ჩუენისაჲთა. და
 მოციქული ესევითარისა მის ცხობრებისა მიმართ მიგვზიღვიდა და ამისთუს 25
 თქუა, ვითარმედ: „მარადის გიხაროდენ“.
 5. ხოლო ცრემლთა მათუს, რომელნი დასთხინა უფალმან ლაზარეს ზე-
 და და კუალად ქალაქსა მას, ამას ვიტყვ, ვითარმედ ქამაცა და სუა, არა თუ
 რამეთუ მას ეწამარებოდა იგი, არამედ შენ გიჩუენებდა ჭეროანსა მას და საჭი-
 როსა საკმარსა და საზღვარსა მისსა. ეგრეთვე უკუე იყო ცრემლიცა იგი, 30
 რამეთუ დასთხინა ცრემლნი, რაჲთა ვნებულებაჲ იგი უზომოდ და უჭეროდ
 მგოდებელთაჲ და გლოისმოყუარეთაჲ განჰმართოს.
 რამეთუ ვითარცა სხუჲა ყოველივე, ეგრეთვე ცრემლი თუსითა საზომითა
 ჭერ-არს და თუ რომელსა ზედა საქმესა ვის უკმს ცრემლი და თუ რაჲზომ
 B v და თუ ოდეს და თუ ვითარ ჭერ-არს, რამეთუ ცრემლნი იგი / უფლისანი 35
 ამის ყოვლისა მომასწავებელნი იყვენეს და არა თუ ვნებულნი. და ესე საცნაურ
 არს მისგან, რომელი-იგი თქუა: „ლაზარე, მეგობარმან ჩემმან, დაიძინა, არა-

³ გლოანიცა B. ⁵ ჰხედვიდეს C. სიუუარულსა A. მას — B. ⁶ მათთუს C. ⁸ მდგომარე C.
¹⁰ თუსსა] მათსა A. ¹¹ რომელნი B. მის — B. ¹³ დასთხევენ A, დასთხევდენ C. უფლისასა
 (τὸν καρ[ισ]) სლ¹ისას A. ¹⁴ ტიროდიან C. ¹⁵ იგლოვდინ B. ¹⁶ მკმუნეარებისა B. ²⁰ იგი—C.
²¹ ამაღლი BC. იხილმ C. ანგელოსთა C. ²² არს რაჲა] რაჲარს C. ²⁴ დიდებითა B. დამბა-
 დებელისაჲ B. ²⁸ მას + ზედა C. ვიტყვთ BC. ჰსუა C. ²⁹ ჭეროანსა ἸBC. ³² გლოის-
 მოყუარეთაჲ C. ³⁴ თუ¹ — AB. ³⁶ მომასწავებელ C. ³⁷ რ¹-იგი BC. ლაზარე C. ჩ¹მან B.

¹⁰ რომ. 12, 15.

- მედ მე წარვალ განღვებად მისა^{1*}. ხოლო ვინ არს ჩუენგანი, რომელიმცა ძილისათჳს მეგობრისა თჳსისა გოდებდა, რომელსა მოელოდის შემდგომად მცირედისა ქამისა / განღვებად, ვითარ-იგი მან ქმნა, რაჟამს ბრძანა, ვითარ- C 133 მედ: „ლაზარე, გამოედ გარე“^{2*}? და მკუდარი განცხოვლდა და შეკრული იგი ვილოდა. საკრველი საკრველებასა ზედა: კრულებად ფერკთად და არა დაყენებოდა სლვად, რამეთუ უზეშთაეს იყო განმძლიერებელი იგი დაბაყენებელისა მის. ვითარ უკუე, რომელსა ეგულებოდა ამის ყოვლისა ქმნამ, საქმშმცა იგი, ღირსი ცრემლთად, საჯა? გარნა საცნაურ არს, ვითარმედ ყოვლით კერძოვე უძლურებად ჩუენი იტვრთა და საზომით / და საზღვართა საჭირონი იგი A v
- 10 საქმენი ბუნებისა ჩუენისანი მიიხუნა და უღმობელოობისაგან, ვითარცა მკეცობრივისაგან საქმისა, შორს იქმნა და კუალად გლოისმოყუარებად და უზომოდ გლოად, ვითარცა დაუწყნარებელი, გარე-მიაქცია. და ამისთჳს ცრემლოდა / მეგობარსა მას ზედა და ზიარებად იგი კაცობრივისა მის ბუნებისად B 152 გამოაჩინა და ჩუენ ორკერძოვე უზომოებისაგან განგუათავისუფლუნა და გუასწავა, რამთა არცა დაეინთქმოდით მწუხარებისაგან, არცა უგულისკმო ვიყუნეთ საქმეთა მიმართ მწუხარებისათა.
- რამეთუ ვითარცა / თავ-იღვა შიმშილი, გან-რად-ილია სიმტკიცე იგი ს- C v ზრდელისად მის შორის და შეიწყნარა წყურილი, რაჟამს ნოტიობად იგი გუამისად განკმა^{3*} და კუალად დამურა, რაჟამს-იგი ნაწევარნი და ძარღუნი სლოისაგან უმეტესად ზომისა განირთხნეს, ხოლო არა თუ ღმრთეებასა რაა შეეხებოდა შრომისა მისგან, არამედ ბუნებად კორცთად შემსგავსებულთა თუსთა პირთა შეიწყნარებდა. ეგრეთვე ცრემლი შეიწყნარა, რამთა ბუნებისა მის კორცთაჲსა საქმშ აჩუენოს, რომელი-იგი იქმნების, რაჟამს შინაგანი იგი თავისა ცარიელებად აღივსოს ორთქლთა მათგან მწუხარებისათა და მერმე, ვითარცა 25 საღინელოთა ნესტუთა მათ მიერ თუალთაჲსა, სიმძიმესა მას ესევეითარისა მის ნოტიობისასა წარმო / აცარიელებდეს. ამისთჳსცა ოხრანი რამე და მოქცევე- B v ნი და სიზნელენი მოულოდინელთაგან მწუხარებათა თავსა შინა იქმნებიან, რაჟამს შეიწრდებიან თავი ორთქლთა მათგან, რომელთა აღუტეობს სიღრმეთა გუამისათა / მყოფი იგი მქურვალებად. და მერმე ვკვონებ, თუ ვითარცა ორუ- .A 91
- 30 ბელი ტუარად, ეგ/რეთვე სიზრქმ იგი ორთქლისად მის ცრემლად გარდაიქ- C 134 ცევის. ამისთჳსცა სიპამოენმ რამე იქმნების მგლოვარეთად მათ, ტიროლიან რაა, რამეთუ უცნაურად ცრემლთა მიერ სიძიმშ იგი თავისად აღსუბუქნებიან. ხოლო ჳეშმარიტებასა ამათ სიტყუათასა გამოაცხადებს გამოცდილება იგი საქმეთად: რამეთუ მრავალნი გვხილვან განსაცდელთა შინა მოწვეუნულთა, 35 რომელთა ტირილისა დაყენებად თავს-იღვეს, და მერმე რომელნიმე განცო-

1 მე — B. მისა B. 4 ლაზარე C. გამოედ B. გარე C. განცხოვლდა BC. 7 საქმეცა BC.

8 ღირსი ცრემლთა A (თავიდან აქედ „ღირსი ცრემლთად“ ყოფილა, შემდეგ ჩაუსწორებიათ ამგვარად). 9 ზომით C. საზღვართა C. 10—11 მკეცებრივისა საქმისაგან BC. გლოისმოყუარებად C. 12 გლოავა C. გარე-მიაქცია C. ცრემლოდა B, ცრემლოვდა C. 13 მის — AC. 14 უგულისხმო C. 17 სიმტკიცე B. 18 იგი — C. 19 განკმა C. 20 უბრძანა C. 22 კორცთაჲთა B. 23 საქმე B. 24 ცალიერებად C. აღავსოს C. მერმე C. 25 საღინელოთა A. 26 წარმოაცალიერებდეს C. ამისთჳს C. მოქცევენი C. 27 მოულოდინებელთაგან C. 28 აღუტეობს C. 29 მერმე C. 30 სიზრქე B. 31 სიპამოენ BC. მგლოვარეთა C. 32 სიმძიმშ (βαρυσωτης) სიღრმე B. 35 და—C. მერმე C.

1* იოანე 11,11. 2* იოანე 11,43. 3* იოანე 4,6.

- ფებად ანუ ასოთა დაქსნილებად მიიწინეს და რომელნიმე მო-ცა-კუდეს. რამეთუ ვითარცა ნაშენები უძლური, ეგრეთ სიმძიმისა მისგან მწუხარებისა მის ძალი მათი შეიმუსრა. რამეთუ ვითარცა ალი თვისსავე კუამლისაგან მოი-
- B 153 შთვის, რაჟამს / არასადა აქუნ განსავალი კუაშლისა, ეგრეთვე, იტყუნ, ვითარმედ იქმნების ძალსა მას ზედა კაცისასა, რომელი იქმს ცხორებასა მისსა, 5 რამეთუ განიხრწნების და დაშრტების მწუხარებისაგან, რაჟამს არა სადაით იქმნის განსლვად გარეთ ეგრძო.
- C v 0. ნუშცა უკუე ნოთელთ შემწედ და მოწანედ თვისსა ვნებისა ცრემლ- 10 სა მას უფლისასა, რამეთუ ვითარცა ჳამალი / იგი, რომელი ჳამა უფალმან, არა არს ჩუენდა მიზეზ ნაყროვანებისა, არამედ უფრომსად მარხვისა და ზომით ჳამისა, ეგრეთვე ცრემლნი იგი მისნი არა სახე გლოისა იყენეს და არცა რჩუ- 15 ლისდება გოდებისა, არამედ საზომი კეთილი და წესიერი და კანონი რჩეული, თუ ვითარ ჳერ-არს ბატიოსნად და წესიერად, და ვითარცა უკმს საზღვარსა მას ბუნებისასა შუწყნარებაჲ / საქმეთა მათ შემაწუხებელთა. რამეთუ არცა 20 დღდათა, არცა მამათა ბრძანებულ არს ესრეთ გლოისმოყუარებაჲ და ცრემლ- მრავლობაჲ, არამედ ოდენ, რაითა შემაწუხებელთა მათ საქმეთა ზედა მკმუნ- ვარე იქმნენ და მტკირადი ცრემლი დასთხოინ და იგიცა მყუდროებით და 25 დაწყნარებულად და არა ოხრით და ჳამაღლობით / და გოდებით, არცა დაპე- ბითა სამოსლისაჲთა, ანუ დასხმითა მიწისაჲთა თავსა ზედა, არცა სხუთა რაჲთ- მე უჳეროთა საქმითა, რომელსა იქმან უსწავლელნი იგი ესევეითართა მათ სა- ჳმეთანი. რამეთუ ჳერ-არს მისდა, რომელი-იგი სწავლითა საღმრთოთაჲთა გან- 30 წმედლო იყოს, რაითა, ვითარცა ზღუდითა მტკიცითა, ესრეთ შეიზღუდოს თავი C 135 თვისი მართლითა მით / სიტყუთა და ახოვნად და მოთმინებით თავს-იღებდეს ესევეითართა მათ შემაწუხებელთა საქმეთა, და არა, ვითარცა სოფელსა, შეუ- სლუდველსა და მდაბალსა ადვილად შეუტდიან მბრძოლნი, ესრეთ ადვილად 35 შეიწყნარებდეს სულსა შინა თვისსა სიმრავლესა მას ვნებათასა.
- რამეთუ საქმშ ესე უძლურისა სულისაჲ არს, რომელსა არცა ერთი ძალი აქუნდეს სასოებითა ღმრთისაჲთა, რაითამცა ესრეთ უწესოდ დაიქნა მწუხა- რებითა, რამეთუ ვითარცა ჳიანი უფრომსად ბუნებით ღბილთა შეშათა შინა 30 იშვებიან, ეგრეთვე მწუხარებანი უძლურთა მათ სულთა შინა შველენ. თუ B 154 არა, ნუუკუე იობს აღამანტისა ბუნებაჲ და სიმაგრე აქუნდა-ა? ნუ/უკუე გული მისი და წელნი მისნი ჳეისანი იყენეს-ა? ვითარ-იგი დაეცენთ ათნი შვილნი 35 მისნი ერთსა შინა წამსა, / შენუსრვილნი ერთთა წყლულებითა სახლსა მას შინა სიხარულისა მათისასა, სახლსა მას განსუენებისასა, რაჟამს დაარლუა მათ ზედა ეშამკან სახლი იგი, მაშინ იხილა მან ტაბლად იგი სისხლითა შვილთა 35 C v მისთაჲთა შებღალული, იხილნა შვილნი იგი, სხუასა და სხ/უასა ჳამსა შინა შობილნი და ერთბამად წარსრულნი ამის ცხორებისაგან ერთსა ჳამსა შინა არა გოდებდა იგი უწესოდ, არა დაიფხურნა თმანი თუსნი, არცა თქუა სიტყუაჲ რაჲმე უჳეროჲ და უძლური, არამედ სანატრელი იგი და ყოველთა მიერ საქმ-

1 მიიწინეს C. 2 რამეთუ — C. ეგრეთვე C. 3 შედამოსრა B. 4 იტყუნ A. 6 არაჲ C. 10 ნაყროვანებისა B, ნაყროვნებისა C. 11 გლოისა C. შჭულსდება C. 14 საქმეთა BC. 16 დღდათა + და BC. გლოისმოყუარებაჲ B. გლოისმოყუარებაჲ C. 18 მათ — C. მკმუნვარე B, მკმუნვარე C. 17 იქმნენ C. 20 იგი — C. 24 და — B. 27 საქმე BC. 29 უფრომსად — A. 31 ნუუკუე ანუ უკუე C. ანდამანტისა C. აქუნდა A. 36 ~ შინა ჳამსა BC. 38 არცაჲთა BC.

ბელი მადლობად შეწირა და თქვა: „უფალმან მომცა, უფალმანვე მომიღო; ვითარცა უფალსა ენება, ეგრეთცა იქმნა; იყავნ სახელი უფლისაჲ კურთხეულ“^{1*}

5 ნუუკუე უწყალო იყო-ა კჳი იგი? და ვითარ? რომელი-იგი იტყოდა თა-ვისა თვისისათჳს, ვითარმედ: „მე ვტიროდი ყოველსა ზედა ჳირვეულსა“^{2*}, ნუ-უკუე ტყუოდა ამათ სიტყუათა? არანედ ეწამების მას თავადი იგი ჳეშმარიტე-ბად, ვითარმედ სხუათა მათ სათნობათა თანა ჳეშმარიტიცა/იყო, რამეთუ B v იტყუს, ვითარმედ: „კაცი უბიწოა, მართალი, ღმრთისმომშიში, ჳეშმარიტი და წმიდაა“^{3*}.

10 ხოლო შენ, ჳ კაცო, კილოათა რაიმე იქმნასა მას გლოისასა და მოზა-ვებულთა სიტყუათა მიერ, საგლოელად შექმნილთა, განპლევ სულსა შენსა, და ვითარცა მომღერალთა აქუს ორღანობი. შემწუედ ჳელოვნებისა მათისა, რომლითა მღერად მივლენ, ეგრეთვე გგონიეს შენცა, თუ მგლოარეთათჳსცა C 136
15 და სიბნელე სახლსა მას შინა და მჳმუნეარებაჲ იგი და ნაცრისა თავსა ჳედა დასაძაჲ; და კმაღლობად გოდებისაჲ, რაითამცა ესრეთ წყლულებაჲ იგი A v მწუხარებისაჲ მის მარადის განახლებულად იყო სულსა შინა შენსა.

დაუტევე ესე ყოველი მათ, რომელთა-იგი არა აქუს სასოებაჲ^{4*}, ხოლო შენ გისწაივის ჳრისტეს მიერ შესუენებულთათჳს^{5*}, ვითარმედ: „დაითესვის ხრწნილებით და აღდგების უხრწნელებით; დაითესვის უძლურებით და აღ-დგების ძალითა; დაითესვის კორცი მშენიერი და აღდგების კორცი სულიე-რი“^{6*}. რამსა უკუე სტირ მისთჳს, რომელი-იგი განსრულ არს ცვალებად/ B 155
20 გამოეკჳ, რამეთუ: „კეთილ არს სასოებაჲ უფლისაჲ, ვიდრე სასოებასა კაც-თასა“^{7*}. ნუცა მისთჳს იგლოვე, ვითარმცა ბოროტი რაიმე მოწევენულ იყო მის ჳედა, რამეთუ მცირედლა და განაღძოს იგი საყრმან მან ჳეცისამან და იხილო იგი წინაშე საყდარსა ჳრისტესსა მდგომარე. დაუტევენ უკუე მდაბალნი ეგე და უს/წაველთა ჳმანი, ვითარმედ: ვამემ, მოულოდებელთა ამათ ბოროტ- C v
30 თათჳს! და: ვინმცა მოელოდა ამათ საქმეთა? და: ოდელმცა ვჳგონებდი მე მიწასა შინა დაფარვად საყუარელისა მის ჩემისა? რამეთუ ამათ ესევითართათჳს, და-ლაკათუ მეორისაგან გუესმოდის, განკრეებაჲ. გუშუენის, რომელთა-ესე გარ-დასრულთა მათ ჳენებისაგან და აწინდელთა ამათ საქმეთა გამოცილილებისაგან ბუნებისა იგი თანაწარუვალნი საქმენი გუსწავიან.

7. და უკუეთუ თავთა ჩუენთა სიტყუთა მით ჳეშმარიტებისათა ვასწავ-ლიდეთ, არცა უყამოდ მოწევენამან სიკუდილისამან, / არცა სხუათა რათმე ძნე- A 93
ლოვანთა საქმეთა შეგუაშფოთონ, ვითარ-იგი: აჳა ესერა უკუეთუმცა იყო / B v

1 მიმლო C. 2 ჳმნა C. და იყავნ C. 4 იყო B. 5 მასმათ C. 7 თანაშედა A. 8 და — B. 10 რაითმე B. გლოისასა B. 11 საგლოელად C. 12 შეწეწე B. მათისა AB. 13 მღერად — C. 14 მოღერათჳსცა C. 14 კილოთა C. გლოვაჲ BC. 15 სიბნელს C. მჳუნეარებაჲ B. 16-17 წყლულებაჲ იგი მწუხარების მის მარადის! მწუხარების ამის წვალებაჲ იგი B (გას-წორებულთა სხუა ხელით). იყოს C. 21 მჳკვიერი B 22 რასა BC. 23 მის — C. 24 გამოეკჳ C. 27 B-ში სიტყუა „საყდარსა“ შემდეგაჲ ჩამატებულთ. ჳესსა B. მდგომარს C. უკუე — C. 28 უსწაველნი C. 29 ამის C. 31 გუშუენის B. 32 ძნელანთა B.

1* ობ 1,21. 2* ობ 30,25. 3* ობ 1,1. 4* I თსაღ. 4, 13. 5* გამოცხ. 14,13. 6* I კორინ. 15,42—44. 7* ფსალმ. 117,9.

ჩემდა შეილი, სიკაბუჯესა ოდენ მოწიფებელი, მხოლოდ მკვდრი ცხორებისა ჩემისაჲ, ნუგეშინისსაცემელი სიბერისა ჩემისაჲ, შეუნიერებამ ნათესავისაჲ, ყუაველი თანამოჰასაკეთაჲ, სიმტკიცე სახლისაჲ, — აჰმა მას სიკეთისა მისისასა

- C 137 ესევითარი იგი, წარტაცებული სიკუდილისა მიერ, წარვიდა და იქმნა მი/წა და მტუერ, რომელი-იგი უწინარეს მცირედისა ტბილად მეტყუელ იყო და 5
საწადელ სახილველად წინაშე თუალთა მშობელთასა. რამ ჯერ-არს უკუე, რამთა ვქმნა? დავიბო-ა სამოსელი ჩემი და ვინგორებოდი ქუეყანასა ზედა და ვგოდებდე და უჩუნებდე თავსა ჩემსა მუნ მყოფთა მათ, ვითარცა ყრმასა ვისმე, რომელი იგუენებინ და ღალადენ და ბორჯე? ანუ მოვიცენო და გულისკმა-ყო ბუნებამ ესე ჩუენი და ვითარმედ თანაწარუ- 10
ვალ არს სიკუდილისა იგი ჩრული და ყოველსავე ჰასასკა შეეხების და ყო-ველთა შეერთებულთა განწყოფს? და არა უცხოოდ მივხედნე საქმესა მას, არცა განვეცებრდე გონებითა, ვითარცა მოულოდებელითა წყულულებითა და-
B 156 ცემული, ვინამთვან პირველვე მესწავა, / ვითარმედ ვითარცა მე მოკუდავი ვ-ყავ, ეგრეთვე შეილიცა მოკუდავი მესუა და. ვითარმედ არარამ არს კაცო- 15
ბრიეთაგანი მტკიცე და უკუნისამდე მომგებელთა მისთა თანა მყოფი? არამედ ქალაქნიცა დიდნი და დიდებულნი, ბრწყინვალეობითა მით საშენებთაათა და ძლიერებითა მუნ მკვდრთაათა და სხუთა მით ფართოებითა საეპროფთაათა გან-
A V შეუენებულნი; / მოოჯრდეს და ნაოჯართა მათ შინა ოდენ / არს აწ სასწაული
C V პირველთა მათ დიდებულებთაათა და კუალად ნავი, მრავალგზის განრომილი 20
ზღუსაგან და მალეად წარსრული და ბევრეულთა ტურთთა მომდებელი. ერთითა ქარისა მობერვითა უჩინო იქმნის და მკედრობანი, მრავალგზის მძლეკმნილ-
ნი წინააღმდეგომთანი, გარდაიქცის რამ მათი იგი დღეკეთილობამ. იქმნიან სა-
წყალობელ ხილვადცა და მითხრობადცა და ნათესავნი და ენანი მრავალგზის და ქალაქნი განძლიერებულნი, რომელთა მრავალნი ძლევენი ექმნეს ზღუასა 25
შინა და მრავალნი კმელსა ზედა და ფრიადი სიმდიდრე ნატყუენავისაჲ შე-
IB V მოეკრება, ანუ ვამბა სიმრავლესა განიხრწნეს, ანუ ტყუე იქმნეს და აზ/ნაუ-
რებისა წილ მონებამ მოიგეს.

და რასა მრავალსა ვიტყუე? ყოვლითურთ, რომელიცა ბოროტთაგანი სთქუა, ჰპოო სახმ მისი პირველ კმნული ცხორებასა აჰას შინა. ვითარცა 30
უკუე ყოველსა სიმძიმესა სასწორისა სიმართლითა გულისკმა-ვყოფთ და ოქრომსა განყოფილებასა ქვასა ზედა დრესითა ვიხილავთ, ეგრეთვე რაჟამს
OC 138 ყოველივე საქმე გულისკ/მა-ყოთ საზომისა მისებრ, უფლისა მიერ მოცე-
მულისა, და ესრეთ ვიქმოდით, არა ოდეს განვევარდებთ გარეგან წესიერებისა საზღვარსა. რამეთუ რაჟამს მოიწიოს შენ ზედა მოულოდებელთაგანი რამმე, 35
ვერ აღგაშფოთოს, უკუეთუ პირველითგანვე გესწავოს გონებისა შენისადა არა-
A 94 შეშფოთებამ, და მერმე სასოებითაცა / მერმეთათა ალასუბუქო სრულიად

1 სიკაბუჯესა B. ცხოვრებისა C. 2 ნუგეშინის მცემელი C. შეუნიერება A. 3 სიმტკიცე C. 4 მცირედისა + ემისა C. მეტყუელი B. 5 სახილველ C. 6 რამთაქარა B. 7 და 10—C. ვგოდებ-
მ C. 10 გულისხმა- C. 11 შუელი C. 12 განვეცებრდ C. 13 კაცობრიეთაგან B. მტკიცე C. 14
17 მბრწყინვალეობითა C. 21 მალაად BC. 22 დღეკეთილობამ C. იქმნიან C. 23 ექმნეს C.
24 და 10— A. სიმდიდრე C. 27 ტყუე იქმნეს C. 28 ვითყოლი C. 29 ჰპოო C. სახე B. ამასქ
მას B. 31 გულისხმა-ყოფთ C. 32 საქმე C. გულისხმა- C. საზომისა მისებრ/საზომისა მიერ A,
საზომისაებრ C. 34 და— A. 35 საზღვრისა B. მოიწია C. 36 პირველითგან C. გესწავოს C.
37 მერმე C. აღსუბუქო C.

სიძებმე იგი. რამეთუ ვითარცა რომელთანი თუაღნი უძღურ იყენენ, ფრიად ბრწყინვალეთა საქმეთა არა ჰნებავს მიხედვად, არამედ უფრომად ყუავილთა და მწუანვილთა ხედვითა განუსუენებენ სახედველთა თვისთა, ეგრეთ უქმს სულსაცა, რათა არა ზედანსზღდა შთაფარდებოდის მწუხარებათა შინა, არა-
 5 მედ ხედვისა მიმართ საუკუნეთა მათ კეთილთაჲსა აღიყვანებდეს თავსა თვისსა.

/ ესრეთ უკუე შეუძლო სამარადისოჲსა სიხარულისა წარმართებად, უკუ- B 157
 ეთუ ცხობრებაჲ შენი მარადის ღმრთისა მიმართ მხედველ იყოს და სასოებაჲ იგი კეთილთა მათ აღიხუბუქებდეს ყოველსავე მწუხარებასა. იგივე-ა? მი-
 ხედენ ღიდებასა და აბი, რომელი მოთმინებისა მიერ განგემზადების. იზღვი-ა
 10 სოფლისაჲ რაჲმე? არამედ მიხედენ ღიდებასა მას ზეცისასა და საუნჯესა მას, C v
 რომელი დაგემარხების კეთილთა მიერ საქმეთა. მამულისაგან შენისა განჰკარ-
 დი-ა? არამედ გაქუს მამული, უკუეთუ ისწრაფო მოგებად მისა — იერუსალე-
 მი იგი ზეცათაჲ. შეიღნი მოგიკუდეს-ა? არამედ ილუაწე და არიან ანგელოზნი,
 რომელთა თანა იქცეოდი გარემო საყდარსა მას ღმრთისასა და იხარებდე საუ-
 15 კუნოთა მით სიხარულითა. ესრეთ დასდებდი წინაღმდგომად წარმავალთა
 მათ ჰირთა კეთილთა მათ, რომელთა მოველით და ამით სახითა დაიცვა სული
 შენი უშფოთველად და შეუწუხებელად, რომლისა მიმართ გვჯოდს ჩუენ ბრძა-
 ნებაჲ იგი მოციქულითა.

ნუცამცა კეთილნი კაცობრივთა საქმეთანი სიხარულსა უზო/მოსა მო- A v
 20 ილებენ სულსა შინა შენსა, ნუცა მწუხარებანი მათნი მჭუმუნვარებითა სიმა-
 ლღესა მას მისსა და/ამდაბლებენ. რამეთუ უკუეთუ არა ესრეთ სწავლულ იყო B v
 ცხობრებისა ამისთვის და საქმეთათვის მისთა, ვერ ოდეს იყო უღლეო და უშფო-
 თველ. ხოლო ესე ესრეთ წარჰმართო, უკუეთუ მარადის თანამკდრად გაქუნ-
 დეს მცნებაჲ იგი, რომელი იტყვს, ვითარმედ: „მარადის გიხაროდენ“, და გარე-
 25 მიაქცე/ვდე მწუხარებასა კორციელთა საქმეთათვის და შემოიკრებდე სიხარუ- C 139
 ლსა მას სულისასა და სოფლისა ამის კეთილნი არად შეგვრატხენენ, არამედ
 გონებაჲ შენი მარადის საუკუნეთა მათ კეთილთა სასოებასა შინა იყოს, რომ-
 ელთა ცხენებაჲ ოდენ კმა არს სულისა სიხარულითა აღესებად და ანგელო-
 30 ზებრივისა მის შხიარულებსა სულთა შინა ჩუენთა დამკვირებად ქრისტე
 იესუსს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომლისაჲ არს ღიდებაჲ და სიმტკიცე აწ და
 მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

V. / თქუმულნი ჟმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისი ივლითა C 451
 მოწამისათვის და ნააღმშულმვანებნისათვის კირკვილ თქუმულისა მის
 თავისსა და მადლობრისათვისამე

35 1. კრებაჲ ესე ეკლესიისაჲ არს ქადაგებისა მისთვის, რომელი წმიდასა
 მას მოწამესა ზედა იქმნა, რამეთუ მიგიბოხრათ თქუენ დღჲ ესე, რომელსა შინა
 არს საცხენე/ბელი ღიდისა მის ლუაწლისა მისისაჲ, რომელი-იგი ბუნებ- B 158

PG, 31, გვ. 237—261.

1 სიმძიმე C. 2 მბრწყინვალეთა C. უფროას C. 3 განუსუენებენ B. ეგრეთ უქმს სულსაცა—C. 4 მწოხარებათა B] + მათ C. 5 ჰხედვისა C. 6 მახხედენ C. 7 სოფლისა C. 8 დაეშარხის C. 9 შენისა—C. 10 ზეცისაჲ C. 11 ილუაწე C. 12 ანგელოზნი C. 13 იქცეოდი C. 14 იხარებდეს C. 15 შინა შენსა ზედა A. 16 მჭუმუნვარებითა B. 17 ცხობრებისა მისთვის C. 18 გარს-მოაქცევდეს C. 19 შემოიკრებდეს C. 20 არად/არა რად BC. 21 საუკუნეთა C. 22 შინა—C. 23 ჩუენთა/ქენთა C. 24 ქეს C. 25 სიმტკიცე C + თანა მამით და სულთ წმიდითურთ C. 26 ან ABC. 27 მისთა + და ღმერთმშობლისა C. 28 ჩუენი B. 29 ბასილისი + ექსარქა კაბადუციელ მოავარეპსიკოპოსისაჲ შესხმაჲ წმიდისა C. 30 მოწამისა C. 31 მის თავისა და მადლობრისთვისეჲ თავი ლდ გუაქურთხენ მამო C. 32 მას—C. ზედა] თანა A. მიგიბოხრა BC. დღე B.

- თა მით დედათაათა ქმნა ახოვნად და განსაკურვებელად ყოვლისავე გონებისა, რომელნიცა მაშინ მხედველ იყვნეს მისა და რომელთაცა უქუანასკნელ ესმეს; სანატრელი იგი დედათა შორის ივლიტა. და თუ ჭერცა-არს დედაცად წოდება მისი, / რომელმან ძლიერებითა მით და სიმკნისა გონებისა თვისისა-ათა უძლურებმა იგი დედათა ბუნებისა დაფარა? რომლისაგან უმეტესად იწყულა მტერი იგი ჩუენ ყოველთა, რამეთუ ვერ იტვრთიდა ძლევასა მას მისსა
- A 95 დედათა მიერ, რომელი-იგი დიდად ამპარტავენ იყო და იქალო/და შეძრვად ყოვლისავე ქუეყანისა და დაპყრობად მისა, ვითარცა ბუდე სირისა და ვითარცა დაშთომილთა კუერცხთა აღებდალ* და მოოკრებად ქალაქთა ძლიერთა და ყოვლისავე სოფლისა. ეგევითარი იგი იპოვა სათნობითა დედაცაცისა და ყრმისა ჩჩულისაათა ძლეული, რომლისა კელ-ყო ეამსა განსაცდელისასა მზილენად უძლურებისა მის, რამეთუ ჰგონებდა, ვითარმედ ბუნებისა მისგან უძლურისა ვერ უძლოს აღსასრულადმდე სარწმუნოებისა მის მისისა ღმრთისა მიმართ დამარხვად. არამედ გამოცადა რა, პოვა ბუნებისა მის უძლიერეს და ესეზომ მოიციცხა მის მიერ მისი იგი ამპარტავანება, რაიზომ ჰგონებდა იგი მისსა მოიციცხვასა.
- B v / რამეთუ სამართალი რამე ედვა მას კაცისა ვისმე თანა ძლიერთაგან მის ქალაქისათა, ანგაპრისა და მძლავრისა, რომელსა მტაცებლობითა მოეგო სიმდიდრე თვისი, რომელსა მიეხუეკა ნეტარისა მისგან ქუეყანა ფრიალი და ავა-რაკნი მისნი და მონანი და საცხოვარნი და სხუა იგი მონაგები მისი და მისრულ იყო სამშჯავროდ, მინდობილი ცრუმოწამეთა მოყვანებასა და ქრთამითა ძლევასა.
- C 452 ხოლო ვითარცა წარმოდგა დედოფალი იგი და ქადაგი ღალადებდა და შემწენი იგი მზა იყვნეს და ენება ნეტარსა მას თქუმად მძლავრებისა მისთვის კაცისა მის / და თუ ვითარ მოეგო მას მონაგები იგი პირველითგან / და სიგრძისა მისთვის ეამთასა, რომელთა შინა ეპყრა მას, რომელი დაამტკიცებდა უფლებასა მისსა. და მერმე მძლავრებისა მისისათვის ენება თქუმად, თუ ვითარ მიიტაცა მისგან იგი ყოველი. მაშინ წარმოდგა მოსაჭული იგი და თქუა: ვითარმედ:
- A v „არა კეთილ არს საშჯელი ესე, რამეთუ არა ჭერ-არს სამართლისა მიღებად ჩუენ თანა, რომელი-ეგე არა ჰმსახურებს ღმერთთა და ბრძანებასა მეფეთასა, არამედ აქუს ქრისტეს სარწმუნოებად“.
- B 159 ესმა ესე მთავარსა მას და სამართლად შეპრაცხა სიტყუაი იგი. და მეყსეულად განმზადნეს სატანჯველნი — ცეცხლი და მახული, რათა უქუე/თუ უნარყოს მან ქრისტე, მიეტეს მას სამართალი და მონაგები მისი: უქუეთუ კულა დაიმარხოს მან სარწმუნოებად, რათა არა ოდენ სამართალი არა მიეტეს, არამედ არცა თუ ცხორებდა, ვითარცა შეურაცხყოფელსა მეფეთასა.

1 მით—C. 2 მისსა AB. 3 შორის C. 4 თვისისათა/მისისათა C. 7 იქადა B. 8 პყრობად C. მისსა C. ბუდე C. 9 დაშთომილთა დაგდებულთა BC. 10 ძლიერთა და ყოვლისავე სოფლისა —BC. 10 იპოვა B. დედაცაცისა და ყრმისა ჩჩულისათა / დედაცაცისათა B. რომელსა C. 13 აღსასრულადმდე C. 14 პოა B, იპოვა C. ბუნებისა მის + მისი უძლურისა C. უძლიერეს უძლურ C. 15 ანპარტავანება A. 17 რამე — C. ეისმე თანა ემითანმე BC. 18 სიმდიდრე C. 20 საცხოვარნი B, საცხოვარი C. 21 მინდობით C. 22 მერმე — C. მძლავრობისა B. 23 მექსეულად B. 24 უნარყოს C. ქრისტე C. 26 დაიმარხოს B. 27 ცხორებდა BC. შეურაცხმყოფელსა C.

მ. არამელ იხილეთ საქმე მისი! ნუუყუე აცთუნა-ა ღიმდიდრემან მან? ანუ შურისა მისთვის წინააღმდეგომისა მის უმჯობესი შეურაცხ-ყო-ა? ანუ სა-ტანჯველთა მათგან შეშინდა-ა? ნუ იყოფინ! არამელ კმობდა:

„წარკედინ ცხორებად ესე, წარწყმდინ ყოველივე მონაგები ჩემი, ნუცამცა
5 კორცნი ჩემ/ნი დარჩებიან ჩემ ზედა, ვიდრელამცა ვთქუ რამე სიტყუაჲ C V
უშულოჲ დამბადებელისათჳს ჩემისა“.

და რაჲზომცა უმეტესად ხედიდა მთავრისა მის ამათ სიტყუათა მიერ გან-
მკეცებასა და უკუწამსკნელისა მის რისხვისა მიმართ აღგზებასა, ესეზომ
10 უფროჲს ჰმადლობდა ღმერთსა, რამეთუ საკმარათჳს განხრწნადა რაჲ ილუ-
წიდა, გამოჩნდა მომგებელად კეთილთა მათ წარუვალთა. / და მიეღებოდა A 96
ქუეყანად, რამათმცა მიეცა სამოთხმ; და გინებასა თავს-იღებდა, მომატყუე-
ბელსა გვრავნისა მის უხრწნელისა; და კორცითა იგუემებოდა და ცხორებაჲ
ესე წარმავალი მიიღებოდა / სასოებისათჳს ნეტარებისა მის ზეცათაჲსა და B V
რამთა ყოველთა თანა წმიდათა სასუფეველსა ცათასა შევიდეს.

15 ხოლო ვითარცა-იგი მრავალგზის ჰკითხვიდეს. და იგი მრავალგზის მსვე
მიუგებდა და მკველად ქრისტესა თავსა თჳსსა აღიარებდა და შეაჩუენებდა
მათ, რომელნი-იგი უფარისყოფად მიუწოდდეს მას, მაშინ მსაჯულმან
მან ურჩულოებისამან არა თუ მონაგებნი იგი ოდენ, უჯეროებით მოტაცე-
ბულნი, მიუხუნა მას, არამელ თუთ იგიცა ცეცხლად მისცა და ვითარცა ჰგო-
20 ნებდა, გაზოაქუა იგი ცხორებისაგან.

ხოლო იგი არასადა ესრეთ შუ/ენიერთა მიმართ ამის სოფლისა საქმე- C 453
თა მისრულ¹ იყო მხიარულებით და სრბით, ვითარ-იგი აღისა მის მიმართ.
პირითა ბრწყინვალითა და სახითა სიხარულისადათა და სიტყუათა მათ მიერ,
რომელ იტყოდა, მოასწავებდა სიხარულსა მას სულისასა და ევედრებოდა
25 დედათა მათ. მუნ მდგომარეთა, რამთა არა სულმოკლე იქმნებოდინ შრომათა
მათ მიმართ და ლუაწლთა ღმრთისმსახურებისათა და რამთა არა უძლეურება-
სა მას ბუნებითსა მიზეზობდენ. რამეთუ ეტყოდა, ვითარმელ:

„მისვე ბუნებისაგანნი ვართ ჩუენცა მამათაჲსა, ხატად ღმრთისა დაბა-
დებულ ვართ, ვითარცა იგინი. სათნოებისა შემწყნარებ/ბელ არიან დედანიცა B 160
30 პატეითა, სწორად მამაკაცისა დაბადებულ არიან ღმრთისა მიერ. რამეთუ რაჲ
არს განყოფილება ჩუენი მათისა მის ბუნებისაგან? რამეთუ არა კორცნი ოდენ
ძიხუნა დაბადებად /ღედაკაცისა, არამელ ძუალიცა ძუალთაგან მისთა!* A V
და ამისთვის სიმკნე და სიმტკიცე და მოთმინებაჲ შემსგავსებულად მამათაჲსა
თანა-გუაჲც“.

35 ესე თქუა და ცეცხლისა მიმართ მირბიოდა. ხოლო საჯუმილმან მან შეი-
წყნარა გუამი იგი წმიდისა მის, ვითარცა სასძლომან ნათლისამან, და სული
მისი აღავლინა სოფლისა მის მიმართ ზეცათაჲსა და განსუენებისა მის სა-

¹ არამელაჲ C. საქმე C. აცთუნა C. * წარკედინ/წარკედინ C. წარწყმდინ/ წარკედინ C. ყოველი C. ნუშეცა B. * უსჯულოჲ B. 7 ჰხედოდა C. * უფროჲსად BC. 12 უხრწნელისასა C. 13 ესე/იგი BC. 15 ვითარცა იგი/ იგინი ვითარცა B. მრავალგზის 2⁰ — B. 16 ქრისტესსა C. 17 უარისყოფად B. 18 უშულოებისამან C. 20 ცხორებისაგან/ცხოვრებისა მისგან C. 23 მბრწყინ-
ვალთა C. 24 სულმოკლე C. შურომათა C. 26 მათ—C. 28 სათნოებისა/ სასოებისა C. 30 არადა/ არს AC. 31 — ჩუენი განყოფილება C. მის — A. 32 სიმკნე C. სიმტკიცე C. 33 წმიდისა B. 37 სოფლისა (τῆς γῆρας) სუფევისა C.

C v წადელისა. / ხოლო პატროსანი იგი გუამი უვნებელად დაიცვა, რომელი-იგი მდებარე არს შეუნიერსა მას ეკლესიასა წინაშე ქალაქისასა და წმიდა-ჰყოფს ადგილსა მას და წმიდა-ჰყოფს მუნ შემავალთა მათ. ხოლო ქუეყანამან მან, რომელი იკურთხა მუნ დადებითა მის ნეტარისადათ; სიღრმეთაგან თუსთა აღ-
მოუტევა წყალი შეუნიერი, რამეთუ მოწამე იგი, ვითარცა დედაი სძითა, აწო- 5
ვებს ქალაქსა მას. ესე მრთელთაცა მცველი არს და, რომელნი კეთილად იშუ-
ებდენ და ღმრთისმოშიშებით, უმეტესისა შეუებისა მიმცემელი და უძალურთა-
თუს ნუგეშინისსაცემელ. რამეთუ მადლი იგი, რომელი ელისე იეროქოელთა
მიანიჭა*, მოწამემან აჰან ჩუენ მოგუწადლა და ბუნებამ იგი მის ადგილისა
წყალთაჲ, მარილიანი, სიტკბოებად და სიჰამოვნედ შეცვალა კურთხევითა მით
თუსითა.

არამედ, მ მამანო, ნუ თავს-იღებთ ღმრთისმსახურებასა შინა უღარცს დე-
დათაჲ ყოფად; დედანო, ნუ გამოეკუებით სახისა ამისგან, არამედ უმრზნოდ
დაიმარხეთ კეთილადმორწმუნეობამ, ვინამთგან საქმით გამოცდილ ხართ ფრი-
ად, ბუნებისა თქუენისა ნაკლულევანებამ / არცა ერთისა მიმართ კეთილთაგა- 15
ნისა შემძლებელ არს დაყენებად თქუენდა.

CC 454 3. ფრიად მენება მოწამისა ამისთვის თქუმად, არამედ გუშინ ჩუენ მიერ /
დაწყებულმან მან სიტყუამან, რომელი ნაკლულევანად დარჩა, არა მიტევა მრავ-
ალთა სიტყუათა თქუმად ამის დღისათუს. რამეთუ მძიმე ვარ მე ბუნებით
ყოვლისავე აღუსრულებელისა საქმისა მიმართ, ვითარცა-იგი უშუერ არს 20
ხატი. ნახევარსა ზედა გამოსახული, და უსარგებლო არს მგზავრთათუს გზამ,
უკუეთუ რომლისა მიმართ წარემართნეს, არა მიიწინენ და ნადირობისა სა-
ქმე, რაჟამს მონადირე იგი ფრიად დაშურის და მიეახლის შებყრობად ნადი-
რისა და ევრსად შეიბყრის, უსარგებლო იქმნის შრომამ მისი. და რომელნი-იგი

IB 161 25
სარბიელსა შინა რბიოლიან, ერთითა ოდენ ბიჯითა მრავალგზის უკუანა დარ-
ჩიან და გვრვენისა მისგან გამოეუენიან. და ჩუენცა უკუე ვაჟენენით გუშინ
სიტყუანი იგი მოციქულისანი და ვჰგონებდით მოკლეთა სიტყუათა მიერ
თან-წარსლვად ძალსა მათსა, არამედ ვიპოვნით, ვითარმედ უმეტესი თქუმუ-
ლისამ მის არს დატეობილი იგი, ამისთვის უკუე ჰერ-მიჩნს ნაკლულევანები-
სა მის აღსრულებად. 30

რამეთუ იტყოდა მოციქული, ვითარმედ: „მარადის გიხაროდენ, დაუცა-
დებელად ილოცედით, ყოველსა შინა ჰმადლობდით“². ხოლო მარადის სი-
ხარულისათუს, დადაცათუ არა ვითარცა ჰერ-არს, არამედ, შემს/გავსებულად
ძალისა ჩუენისა, გვთქუამს პირველსა მას დღესა. გარნა დაუცადებელისა მის
ლოცვისათუს და თუ შესაძლებელ არს მცნებისა მის აღსრულებამ, თქუენცა, 35
A v მკითხველ/ნი ეგე, მზა ხართ და მეცა ძალისაებრ ჩემისა მოგიგო და სიტ-
ყუსა იგი მსახურებამ აღვასრულო.

რამეთუ ლოცვამ არს თხოვამ კეთილისამ, რომელსა ჰყოფენ მორწმუნე-
ნი ღმრთისა მიმართ. ხოლო თხოასა მას არა სიტყუთ ვიტყუთ, რამეთუ არცა

² მდებარე C. ³ მათ—C. ⁴ მისით BC. ⁵ აწოვებს C. ⁶ მცველ B. ⁷ ნუგეშინისმცემელ C.
ელისმ C. იეროქელთა B. ⁸ იგი—C. ადგილსა BC. ⁹ მარილიანი BC. ¹⁰ დაიმარხეთ B.
ფრიად ედ C. ¹¹ თქუენდა და თქუენ B. ¹² მიტევებს AC. ¹³ მიმამ C. ¹⁴ საქმე C. ¹⁵ და—C.
¹⁶ შურთამ C. ¹⁷ რბილიან B. ¹⁸ ჰგონებდით C. ¹⁹ ვიპოვენი C. თქუმლისა B.
²⁰ დატევებულნი C. ²¹ მის—BC. ²² და—C. ²³ ჰყოფენ + სიტყუთ C. ²⁴ თხოვასა C.

თუ ვგონებთ /ამას, თუმცა ღმერთსა სიტყვთა მოკნენებაჲ უქმდა, არამედ B v უწყის მან ყოველივე კეთილი თვნიერ ჩუენისაჲცა თხოისა. რასა უკუე ვიტყვ? ანუ რაჲ არს ჩემი სიტყუაჲ? ვითარმედ არა სიტყუათა ზიერ გევმს აღსრულებაჲ ლოცვისაჲ, არამედ უფროჲსად გონებითა 5 სულისაჲთა და საქნეთა მიერ სათნოებისათა, რომლითა შემკულ იყოს ცხოვრებაჲ ჩუენი, ვითარცა თქუმულ არს. ვითარმედ: „გინა თუ შკამდეთ, გინა თუ სუმიდეთ, გინა თუ რასაცა იქმოდით, ყოველსავე დიდებად ღმრთისა იქმოდეთ“¹. და რაჲამს-იგი შჯდ ტაბლასა ზედა, ილოცევდ, რაჲამს მიიღებდე პურსა, მომცემელისა მის მადლსა შესწირევდი და კუალდ, 10 რაჲამს ღვინთა უძლურებასა მას ჯორცთასა ნუგეშინის-სცემდე, მოიქსენ იგი, რომელმან მოსცის ღვინა სახარულად გულისა და ნუგეშინისსაცემელად უძ- C 455 ლურებისა. ხოლო რაჲამს გარდაცდეს საქმარი იგი კამსიად, კსენებაჲ ქველის-მოქმედისაჲ მის ნუ წარვალნ. რაჲამს კუართსა შეიმოსდე, ჰმადლობდ მომცემელსა მას, რაჲამს სამოსელსა შთაიციმიდე, აღაორძინე ღმრთისა მიმართ 15 სიყუარული, რომელსა-იგი ზათორისცა და ზაფხულის ჯეროვანნი შესამოსელნი მოუცემიან, რომელნი ცხოვრებასა /ჩუენსა იპურობენ და უშუერებასა B 162 ჰფარვენ. ხოლო რაჲამს აღესრულოს დდე, ჰმადლობდი მას, რომელსა-იგი მწმ მოუნიტებებს /საქმარად საქმეთათჳს დღისათა და კუალად ცეცხლი მოუ- A 98 ცემიეს ღამით მნათობად და სხუთა მიმართ საქმართა სიმარჯუედ. და კუალად 20 ღამე სხუათამცა მიზეზთა მადლობისათა მოგცემს შენ: რაჲამს აღიხილნ ზეცად და მიხედნე შუენიერებასა მას ვარსკულავთასა, ილოცევდ მეუფისამის მიმართ ყოველთაჲსა და თაყუანის-ეც ჳელოვნად შემოქმედსა მას ყოველთასა ღმერ- 25 თსა, რომელმან-იგი სიბრძნით-დაჰბადა ყოველივე². და კუალად, რაჲამს იხილო ბუნებაჲ იგი ყოველივე ცხოელთაჲ, ძილითა შეპყრობილი, თაყუანის-ეც 25 მას, რომელი-იგი, თვნიერ ჩუენისა ნებისა, ძილისა მიერ შრომათა მათგან დღისათა განგუსუნენებს და მცირედისა მის განსუნენებისა მიერ კუალად ძაღისა ჩუენისა სიმენესა მოგვეყნებს.

4. და ამისთვის ღამე ყოველი/ვე ნუმცა არს ნაწილი ძილისაჲ ოდენ, ნუ- C v ცა თავს-იღებ, რაჲათამცა უცნობელობითა მით ძილისაჲთა ნახევარი ცხოვრებისა შენისაჲ უქმარ იყო. არამედ განყოფილ იყავნ შენდა ჟამი იგი ღამისაჲ ძილად და ლოცვად. და თვთ ძილიცა იგი შენი საწურთელ ღმრთისმსახურებისამცა არს, /რამეთუ უცნებანი იგი ძილისანი უფროჲსად წურთათაგან B v დღისათა არიან: რამეთუ ვითარნიცა იყვენ საქმენი ცხოვრებისა ჩუენისანი, ეგევითარნი იქმნიან უმეტესად ძილსაცა შინა ზიზმარნი. და უკუეთუ ესრეთ 35 იყოს ცხოვრებაჲ შენი, მაშინ ილოცავ დაუცადებელად, რამეთუ არა სიტყვთ ოდენ აღსრულებ ლოცვისა, არამედ ყოვლითავე მოქალაქობითა ცხოვრებისა შენისაჲთა შეგვიერთებებს თავი შენი ღმრთისა მიმართ და არს ყოველივე ცხოვრებაჲ შენი შეერთებული და დაუცადებელი ლოცვაჲ.

¹ ამასამით C. ღმრთისა B. უქმდა| უნდამცა C. ² თხოვისა C. ³ სკამდეთ B. ⁴ გინა თუ ⁵ —A. რასაცა|რას B. ყოველსა B. ⁶ სჯედ B. ⁷ მოიქსენ C. ⁸ სიხარულად A. ⁹ მის—C. შეამდოდ B. ჰმადლობდი C. ¹⁰ და რაჲამს C. ¹¹ რომელი-იგი B. ჳეროვანი B. ¹² აღესრულის B. დღმ C. ჰმადლობდ C. ¹³ შუე B. სკმარად C. ¹⁴ მნათობი BC. მარჯუე B, მარჯუე C. ¹⁵ ღამე C. სხუთაჲცა C. ¹⁶ მიხედნე C. ¹⁷ თაყუანის-ეც C. მას —C. ¹⁸ ცხოველთა B. თაყუანის-ეც C. ¹⁹ თვნიერ B. შურობათა C. ²⁰ მისთვის B. ღამე B. ²¹ იქმნიან C. ²² და —B.

A v /ისმინეთ უკუე სხუადცა იგი სიტყუაჲ მოციქულისაჲ, ვითარმედ: „ყოველსა შინაჲ კმადლობით“.

თქუას უკუე ვინმე, ვითარმედ: „და ვითარ შეუძლოს ამის საქმისაჲ კმნად სულმან, შეპყრობილმან განსადღელთაგან და ჰირვეულმან, რომელი იწერტებოდის, ვითარცა საწერტელითა, ქსენებითა მით შემაწუხებელთა მათ საქ-

C 456 მეთადთა? და ვითარ არა გოდებდეს და ტიროდის, არამედ კმა/დლობდეს, ვითარცა კეთილისა რამსათვისმე, ქეშმარიტთა მით ბოროტთათვის? რამეთუ უკუეთუ რამ-იგი მტერმან ჩემმან მწყევოს მე და იგი საქმენი მოიწინენ ჩემ ზედა, ვითარ შეუძლო მათთვის მადლობაჲ? რაჟამს-იგი წარიტაცის სიუღლიმან შვილი ჩემი უყამოდ და საღმობანი, უძკრესნი პირველთას, მოიწინიან B 163 მშობელთა/ ზედა საყუარელისა მისთვის, ვითარ უკუე დაუტეო გლოვაჲ ამისთვის და მადლობად ვიწყო?“. 10

ვითარ? ისმინე და მე ვითხრა: უკუეთუ მოიგონო და გულისკმა-ყო, ვითარმედ შენგან შობილისა მის უმანლობელესი მამად ღმერთი არს და უბრძნესი ჯელისამპყრობელი და განმგებელი ცხორებისაჲ. რამსათვის უკუე არა შეუნდობთ თვსთა მათ დაბადებულთა განგებად, ვითარცა ჰნებავს ბრძენსა მას მეუფესა? არამედ გემძიმს, ვითარმცა ჩუენსა რასმე მიგვლებდა და მომკუდართა მათ ვსწყალობთ, ვითარმცა რამდე უსამართლოებდა მოწვენულ იყო მათ ზედა. ხოლო შენ ესრეთ გულისკმა-ყავი, ვითარმედ არა მოკუდა ყრმაჲ იგი, არამედ მიეცა ღმერთსა, არცა აღსრულებულ არს მეგობარი იგი, არამედ წარსრულ არს და მცირედ უწრობიეს წინამსწარ წარლავად, რომელსა ზედა ჩუენცა უეძუელად თანა-გუაც სლვამ.

C v იყავნ შენდა მცნებამ ღმრთისაჲ თანამკერდ, რომელმან მოგცეს ნათე/ლი A 99 /და გულისკმისყოფამ განყოფად საქმეთა მათ, რომელმან დაიპყრეს შორითგან სულისა შენისა ზრახვამ და თითოეულისა საქმისა ღირსი და ქეშმარიტი გულსკმისყოფამ მოგცეს და განგინზადოს და არა გიტეოს ვრთისაგანცა 25

B v მოწვენულთა მათ საქმე/თაგანისა შეცვალებად გონებისა შენისა, არამედ პირველითგან განზადებულებრთა გონებითაჲ, ვითარცა კლდმ იყო მანლობელი ზღსაჲ და ზედა-მოსლვათა მათ სასტიკთა ქართა და ღელვათამსა შეურყვევლად თავს-იდებდე. 30

რამეთუ რად არა დაეჩუე პირველითგანვე, რამთამცა მოკუდავისა მისთვის მოკუდავებასა განიზრახვავდი, არამედ მოულოდებელად შეიწყნარე ყრმისა მის სიუღლილი? რაჟამს-იგი პირველად მოესწავა შვილისა მის შობამ, უკუეთუმცა ვინ გკითხა, თუ ვითარი იყოს შობილი იგი, რამ-მე-მცა მიუგე? სხუამცა რამდე მიუგე, ანუ ესე, ვითარმედ კაცი იყოს? ხოლო უკუეთუ კაცი იყოს, საცნაურ არს, ვითარმედ მოკუდავიცა იყოს. რამ საყერველი არს უკუე, მოთუ-კუდა მოკუდავი იგი? 35

5 მათ — B. 6 უკუეთუ — A. მწყევოს B. მოიწინენ C. 7 რამეთუ რაჟამს-იგი C. 8 ჩემი ჩუენი C. უძკრესნი/უძკრესნი A. პირველთას | პირველთა მით BC. მოიწინიან C. 9 დაუტეო C. გლოვა B. 10 მისთვის BC. 11 გულისკმა - C. 12 კელისამპყრობელი C. 13 მტერსა A. 14 უსამართლოებამ C. 15 მათქმის A. გულისკმა- C. 21 სლვად BC. 22 თანა-გუც C. 23 განსლვამ C. 24 რომელმან რამეთუ C. 25 გულისკმისყოფამ C. 26 გულისკმისყოფამ C. გიტეოს C. 27 ამთ C. 28 კლდე BC. 29 რამეთუ+რამთა C. 30 ~ განიზრახვდი მოკუდავებას C. შეიწყნარე C. 34 რამცა A. 35 რამდე — C. 36 საყერველი C. უკუე — C.

- არა ხედავა მხესა, ვითარ აღმოვალს და კუალად შთაივსების? არა ხედავა მთოვარესა, ვითარ აღორძინდების და მერმე მოაკლდების? არა ხედავა ქუეყანასა, ვითარ იშუებს და მერმე დაქნების? რაა / არს საქმეთა ჩუენთა- C 45
 5 განი მტკიცე? რომლისა საქმისაა არს ბუნება შეურყეველ და შეუცვალებელ? აღიხილე ზეცად და მოხედე ქუეყანად, რამეთუ არცა ესენი საუკუნე არიან, ვითარცა წერტილ არს, ვითარმედ: „ცაა და / ქუეყანად წარტლენ და ვარსკულავ- B 16
 10 ნი გარდამოცვენ ზეცით, მზე დაბნელდეს და მთოვარემან არა გამოსცეს ნათელი თვისი“¹. რაა უკუე საკრველ არს, უკუეთუ ჩუენცა, ვინაფთვან ნაწილნი ვართ სოფლისანი, თანაზიარცა სოფლისა საქმეთა ვიქმნებით? *
 15 ამას ყოველსა გულისკმა-ჰყოფდ და შენ ზედაცა არაჰამს მოიწიოს ნაწილი იგი ზიართა მით, დაიყენე თუალნი შენი და თავს-იდეე არა უტკივნელად და უღმობებლად (რამეთუ რამცა მადლი იყო უღმობებლობისაჲ?), არამედ ტკივილითა დიდითა და საღმობითა ბევრეულითა. გარნა მოითმინე, ვითარცა ახოვანმან მკედარმან, რომელ ძალსა და სიმკნესსა თვისსა არა ცემითა ოდენ წინააღმდეგობითა და მოწყლვითა მათითა გამოაჩინის, არამედ მათიერთა- C V
 20 ცა ცემითა და წყლულებათა თავსდებითა, და ვითარცა კელოანმან მენავეთმოძღუარმან, ბრძენმან და შეუშფოთველმან, რომელსა გამოცდილებისა მისგან ფრიალისა შეუშფოთველად აქუნ სული თვისი ეჰმს მას განსაცდელთა და რეღვათა/სა და ზამთრისა მის დიდისა. *
 25 რამეთუ შვილისა საყუარელისა, ანუ მეუღლისა, ანუ სხუათა ვიეთმე საყუარელთაგან მოწყუედიდ არარაა ბოროტად აღუჩნდეს მას, რომელი პირ- B V
 30 ველითგან განმზადებულ იყოს და სიტყუაჲ იგი მართალი აქუნდეს ცხოვრებისა თვისისა ზედამხედველად და მთავრად და არა ესრეთ ჯორციელად ოდენ ვილოდის, რამეთუ ჩუეულებისა განყოფილებაჲ პირუტყუთაცა ძნელად უჩნს. და / მე ვიხილე ოდესმე ზროხაჲ, რამეთუ ცრემლოდა თანამეუღლისა მისი- A 10
 35 სა სიკუდილისათჳს, და სხუანიცა პირუტყუნი ჩუეულებისა თვისისა მოწყუედასა მძიმედ თავს-იდეედ. ხოლო შენ არა ესრეთ გისწავივს, არცა ესრეთ გვქადაგებუეს შენდა, არამედ დასაბამი სიყუარულისა იქმნის ფრიალისა ერთბაჲდ ყოფისაგან და გრძელთა ეჰმთა ჩუეულებისა. და არა შეუმსგავ- B 11
 40 სებელ არს ესე, არცა ბოროტ, ხოლო გოდებაჲ განყოფისათჳს ყოვლითურთ პირუტყუებრ არს.
5. ვითარცა-იგი მეუღლე შეგეყვის შენ, რომელი მომატყუებელ არს შენდა სიხარულისა, თანაშემწე ცხოვრებისა. თანამოხარული სიხარულისა და თანამწუხარე მწუხარებისაჲ, ეგევითარი იგი მეყსა შინა / წარტაცებულ იქმნის C 4:
 35 სიკუდილისაგან, ნუ უგუნურ იქმნები ვნებითა მით, ნუცა მოიგონებ, თუ განუგებელად რამმე არს საქმეთაგანი, ვითარმცა / განმგებელი სოფლისა B 11
 არაიხი იყო. ნუცა ბოროტთა მოქმედად. სახელ-სდებ უზომოებითა მით მწუ-

1 ჰხედავა C. ჰხედავა C. 2 მთოვარესა B. მერმე კუალად C. ჰხედავა C. 4 მტკიცე C. 5 აღიხილენ BC. მოხედენ B, მოხედენ C. 7 მშტ C. მთოვარემან B. მოსცეს B. 8 უკუე — C. 9 სოფლისანი — A. საქმეთა — B. 10 გულისხმა- C. ზედა BC. 11 ზართა C. დაიყენიდაიყვენენ B. შენი B. 14 რომელი BC. 15 გამოაჩინებს C. მათიერთა A. 16 კელოანმან C. 17 შეუშფოთებელმან C. რომლისა C. 18 შეუშფოთებელად C. 21 უჩნდეს C. 22 განმზადებული C. 25 ცრემლოდა C. 27 გისწავის A. 29 შეუმსგავსებელი B. 30 და არცა C. განყოფილისათჳს A. 32 მეუღლემ C. 3* თანაშემწე C. თანამოხარულ A. 34 თანამწუხარე C.

- ხარებისადა და ბოროტნი გულისსიტყუანი მოიგონნე, ნუცა განპკარდები გარე საზღვართა მათ კეთილადმორწმუნეობისათა. რამეთუ ვინათგან იქმნენით ორნივე ერთგორც^{1*}, ფრიად საზრუნველ არს, რომელი ტკივილით მიიღებდეს განყოფასა მას შეერთებისასა. არამედ ამისთვის არა ჯერ-არს უჯგრომსა რამსამე მოგონებამ, ანუ თქუმაჲ, რამეთუ გულისკმა-ყავ, ვითარმედ რომელ-მან-იგი დაგუბადნა ჩუენ და სულიერ გუყვნა ღმერთმან, თითოეულსა სულსა მისცა თვის საქმე, და სხუასა სხუად საზღვარი / ცხორებისად ამის დაუღუა და სხუასა — სხუად. რამეთუ რომლისადმე ფრიად ყოფიად კორცთა ამათ შინა განავო და რომლისადმე აღრე განტევებამ საკრეელთა ამათგან კორცთამსა ბრძანა გამოუთქუმელთა მით თვისისა სიბრძნისა და სიმართლისა სიტყუთა. რამეთუ ვითარცა რომელინი საპყრობილეთა შეიყენინან, რომელინიმე მყოფარჲმ ჭირთა მათ შინა საპყრობილისათა დაპყოფენ და რომელინიმე აღრე მიერ ჰპოვებ/ენ განთავისუფლებასა ჭირიასა, ეგრეთვე სულნი რომელინიმე ფრიად-რე პყრობილ არიან ამას ცხორებასა შინა და რომელინიმე / უმცრო, ღირსებისაებრ თითოეულისა, ვითარცა-იგი სიბრძნით და ღრმად თითოეულისათუს დამბადებელი ჩუენი განაგებს, რომელ ვერ ძალ-უც ბუნებასა კაცობრივსა მიწოზად სიღრმესა მას განგებისა მისისასა.
- არა გესმის-ა დავითისი, ვითარ იტყუს, ვითარმედ: „გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი“^{2*}? არა გესმის-ა წმიდისა მისთვის, რომლისათუს წერილ არს, ვითარმედ: „განტევებულ იქმნა სული მისი?“^{3*} და კჳალად სუგონ, რაჲამს მიიქუა უფალი ჩუენი, რაჲ თქუა? არა ესრეთ თქუა-ა, ვითარმედ: „აწ განმიტევე მონად შენი, უფალო“^{4*}? რამეთუ რომელი ზეცისა სამკედრებელად მიისწრაფდეს, მისთვის უმძიმეს ყოელისავე სატანჯველისა და ყოელისავე საპყრობილისა არს კორცთა ამათ შინა ყოფიად. ნუუკუე ეძიებ, რათამცა განგებანი იგი სულთანი, ვითარცა შენ განისუენებ და გნებავს, ეგრეთმცა იყენის. არამედ ესრეთ გულისხმა-პყოფდ მათ, რომელინი შეიყენიან ამას სოფელსა და მერმე სიკუდილისა მიერ განიყენიან, ვითარმედ მსგავს არიან მგზავრთა, რომელინი ერთსა გზასა / ვიდოდიედ და ზოგად ყოფიეთა მით შეიყენიან ურთიერთას ჩუეულებითა, რომელთაცა წარ-რამ-ვლიან გზად იგი / ზოგადი და მივი-ლიან განყოფა/სა გზათასა, რომელთა საქმარი იგი საქმისა მათისად განპყოფენ თითოეულსა მგორისაგან, არა დასხდიან ჩუეულებისა მისთვის ზოგად ყოფისა და უდებ ყვიან წინამდებარე იგი, არამედ მიზეზი იგი, რომლისათუს პირველითგან წარმართებულ იყენეს, მოიკსენიან და მიისწრაფიან თითოეული თვისისა მიმართ საქმისა. ხოლო ვითარცა-იგი მათისა გზისა სლვისა სხუად იყო გულისსიტყუად და მოიწია გზასა მის შეერთებამ ურთიერთას, ეგრეთვე არიან, რომელინი შეერთენენ ამას ცხორებასა გინა თუ შეილებითა და მშობელობითა, ანუ თუ სხუთა რათამე ამის საწუთრომსა ზიარებითა. და საცნაურ არს, ვითარმედ თითოეულისა ცხორებისა აღსასრული წინამდებარე იყო და იქმნა შეერ-

² გარქ C. ⁵ გულისხმა- C. ⁶ თითოეულისა C. ⁷ საქმე C. ⁸ რომლისამე C. ⁹ რომლისამე C. მათგან B. ¹⁰ სამართლისა C. ¹¹ მყოარ B. ¹² აღრე C. ¹³ ჰპოვებენ C. ¹⁵ თითოეულისათუს C. ¹⁶ მიწოდმად C. ¹⁷ მისისა C. ¹⁸ საპყრობილით C. ²¹ თქუათქუა B. ²² განმიტევე + მე C. ²⁵ იგი — C. ²⁶ გულისხმა - C. ²⁷ მერმე C. მგზავრთა] მოგზაურთა C. ²⁸ რომელთა B. ³⁰ რომელთა — C. ³³ და მისწრაფინ B] — C. ³⁵ შეერთენ B, შეერთენ C. შეილობითა C. მშობელობითა C. ³⁷ საწუთროგს B. ³⁸ წინამდებარე C.

^{1*} დაბად. 2,24; მათე 19,5. ^{2*} ფსალმ. 141,8 ^{3*} ტობია 3,6. ^{4*} ლუკა 2,29.

თემა მათი, ხოლო ქაშმან მან აღსასრულისამან, რომელი პირველითგან გან-
ჩინებულ იყო, განყენა იგინი და განყენა ერთობა მათი.

8. არამედ რომელსა აქუნდეს გონება კეთილი, არა უგუნურად უცხო
უჩნს და ბოროტ განყოფა იგი, არამედ პირველ/ითგანისა მის შეერთებისათვის B v
5 შემეერთებელსა მას ჰმადლობს.

ხოლო შენ, რაჟამს-იგი იყო შენ თანა მეუღლე, გინა თუ შვილი, ანუ მე-
გობარი, გინა რომელიცა, რომლისათვის აწ იგლოვ, არა ჰმადლობდი მომცე-
მელსა მას, არამედ სწუხდი უმეტესობისათვის: უკუეთუ მეუღლე /ოღენ არნ C v
შენდა, თუ რად არა შვილიცა მოგეცნეს და უკუეთუ შვილი იყენიან, /თუ A v
10 რად არა ფრიად მიღიარ ხარ, ანუ რად ჰხედავ მტერსა შენთაგანსა ვისმე
კეთილსა შინა. აწ იხილად, ნუუკუე ჩუენ თუთ მოვაწევთ საყუარელთა მათ
ჩუენგან მიღებასა: რაჟამს იყენიან რა ჩუენ თანა, არა მადლიერ ვიყენით
ღმრთისა, ხოლო წარ-რამ-იყენის, მაშინ ვწუხდით, რამეთუ ვინაჲთგან კე-
თილთათს ღმრთისათა, ჩუენდა მოცემულთა, არა ვჰმადლობთ, ამისთვის სა-
15 მართლად მიგუელებიან ჩუენ, რამთა ვცნათ, რამ-იგი მოცემულ იყო ჩუენ-
და. რამეთუ ვითარცა თულნი ფრიად მახლობელთა და მათ ზედა მღებარეთა
საქმეთა ვერ ხედვენ, არამედ უკმს მცირედ რამე სიმორც, ეგრეთ არიან სულ-
ნი იგი უმადლოთანი, რამეთუ რაჟამს უცხო იქმნიან მოცემულისა /მისგან კე- B 167
თილისა, შემდგომად წარსთვისა მისისა გულისკმა-ყვიან მადლი იგი; რამეთუ
20 რაჟამს აქუნდა მათ იგი კელთა შინა, მომცემელისა მის არცა ერთსა მადლსა
შესწირვიდეს და შემდგომად მისგან გამოკუებისა გარდასრულსა მას ჰნატრი-
დიან.

არამედ არცა ერთი ჩუენგანი არს, რომელსამცა ვერ ეწლო მადლობად
ღმრთისა მოწვევისათვის განსაცდელთაჲსა, უკუეთუ ოღენ ენებოს გონებითა
25 მართლითა გულს/კმისყოფად საქმეთა მათ. რამეთუ მრავალნი საქმენი ჰქო- C 460
ნან ცხოვრებას თითოეულისასა და არა უნდონი, რომლითა ჰმადლობდეს
ღმრთისა. უკუეთუ ვინებოთ უდარესთა მიმართ ხედვად და ესრეთ, რაჟამს
ჩუენსა უმეტესად ჰირვეულთა ვჰპოვებდეთ, გულისკმა-ყვიან მადლი იგი; რამეთუ
30 თილსა შინა ვართ: რამეთუ უკუეთუ მონაჲ ხარ და არს სხუაჲ უდარესი შენ-
სა, ჰმადლობდი, რომელ /ერთსაცა უზეშთაეს ხარ, რამეთუ არა ყოველთა A 102
უდარეს ხარ და მარადის წყლულებანი მოიწვიან შენ ზედა. და კუალად რო-
მელი ყოველთა უდარეს იყოს და გუემათა თავს-იდებდეს, ჰმადლობდინ იგი-
ცა, რამეთუ არა შეკრულ არს საპყრობილესა შინა, არცა ფერცნი მისნი არიან
კუნდსა შინა. კუალად რომელი /საპყრობილესა და საკრველთა შინა იყოს, B v
35 არცა მას დააკლდენ მადლობისა მიზეზნი, რამეთუ აქუს ცხოვრებაჲ ესე, რო-
მელი კმა ეყოფის სამადლობელად: მზესა იხილავს, ჰაერსა მიიღებს, ამას ზედა
ჰმადლობდინ. კუალად უკუეთუ იტანჯებოდი უსამართლოდ, სასოებითა მით
მერმეთა კეთილთაჲთა გიხაროდენ, უკუეთუ კულა სამართლად იტანჯები, ეგ-
რეთცა ჰმადლობდი ღმერთსა, რამეთუ ცოდვათა მათ საშჯელსა აქავე მი-
40 ილებ და არა დამარხულ /ხარ ყოველთათს ცოდვათა შენთა საუკუნოჲსა საშ- C v

2 დაქსნა C. 4 უჩნ B. 6 იყოს C. მეუღლე C. 8 მეუღლე C. 10 ხედავ B. 11 იხო-
ლმ C. 12 მადლიერ A. 16 მიგულება C. 17 ჰხედვენ C. სიმორც B. 18 უმადლონი B. რამე-
თუ —C. იქმნიან C. 19 გულისხმა - C. 24 განსაცდელისა BC. 25 გულისხმის- C. 28 ვჰპოვებ-
დეთ C. გულისხმა - C. 30 ერთსაცა B. 31 და 2^ა—BC. 34 საკრველსა BC. 35 ცხოვრებაჲ C.
36 ეყოფის BC. 37 ჰმადლობენ B. 38 მერმეთა + მათ C.

ჯელისაოვს. და ამით ესევითარითა სახითა ჯერ-არს ყოველთა ზედა საქმეთა ამის ცხოვრებისათა მადლობაჲ დიდად ღმრთისაჲ სახიერებისათვის მისისა.

ხოლო აწ მრავალნი არიან უმაღლო და მოცემულსა მას შეურაცხ-ჰყოფენ. და რომელი-იგი არა აქუს, მას ინატრიან, რამეთუ არა აღჰრიცხუვენ უღარესთა მათთა, რამთამცა ესრეთ ჰმადლობდეს ჰველისმოქმედსა მას მოცემულთა მათთვის, არამედ უმაღლესთა მათთა ხედვენ და იგონებენ ნაკულ-ლევანებასა მას მათსა, ვითარმცა მათი ვის წარელო.

- B 168 ესრეთ მწუხარე / არიან სხუათა მონაგებისათვის და დიდებისა და ესრეთ უმაღლო არიან და მახრალბელი: მონაჲ მწუხარე არს, რამეთუ არა აზნაური
A v არს; რომელი / -იგი თავისუფლებით აღზრდილ იყოს — თუ რად არა მდიდართა მშობელთაგანი არს, რამეთუ არა ჰქონან, თუმცა თულავიდა ვიდრე შუდ ჰაჰადმდე, რომელთა ერისთვობათამცა შინა გარდაეჰადნეს დღენი თვისნი და დიდებულებათა; კუალად რომელი საჩინოთა მშობელთაგანი არს, წუხს, რამეთუ არა სიმდიდრითა ფრიადითა საესე არს; მდიდარი წუხს, რამეთუ არა
C 461 ქალაქთა და წარმართთა უფალი არა; / ერისთავი — რამეთუ არა მეფე არს; მეფე უმაღლო არს, რამეთუ არა ყოველივე ჰუყყანაჲ უზყრიეს, არამედ არიან სადმე წარმართნი, რომელნი ბრძანებასა მისსა არა ჰმორჩილობენ. და ამის ყოვლისაგან იქმნების არა არსა ზედა ჰველისმოქმედისა მის მადლობაჲ.
არამედ დაუტეოთ არაარსთა ზედა წუხილი და ვისწაოთ ჩუენდა მოცემულთათვის მადლობაჲ. ვთქუათ, ჰირთა შინა რაჲ ვიყვენთ და განსაცდელსა, მკურნლისა მის მიმართ ყოვლად ბრძნისა, ვითარმედ: „მცირედ ჰირ არს სწავლაჲ შენი ჩუენ ზედა“^{1*}. / ვთქუათ, ვითარმედ: „კეთილ არს ჩუედა, რამეთუ დამამდაბლე მე“^{2*}. ვთქუათ, ვითარმედ: „არა ღირს არიან ენებანი ამის საწუთრომსანი საუკუნომსა მის დიდებისა გამოცხადებად ჩუენ ზედა“^{3*}. ვთქუათ, ვითარმედ: „მცირე არიან ტანჯვანი ესე და ჰირნი ცოდვითა ჩუენთა თანა“^{4*}. ვევედრნეთ უფალსა და ვთქუათ, ვითარმედ: „გუასწავე ჩუენ, უფალი, არამედ სიმაართლით და ნუ გულისწყრომით“^{5*}, რამეთუ: „გან-თუ-ვიკითხვით, ღმრთისა მიერ განვისწავლებით, რამათა არა სოფლისა თანა დავისაჯნეთ“^{6*}. ხოლო რაჲამს განსუენებასა და კეთილსა შინა ვიყვენთ, მაშინ
A 103 სიტყუასა მას დაეითისსა ვიტყოდით, / ვითარმედ: „რაჲ მივავო უფალსა ყოვლისა ამისთვის, რომელი-ესე მომაგო მე?“^{7*} რამეთუ არაარსისაგან
C v არსად მოგუყვანნა, სიტყუთა პატივ-გუ/ცა, კელოვნებანი მოგუმაღლნა შემწენი ცხოვრებისა ჩუენისანი, საზრდელთა ჰუყყანით აღმოაცენებს, მწუანვილთა მსახურებაჲ და ეკარებაჲ მოგუცა ჩუენ. ჩუენთვის არიან წყმანი, ჩუენთვის არს მზმ, მთანი და ვმარნი ჩუენთვის ქმნილ არიან, რამათა, სადაცა გუენებოს, ვიყოფოდით. ჩუენთვის მდინარენი დიან, ჩუენთვის წყარონი აღმოცენებულ არიან.

1 ზელამით C. 2 შეურაცხყოფენ B. 3 ინატრიან C. აღრიცხუვენ B, აღრიცხუვენ C. 4 ჰხედვენ C. და+არა C. 5 მწუხარე C. 6 მწუხარე C. აზნაური C. 7 და რამეთუ B. თულავედ B. 8 ჰაჰადმდე C. 9 საესე C. 10 ოა B, უფალ C. მეფე B. 11 მეფე B. 12 ჰმორჩილებენ B. 13 მადლობაჲ არამადლობა C. 14 დაუტეოთ C. ვისწაოთ C. 15 მკურნალისა C. 16 საუკუნომსა B. 17 მცირე C. 18 სოფელსა B. 19 მას—C. 20 აღმოგუკენებს C. 21 მზე B. ვიყოფოდით BC. 22 ჩუენთვის — C.

1* ესაი 26,16. 2* ესაი 118, 71. 3* რომ. 8,18. 4* იობ 15,11. 5* იერემ. 10,24. 6* I კორინ. 11,32. 7* ესაი 115,3.

ზღუდა მოცემულ არს / ჩუენდა სავალად, სიმდიდრენი იგი ქუეყანით აღმო- B 169
მაკალნი და ყოვლით კერძო განსუენებანი, ყოველივე დაბადებული ჩუენ გუმ-
სახურებს უშურველისა მის მადლისათჳს დაბადებელისა ჩუენისა, რომელი
მოუფენიეს ჩუენ ზედა.

5 7. და რად საკმარ არს მდაბალთა ამათ საქმეთა თქუმაჲ? ვთქუა მადალთა
მათთჳს საქმეთა: ჩუენთჳს ღმერთი კაცთა თანა მოვიდა და განხრწნილთა
მათთჳს კორცთა „სიტყუაჲ იგი კორციელ იქმნა და დაემკვდრა ჩუენ შო-
რის“^{1*} — უმადლოთა თანა ქველისმოქმედი იგი. ტყუეთა მომართ მოვიდა გან-
მათავისუფლებელი, ბნელსა შინა მსხდომართა მომართ — „მზე სიმართლი-
10 სსაჲ“^{2*}. ჭუარსა ზედა ამაღლდა უენებელი იგი, სიკუდილად მივიდა ცხორებაჲ,
ჯოჯობეთად შთაჲდა ნათელი იგი და აღდგომაჲ დაემულათჳს. მოგუანიჲ
ჩუენ სული / შვილებიჲჲ, განყოფანი მადლთანი, ათქუმანი გვრგვნიანი, C 462
სხუანი იგი კეთილნი მისნი, რომელთა აღრაცხვაჲ შეუძლებელ არს, რომელ-
თათჳს კეთილ არს სიტყუაჲ იგი წინამსწარმეტყუელისაჲ, ვითარმედ: „რამ
15 მივაგოთ / უფალსა ყოვლსა მისთჳს, რომელი-ესე მომაგო ჩუენ?“^{3*} და A v
იხილე, რამეთუ თვთ ესეცა არა / თქუმულ არს, ვითარმედ „რომელი მომცა B v
ჩუენ“^{4*}, არამედ „რომელი მომაგო ჩუენ“^{5*} უხუად მიმნიჭებულმან მან, ვითარმცა
არა მჲს ექმნა დასაბამი მადლისაჲ მის, არამედ პირველ ქმნულთაჲსა მი-
საგებელი იყო კეთილი მისი. რამეთუ მადლობასა მას მიმღებულთაჲსა ქვე-
20 ლისმოქმედებად მისა შეჰრაცხებს, რომელი-იგი მიგცემს საკმართა და მერმე
ითხოვს შენგან მოწყალებასა ჳელითა გლახკათათა და უკუეთუ თჳსი იგი
ჰოილოს შენგან სრულად, მიგცემს შენ მადლსა მისთჳს, ვითარმცა შენისაგან
მიგცეცა.

„რამ უკუე მივაგოთ უფალსა ყოვლისა მისთჳს, რომელი მომაგო ჩუენ?“
25 რამეთუ არა განვეშორები ჳმასა მას წინამსწარმეტყუელისასა, რომელი-იგი სა-
მართლად განკერვებულ არს და მიმოიხედავს თჳსსა მას სიგლახკავსა, ვითარ
არარაჲ აქუს ღირსი მისაგებელი მეუფისა მის, რომელი-იგი ესეზომთა მათ
და ესრეთ დიდთა და ბრწყინვალეთა ქვე/ლისმოქმედებათა, რომელთა არა C v
აქუს რიცხვ, არცა დასასრული, არცა საზომი, რომელი-იგი ქმნნა ჩუენ
30 თანა. მათ ყოველთა ზედა უდიდესთა და მრავალწილთა აღკუთქუაჲს უკუანამს-
კნელ მოცემალთა მათ—/მუებასა სამოთხისასა და დიდებულებასა სასუფეველი- B 170
სასა და სწორად ანგელოზთა პატიესა და ღმრთისა ხედვასა, რომელი-იგი
ღირსქმნულთა მათთჳს უზეშთაესი არს ყოველთა კეთილთაჲ, ხედვაჲ იგი
მისი, რომლისა მიმართ სურის ყოველსა სიტყუერსა ბუნებასა, რომელსა
35 ღირსმცა ქმნილ ვართ ჩუენცა, გან-რამ-ვიწმიდნეთ თავნი ჩუენნი და უნებათა
მათგან კორცთაჲსა ჳრისტეჲ იესუსს მიერ, სახიერისა მის მეუფისა და უფლი-
სა / ჩუენისა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ და სიმტკიცე უკუნიითი უკუენისამდე. A 104
ამენ.

3 რომელ C. 5 ამათ მთ B. 7 დაემკვდრა B. 8 მოვიდა + და B. 9 მიმართ A] — C. მშტ C.
10 აღმაღლდა C. მოვიდა BC. 11 აღრიცხუვა BC. 12 ამისთჳს C. 13 იხილქ C. 14 მომნიჭებულ-
მან C. 15 მას—C. 16 მისსა BC. მისცემს C. მერმე C. 17 მიილოს BC. მოგცემს BC. 18 მოგცა C.
19 ამისთჳს C. 20 მეუფისა C. 21 მბრწყინვალეთა C. 22 რიცხუა B. რომელი-იგი B. ქმნა B.
23 სამოთხისა B. დიდებულებასა / დიდებასა B, დიდებასა მას C. 24 კეთილთა C. 25 ჰსურის C.
ყოველსავე BC. 26 ქმნულ C. ჩენი B. 27 ქენ C. 28 სიმტკიცე B. 29 ან ABC.
1* იოანე 1,14. 2* მალაქ. 4,2. 3* ფსალმ. 115, 3.

გუჩქუას უკუე ვინმე, ვითარმედ: „და ვითარ წარვკმართოთ ძმათა ჩუე-
ნთა თანაზიარებაჲ და მოყუარებაჲ (რომელი-იგი თავი არს ყოველთა კეთილ-
თაჲ და უსრულესი ყოველთაჲსა, რამეთუ აღსასრული რჩელისაჲ სიყუარული
არს)“¹ და ვითარ ვაჩუენოთ იგი მოყუასთა, რაჟამს შევიდეთ ვიეთმე მიმართ,
შეპყრობილთა განსაცდელთაგან დიდთა, და არა ვტიროდით მათ თანა, არცა
C 463 ცკრემლოოდით, არამედ საქმეთა მათთვის ვჰა/დლობდეთ ღმერთსა? რამეთუ
B v განსაცდელთა ზედა მოყუასთა მადლობაჲ ღმრთისაჲ სახმ/ არს ბოროტსა
მას ზედა სიხარულისაჲ. და როველსა ენებოს შეწუხებაჲ უმეტესი შეწუხე-
ბულისაჲ მის? რამეთუ ამასცა მოციქული გვბრძანებს: ტირილსა მტირალთა
თანა“².

რამა ვთქუათ უკუე ამის ყოვლისათვის? არამედ კეთილ არს, რამთა კუა-
ლადცა სიტყუანი უფლისანი მოგაცხენენ თქუენ, თუ რომელთა საქმეთა ზე-
და ბრძანებულ არს სიხარული, ანუ რომელთა ზედა წუხილი. რამეთუ იტყუს,
ვითარმედ: „გიხაროდენ და მხიარულ იყვენით, რამეთუ სასყიდელი თქუენი
დიდი არს ცათა შინა“³ და კუალად იტყუს, ვითარმედ: „ნუ სტირთ ჩემ ზედა,
არამედ ტიროდეთ შვილთა თქუენთა ზედა“⁴.

აჲ უკუე მართალთა თანა სიხარულსა და მხიარულებასა საღმრთოჲ იგი
სიტყუაჲ გუასწავებს ჩუენ და კუალად, რომელი სინანულად მოსრულ იყე-
ნენ და ცრემლოდინ, მათ თანა რამთა ვიგლოვდეთ და ვგოდებდეთ, გინა თუ
A v რომელი უღმობელად იყენენ ცოდვითათვის, მათთვისცა ვტიროდით, / რამეთუ
არა უწყინან, ვითარ წარწყმდებიან.

B. ხოლო არა ესრეთ გვბრძანებს, რამთაჲცა სიკუდილისათვის კაცისა ვტი-
C v როდეთ და ვემობდით მგლოვარეთა მათ თანა და / ესრეთმცა ვჰგონებდით,
B 171 თუ აღმასრულებელ მცნებათა მათ მოციქულისათა ვიყ/ვენით ამით სახითა. რა-
მეთუ არცა ვაქებ მკურნალსა მას, რომელმან განკურნებისა წილ სნეულისა
მისი იგი სენი მიიღო მანცა: არცა მენავეთმოძღუარსა, რომელი განმტკიცებისა
წილ მუნ მყოფთაჲსა და ბრძოლისა წილ ქართაჲსა და ღონისძიებისა წილ
ღელვათა მათ მიმართ და ნუგეშინისცემისა წილ მოშიზთაჲსა წარუტუეთდეს
სასოებასა და იშიშვოდის და დაიქსნებოდის მსგავსად ზლუასა შინა გამოუცდე-
ლთაჲსა.

რამეთუ ესევეთარი არს, რომელი შევიდეს მგლოვარეთა მიმართ და არა
მისცეს მათ სიტყუაჲ სარგებელისაჲ და უფროხსად უშუერებასა მას სხუათა
ენებათასა თანაზიარ ექმნას იგიცა. მჰმუნვარე ყოფიან უკუე განსაცდელთა მათ-
თვის მგლოვარეთასა ჭერთან არს, რამთა ესრეთ აჩუენოს თვისებაჲ იგი მისი
მათსა მას წუხილსა თანა, რამთა არა მხიარულ იყოს განსაცდელთა მათ-
თვის, არცა ეჰამებოდის სხუათა იგი მწუხარებაჲ. ხოლო უმეტესად ზომისა

² თანაზიარობაჲ B. მოყუარებაჲ BC. ³ უსრულესიუძლიერესი C. ყოველთა C. შუე-
ლისაჲ C. ⁶ ვერემლოოდით B. ცკრემლოვოდით C. ⁷ ჭირისაჲ C. ⁸ სახე B. ⁹ მას—B. და —C.
ენების C. ¹⁰ ამას C. ტირილისა C. ¹⁴ რომელსა B. ¹⁵ ვითარმედ—AC. ¹⁶ დიდ B. ¹⁸ თანაზე-
და A. ²⁰ ცრემლოდინ B, ცრემლოვოდინ C. და ვგოდებდეთ—C. ²⁴ მგლოვარეთა B. ესრეთ-
ცა +] ვგოდებდით და C. ²⁷ მანცა C. ²⁸ ღონისძიებათა C. ²⁹ მათ—C. ³⁰ და 2°—B. ³² მგლო-
ვარეთა B. ³³ მას—B. ³⁴ ენებისაჲ B, ენებისა C. იგი A. მჰმუნვარე B. ³⁵ მგლოვარეთასა B.
ჭერთან C. აჩუენონ C.

1* რომ. 13,10. 2* რომ. 12,15. 3* მათე 5,12. 4* ლუკა 23, 28.

- მათ თანა გოდებად უჭერო არს, რამთამცა ღაღადებდა და კმითა ტიროდა ვნე-
ბულსა მას თანა და მიემსგავსებოდა / მცა სხუათა მათ საქმეთა დაბნელებუ- C 464
ლისა მის ვნებისა მიერ, ესე იგი / არს, რამთამცა დაიპებდა მის თანა სამოსელ- B v
სა თუსსა. შეეყენება თავისი ბნელსა შინა, / შთაცუმათ სამოსლისა შაეისა და A 105
- 5 გორვებად ნაცარსა ზედა და უპარსველობად თმათად — რამეთუ ამათ საქმეთა
მიერ განსაცდელისა მის უმეტესად აღორძინებად იქმნების, ვიდრეღა დაცხრო-
მა. არა ზედავ-ა, ვითარმედ დაყრუებანი და ფაწალათა და ღძქლთა საღმობა-
ნი დაერთიან? ერთი იგი თავქედთა ზედა და სხუად იგი წყულულებათა და
10 საღმობათა მათ უმეტესად განაძლიერებენ, ხოლო კელნი მტკივიანთა ასოთა ნე-
ლიად შეხებთად და მოზელთა მოატკობენ.
- და შენცა უკუე ნუ განაფიცებ ვნებას მას მისლეთა შენითა, ნუცა დაე-
ცემი დაცემულსა მას თანა. რამეთუ რომელი ქუემდებარესა აღადგინებდეს,
განაღა უმაღლეს ქუემდებარისა მის უკმს ყოფად, ხოლო რომელი მის თანავე
დაცემულ იყოს, სხუად უკმს აღმადგინებელი. არამედ ჭერ-არს ტკივილი გული-
15 სად მოყუასა ზედა მოწვეწელისა მისთვის განსაცდელისა და მყუდროებით
მკმუნვარებად საქმესა მას ზედა შეცვალებთა სახესა პირისასა / მწუხარებად B 172
და სიმძიმითა წესი/ერთითა, რომელი გამოაჩინებდეს წუხილსა მას სულისასა. C v
- ხოლო რაჟამს იწყო სიტყუად, არა კეთილ არს მეყსეულად შერისხვით
ზედა-მისლვად ქუემდებარისა მის (რამეთუ შერისხვად მძიმე არს სულისათუს.
20 მწუხარებათა შებოროტბულისა, და სიტყუანი იგი ფიცხელნი, ვნებისა მისგან,
გარე მყოფთა მიერ თქუემულნი, შეუწყნარებელ იქმნიან ესევეთართა მათ მიერ
და ნუგეშინისსაცემელად უქმარ), არამედ ჭერ-არს მიშუებად, რამთა კმა-ყონ
და იგლოონ ამოდ და უსარგებლოდ და და-რამ-სცხრეს მცირედ ბოროტი იგი
და დამლოვრდეს, მაშინ სიმშუდით / და ტკბილად იწყო ნუგეშინისცემად. A v
- 25 რამეთუ მწურთელნიცა იგი კიცუთანი, რაჟამს იხილიან კიცე მძუნვარე და ვე-
ლური, არა მეყსეულად მოაშობდიან აღურითა, არცა ერთგზის ფიცხლად მო-
ზიდვენ აღურსა, (რამეთუ ესრეთ უმეტესად განფიცხენების და ზედა მჭლომელ-
სა მას წარიტაცებს), არამედ უტრევებენ პირველ ნებას მისსა და თანა მიპყე-
ვიან და რაჟამს იხილონ მისისა მის სიფიცხლისაგან და სირბილისა გულის-
30 წყრომად მისი დამშუ/დებულად, მაშინ იწყებენ წურთად და კელოვნებისა B v
მიერ მორჩილებად მოიყვანებენ.
- ესრეთ იყოს სიტყუსაებრ სოლომონისა, / ვითარმედ: „კეთილ არს შე- C 465
სლვად სახლსა გლოისასა, ვიდრეღა სახლსა სუმისასა“¹⁹, უკუეთუ ვინ ოდენ
ისწრაფოს კელოვნებით და სიმშუდით კმარებად სიტყუსად და ესრეთ თუსისა
35 სიმრთელისა მიცემად სნეულსაცა. და რამთა არა მოილოს უცხოთა იგი უწყსოლ
გოდებად მანცა თავსა შინა თუსსა, ვითარცა სობრმე.
8. ტირილი უკუე მტირალთა თანა ესე არს, რამთა რაჟამს იხილო ძმა, ცოდ-
ვასა შთავრდომილი და სინანულად მოსრულად და მტირალი, სტიროლი მის

¹—ტროლომცა კმითა C. ² მის—C. დაიპებამცა C. ³ თუსსა]მისსა C. ⁴ ზედა] შინა C.
⁵ აღორძინებად A. ვიდრეღა C. ⁶ მხედავა C. ⁷ დაერთიან—A. და ⁸ ზედა C. ⁹ მოატკობ-
ბენ] მოალობენ A. ¹⁰ ქუემდებარესა C. ¹¹ ქუემდებარისა C. ¹² აღმადგინებელი A. ¹³ მყუდ-
როებითა C. ¹⁴ მკმუნვარებად B. ¹⁵ ქუემდებარისა C. ¹⁶ მძიმე C. ¹⁷ იქმნიან C. ¹⁸ ნუგეშინის-
საცემელ B. ¹⁹ იგლოონ C. ²⁰ დამლოვრდეს B. ვიწყოთ C. ²¹ მკუნვარს C. ²² გლომასა B,
გლოვისასა C. ოდენ—C. ²³ შინა] შორის BC. სობრმე C. ²⁴ და ²⁵—C. რამთა სტიროლი C.

თანა და ჰგოდებდე და სწყალობდე და გვენებოდის მის თანა, რამეთუ ეს-
რეთ გექმნას შენ ვენებათა მიერ უცხოთა თუსთა განყურნებაჲ. რამეთუ რო-
მელმან ცოდვისათვის მოყუისისა თუსისა დასთხობის ცრემლი მჭურვალჲ, იგი
თავსაცა თუსსა ჰკურნებს, ვინაფთჲან მძისათვის იგლოეს. ესევეითარი იყო იგი,
რომელი-იგი იტყოდა, ვითარმედ: „ურვამან შემპყრა მე ცოდვილთამან, 5
რომელთა დაუტევეს რჩულ რენი“^{1*}.

A 106 ცოდვისათვის ტიროდე მეორისათვისცა და /უმეტესად შენისათვის. ესე
B 173 სნეულებაჲ არს /სულისაჲ, ესე სიკუდილი არს უკუდავისაჲ მის, ესე
არს ღირს გლოისა და გოდებისა დაუდუმებელისა. ამას ზედა ყოველივე ცრე-
C v მლი დიოდენ და ნუმცა დასცხრების სულთქმებაჲ, სიღრმეთაგან გულისათა /
აღმომავეალი.

რამეთუ სტიროდა პავლე მტერთა მათ ქრისტეს ჯუარისათა^{2*} და იერე-
მია ტიროდა წარწყმედათა მათ ზედა ერისათა, რომელსა-იგი ვინაფთჲან არა
კმა ეყოფოდა ბუნებითი იგი ცრემლი, ამისთვის წყაროსა ცრემლთასა ითხოვდა
და საზომსა უქუანამსენელსა: „და დავჯდო და ვსტიროდი ერსა ამას დღე და 15
ღამე, რომელნი-იგი წარწყმედებინ“^{3*}. ესევეითარსა ცრემლსა და ესევეითარსა
გლოასა ჰნატრის სიტყუაჲ^{4*} და არა მას, რომელი ყოვლითავე მწუხარებითა
ადვილად დაინთქმოდის და ყოვლითავე მიზეზითა შეიპყრობებოდის გოდებითა.

და ქუალად ვიხილენ ვიეთნიმე გემომსმოყუარეთაგანნი, რომელინი გარ-
დამატებულეებისაგან გულთქმუმათა სიყუარულისა მათისა მიზეზითა მწუხა-
რებისადათა შეუბად და სიმთრვალედ მიდრკიან და დაქსნილობასა მას მათსა 20
ჰნებავენ სიტყუათაგან სოლომონისთა ნუგეშინისცემად, რომელი იტყუს, ვი-
თარმედ: „ეცით ღწონა მწუხარეთა“^{5*}. /არამედ სიტყუაჲ იგი „იგავათა“
არა მთრვალობასა განაზრახებს, არამედ ცხოვრებასა კაცთასა წესსა დაუდებს.

C 466 რამეთუ რაათა დაუტეო იგავით სიტყუაჲ მისი, /რომელი ღწონდ იტყუს 25
სიტყუერსა მას სიხარულსა, არცა თუ განცხადებული იგი ძალი სიტყუსაჲ
მის უნდო არს, რამეთუ რაათა არა დაინთქმოდის ფრიადისა მის მწუხარე-
A v ბისაგან /მიძმედ მგლოარენი იგი და შეურაცხ-ჰყოფდენ საზრდელისაჲცა
მიღებასა, არამედ რაათა პურითა განმტკიცებოდის გული იგი გლოისმო-
ყუარეთაჲ და ღწონითა დაცემული იგი ძალი მისი განძლიერდეს, ამისთვის თქუ- 30
მულ არ იგი.

ხოლო ღწონისმოყუარენი იგი და მთრვალობის მეძიებელნი არა მწუხარები-
სა მათისა დამწუხდებისათვის იქმან ფრიადსა მას ჭუმასა, არამედ ბოროტსა ბო-
როტითა შესცვალებენ და ბოროტნი ეაქარნი იქმნებიან, რამეთუ სწყულებასა
სულისასა სნეულებითავე მოიყიდებენ. რომელნი-იგი სისწორსა მიმოდრეკილ- 35
სა მიემსგავსებიან, რომელი არაოდეს სწორ იქმნებიან, ეგრეთვე ესენი ესწომ-
სა მოაკლებენ მწუხარებისა მისგან, რაჲზომ-იგი ალაორძინებენ გემომთმოყუა-

¹ ჰგოდებდეს C. ² გექმნეს C. ⁴ იყო — B. რომელი-იგი / რომელი C. ⁵ ცოდვისამან C. ⁶ შკუ-
ლი C. ⁹ გლოასა B. გლოვისა C. ¹⁰ სულთქმება C. გულისათა / გულისა B. გულისა თანა C.
¹² პავლს C. აერებია B. ¹³ წარწყმედათა AC. ¹⁵ და 1° — C. ღღმ და ღღმ C. ¹⁷ გლო-
²⁰ ვასა C. ¹⁹ გემომსმოყუარებისაგანნი C. ²¹ მას — C. ²² ჰნებავს B. რომელსა : C. ²⁴ თხო-
რებასა C. ²⁸ დაუტეო C. ²⁸ მგლოარენი B. ²⁹ გლოისმოყუარესაჲ მის B, გლოვისმოყუარესაჲ
მის C. ³² მთრვალობისა C. ³³ მოისყიდებენ C. ³⁸ ემსგავსებიან C. რომელ C. ³⁷ გემომ-
მოყუარებასა C.

- რებასა. არამედ შემწედ ბუნებისა უქმს მიღებად / ღვინსა და არა ესრეთ, რამ- B 174
 თამცა დაბნელდა გონება, რამეთუ ესრეთ წარვალს ღვინოსა მას თანა მწუხა-
 რებადაცა. და ბოროტი იგი მთრვა/ლობისა მოვიდეს სულსა ზედა. რამეთუ C v
 უკუეთუ მწუხარებისა მკურნალი გონებად არს, მთრვალობად უკუანადასკნელი
 5 არს ბოროტთა, რამეთუ კერძებისა მას სულისასა დაახრწევს. არამედ გუ-
 ლისკმა-ყავ კეთილად თითოეული თქუმულთა ამით და კპოო, თუ ვითარ შე-
 საძლბებელცა არს სწავლა იგი მოციქულისა და სარგებელცა, თუ ვითარ
 ჭერ-არს მარადის სიხარული მართლითა მით სიტყვათ, ანუ ვითარ ილოცო
 დაუცადებულად და თუ. ვითარ ყოველსა შინა ჰმადლობდენ და თუ რომლითა
 10 სახითა ნუგეშინის-სცე მწუხარება, რაათა ყოვლით კერძო სრულ იყო და / A 107
 დამტკიცებულ შეწევნითა წმიდისა სულისადათა და მოსლგითა მადლისა უფ-
 ლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, რომლისა დას ღიდებად და სიმტკიცე აწ
 და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

VI./ თქმულნი წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილინი, ვითარებდ: C 96 v
 15 „არა არს ღმერთი მიზმზი ბოროტთადა“

1. მრავალ არიან სახენი იგი სწავლისანი, რომელნი მგალობელისა და-
 ვითის მიერ, მად/ლითა მით სულისა წმიდისადათა რომელი იტყოდა, მის მიერ B v
 მოცემულ არიან ჩუენდა. რამეთუ ოდესმე თქსთა ენებათა გუთხრობს წინა-
 სწარმეტყუელი და თუ ვითარ მოწვეულნი იგი ჰირნი ახოენად თავს-ისხნა
 20 და სახითა მით თქსითა სწავლასა მოთმინებისასა დაგეტეობს ჩუენ, რაჟამს-
 იგი იტყოდის, ვითარმედ: „უფალო, რად განმრავლდეს მაჰირებელნი ჩემ-
 ნი?“¹ და კუალად, ოდესმე სახიერებასა ღმრთისასა გუჩუენებს და სისწრა-
 ფისა მას შეწვევნისა მისისასა, რომელსა მოსცემს ჰუმარბიტა მათ მეძიებელ-
 25 თა მისთა, რაჟამს იტყოდის, ვითარმედ: „ხადილსა ჩემსა ესმა ჩემი ღმერთსა
 სიმაართლისა ჩემისასა“². რამეთუ შემსგავსებულად წინადასწარმეტყუელისა
 მის იტყოდა, რომელი იტყუს, ვითარმედ: „ვიდრელა იტყოდი, თქუას: აჰა ესერა
 აჰა ვარ“³. ესე იგი არს, ვითარმედ არლა აღმსრულის ვე/დრებად იგი და C 97
 მიიღის აღსრულებად მისი სასამენელმან ღმრთისამან.

- კუალად, რაჟამს ვედრებასა შესწირვიდეს ღმრთისა, გუასწავლის, თუ ვი-
 30 თარითა სახითა გვქმს შეტოვლებათათს ჩუენთა ვედრებად ღმრთისა, ვითარ-
 მედ: „უფალო, ნუ გუთსწარმოითა შენითა მამხილებ მე, ნუცა რისხვითა
 შენითა მსწავლი მე“⁴. ხოლო მეათორმეტესა ფსალმუნსა / გარდამატე- B 175
 ბულებასა მას განსაცდელთასა გამოაჩინებს, / რამეთუ იტყუს: „ვიდრემდის, A v
 უფალო, დამივიწყებ მე სრულიად?“⁵ და ყოველსა მას ფსალმუნსა შინა

PG, 31, გვ. 329—353.

² გონება—C. ³ გულისხმა—C. ⁴ თითოეული C. კპოო C. შესაძლებელ C. ⁵ და თუ C.
⁶ ჰმადლობდ C. ⁷ -სცე A, -სცე C. ⁸ 11 და—C. ⁹ რომლისა B. სიმტკიცესიმტკიცე თანა
 მამთ და სულით წმიდითთ C. ¹⁰ წმინდა + და ღმერთმოსილისა C. დიონა ბასილისი C.
¹¹ მიზმ B. ბოროტთა + გუაუტოხებ მამო. თავი ე C. ¹² მოცემულ არიან ჩუენდაქმო-
 გუენეს ჩუენ C. გუთხრობს B] + ჩუენ C. ¹³ დაგეტეებს B, დაგეტეებს C. ¹⁴ მაჰირებე-
 ლნი C. ¹⁵ ღმრთისასუფლისა C. ¹⁶ მისისა B. ¹⁷ ხადილსა C. ¹⁸ შეტოვებათა ჩუენთათს C.
¹⁹ შენითა B. და ნუცა C. ²⁰ დამივიწყე BC. მეჩ²¹ C.

¹ ფსალმ. 3,2. ² ფსალმ. 4,2. ³ ესაია 58,9. ⁴ ფსალმ. 6,2. ⁵ ფსალმ. 12,2.

გუასწავა, რაათა არა მოწყინე ვიყვნეთ ჭირთა შინა, არამედ მოველოდით სა-
ხიერებასა ღმრთისასა და უწყოდით, ვითარმედ :განგებულებითა რაათამე
კეთილითა მიგუეცემს ჩუენ ჭირთა და საზომისაებრ თითოეულისა საჩუქუნოე-
ბისა მოაწევს სატანჯველთადა. ვინაჲთგან აღასრულა ფსალმუნი ესე: „ვიდრემ-
დის; უფულო, დამივიწყებ სრულიად? ვიდრემდის გარე-მიიქცევ პირსა შენსა 5
ჩემგან?“^{1*} მექსეულად მიიქცა უღმრთოთა უკეთურებისა თქუმად, რო-
მელნი-იგი, რაჲამს მკირელი რაამე უნებელთაგანი მოიწიოს მათ ზედა, არა
C v თავს-იღებენ მოწყენასა მას ჭირთასა და მექსეულად იკუუელენ განებითა / მა-
თათა იქმნებინან და იტყუან, თუ: „არს-მეა ღმერთი მოურნე ამის ყოვლისავე
სოფლისა? ანუ ხელდავს-მეა თითოეულსა ზედა და მისცემს-მეა თითოეულსა 10
ღირსებისა მისისაებრ?“ მერმე, რაჲამს იხილნიან თავნი მათნი ჭირთა მათ შინა
და განსაცდელთა დაყოვნებულად, დაამტკიცებენ თავთა შორის მათთა ბო-
B v როტსა / მას გულისსიტყუასა და განაჩინებენ გულთა შინა მათთა, ვითარმედ
არა არს ღმერთი, რამეთუ: „თქუა უგუნურმან გულსა თვსსა: არა არს ღმერ-
თი“^{2*} და მერმე, რომელმან ესე დაიდვას გულსა შინა თვსსა, მიერთგან ური- 15
დად ყოველსავე ცოდვასა ერევის. რამეთუ უკუეთუ არა არს მხედველი ამის
ყოვლისაჲ და არა არს, რომელი მიაგებს თითოეულსა საქმეთაებრ მისთა, რაჲ
არს დამაყენებელი? — მძლავრობაჲ გლახაკისაჲ? მოკლუაჲ ობლისაჲ? შე-
A 108 მუსრგაჲა ქურცილისა და მწირისაჲ? ყოველსავე ურჩულოებისა საქმესა შეს- 20
ლუაჲ / არაწმიდათა მათ და შეგინებულთა ვნებათა მიერ და ყოველთავე გუ-
ლისთქუმათა მიერ პირუტყუებრივთა შეგინებაჲ? ამისთვისა შესძინა თქუმად,
რაჲ-იგი შეუთქს არაყოფასა ღმრთისასა, ვითარმედ: „განირყუნეს და ბილწ
C 98 იქმნეს იგინი ურჩულოებითა მათითა“^{3*}, / რამეთუ შეუძლებელ არს მიდრე-
კაჲ გზისა მისგან მართლისა, უკუეთუ არა მოვიდეს პირველად დავიწყებამ
ღმრთისაჲ გულსა შინა. 25

B 176 2. სადაჲთ მიცემულ არიან / წარმართნი გონებასა მას უსწავლელსა და
იქმან ურჩულოებასა?^{4*} არა ამისგან-ა, რამეთუ თქუეს, ვითარმედ: „არა არს
ღმერთი?“ სადაჲთ შთავარდეს ვნებათა მათ შეგინებისათა? და დედათა მათთა
შეცვალნეს ბუნებითნი იგი საქმენი გარეგან ბუნებისა, ხოლო მამანი მამათა
თანა უშუერებასა იქმან^{5*}? არა ამისგან-ა, რამეთუ შეცვალეს დიდებამ მხო- 30
ლოესა უხარწნელისა ღმრთისაჲ მსგავსებად პირუტყუთა და ოთხფერტთა და
ქუეწარმავალთა^{6*}? უგუნურ არს უკუე ჰემპარიტებით და გამოუქებელი
გონებისაგან და სიბრძნისა, რომელი იტყოდის, ვითარმედ: არა არს ღმერთი.
ხოლო მსგავს მისა არს და არარაჲთ უდარეს უგუნურებითა, რომელი იტყო-
დის, ვითარმედ: მიზეზი ბოროტთაჲ ღმერთი არს. რამეთუ შესწორებულად 35
პირველისა მის ვიტყვ ამისსადა ცოდვასა, ვინაჲთგან ორნივე უარ-ჰყოფენ სა-
ხიერებასა მისსა. ერთი იგი იტყუს, ვითარმედ: ყოლადვე არა არს, და მეორე
ესე იტყუს, ვითარმედ: არა სახიერ არს. რამეთუ უკუეთუ მიზეზი არს იგი

1 გუასწავა B. 2 რაათმე BC. 4 ესე+ვითარმედ BC. 5 დამივიწყე BC. გარ.მ- C. 6 მე-
სეულად C. 7 მექსეულად C. 10 სოფლისაჲ C. ხელდავს-მე B, ჰხელდავს-მეა C. 11 ღირსებისაებრ
მისისა C. მერმე C. 12 მერმე C. ~ დაიდვას ესე C. 18 მძლავრებაჲ C. 19 ქურცილისა C. და
ყოველსავე C. უშუელოებისა C. 22 შეუდგს B. განირყუნეს A, განირყუნეს B. 23 იქმნეს იგი
AB. უშუელოებითა C. 24 მივიდეს B. 27 უშუელოებათა AC. მისგან B. 31 მსგავსად C. 32 ქუე-
წარმავალთა C. გამოუქებულ C. 34 მისსა BC. არარაჲ B, არარათა C. 38 უეარყოფენ C.
38 მერმე C. რამეთუ უკუეთუ მიზეზი არს იგი—C.
1* ფსალმ. 12,2. 2* ფსალმ. 13,1. 3* ფსალმ. 13,1. 4* რომ. 1,2. 5* რომ. 1,26.
6* რომ. 1,23.

ბოროტთა, არა სახიერ არს და ამისთვის /საცნაურ არს, ვითარმედ ორნი- C v
ვე ესე ზოგად უარ-ჰყოფენ ღმერთსა.

/იტყუან უკუე ესევეთარნი იგი, ვითარმედ: „და სადაით არიან სნეულეზა- B v
ნი? /ანუ სადაით არიან უქამონი იგი სიკუდილნი? სადაით არიან დაქცევანი A v
5 ქალაქთანი? დანთქმანი ნეთანი? ბრძოლანი? სრვანი? რამეთუ ესე ყოველნი
ბოროტნი არიან და ყოველნივე ღმრთისა მიერ ქმნილნი. აწ უკუე სხუა
ვინ მოვილოთ ამის ყოვლისა მიზეზად, და არა ღმერთი?“.

მოედ უკუე, რომელი ამას იტყუ, ვინამთგან მრავალსაძიებელსა ამას ძიე-
ბასა შთავყარდით, ვყოთ დასაბამი რამე განცხადებული სიტყუსა ამის ჩუე-
10 ნისა და მოსწრაფედ ჯელ-ყყოთ საძიებელსა ამას და ვისწრაფოთ ცხადად და
შეურევენლად სიტყუსა მისისა ქმნად.

3. ერთად უკუე ესე თანა-გუაც მტკიცედ გონებათა შინა ჩუენთა ქონე-
ბად, ვითარმედ დაბადებულნი ვართ სახიერისა ღმრთისანი და მის მიერ არს
ცხორებამა ჩუენი და იგი განაგებს მცირესაცა და დიდსა, ჩუენ ზედა მომავალ-
15 სა. და არცა რამ მოიწვევის ჩუენ ზედა გარეგან მისისა ნებისა თუნიერ ცოდ-
ვისა, რამეთუ იგი ჩუენგან არს; არცა, რომელი-იგი მოიწვევის მის მიერ, ბო-
როტ რამე არს, /თუქცა რამ-მე იყო უმჯობესი მისსა, რომელიცა გონებით B 177
ოღენ ვინ მოიგონა?

/რამეთუ ღმრთისა მიერ არიან სიკუდილნი, ხოლო არა თუ ბოროტ არს C 99
20 სიკუდილი, გარნა თუ ვინმე ცოდვილისა იგი სიკუდილი თქუას, რამეთუ დასა-
ბამ სატანჯველთა მათ ჯოჯოხეთისათა იქმნების ამიერ წარსლვად მისი. და კუა-
ლად ბოროტთა მათ ჯოჯოხეთისათა არა ღმერთი აქუს მიზეზად, არამედ თუთ
ჩუენნი თავნი, რამეთუ დასაბამი და ძირი ცოდვისა არს ჩუენი ნება და
თუთმფლობელობა. რამეთუ რომელნი-იგი შემძ/ლებელ იყვნეს განყენებად A 109
25 ბოროტისაგან და არა შესლვად ჰირსა შინა, ეგევითარნი იგი, ვინამთგან გუ-
ლისთქუმისა მიერ შთავარდეს ცოდვასა, რამ ვთქუათ სხუად ჰეშმარითი რამე
სიტყუად, და არა, ვითარმედ იგინი თუთ ექმნეს თავთა მათთა მიზეზ სატანჯველ-
თა?

რამეთუ ბოროტი ორითა სახითა არს: ერთი წინაშე ჩუენსა ჩანს ბორო-
30 ტად, ხოლო მეორე თუთ ბუნებით არს ბოროტ. და ბუნებითი იგი ბოროტი
ჩუენ მიერ იქმნების: უსამართლოებამა, შეგინებულობამა, უგუნურობამა, მო-
შიშებამა, კაცის კლვანი, შური, მწამლველობანი, მანქანებანი /და სხუანი იგი B v
ამათნი მსგავსნი ვნებანი, რომელნი ხატად ღმრთისა დაბადებულსა მას სულ-
სა შეაგინებენ და დააბნელებენ სიკეთესა მისსა. /კუალად ბოროტად უწყეს, C v
35 რომელი-იგი ჩუენდა საჭირო იყოს და ძნელ ხილულად, რომელ არს: სნეუ-
ლებამა ჯორცთამა და წყლულებანი ჯორცთანი და ნაკლულევენებამა საჭიროთა
საკმარისა და უპატიოებამა და სიმდიდრისა დაჭირებამა და თუსთა სიკუდილ-
ნი — რომელ-იგი თითოეული ამათი ბრძნისა მის და სახიერისა მეუფისა მიერ

1 ბოროტთა არა სახიერ არს — C. 2 უარჰყოფენ ღმერთსა—C. 3 ვითარმედ—C. სადაით C.
6 დანთქმანი—AC. 8 ბოროტ B. 8 მოვედ C. 14 ცხოვრება C. 15~ ნების მისისა C. თუნიორ B.
16 ბოროტი B. 17 არს + და რად ვიტყუ ბოროტ არცა B. 23 ჩ~ნი B. თუთ ჩუენი C. 25 შე-
სლვამა AB. კირთა B. 26 ვთქუა C. 27 არა+ესე C. იგინი თუთთუთ იგი C. ექმნენ C. 30 მე-
ორმ C. ბუნებით (ფაყა)ჰეშმარითებთ AC. ბუნებითი B] ჰეშმარითი AC. იგი—C. 31 უგუნურე-
ბამ BC. 32 კლვამ B. 33 მათნი ამთ B, მათნი C. სულსა—C. 37 უპატიოებამა C.
38 რომელი-იგი C. თუთოეული C.

- უმჯობესისათვის მოიწვევის ჩუენ ზედა: რამეთუ სიმდიდრესა მიუღებს მათგან, რომელნი ბოროტად იქმარებდენ მას, რათა კურკელი იგი უსამართლოებისა მათისაჲ უჩინო ყოს. ხოლო სწეულებასა მოაწვეს მათ ზედა, რომელთათვის უმჯობეს იყოს, რათა შეკრულ იყვნენ ასონი მათნი და რათა დაყენებულ იყვნენ ცოდვისა მიმართ. და სიკუდილი კუალად მოიწვევის, რაჟამს საზღვარნი აღსრულნიან ცხოვრებისანი, რომელნი-იგი დასხნა პირველთაგანე თითოეული-
 A v ლისათვის სამა/რთალმან მან საშველმან ღმრთისამან, რომელი-იგი ადრით-
 B 178 გან უმჯობესსა მან თითოეულისასა ხედავს. ხოლო სრვანი და უწყმრობანი, ანუ მრავალწმრობანი ზოგადნი წყლულებანი არიან ქალაქთა და ნათესაეთანი ტანჯვად უზომოებისა მის უკეთურებათა მათთაჲსა. ვითარცა უკუე ქვე-
 C 100 ლისმოქმედი მკურნალი გინა თუ ტკივილთა, გინა თუ წყლულებთა მოატყუებდეს კორცთა (სენსა მას ებრძვის და არა სწეულსა მას), ეგრეთვე სახიერი ღმერთი ყოველთავე ცხოვრებისათვის იქმს მცირეთა მათ ტანჯვათა.
 ხოლო შენ მკურნალსა არა აბრალობ, რომელნი-იგი რომელსამე სწუთენ ასოსა და რომელსამე შკრინ და რომელსამე ასოსა სრულიად გუამისაგან განა-
 15 გდებენ, არამედ საფასესაცა მისცემ და მაცხოვრად სახელს-დებ, რამეთუ მცირედითა ჭირითა საღმობასა მას დაადგენს ერთისა ასოჲსა განკუთითთა, ვიდრემდის არა ყოველსა გუამსა განფენილ არს სენი იგი.
 ხოლო რაჟამს იხილო ქალაქი, დაცემული მუნ მყოფთა ზედა, ანუ ნავი,
 B v კაცთა თანა ზღუასა დანთქმული, ჭეშმარიტისა მის მკურნლისა და მაცხოვრისა ენისა მგმობარისა აღძრვად არა უღებ იქმნები. არამედ უფრომსად ჭერ-
 იყო, რათამცა გულისკმა-ჰყავ, ვითარმედ რაჟამს სუბუქად და ადვილად განსაკურნებულად სწეულ იყვნენ კაცი, მაშინ ღონისძიებით ისწრაფის კურ-
 ნებად მათდა, ხოლო რაჟამს ენებად იგი უზეშთაეს კურნებისა გამოჩნდეს, მაშინ კეთილ არს უქმარისა მის სრულიად სხუთათგან უცხო-ყოფად, რათა
 25 არა უმეტესისა მიმართ შემ/დგომითი-შემდგომად სენი იგი ვიდოდის და სა-
 A 110 კრძალავთა მათ / ადგილთა მიიწიოს. ხოლო ვითარცა-იგი განკუთებისა ანუ დაწუებისა მიზეზ არა მკურნალი არს, არამედ სენი იგი, ეგრეთვე დაქვევისა ქალაქთაჲსა მიზეზ ცოდვისა უზომოებად არს და ღმერთი შორს დარჩების ყოვლისაგანვე ბრალობისა:
 4. კუალად უკუე იტყვის ბოროტად მზრახვალი იგი, ვითარმედ: „უკუეთუ არა არს ღმერთი მიზეზ ბოროტთა, ვითარ თქუმულ არს, ვითარმედ: „მე ვარ, რომელმან დაეჰბადე ნათელი და ვქმენ ბნელი, რომელი ვიქმ მშუდობასა და დაეჰბადებ ბოროტსა?“^{1*} და კუალად თქუმულ არს, ვითარმედ: „გარდამოკდა
 B 179 ბოროტი უფლი/სა მიერ ბჭეთა ზედა იერუსალემისათა“^{2*} და ვითარმედ: „არა არს ბოროტი ქალაქსა შინა, რომელი არა უფალმან ქმნა“^{3*} და დიდსა მას გალობასა შინა მოსესსა თქუმულ არს, ვითარმედ: „იხილეთ, იხილეთ, რამე-

⁴ რათა დაყენებულ არა დაუყენებულ B. ⁵ აღსრულნიან C. ცხოვრებისანი C. პირველთგან C. ⁷ აღრთვანქმნისანქმარეე C. ⁸ ჰხედავს C. ⁹ სრვანიქმრვანი AC. ¹⁰ მრავალწმრობანი B, მრავალწმრობანი C. ¹¹ ტკივილთა C. ¹² ცხოვრებისათვის C. მცირეთა მათ ტანჯვითა—AC. ¹³ სკრინ B, მკურნ C. ერთისა ასოჲსა განკუთებითა — C. ¹⁴ ყოველსავე B. ¹⁵ მკურნალისა C. მაცხოვრისა + მიმართ C. ¹⁶ მგმობრისა B. ¹⁷ გულისხმა- C. ადვილად—AB. ¹⁸ მათა C. ¹⁹ უქმარისა B. ²⁰ — იგი- ვითარცა C. ²¹ დაეჰბადე C.

თუ მე ვარ, და არა არს ღმერთი ჩემსა გარეშე. მე მოვაკუდინი და მე ვაცხოვ-
ნი. მე მოვწყლი და მე განვეკურნი^{1*}.

არამედ არცა ერთსა შინა ამათ სიტყუათაგანსა, რომელსაცა აქუნდეს გონება და გულისწამა-ჰყოფდეს, იპოების შესმენად ღმრთისად, ვითარცა მიზეზ და მოქმედ ბოროტისა იყო. რამეთუ რომელმან თქუა, ვითარმედ „მე დაეპბადე ნათელი და ვქმენ / ბნელი“, ყოველთა დაბადებულთა და მბადებულად გა- C 101
ნათინებს თავსა თვსსა და არა თუ მოქმედად ბოროტისა, რამეთუ რაათა არა სთქუა, ახუ სხუად არს შემოქმედი დღისა და ნათლისა და სხუად არს ღამისა. ამისთვის თავი თვისი თქუა ამის ყოვლისა და მბადებულად — ყოვლისავე დაბადებულისა, დაღაცათუ ჩნდენ ურთიერთას წინააღმდეგობად — ყოვლისავე დაბადებულსა და მბადებულსა / ცეცხლისასა და სხუასა წყლისასა და არცა სხუასა A v
შემოქმედსა ჰაერისასა და სხუასა ქუეყანისასა, რამეთუ ვითარცა წინააღმდეგობად / ერთმანერთისა ჩანან ბუნებით, რომელი-ესე ვითემე წაეკიდა და მრავალმრთეებად შთავარდეს. B v

ხოლო იქმს მშუდობასა და დაპბადებს ბოროტსა: რამეთუ მშუდობასა იქმს შენ შორის, რაჟამს კეთილისა სწავლისა მიერ ჰყოფდეს მშუდობასა გონებასა შინა შესა და დააგნეს ნებანი ჯორჯთანი სულსა, რომელი წინააღმდეგობ მისა არიან. ხოლო დაპბადებს ბოროტსა, არა თუ იტყუს, თუ საქმესა ბოროტსა დაეპბადებო, არამედ ბოროტსა კაცსა დაპბადებს, ესე იგი არს, ვითარმედ შესცვალებს და სხუად სახედ მოიყვანებს, რაათა დაუტეროს ბოროტება და C v
მიიღოს ბუნება კეთილისა. რამეთუ იტყუს, ვითარმედ: „გული წმიდა დაპბადე ჩემ თანა, ღმერთო“^{2*}, არა თუ აწ არაარსისაგან სხუად გული შექმენო, არამედ უკეთურებათა და ბოროტთაგან დაძულებული იგი განაახლე. და კუალად თქუმულ არს, ვითარმედ: „რაათა ორივე დაპბადოს ერთად ანლად კაცად“^{3*}, არა თუ დაბადებასა იტყუს არაარსისაგან შექმნისა, არამედ რაათა, რომელნი-იგი არიან, ივინი შეცვალნეს კეთილად.

და კუალად იტყუს: „რომელიცა არს ქრისტიანი მიერ ახალი დაბადებულნი“^{4*} და კუალად მოსე წინააღმდეგობით იტყუს, ვითარმედ: „ამან / B 180
რაამე თავადმან მამამან შენმან მოგიპოვა შენ და შეგქმნა შენ და დაგბადა შენ“^{5*}. რამეთუ აჰა ესერა აჰა განცხადებულად შემდგომად შექმნისა დაწესებულ არს სახელი ესე დაბადებისად და გუასწავებს, ვითარმედ სიტყუად ესე დაბადებისად მრავალსა ადგილსა განახლებისა და კეთილად შეცვალებისათუ A 111
თქუმულ არს.

აწ უკუე გულისწამა-ყავ, ვითარმედ რაჟამს მშუდობასა იქმოდის, ესრეთ იქმს მშუდობასა დაბადებითა ბოროტთათა, ესე იგი არს შეცვალებითა მათითა და უმჯობესად მოყვანებითა.

და კუალად, უკუეთუ შენ მშუდობად გულისწამა-ჰყო და ცხრომად ბრძოლათა და ბოროტად სთქუა ჰირნი იგი, რომელნი ბრძოლათა შეუდგან — მკედრობანი შორთა ქუეყანათა, ტკივილნი, მღვძარებანი, ოფლნი, წყლულებანი, სი- C 102

¹ ღმერთ B. გარეშე C. ² გეჯრნი A. ⁴ გულისხმა- C. იპოების C. ¹⁰ ეძიებდეს A.

¹³ ერთმანერთისა—C. წარეკიდა C. მრავალმრთეებასა C. ¹⁸ მისა BC. იტყუს ქსრეთ იტყუს C.

²⁰ შესცვალებს C. დაუტეროს C. ²¹ ვითარმედ—C. ²² ღმერთო C. ²³ განაახლე C. ²⁸ მოსე C.

²⁹ რაამე—A. თავადმან მამამან—B. მოგიპოვა B. ³¹ გულისხმა- C. ³⁷ გულისხმა- C. ³⁸ შეუდგენ B.

^{1*} II მჭულ. 32,39. ^{2*} ესაღმ. 50, 12. ^{3*} ეფეს. 2,15. ^{4*} II კორინ. 5,17. ^{5*} II მჭულ. 32,6.

კუდილნი, წარტყუენვანი ქალაქთანი, დამონებანი კაცთანი, საწყალობელნი იგი საქმენი წარტყუენულთანი და რაოდენნი-იგი ზოროტნი შეუდგან ბრძოლათა, ვიტყუთ, ვითარმედ სამართლითა საშჯელითა ღმრთისათა იქმნებინან, რომელი მოაწევს ტანჯვათა ბრძოლათა მიერ ღირსთა ზედა ტანჯვისათა.

B v /ანუ შენ გენება-ა, რათამცა არა დამწუხარ იყო სოდომი შემდგომად 5
ესეზომთა მათ ზოროტთა მათთა? ანუ რათამცა არა დაცემულ იყო იერუსა-
ლემი და მოკრებულ იყო ტაძარი შემდგომად საშინელისა მის უფლისა მი-
ნართ შეცოდებისა ჰურიათასა? ხოლო ქმნაჲ ამათ ესევეითართა საქმეთაჲ
სხუებრ ვითარ ჯერ იყო, და არა კელითა პრომეთათა, რომელთაცა მისცეს
უფალი ჩუენი მტერთა მათ ცხობებისა მათისათა ჰურიათა? საცნაურ არს 10
უკუე, ვითარმედ სიმართლით მოიწევიან ზოროტნი იგი ბრძოლათანი ღირსთა
ზედა.

C v და კუალად, სიტყუაჲ იგი, ვითარმედ: „მე მოვაკუდიანი და მე ვაცხოვ- 15
ნიო“ — უკუეთუ გენებაჲს, შეი/წყენარე იგი განცხადებულთა მით ძალითა
მისითა, რამეთუ შიში განაკრძალებს მარტივთა მათ სულთა.

A v /„მე ვწყულა და მე განკურნო“ — და ესეცა კეთილ არს, უკუეთუ ვითარცა 20
არს ცხადი ძალი მისი, ესრეთ გულისკმა-ჰყო, რამეთუ წყლულეზაჲ მოიღებს
შიშსა და კურნებაჲ მოიყვანებს საყუარულად.

არამედ ჯერ-არს შენდა, რათა უმადლესად-რე გულისკმა-ჰყო, ვითარმედ: 20
„მე მოვაკუდიანი ცოდვისაგან“, ესე იგი არს, ვითარმედ სრულიად მოვსწყულო
B 181 შინაგან და ვაცხოვენი სიმართლითა, რამეთუ „რამაზომცა გარე/ვანი კაცი გა-
ნიხრწნებოდის, შინაგანი განახლდების“^{1*}, ხოლო არა თუ სხუასა მოაკუდი-
ნებს და სხუასა აცხოვენებს, არამედ მასვე. რომლითა-იგი მოაკუდინებს, მით აც-
ხოვენებს და რომლისა მიერ მოსწყულავს, მით განკურნებს მსგავსად იგავისა
მის, რომელი იტყუეს, ვითარმედ: „შენ მოსწყულა იგი კუერთხითა, ხოლო სული 25
მისი იქსნა სიკუდილისაგან“^{2*}. აწ უკუე მოიწყლვიან კორცნი, რათა განი-
კურნოს სული და მოკუდების ცოდვისაგან, რათა ცხონდეს სიმართლითა.

ხოლო თუ „გარდამოვდა ზოროტი უფლისა მიერ ბქეთა ზედა იერუსა- 30
C 103 ლემისათა“, ამისი ძალი ცხად / არს. რომელინი ზოროტნი? ესე იგი არს ჳმა-
ნი საკურეელთა და მკედართანი. და კუალად რაჟამს გესმას, ვითარმედ: „არა
არს ქალაქსა შინა ზოროტი, რომელი უფალმან არა ქმნა“, გულისკმა-ყავ ზო-
როტისა სახელი, ვითარმედ ტანჯვასა მას, რომელი ცოდვილთა ზედა მოიწე-
ვის განმართებად მათდა, მას მოასწავებს სიტყუაჲ ესე. რამეთუ იტყუეს, ვითარ-
მედ: „ზოროტი გიყავ და მოგაყემ შენ“^{3*}, რათა კეთილი გიყო. ვიდრე არა
გარდარეულ იყოს ურჩულოებაჲ, დააყენებს ვითარცა მდინარესა, წინააღ- 35
მდგომითა ძლიერითა და ღობითა მტკიცითა.

5. ამისთვის არიან სენნი ქალაქთა და ნათესავთანი, უწყმროებანი ჰაერთანი 40
B v და უნაყოფობანი / ქუეყანისანი და ყოველნივე სოფლისა ამის ქირნი, / რო-
A 112

¹ რავედენნი-იგი BC. ² სამართალითა C. ³ რომელი რამეთუ B. ⁴ გენება B. ⁵ საქმეთა B. ⁶ სხუებრ B. ⁷ ცხობებისა C. მათისა B. ⁸ სამართალით C. ⁹ მოაკუდინო B. ვაცხოვენი B. ¹⁰ გულისკმა- C. ¹¹ გულისხმა- C. ¹² მოაკდინებს B. ¹³ მოსწყულავს B. ¹⁴ მოსწყულა C. ¹⁵ ცხოვ-
ნდის C. ¹⁶ გულისხმა- C. ¹⁷ განმართებად C. ვითარმედ—C. ¹⁸ უწყულოებაჲ C. მდი-
ნარეთა C. წინააღმდგომთა ძლიერთა C. ¹⁹ და 1°—C.

მელნი მოიწვევიან თითოეულსა ზედა, უკეთურებისა აღორძინებასა დააყენებენ. და ესევეთარნი ესე ბოროტნი ღმრთისა მიერ იქმნებიან, რამათა ამათ მიერ იქმნას ესნაჲ ჰეშმარიტთა მათ ბოროტთაგან, რამეთუ სნეულებანი კორცთანი და სხუანი იგი ბოროტნი დასაყენებელად ცოდვისა არიან. რამეთუ განაქარვებს

5 ღმერთი ბოროტსა, ხოლო არა თუ ბოროტი ღმრთისაგან არს, რამეთუ მკურნალიცა განაქარვებად სენისა შეეხებოს კორცთა.
 /და კუალად ქალაქთა მოოკრებანი, ძრვანი და დაქცევანი და მკედრო- C v
 ბათა წარწყმედანი და ნათა დანთქმანი და ყოველნივე ერთა განხრწნანი, რომელი იქმნენ ქუეყანისაგან, გინა ზღუსა, გინა ჰაერისა, ანუ ცეცხლისა, ანუ
 10 რომლისამე მიზეზისა შეშინებისათჳს და მოქცევისა დარჩომილთამსა იქმნებიან, რაჟამს ყოვლისა ერისა უკეთურებასა ღმერთი ესევეითართა მათ წყლულებათა მიერ დააცხრობდეს.

რამეთუ ჰეშმარიტი იგი ბოროტი, რომელ არს ცოდვამ, რომელი უფროს ყოვლისა ღირს არს ამას სახელსა ბოროტისასა, იგი ჩუენისა ნებისაგან არს
 15 და განზრახვისა. რამეთუ უფლებასა შინა ჩუენსა არს გინა თუ / განშორებამ B 82
 ბოროტისაგან, ანუ თუ ყოფამ ბოროტსა შინა. ხოლო სხუანი იგი ბოროტნი, რომელი არა ცოდვა იყენენ, ივინი რომელნიმე გამოსაცდელად და გამოსაჩინებულად ახოვნებისა იქმნებიან, ვითარი-იგი მოიწია იობს ზედა—სიკუდილი შეილთაჲ ერთსა შინა წამსა და ყოვლისავე სიმდიდრისა მეყსა შინა წარწყმედამ,
 20 წყლულებამ იგი კორცთა მისთამ. და კუალად რომელნიმე განსაკურნებელად ცოდვისა იქმნებიან, ვითარ-იგი მო/იწია დავეთს ზედა—სირცხული იგი სახლისა- C 104
 გან მისისა / საშველად ბოროტისა მის გულისთქუმისა მისისა. და კუალად მესამედ სხუადცა სახმ ტანჯვისამ, მომავალი სამართლისა მის საშველისა მიერ ღმრთისა შეშინებისათჳს ცოდვისა მიმართ აღვილად მიმავალთამსა, ვითარ-იგი და-
 25 თან და აბირონ ქუეყანასა დაინთქნეს, გან-რაჲ-ალო ქუესენელმან მათ ზედა პირი თჳსი!*. რამეთუ აჲ არა თუ რამმე ტანჯვისა მისგან ივინი უმჯობეს იქმნეს (რამეთუ რაჲამცა უმჯობეს იქმნეს, რომელი ჩოჯობენი უთავილეს?), არამედ სხუანი იგი, რომელი დარჩენს, შეშინდეს მათისა მის სახისაგან და მოიქცეს. ესრეთ დაინთქა ფარაო მკედრებითურთ**
 30 ნი-იგი პირველ პალესტინეს შინა მკედრ იყენეს. /და დაღაცათუ თქუას მო- B v
 ციქულმან, ვითარმედ: „ჭურჭელნი რისხვისანი, წარასწყმედელად შექმნილნი“², ნუმცა ვპგონებთ, თუ ქნულებამა რამმე ფარაომისი ბოროტ იყო (რამეთუ უკუეთუ ესე ვთქუათ, მიზეზი იგი შემოქმედისა მიმართ მიიწვევის), არამედ რაჟამს გესმას „ჭურჭელი“, გულისქმა-ყავ, ვითარმედ საქმარად რამსამე
 35 შექმნილ არს თუთოეული ჩუენი. და ვითარცა სა/ხლსა მას ღირსა რომელიმე C v
 ოქროსამა არს ჭურჭელი და რომელიმე ცეცხლისამა და რომელიმე კეცისამა და რომელიმე ძელისამა⁴ (რამეთუ თითოეულისა გონებამ იქმს ამათ ნივთთა

2 ესე—C. * განაქარვებად სენისა/განაქარვებს სენსა C. შეეხებოს + რაჲ C. * ცეცხლსა B. 15 უფლებას] ოლებასა B. 16 მოაწინა C. ჰობს B. 19 სიმდიდრისამა C. მექსა B. 21 ~ დავეთს ზედა მოიწია C. 22 სახე B. სამართლისა C. 24 მომართ C. 25 დაითქნეს B. ქუესენელმან] ქუეყანამან AC. ~ პირი თჳსი მათ ზედა B. 26 იქმნენ C. 27 ჩოჯობეთად C. 28 სახისაგან [სახლისაგან C. 30 და—C. 31 შექმნილნი C. 34 რაჲამს B. გულისხმა- C. საქმარად C. 35 თითოეული B, თითოეული C.

1* რიკხ. 16,32. 2* გამოსლ. 14,28. 3* რომ. 9,22. 4* II ტიმოთე 2,20.

- მსგავსებასა: და ოქროსა ჭურჭელი არს წმიდაჲ საქმითა და უზაკუელი; და ვე-
ცხლისაჲ, რომელი ღირსებითა უღარეს მისა იყოს; და კეცისაჲ, რომელი
ჭეუყანისასა ზრახვიდეს და შესამუსრველად ადვილ იყოს; და ძელისაჲ, რო-
A 113 ველი ადვილად შეიგინებოდის ცოდვითა და ნიეთ იქმნებოდის საუკუნ/ისა
მის ცეცხლისა), ეგრეთვე რისხვისა ჭურჭელი არს, რომელსა ყოველივე ეშმა- 5
კისა საქმე შეეწყნაროს და დაეტიოს, ვითარცა ჭურჭელსა, და სიმყარალისა
მისთვის, რომელი ხრწნილებისა მისგან მიიღო, ვერღარა შემძლებელ იყოს სა-
B 183 კმარ ყოფად, არამედ უჩინოყოფისა ოდენ და წარწყმედისა ღირს იყოს. /
ამისთვის ვინამთგან უწყოდა ბრძენმან მან განმგებელმან სულთამან, ვითარმედ
შემუსრავაჲ ჳერ-იყო მისი, ესრეთ განავო, რაითა დიდებულ იქმნას და ყოველ- 10
თა ზედა სახელოან, რაითა რაჟამს შეიმუსროს, სხუათა სარგებელ იყოს ვნე-
C 105 ბაჲ მისი, ვინამთგან იგი ფრიადისა მის უკეთურები/საგან უკურნებელ იყო.
ხოლო განაფიცხა იგი სულგრძელებითა და დაყოვნებითა მით ტანჯვისაჲთა,
რაითა ესრეთ გარდაემატოს ბოროტი მისი. და რაჟამს უკუანამსენელსა მას საზ-
ღვარსა აღორძინდეს მისი უკეთურებაჲ, მაშინ გამოჩნდეს მის ზედა სიმართლმ 15
იგი საღმრთოჲსა საშველისაჲ, ამისთვისცა მცირეთაგან სატანჯველთა დაიწყო
და აღაორძინებდა მათ ყამითი-ყამად. და ვერ მოღრიაჲ სიფიცხელ მისი, არამედ
ჰპოებდა მას, ვითარმედ კელწიფებასაჲცა ღმრთისასა შეურაცხ-ჰყოფდა. და
ჭირთა მათცა, მის ზედა მოწინაველთა, დაეჩუა და არცა ესრეთ მისცა იგი სიკუ-
დილსა. ეღრემდის მან თუთ დაანთქა თავი თვისი ამპარტავანებითა თვისითა, 20
იკადრა რაჲ გზასა მას ზედა მართალთასა წარვლად და ჰგონებდა, ვითარმედ,
ვითარცა ერსა ღმრთისასა, ეგრეთვე მასცა სავალ ექმნას ზღუაჲ იგი მეწყა-
მული.
- B v /აჲა ესერა უკუე ესე ყოველი უწყი ღმრთისა მიერ და განყოფილად გა-
A v ქუს თავსა შორის თვისსა/სახენი იგი ბოროტისანი და უწყი, თუ რაჲ არს
ჰეშმარიტი იგი ბოროტი— რამეთუ ცოდვაჲ არს, რომლისა აღსასრული არს
C v წარწყმედი, ანუ თუ რაჲ არს საგონებელი იგი ბოროტი—საჭიროლ / ხილო
თქვს რომელსა აქუნდეს ძალი კეთილისაჲ, ვითარ-იგი არანი ჰირნი, დამა-
ყენებელად ცოდვისა მოწინაველნი, რომელთაჲ ნაყოფი არს ცხობრებაჲ საუ-
კუნოჲ სულთაჲ. 30
- და ვინამთგან ესე ყოველი უწყი, დასცხერ საქმისა მადისგან, რომელ
არა სათნო გეყოფიან განგებანი ღმრთისანი და ყოლადვე ნუცამცა ღმერთი
შევირაცხიეს მიზეზად ბოროტისა, ნუცა კუალად გგონიეს, თუ ბოროტისა
რამსამე არსებდა არს თვისაგან. რამეთუ არა თუ უკეთურებისა არსი არს ვი-
თარცა ცხოველი რამე, არცა ბუნებაჲ რამე იპოვებთ მისი არსად მოსრული, 35
არამედ დაწყებაჲ კეთილისაჲ არს ბოროტი. რამეთუ თუალი დაიბადა, ხოლო
სიბრმე წარწყმედისაგან თუალთამსა მოვალს. აჲ უკუეთუმცა თუალი არა გან-
ხრწნადისა ბუნებისაჲ იყო, ეგრემცა პოვა სიბრმემან ადგილი, რამეთუ არა თუ

3 ღირსებით C. მისსაB) — C. 3 ჰრახვიდეს C. 4 საუკუნოჲსა. C. 5 ცეცხლსა B. 6 საქმე C.
8 არამედ — C. 10 და — C. 11 და სახელოან C. შეიმუსროს B. 13 ტანჯვისათა/სატანჯველისა-
თა C. 14 არა ესრეთ C. 15 სიმართლე B. 17 სიფიცხელ C. 18 ჰპოებდა C. 19 მოწინაველთა + ში-
ნა B. 20 ექმნა B, ექმნეს C. 21 იგ — C. 22 რომელთა B. 23 დასცხერ C. 24 გეყოფიან C.
24 რამსამე/რამე B. 25 იპოვებს C. 26 რამეთუ თუალი/ბოროტი C. დამაბადა B. ხოლო/რ-
მეთუ C. 27 სიბრმე C. 28 პოა B.

არსებამ აქუს. ეგრეთვე ბოროტსა არა თუ თვისი არსებამ აქუს, არამედ დაბრმობ- B 184
 ბითა სულსადათა იქმნების. რამეთუ არცა დაუბადებელი არს, ვითარცა არს სი-
 ტყუამ იგი ურჩულოთამ, რომელნი სახიერსა მას და კეთილსა ბუნებასა თანა
 სწორ ჰყოფენ ბოროტსაცა. რამეთუ უკუეთუ ორნივე დაუსაბამო არ/იან და C 106
 5 უზეშთავს დაბადებისა, სწორ სადმე არიან. არცა კუალად დაბადებულ არს,
 რამეთუ უკუეთუ დაბადებულნი ყოველნი ღმრთისაგან არიან, ბოროტი კე-
 თილისაგანმცა ვითარ იყო? რამეთუ არცა თუ შეგინებამ სიწმიდისაგანი არს,
 არცა უკეთურებამ — სათნოებისაგანი.

/ აღმოიკითხე „დაბადებამ სოფლისა“ და ჰპოო, ვითარმედ მუნ „ყოვე- A 114
 10 ლივე კეთილ არს და კეთილ ფრიად“^{1*}. არა დაბადებულ არს უკუე ბოროტი
 კეთილთა თანა, არამედ არცა უხილავნი იგი დაბადებულნი შერეულად ბო-
 როტითა დაიბადნეს ღმრთისა მიერ. რამეთუ უკუეთუ ჯორციელთა ამათ თანა
 ბოროტი არა დაიბადა, ვითარმცა დაიბადა უჯორცოთა თანა, რომელნი სიწ-
 მიდითა ესრეთ უზეშთავს არიან? არამედ იტყვან მეტყუელნი იგი ბოროტისა-
 15 ნი, ვითარმედ: „აჲ ესერა არს ბოროტი და საქმე მისი გამო/აჩინებს ყოფასა B v
 მისსა, ვითარ ყოველსავე ზედა ცხობრებასა ჩუენსა განფენილ არს. ვინამ არს
 უკუე არსებამ მისი, უკუეთუ არცა დაუსაბამო არს და დაუბადებელ, არცა
 დაბადებული“.

6. ხოლო მე ვკითხო ესევითარისა მის მეტყუელთა, ვითარმედ: ვინამ
 20 არს სენი? ვინამ არიან სიბრმენი თუალთანი? რამეთუ არცა დაუბად/ებელ C v
 არს სენი, არცა დაბადებულ ღმრთისა. და ამას ვერვინ იტყვს, არამედ დაიბად-
 ნეს ცხოველნი ჭეროვნითა დაბადებითა ბუნებით და ცხობრებამ მიიღეს სის-
 რულითა ასოთადათა. ხოლო დასნეულდებიან, მი-რამ-დრკენ ბუნებითისაგან,
 რამეთუ განვლენ სიბრთელისაგან ანუ უწესოდ მაგნებელითა ჭამადითა, ანუ
 25 სხვათა რამთმე მიზეზითა, სნეულებად მომყვანებელითა.

რამეთუ საცნაურ არს, ვითარმედ ჯორცინი ღმრთიან დაჰბადნა, ხოლო
 სენი არა; და სული დაჰბადა, ხოლო ცოდვამ არა; არამედ სული შებოროტნა,
 მი-რამ-დრკენ ბუნებითისაგან. ხოლო რამ იყო მისი იგი ბირველი კეთილი?
 30 ზედვამ განგებითა ღმრთისადათა და სიყუარულითა შეერთებამ მის თანა, რომ-
 ლისაგანცა. დაეცა რამ, მრავალთა მათ და თითოსახეთა ბოროტთა მიერ შეპ-
 ყრობილ იქმნა.

/ კუალად ამას ზედა იტყვან უჯერონი იგი, ვითარმედ: „და რად დაიბადა A v
 ყოლადვე შემწყწარებელად ბოროტისა?“ და არა გულისქმა-ჰყოფენ, ვი- B 185
 თარმედ თვთმფლობელისა მის ნებისათუს იქმნა ესრეთ, რომელი-
 35 იგი უმეტესად შეუენის სიტყუერსა ბუნებასა, რამეთუ განცხნილი ყოვე-
 ლისაგანვე იძულებისა და თვთმფლობელი ცხობრებამ მიიღო დამბადებ/- C 107
 ელისაგან კაცმან ხატად ღმრთისა დაბადებისათუს და გულისქმა-ჰყოფს
 იგი კეთილსა და იცის მიღებამ მისი და კელმწიფებამ აქუს და ძალი,

1 ბოროტი C. 2 უმჯულოთამ C. სახიერისა B. კეთილისა B. 7 სიწმიდისაგან C. 8 სათ-
 ნოებისაგან C. 9 აღმოიკითხე C. ჰპოო C. 12 დაიბადა 2°—C. 15 საქმე C. 16 ყოველსა C.
 18 დაბადებულ C. 19 მის—AC. 21 დაბადებული B. 22 ცხოვლნა B. ცხობრებამ C. 23 ბუნე-
 ბისაგან C. 24 მაგნებელთა B. 26 ~ღმერთმან ჯორცინი C. 28 სხედვამ C. განგებითა ღმრთი-
 სადათაქონებითა ღმრთისა BC. სიყუარულით C. 30 მრავალთა მათ და თითოსახეთა/მრავალსახეთა
 და თითოფერთა C. 32 ამას ზედა—C. 33 ბოროტისაო C. გულისქმა- C. 35 ჰუენის C. 36 მძუ-
 ლებისა B. მოიღო B. 37 გულისქმა- C. 38 იგი—C. მიღებამ—C.
 1* დაბად. 1,31.

რამთა ეგოს ხედვასა ზედა კეთილისასა და წურთასა მას საცნაურთასა და ეს-
რათ დაცვად ბუნებითისა მის ცხორებისა მისისა. და კუალად აქუს ჯელმწიფე-
ბაჲ, უკეთუ ენებოს მღარეკად კეთილისაგან. ხოლო ესე მოიწევის მას ზედა,
რაჲამს-იგი სიმამლრე მიიღოს სანატრელისა მის განსუენებისაგან და სიხარუ-
ლისა და ვითარცა ძილითა დამძიმდეს და მალალთა მათ საქმეთაგან სიმდაბლედ
შოვიდეს და გემოთა მათუს შეგინებულთა შეერიოს ჯორცთა.

7. იყო ოდენსე ადამ ზეცას არა აღვილითა, არამედ გონებითა. რაჲამს-
B v იგი სულიერ იქმნა და აღიხილნა ზეცად და ხილულთა / მათ მიერ მხიარულ
იქმნა, უფრომად უყუარდა ქველისმოქმედი იგი, რომელმან მოსცა მას ცხო-
რებისა საუკუნოვანსა საშუებელი და კეთილთა შინა სამოთხისათა განუსუენა
10 და მისცა მთავრობაჲ, მიმსგავსებული ანგელოზთა, და მთავარანგელოზთა თა-
A 115 ნამოზიარე ყო და მსმენელ ჯმისა მის საღმრთოვანსა. / ამას ყოველსა ზედა დამ-
C v ტკიცე/ბულ იყო რაჲ ღმრთისა მიერ და იშუებდა, ადრე განძლა ამით ყოვლი-
თა. და სიმამლრითა მით, ვითარცა შეურაცხ-ყო, და პატეი-სცა ჯორციელთა
მათ თუალთა მიერ ხილულსა შეენიერებასა უფრომს საცნაურისა მის და
15 სიმამლრე მუცლისაჲ უფრომს მტკიცეთა მათ კეთილთაჲსა აღიჩიი, და მექ-
სეულად გარეგან სამოთხისა იქმნა და გარეგან სანატრელისა მის ცხორებისა,
და არა თუ იძულებით, არამედ ნეფსით იქმნა ბოროტ. ამისთვისცა ცოდა ნე-
ბისა მისთვის ბოროტისა, ხოლო მოკულდა ცოდვისათუს, რამეთუ: „ცოდვისაჲ
არს სიკუდილი“^{1*}, რამეთუ რაჲზომცა განეშორებოდა ცხორებისაგან, მიეახ-
20 ლებოდა სიკუდილსა, ვინაჲთგან / ღმერთი ცხორება არს, ხოლო განშორებაჲ
ცხორებისაგან არს სიკუდილი. საცნაურ არს უკუე, ვითარმედ თუნეფსით მო-
ატყუა ადამ თავსა თუსსა სიკუდილი განშორებითა ღმრთისაგან, ვითარცა წე-
რილ არს, ვითარმედ: „აჲა ესერა რომელთა განიშორნეს თავნი თუსნი შენგან.
იგინი წარწყმდეს“^{2*}.
- და ესრეთ, არა ღმერთმან დაჰბადა სიკუდილი, არამედ ჩუენ მოვიყვანეთ
იგი თავთა ზედა ჩუენთა უკეთურებითა მით ნებათა და ვანზრახვითა ჩუენთა-
მთა.
- C 108 ხოლო არცა დააყენა ღმერთმან დაქსნაჲ იგი პირ/ველ თქუმულთა მათუს
მიზეზთა, რამთამცა არა სნეულებაჲ იგი უკუდავად დაამტკიცა ჩუენ ზედა, ვი-
30 თარცა-იგი ჰურქელი თივისაჲ დაბძარული არა თავს-იღვის მეკეცემან მიცე-
ნად ცეცხლსა, ვიდრემდის არა დაარღვის და მეორედ შექმნითა მის თანა მყო-
ფი იგი ვნებაჲ განკურნის.
- A v / არამედ კუალად ამას ზედა იტყუს მემძიებელი იგი, ვითარმედ: „და რად
არა დაბადებასაჲე მოგუეცა უცოდველობაჲ, რამთა დაღაცათუ ვუნდა; ვერმცა
35 ძალ-გუედვა ცოდვად“?
- არამედ იმიწინე, რომელი ამას იტყუ, რამეთუ შენცა არა მაშინ შე-
B v გირაცხიეს მონაჲ შენი ერთგულად, რაჲამს შეკრულად / გყვეს, არა-

² ცხორებ ბისა | ხედვისა C. ³ მას | მის C. ⁴ რაჲამს C. სიმამლრე C. ⁵ მათთვის მათ მიერ C. შეგინებულთა—C. შეერიოს B | შეერიოს C. ¹⁰ განისუენა AC. ¹¹ ანგელოზთა C. მთავარანგელოზთაჲ C. თანამოზიარე | მათ თანა მოზიარე C. ¹² ზედა—C. ¹³ აღრქ C. ¹⁴ მათ—C. ხილულთა AC. ¹⁵ სიმამლრე C. მუცისულად BC. ¹⁷ ცხოვრებისა C. ¹⁸ ნებსით C. ²¹ ცხოვრება C. ²² თუნეფსით C. ²³ წარწყმდეს B. ³² დაარღვის C. ³⁵ მოგუეცა C. დაღაცათუმცა C.

1* რომ. 6,23. 2* ფსალმ. 72,27.

მელ რაჟამს იხილო, ვითარმედ ნეფსით იქმნ ნებასა შენსა. და ღმერთსაცა არა მიმძლავრებულნი და იძულებული უყუარს, არამედ რომელი სათნოებითა წარემართოს კაცსა. ხოლო სათნოებაჲ ნეფსით და არა იძულებით იქმნების, და ნებაჲ ჩუენ ზედა არს, ხოლო ჩუენ ზედა მყოფი იგი არს თთმფლობელობა.

5 აწ უკუე რომელი აბრალობდეს დაძმადებელსა, თუ რად არა იძულებით უტოდველად დაგუბადნა, იგი სხუასა არარას იქმს, არამედ ბუნებასა პირუტყუთასა პატივ-სცემს უფროას სიტყუერისა მის ბუნებისა და აღუძრველსა მას და უნებელსა — უფროას / ნეფსითისა ამის და მოქმედისა. C v

10 ესე ყოველი კეთილად თქუმულ არს, რამთა არა უფსკრულსა ძიებისასა შთაჰვარდელ და რომელსა ეძიებდე, იგიცა ვერ ჰპოო და მის თანა ღმრთისაგან-ცა გამოეკუა.

15 დაესცხრეთ უკუე სწავლისაგან ყოველად ბრძნისა მის, დაესცხრეთ ძიებისაგან უმჯობესისა რამისამე უფროას საქმეთა მისთაჲსა, რამეთუ დალაკათუ თითოეულთა განგებათა მისთა სიტყუანი და მიზენი უც/ნაურ არიან ჩუენ მიერ, გარნა ერთი იგი სწავლია სულთა შინა ჩუენთა დავაძტიცოთ, ვითარ-ნელ არარაჲ ბოროტი სახიერისა მისგან იქმნების. B 187

8. არამედ კუალად ამას ყოველსა ზედა შემდგომითი-შემდგომად შემო-ვალს ეშმაკისათჳს ძიებდა, ვითარმედ სადაით არს ეშმაკი, / უკუეთუ არა ღმრ-თისაგან არიან ბოროტნი? ხოლო ჩუენ რაჲ ვთქუათ? ამას ვიტყუთ, ვითარმედ

20 ამას ზედ-ცა იგივე სიტყუაჲ კმა იყო ჩუენდა, რომელი-იგი ვთქუთ კაცთა უკეთურებისათჳს, რამეთუ: სადაით ბოროტ იქმნა კაცი? თჳსისა ნებისაგან. და სადაით უკეთურ არს ეშმაკი? ამისვე მიზენისაგან, რამეთუ მასცა ნეფსით ცხორებდა აქუნდა და კელმწიფებასა შინა მისსა იყო გინა თუ ღმრთისა თანა ყოფიდა, ანუ თუ უცხოყოფიდა სახიერისა მისგან. რამეთუ ვაბრიელ ანგელოზი

25 არს და მდგომარე/ არს მარადის წინაშე ღმრთისა და სატანაცა ანგელოზი იყო და დაეცა მისისა მის პატივისაგან სრულიად. და იგიცა ნებაჲმან მისმან კეთილ-მან დაიცვა ცათა შინა და ესეცა ნებაჲმან მან თთმფლობელმან გარდამოადგო ზეცით. რამეთუ მასცა ძალ-ედღა, უკუეთუმცა ენება, განდგომილება და ამას-ცა ძალ-ედღა არადაცემდა. არამედ იგი / დაამტკიცა სიყუარულისა ღმრთისა

30 განუძღომელობამან, ხოლო ესე განაგდო განშორებამან ღმრთისამან. ესე არს ბოროტი იგი უცხოყოფიდა ღმრთისაგან. რამეთუ მცირედ მოქცევაჲ თუალი-სიჲ ანუ შხესა თანა გუყოფს, ანუ თჳსისა აჩრდილისა: და მუნ რაჲ აღვიხილ-ნეთ, მზა არს ნათელი განათლებად ჩუენდა და მო-რაჲ-ვხედნეთ აჩრდილსა მას, ვერლარა ვხედავთ ნათელსა მას. ესრეთ ბოროტ იქმნა ეშმაკი, რამეთუ

35 ნეფსით მიიღო ბოროტებდა და არა თუ ბუნებდა მისი იყო წინააღმდეგომ კეთილისა.

1 ნებსით C. 2 იძულებითი B. 3 ნებსით C. 7 პატივს- C. 8 უნებელსა] უენებელსა C. ნებსითისა C. ამისმის BC. 10 შთაჰვარდელ C. ეძიებდმ C. ჰპოო C. 12 დაესცხრეთ 1²⁰ C. 13 მისთასა B. 14 ჩუენ მიერ]ჩუენგან C. 17 კუალად—C. შემდგომითი-შემდგომად — C. 18 ეშმაკი C. 19 ბოროტნი C. 20 იყოს C. და რომელი-იგი B. კაცისა B. 21 სა-და B. 22 ნებსით C. 23 თანასთონ C. 25 მდგომარე C. მარადის—C. ანგელოზ B. 26 მი-სისა] თჳსისა B. 28 მასცა]მას B. და ამასცა ძალ-ედღა არადაცემდა—AC. 33 მო-რაჲ-ვხედ-ნეთ B. 35 ბუნება]ნება C. 37 ბრძოლაჲ B. 38 შემწყნარებელ C.

- ნიცა შურისაჲ და გუეშურებოდა პატეისა მას ჩუენსა. რამეთუ ვერ თავს-
 A v იდვა უპირველი იგი სამოთხეს შინა / ცხორება ჩუენი, არამედ ზაყუვით აც-
 C v თუნა კაცი ღმერთისგან და გულისტქუმაჲ მისი, რომელი აქუნდა მსგავსე-
 ბად ღმერთისა, იგი საცთურებად იკმარა და უჩუენა ძელი იგი და აღუთქუა
 კამითა. მისითა ღმერთ ყოფად მათდა, რამეთუ ჰრქუა, ვითარმედ: „უკუეთუ 5
 B 188 უკამით, იყ/ვენთ თქუენ, ვითარცა ღმერთნი, მეცნიერ კეთილისა და ბორო-
 ტისა“¹⁸. ხოლო არა თუ მტერად ჩუენდა დაიბადა, არამედ შურითა მტერ ჩუენ-
 და იქმნა, რამეთუ ხედვიდა თავსა თქსსა ანგელოზთაგან გარდაბოროდმი-
 ლად, ვერ თავს-იდებდა ხედვად მიწისაგანისა მის პატეისა მიმართ ანგელოზ-
 თაჲსა ამაღლებასა წარმართებითა. 10
9. ვინაჲთგან უკუე იქმნა მტერ, მიერთგან დაამტკიცა ღმერთმან
 ჩუენ შორის მტერობაჲ მისი, ამისთვისცა მეცესა მას, რომელმან ჰმსახურა მას,
 ეტყოდა და მისა მიმართ მიაწევედა რისხვასა მას, ვითარმედ: „მტერობაჲ დაე-
 დვა შორის შენსა და შორის თუქსისა მისისა“²². რამეთუ ჰეშმარითად საე-
 ნებელ არს დაგებაჲ უკეთურისაჲ, რამეთუ რჩული ესე მოყუარებისაჲ მსგავ- 15
 სებისა მიერ შეერთებულთა მათ შორის იხილვების, ამისთვის კეთილად თქუმულ
 არს, ვითარმედ: „განხრწნიან წესნი კეთილნი ზრახვათა ბოროტთა“²¹. რამეთუ
 C 110 ვითარცა ქუეყანათა მათ ხორშაკისათა საფუენიელით მიყირედ-აცი/რედ შემა-
 ვალი იგი ჰაერი უცნაურად სენსა იქმს მუნ მყოფთა თანა, ეგრეთვე ჩუეულე-
 B v ნაჲ უკეთურთა სიყუარულისაჲ დიდსა ბოროტსა დაუტეობს / სულსა შინა, 20
 დაღაცათუ მას უამსა უცნაურ იყოს ვნებაჲ იგი. ამისთვის უკუე დაუგებელი
 A 117 მტერობაჲ მოგუეცა გუელისა მიმართ, ხოლო უკუეთუ ჰურბელი / იგი ესრეთ
 ღირსი სიძულელისაჲ არს, ვითარ არა უფრომსად ჟერ-არს სიძულელი მოქ-
 მელისაჲ მის?

არამედ იტყუნ ვიეთნიმე, ვითარმედ: „და რად იყო სამოთხესა შინა ძელი 25
 იგი, რომლისა მიერ იქმნებოდა ეშმაკისაჲ ჩუენ ზედა კაცოთთაჲ? რამეთუ
 უკუეთუმცა არა აქუნდა ურჩებისა იგი მიზეზი, ვითარმცა შთავეყარებით
 ურჩებისა მიერ სიყუდილად?“.

- ხოლო გულისკმა-ყავთ, რამეთუ ჟერ-იყო მიცემაჲ მცნებისაჲ გამომცდე-
 ლისა მორჩილებისა ჩუენისაჲ, ამისთვის იყო ხმ, ნაყოფთა შუენიერთა მომ- 30
 ლებელი, რათა განყენებითა მით გულისსათქუმელისაჲთა გამოეჩინოთ კე-
 თილი იგი მარხვისაჲ და ესრეთ გვრგუნთა მათ მოთმინებისათა სამართლად
 ღირსი ვიქმნეთ. ხოლო შეუდგა ჰამასა მას არა ურჩებაჲ ოდენ მცნებისაჲ, არა-
 C v მელ ცნობაჲცა სიშიშული/საჲ, რამეთუ იტყუს, ვითარმედ: „ჰამეს და განეხუ-
 ნეს თუნონი მათნი და ცნეს, ვითარმედ შიშუელ არიან“²⁴. ხოლო ჟერ-იყო 35
 B 189 არაბობაჲ სიშიშულისაჲ მის, რათა არა ზრუნ/ვიდეს კაცი ნაკლულევეანებისა
 მის აღსრულებასა მოპოვნებად სამოსლისა ნუგეშისისაჲცემელად სიშიშულისა
 მისისა და ზრუნვითა მით ჯორცთაჲთა ღმერთისა მიმართ ხედვისაგან დაიხრწეო-
 დის.

¹⁸ სქ: მოთ B. ¹⁹ ჰხედვიდა C. გარდაბოროდმილად C. ²⁰ ანგელოზთაჲსა C. ²¹ ამაღლებ-
 ბასა C. ²² მისსა BC. ²³ შურული C. მოყუარებისაჲ B. მოყუარებისაჲ C. ²⁴ სამშენვე-
 ლით C. ²⁵ დაუტეობს C. ²⁶ მოგუეცა C. ²⁷ და—AC. ~ ძელი იგი სამოთხეს შინა B. ²⁸ ეშმა-
 კისა B. ²⁹ სიყუდილისა C. ³⁰ გულისხმა- C. მცნებისა B. ³¹ გულისსათქუმელისაჲთა გულის-
 თქუმისაჲთა C. ³² ვიქმნენთ C. ³³ ვითარმედ—AC. ³⁴ ნაკლულევეანისა C. ³⁵ მისისაჲ AB.
 შიშართ მიერ A.

იტყვან უკუე, ვითარმედ: „და რად არა მეყსეულად დაიბადა მის ზედა სა-
მოსელი?“.

არამედ ისმინეთ, ვითარმედ არა ჳერ-იყო ესე, არცა შუენიერ, რათამ-
ცა ანუ ბუნებითი სამოსელნი აქუნდეს, ანუ კელოვნებისა ქმნილნი. რამეთუ
5 ბუნებითი პირუტყუთა შუენიან ფრთენი და თმა და სიზრქჳ ტყავისა
თაეს-დებად ჳამთრისა და ტურთვად სიციხისა, რომელთა შორის არარათა / A v
ჳმეტს ერთი მეორესა, არამედ სწორ არს პატივითა ბუნება მათი. ხოლო კაცსა
შუენოდა, რათამცა შემგავსებულად ღმრთისა მიმართ სიყუარულისა მისისა
10 შეცვალებულნიცამცა აქუნდეს ნიჳნი იგი კეთილთანი. ამისთვის არა ჳერ-იყო,
რათამცა ბუნებით აქუნდა სამოსელი. და კუალად, უკუეთუმცა კელოვნე-
ბით / მოსაპოვნებელად მიცემულ იყო მისდა პირველითგან, იგიცა მომატყუ- C 111
ებელ უცალოებისამცა ქმნილ იყვნეს, რომელი-იგი უმეტესად საღლოლველ
ეყო კაცისა, ვითარცა მავნებელი. ამისთვისცა უფალი ცხორებად სამოთხესავე
ნიმიწოდს ჩუენ / და განსდევნის ჳრუნვასა სულთაგან ჩუენთა და იტყვს: „ნუ B v
15 ჳრუნვთ, თუ რაჲ შჳამოთ, ანუ რაჲ შეიმოსოთ“¹.* |

არცა უკუე ბუნებით ჳერ-იყო მიცემად მისა სამოსლისა, არცა კელოვნე-
ბითა, არამედ სხუანი სამოსელნი განმზადებულ იყვნეს მისდა, უკუეთუმცა
დაემარხა სათნობაჲ, ესე იგი არს მადლითა ღმრთისათა ქმნილნი, რომელ-
თა გამობრწყინებებაჲ ეგულებოდა კაცსა ჳედა, სამოსელნი ნათლისანი, ვი-
20 თარნი-იგი არიან ანგელოზთანი: უშუენიერეს ყუავილთა სიკეთისა, უბრწყინ-
ვალეს და უწმიდეს ვარსკულავთა შუენიერებისა. ამისთვის არა მეცსეულად, და-
რათა-იბადა, მიეცნეს კაცსა სამოსელნი, რამეთუ მისაგებელნი სათნოებისანი
დამარხულ იყვნეს მისდა და მაშინ მიეცემოდეს, რომელსაცა ვერ მისწულა
განსაცდელითა მით ეშჳაკისათა.

აჳ უკუე ვინაითგან იქმნა დაცე/მაჲ ჩუენი, მბრძოლ ჩუენდა არს ეშჳაკი, C v
რამეთუ უფალმან განავო ჩუენი მისა მიმართ ბრძოლაჲ, რათა მორჩილებისა
ამის მიერ ძლევაჲ იგი უკუენ-ვაქციოთ / და ვსძლოთ მას და გვრგვნოსან ვი- A 118
ქმნეთ ძლევითა მისითა. რამეთუ ნეტარ თუმცა არა ეშჳაკ ქმნილ იყო, არამედ
და-მცა-დგრომილ იყო წესსა მას ჳედა, რომელსა პირვე/ლითგან განეწესა დამ- B 190
30 ბადებელისა მიერ. ვინაითგან უკუე განდგომილ იქმნა, გამოჩნდა მტერად ღმრთი-
სა და მტერად კაცთა, ჳატად ღმრთისა დაბადებულთა (რამეთუ ამისთვის კაცთმო-
ძულე არს, ვინაითგან ღმრთისა მბრძოლი არს და ვსძულთ ჩუენ, ვითარცა და-
ბადებულნი ღმრთისანი, და კუალად ვსძულთ, ვითარცა მსგავსებად ღმრთისა
ქმნულნი). ხოლო იჳმარა უკეთურებაჲ მისი გამოსაცდელად სულთა ჩუენთა სი-
35 ბრძნით განმგებელმან მან ყოვლისამან და წინაღსწარ ცნობით, ვითარცა-ბიგი
მკურნალმან გესლი იქედნისაჲ წამლად იჳმარის.

1 მეყსეულადვე C. დაბადა B. სამოსელი C. 2 და არცა C. 4 ქმნულნი C. 5 ჳშუენიან C.
სიზრქჳ B. 6 ჳშუენოდა C. 9 კეთილნი C. და ამისთვის B. 13 სამოთხესვე C. 15 ჳზრუნვთ C.
თუ—C. სჳამოთ B. შეამოსოთ B. 16 მისსა C. 19 გამობრწყინებაჲ B. ვითარ-იგი C. 20 ანგელოზთა-
ნი C. უშუენიერენი C. უმბრწყინვალეს C. 21 მეყსეულად C. 26 მისსა C. 27 უკუ-ვაქციოთ B.
ვიქმნე B. ვიქმნეთ C. 28 რამეთუ/გარა C. 29 განიწესა B. 31 კაცთმძულე C. 32 ღმრთის-
BC. მბრძოლ C. ვითარცა—C. 34 ქმნილნი BC. 35 ყოვლისაგან B.

გუკითხვენ უკუე ვიეთნიმე, ვითარებელ: „და რაა არს ეშმაკი? და რაა არს განწესებულეზება მისი? და რაა არს პატივი მისი? და ვინაა სატანა სახელ-ედვა მას?“

- C 112 სატანა უკუე ეწოდა, რამეთუ წინააღმდეგომი არს კეთილისაჲ, რამეთუ 5
ეს/რეთ მოასწავებს ენაჲ პურიათაჲ, ვითარებელ სატანა წინააღმდეგომიო. ვი-
თარცა მეფეთა წიგნსა შინა გუპონიეს, ვითარებელ: „აღუდგინა ღმერთმან სო-
ლომონს სატანა აღერ, მეფემ ასურთაჲ“^{1*}. ხოლო ეშმაკად სახელ-ედების, რამე-
თუ შემასმენელი არს, რამეთუ ეშმაკი შემასმენელად გამოითარგმანების, ვინა-
B v მთგან იგი იქმნების / შემწე ჩუენდა ცოდვისა მიმართ და კულად იგივე შემა-
სმენელ და უხარის წარწყმედასა ზედა ჩუენსა და კულად განაქიქებს საქმეთა
ჩუენთა. ხოლო ბუენებაჲ მისი უკორცო, სიტყუსა მისებრ მოციქულისა, რომე-
ლი იტყუს, ვითარებელ: „არა არს ბრძოლა ჩუენი სისხლთა მიმართ და კორცთა,
არამელ სულთა მიმართ უკეთურთა“^{2*}.
- A v / და პატივი მისი მთავრობა არს, რამეთუ იტყუს, ვითარებელ: „მთავრობათა 15
სიმაართ და კელმწიფებთა სოფლისმპყრობელთა მათ ბნელისათა“^{3*}. ხოლო აღ-
გილი არს მთავრობისა მისისაჲ პაერნი. რამეთუ იგივე მოციქული იტყუს, ვი-
თარებელ: „მთავრისაებრ კელმწიფებისა აერისა სულისა, რომელი აწ იქმს ძეთა
ძათ თანა ურჩებისათა“^{4*}. ამისთვისა სოფლისაჲ მთავარ ეწოდების, რამე-
თუ ქუეყანისა არს მთავრობაჲ მისი. და ესრეთ იტყუს უფალი, ვითარებელ: „აწ
C v საშჯელი არს სოფლისაჲ, აწ მთავარი იგი ამის სოფლისაჲ განეარდეს ვარე“^{5*} 20
და კულად იტყუს: „მოვალს მთავარი ამის სოფლისაჲ და ჩემ თანა პოოს არა-
რაჲ“^{6*}.

10. ვინამთგან უკუე თქუმულ არს მკედრობისათუს ეშმაკისა, ვითარებელ:
„სულნი არიან უკეთურნი ცასა ქუეშე“^{7*}, უწყებიაჲ ჯერ-არს, ვითარებელ წერილი
B 191 ჩუე/ულებით პაერსა სახელ-სდებს, ვითარ-იგი იტყუს, ვითარებელ: „აღვლე- 25
ნელ ცადმდე“. და ვითარებელ: „მფრინველნი ცისანი“^{8*}. რამეთუ ითქუა, ვი-
თარებელ „აღვლენელ ცადმდე“^{9*}, ესე იგი არს, თუ სიმაღლედ აღვლენ.
ამისთვისაჲ ქრისტემან იხილა ეშმაკი, ვითარცა ელვია გარდამორღომი-
ლი^{10*}, ესე. იგი არს, ვითარებელ თუსისა მთავრობისაგან დაცემული და
ქუეყანად მოსრული, რამათა დაითრგუნოს მოსავთა მიერ ქრისტესთა, რამეთუ 30
მისცა მან კელმწიფებიაჲ თუსთა მოწაფეთა დათრგუნვად გუელთა და ღრიაკალ-
თა და ყოველსა ძალსა მტერისასა^{11*}. ვინამთგან უკუე განეარდა ბო-
როტი იგი მძლავრობაჲ მისი და განწმდა სოფელი ვნებთა მით ჭუარისაჲთა,
რომელმან ყო მშუდობაჲ ქუეყანისათა შორის და ცისათა^{12*}, ამიერთგან
A 119 გუეჲქადაგების ჩუენ სასუფეველი ცათაჲ, რამეთუ იოვანე / იტყოდა, ვითარებელ: 35

1 და 1^{*}—AC. და 2^{*} ანუ B. 3 და რაა არს პატივი მისი—C. 4 ეწოდა+მას C. 5 მასწავებს C.
7 მეფე B. 8 შემწე C. 10—ჩუენსა ზედა C. 12 არა B. 14 მთავრობა C. ვითარებელ—AC.
15 კელმწიფეთა B. მათ —C. 16 არს—B. პაერი C. 17 პაერისა BC. 18 ამითუს B. 19 ქუეყა-
ნისა C. 20 არს + ამს C. ვარმ C. 21 პოოს C. 22 ქუეშე C. 23 სახელ-ს. C. 24 ცადმდე C.
და ვითარებელ მფრინველნი... აღვლენელ ცადმდე—C. 27 ავლენ B. 28 გარდამორღომი C.
29 მთავრობისაგან სამთავრობისაგან C. 30 მისრული C. 34 ქუეყანასთა B. ზეცისათა C.
35 იოვანე B, იოვანე C. ვითარებელ—AB.

1^{*} III მეფ. 11,14. 2^{*} ეფეს. 6,12. 3^{*} ეფეს. 6,12. 4^{*} ეფეს. 2,2. 5^{*} იოანე 12,31.
6^{*} იოანე 14,30. 7^{*} ეფეს. 6,12. 8^{*} მათე 6,26. 9^{*} ფსალმ. 106,26. 10^{*} ლუკა 10,18,
11^{*} ლუკა 10,19. 12^{*} კოლას. 1,20.

„მოახლებულ არს სასუფეველი ცათა“^{1*} და უფალი ყოველსა ადგილსა სახარებასა მას სასუფეველისასა ქადაგებდა და კუალად, ამისა უწინარეს ანგელოზნი ღაღადებდეს: / „დიდებმა მალალთა შინა ღმერთისა და ქუეყანისა ზედა C 113 მშუღობა“^{2*} და კუალად, რომელნი-იგი იხარებდეს იერუსალემს შესულვასა 5 მას ზედა უფლისასა, იგინი იტყოდეს: „მშუღობა ცათა შინა და დიდებმა მალალთა შინა“^{3*} და ესრეთ მრავალ არიან ძლევისა იგი გა/ლობანი, რომელნი B v სრულიად დაცემასა მას; მტერისასა მოასწავებენ, ვიდრემდის არცა ერთილა ბრძოლა და წინააღმდეგომი არს ჩუენი ზეცად აღსლვისა და არცა ვინ დამაყენებელ სანატრელისა მის ცხორებისაგან, არამედ უპირველად გუაქუს 10 სამკვდრებელი ცხორებისა და შემდგომთა ამათ ჟამთა მოღებად ძელისა ნისგან ცხორებისა სამარადისოდ, რომლისაგან მიღებად პირველ განზრახვითა მით გუელისათა დავეყენით. რამეთუ „დადაღინა ღმერთმან ქერობინი და მახლი შემწუველი იქცევისი ცვად გზასა მას ძელისა ცხორებისასა“^{4*}, რომელი-იგი წარვლოთ ჩუენ დაუყენებელად და შინაგან შევიდეთ საშუებელ- 15 თა მათ კეთილთა ქრისტე იესუმს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომლისა არს დიდებამ და სიმტკიცე აწ და მარადის და უკუენითი უკუნისამდე, ამენ.

VII. / თქუებული ჟიდიღსა მამისა ჩუენისა ბასილისი მრისხანეთათჳს C 139

1. ვითარცა სწავლანი იგი მკურნალთანი რაჟამს კეთილად და ქელოვნებით იქმნებოდინ, შემდგომად გამოცდისა განცხადნის სარგებელი მათი, ეგრეთვე სულიერნი სწავლანი არიან. რამეთუ რაჟამს მცნებათა მათ ეწამოს / B 192 საქმე, მაშინ გამოჩნდების სიბრძნე იგი და სარგებელი მათი სრულყოფად მორჩილთა მათთა. რამეთუ გუესმოდა „იგავთა სოლომონისთა“, ვითარ განცხადებულად ღაღადებს, ვითარმედ: „რისხვია წარსწ/ყმედს ბრძენთაცა“^{5*} და C v კუალად გუესმოდა / სწავლად იგი მოციქულისა, რომელი იტყუს: „ყოველივე A v 25 რისხვად და გულისწყრომად და ღაღადებამ შორის ყავთ თქუენგან“^{6*}, ვითარცა შუენის წმიდათა და უფალი იტყუს, ვითარმედ: „რომელი განრისხნეს ცუდად ძმისა მიმართ, თანაჲდებ არს საშჯელისა“^{7*}.

ხოლო აწ რაჟამს გამოცდილებით ვცანთ ვნებამ ესე, რომელი-იგი არა ჩუენ შორის იქმნა, არამედ გარეთ მოიწია, ვითარცა ნიავექარი მოულოდებელი, მერმე გულისკვა-ყავთ საკვრველებამ იგი საღმრთოთა მათ მცნებათაჲ. რაჟამს ჩუენ რისხვასა ადგილ-ვეცით, ვითარცა მდინარესა მძაფრსა განსავალი, და ვხედვედით დაყუდებით უშუერსა მას შუფოთსა ვნებისა ამის მიერ შეპყრო-

PG, 31, გვ. 353—372.

¹ ამისა BC. ანგელოსნი C. ² ღმერთსა—AC. ³ ცხოვრებისაგან C. ⁴ ცხოვრებისა C. და—B. ⁵ ცხოვრების C. ⁶ დაიყენით B. ქერობინი B. ⁷ ცხოვრებისასა C. ⁸—¹⁵ სასუფეველსა მას კეთილთა B. ¹⁶ სიმტკიცე B¹ + თანა მამით და სულით წმიდითურთ C. ა¹ AB, ამინ C. ¹⁷ წმიდისა + და ნეტარისა C. ბასილისი¹⁸ბასილი კესარია-კაბადოციელ მთავარ-ეპისკოპოსისა C. მრისხანეთათჳს + თავი ე ვკ¹⁹ნ შ²⁰რ C. ¹⁸ განცხადის C. ²¹ საქმე C. სიბრძნე C. ²² წარსწყმედს C. ²³ იგითა C. ²⁴ ვითარმედ—A. ²⁵ ეცნთ C. ²⁶ მერმე C. გულისხმა-ყავ C. მცნებათა B. ²⁷ -ესით C. მძაფრსა B, მძლავრსა C. ²⁸ ამისმის B]—C. შეპყრობითლათა C.

¹ მათე 3,2. ² * ლუკა 2,14. ³ * ლუკა 19,38. ⁴ * დაბად. 3,24. ⁵ * იგავ. 15,1. ⁶ * უფეს. 4,31. ⁷ * მათე 5,22.

- ბილთასა და ვცანთ საქმით ჰეშმარტებამ იგი სიტყუსა სოლომონისი, რომელი იტყუს, ვითარმედ: „კაცი მრისხანე არა შეუნიერ არს!“¹. რამეთუ რაჲმს ერთგვის დაბნელოს გონებამ ვნებამან ამან და თავადისა მის სულისა
- B v და/ლი დაიპყრეს, ყოვლითურთ მკეცად გარდააქვეს კაცსა და არცა კაცთა ბუნებასა ზედა ყოფად შეუნდობს, რომელსა არაარა აქუნ სიტყუსაგან შეწვე- 5
- C 140 ნამ. რამეთუ ვითარცა გესლიანთა მათ ქუეწარმავალთა თა/ნა არს გესლი, ეგრეთვე მრისხანეთა თანა—გულისწყრომამ, რამეთუ ყფენ ვითარცა ძალღნი, უცემენ ვითარცა ღრიაჯალნი, უკბენენ ვითარცა გუელნი. იცის წერილმანცა ამის ვნებისა მიერ შეპყრობილთა სახელითა მით მკეცათამთა წოდებად, რომელთა მიახმავსენეს თავენი მათნი უკეთურებისა მიერ, რამეთუ ძალღად გან- 10
- ცოფებულად² და გუელად, ნაშობად იქედნეთა³, უწესს მათ წერილი. რამეთუ რომელნი მზა არიან ვნებად მოყუსისა ბოროტისყოფად ერთმანერთით- 10
- A 120 სა, სამართალად შეირაცხვიან გუელთა/ თანა წაპლიანთა, რომელთა—იგი დაუგებელად აქუს ბუნებით კაცთა სიძულილი.
- გულისწყრომისა მიერ იქმნეს ენანი უაღვროდ და პირნი დაუქშველ და 15
- B 193 კელნი დაუშვირველ; ვინებანი და ყუედრებანი და ბოროტისმეტყუელუბნანი და წყლულუბნანი და სხუანი იგი ბოროტნი, რომელთა რიცხუცა არა არს, ყოველინი იგი გულისწყრომისა და რისხვისა ნაშობნი არიან. გულისწყრომისა მიერ მახული ილესვიან, სიკუდილი კაცისამა ჯელთა კაცისამთა იქმნების, ამის მიერ ძმათა ერთმანერთი ვერ იცნეს და მშობელთა და შეილთა ბუნებად დაი- 20
- C v ვიწ/ყეს. რამეთუ განრისხებულნი პირველად თჳსთა თათთა ვერ იცნობენ და მერმე ყოველთავე მეგობართა. რამეთუ ვითარცა ლუარი მძაფრი, ჯვესა შინა მიმავალი, ყოველსავე, რომელიცა წინაშე მისა პოოზ, წარიღებს, ესრეთ არიან აღძრვანი იგი განრისხებულთანი, იძულებითნი და დაუშვირველნი, ყოველთა ზედა ერთსახედ მიიწვევიან. 25
- არცა მკეცი პატიოსან არიან განრისხებულთა წინაშე, არცა სათნოებამ ცხოვრებისამ, არცა თჳსებამა ნათესაობისამ, არცა პირველ მკნინლი კეთილნი, არცა სხუა რამემ პატივისა ღირსთავანი. გულღწყრომამ სიციოფე არს, რამეთუ რომელნიმე თჳსთაცა თავთა ზედა მრავალთა ბოროტთა მოაწვევენ, რაჲმს—იგი მოსწრაფებთა მით მეორისა ბოროტისყოფისამთა თავნი თჳსნი უღებ 30
- B v ყვნიან. რამეთუ ვითარცა ტრფიალებისა მიერ ბოროტისა, ესრეთ/ ჯსენებითა მით შემაწუხებელისამთა იწერტებოდიან და ბორგნ გულისწყრომამ მათი მათ
- A v შორის და ჰკრთებინ. და არა დასცხრიან, ვიდრე არა/ მიავიან ბოროტი შემაწუხებელსა მას, და ნუუუჟე უმეტესნი ბოროტი თუთ მათ მიიღიან, ვითარცა—იგი
- C 141 სიმადლეთაგან დიდთა გარდ/ამოვრდომილთა რათმე მრავალგზის უფრომსი ეენოს, ვიდრელა აენიან, რაჲმს ნიეთთა წინააღდგომთა შემთხუვეითა შეიმუსტრნიან. 35

2. ვინ-მე უძლოს თქუმად ბოროტთა მათ რისხვისათა? ვითარ მრისხანე-

¹ ვცანთ. ² მრისხანს C. ³ ამანმან B. ⁴ არაარა C. აქუს C. ⁵ ქუეწარმავალთა C. ⁶ ღრიაჯალი A. გუელი A. ⁷ რამეთუ—A ⁸ შეირაცხვიან შეირაცხო არიან C. წამლენათ C. დაუგებელი C. ⁹ იქმნეს C. ¹⁰ რიცხუ A. ¹¹ და 2°—B. ¹² მერმე C. ¹³ მისს AC. პოოზს C. ¹⁴ იძულებითნი B. და—B. ¹⁵ მიიწვიან B, მოიწვიან C. ¹⁶ არცაარა BC. ¹⁷ ცხოვრებისამ C. ნათესაობისამ BC. ¹⁸ პატივისამ B. სიციოფე AC. ¹⁹ დასცხრიან C. ²⁰ გარდავრდომილთა B. უფროსი B. ²¹ შემოსრნიან B.

¹⁰ იგავ. 11, 17. ²⁰ ესაია 56,10. ³⁰ მათე 23,33.

ნი კინინთა მიზეზითა აღგზნიან, კმობდიან და ველურ იყენიან და რომლისა წამლიანისა იძრვისისა არა უძერესად ზედა-მიუვიდოდნიან და არა დაუქუნინან, ვიდრე არა ღიდისა ბოროტისა მიერ, ვითარცა პერული წყლისსაჲ, ესრეთ რისხვამ მათი განსტჳის და აღგზებული იგი გულისწყრომამ განვიდის. რამეთუ ვერცა მახული, ვერცა ცეცხლი, ვერცა სხუამ რამემ საშინელთაგანი კმა არს დაყენებად გულისწყრომისა მიერ განცოფებულისა სულისა უფროჲს, ვიდრელა ეშმაკეულთა, რომელთა არაჲდთ განყოფილ არიან მრისხანენი — არცა სახი- B 194 თა, არცა გონებითა.

რამეთუ სურინ რამ ბოროტისყოფად, აღდუღდის სისხლი იგი გულისაჲ, ვითარცა მძლავრებაჲ ცეცხლისა, მოტყინარისა და მძაფრისაჲ და სახმ იგი შინაგანი გარეგანცა გამოვიდის და სხუთა სახითა შეცვალის განრისხებული იგი / და არღარა აქუნ პირველი სახმ მისი, ვითარცა სამღერელსა შინა იცვა- C v ლებოდნიან რამ კაცნი სხუად სახედ. და თუალნი მათნი თჳსნი იგი და ბუნებითნი არღარა იყენიან, არამედ განცოფებულის სახედ ზედვიდნიან, ცეცხლს ფერად შეიცვალნიან და ილუსკედ კბილთა, / ვითარცა ეშუნი, ბრძოლად მიმ- A 121 ვალნი. პირი მათი ღძღისფერ არნ და სისხლისფერ, გუამი განსივნებინ, ძარლუნი განიბებოდიდე შინაგანისა მის ღვლვისაგან და ამბოხებისა სულისა, კმამ მათი ფიცხელ არნ და უწყესო და სიტყუამ, უჭერო და ამაოდ გამომავალი, არა წესიერად და შეუნიერად გამოვალნ. ხოლო რაჲმს-იგი უზომოდებად გარ- 20 დაერიის, ვითარცა ალი ნიეთისა სიმრავლითა, მრისხანეთა მათ რისხვამ, მაშინ გა/მოზნდებიედ სიტყუთ გამოუთქუმელნი იგი და სმენად მოუთმენელნი B v საქმენი: კელნი განმარტებულნი ძმასა ზედა და ყოველთავე ასოთა ზედა მიმავალნი. და ფერკნი ურიდად საკრძალავთა მათ ასოთა მცემელნი და ყოველი, რომელიცა ეპოის, საჭურველ სიყოფისა მის იქმნის.

უკუეთუ კულა / ეშმაკისა მიერ მეორისაგანცა ეკრძისა მსგავსი მათი პოიან, C 142 მაშინ შეემთხვნინან ურთიერთას და ქმნიან, რამცა-იგი ჳერ-არს ესევითარისა ეშმაკისა მიერ ქმნამ. რამეთუ განრყუნანი ასოთანი და მრავალგზის სიკუდილინიცა სასყიდლად რისხვისა მიიღიან მრისხანეთა. რამეთუ ერთმან მან ქმნის და წყებამ კელი ბოროტისა მიყოფისაჲ და მეორემან მან ნაცვალი უყვის, და 30 კულად მან სცის მას და მან კულად არა თავს-იდვის, და კორცნი წყლულეზითა დაიჭრებოდიდე, ხოლო გულსწყრომამ წყლულეზასა ვერ გულისკმპყოფნ, რამეთუ არა სცალნ ცნობად წყლულეზისა, რაჲმს ყოვლითურთ სული მათი ბოროტისყოფად შემამწუხებელისა მის აღძრულ არნ.

8. არამედ ნუ ჰკურნებთ ბოროტსა ბოროტითა, ნუცა ისწრაფით, / რამ- A v თამცა უკეთურებითა ერ/თიერთსა წარჰკედით, რამეთუ კდომასა შინა ბო- B 195 როტსა უუბადრუკთა. არს, რომელმანცა სძლოს, რამეთუ წარვიდის იგი სახვე უმეტესითა ცოდვითა. ნუმცა იქმნები აღმასრულებელ ბოროტისა მის ზიარებისა, ნუცა ბოროტისა მის სესხისა უბოროტენი მიმცე-

1 აღგზნიან C. და 1^ა—A. რომელსა B. 2 წამლიანისა BC. მივიდოდნიან BC. დაეკონდინან B. 7 არაჲდთა BC. 9 საჭურინ C. ბოროტისა B. 10 მძლავრისა B. სახე B. 11 სახითა/სხუამ C. 12 პირველი+ იგი C. 13 და 1^ა—C. 14 ჰხედვიდნიან C. 15 ილუსვიედ BC. 16 სიტყუა B. 17 და არა C. გარდაერის C. 24 რომელი C. ეპოის C. სიყოფისა რჳ მაჲ/ღ/სიტრუსი C. მისქისისა C. 28 კულა] კლადცა C. მეორისა ეკრძისაგანცა C. პოიან C. 28 შემითხვნინან C. რამცა-იგი/რამცა C. 28 მან—B. 29 ბოროტის C. მან—B. 31 გულისხმა—C. 35 ერთიერთსა/ერთიერთას C. 37 სახემ C. 38 უბოროტენისა C.

- C v** მელი. / არამედ უკუეთუ იგი განრისხნა და გაგინა, დააყენე ბოროტი იგი დღემილთა. ხოლო შენ, რომელი-ეგე, ვითარცა ღელვისა, რისხვისა მისსა გულად თჳსად შეიწყნარებ და ქართა მიემსგავსებ, რომელნი-იგი ნაცვალად ქროლითა მეორისა მის მიერ ქარისა მათდა მისრულსა უფუნ-აქტევენ. ნუ მასწავლელად იქმარებ მტერსა, ნუცა რომელი-იგი გძულს, მას იქმ. ნუცა იქმნები ვითარცა სარკე მრისხანისა მის და მისსა მას ფერსა თავსა შორის შესნა აჩუენებდე. ანუ იგი განწოთებულ არს-ა? — ხოლო შენ არა მეწამულ ხარ-ა? თუაღნი მისნი ველურ არიან? — ხოლო შენნი დაწყნარებთ ხედვენ-ა? კჳამ მისი უწესო არს? — ხოლო შენი წესიერ არს-ა? არცა თუ უდაბნოსა შინა უცაცრულსა აღმოსრული კჳამ ესრეთ მრთელადვე მეტყუელისა მის მიმართ მიიქცევის 5
- B v** ვითარ მაგინებელისა მიმართვე მივალს გინება იგი. / და უფრომასა. კჳამ იგი ვითარი განვიდეს, ეგევითარივე მიიქცის მეტყუელისა მის, ხოლო გინება 10
- C.143** ურთიერთას გინებათა მრისხანენი? ერომან მან სახელ-სდვის ში/ურაცხი ში-ურაცხთაგან და მეორემან მან — პურისმთხოვლთა პურისმთხოვლი: აჳან 15
- A 122** მან — განცოფებულად, ვიდრემდის გინებანი, ვითარცა ისარნი, დაელინიან მათ. რაჳამს-იგი ყოველი გინებაჲ პირით მათით წარმოთქჳან, მეგრე კელითა ებრძოდიან, რამეთუ გულისწრომაჲ ადაღვინებს შეფოსა და შეფეთი შობს გინებასა; ხოლო გინებანი შობენ წყლულებათა და წყლულებათა მრავალგზის 20
- შვიან სიკუდილი. არამედ პირველისა მის დაწყებისაგან ბოროტი იგი დავაყენოთ, ესე იგი არს, რამათა ყოველითა ღონისძიებითა რისხვაჲ სულთაგან ჩუენთა აღმოვფხურათ, რამეთუ ესრეთ შეუძლოთ მრავალთა ბოროტთაჲ ამას თანა, ვითარცა ძირსა და მშობელსა თანა, აღმოვფხურად.
- B 196** უკუეთუ გაგინა შენ, შენ აყუ/რთხე იგი; უკუეთუ მიგამთხუა, თავს-იდე; 25
- უკუეთუ გნერწყუიდე და შეურაცხ-გყოფდეს შენ, გულისკმა-ყუ თავი შენი, ვითარმედ მიწაჲ ხარ და მიწადვე მიიქცევი¹, რამეთუ რომელმან ესევითართა გულისიხუყუათა მიერ შეზღუდოს თავი თჳსი, ყოველივე შეურაცხებაჲ უდარეს ქეშმარტივბისა / პოოს. და უკუეთუ ესრეთ ჰყო, მტერიცა იგი შენი შეუძლებელ ჰყო ბოროტისყოფად შენდა, რაჳამს აჩუენებდე თავსა შენსა გინებათა მათ შეურაცხისყოფელად და თავსა შენსა დიდი გვრგვნი მოთმინებისაჲ მოატყუა, რაჳამს-იგი მეორისა სიციფმ მიზეზად სიბრძნისა მიიღო. და უკუეთუმცა ჩემსა ისმენდი, უმეტესადმცა გარდაჰმატე შენ გინება იგი: და უკუეთუმცა გრქუა შენ მეორემან შეურაცხი და გლახაკი და არავინ-არაიის-განი, შემცა სახელ-სდვის თავსა შენსა მიწადცა და ნაცრად, არა ხარ შენ 35
- უპატიოსნეს მამისა ჩუენისა აბრაჰამისა, რომელი თვისთა თჳსსა ესრეთ უწოდ-

⁴ მიერ—B. მისრულისა C. ⁵ სარკმ C. აჩუენებლმ C. ⁶ განწოთებულ C. ⁷ ხედვენ C. ⁸ მიმართმიერ A. ⁹ ვითარქვითარცა C. მიმართვე) მიმართ A. ¹⁰ განვიდა B, განვიდის C. მიიქცევის A, მიიქცევის C. ¹¹ იხილ C. იტყჳან C. ¹² მან—A. ¹³ პურისმთხოველთა პურისმთხოველ C. ¹⁴ ყოველი C. ¹⁵ აღმოთქჳან BC. მერმშ C. ¹⁶ მის დაწყებისაგან) მისგან დაწყებისა C. ¹⁷ აღმოვფხურათ C. ბოროტთა C. ¹⁸ აღმოვფხურად B. ¹⁹ აყურ-თხმ C. ²⁰ გნერწყუდეს B. ~თავი შენი გულისხმა-ყუ C. ²¹ ~ თავი თჳსი შეზღუდოს C. ²² პოოს C. ²³ და რაჳამს B. აჩუენებლმ C. ²⁴ სიციფმ B. მიიღო C. ²⁵ გარდაჰმატ C. ²⁶ სახელ-სდვისა C. მიწად B. ნაცრადცა BC. ²⁷ აბრაჰამისა C.

¹ დაბად. 3,19.

და*¹. კულად, უკუეთუ გრქუას შენ უგუნურად და მთხრობლად და არარა-
 სა ღირსად, / შენ უწოდე თავსა შენსა მატლად, სიმყარლისაგან შობილად და
 არაკაცად, არა / ხარ შენ უდიდეს და ვით ღიღისა მის მეფისა და წინააღწარ-
 მეტყუელისა, რომელი ამას იტყოდან*². ისწავე კულად კეთილი იგი მოსე
 წინააღწარმეტყუელისა, იგი აპრონის მიერ და მარამისა შეურაცხ იქმნა და
 არარა ბოროტი თქუა მათუს, არამედ / უფროსად ილოცვიდა ღმრთისა მი-
 მართ*³. ვიეთი გნებავს მოწაფე ყოფამ? წმიდათა მათ და სანატრელთა კა-
 ცთამ, ანუ სულისა მიერ უკეთურისა სავესთამ?

რაჟამს-იგი აღიძრას შენ ზედა განსაცდელი გინებისაჲ, მაშინ ესრეთ
 შეპრაცხე, ვითარმედ სამეფლი მოსრულ არს შენ ზედა. გინა თუ სულგრძელე-
 ბისა მიერ მიეახლები ღმერთსა, ანუ რისხვისა მიერ მიხუალ ეშმაკისა, მიეც
 ეამი გონებასა შენსა კეთილისა მის ნაწილისა გამორჩევად. რამეთუ უკუეთუ
 სულგრძელეზა იქმიო, ანუ მასცა რამე არგო სახითა მით შენითა, ანუ
 უმეტესად შესწუა იგი შეურაცხებითა მით გინებისაჲთა. რამეთუ რამეცა იქმ-
 ნა უბოროტეს მტერისა მის, ვითარ-იგი რაჟამს მტერსა თვისსა ხედვიდეს უზე-
 შთავს გინებთა მისთა? ნუ დაამდაბლებ სიმაღლესა მას სულისა შენისასა,
 ნუცა იქმნები საპამებელ მაგინებელთა შენთა. უტევე მას ზრახვად ამოებით:
 თავსა ზედა თვისსა განსთქედობდენ, რამეთუ ვითარმეცა ვის აქუნდა მტერო-
 ბაჲ კლდისა მიმართ ფიცხლისა და სცემ/და მას, არა კლდესა მას ავენებს, არა-
 მედ თავსა თვისსა, რაჟამს-იგი მას ვერაჲ აენის / და გულსიწყრომაჲ ვერ და-
 აცხრვის. ეგრეთვე, რომელი-იგი მოთმინესა აგინებდეს, ნუგეშინისცემასა ვნე-
 ბისა თვისისასა ვერ პპობებს, არამედ უფროსად ეღმის. და მასვე / ეამსა იხი-
 ლე. რამ-იგი ეწოდების თითოეულსა თქუენგანსა? რამეთუ მას ეწოდების მა-
 გინებელად და შენ — სულგრძელად, მას — მრისხანედ და უწესოდ და შენ —
 მოთმინედ და მშუდად, მან შეინანოს სიტყუათა მათუს, რომელნი თქუნა,
 ხოლო შენ არაოდეს შეინანო სათნოებაჲ.

4. რად ჯერ-არს მრავლისმეტყუელებამ? მოკლედ ვთქუა, ვითარმედ მას
 დაუქმა სასუფეველი ცათა გინებამან მან, რამეთუ: „მაგინებელთა სასუფე-
 ველი ცათაჲ ვერ დაიკვდრონ“⁴, ხოლო შენ განგიზადა სასუფეველი ცათაჲ
 ღუმლიმან, რამეთუ: „რომელმან მოთმინოს სრულიად, იგი ცხონდეს“⁵.

უკუეთუ კულა ნაცვალსა უყოფდე და სწორად მაგინებელისა მის იყო,
 რამ სიტყუაჲ მიუგო უფალსა? ვითარმედ მან ყო დასაბამი რისხვისაჲ-ა? და
 ესე რომლისა შენდობისა ღირს არს? რამეთუ ვერცა თუ მეძაგვან უკუეთუ
 მეორესა მას ზედა მეძავსა დაღვას მიზეზი, ვითარცა ცოდვი/სა მის მიმართ
 ტრფილამყოფელისაჲ, ამის/თვის უდარესსა საშველსა ღირს იქმნას. რამეთუ
 არცა გვრგვინ ვის თვნიერ წინააღმდგომისა მიეცემის, არცა დაცემაჲ თვნიერ
 ბრძოლისა იქმნების. არა გესმის-ა დავითისი, რასა იტყუს, ვითარმედ: „მიძღვ-

1 მთხოველად C. 2 შენ/შენცა C. უწოდე C. 3 და არა C. 4 მოსეს AC. 5 იგი/რაჟამს B
 (B-ში „იგი“ ვადაუფუხეკით და „რაჟამს“ ჩაუწერიათ). 6 უფროსა A. 7 მოწაფე C|მოწაფე B.
 8 სავესთა B. 9 შეპრაცხე C. 10 აქუმო BC. რამე/რამა C. 11 ვითარ-იგი რაჟამს| ვითარ რაჟამს-
 იგი C. 12 ხედვიდეს C. 13 მას—A. 14 ვითარცა C. 15 ქუნდა B. 16 აენოს C. 17 პპობებს C.
 18 დაამქედრონ B. 19 იგი—AB. ცხონდეს C. 20 უყოფდე C. 21 მის—C. 22 რისხვისა BC.
 23 დასღვას C. 24 წინააღმდგომისა A. თვნიერ B. 25 მბრძოლისა B. გესმის B. იტყუნ B.
 1* დაბად. 18,27. 2* თსლმ. 21,7. 3* რიცხ. 12,1. 4* I კორინ. 6,10. 5* მათე 10,22.

ბოდა რაჲ ცოდვილი წინაშე ჩემსა“, არა განერისხენ და მივაგე ბოროტი, არამედ „დაეყრუდლიო, დავმდაბლდი და დავდუმენ მე კეთილთაგან?“¹.

- ხოლო შენ განპრისხნები გინებასა მას ზედა ვითარცა ბოროტსა, ხოლო კუალად ემსგავსები მას ვითარცა კეთილსა. აჲ ესერა რომელსა სძაგებდი, იგივე ჰქმენ შენ. ანუ მეორისა მის ბოროტსა კეთილად ხედავ და შენი იგი არად შეგირაცხიეს? ბოროტ არს-ა გინებაჲ? ივლტოდუ უკუე მისგან, რამეთუ ვერ განერე / ამისთვის საშველსა, თუ მან ქმნა დასაბამი რისხვისაჲ მის. არამედ მე გულსავსე ვარ, ვითარმედ ამისთვის უმეტესიცა საშველი მოიწიოს შენ ზედა და სამართლად, ამისთვის, რამეთუ მას არა აქუნდა წინაშემდებარე სახმ წესიერებისაჲ, ხოლო შენ ხედვედი რაჲ უშუერებასა მას განრისხებულსასა, რად არა ივლტოდე მსგავსებისაგან მისისა? არამედ შენცა ემსგავსები მას და შფოთ ხარ და მძვნეარე და განრისხებულ და იქმნების ვენებაჲ შენი სიტყუსა მიმცემელ პირ/ველისა მის, რამეთუ საქმეთა მაგათ / მიერ, რომელთა იქმ, მასცა მიზეზისაგან განათავისუფლებ რა თავსა შენსა უმეტესად დაშვი. რამეთუ უკუეთუ ბოროტ არს გულისწყრომაჲ, რად არა განეშორე შენ ბოროტსა მას? უკუეთუ კულა შენდობისა ღირს არს და არა ფრიად ბოროტ, რადლა პრისხეჲ განრისხებულსა მას? და დალაცათუ ბოროტსა მას შენ უკუანასკნელ შეხუედ ბოროტისყოფად, ესე არარად სარგებელ არს შენდა, რამეთუ რკინობასაცა შინა არა იგი მიიღებს გვრგვნსა, რომელი სარკინობელსა მას პირველ შევიდეს, არამედ რომელმან სძლოს. და ევრეთვე, დაიშვების არა იგი ოდენ, რომელმან ყო დასაბამი ბოროტისაჲ, არამედ რომელი ბოროტსა მას სახესა შეუდგეს ცოდვისა მიმართ.

- უკუეთუ გლახაჲდ სახელ-გდვა და მთხოველად და ქეშმარიტსა იტყუს, შეიწყნარე და თავს იღევ ქეშმარიტი იგი, უკუეთუ კულა ტყუის, რად შეგირაცხიეს სიტყუად იგი? ნუცა ქებასა ოდეს შეიწყნარებ, რომელი გარეგან ქეშმარიტებინა იყოს, ნუცა გინებისათჳს განპრისხნები, რომელი არა შეგებოდის შენ. არა ხედავ-ა ისართა, ვითარ უკუეთუ წინააღმდგომთა ნიეთთა ეც/ნენ/ უკულმართ შეიქცევიან, ხოლო ლბილთა და მორჩილთა ნიეთთა ზედა სიფიცხლესა მათსა აღასრულებენ? ეგევითარივე წინააღმდგომად არს გინებაჲცა: რომელი წინა-აღუდგებოდის მას, თავსა შინა თჳსსა შეიწყნარებს, ხოლო რომელი მიუშუებდეს და მიუდრკებოდის, სილბილთა მით მის ზედა/ მიმავალსა მას უკეთურებასა დაჰქსნის. ანუ რად აღვაშფოთებშ შენ სიგლახაჲსა იგი საშველი? მოიქსენე ბუნებაჲ შენი, რამეთუ შიშული შემოხუედ სოფელსა მას, შიშულიცა წარხუედ ამიერ². და რაჲ არს უგლახაჲს წიშულისა? არა რაჲ ბოროტი ვასმეთს, უკუეთუ თავი შენი გულისკმა-ჰყო. ანუ ვინ სადა შევარდა სიგლახაჲსათჳს საჰკობილედ? რამეთუ არა სიგლახაჲს არს საყუედრელ, არამედ არაპატიოსნად მოთმინებაჲ გლახაჲობისაჲ მის. მოიქსენე მეუფშ იგი ყოველთაჲ ქრისტე, რამეთუ: „მდიდარი იგი დაგლახაჲსა ჩუენთჳს“³.

¹ და დავმდაბლდი C. და—C. მე—AC. ² ხოლო] და C. ³ ხედავ C. არარად შეგირაცხიეს BC. ⁴ არს BC. ივლტოდე C. ⁵ განერე C. რისხვისა BC. ⁶ გულსავსე C. ⁷ წინაშემდებარე C. ⁸ სახე B. ⁹ ხედვედი C. მას—A. განრისხებულსა C. ¹⁰ ევლტოდე C. ¹¹ მძვნეარე C. ¹² დაშვი C. ¹³ დაშვი C. ¹⁴ დაშვი C. ¹⁵ განეშორე C. ¹⁶ — BC. ¹⁷ ბოროტისა B. არარად B. ¹⁸ დასაბამი BC. ¹⁹ ყოს C. ²⁰ მთხოველად B. და ²¹ —C. თუ იტყუს C. შეიწყნარე C. ²² ტყუის C. ²³ ოდეს] ოდენ C. რომელი C. ²⁴ იყვენ C. ²⁵ ხედავ BC. ²⁶ წინააღმდგომი C. ²⁷ მითმით C. ²⁸ შენ—B. ²⁹ სასურელი BC. ³⁰ წარხუედ C. და რამეარა რაჲ C. არა რაჲ] და არაჲ C. ³¹ გულისხმა C. ³² სიგლახაჲ B. ³³ გლახაჲობისა C. გლახაჲობისაჲ მის—A. მოიქსენე] და სიგლახაჲსათჳს მოიქსენე A. მეუფე B.

¹ ფსალმ. 38,3. ² იბ. 1,21. ³ II კორინ. 8,9.

კულად, უკუეთუ უგუნურად და უსწავლელად გიწოდოს, მოიქნენ ჰურიათა იგი გინებანი, რომლითა კეშმარტსა მას სიბრძნესა შეურაცხ-პყოფ-
 5 ნურეს? უკუეთუ კულა ეგო განურისხებულად, შეგირცხუნიბის მაგინებელი იგი, რამეთუ საქმით გიჩუენების სიბრძნე.

უკუეთუ გცა შენ, რამე საკრველ არს, რამეთუ უფალსა ცეცს; ანუ ინერწყუა? — არამედ მეუფეცა ჩუენი ინერწყუა და „არა გარე-მოიქცია პირი მისი/სირცხლისა მისგან ნერწყუსა“^{2*}; არამედ ცილი დაგწამეს-ა? — B 199
 10 და მსაჭულსა/მასცა ყოველთასა ეგრეთე უყვეს; ანუ სამოსელი შენი დაა- A v პეს-ა? — არამედ უფალიცა ჩემი განძარცუეს და განიყვეს სამოსელი მისი^{3*}. ფრიად გავლს ჭრეთ მისგან, რამეთუ არღარა დაშწილ ხარ, არღა ჭურაცუმულ ხარ, ფრიად გავლს, რამეთუცა ემსგავსე მას.

5. ამას ყოველსა მოიქნენებლი და დაამდოვრე გულისწყრომა შენი, რამეთუ ესევეთარნი განზადებულეზანი გონებისანი ყოველსავე ბოროტსა სულისაგან აღჰყოცენ და გონებასა დაწყნარებად მოიყვანებენ. და ესე არს სადმე, რომელსა იტყოდა დავით, ვითარმედ: „განვეშადე და არა შევეშფოთენ“^{4*}.
 15 ჭერ-არს უკუე განცოფებულისა მის აღძრვისა დაწყნარებად ქსენებითა სანატრელთა მათ სახელთათა, ვითარ დიდი/დავით ილოცვიდა მაგინებელისა C 147
 20 მის სემებისთვის, რამეთუ არა სცა ეამი რისხეასა აღძრვად, რაჟამს საქმისა მის მიზეზი ღმრთისა მიაგლო და იტყოდა, ვითარმედ: „უფალმან უბრძანა სემების წყევლად დავითისა“^{5*}, რამეთუ ესმოდა მისთვის, ვითარმედ კაცი არს მოსისხლმ, კაცი არს ურჩულოა. არა მას პრისხვიდა, არამედ თავსა თუსსა დაამ-
 25 დაბლუნდა, ვითარმცა ღირსებით მოიწეოდა მის ზედა გინებად იგი.

და შენცა უკუე ორნი საქმენი აკოცენ გულისა/გან შენისა: ერთად, რამ- B v თა არა თავი შენი შეგვრაცხოს ღირსად დიდისა რამსმე პატივისა და; მეორედ, ნუ ჰგონებ კაცთაგანსა ვისმე პატივითა ფრიად. უღარეს შენსა ყოფასა. და ესრეთ არა ოდეს გულისწყრომა ეამსა გინებისასა გეუფლოს შენ. რამეთუ ბოროტ არს, უკუეთუ რომელსა შენგან კეთილი მიეღოს და მრავალთა
 30 მადლთა თანამდებ იყოს, იგი უმადლობასა თანა მაგინებელცა შენდა იქმნას. ბოროტ არს ესე, არამედ რომელი იქმოდის ბოროტსა მას, მისთვის არს ბო- A 125 როტ და არა თუ რომლისა მიმართ იქმნებოდის. იგი გაგინებდინ, ხოლო შენ ნუ იგინებდი. სიტყუანი მისნი გამოსადეგლ სიბრძნისა შენისა იყვნედ. უკუეთუ არა/განპრისხნე, უწყლველ ხარ. უკუეთუ კულა სულსა რამმე შენსა ევენოს, C v
 35 მწუხარებად იგი თავსა შორის შენსა დაიმჭირე, რამეთუ წერილ არს, ვითარმედ: „ჩემ შორის შემფოთნა გული ჩემი“^{6*}, ესე იგი არს, ვითარმედ ვნებად

1 გიწოდოს C. 2 გინებანი/გონებანი C. 3 შეგირცხუნიბის B. 4 სიბრძნე B. 5 მეუფეცა BC. გარმ-ცა. მოიქცია BC. 6 დანერწყუა C. 7 მასცა/მას BC. 8 უფალი AB. განძარცუეს B. 9 არღარა-არღა BC. დასყილ B. 10 ჭურაცუმულ C. ემსგავსე C. 11 დაამდოვრე C. 12 ვითარმედ — B. განვეშადე C. არაა C. 13 სახელთათა/სახეთათა BC. 14 სემებისთვის C. 15 სემის C. 16 წყევლად BC. მოსისხლ B. 17 უწყლოა C. 18 და ვითარმცა C. 19 აღკოცენ C. 20 რამასმე C. 21 უმადლობასა B, უმადლობასა C. 22 თუ—BC. 23 განპრისხნე C. 24 დაიმჭირე C.

1* ოთანე 8,48. 2* ესაია 50,6. 3* მათე 27,31, 35. 4* ფსალმ. 118, 60. 5* II მეფ. 16,10. 6* ფსალმ. 142, 4.

იგი არა გარეგანცა მიიწია, არამედ, ვითარცა ლელეამ შინაგან ზღუს კიდისა, შეიმუსრა და დასცხრა.

ღამიღდაბლე მე გული შენი, აღდუღებული და გარდაცემული. ჰრცხუენო-
 ლენ ვნებათა სიტყვერობისაგან შენისა ბუნებისა, ვითარცა უწესობდასა ყრმა-
 თასა ჰრცხუენინ კაცისა პატიოსნისა მოსლისაგან. ხოლო თუ ვითარ განვერ- 5
 ნეთ ვნებისაგან გულისწყრომისა, გარნა ესრეთ, რაითა ვასწაოთ თავთა ჩუენ-
 თა, რაითა გულისწყრომა არა უსწრობდეს გონებასა ჩუენსა? არამედ ვი-
 ლუწოთ მისთვის, რომელ არაოდეს რბიოდის უწინარეს გონებისა, არამედ
 გუჯვეს, ვითარცა ცხენი აღვრსხმული ჩუენსა ქუეშე და, ვითარცა ცხენი აღ-
 ვრსა, ესრეთ სიტყუსა ჩუენისა მორჩილ იყოს და ვერსადა გარეგან წესისა 10
 თვისისა განვიდოდის, არამედ სიტყუთა წარემართებოდის, სადაცა გუენებოს.
 რამეთუ მრავალთა მიმართ სათნოებათა მარჯუთ არს ჩუენდა სულისა იგი გუ-
 ლისწყრომისა ძალი. რაჟამს, ვითარცა მკედარი, რომელმან მიიღის ერისთვი-
 საგან საქურველი და განშადებულად იქმარის შეწვენამ მათი, რომელსაცა
 ზედა ბრანებულ არს, ეგრეთ შემწე იყოს შენდა, სიტყვერისა მაგის, ბრძო- 15
 ლასა მას ცოდვისასა. რამეთუ გულისწყრომა ძარღვ არს სულისა და ძალ-
 სცემს მას სიმტკიცესა ზედა კეთილისასა.

რამეთუ უკუეთუ ოდესმე მიიღოს მან სული, გულისთქუმითა დაჯნლი, 20
 ვითარცა საწოდებელმან რკინამ, ესრეთ აწდვის იგი და ფიცხელ და ახოვან
 ყვის დაჯნლობისა მის წილ. რამეთუ უკუეთუ არა/გულისწყრომა იქმა-
 რო უკეთურისა მის მიმართ, ვერ მოიძულო იგი ჭერისაებრ. რამეთუ სწორი
 მოსწრაფებამ გვქმს შეყუარებად სათნოებისა და მოძულებად ცოდვისა, რომ-
 ლისა მიმართ საქმარ არს გულისწყრომამ, რაჟამს-იგი ვითარცა ძალი ჰმორ-
 ჩილობს მწყემსსა, ესრეთ იგი — გონებასა და რომლისა მიმართცა აწუევდეს, 25
 მუნცა მივიდოდის. და რაჟამს საარგებელისა რამე მოიწიოს, მაშინ მშუდ
 და მორჩილ იყოს და განსასუენებელ გონებისა და უკრთამსა ჯმონსა და პი-
 რისა მიმართ ვეღურ იყოს, დადაცათუ განსუენება და ჯოცთამსა მუნ იყოს. რა-
 ჟამს-იგი მეცნიერმან მან მისმან და საყუარელმან ჯმა-უყოს, მეყსეულად ში-
 შით მისა მივიდოდის.

ესე არს კეთილი იგი და ზომითი სიბრძნისა მიმართ სულისა გულის- 30
 წყრონისა შეწვენამ. რამეთუ ესევითარი იგი დაუგებელ იქმნების, მტერთა
 მისთა წინააღმდეგომ, რაჟამს არაოდეს თავს-იდებდეს მავნებელისა რაჟამე
 შეყუარებასა, არამედ ბოროტსა გულისთქუმასა, ვითარცა მგელსა, სდევნიდეს
 და მოაშობდეს მას. და ესევითარი იქმნების სარგებელი გულისწყრომისა, 35
 რომელთაცა იცოდინს კმარებად მისი გულისქმისყოფით. რამეთუ სხუანიცა
 | იგი/ ძალნი სულისანი კმარებისაებრ მათისა ჯამოჩნდებიან ანუ კეთილ, ანუ
 ბოროტ მომგებელისა მის მათისა, ვითარცა-იგი ძალი იგი გულისთქუმისა სუ-
 ლისა, რომელმან ნებათა მიმართ უკრთამასა იქმაროს და შეგინებულთა მათ

1 ზღუსკიდისა C. 2 დასცხრა C. 3 ღამიღდაბლ C. მე—C. 4 ბუნებისა) გონებისა C. 5 პა-
 ტიოსნისაგან მოსლისა B. 6 ვასწაოთ B] დაესწავლოთ C. 7 ქუეშე C. აღვირისა B. 11 თვისი-
 სა|ჩუენისა C. 12 მარჯუთ C. იგი—C. 13 იგი ძალი C. 14 მათი—C. 15 შემწე C. 16 ახოვან B.
 21 [მიმართ]მიერ B. (AC-შიც თავიდან ყოფილა „მიერ“ და შემდეგ გადასწორებოთ „მი-
 მართ“-ად. 22 ცოდვისა C. 23 მორჩილობნ C. 24 ესრეთ|ეგრეთ C. 25 და—B. 26 განსასუენე-
 ბელად B. 27 რაჟამს-იგი C. 28 ქმა-ყოს B. 29 მეყსეულად B. 30 მისსა BC. 31 რაჟამე B. 32 გუ-
 ლისქმისყოფით—BC. 33 ~ ძალნი იგი C. 37 ვითარცა-იგი| ვითარცა BC. ~ იგი ძალი C. 38 მათ—C.

ზედა გემოთა სა/ძაველ არს იგი და შეგინებულ, ხოლო რომელმან სიყუარუ- A 12
ლისა მიმართ ღმრთისა მიაქციოს და გულისთქუმად საუკუნეთა მათ კეთილთა,
იგი საშურველ არს და სანატრელ. / კულად ძალი იგი მოგონებთა, რომელ- C 14
მან კეთილად იკმაროს, ბრძენ არს იგი და მეცნიერ, ხოლო რომლისა გონებამ
5 ენებისათს მოყუსინა აღლესულ იყოს, იგი უკეთურ არს და ბოროტისმოქ-
მელ.

8. აჲ უკუე, მ ძმანო, მიზეზთა. მათ და ჭურჭელთა, რომელნი დამბადე-
ბელმან საცხოვრებელად სულთა ჩუენთა მოგუენა, ნუმცა ცოდვისა მიზეზ
ვკყოფთ მათ. რამეთუ ვითარცა სხუანი იგი ძალნი არიან, ეგრეთვე არს გუ-
10 ლისწყრომაცა: რაჟამს, ოდეს ჯერ-იყოს და ვითარცა ჯერ-იყოს, ესრეთ აღი-
ძროდის, სულსა სიმკნედ მოიყვანებს და მოთმინებად, უკუეთუ კულა გარე-
გან თვისსა წესისა იქმნებოდის, სიციფედ გარდაიქცევის. ამისთს მეფსალმუ-
ნეცა გუასწავებს, ვითარმედ: „გულისწყრომასა თქუენსა ნუ სცოდავთ!“* და B v
უფალიცა ცუდად მრისხანესა საშჯელსა თანამდებ ჰყოფს*²; ხოლო ჯეროვ-
15 ნად ემარებასა გულისწყრომისასა არა უჯერო ჰყოფს, ვითარცა წააღსა კე-
თილსა. რამეთუ სიტყუაჲ იგი, რომელი იტყვს, ვითარმედ: „მეტრობაჲ დავედა
შორის შენსა და გველსა“³* და კულად, ვითარმედ: „ემტერებოდეთ
მადიანელთა“⁴* — გუასწავებს ჩუენ ესე, ვითარცა / საჭურველისა, ემარე- C v
ბასა გულისწყრომისასა. ამისთსაცა მოსე, რომელი-იგი უმშუდეს ყოველთა
20 კაცთა იყო⁵*, შურსა-იგებდა რაჲ კერპმსახურებისა მისთს, კელნი იგი ლევი-
ტელთანი სიკუდილად ძმათა განჰმარტნა, რამეთუ თქუა, ვითარმედ: „დადევი
თითოეულმან მახლი თეძოსა ზედა თვსსა და წარვლეთ ბჭითი-ბჭედმედ / და A v
მოიქეციეთ ბნაკა შინა და მოკალთ თითოეულმან ძმად თვისი და თითოეულმან
მახლობელი თვისი“⁶*. და მასვე აღვილსა, შევდგომად მცირედისა, წერილ არს,
25 ვითარმედ: „თქუა მოსე, ვითარმედ: აღავსენით დღეს კელნი თქუენნი უფლი-
სა მიმართ თითოეულმან ძესა ზედა თვსსა და ძმას თვისსა მოცემად თქუენ
ზედა კურთხევაჲ“⁷*.

ხოლო ფინეზ კულად რამან განამართლა? — არა სამართლად რისხვამა-
ნა მევაფთ, მათ ზედა, რომელი-იგი ყოველსა ზედა დაწყნარებულ იყო და
30 მშუდ? ვი/ნადთგან იხილა სიძვაჲ იგი ზამბრისი და მადიანელისაჲ მის, ვითარ- B 21
იგი განცხადებულად და ურცხვნოდ იქმნებოდა, რომელნი სირცხვლსა მას
არცა თუ დაჰფარვიდეს, უშუერი იგი ხილვაჲ ვერ თავს-იღედა, არამედ ჯეროვ- C 11
ხად იქმარა გულისწყრომაჲ, რამეთუ ორთავე შინა განავლო ლახუარს⁸*.
ხოლო სამოელ ავაგ, მეფს იგი ამაღლკისაჲ, რომელი საულის მიერ გარეგან
35 ბრძანებისა ღმრთისა არა მოიკლა, არა სამართლითა რისხვითა შორის მოიყვა-
ნა და მოკლა-აჲ⁹*. ესრეთ იქმნების მრავალგზის გულისწყრომაჲ მომა-
ტყუებელ კეთილთა საქმეთა. და კულად ელია მოშურნემან ოთხასორმოცდა-
ათნი მღდელნი სირცხვლისანი და სხუანი ოთხასნი აღსომაანი, რომელ-

* საცხოვრებელად C. ⁹ ჰყოფთ C. არს—C. ¹¹ სულისა C. მოიყვანებდეს C. ²² ~ წესისა
თვისსა B. ¹⁸ მადიანელთა B, მადიანელთა C. ¹⁹ მოსე C. ²⁰ მისთსქმნობით B. ²² წავლეთ C.
ბჭითიან ბჭედმედ C. ²² თითოეულმან C. ²³ მოსე C. ვითარმედ—A. ²⁹ მათ—C. ³¹ მეფე B.
³⁶ მოკლა BC. ³⁸ აღსუესანი B.

1* ფსალმ. 4, 5. 2* მათე 5, 22. 3* დაბად. 3, 15. 4* რიცხ. 25, 17. 5* რიცხ. 12, 3. 6* გამოსლ. 32, 27. 7* გამოსლ. 32, 29. 8* რიცხ. 25, 8. 9* I მეფე, 15, 33.

ნი ქამდელ ტაბლასა იგზაბელისსა, კეთილითა გულისწყრომითა და ჭეროვნითა სარგებელად ყოვლისავე ისრაელისა მოსწყუნდა^{1*}.

ხოლო შენ ჰრისხა ძმისა შენსა ცუდად, და ვითარ არა ცუდად? რამეთუ სხუად არს მოქმედი საქმისაჲ მის და შენ სხვსათჳს განრისხებულ ხარ და იქმ შენ საქმესა ძალთასა, რომელი-იგი ქვათა უკბენენ და მსროლელსა მას არა შეეგებიან. / რამეთუ / რომლისა მიერ იქმნებოდის, იგი საწყალობელ არს და არა საძულელ, ხოლო რომელი იქმოდის, იგი არს საძულელ. მისა მიმართ შეცვალე გულისწყრომაჲ / შენი, კაცისმკლველისა მის მიმართ, რომელი-იგი მამად არს ტყუილისაჲ, რომელი-იგი მოქმედი არს ცოდვისაჲ. ხოლო ძმისა მისთვის უფრომად გელმოდენ, რამეთუ უკუეთუ ცოდვასა მას ზედა დადგრეს ეშმაკსა თანა, მიეცემის საუკუნესა მას ცეცხლსა.

ხოლო ვითარცა სახელნი განყოფილებით არიან გულისწყრომისა და რისხვისანი, ეგრეთვე სასწაულნი მათნი განყოფილებით არიან: რამეთუ გულისწყრომაჲ არს ვითარცა აღგზებაჲ და აღკუმოლვაჲ მალე ენებიაჲ მის და რისხვაჲ კუალად მწუხარებაჲ არს დადგრომილი და აღძრვაჲ მტკიცს ბოროტის მყოფისა მიმართ. რაჲმს-იგი ხლდებინ სული ბოროტისყოფად, უწყებაჲ უკუე ჭერ-არს, ვითარმედ ორითავე ამით სახითა ცოდვენ კაცი: ანუ მძაფრიად და ცეცხლებრ აღიძრვიან შემაწუხებელთა ზედა, ანუ ზაკეულებით და უკეთობით ეძიებენ ბოროტისყოფად მათდა, რომელთაგან ორთავე ჭერ-არს სივლტოლაჲ.

7. და უკუეთუ მკითხავთ, თუ ვითარ იქმნას, რამთა არა აღიძროდის ვნებაჲ ესე უჭეროდ, / იმპინეთ და მე ვითხრა, რამეთუ უკუეთუ / პირველითანვე განსწავლნეთ თავნი თქუენნი სიმდაბლითა მით, რომელი-იგი უფალმან სიტყუთ და საქმით გუასწავა, ვითარ-იგი იტყოდა, ვითარმედ: „რომელსა ჰნებაჲს თქუენ შორის დიდ ყოფად, იყავნ ყოველთა უდარესს“^{2*} და კუალად, ვითარ-იგი სიმშუდით და უშფოთველად მცემელსა მას ყურომლისასა იტრთვიდა^{3*}. რამეთუ ცისა და ქუეყანისა ბეუფემან და შემოქმედმან, რომელი ყოველთა ხილულთა და უხილავთა დაბადებულთაგან თაყ/უანის-იციემების, რომელსა „უტრთავს ყოველივე სიტყუთა ძლიერებისა მისისაჲთა“^{4*}, არა ცოცხლიე შთაქადა იგი ჭოჯოხეთად, რამთამცა განღებულ იყო ქუეყანაჲ და დაენთქა ურჩულოჲ იგი, არამედ იხილე, ვითარ სიმშუდით ასწავებს, ვითარმედ: „უკუეთუ ბოროტად ვიქუ, წამე ბოროტისათჳს, უკუეთუ კულა კეთილად ვიქუ, რად მცემ მე?“^{5*}.

რამეთუ უკუეთუ შენცა დაეჩო, რამთა ყოველთა უკუანამსკენელად შეგერაცხოს თავი შენი მცნებისაებრ უფლისა, ოდესმცა განჰრისხენ, ვითარმცა გარეგან ღირსებისა შენისა იგინებოდე? რამეთუ გულისკმა-ყავდა, ვითარ უკუე-

² სარგებლად B. ⁴ სხვსათჳს C. ⁷ ხოლო რომელი იქმოდის, იგი არს საძულელ—A. მისს BC. შეცვალე C. ⁸ მის—C. ⁹ ტყუილისაჲ C. რომელი-იგი რომელი C. ¹¹ ცეცხლს (იუქ); ცრემლს AB. ¹⁴ აღმეულად B. მალე ენებისაჲ მანებულსა C. ¹⁵ მტკიც B. ¹⁷ ორითა A. ¹⁸ საკულებით BC. ¹⁹ ორთავე C. ²³ პირველთაგანვე პირველითვე C. ²³ რომელი იგი რომელი BC. ²⁶ მცემელსა მცემელსა C. ყურომლისასა—AC. ²⁷ და რამეთუ C. ბეუფემან C. და 2°—A. ²⁸ თაყუანის—C. ³⁰ შთაქადა B. ³¹ უჭელო C. იხილეთ C. ³² წამს C. ³³ მე—BC. ³⁴ იგინებოდე C. ვითარ ვითარმედ C.

^{1*} III მუგ. 18,22—24. ^{2*} მარკ. 9,34. ^{3*} იოანე 18,22. ^{4*} ებრ. 1,3. ^{5*} იოანე 18,23.

თუ ყრამან ჩჩუღმან გავინოს, მიზეზად სიცილისა / ჰყოფ გინებასა მას და C v უკუეთუ ნავლიანისა მიერ და ცოფისა ივინო, უფრომად გეწყალის იგი / და B v არა გძულს. ჰხედავ-ა, ვითარ არა სიტყუანი არიან აღმაშფოთებელ, არამედ გონებად შენი და შეურაცხებად მეტყუელისაჲ მის და რამეთუ თავი შენი შეგირაცხივს დიდად? ხოლო უკუეთუ ესე ორივე გონებისაგან შენისა აღჰკოცო. ყოველნი იგი გინებანი ამოდ ჰაერთა შინა განიბნინენ.

„დასცხერ უკუე რისხვისაგან და დაუტევე გულისწყრომაჲ“^{1*}, რათა განერე რისხვისა მისგან, რომელი „გამოცხადნების ზეით ყოველსა ზედა ურჩულებასა და უკეთურებასა კაცთასა“^{2*}. რამეთუ უკუეთუ გონებითა განბრძნობილითა შეუძლო მოკეთად მწარესა მას ძირსა გულისწყრომისასა, მრავალნი ვნებანი აღმოჰხებურნე მის თანა. რამეთუ მზაკუფარებაჲ და ორგულეებაჲ და იტუეულებად და ურწმუნოებაჲ და ბოროტებაჲ და ძვრისზრახვად და ცუნდრუეებაჲ და სიფიცხლე და ყოველივე ესევეითართა მათ ბოროტთა ბანაკი / ამის უკუეთურებისა მორჩნი არიან.

ნუმცა უკუე შემოვიღებთ თავთა შორის ჩუენთა ესევეითარსა ბოროტსა სნეულებასა სულისასა, სინნელესა გონებისასა, უცხოყოფასა ღმრთისაგან, თჳსებისა უცნაურებასა, დასაძამ/სა ბრძოლისასა, აღმასრულებელსა განსაცდელთასა, ეშმაკსა ბოროტსა, რომელი თვთ ჩუენთა სულთა შინა იშვების. და, ვითარცა სახლელული მკდარი ურცხუნოა, ყოველსავე დაიპყრობს და სულსა წმიდასა შემოსლვად ჩუენ შორის არა უტეობს. რამეთუ სადა არს მტერობაჲ, ჯდობაჲ, გულისწყრომაჲ, შური, ცილობაჲ, რომელნი-იგი შფოთსა და უწყყარებელსა შობენ სულსა შინა, მუნ სული იგი სიმშუდისაჲ ვერ განისუენებს. ვისმინოთ უკუე ბრძანებაჲ წმიდისა მოციქულისა ჰავლესი და ყოველი რისხვად და გულისწყრომაჲ და დაღადებაჲ აღვკოცოთ ჩუენგან ყოველთა თანა ბოროტთა და ვიქმნეთ ურთიერთას სახიერ და ტკბილ^{3*}. და მოველოდით სანატყრელსა მას სასოებასა, რომელი აღუთქუა უფალმან მშუდთა, რამეთუ „ნეტარ იყვენენ მშუდნი, რამეთუ მათ დაიმკდრონ / ქუეყანაჲ“^{4*} ქრისტე იესუმს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ და სიმტკიცე აწ და მარადის და უკუენითი უკუენისამდე, ამენ.

30 VIII. /თქუმუღლი წმიდისა მამისა ჩუენისა დიონისა ბასილისი შურისსათჳს B v

1. სახიერ არს ღმერთი და სახიერებისა სახიერთა მიმნიჰებელ, ბოროტ არს ეშმაკი და ყოვლისავე ბოროტისა მოქმედი. და ვითარცა უშურველობაჲ თვისი არს სახიერისაჲ მის, ეგრეთვე შეუთქს ბოროტსა მას შური. დავიცენეთ უკუე

PG, 31, გვ. 372—385.
¹ ხედავ BC. ² გონებისა შენისაგან B. ³ განერე C. უკუეულებასა C. ⁴ განბრძნობილითა განგრობილითა C. ⁵ მწარისა მის ძირისა A. ⁶ აღმოჰხებურნე C. ⁷ სიფიცხლმ C. ⁸ მორჩნი მორჩილი C. ⁹ ურცხუნოა B. და დაიპყრობს B. ¹⁰ ~ ჩუენ შორის შემოსლვად B. შემოსლვად—C. უტეებს BC | შემოსლვად C. ¹¹ წა და რომელნი-იგი C. ¹² ~ ბოროტთა თანა C. ¹³ ვიქმნენთ C. ¹⁴ რამეთუ—A. ¹⁵ დაიმკდრონ B. ¹⁶ სიმტკიცე B | + თანა მამით და სულთ წმიდითურთ C. მარადის და უკუენითი | დაუსრულებელთა მათ საუკუნეთა B. ¹⁷ ან AB, ამინ C. ¹⁸ წმიდისა + და ნეტარისა C. ~ ბასილი დიდისა B | ბასილი კესარი-კაბადუკელ მთავარეპისკოპოსისა C. შორისათჳს B | + თავით, გვ¹⁹ ხნ, შუო C. ²⁰ შეუთქს | შეუდგს B. ²¹ ხსლმ. 36, 8. ²² რამ. 1, 18. ²³ ეფეს. 4, 31—32. ²⁴ მათე 5, 5.

- A v თავნი ჩუენნი, ძმანო, ვნებთა მისგან შურისა, რაჟთა არა ზიარ / საქმისა მის ეშ-
მაკისა ვიქმნეთ და ვიპოვნეთ მის თანავე დაშვილ. რამეთუ უკუეთუ აშპარტავა-
ნი ეშმაკისა საშჯელსა მიეცემის, ვითარ არა მოშურანემან მიილოს სატანჯველი
იგი ეშმაკისათვის განწმადებული? რამეთუ ვნებამ, უძერესი შურისა, არღარა
აღმოეცენების სხუამ სულსა შინა კაცთასა, რომელი-იგი გარეგანთა მათ მცირედ 5
შეაწუხებებს და მომგებელისა მის მისისა პირველი და თვისი ბოროტი არს.
- C 153 რამეთუ ვითარცა გესლი რკინისა, ეგრეთვე შური სულსა მას, რომელსა თანა /
იყოს, განწლევს. და უფროსად, ვითარცა იქედნეთათვის იტყვან, ვითარმედ
გშობელთა მათთა საშოსა შეშპამენ და ესრეთ გამოვლენ, ეგრეთვე შური სულ-
სა მას, რომელმან იგი მუცლად-ილოს, განწლევს. რამეთუ შური მწუხარებამა 10
არს მოყუსისა კეთილთათვის, ამისთვისცა მოშურანესა არა ოდენს დააკლდებიან
- B 205 მწუხარებამა და ჭირი. რაჟამს-იგი განმრავლდის / ნაყოფითა ყანამ იგი მოყუ-
სისაჲ, შუებულ არს სახლი მისი, სიხარული არა აკლნ კაცსა მას. ესე
ყოველი აღმარობივებელ სენისა მის იქმნის და შეძინებამ წყლულებისა მის
მოშურნისაჲ. და არარაჟთა განყოფილ არს იგი კაცსა შიშუელსა, რომელსა 15
ყოველი ჩსრითა სცემდიან. უკუეთუ ვინმე მკნე არს, ანუ შუებულ, მოიწყლის
მისთვის მოშურნე. სხვსა პირი მხიარულ არს? — აჰა სხუამ წყლულებამა
მოშურნისაჲ. იგი ვინმე სულისა სათნოებითა მრავალთა უზეშთაეს არს? სიბრ-
ძნითა და სიტყუაკეთილობითა საქებელ არს? სხუამ ვინმე მდიდარ არს და
იყოფებინ წარმართებასა შინა წყალობითა გლახაეთაჟთა და დიდ არს ქებამა 20
- C v მისი შეწყალბებულთა მათ მიერ? — ესე ყოველი წყლულება / და სენ მო-
შურნისა იყენიან, რომელნი განაპებდიან გულსა მისსა. და ბოროტ იგი არს,
რომელ თქუმადცა ვერ ძალ-უენ, არამედ ქუე დადრეკილ არს და მკმუნვარე
და გულკლებულ და შეწუხებულ და წარწყმდებინ ბოროტისა მის მიერ. და
უკუეთუ ვინ ჰკითხის, პრეტუნენ გამოცხადებად განსაცდელისა მის და თქუ- 25
მად, თუ: მოშურნე ვარ და უკეთურ და შემაწუხებენ მეგობრისა / მის კეთილინი
- B v მაღ, სიხარულისა მისთვის ძმისა ჩემისა ვგოდებ და ვერ თავს-ვიდებ ხილვად
უცხოთა მათ კეთილთა, არამედ განსაცდელად მიჩნს მოყუსისა დღეკეთილობაჲ.
რამეთუ უკუეთუ ქეშმარტისა ენებოს თქუმად, ესე თქუას, რომელი-იგი არა
თავს-იდებს ერთისაცა ამათგანისა თქუმად, არამედ სენი იგი სიღრმეთა შინა 30
სულისათა აქუნ, რომელი განწლვენ შინაგანსა მისსა და შეშპამენ.
2. და არცა მკურნალსა მიიღებს სენისა ამის განკურნებად, არცა წამალსა,
რომელმანმცა ვნებამ იგი აჯოცა, დაღაცათუ სავეს არიან წერილნი წამლითა
154 ამის სენისაჟთა. არამედ ერ/თსა ოდენ ელინ ბოროტისა მის დასასრულსა, თუ
სადა ვინ იხილოს დაკემულთა, რომელთა-იგი ეშურებოდან. ესე არს საზღვარი 35
იგი სიძულილისაჲ, რაჟთამცა ნეტარებისა წილ საწყალობელად იხილად, რო-
მელსა-იგი ეშურებინ, და უბადრუკებასა შინა ყოველთურთ. მაშინდა მოდრ-
კის და მეგობარ არს, რაჟამს იხილის იგი მტირალი და მგლოვარე. და რაჟამს

1 ~ ძმანო თავნი ჩუენნი BC. შურისა] ბოროტისა C. 2 ვიქმნეთ C. დასვილ B.
3 მიილოს B. 4 ეშმაკითაც C. 5 აღმოიყენების C. 6 მის/მისთვის BC. არს—C. 11 კეთილო-
სათვის C. ამისთვის C. 14 შეძინებამ C. 16 მკნე C. მოიწყლის C. 17 მოშურნე C. 18 სო-
ტყუათა კეთილობითა C. 20 წარმართებულებასა C. 22 ბოროტი BC. 23 რომელ] რომელთა B.
ქუე C. მკმუნვარე B. მკმუნვარე C. 27 ხილვად] ხელდა C. 28 მიჩნს B. მიჩნს C. მიჩნს C.
დღეკეთილობა C. 32 მიიღებს C. ამის] მის BC. 33 სავეს C. 34 მის] ამის C. 35 მგლოვარე B,
მგლოვარე C.

იგი იხარებდა, არა უხაროდა მის თანა, ხოლო ეამსა მას ტირილისასა ტირნ და შეცვალეზასა მას ცხორებისასა ჰგოდებნ, თუ ვი/თარისაგან ვითარ შეიცვა- B 206
 ლა. არა თუ კაცთმოყუარებისაგან / და მოწყალებისა აღჰკოცს პირველსა მას A v
 შურსა, არამედ რაათამა უმეტესად ატკივნა გული მისი განსაცდელისა მის-
 5 თს. ყრმასა შემდგომად სიკუდილისა აქებნ და ბევრეულითა შესხმითა პა-
 ტიოსან ჰყოფნ, თუ ვითარ-იგი შეუნიერ იყო ხილვად და ვითარ კეთილად
 მოსწავლედ და ყოველსა ზედა მარჯუედ, რომლისადა, ამას რაა ცხორებასა იყო,
 არა ეთქუა სიტყუაჲ ტკბილი. უკუეთუ კულა იხილნის მრავალნი, ქებასა მას
 ზედა მიმავალნი, შეიცვალის კულად და მომკუდარსა მას ემუ/რებინ. ეგრეთ- C v
 10 ვე სიმდიდრეჲჲ მას მოყუსისასა შემდგომად დაცემისა აქებნ, სიკეთისა და
 ძალისა მისისათჳს შემდგომად სენთაგან განლევისა უკერნ. და ესრეთ, მყოფ-
 თა მათ მტერი არნ და წასრულთა — მოყუარედ.

8. რაადამცა იყო უკუედ სენისა ამის უძერეს? ხრწნილებამ არს ცხორე-
 ბისაჲ, წყლულებამ ბუნებისაჲ, მტერობამ ღმრთისა მიერ ჩუენდა მონიჰე-
 15 ბულთაჲ, წინაიდგომამ ღმრთისაჲ. რამან მოიყენან დასაბამი ბოროტთაჲ —
 ეშმაკი ბრძოლად კაცთა? არა შურმან-ა, რომლისათჳს / ცხადად მბრძოლ ღმრ- B v
 თისა ეწოდა, რამეთუ ემტერებოდა ღმერთსა უხუად მიმნიჰებლობისათჳს მი-
 სისა, რანელი ქმნა კაცსა ზედა? ხოლო ბოროტსა უყოფდა კაცსა, ვინათგან
 ღმრთისაჲ ვერ ძალ-ედვა. და კულად, ესეეთარისაჲვე მოქმედად კანცა გამო-
 20 ჩნდა, პირველი იგი მოწაჲმ ეშმაკისა, რომელმან ისწავა მისად შურისა და
 კაცისკლავაჲ — მოძმენი ესე ურჩულოებანი, რომელნი პავლეცა დიდმაჲ ერ-
 თად შეაერთნა და თქუა: „სავსენი შურითა და კაცისკლველობითა“^{1*}.

იხილეთ უკუედ, რაადამცა ქმნა მან? იხილა ღმრთისამიერი პატივი და შეი-
 25 წუა/შურითა და მოკლა პატივცემული იგი, რაათამცა / შურ-იგო პატივის- C 155
 მცემელსა მას ზედა, რამეთუ ღმრთისა ბრძოლად შეუძლებელ იყო და ძმისა A 130
 სიკუდილსა შთავარდა.

ვევტრადით, მანო, სენსა მას ღმრთისა ბრძოლისა მასწავლელსა,—კაცის-
 კლისა დედა, შერეენამ ბუნებისაჲ, უცნაურებაჲ თესებისაჲ, განსაცდელი
 ესე პირუტყული.

30 რად მწუხარედ ხარ, კაცო, რომელსა-ეგე არარაჲ ბოროტი გვირს? რად
 ებრძვი კეთილსა შინა მყოფსა მას, რომელსა შენი არარაჲ წარულებიეს? უკუე-
 თუ კულა კეთილსა-ცა გიყოფს და ჭერეთ / გშურს, არა შენსავე წარგებელსა B 207
 ეშურებია? ვითარი იყო საულ, რომელმან-იგი გარდამატებულებამ კეთილ-
 თამ მიზეზად ბრძოლისა დავითისა ყო? რამეთუ პირველად ემატებოდა მით
 35 და საღმრთოთა საგალობელითა სულისა მის ბოროტისაგან განერა რაჲ, ლა-
 ხურითა ენება განგუმერად ქველისმოქმედისა მის და მერმე, რაჲამს მკედ-
 რებითურთ მბრძოლთაგან მის მიერ განერა და სირცხვლისა მისთჳს გოლიათისა
 განთავისუფლდა, ვინათგან შესხმასა შინა ათი იგი ნაწილი ძლევისაჲ დავითს

1 იგი—C. 2 გოდებენ C. 7 მოსწავლემ C. და—A. მარჯუმ AC. 8 ეთქვს C. 12 წარსრულ-
 თა BC. მოყუარემ C. 13 რამეჲ BC. ~ უკუემ იყო C. 14 ღმრთისა მიერ} ლ^ა C. მონიჰებულთა C.
 15 რამანარა მან B. 16 ღმრთის B. 17 მონიჰებლობისათჳს C. 18 რომელ BC. 19 ესეეთარისა C.
 20 მოწაჲ B. 21 -კლავა BC. უმჯულოებანი C. პაულეცა|პეტრეცა C. ერთად—C. 22 შურით
 B. 23 ევტრადით B. მასკმას C. მბრძოლის C. 28 უცნაურობამ C. 29 პირუტყუებრძვი BC.
 32 გიყოფს ლაქიყოფდა A. 33 ეშურები B. ვითარ C. 36 განგუმერამ AB. მერმემ C.

C v ზედა. დადევს შემსხმელთა მათ, / ვითარმედ: „მოსრა დავით ბევრეული და საულ—ათასეული“¹, ამის ერთისა სიტყუსათჳს და წამებისათჳს ჳეშმარტებინა პირველად შეპყრობა და უცნაურად მოკლავა მისი ენება და მერმე დევნა უყო. და ესრეთცა არა დააცხრეო მტერობაჲ იგი, არამედ უუქანამსენელ განვიდა მის ზედა სამ ათასითა მკედრებითა და უღაბნოთა მიმოვიდოდა და ეძიებდა?². ხოლო უუქეთუშეცა ვინ ჰკითხა მიზეზი იგი ბრძოლისა მისისაჲ, განაღა თქუნამცა დიდნი იგი კეთილისმოქმედებანი მისნი? რომელი-იგი ყამსა მას, რომელსა სდევდა, მძინარე პოვა დავით, / რომელი-იგი მოსაკლველად მზა რყო / მტერისა მის მიერ მისისა, არამედ კუალად განერა, რაჲამს არა ინება მართლმან მან მის ზედა კელთა დასხმალ?³. და ამის კეთილისა მიერცა არა მოდრკა, არამედ კუალად ეძიებდა და სდევნიდა, ვიდრედა მეორედცა აპოვა დავითის მიერ ქუახსა შინა და მისი იგი სათნობება უბრწყინვალეს ყო და თჳსი უკუურებაჲ — განცხადებულ.

ძნიად დამგებელი მტერობაჲ არს შური. რამეთუ სხეთა სახითა მტერთა მოსდრეკენ კეთილისყოფანი, ხოლო მოშურნესა კეთილი ყოველიეე უშეტესად აღავზნებს; და რაჲომცა ფრიად პატიე-სცეს, უშეტესად შურს და უმძიმებს და უმწუხარებს არს, რამეთუ ჳეე/ლისმოქმედსა მას უშეტესად ეშურების, ვიდრედა მადლიერ არს.

C 156 რომელსა მკვესა არა წარჳედებიან ესევითარნი იგი ბოროტებითა? რომელსა ველურსა ველურებითა არა უშეტეს არიან? — ძალნი გაპოზრლითა დასწყნარდებიან, ლომნი შინაურ იქმნებიან ჩუეულებითა, ხოლო მოშურნენი კეთილთა მიერ უშეტესად განძუნდებიან.

B 208 4. რამან დაამონა ახოვანი იგი იოსებ?⁴* არა შურმან-ა ძმათამან? რომელ საკრეველებისაცა ღირს არს სენი იგი შურისა მა/თისაჲ, რამეთუ ეშინოდა აღსრულებისაგან სიზმართაჲსა და ამისთვის მონად მისცეს ძმაჲ თჳსი, ვითარმცა არა ოდეს შესაძლებელ იყო, რაჲათამცა თაყუანის-იცა მონაჲ.

A 131 არამედ მითხართ თქუენ, უუქეთუ სიზმარი იგი ჳეშმარტ არს, რამცა ღონე ეგებოდა, რაჲათამცა არა ადესრულთა თქუემული იგი? უუქეთუ კულა ტყუილი არს, რაჲათჳსდა ეშურებით შეცთომილსა მას? ხოლო აწ განგები-თა ღმრთისაჲთა გარდაიქცა სიბრძნე / მათი: რამეთუ საქმეთა მათ მიერ, რომლითა ჳგონებდეს დახარწვეად თაყუანისცემისა მისისა, მათ მიერ უფროსად გამოჩნდეს წინამძღუარ საქმისა მის. რამეთუ უუქეთუშეცა არა განსყიდულ იყო; არამცა შთასრულ იყო ეგუბტედ. / არამცა სიწმიდისა მიერ გულისტუ-მათგან ბოროტისა მის დედაკისათა მიცემულ იყო ბრძოლად, არამცა შვეკრომილი იყო საპყრობილედ, არამცა მეცნიერ ქმნულ იყო მსახურთა მათ ფარა-ოლსთა, არამცა ექმნა გამოცხადებაჲ იგი სიზმართაჲ, ვინამცა მიილო მთავრო-

¹ დასდევს C. ბევრეულითა B. ² ათასეულიათასეულითა თჳსითა B. ჳეშმარტისა C. ³ მერმე C. ⁴ ვინ—AB. იგი—C. განაღამცა თქუა C. ⁵ თქუამცა B. დიდი იგი—BC. ⁶ სდევნიდა C. მძინარე C. პოა B. მზა C. ⁷ ყოველი C. ⁸ პატიე-იცეს B, პატიე-სცეს C. შურის C. უმძიმესს უმძიმს BC. ⁹ უმწუხარესს მწუხარე B, მწუხარე C. ¹⁰ ველურობითა C. უშეტესად C. ¹¹ დაწყნარდებიან C. ¹² ახოვანი B. იოსებ B. შურმან ძმათამან-ა BC. ¹³ თაყუანის-იცა C. ¹⁴ ღონე B—C. ტყუელი C. ¹⁵ რაჲათჳს A. ¹⁶ სიბრძნე B. მათი—C. რლთა C. ¹⁷ თაყუანის-იცა C. ¹⁸ არცამცა C. არცამცა C. ¹⁹ არცამცა C. ²⁰ ქმნილ B. არამცა მეცნიერ ქმნულ იყო მსახურთა მათ ფარაოლსთა—C ფარაულსთა B. ²¹ არცამცა C. გამოცხადებაჲ განცხადება C. იგი—B. ვინამცა C. მოელო C.

ბაი ეგვპტისაჲ, და ნაკულევეანებისათჳს იფქლისა შთავიდეს / მუნ ძმანი მის- B v
ნი და თაყუანის-იცა მათ მიერ.

მივედ სიტყუთა დიდისა მის შურისა მიმართ და დიდთა ზედა ქმნილისა,
რომელი-იგი იქმნა უკეთურებისა მიერ ჰერიათაჲსა ქრისტეს ზედა მაცხოვრი-
სა. რამეთუ რაჲსათჳს ეშურებოდეს მას? — სასწაულთათჳს. ხოლო რანი იყე-
ნეს სასწაულნი იგი? — ცხობრბაჲ კაცთაჲ. გამოიზრდებოდეს მშვიდნი და გა-
მომზრდელსა მას ეშურებოდეს; აღდგებოდეს მკუდარნი და აღმადგინებულსა
მას ბოროტნი იგი მტერებოდეს; ეშმაკნი განისხმოდეს და გამსხმელისა მის-
თჳს ბოროტსა იტყოდეს; კეთროვანი განწმდებოდეს, მკელობელნი ვიდოდეს,
10 ყრუთა ესმოდა, ბრმანი ხედვიდეს — და იგინი ქველისმოქმედსა მას სდევნი-
დეს. და უკუანაჲსკნელ სიკუდილად მისცეს მომცემელი ცხობრბისა და ჰკუ-
ემდეს განმათავის/უფლებელსა კაცთასა და დაშვიდეს მსაჯულსა მას სოფლი- C 157
სასა.

ეგრეთ ყოველსა ზედა მიიწია ბოროტი იგი შურისაჲ / და ამით ერთთა A v
საჰურველითა დასაბამითგან სოფლისაჲთ უწყყის და ყოველთა მოსწყლავს და
დასცემს მტერი იგი ცხობრბისა ჩუენისაჲ ეშმაკი, რომელსა-იგი უხარის წარ-
წ/ყმედასა ზედა ჩუენსა, რომელი დაეცა შურისა მიერ და ჩუენცა მითვე ენები- B 209
თა დაგუენა მის თანა.

ბრძენი იყო უკუე იგი, რომელი კაცსა თანა მოშურნესა ჰამადცა არაეის
20 უბრძანებს* და ჰამისა მის მიერ ყოველსავე ცხობრბისა ზიარებასა მოას-
წავეებს. რამეთუ ვითარცა აღვილად დასაწუველსა მას ნიეთსა შორს ცეცხლი-
საგან დადებად ვისწრაფით, ესრეთ ჯერ-არს მოშურნეთა ზიარებისა და უბ-
ნობისაგან სიელტოლად, რაჲთა გარეგან ისართა მათ შურისათა ეიქმნეთ. რა-
მეთუ არცა თუ სხუთა სახითა მოიწევის შური თუნიერ თესებისა, რამეთუ
25 სიტყუსაებრ სოლომონისა შური კაცისაჲ მოყუსისაგან მისისა არს*. რამეთუ
ესრეთცა არს: და არა ეშურების მეგვებტელსა ჰრომი, არამედ თითოეული
თესსა ნათესავსა და თესთა ნათესავთა შორის არა / უცნაურთა, არამედ რო- C v
ნელთა იცნობდეს, და მეთცნაიერთაგან — მახლობელთა მათ და მოზიარეთა
მისთა და ტომთა და მათცა მოჰასაკეთა, უმეტესად და-ძმათა. და ვითარცა მკა-
30 ლი თჳსი სენი არს იფქლისაჲ, ეგრეთვე შური სენი არს მეგობრისაჲ. ესე
ოდენ საქებელ არს მის ბოროტისაჲ, რამეთუ რაჲზომცა ფიცხლად აღიძრას,
უბოროტეს არს მოჰვე/ბელისა მის მისისა. რამეთუ ვითარცა ისარნი, ფიც- B v
ხლად მიმავალნი, რაჲამს მტკიცესა რასმე და წინააღმდგომსა ნიეთსა ეცნენ,
მიმავლინებელისა მიმართვე მიიქცევიან, ეგრეთვე აღბრვანი იგი შურისანი
35 არარას აენებენ, რომლისა მიმართ იყენენ, არამედ თუთ მოშურნისა მის / A 132
წყულულბა იქმნებიან. რამეთუ ვინ სადა წუხილითა თესითა დააკლო კეთილთა

2 თაყუანის- C. 3 მიედ სიტყუთა C. 4 ქრისტეს BC. მაცხოვარსა B. 6 გამოიზრდებ-
ოდეს BC. 8 განსხმელისა BC. 9 კეთროვანი B. და მკელობელნი B. 10 ესმოდა + და BC.
3ხედვიდეს C. 12 დასკიდეს B, მჭედეს C. 14 ეგრეთ] ესრეთ BC. 15 მოსწყლავს C. 16 ცხოვრე-
ბისა C. ჩუენისა B. 18 ბრძენ BC. არავეს/არა C. 21 მას—C. 23 გარეგან ისართა (αὐτὸν ἐξέλαβ) გარეგ-
ნით კართა A. 24 თუნიერ B. 28 თუთელი C. 27 თესსა ნათესავსა] თესისა ნათესავისა C. თესთა
ნათესავთა] თესსა ნათესავსა BC. უცნაურსა A. რომელსა C. 28 მათქმისთა C. და 2°—A.
29 მკალისამკალი C. 30 მეგობრობისა B. 32 მის—B. 34 მიიქციან C. აღბრვაჲ იგი შურისაჲ C.

1° იგავ. 23,6. 2° ეკლეს. 4,4.

მათ მოყუისათა? არამედ უფროსად თუსა თავსა ავნის დაშვილი მწუხარებითა მით.

- და კულად, გუელთაცა უძერეს შერაცხილ არიან ვიეთგანმე მოშურნენი, რომელნი იტყვან, ვითარმედ: გუელნი კბენითა შეიღებენ გესლსა, დაცემული იგი მცირე-მცირედ დალპების, ხოლო მოშურნენი თულთა მიერცა 5
- C 158 ანებენ, ვიდრე კორცნი, შეებულნი და შეენიერნი, დადნებიან ხედვითა მოშურნეთათა და სიკეთე იგი განილევის, რამეთუ გესლი გამოვალნ თულთა მათგან მოშურნეთა და, ვითარცა მდინარე, სიკეთესა მათსა წარიღებნ და განჰრყუენინ და ხრწნილებად მისცემნ.
- B 210 ხოლო მე სიტყუასა ამას გარე-მივაქცევ და ურწმუნოდ მაქუს, / ვითარცა ზღაპარი და დღათა მიერ უგუნურთა შემოღებული. არამედ ამას ვიტყუ, ვითარმედ კეთილის მოძულეთა ეშმაკთა, რაჟამს პოონ გონება, შემწუნარე- 10
- ნელი მათი, მაშინ ყოვლით კერძო იქმარებენ მას ნებისაებრ თუსსა, ვიდრე- 15
- და თულნიცა იგი მოშურნისანი სამსახურებელად ნებისა მათისა იქმარნიან. აჲ უჟუე არა გეშინისა მონებასა ეშმაკისა შესლვად, უკეთურისა მის და 15
- ბოროტისა და შეიწყნარებ ბოროტსა მას, რომლისა მიერ იქმნები მტერ მათ- 20
- და, რომელთა შენდა ყოლადვე არააად ევნოს და მტერ სახიერისა მის და უშურველისა ღმრთისა?
5. ვევეტროდით, ძმანო, ბოროტისა ამისგან უჯეროდას. ესე გუელისა მის სწავლაა არს, ეშმაკისა მიერ მოპოვნებული, მტერისა მიერ დათესული. წინ- 20
- C V დი ჯოჯოხეთისა და / დამაყენებელი ღმრთისმსახურებისა, / გზად გეპენიად 25
- A V მიმყვანებელი, გამოამაყუებელი სასუფეველისა.
- ხოლო პირითაცა ვიდრემე საცნაურ არიან მოშურნენი: რამეთუ თულთი მათი კმელ არს და უნათლო, დაწუნი მათნი მკმუნვარე და დამდნარ, წარბნი 25
- B V მათნი დამდაბლებულ, / სული მათი ვნებითა მით შემოღუეულ, კემშარიტებისა იგი სამშჯავროა არა აქუს საქმეთა ზედა. არა არს საქმე მათი სათნოებითა საქმებლ, არცა ძალი სიტყუასა პატიოსნებითა და მდლითა შემკობილი, არცა სხუად რაიმე საშურველთა და სანატრელთაგანი. არამედ ვითარცა ორბნი მწორებისა მიმართ მივლენ, რომელნი-იგი მრავალთა სურნელთა და შეენიერთა ადგილთა თანა-წარჰკვდებიან და სიმყრალესა მას ზედა მივლენ, და ბუზნი 30
- მრთელთა მათ ადგილთა თანა-წარჰკვლენ და წუთხისა მიმართ და დამპლისა კორცისა მივლენ, ეგრეთვე მოშურნენი ბრწყინვალეებათა მათ ცხორებისათა და სათნოებათა სიდიდესა ყოლადვე არა მიჰხნევენ და ხნენშთა მათთუს 35
- C 159 ისწრაფიან და მათ ხედვენ; და უკუეთუ იხ/ილიან სადა შებრკოლებულად რასმე ზედა, რომელსა-იგი ეშურებოდიან, ვითარ-იგი იქმნების კაცთა შორის შებრკოლებად, იგი განაქიჟიან და მის მიერ ჰნებუენ წოდებად სახელი კაცისა და მის. ვითარცა მანქანანი იგი მხატვარნი, რომელნი სიმრუდისაგან

1 მათ—C. დასილი B. 2 და—C. უძერესად C. 3 მცირედ-მცირედ BC. 4 სიკეთე B. 5 მათთაგან B. მდინარე C. მათსაქისსა C. 6 ჰრწნილებად B. 7 გარე- C. 8 პოონ C. 9 იგი—C. სამსახურებელად C. 10 ვიეტროდით B. მისგან C. 20 ეშმაკთა BC. 21 და—BC. 22 ვიდრემე-ვითარ მე BC. 23 მკმუნვარე B, მკმუნვარე C. 24 შემოღუეული C. 25 საქმე C. 26 სიტყუასა C. მდლითა/მდლობითა C. 27 სულელთა C. 30 მას—C. 31 მრთელთა/მრავალთა C. თანა-წარჰკვლენ/წარჰკვლენ C. 32 მბრწყინვალეებათა C. 33 სიდიდესა/სიმდიდრესა C. მიხედვენ B. ჰხედვენ C. 34 ვითარ-იგი/ვითარმედ იგი B.

- ცხრისა, ანუ სხვა რადასანე ასოდა, გინა / წყულებისა, რომელი ანუ ბუნე- B 211
 ბით არნ, ანუ მოწვენულ, მისგან დაისწავლიან სახენი იგი აღწერადთან, A 133
 ეგრეთ არიან ესენი ბოროტ, ზე/ნეშისა მიმართ მიდრეკისათს საქებელსა მას
 განავლებენ და მახლობელითა მით ბოროტითა სათნოებასა შეასმენენ, რამეთუ
 5 მკნესა სახელ-სდებენ ამპარტავანად და დაწყნარებულსა — უღმობელად, მარ-
 თალსა — უწყალოდ და ბრძენსა — უკეთურად და დიდად შეუნიერსა ვითარ-
 ცა ამაოდა შეასმენენ, ზოლო უხუსა — ვითარცა უძღვება და კეთილად გან-
 მგებელსა — ვითარცა ძვრსა. და ესრეთ, ყოველივე სახმე სათნოებისა არა
 10 შეუძლებელ არს მათ მიერ წინააღმდეგომისა მიმართ ბოროტისა შეცვალება.
 რაჲ არს უკუე? ძაგებასა ამას ზელა და შესმენასა ბოროტისასა დავასრუ-
 ლოთ-ა სიტყუად ჩუენი? არამედ / ესე ვითარცა ნახევარი არს კურნებისა. C v
 რამეთუ ჩუენებაჲ სნეულისადა სენისა მის სიდიდე, რაათა ღირსად ზრუავიდის
 მისთვის, არა უკმარ არს; ზოლო აქამომდე დატევებაჲ სნეულისა და არა თხრო-
 15 ბაჲ მისდა, თუ ვითარითა სახითა მოვიდეს სიმრთელედ, ესე / ფრიად უჯერო B v
 არს. რაჲ ვთქუა უკუე, ვითარ არა შთავევარდეთ სენსა მას პირველითგან, ანუ
 უკუეთუ შთავევარდეთ, ვითარ განვერნეთ?
 პირველად უკუე, რაათა არარაჲ საქმეთაგან კაცობრივთა დიდად შეგუე-
 რაცხოს: არცა სიმდიდრე სოფლისაჲ, არცა დიდებაჲ იგი წარმავალი, არცა სი-
 20 კეთმე გუამისაჲ, რამეთუ კეთილისა საზღვარი არა წარმავალთა ამით საქმეთა
 შინა არს, არამედ საუკუნეთა მათ კეთილთა მიმართ წოდებულ ვართ. რამეთუ
 მდიდარი არა საშურველ არს სიმდიდრისათს, არცა დიდებული იგი — სიმდი-
 25 დრისათს პატეიისა / მისისა, არცა ძლიერი — ძალისათს კორცთაჲსა, არცა A v
 ბრძენი — სიტყუაკეთილობისათს, რამეთუ ესე ყოველი ქურჭელი არიან
 სათნოებისანი, რომელთაცა კეთილად იქმარნენ და არა / თუ თვთ ამით თავსა C 160
 30 შინა მათსა აქუს ნეტარებაჲ. რამეთუ რომელმან ბოროტად იქმარნეს ივინი,
 საწყალობელ არს, ვითარცა რომელმან-იგი მახული, რომელი მიიღის ბრძოლად
 მტერთა, ნეფსით მოიკლას მის მიერ თავი თსი. უკუეთუ კულა კეთილად ვინ
 და ჭეროვნად იქმარ/ნეს ივინი და მნმ იყოს ღმრთისა საქმეთა და არა თსი-
 35 სა განსუენებისათს დაიუნჯებდეს, ესევეთარი იგი საქებელ და საყუარელ B 212
 არს სამართლად ძმთმოყუარებისა მის და სხუათა თანა ზიარებისა მისისა.
 კულად, უკუეთუ ვინ სიბრძნითა მაღალ იყოს დ სიტყუთა ღმრთისაჲთა
 პატეიეებულ და გამოთარგმნელი არს საღმრთოთა სიტყუათაჲ, ნუ ებურებნი
 40 ესეთითარსა მას, ნუცა გუნებაჲს დღეს დიდებებაჲ წმინდათა მათ სიტყუათა
 მეტყუელისაჲ, უკუეთუ მაღლითა ღმრთისაჲთა შეწყნარებაჲ და სარგებელი
 35 მსმენელთაჲ მათ იქმნებოდის. რამეთუ შენი არს კეთილი იგი და შენდა მონი-
 კებულ არს ძმისა მის მიერ ნიჟი იგი სწავლისაჲ, უკუეთუ ინებო შეწყნარებაჲ.
 რამეთუ წყაროსა მცენარესა არავინ დაპყოფს და ბრწყინავნ რაჲ მზმ, არავინ
 დაიყვინს თუალნი, არცა მათ ეშურ/ების, არამედ თავისა თსისათს ილოცავს, C v
 რაათა მარადის მიმღებელ მათდა იყოს. ზოლო რაჲამს სიტყუად სულიერი ეკ-

1 ანუ 2²—C. 2 მოწვენულ—არს C. დაისწავლიან B. 3 ხენშეშებისა C. 5 ამპარტავანად B.
 7 კეთილადქლ—B. 8 სახე B. არაჲ A. 10 ბოროტისა A. დავასრულოთ C. 12 ჩუენებაჲ
 (τὸ θεῖναι) ჩუენუებაჲ C. სიდიდმ C. 13 აქამომდმ C. თხრობად C. 14 სიმრთელად A.
 15 შთავევარდეთ/შევევარდეთ C. 18 სიმდიდრმ C. სოფლისა A. სიკეთე B. 24—ამით თვთ C.
 თათა შინა მათთა C. 25 ივინი/ივი C. 26 მილო BC. 27 ნებსით C. მოიკლა C. 28 მნე B.
 29 დაუნჯებდეს B. 31 სიტყუათა საღმრთოთა B. სიტყუათა C. 32 მის—A. 33 მზე B.
 39 სიტყუაჲთ ივი C.

- ლესისა შინა აღმოეცენებოდის და გულისაგან წმიდისა მადლითა სულისა
 B v წმიდისადა აღმოდრიდის, არა მიუპყრობ-ა ყურთა სიხარულით? / არა მადლო-
 A 134 ბით / შეიწყნარებ-ა სარგებელსა მას? არამედ გატყვივნებს ქებაჲ იგი მუნ მყო-
 ფთაჲ, რომელნი მეტყუელსა მას აქებდიან და გინა, რათამცა არა ვის ერგე-
 ბოდა და არცა ვინ აქებდა. რაჲ სიტყუაჲ ვის აქუნდეს ამისთვის წინაშე მსაჭუ- 5
 ლისა მის გულთა ჩუენთაჲსა, რამეთუ ბუნებით კეთილად წოდებჲა სათნოები-
 სა და სიკეთისა სულიერისაჲ ჯერ-არს?
- ხოლო რომელი სიმდიდრითა გარდაჩეულ იყოს და ძლიერებასა ზედა
 ზუაობედეს და სიკეთესა გუამისასა, უკუეთუ რომელი-იგი აქუნდეს, კეთილად
 იქმარებდეს, ჯერ-არს სიყუარული მისი, ვითარცა ზოგადი ყოველთაჲ ქურ- 10
 ქელი ამის ცხორებისაჲ აქუნდა, რაჲამს-იგი კეთილად იქმარებდეს და საჯმრი-
 თა უშურველ იყოს ყოველთა მიმართ, რომელთა უქმედეს და გუამითა თჳსითა
 კეთილად ჰმსახუ/რებდეს უძლურთა და ყოველივე მონაგები მისი არა უფ-
 რომსად თჳსად შეერაცხოს, ვიდრეღა გლახაკთაჲ. ხოლო რომელი არა ესრეთ
 იყოს ამთ საქმეთა შინა, უფრომსად წყალობაჲ ჯერ-არს მისი და არა შური. 15
 რამეთუ უდიდესნი მიზეზნი ჰქონან ბოროტისა მიმართ, რამეთუ ესე არს
 მრავლთა განზნაღებულთა წარწყმედაჲ. რამეთუ უკუეთუ სიმდიდრე საგ-
 B 213 ზალ წარწყმედისა ექმ/ნების მას, საწყალობელ არს მდიდარი იგი და არა სა-
 შურველი: უკუეთუ კულა შემწე სათნოებისა არს სიმდიდრე იგი, არღარა
 აქუს მუნ შურსა ადგილი, ვინაითგან სარგებელი მისი ზოგადი არს ყოველთაჲ, 20
 გარნა თუ ვინმე სიმრავლეთა მით უკეთურებისადა თაჳს-ცა თჳსსა ეშურებო-
 დის კეთილთა მათთჳს.
- და ყოველთურთ უკუეთუ გონებითა შენითა აღჰმალდე კაცო-
 ბრიეთა საქმეთაგან და ჰეშმარიტსა მას კეთილსა და საქებელსა მიხედნე,
 რამანღა დაგარწმუნოს შენ განხარწნადთა მათ და ქუეყანისა საქმეთაგანისა რაჲ- 25
 სამე ჰანატ/რელად და საშურველად შეერაცხება? / ხოლო რაჲამს ესრეთ იყო
 A v და არა საკრველად გიზინდენ სოფლისა ამის საქმენი, ვითარცა დიდნი რამე
 C v დიდებულებანი, შეუძლებელ არს, თუმცა სადა გეუფლა შენ შური.
- უკუეთუ კულა დიდებისათჳს სურვიელ ხარ და გნებავს უზეშთაეს მრ-
 ვალთასა ყოფაჲ და ამისთვის არა თაჳ!-იღებ უთარესობასა (რამეთუ ესეცა 30
 გულისსიტყუაჲ დიდი მიზეზი არს შურისა მიმართ), ისმინე ჩემი და მე გი-
 რუნეო შენ დიდებდა, რომლისა მიმართ სურვიელ იყო: შეცველ პატივისმო-
 ყურებდა ეგე შენი მოგებისა მიმართ სათნოებათაჲსა, რამეთუ ნუ გნებავს
 E v დიდებამ ქუეყანისაჲ და სიმდიდრე სოფლისაჲ, რამეთუ ესე / არა შენსა კელ-
 მწიფებასა შინა არს. არამედ იყავ შენ მართალ, წმიდა და ბრძენ, მკნე და 35
 მოთმინე ლუაწლთა მათ შინა ღმრთისმსახურებისათა. რამეთუ ესრეთ თაჳიცა
 შენი აცხოვნო და უზეშთაესთა მათ კეთილთა ზედა უზეშთაესიცა დიდებამ
 მოიგო. რამეთუ სათნოებაჲ ჩუენსა კელმწიფებასა შინა არს და შესაძლებელ
 არს მოგებამ მისი ყოვლისა მიერ მოსწრაფისა, ხოლო სიმდიდრე და სიკეთემ
 გუამისაჲ და ძალი და დიდებამ კაცთაჲ არა ჩუენსა კელმწიფებასა შინა არს. 40

⁴ გინა|გინდა B|—C. არა| არცა BC. ⁵ არცამცა C. ვინ—C. ⁶ მის—C. ბუნებო (უნძესე)|
 გონებო C. წოდებამ+ არს C. ⁷ ჯერ-არს—C. ¹¹ რაჲამს-იგი B. კეთილად|კულად A. ¹⁶ რამე-
 თო|ადა BC. ¹⁷ სიმდიდრე C. ¹⁹ შემწეს სათნოებისა C. სიმდიდრე C. ²⁰ შურისა B. ²³ აღჰმა-
 ლდეს C. ²⁴ მიხედნე, A, მიხედნე C. ²⁵ რასმ C. ²⁸ საშურველად|საშუებელად C. ²⁷ გიზინ-
 დეს C. დიდი C. ²⁸ დიდებულებანი—BC. ²⁹ ~ მრავალთასა უზეშთაეს C. ³² მიმართ|მიერ C.
 შეცველ C. პატივისმოყურებოდა B. ³⁴ სიმდიდრე C. ³⁵ და 1° —C. |მკნე C. და მოთმინე—C.
³⁶ მოსწრაფებისა BC. სიმდიდრე C. სიკეთე B.

აწ უკეთეთ სათნოებთა უზეშთაიციკა კეთილი არს / და მტკიცეცა და აღ- C 162
სარებელი აქუს ყოველთა მიერ პატივი, მას ვსდევდეთ, რომლისა მოგებთა
სულისა მიერ, რომელი არაწმიდა იყოს სხუთა მათ ვნებთაგან და უფროსად
ყოვლისა შურისაგან, შეუძლებელ არს.

5 6. არა ხედავ-ა, რაბამი ბოროტი არს ორგულეობა? იგიცა შურისა ნაყო-
ფი არს. რამეთუ ორკეცობა წესისაჲ, უფროსს ყოვლისა, შურისაგან იქმნე-
ბის / კაცთა შორის, რაჟამს-იგი ღიძულილი სიღრმეთა შინა ჭულისათა აქუნდეს A 135
და გარეგანსა სახესა სიყუარულითა შეღებულად აჩუენებდენ, მსგავსად ზღუა-
სა შინა დაფარულთა მათ / კლდეთა, რომელნი მცირედითა წყლითა დაფა- B 214
10 რულ არიან და უცნაურად საცთურ ექმნებიან განუქრძალველთა.

გულისკმა-ვყოთ უკუე, ვითარ აღმოცენა ამის ვნებისა მიერ ჩუენ ზედა
სიყუდილი, ვითარცა წყაროსა მიერ, დაცემაჲ კეთილთაგან, უცხოყოფაჲ
ღმრთისაგან, მცნებთა ურჩებთა და განრყუნაჲ ყოვლისავე კეთილისაჲ. და
ვისწოთ სიტყუაჲ იგი მოციქულისაჲ, რამთა „არა ვიყვენთ ამპარტავან, ურ-
15 თიერთას მოლაღე, ურთიერთას მოშურნე“^{1*}, არამედ უფროსად „ტკბილ,
სახიერ, / მიმბაღლებელ ურთიერთას, ვითარცა-იგი ღმერთმან მომბაღლა ჩუენ C v
ქრისტე იესუმს მიერ, უფლისა ჩუენისა“^{2*}, რომლისაჲ არს ღიღებთა და სიმ-
ტკიცე თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუენითი უკუ-
ნისამდე, ამენ.

20 IX. /თქუმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისი სიტყუსა მისთვის C 113v
ლუკადს სახარებისა, რომელი იტყუს მდიდრისა მისთვის, ვითარამდე:
„დაპარჯენ საუნჯენი ჩემნი და უდიდენი აღვაშენენ“^{3*} და
ანბაპრებისათს

1. ორკერძო არს სახმ განსაცდელთაჲ: რამეთუ ანუ ჰირნი იგი მოიწევიან
25 გამოსაცდელად გულისა, ვითარცა ოქროჲ რაჲ გამოიცადის ცეცხლსა შინა, და
მოთმინებოსა მიერ სიკეთესა მას მისსა გამოაჩინებენ, ანუ თუ კუალად შეუბა- B v
ნი იგი ამის სოფლისიანი განსაცდელ ექმნიან მრავალთა. რამეთუ სწორად ძნელ
არს ძნელოვანთა შინა საქმეთა მოუწყლველად დამარხებაჲ სულისაჲ და ღიღ-
ბულებასა შინა არა აღზუენებთა და უკეთურებთა მისლგაჲ.

30 ხოლო პირველისა მის სიტყუსა განსაცდელთასა სახმ / არს ღიდი იობ, A v
უძლეველი იგი მოღუაწე, რომელმან ყოველივე ბრძოლაჲ ეშმაკისაჲ, ვითარცა
მდინარისა სიმძაფრმ, შეურყეველითა გულითა და შეუშფოთველითა გონები-
თა შეიწყნარა და რამზომ-იგი მტერი ჰგონებდა ღიდა და უძლეველთა გან-
15 იაცდელთა მოწევენად მის ზედა, ესეზომად იგი უზეშთაეს მათ ყოველთასა იქ-
მნა.

PG, 31 გვ. 261-277.

¹ უკუეთუ უკუე B. მტკიცეცა C. აღსარებული BC. ² უფროს BC. ³ ჰხედავ C.
⁴ ორკეცობა C. ⁵ აჩუენებლან C. ⁶ გულისხმა- C. უკუეუკუეშო. C. ⁷ ვისწავით C.
⁸ მოლაღ C. მოშურნე C. ⁹ ქმ C. ჩუენისა-A. სიმტკიცე C. ¹⁰ ან ABC. ¹¹ წმიდისაჲ
და ნეტარისა BC. ღიდისა ბასილისა B. ¹² დაერღენ C. აღვაშენენ C. ანგარებისათს +
თავი ვ, გკნ მშო C. ¹³ სახე B. ¹⁴ გამოცადის B. ¹⁵ მას-B. თუ-B. ¹⁶ ექმნიან C.
¹⁷ ძნელოვანთა B. ¹⁸ აღზუენებთა B. ¹⁹ განსაცდელთა C. სახე B. ²⁰ მოღუაწე C. ²¹ მდი-
ნარეთა C. სიმძაფრ B. ²² მისმას A. უკლთასა C.

^{1*} გალტ. 5,26. ^{2*} ეფეს.4,32. ^{3*} ლუკა 12,18.

- C 114 ხოლო შეუებისაგან სოფლისა მომა/ვალთა განსაცდელთაჲ სახენი სხუანიცა მრავალნი არიან: და ერთად, ესე მდიდარი, რომლისათჳს აწ აღმოვიკითხებთ, რომელსა-იგი რომელიმე აქუნდა სიმდიდრე და რომელსამე მოელოდა, ვინათგან კაცთმოყუარებმან ღმერთმან პირველთაგანვე უგუჳურისა მის გონებისა მისისათჳს არა დასაჯა იგი, არამედ მარადის სიმდიდრესა ზედა სიმდიდრესა 5
- B 215 მისცემდა, რამათჳცა ვა/ნაძლო იგი ოდენმე და ესრეთ სული მისი უხუხუხად და მიცემად სხუთა მოიყვანა. ამისთვის იტყუს, ვითარმედ: „კაცისა ვისმე მიღღრისად ნაყოფიერ იყო ქუეყანაჲ და იგონებდა თავსა შორის თჳსსა, ვითარმედ: რა-ნე ვყო? დავარღუნე საუჩუენი ჩემნი და უდიდესნი აღვაშენნა“¹.
- ხოლო რამასათჳს ნაყოფიერ იქმნა ქუეყანაჲ კაცისაჲ მის, რომელსა არცა 10
- ერთისა კეთილისა ქმნაჲ ეგულებოდა ნაყოფიერებისა მიერ? გარნა ამისთვის, რამთა უმეტესად გამოჩნდეს ღმრთისა სულგრძელებად, თუ ვითარ ესევეითართაცა ზედა მიიწევის სახიერებაჲ მისი, რამეთუ: წუჳს მართალთა ზედა და ცოდვილთა და აღმოაბრწყინებებს მზესა თჳსსა ბოროტთა ზედა და კეთილთა². ხოლო ესევეითარი ესე სახიერებაჲ მისი უმეტესსა საშუაელსა/მოაწევს 15
- A 136 უკეთურთა ზედა, რამეთუ მოაწია წუჳმად ანგაპრთა მათ ჳელთა მიერ მოკწულსა მას ქუეყანასა; მოსცა მუჳ აღმოცენებად/თესლისა მის და განმრავლებად ნაყოფთა მათ მრავალწილად. და საქმენი ღმრთისანი ესევეითარნი არიან: სიკეთე ქუეყანისაჲ, ჰაერთა შეზავებულნი ბუნებანი, თესლისა უშურველობად, კართა 20
- B v შეწევენად და სხუანი იგი საქმენი, რომელთა მიერ/ნაყოფიერ იქმნების ნამუშავეი. ხოლო ვიხილნეთ, თუ კაცისა მის საქმენი კჳალად ვითარნი არიან? სიმწარე გონებისაჲ, კაცისმოძულეობად, უწყალოებაჲ. ამას ესევეითარსა იქმონდა მოსაგებულად ჳეღისმოქმედისა მის: არა მოიჯენა ზიარი იგი ბუნებაჲ, არა ჳერ-იჩინა ნამეტნავისაჲ მის გლახაკთადა მიცემად, არარად შეჰკარცა 25
- ყოლადვე მცნებდა იგი, რომელი იტყუს, ვითარმედ: „ნუ უგულბებლს-ჰყოფ კეთილისყოფად ნაყოფლევანისა“³ და: „წყალობად და სარწმუნოებაჲ ნემცა მოგაკლდებიან“⁴. და: „უნეტუდ მშვიერთა პურსა შენსა“⁵. და ყოველნივე წინაჲსწარმეტყუელნი და მოძღუარნი ღაღადებდეს და არა ისმენდა მათსა, არამედ საჭურჭლენი მისნი განსქდებოდეს, შეიწრებულნი სიმრავლისა/მისგან მათ შინა მდებარეთაჲსა. ხოლო ანგაპრი იგი გული არა განძღე- 30
- C 115 ბოდა, რამეთუ მარადის ახალსა მას ძუელთა ზედა შესძინებდა და წლითიწლად შეძინებოდა სიმდიდრესა მას განამრავლებდა; და ესრეთ უღონობასა მას შინა იწროსა შთავარდა, რამეთუ ძუელისა წარგებაჲ ანგაპრებისაგან ვერ 35
- B 216 ძალედვა და შეწყნარებდა ახლისა მის ვერ კმა იყო/სიმრავლისათჳს მათისა. ამისთვისცა აღუსრულებელ იყვნეს განზრახვანი მისნი და დაუსრულებელ ზრუნვანი, რამეთუ იტყოდა: რაჲ ვყო? ვინ არა სწყალობდეს ესევეითარსა მას და ესრეთ წარტყუენულსა? უბადრუკ არს იგი ნაყოფიერებისა მისგან, საწყალობელ არს კეთილთა მათთვის, მის თანა მყოფთა, უსაწყალობელეს მო- 40
- A v მაგალთა მათთვის. არა თუ ნაყოფსა მოართუამს მას ქუეყანად, არამედ სულთქუმათა აღმოუცუნებს; არა თუ სიმდიდრესა შეჰკრებს, არამედ ზრუნვათა

¹ სიმდიდრე C. ² 7 მდიდრისა B. ³ დაეარღუნე C. აღვაშენნე C. ⁴ 11 მის მიერ B. ⁵ მზე B.

¹⁰ სიკეთე B. ²⁰ და—AB. ²² სიმწარე B. კეთილმოძულეობა B. ²⁴ ნამეტნავისა C. მიცემად B.

²⁸ განსთქდებოდეს C. ³⁰ მათგან AC. ³² უღონობასა B. ³³ ~ შთავარდა იწროსა B. წაგება B.

³⁴ მის—C. ³⁶ ვყო BC. ³⁷ ნაყოფიერობისა B. ³⁸ სულთქუმასა C.

¹ ლუკა 12,16,18. ² მათე 5,45. ³ იგავ. 3,27. ⁴ იგავ. 3,3. ⁵ ესაი 58,7.

და მწუხარებათა და უღონობებასა ბოროტსა; შემსგავსებულად გლახატასა გოდებს. ანუ არა ამასვე სიტყუასა იტყუსა— სიგლახაკითა შეიწრებულო/ცა, ვითარმედ: რაი ვყო? სადაიძო მოვიგო საზრდელი, ანუ სამოსელი? ეგრეთვე მდიდარი იტყუს, ელმის გულსა მისსა, შეიქმების ზრუნვისაგან. რამეთუ რომელი სხუთა ახარებს, იგი ანგაძრსა განპლევს, რამეთუ არა უხარის ამისთვის, რომელ ყოველინვე საუნჯენი მისნი სახეე არიან, არამედ უწერტს სულსა მისსა განმრავლებამ იგი და გარდაცემამ სიმდიდრისა, რომელი-იგი გარდაიხთვეთის საუნჯე/თგან. წუხს, ნუუუუე გარეგანთა მიმართ მიიწიოს გარდაცემული რგი და კეთილისა რამსამე მიზეზ ექმნას ნაკლულევანთა. და ვნებამ იგი სულსა მისისა, ვითარცა ვპკონებ, ნაყროვანთასა მსგავს არს, რომელთა ურჩიეიეს უფრომად განხეტქამ ქამითა, ვიდრეა ნეშტთამ მათ გლახაკთადა მიცემამ

2. გულსქმა-ყავ, მ კაცო, მომცემელი იგი. მოიქსენე თავი შენი, თუ ვინ ხარ, ანუ რამსა განმგებელ, ანუ ვის მიერ მოგიღებინეს, რამსათუს უპატიონსნეა სხუათასა იქმენ? სახიერისა ღმრთისა მსახური ხარ, მნმ შენ თანამონათა ზედა, ნუ ყოვლისაივე მუცლისათუს შენისა გნებავს დამარხვად, ვითარცა უცხოთათუს, განიზრახვედი კელთა შინა შენთა მყოფთათუს. / მცირედ ეამ განხარო შენ და მერმე დიდი შენგან და წარჯდენ, ხოლო სიტყუამ მათი მივქაღონ გამოწულდევით. არამედ შენ ყოველივე კართა შინა და მოქლონთა შეგიწყულდევით და გაქუს და დაგიკრძალავს ბეჭდითა, და ზრუნვითა მათითა მღუძარე ხარ და განიზრახვე თავსა შორის შენსა, უგუნურსა განმზრახსა განაზრახებ თავსა შენსა, / ვითარმედ: „რაი ვყო?“ ჭერი-იყო თქუმად, თუ: „აღვაესნე სულნი გლახაკთანი, აღვახუნე საუნჯენი ჩემნი და მოუწოდო ნაკლულევანთა. ვემსგავსო იოსებს ქადაგებთა მით კაცთმოყუარებდისადათა*, აღმოუტეო ქმამ მოწყალებდისა, ვითარმედ: რომელთადა გაკლს პური, მოვედით ჩემდა და ღმრთისა მიერ მოცემული ესე მადლი, ვითარცა ზიარისაგან წყარომსა, თითოეულმან საქმარი თუსი აღმოივსეთ“.

ხოლო შენ არა ესრეთ ხარ. რად? რომელი-ევე ეშურები კაცთა, ნუუუქვე განისუენონ შენ მიერ. არამედ ბოროტი ზრახვამ იზრახე სულსა შინა შენსა და ზრუნავ, არა თუ ვითარ მისცე თითოეულსა საქმარი, არამედ, თუ ვითარ ყოველივე მიილო და ყოველნი სარგებელისაგან მათისა განაყენო, ვითარ იყო მდიდარი იგი.

/ წარმოდგომილ იყენეს წამყვანებელნი სულისანი და იგი ჰამდისათუს ეტყუადა სულსა თუსსა². მას ღაწესა სული თუსი მიედებოდა და მას მრავალთა წელთა შეუბამ ეუცნებოდა³. შეენდო მას, რამთა ყოველივე ნებისაებრ ტუნისა განიზრახოს და გონებამ მისი გამოაცხადოს და ესრეთ ღირსი ნებისა მისისა მიილოს განჩინებამ, რომელი-იგი ნუშცა/მოიწეოს შენ ზედა, რამეთუ ამისთვის დაწერილ არს, რამთა ჩუენ მსგავსებისაგან მისისა ვივლტოდით.

1 მასვე B. 2 შეიქმების B. 3 ყოველნი C. სავსე C. 4 რამსვე C. 5 ნაყროანთასა B. 6 ნეშტთა C. 7 გულსქმა- C. 8 მსახური B. 9 მნე B. 10 ყოვლისაივე C. 11 მერმე C. 12 მღუძარე C. 13 განიზრახსა/განზრახვისა C. 14 აღვაესნე C. 15 აღვახუნე C. 16 მოსებს B] ობს C. 17 აღმოუტეო C. 18 მოედო B. 19 და—C. 20 იზრახე C. 21 უზრუნავ C. 22 მისცე C. 23 ჰამდილსათუს C. 24 თუსი/მისი B. 25 მიედებოდა C.

1* დაბად. 47,11... 2* ლუკა 12,19. 3* ლუკა 12,20.

- A v 3. მიემსგავსე ქუეყანასა, მ კაცო, გამოიღე შენცა ნაყოფი, ვითარცა იგი / გამოიღებს, ნუ უარესად უსულომასა მის იქმნები. რამეთუ იგი ნაყოფთა არა თვისისა განსუენებისათვის, არამედ შენდა სამსახურებელად გამოიღებს; ხოლო შენ, რომლისა ქველისსაქმისა ნაყოფი ჰქმნე, თავისა შენისათვის შეიკრებ, რამეთუ კეთილთა საქმეთა მადლნი მიმცემელთა მიმართ მივლენ. უკუეთუ მშვიერსა მისცე, მიცემული იგი შენი არს ქეშმარიტად, რამეთუ უმრავლესად მოვიდეს იგი შენდა. ვითარცა იფქლი, დათესული ქუეყანასა შინა, სარგებელად მთესვარისა მის იქმნების, ეგრეთვე პური იგი, მშვიერისადა მიცემული, მრავალწილად აღმოაცენებს უკუანასკნელ სარგებელსა თვისსა. / იყავნ უკუე შენდა აღსასრული იგი ნამუშავევისა დასაბამ საუკუნომასა მის ზეცათა შინა თესვისსა, რამეთუ წერილ არს, ვითარამედ: „ითესეთ სიმართლედ თავისა თქუენისა“¹*. რასა უკუე უღონო ხარ? რად დადნობ თავსა შენსა ზრუნვითა / და თიჯასა შინა და ალიზსა ისწრაფი შეყენებად სიმდიდრისა შენისა? „შჯობს სახელი კეთილი უფრომს სიმდიდრისა ფრიადისა“²*. უკუეთუ კულა გიყუარს სიმდიდრედ მისმიერისა მის პატივისათვის, გულსქმნა-ყავ, თუ რააზომ უმჯობეს არს დიდებად ბევრეულთა გლახაკთა მამად წოდებად, ვიდრეა ბევრეულისა ოქროსა საუწყეთა შინა ქონება. რამეთუ საქმარნი, დადაცათუ არა გინდეს, აქა დაუტეო, ხოლო კეთილთა მათთვის საქმეთა პატივი მიიღო წინაშე ნეუფრესა, რაჟამს კრებული იგი შენ მიერ გამოზრდილთა გლახაკთა გარე-მოგადგეს წინაშე მსაყელისა მის ყოველთაისა და გამომზრდელად და ქველისმოქმედად სახელ-გდვან შენ და ყოველრეე სახელი კაცთმოყუარებისა შენ გიწოდონ.
- A 138 არა ჰხედავა სახილველთა შინა მომღერალთა მათ / და მბაძველთა და მკეცის მბრძოლთა მათ / კაცთა, რომელთა საქმენი საძაველცა არიან სახილველად, თუ ვითარ მცირედისა მის პატივისათვის და უნდომასა და სიმრავლისა მის მიერ ქებისა სიმდიდრესა მათსა წარაგებენ? ხოლო შენ უძლურ ხარ / და მოშურანე წარგებად საფასისა, რომელსა გეგულების ესევითარსა მას დიდებასა შესულად. რამეთუ ღმერთი იყოს საქმისა შენისა სათნომყოფელი და ანგელონი მამქებელი და დასაბამითგანნი კაცნი ყოველნი გნატრიდენ, დიდებამ მოგეცეს საუკუნომ, გვრჯენი სიმართლისა, სასუფეველი ცათა. ესე ყოველი იყოს ნაკვალ განხრწნადისა ამის საფასისა მიცემისა, რომელთაგანსა არცა ერთსა ზრუნავ და აწინდელთა ამთ ზედა მოსწრაფებითა სასოებასა მას მერმეთასა უგულებელს-ჰყოფ.
- A 3 v მოედ უკუე და თითოფერად განაგე სიმდიდრმ იგი და პატიოსნად და კეთილად მიმცემელ იქმენ ნაკლულეანთადა, რაათა შენთვისცა ითქუას. ვითარამედ: „განაბნია და მისცა იგი გლახაკთა და სიმართლმ მისი ეგოს უკუენისამდე“³*.
- B v ნუ დაამძიმებ ფასსა ეამსა მას საჭირომასა საქმრისასა. ნუ მოელი სიყმილსა, რაათა მაშინდა განახუნე საუნჯენი შენნი და შეიძინო საფასმ / სცილითა მისითა⁴*. ნუ ინატრი სიყმილსა ოქრომასათვის და ნაკლულეანებამა ყო-
- C 118

¹ მიემსგავსე C. გამოიღე C. ² სამსახურებლად B. ³ რომლისა/რომელიცა C. ⁴ მისცე C. ⁷ და ვითარცა B. ¹¹ ითესედ AC. C. ¹² სჯობს B. ¹⁵ სიმდიდრმ C. გულსქმნა- C. ¹⁸ წოდებამ B. ²² ხედავა B. ²⁵ მოშურანე C. ²⁸ ესევითარისა მის დიდებისა AC. ²⁸ და—A. და დიდებამ C. საუკუნე C. ²⁹ ნაკვალად B. ³⁰ ჰზრუნავ C. ³³ მოედ C. სიმდიდრე B. ³⁵ სიმართლე B. უკუენისამდე C. ³⁸ მაშინდა განახუნე/მაშინ ალახუნე B. საფას B.

¹* ოსე 10,12. ²* იავ. 22,1. ³* ფსალმ. 111,9 ⁴* იავ. 11,26.

ველთასა ვანდიდრებისათჳს შენისა. ნუ იქმნები მოფარულ განსაცდელისა
 კაცთამასა, / ნუ ჰყოფ ჟამსა მას რისხვისა ღმრთისასა ჟამად საქმართა მოგებნი- B 219
 სა. ნუ დაპრთავ წყლულბებას ზედა მშვიერთასა წყლულბებასა სხუასა დამძიმე-
 ბითა ფასისაათა. ხოლო შენ ოქროსა ჰხედავ და ძმასა არა მიხედავ და ღრა-
 5 ჰქანსა ზედაწერილსა იცნობ და გამოცდილისაგან ოქროსა განჰყოფ გამოუ-
 ცდელსა, / ხოლო ძმისა მის მშვიერისა უმეცარ ხარ ყოლადვე. A v

4. და ფეროვნება იგი ოქროსა მის მივიზიდავს და თუ რაიზომი სულ-
 თქუმაი გლახაკისაი მის შევიდღვს შენ, არა იგონებ. ვითარ-მე წარმოვიდგინო
 წინაშე თუალთა შენთა ვენება იგი და ჰირი გლახაკისაი მის? მან განიხილოს
 10 შინაშე იგი სახლისა მისისა და ხედავ, რამეთუ ოქროსა არცა აქუნ და არცა
 საღაით მოელინ, ხოლო სამოსელნი და ჰურტელნი მისნი ესევეითარნი იყენიან,
 ვითარ-იგი არნ გლახაკთაი, ყოველივე მცირეთა წულილთა ღირსი. ეძიებნ უკუე
 ღონესა, თუ ვითარ განერეს სიკუდილსა მას სიყმილისასა. / ვერაჲ პოს სხუაი C v
 ღონე, შვილთა მიმართ თჳსთა მიხედნის, რათა მიიყვანნეს იგინი სასყიდლად
 15 და ესრეთ პოს ნუგეშინისცემაი სიკუდილისაგან. ამას აღვილსა გულს/კმა- B v
 ყავ შფოთი იგი ჰირისა მის სიყმილისაი და ბუნებისა მის მშობელობისაი. ერთი
 იგი კერძი ბოროტსა მას სიკუდილსა ექადის, ხოლო მეორესა კერძსა გონებაი
 ნიზინდავს შვილთა თჳსთა თანა სიკუდილსა. და მრავალგზის რაი დაიხრწიის,
 უკუნანასკნელ იძლიის თანაწარუვალისა მისგან საქმრისა შეიწრებული. და ვი-
 20 თარი-მე იყვას განზრახვაი მამისაი მის, რამეთუ იტყუნ, ვითარმედ:

„რომელი-მე უწინა განვყიდო? ანუ რომელი უმჯობესად შეიწყნაროს
 მსყიდელმან მან იფქლისამან? უხუტევისა ნიშართ მივიღე? არამედ მრცხუენის
 უხუტესობისაგან მისისა, არამედ უმრწემესი იგი განვყიდო? არამედ მეწყალის
 ჰასაკი იგი მისი, რომელი ჳერეთ უქნაურ არს განსაცდელთა მიმართ. A 139
 25 ამას განცხადებულად/აქუს სახმ იგი მშობელთაი წინაშე თუალთა მისთა, A 139
 ჩვი აუღად ვითოლ არს სასწავლოლად. შ, უღონთა მით განსაცდელთათჳს
 რაი ვყო? რომლისა/მიმართ შევჰბრკოლდე ამათგანისა? რომლისა მკვიცისა C 119
 სული მოვილო? ვითარ ბუნებაი ჩემი დავივიწყო? უკუეთუ ყოველთა ვჰრი-
 დო, ყოველივე ვიხილნე ბოროტად მომწყდარნი სიყმილითა. უკუეთუ ერთი
 30 განვყიდო, რომლითა თუალითა მივჰხედნე სხუათა მათ, ვინათგან / ჩჳუეუელ B 220
 ვიყო მათდა და ურწმუნო? ვითარ დავიმკვდრო სახლსა შინა, რომელსა თუთ
 მონეწიოს თავსა ზედა ჩემსა განსაცდელი უშვილოებისა? ვითარ დავკდე
 ტაბლასა ზედა, ესევეითარითა მიზეზითა დაგებულსა?“. 4.

და იგი ესრეთ მრავლთა ცრემლითა საყუარელისა მის შვილისა განს-
 35 ყიდად მოვალნ, ხოლო შენ არა მოვდრკენ ვნება იგი, არა გულისკმისყო-
 ფასა მიიღებ ბუნებისასა. არამედ სიყმილსა შეუჰყრიეს უბადრუკი იგი და
 აშთობს, ხოლო შენ ღროება-სცემ და იკიცხევი და განსაცდელსა მას უგრ-
 ცესად მოაწევ მის ზედა. და იგი ღძლსა და წელთა თჳსთა მოკცემს სასყიდ-
 ლად საზრდელისა, ხოლო შენი არა ოდენ არა განცებრდების კელი ეგვეითარ-

4 ხედავ B. მოხედავ C. ღრაჰკნისა B. 5 ძმისა მის მშვიერისა] ძმასა მშვიერსა AC. 7 იგი—C. სულთქუმაი C. 10~ მისისა სახლისაი B. ჰხედავნ C. და —BC. 12 ვითარი-იგი B. მწულილ-
 თა C. 13 ვერარაჲ B, და ვერარაჲ C. პოსის C. 14 ღონე C. მოხედნის C. 15 პოსის C. გუ-
 ლისხმა- C. 17 ჰქადის B. გონებაი]გონება B. 20 მამისა C. ვითარმედ — AC. 22 მივღე C. 23 იგი—BC. 24 სახე B. 27 შევბრკოლდე B, შევბრკოლდე C. ამათგანს AB. 28 მომწყუდარნი B.
 30 აქუეუელ B. 32 დავეღ C. 35 არა 2] არცა C. გულსსისყოფასა C. 38 არა 2—C.

- თა განსაცდელთაგან სასყიდლისა მიღებად, არამედ ირჩი უმეტესისათვის და
 C v აცილობ, რათამცა უმეტესი მიიღე და მცი/რედი მიეც. ყოვლით კერძო დაუ-
 მძიმებ განსაცდელთა საწყალობელსა მას. არცა ცრემლი საწყალობელ გი-
 ჩან, არცა სულთქუმანი გულსა შენსა მოსდრეკენ, არამედ მოუღრეკელ ხარ
- B v და უღმობელ. ყოვლით კერძო ოქროსა ოდენ ხელად, ოქროა გეოცნების. / 5
 A v ესე / ძილსა შინა სიზმარ არს შენდა და გელქძის რაჲ — საგონებელ. ვითარცა
 ეშმაკისა მიერ ცნობამიღებულნი, რომელნი არა საქმეთა ხედვენ, არამედ
 ვნებისა მისგან ეოცნების, ეგრეთვე სული შენი ოქროსამოყუარებითა შეპ-
 ყრობილ არს, ყოველსავე ოქროდ, ყოველსავე ვეცხლად ხელად. უტბილესად
 შეადგამ თულთა ოქროსა, ვიდრელა მზესა. ილოცავ, რათამცა ყოველივე 10
 ოქროსა ბუნებად გარდაიქცა და ეგრეთცა იქმ, რაჲზომ-იგი ძალ-გიც.
- ნ. რამეთუ რომელსა ღონესა არა აღჰსძრავ ოქროსათსუ? იფქლი ოქრო
 გექმნების შენ, ღონესა ოქროდ განჰყინავს, მატალი ოქროდ შეიცვალვის
 შენ მიერ, ყოველივე ვაჭრობაჲ, ყოველივე ღონჲ ოქროსა მოგართუამს. თუთ
 C 120 ოქროჲ თავსა თვისავე შობს შენთვის და შენ მიერ, რაჲამს-იგი სესხები/თა 15
 და ვახშითა განმრავლდებოდის. და განძლომამ არა არს და აღსასრული გულის-
 თქუმისაჲ მის არა იძობის. რამეთუ ნაყროვანთა მათ ყრმათა მრავალზის
 გარდამატებულად მივსციტ, რათა განძლომისა გარდარევეითა გარე-მიაცეიონ
 B 221 იგი, ხოლო ანგაპრი არა ესრეთ არს, არამედ რაჲზომცა უმეტეს/სა მიიღებდეს, 20
 უმეტესისათს სურვიელ არს.
- „სიმდიდრე თუ გარდაეგრეოდის, ნუ შეაყრობთ გულთა“^{1*}. ხოლო შენ
 ღაიმპირავ მდინარესა მას და დაუქშავ განსავალთა და მერმე, დამპირებითა
 მით და დაგუბებითა იხილე, რაჲ გიყოს შენ? დაჰქსნეს შუვა კედელი იგი და
 ღობენი. ვითარცა-იგი აჰა გესმის მდიდრისა მისთვის, ვითარ მანცა ესრეთ ინე-
 ბა ყოფად და ვითარ მძლავრებით და იძულებით დაყენებულ იყო სიმდიდრე 25
 A 140 იგი და გარდაეცემოდა. და რაჲ-მე ყოფად არს? დაარღნეს / საჭურჭლენი
 იგი მდიდრისანი, მოაოქრნეს საუწჯენი მისნი, ვითარცა მბრძოლი ვინმე ზედა-
 მოსრული. არამედ ნუუქუე უღიდესნი აღაშენნეს? არა უწყი, თუმცა არა დარ-
 ლუეთუნი დაუტევენა შემდგომთა მისთა, რამეთუ უმაღესად წარვიდეს იგი
 C v წარ/ტაკებული, ვიდრელა ივინი აღეშენნენ გონებისა მისებრ ანგაპრისა. არამედ 30
 მან მიიღო ბოროტისა მის განზრახვისა შემსგავსებული აღსასრული.
- ხოლო თქუენ, უქუეთუ ჩემი გრწამს, ყოველნი კარნი საუწჯეთანი განა-
 ხუენით და უშურველად მიეციტ სიმდიდრესა განსავალი. ვითარცა მდინარე
 დიდი ნაყოფიერსა ზედა ქუეყანასა მრავლით კერძო ღინ, ეგრეთვე თქუენ
 B v მიეციტ / სიმდიდრესა ზგაჲ მრავლით კერძო სახლთა მათ გლახაქათასა მის- 35
 ლვად. რამეთუ წყარონიცა აღმო-რაჲ-ისხმოდინ, უმეტესად აღმოაცენებენ,

1* ერჩი B. 2 მიღმ C. და ყოვლით C. 4 სულთქუმანი C. 5 ჰხედავ C. გეუცნების C
 გელქძის C. 7 ჰხედვენ C. 8 ეუცნების BC. 9 ჰხედავ C. 11 ეგრეთცა C. 12 აღსძრავ B. 13 გან-
 ჰყინავს (ματαίωσαι) განჰყიდი C. 14 ღონე B. 15 თავსავე თქსა C. 17 იძობების C.
 ნაყროვანთა B. 21 გულთა+თქუენთა C. 22 მერმე C. 23 იხილ C. დაჰქსნეს C. 17 შუაკედელ-
 ნი B. 22 სიმდიდრე C. 23 რაჲ-მერაჲ B. 27 და მოაოქრნეს C. 28 ნუუქუემცა C. უღიდესმცა C.
 აღეშენნეს AC. 29 წარვიდა C. 33 მდინარე C. 34 დინდა C. 36 წყარონი C. აღმოეცენებთან C.

1* ფსალმ. 61, 11.

- ხოლო დატევებითა განირყუნებიან. და სიმდიდრე დამარხული უკმარ არს, ხოლო რომელი დაცარიელდებოდის და გლაზაკთა მიეცემოდის, ნაყოფიერ არს იგი. ეპა, რამჴომ დიდ იყოს შენ ზედა ქება იგი გლაზაკთაჲ, რომელსა-იგი ნუ შეურაცხ-ჰყოფ შენ და რაბამ იყოს შენდა სასყიდელი მართლმსაჯულისა მის მიერ, რომელსა-იგი შენ ნუ ურწმუნო ხარ! და ყოლადვე შეგემთხუროდენ შენ სახმ იგი ამის მდიდრისაჲ, რომელი-იგი კელთა შინა მყოფსა ჰპარხვიდა და მომავალისათჳს ზრუნვიდა, არა უწყოდა, თუ ყოფად არს ხვალემდის და ხვალი/სა ცოდვასა დღესვე იქმოდა: არღა მოსრულ იყო მონაჲ და წინათვე C 121 აჩუენებდა მძუნვარებასა; არღა მოელო ნაყოფი და საშჯელი იგი ანგაპრები-სა აქუნდა. ქუეყანაჲ უჩუენებდა მას ნაყოფიერებასა, / რამეთუ მდიდრად აღ- A v მოაცუნებდა მჭელულუსა და ტევანნი დიდალ ვაზსა ზედა ჩნდეს, ხოლო ზე-თისხილი აღმომდინარედ ნაყოფსა მოართუმიდა და ყოველი ხეთაგან კე-თილი / გარდამატებულ იყო. არამედ იგი უკეთურ იყო და უნაყოფო, არღა B 222 აქუნდა და მაშინვე შურობდა გლაზაკათჳს. და რამჴომნი იქმნებიან საქმე-ნი უწინარეს ნაყოფთა შეკრებისა? რამეთუ მრავალგზის სეტყუამანცა შეგუ-სრის და გუალვამან წარწყმიდის და წუმამან, უეამოდ მოსრულმან, წარარლუ-ნის. და შენ, მ მდიდარო, არა ილოცავ-ა უფლისა, რამათა სრულ-ყოს მადლი იგი? არამედ უსწრობ და უღირს ჰყოფ თავსა შენსა მიღებად გამოჩინებუ-ლისა მის ნაყოფისა.
6. და შენ ფარულად იტყუ თავსა შენსა, ხოლო სიტყუანი შენნი ცათა შინა განიშჯებიან, ამისთჳს მუნით მოვალს პასუხი ზრახვათა შენთაჲ. ხოლო ისმინენით სიტყუანიცა იგი მდიდრი/სანი, ვითარმედ: „სულო, გქონან კეთილ- C v ნი მრავალნი, დამარხულინი წელთა მრავალთა, ჰამე და სუ და იშუებდ მარად-ლუ“^{1*}. მ პირუტყუებია ესე! და უკეთუღეცა ღორთა სული გაქუნდა შენ და 25 არა კაცთაჲ, რამცა ახარე მას სიტყუაჲ უმეტესი? ესრეთ პირუტყუთა მსგავს ხარ, ესრეთ უგულისჴმო ხარ კეთილთა მით სულისათა, რამეთუ ჴორციელთა ჰამადითა / ისტუმრებ მას და რამ-იგი განსავალსა განვალს, მას მისცემ სულ- B v სა ნიჴად. უკეთუთ სათნოებაჲ აქუს და საქნითა კეთილთა საესე არს და ღმრ-თისა შეერთებულ არს, ჰეშმარიტად ჰქონან კეთილნი და იხარებდინ კეთილი-თა მით სიხარულითა სულისაჲთა.
- / ვინამთგან ქუეყანისასა ზრახვ და ღმრთად მუცელი გაქუს და ყოვლი- A 141 თურთ ჴორციელ ხარ, დამონებული ვნებათაჲ, ისმინე სახელი იგი, რომელი შენ გშუენის, რომელი-იგი არაიენ კაცთაგანმან გიწოდა, არამედ თავადმან უფალმან, ესე იგი არს: „უგუნურო, ამას ღამესა სული შენი მივიღონ შენგან, 35 ხოლო რამ-იგი განჰზადე, ვისდა იყოს?“^{2*} უმეტეს საუკუნროსა მის სატან-ჯველისა არს სიცილი / იგი სიცოფისა მისისაჲ და კიცხვეთ. რამეთუ რომელი C 122 რგი შემდგომად მცირედისა წარიტაცებოდა, იხილე, ვითარსა ზრახავს, ვი-თარმედ: „დავარდუნე საუნჯენი ჩემნი და უღიდესნი აღვაშენენ“. ხოლო მეცა

1 სიმღერძ C. 4 ნუ—C 5 შეგემთხუროდენქუ შეგემთხუვეინ C. 6 სახე B. 7 ჰზრუნვი-და C. 8 სასჯელი B. 9 მჭელულსა C. ~ ვაზსა ზედა დიდალ C. 15 რამეთუსოლო A. 16 წარლ-ენს B. 21 განიშჯებიან BC. 22 ჰამე C. მარადლ C. 24 და¹—B. 25 ახარს C. 26 უგულისხმო C. 28 სასმ C. 31 ვინამთგან + კელა C. ჰზრახვ BC. 32 ისმინეთ C. 33 განჰზადლ C. უმეტე-სი B. 36 სიცოფისაჲ+მის C. 37 იხილ C. ჰზრახავს C. 38 აღვაშენენ C.

1* ლუკა 12,19. 2* ლუკა 12,20.

- ეთქუა მისა მიმართ, ვითარმედ: კეთილად იქმ, რამეთუ დაარღუეე და დარღუე-
ვისაჲსა ღირს არიან საუნჯენი იგი უჭერობებისანი. მოაოჯრე კელითაჲ თუსითა,
B 223 რომელი-იგი ბოროტად აღაშენე, დაჰქსნენ / საიფქლენი იგი, რომელთაგან
არავინ მიიღო ნუგეშინისცემაჲ. უჩინო ყაე ყოველივე იგი სახლი, მცველი ან-
გაპარებისაჲ. მოჰკადენ საართულნი და დაჰქსნენ კედელნი, უჩუნენ მზესა და მ- 5
ჰალი იგი იფქლი, გამოიყვანენ საპყრობილით შეკრული იგი სიმდიდრე, განა-
ქიქენ ბნელნი იგი მამონას დაფარულნი ნამარხვენი.
- „დავარღუნე საუნჯენი ჩემნი და უდიდესნი აღვაშენენ“. და უკუეთუ იგი-
ნიცა აღავსნენ, მერმე რაჲდა ჰყო? ანუ თუ კუალად დაარღუნე და კუალად აღ-
შენენ და რამამცა იყო ამისა უბერესი? — დაუღუენელად შრომაჲ, სწრაფად 10
C v აღშენებაჲ და კუალად მოსწრაფედ დარღუევაჲ? გქონ/ან საუნჯენი, უკუეთუ
გნებავს: მუცელნი იგი გლახაკთანი. დაიუნჯე თავისა შენისა საუნჯჲს ცათა
A v შინა!*. რაჲ-იგი მუნ / დაჰმარხო, არცა მდილთა შეჰმამონ, არცა სიმპალს მოი-
წიოს, არცა ავაზაკთა წარიტაკონ?*
- არამედ იტყუ შენ, ვითარმედ: „მაშინ მივსცე გლახაკთა, რაემს მეორე- 15
ნიცა საუნჯენი აღვაგსნენ“.
- გრძელნი საზღვარნი დაგიმტკიცებთან ცხოვრებისა შენისანი. არამედ იხი-
ლე, ნუუკუე გისწრას, რომელი-იგი შენ არა უწყი, არამედ ღმერთმან დადუა.
B v რამეთუ აღთქუმადა კეღ შენი / არა სახიერებისა სახს არს, არამედ უკეთუ-
რებისაჲ. რამეთუ არა ამისთვის ჰყოფ აღთქუმასა, თუმცა მაშინ მიეც, არამედ 20
რაჲთამცა აწ თანა-წარჰკედ. თუ არა, აწ რაჲ არს დაჰყენებელ შენდა მიცე-
მად? არა წინაშე გითქს-ა გლახაკი? არა საესე არიან-ა საუნჯენი? არა მზა
არს-ა სასყიდელი? არა ბრწყინვალე არს-ა მცნებაჲ იგი?
- აწ მშვიერი იგი მოკუდების, შიშუელი იგი დაზრების, თანამდები იგი მოი-
შთეების და შენ მოწყალეებასა ხელოსა აღროგ-ა? ისმინე სოლომონისი: „ნუ 25
C 123 იტყუ, თუ წარ/კედ და მოედ ხვალე და მოგცე“*, რამეთუ არა უწყი, თუ რაჲ
ყოფად არს ხვალისა დედ“*4*. ეჰა, ვითართა მცნებათა უგულვებელს-ჰყოფ
ეცხლისმოყუარებისა მიერ ყურნი დაგიყოფიან. რაჲზომი მალლობაჲ თანა-
გედუა ქველისმოქმედისაჲ მის, და რაჲთამცა ბრწყინვალე იყუე და იხარებდი 30
პატივითა მით, რომელ არა შენ სხესა კართა მიხულ თხოად, არამედ სხუანი
შენთა მოკლენ. ხოლო შენ მკმუნვარე ხარ და ძნიად საპოვნელ, იელტი შემთ-
ხუევისაგან გლახაკთაჲსა, ნუუკუე სადმე იძულებულ იქმნე მცირედ განმარ-
B 224 ტებად კელისა. ერთი / ოდენ სიტყუაჲ გისწავიეს, ვითარმედ: „არა მაქუს, არა
მოგცემ, რამეთუ გლახაკ ვარ“.
- ქეშარიტებით გლახაკ ხარ და ნაკლულევან ყოვლისაგანე კეთილისა: 35
A 142 გლახაკ — სიუთარულითაგან, გლახაკ — კაცთმოყუარებითაგან, გლახაკ—/სარ-
წმუნობებისაგან ღმრთისა, გლახაკ — სასოებისაგან საუკუნეთა კეთილთაჲსა.

1 მისსა BC. 2 იგივევ C. მოაოქრ C. 3 აღაშენ C. 4 და—C. უჩუნენ C. 5 გამოიყვან C. საპყრობილით C. სიმდიდრ C. 6 დავარღუნ C. აღაშენ C. 7 დაჯენ C. მერმე C. 8 დაარღუნ C. აღაშენ C. 9 ამისა BC. დაუღუენელი შრომაჲ C. 10 დაუუნე B. დაუნ-
ჯ C. საუნჯე B. 11 სიმპალ B. 12 მიეს C. 13 აღავენ C. 14 ცხოვრებისა C. იხილ C. 15 სახე B. 16 გითქსაქედსა B. საეს C. არიან B. 17 მბრწყინვალ C. 18 ხელ C. მოგცე C. 19 დლმ C. ვითართავითარ B. 20 მბრწყინვალ C. 21 თხოვად C. 22 შენთაქვენ თანა C. მკუნებარ B. მკმუნვარ C. 23 კაცთმოყუარებისაგან + და B.

1* მათე 6,20. 2* მათე 6,20. 3* იავე. 3,28. 4* იავე. 27,1.

უბადრუკო, ყვენ ძმანი შენნი თანამონაწილე გრკილთა, ხვალე დაღობ-
ბადი იგი მიეც დღეს გლახაკსა. ესე არს ბოროტი იგი და უკუანამსკენელი სა-
ზომი ანგაპრებისაჲ, რომელ განხ/რწნადთა მათ, რომელთა შენცა ვერ იკმა- C v
რებდე, არა მისცემდე გლახაკთა.

7. არამედ იტყვ შენ, ვითარმედ: „და რასა ბოროტსა ვიქმ, რომელ ჩემსა
მას ვჰმარხავ?“.

მითხარ-ლა სადაათ შენი არს ეგე ყოველი? ვინაჲ მიიღე და შემოიღე სო-
ფელსა ამას? ვითარმცა ვინმე სახილველსა შინა იხილამცა რამე ღირსი ხილ-
ვისაჲ მუნ ქმნილი, დააყენებლამცა სხუათა ხილვად მისა და ყოველთა სახილ-
ველად ქმნილი იგი თუსადმცა შეერაცხა, ესევეთარნი არიან მდიდარნიცა, რა-
მეთუ ყოველთათს ქმნილი იგი დაიპყრეს და თუსად სახელ-სდებენ ზიარსა მას.
რამეთუ უკუეთუმცა / ვითარცა ჭერ-არს, ესრეთმცა თითოეული თუსსა საცნარ- B v
სა მიიღებდა და სხუასა მას მეორესა დაუტეობდა, არცამცა მდიდარი ვინ იყო,
არცა გლახაკი.

ანუ არა შიშუელი გამოხუედ-ა საშოთ დედისა შენისა? და არა შიშუელი
მიიქცე-ა კულად ქუეყანადვე? ხოლო ესე ყოველი, რომელ გაქუს, სადაათ არს
შენი? უკუეთუ იტყვ, თუ თავით თუსით, მაჲ უღმერთოჲ ხარ და არა იცნობ
დამაბედებელსა, არცა ჰმადლობ მომცემელსა მას. უკუეთუ კულა აღიარებ, თუ
ღმრთისა მიერ არს, / გვთხარ ჩუენ მიზეზი იგი, თუ რაჲსათუს მოგეცა? ნუ- C 124
უკუე ღმერთი უსამართლო არს-ა, რომელმან არა სწორებით განგყუო ჩუენ
ცხორებაჲ ესე? ანუ რად მდიდარ ხარ შენ და იგი გლახაკ? გარნა ამისთუს,
თუნიერ ყოვლისა იკუსა, რაჲთა შენცა სახიერებისა და სარწმუნოებით განგე-
ხისა მადლი მიიღო და იგიცა დიდთა მათ / ლუაწლთა მიერ მოთმინებისათა ჰა- A v
ტივერემულ იქმნეს.

არამედ შენ ყოველივე აღუცხებელთა მათ წიაღთა შინა ანგაპრებისათა
შეჰკრიბე და ჰგონებ, თუ არავის ავებ-ა, რომელი-ეგე ე/სეზომთა ავებ? ვინ B 225
არს ანგაპრი? — რომელი-იგი არა ეგოს ჭჭრისა საცმარსა ზედა, და ვინ არს
მტაცებელ? — რომელი მიუღებდეს თითოეულსა მონაგებსა. ხოლო შენ არა
ანგაპრ ხარ-ა, ხოლო შენ არა მტაცებელ ხარ-ა, რამეთუ რაჲ-ეგე განსაგებე-
ლად და განსაყოფელად მიიღე, თუსად სახელ-გიც? ანუ რომელმან-იგი შემო-
ხილი აღმუარცოს, კაცის მისარკუველ ეწოდების, ხოლო რომელმან შიშუელი
არა შემოსოს, რაჲამს ძალ-უღვას ამისი ქმნაჲ, იგი სხუსა რაჲსამე სახელისა
ღირს არს-ა?

პური ეგე, რომელ შენ გაქუს ამოად, / შშიერისაჲ არს და არა შენი; სამო- C v
სელი ეგე, რომელი შენ საუენჯეთა შინა დაგიმარხავს, შიშუელისაჲ არს და
არა შენი; ჯამლი ეგე, რომელ შენ თანა დაღპების ცულად, უკამურისაჲ არს;
ოქროჲ იგი, რომელი დაგიფლავს, მკმარებელისაჲ არს და ნაკულეევანისაჲ.
აწ უკუე უწყოდე, ვითარმედ ესეზომთა ავებ, რაჲზომთა იგი სარგებელი შე-
გედლო.

1 თანამონაწილმ C. ხელმ C. 2 გლახაკთა C. 3 იკმარებლმ C. 7 მიიღმ C. შემოიღმ C.
8 ვინმეკინ C. 9 ქმნული C. 10 ქმნული C. 11 სახელს-სდებენ C. 12 ვითარცა/ვითარ C. 13 დაუტე-
ვობდა C. 14 გამოხუედ B. საშოთ/ საშუთ B. 15 მიიქცეა C. 22 თუნორ B. 26 შეჰკრიბმ C.
ჰგონება C. ავებ C. 27 არა—C. 28 მტაცებელი C. არა მიუღებდეს C. 29 ანგაპრ C. 30 მიო-
ლმ C. შემოსილი/შესამოსელი C. 31 აღმსარკუცოს C. 32 რაჲსამე/ რამე B. 33 შიშულისა B.
38 რომელი B. 37 რომელ C. 38 უწყოდმ C.

B. კეთილ არიან სიტყუანი ეგე, არამედ უკეთეს არს ოქროს — იტყუენ, ანგაპრებნთა დაბრკობილი ვგე, ვითარცა რომელინ მეძვისს ტრფილთა სიწმიდისათს ეტყუენ. რამეთუ იგინი, რაბოზონ ვინ მეძავსა მას შეასწენს.

B v მოკ/სენებნითა მით გულისტქუმად აღეგზნიან. არამედ ვითარ-მე წარმოვად-გინო წინაშე შენაჲ კირნი იგი და ლუაწლნი გლახაკისანი, რამთა სცნა, თუ 5
წითართა სულტქუმათა მიერ დაიუნჯებ?

A 143 მ რაბოზონისა საფასისა ღირსად / აღვიჩნდეს შენ დღესა მას საშეკლისასა სიტყუამ იგი, ვითარმედ: „მოედით, კურთხეულნო მამისა ჩემისანო, და დაი-მკვდრეთ განზზალებული თქუენთუჲ სასუფუველი დასაბამითგან სოფლისადათ, 10

C 125 რამეთუ მშობლა და მეცით ნე / ჰამადი, მწყუროდა და მასუთ მე“¹. ხოლო ვითარი ძრწოლად და ოფლი და ბნელი მოფინოს შენ ზედა, რაჟამს გესმას საშეკლი იგი, ვითარმედ: „წარვედით ჩემგან, დაწყუელნო, ბნელსა მას გარე-კნელისასა, რომელი განზზალებულ არს ეშმაკისათს და ანგელოზთა მისთათს, რამეთუ მშობლა და არა მეცით მე ჰამადი, მწყუროდა და არა მასუთ მე, ში-შუელი ვიყავ და არა შემოსეთ“². რამეთუ მუნ არა მტაცებელი ოდენ დაი-საჩების, არამედ უწყალოდაცა. 15

მე უკუე, რაბ-იგი უმოგბესად ვიცოდე, მიტქუამს, ხოლო შენ უკუეთუ ისინო ჩემი, საცნაურ არიან მოცემადნი იგი საუკუნენი კეთილნი. და უკუეთუ

B 226 ურჩ მექნე, / თუთწერილ არს მოწუნადი იგი რისხვად, რომლისათს ვილო-ცავ, რამთა განერე შენ გემომსხილვისა მისისაგან, რაჟამს-იგი კეთილო გონე-ბად შეიმოსო, რამთა საქსარ შენდა იქმნეს სინიღირე შენი და განზზალებულთა მათ კეთილთა ზეტისათა მიიწიო მადლითა მით მისითა, რომელზან-იგი ყოველთა მიუწოდა სასუფუველად მისა, რომლისადა არს დიდებად და სიმტკიცე აწ და მა-რადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ. 20

• C 162 v X. / თქუმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისი მდიდართა მიმართ 25

1. თქუმულ არს პირველცა სხუასა ეამსა ჩუენ მიერ ამის კაბუქისათს³. რომელი აწ აღმოვიკითხეთ სახარებასა შინა, უწყი, რამეთუ აქსოდის მოსწრა-ფესა მსმენელსა ყოველსავე, რაბ-იგი მაშინ ვთქუეთ პირველად, რამეთუ არა 30
A v რიგეე არს რჩუ/ლისმომღუარი იგი, რომლისათს ლუკა იტყუს⁴. რამეთუ იგი გამომცდელი იყო და კიხებვით ჰკითხვიდა, ხოლო ესე კეთილად ჰკითხვიდა,

PG, 31. გვ. 277—304.

1 უკეთესუქობეს C. 4 აღგზნან C. წარმოვადგინო C. 6 დაუწებ B. 7 ავიჩნდეს B. სასყელისასა C. 8 მოვედით C. და—B. დაამკვდრეთ B. 9 ~ თქუენთს განზზალებული C. 10 მასუთ B, მასეთ C. 11 გარესკნელს BC. 12 ანგელოთა C. 24 მასუთ B, მასეთ C. შიშუ-ელ BC. 17 ვილოცე C. 18 საუკუნონი C. 19 მექნენთ C. ელოცეთ C. 20 განერე C. მისი-საგანმისგან B. 21 შეგომოს B. საქსარ/საქმარ [C. 22 ზეტისათა—C. 23 მისს BC. სიმტკიცე B]+ თანა მამით და სულით წმიდითურთ C. 24 ან AB, ამინ C. 25 წმიდისაჲ და ნეტარისა BC. დიდისა ბასილისა B]ბასილი კესარია-კაბადუციელ მთავარეპისკოპოსისა C. 26 მიმართ-თავი ი, გე-ხნ მშო C. 27 აღმოვიკითხე C. და უწყი C.—რამეთუ უწყი B. აქსოდის C. 28 შეკუ-ლისმომღუარი C.

1• მათე 25,34—35. 2• მათე 25, 41—43. 3• მათე 19,16. 4• ლუკა 10,25...

არამედ არა მორჩილებით შეიწყნარებდა. რამეთუ უკუეთუმცა უგულებელს-
 ყოფით იყო კითხვამ მისი, არამცა / წარსრულ იყო შეწუხებული სიტყუათა B v
 ზედა უფლისათა¹. ამისთვისცა ვითარცა შერეულად გამოაჩინებს გონებასა
 მისსა წმინდასა სჯარებაჲ: ერთ კერძო საქებელად და სხეთ კერძო კულად უბა- C 163
 5 დრუკად და ყოვლითურთ განწირულად². რამეთუ რომელ-იგი იცნა ჭეშმარიტი
 მოძღუარი და თანა-წარჰქდა აშპარტავანებასა მას ფარისეველთასა და რჩელის-
 მოძღუართა ზუაობასა და მწიგნობართა სიფუღელესა და სახელი მოძღურე-
 ბისაა უწოდა ჭეშმარიტსა მას მოძღუარსა, ესე იყო საქებელ. და რამეთუ ზრუ-
 10 ნვადცა აქუნდა, თუ ვითარ იქმნების დამკვდრებამ ცხორებისა საუკუნოსამა,
 მისსა, ვითარამედ არა ჭეშმარიტისა მის კეთილისა მიმართ ხედვიდა, არამედ
 რამ-იგი წინაშე ზრავალთაა სათნოდ ჩანს. რამეთუ ისწავა ჭეშმარიტისა მის მო-
 ძღურისაგან სწავლამ ცხორებისა და არა დაწერა იგი გულსა ზედა თვისსა, არცა
 საქმით ქმნა სწავლული იგი, არამედ წარვიდა შეწუხებული, დაბნელებული
 15 ცნებითა მით სიზღიდრისმოყუარებისაჲთა, და ესე / ამხილებს მისისა მის გო- B 227
 ნებისა დაუწყნარებლობასა და თავისა თვისისა მიმართ არა წამებასა.
 მითხარ შენ, მოძღურად სახელ-სდებ³ და ზოწაფეთასა არა იქმ-ა? სახიე-
 რად აღიარებ⁴ და მის მიერ / მოცემულსა მას / გარე-მიაკვეც-ა? რამეთუ სახიე- C v
 რი უქუელად სახიერებისაჲცა მიმცემელ არს. და ჰკითხავ საუკუნოსამა მის A 144
 20 ცხორებისათს⁵, ხოლო ხარ ყოვლითურთ წარმავალსა ამას ცხორებასა შემ-
 „შქუალულ? ანუ რამ ძნელი და მძიმე და უზომოა სიტყუა გრქუა მოძღუარ-
 მან მან? არა ესრეთ თქუა-ა, ვითარამედ: „გაყიდე მონაგები შენი და მიეცე გლა-
 საქათა?“⁶ რამეთუ უკუეთუმცა ებრძანა შენდა შრომაჲ მუშაკობისა, ანუ
 დეღვანი იგი ზღუასა შინა ვაჭრობისანი, ანუ სხუამ რამე საქირთთავანი, რო-
 25 მელნი არიან საქმრის მძებებელთა თანა, მაშინ გიგმდა შენ შეწუხებამ ბრძა-
 ნებისა ნისთვის. ხოლო უკუეთუ ესრეთ ადვილითა გნითა, რომელსა არცა
 შრომაჲ აქუს, არცა ჰირი, აღვითქუამს შენ მძიეანიებად საუკუნესა მას ცხორე-
 ბასა, არა გიხარის-ა სიადვილისათს ცხორებისა მის? არამედ წარხუალ მწუ-
 30 ხარე სულითა და მკმუნვარე / და უქმარ ჰყოფ ყოველსა მას პირველსა შრო- B v
 მასა შენსა. რამეთუ უკუეთუ არა კაც გიკლავს, ვითარ-იგი / შენ იტყუ, არცა C 164
 გიმრუშავს, არცა გიპარავს და არცა ვისდა ცილი დაგვიწამებია?⁷ უსარგებლო
 ჰყოფ თავისა შენისათს ამას ყოველსა ზედა მოსწრაფებასა, რამეთუ არა შეს-
 ძინებ ნაკლულევანსა მასცა, რომლისა მიერ ოდენ შეუძლო შესლად სასუფე-
 ველსა ცათასა. და უკუეთუმცა მკურნალი ვინმე გეტყოდა, რათამცა ნაკლულე-
 35 ვანებამ რამე ასოთა შენთა, მოწიენული შენ ზედა ბუნებით, ანუ სენისა მიერ,
 აღასრულა, არამცა მწუხარე იყავ მის ზედა. ვინამთგან უკუე დიდი იგი მკურ-

¹ კითხვამ სიტყუა B. ² ამისთვის B. ³ ჭეშმარიტი+იგი C. ⁴ მწიგნობართა C. ⁵ სი-
 ფუღელესა B სილალსა A. ⁶ ზრუნვადცა საზრუნვადცა BC. ⁷ შესაწყნარებელ C. ⁸ მისა C.
 ჰხედვიდა C. ⁹ თვისსა—C. ¹⁰ საქმედ BC. და დაბნელებული C. ¹¹ დაუწყნარებლობას BC.
¹² სახელ-სდება C. იქმ AC. ¹³ შემსქუალო B. ძნელ C. მძიმე C. გრქუა+შენ C. ¹⁴ მან—
 ესრე C. განყლმ C. ყოველი მონაგები C. ¹⁵ შრომაჲ C. ¹⁶ სარგისა C. ¹⁷ რომელსა/რამეთუ B.
¹⁸ შურთაჲ C. ¹⁹ მწუხარე C. ²⁰ მკმუნვარე B. მკმუნვარე C. ყოველსავე C. შურთაჲ C.
²¹ და—C. ²² შენისათს შენსა C. ²³ მოწიენულ AB. ანუ—C. ²⁴ აღასრულა/აღასრული C.
 მწუხარე C. მის მას B.

¹ * მათე 19,22. ² * მათე 19,23, 26. ³ * მათე, 19,16. ⁴ მათე, 19,16. ⁵ * 19,16.

⁶ * მათე 19,21. ⁷ * მათე, 19,20.

- A v ნალი სულთაჲ სრულყოფად შენდა ისწრაფის, / რომელსა-ეგე უმჯობესნი იგი ასონი გაკლან, არა შეიწყნარებ-ა მადლსა მას, არამედ იგლოვ და მწუხარე ხარ?
- საცნაურ არს უკუე, ვითარმედ მის მცნებისაგან შორს ხარ და ტყუილით დასწამე იგი თავსა შენსა, რომელ სთქუე, ვითარმედ: შეგიყუარებდეს მოყუასი, ვითარცა თავი თვისი*⁹. რამეთუ აჰა ესერა სიტყუაჲ იგი უფლისაჲ გამპილებს, ვითარმედ ქეშმარტისა მის სიყუარულისაგან შორს ხარ. რამეთუ
- B 228 უკუეთუმცა სიტყუაჲ იგი შენი ქეშმარტ იყო /და დავემარხამცა სიყარმიტგან
- C v მცნებაჲ იგი სიყუარულისაჲ /და ესეზომი მივიცემიეს თითოეულისადა, რაჲზომი-იგი თავისა შენისადა, ვინაჲ არს შენდა სიმდიდრე ეგე საქმართაჲ? რამეთუ განმლეველი არს სიმდიდრისაჲ მიცემაჲ იგი გლახაკთაჲ, რაჲამს-იგი თითოეულსა საქმარი მიეცემოდის და საცნაურ არს, ვითარმედ: რომელსა უყუარდეს მოყუასი, ვითარცა თავი თვისი, არარაჲ აქუს მას უმეტესი მოყუასისაჲ. არამედ აჰა ესერა ჩანს, ვითარმედ გაქუს მონაგები ფრიადი. სადაჲთ არს იგი ყოველი? გარნა ამისთვის, რამეთუ თვისი განსუენებაჲ უპატრომისნის სხუათა განსუენებისა შეგიარცხიეს და რაჲზომცა-ეგე სიმდიდრითა უმეტეს ხარ, ესეზომად გაკლს სიყუარული, თუ არა უკუეთუმცა გიყუარდა მოყუასი წენი, პირველითგანცა გეწუართა განზნევაჲ მონაგებისაჲ მის. ხოლო აწ საქმარნი უმეტეს არიან შენდა, ვიდრეღა ასონი ჯორცთანი და შეგაწუხებს მათგან განშორებაჲ, ვითარცა მოკუეთაჲ ასოთაჲ. რამეთუ უკუეთუმცა შეგემოსა შიშუელი, უკუეთუმცა მიგეცა მშვიერისადა პური შენი, /უკუეთუმცა კარი
- B v შენი ღია იყო ყოვლისაჲე უცხოხსათუს, უკუეთუმცა ქმნილ იყ/ავ მამა ობო-
- C 165 ლთა და /გეწყალოდა ყოველიჲე უძლური, აწმცა რომელთა საქმართათუს
- A 145 მწუხარე იყავ? ანუ ვითარმცა ძნელ ვიჩნდა წარებაჲ დარჩომილისაჲ მისცა, უკუეთუმცა პირველითგან გეწუართა მის ყოვლისაჲე განყოფაჲ გლახაკთადა? ანუ არა ზედაჲ-ა, ვითარ საეაქროსა შინა არავინ მწუხარე არნ, რაჲამს-იგი მისცემნ, რაჲ-იგი აქუნ და რომელი არა აქუნ, მიიღებნ მას? არამედ რაჲზომცა მცირედითა საფასითა უმეტესისა ღირსი იყიდოს, ესეზომად უხარის, ვითარცა ბრწყინვალედ და კეთილად ვაჭრობისათუს. ხოლო შენ მწუხარე ხარ-ა, რამეთუ ოქროსა და ვეცხლსა და საქმართა მისცემ, რომელ არიან ქვა და მიწა, რაჲათა მოიგო სანატრელი იგი ცხორებაჲ?
2. და რად ივმართ შენ სიმდიდრე იგი შენი? რაჲათა ბრწყინვალითა სამოსლითა შეიმოსო-ა? — ორწყრთეული სამოსელი კმა გეყოფის შენ და ერთისა სამოსლისა შემოსამან მრავალფერთა მათ სამოსელთა საქმარი აღასრულოს. ანუ საზრდელისათუს ივმართ-ა სიმდიდრე? — არამედ ერთი პური კმა
- C v არს აღესებად მუტელისა. რაჲასათუს უკუე მწუხარე ხარ? რაჲასაგან ვა/მოეკუე-
- B 229 ზი? დიდებისაგან-ა, რომელი-იგი /სიმდიდრისა მიერ მიგეცემის? არამედ

⁹ იგი—C. ~ასონი იგი B. მწუხარე C. ⁴ მის] ამს C. ტყუილით C. ⁵ ქეშმარტი C. ¹⁰ სიმდიდრე C. ¹¹ განმლეველ BC. სიმდიდრისა C. ¹² თითოეულისა C. ¹³ მას—C. მოყუასისა C. ¹⁴ სადათა C. ¹⁵ პირველითგანვე C. მის—C. ²⁰ განშორებაჲ C. ²² უცხოხსადა BC. ²⁴ მწუხარე C. დარჩომილისა C. ²⁵ პირველითგანვე C. ყოვლისაჲე B. ²⁶ ჰხედავა C. მწუხარე C. რაჲამს-იგი/რაჲამს C. ²⁹ მბრწყინვალედ C. ხარ C. ³² სიმდიდრე C. მბრწყინვალითა C. ³³ შეამოსო B. ორწყრთეულად C. გეყოფის BC. ³⁴ მრავალფერთა] მრავალთა C. ³⁵ სიმდიდრე C. ³⁷ მოეცემის C.

¹* მათე 19,19—20.

უკუეთუ ქუეყანასა ზედა არა ეძიებდე დიდებასა, კპოო ქეშმარტი იგი და ბრწყინვალე დიდებაჲ, რომელი მოგეცეს სასუფეველსა ცათასა. ანუ იტყუ, თუ თუთ სიმდიდრე საყუარელ არს, დაღაცათუ არარაჲ იყოს მისგან სარგებელი? არამედ ესე ყოველთადა საცნაურ არს, ვითარმედ უსარგებლო არს საყ-
 5 მართა იგი და საფასეთა უზომოჲ ნოგებაჲ. გარნა სხუაჲცა გითხრა შენ, და დაღაცათუ საყრველად აღვიჩინდეს, არამედ ქეშმარტი არს, ესე იგი არს, ვითარმედ: უკუეთუ განაზნევე სიმდიდრესა სახითა მით, რომლითა უფალ-
 10 მან ბრძანა, / უფროსად ეგოს შენ თანა და უკუეთუ ანგაპრობდე, მაშინ გ-
 ა ნინბევის. უკუეთუ ჰმარხვიდე, არა გაქუს; უკუეთუ კულა განაზნიო, არა წარ-
 გიწყმდები, რამეთუ წერილ არს, ვითარმედ: „განაზნია და მისცა იგი გლახაყ-
 თა და სიმაართლ მისი ჰვიცს უკუნისაჲდე“^{1*}.

არამედ არა თუ სამოსლისათუს და საზრდელთა არს ესრეთ საყუარელ სიმდიდრე ვიეთგანმე, არამედ მოუპოვებთეს ღონე რაჲმე ეშმაყსა და ბევ-
 15 რეულთა მიზეზთა წარგებისათა მოაგონებს ზღიდართა, და რაჲთა ნამეტნა/ვისა C 166
 მას და /უქმარსა ესრეთ მოსწრაფებით შეჰკრებდენ, ვითარცა საჭიროსა საყ-
 20 მარსა. და არარაჲ ყოლადვე ეყოფინ ღონეთა მითუს წარგებისათა, რაჲეთუ განწყოფენ სიმდიდრესა მას მის ყამისა წარსაგებულად, რომელსა შინა იყენ-
 ნენ და კჳალად მომავალთათუს ყამთა; და რომელსამე საფასესა თათვა თუსთა-
 თუს ჰმარხვენ და კჳალად რომელსამე — შეილთათუს მათთა. მერემე კჳალად
 20 სხუსა და სხუსა საქმისა წარსაგებულად განწყოფენ მას. რაჲეთუ იხილეთ, თუ ვითარნი არიან განგებანი მათნი, ვითარმედ: „იყავნ ესე საფასჲ საჰმართათუს
 და ესე რომელიმე თყავნ საუნჯეთა შინა დამარხულად“, და რომელი-იგი საჰ-
 მართათუს არს არა საჰიროთათუს ოდენ, არამედ უსარგებლოთა: „და კჳალად
 25 ესე რომელიმე საფასე სახლისა შესამკობელად იყავნ და კჳალად ესე — გარე-
 განთა მათ უცნებათათუს და სამკაულთა და ესე რომელიმე — რაჲემს გზას
 წარვიდოდით და კჳალად იგი — ოდეს შინა ვიყვენთ, რაჲთა ბრწყინვალედ და
 შუბითი და ფუფუნებით იყოს ცხორებაჲ ჩუენი“.

/ ხოლო მე განკვრებულ ვარ უსარგებლოთა მათ გარდამატებულებათა A 146
 მათთათუს, ვითარ /ეტლები /აქუნ ბევრეულეზი, რომელნიმე თავთა თუსთა- B 230
 30 თუს და რომელნიმე სხუად საჰმარად, ოჰროთა და ვეცხლითა დაბურვილები, C v
 ხოლო ცხენნი ეგრეთვე ურცხუნი (რომელთა სახელები ეწოდებინ მათცა, ვითარცა კაცთა — თითოეულსა ნათესავისაგან მამათასა და პაპათასა ეწო-
 დებინ სახელი): რომელნიმე ქალაქსა შინა საეალად, იშუებდიან რაჲ, სხუანი
 კჳალად ნადირობად განწყვენებლნი, სხუანი კჳალად მგზავრობათათუს და
 35 ბრძოლათა განმზადებულნი, რომელთა ზედა იყენიან უნაგრები და ლაგმები

1 ეძიებდეს C. კპოო C. 2 ბრწყინვალეზა B, მბრწყინვალეს C. 3 თუთ—C. სიმდიდრეს C. დაღათუ A. 4* საჰმართა იგი და საფასეთა... ესე იგი არს—A. 5 და 10—C. 6 ვითარმედ—C. 7 განაზნეველს C. სიმდიდრესაჰმას C. 8 ანგაპრობდეს C. 9 ჰმარხვილს C. 10 სიმაართლე B. 11 საზრდელისა C. 12 სიმდიდრეს C. 13 მოუპოვებთეს C. ღონეს C. 14 და—C. ნამეტნასა C. 15 შეიკრებდენ C. 16 დაქრამეთუ C. იყოფინ C. 17 მას—C. 18 რომელთამე საფასეთა C. 19 და მერემე C. 20 იხილეს C. 21 საფასე B. 22 რომელი-იგი/რაჲემს -იგი C. 21 საფასეს C. 23 უცნებათათუს/უცნებათა მათ A. გზას C. 20 ოდეს—B. მბრწყინვალედ C. 27 ცხოვრებაჲ C. 28 გარდამატებულთა BC. 29 მათთუს C. აქუს C. 30 საჰმარად BC. ოჰროთა B. 31 ხოლო—BC. ეწოდებინ C. 32 მამათა BC. პაპათასა B. ეწოდებინ C. 33 სახელები B]—C. 35 იყვიან A. უნაგრები AC.
 * ფსალმ. 111,9.

და საბურველები, ყოველივე ოქროცურებელი, ყოველივე ივეცხლისა მკედითა კერული: ავშარაები ძოწეულები. და შეამკობდიან ცხენთა მათ, ვითარცა სძალთა. კუალად ჭორებისა სიმრავლე, ფერად-ფერადად განყოფილი: სტრატულნი მათნი, ერთმანერისა შემდგომნი, სხუანი კუალად წინამსროლნი, სხუანი თანაწავალნი; სხუათა მათ მსახურთა ურიცხვ სიმრავლს, მონათა დასები — ყოვლისავე ფუფუნებისა მიმართ მოსწრაფენი. კუალად მათ ზედა სხუანი მწენი და ზედანდგომელნი — რომელნიმე ტანის მსახურნი, / რომელნიმე მუშაკნი; სხუანი / კუალად ყოვლისავე კელოვნებისა მოქმედნი, რომელნიმე საკმრისა საქმისა და რომელნიმე ცუდისა, საშუებელად მოპონებულთა; მზარაულნი, მეპურენი, მემარანენი, მონადირენი, მხატვარნი, ყოვლისავე გულისთქუმისა მოქმედნი და აღმასრულებელნი. სიმრავლენი აქლემდანი — რომელნიმე ტვრითა მკრებელნი და რომელნიმე მძორანი; ჩემები ცხენთაჲ, ნახირები ზროხთაჲ, სამწყსოები ცხოვართაჲ, კოლტები ღორთაჲ, ამათ ყოველთა მწყემსნი. ყოველივე ქუეყანაჲ, საშუებელად მოგებული / და შემოსავალითა სიმდიდრისა მის აღმორძინებელი. აბანოები ქალაქსა შინა, აბანოები სოფელთა შინა, ტაძარნი თითოსახეთა მიერ მარმარილოთა შემკობილნი: რომელიმე ფრიგიელითა ქვითა, სხუაჲ კუალად ლაკონიკელითა ანუ თესალონიკელითა, ანუ პრომელითა. და ესენი ესევეითარნი იყენიან, რაათა რომელნიმე ზამთრის ატფობდენ და სხუანი ზაფხულის ავგილობდენ. ქუეყანაჲ იგი სიჭრელითა მით წულილადთა მათ ქეთა მიერ შემკული, ხოლო სართული ოქროითა მოლესული და კედელნი აღ/მართებულთა მარ/მარილოთა შემკულნი; და რომელიცა ზედაით კერძო მარმარილოთა მათ არს, მოწერიან თითოსახედ.

8. და მერმე, რაჲამს ბევრეულად განიყვის სიმდიდრჲ იგი და ჭერეთ ჰმატნ, ქუეყანად მისციან და უხილავთა შინა დაფლული დაძმარხიან და იტყობიან: „ვინ უწყის მომავალთა მათ ქამათუს, თუ რაჲა ყოფად არს, ნუქუეუე მოულოდებელნი საქმენი მოიწინენ“.

აკო, ესე ვინ უწყის, თუ ივმაროცა სადა? რამეთუ ესე უცნაურ არს, ხოლო უწყალოებდა ეგე და უეკეთურებაჲ შენი არა უცნაურ არს. რამეთუ რაჲამს მრავალფერითა მავით ღონითა საფასჲ იგი ვერ განჰლოე, მერმე ქუეყანასა შინა დაჰმალე. ეჰა, სიკოფჲ ბოროტი! ვიდრემდის ქუეყანისა თუალთა შინა იყო ოქროჲ, სთხრიდი და ეძიებდი და რაჲამს გამოცხადნა და გამოვიდა მიერ, კუალად მუნვე დაჰფლავ და უჩინო ჰყოფ. და მერმე, ვითარცა მე ვჰგონებ, რაჲამს საფასჲ დაჰფლა, გულსაცა შენსა მას თანავე დაჰფლავ, რამეთუ „სადაცა საუნჯენი თქუენნი, მუნცა გულნი თქუენნი იყენნო“¹.

B v ამისთვის შეაწუხებენ მდიდართა მცნებანი, / რამეთუ სიკუდილად / შეუ-
 A 147 რაცხიეს, უკუეთუ უსარგებლოთა მათ წა/რსაგებულთა არა შექცეულ იყენენ.
 C 168

¹ ყოველი A. ყოველი A. ² კერულ B. ავშარაები A. ³ და კუალად B. სიმრავლს C. ფერადფერად B. ⁴ ერთმანერისა C. ⁵ სიმრავლე B. ⁶ და — B. ⁷ და — BC. მძორანი C. რამაკები C. ⁸ სამწყსოა AC) + იგი C. ცხოვართა B. კოლტები(დასები B. ⁹ ქუეყანისა A. საშუებლად BC. ¹⁰ და — A. მის — A. ¹¹ მარმარილოთა B. ¹² რომელნიმე C. ფრიგიელითა A. ლაკონიკელითა B. ¹³ მწულილადთა BC. მიერ — BC. ¹⁴ მოწერიან მოწერილ არს C. ¹⁵ მერმე C. განყვის C. სიმდიდრე B. ¹⁶ საფასე B. მერმე C) — A. ¹⁷ დაჰმალს C. სიკოფე B. ¹⁸ დაჰფლავ C. მერმე C. ¹⁹ საფასე B. თანა C. ²⁰ იყენენ C. ²¹ მცნებანი (αἱ ἐπιταῖαι) მონებანი B.

- და მე ვპკონებ, ვითარმედ ვნებაჲ ესე ამის ქაბუქისაჲ და მსგავსთა მისთაჲ მსგავს არს საქმესა კაცისასა, რომელმან სურვილითა ქალაქისა რომლისაჲთამე გლის გზაჲ ფრიადი ზილვად მისა და მახლობელად რაჲ მიიწიის ზღუდეთა მისთა, უღებებითა მცირედისა სხესა სლვისათა უქმარ ყვის ფრიადი იგი
- 5 შრომაჲ მისი და ზილვად კეთილთა მათ მის ქალაქისათა არა ღირს იქმნის. ესრეთ არიან, რომელნი-იგი სხუასა მრავალსა იქმან და საფასისა წარგებაჲ არა მნებაჲს. რამეთუ მრავალნი მიხილვან, რომელნი იმარხვიდიან და ილოცვიდიან და სულთ-ითქუმიდიან და წარუგებელსა მას მოლუაწებასა აჩუენებდიან რა
- 10 მათსა წულილსა კირვეულთადა მიცემად არა თავს-იდებდიან. რასა-ნე ეგვოს მათ სხუაჲ იგი მოლუაწებაჲ, ვინათგან ვერ დაიტევს მათ სასუფეველი ცათაჲ? რამეთუ თავადმან უფალმან ბრძანა, ვითარმედ: „უადვილეს არს აქლემისა კურწსა ნემსისასა განსლვად, ვიდრეღა მდიდარი / სასუფეველსა ცათასა შეს- B 232 ლვად!“¹. არამედ განჩინებაჲ ესე ესრეთ ცხად არს: და მეტყუელი იგი — უტყუელ, ზოლო მორჩი/ლნი — მცირედ.
- 15 არამედ იტყვან, ვითარმედ: „და ვითარ ვიყოფოდით, რაჲამს ყოველი განვაბნიოთ? ანუ რაჲ იყოს სახმე ამის სოფლისაჲ, რაჲამს ყოველი განუ-ყოფდენ მონაგებთა მათთა?“
- ნუ მკითხავ მე გონებასა ბრძანებათა მათ მეუფისათა. იცის რჩულის-ღებებელმან მან, რაჲათა შესაძლებელცა ყოს რჩული იგი თვისი. ზოლო შენი
- 20 გული, ვითარცა სასწორისა მიერ გამოიცადების, თუ ჰქმარებისა მის ცხო-რებისა მიმართ ანუ წარმავალისა ამის განსუენებისა არს მიდრეკილ / ზარახვია A v შენი. რამეთუ ჭერ-არს უწყებაჲ, ვითარმედ სიმდიდრე არა საშუებელად თვისი-სა თავისა, არამედ განსაგებელად სხუათა მოცემულ არს. და რაჲამს მიეცე-მოდის გლახათა, სიხარული ჭერ-არს, ვითარმეცა უცხოთა ნამარხვეთაგან გან-ვთავისუფლებოდეთ, და არა მწუხარებაჲ, ვითარმეცა თუსთაგან უცხო ვიქ-მნებოდეთ.
- რამასათეს უკუე მწუხარე ხარ და იგლოვ სიტყვსა მისთეს, რომელი იტყვს, თუ: „განყიდე მონაგები შენი?“ რამეთუ უკუე/თუმცა შეგიდგა შენ მონაგე- B v ბი მის საუკუნისაჲცა, მაშინცამცა არა საყუარელ იყო, რამეთუ პატიოსნებისა-გან მუნ მყოფთა მათ კეთილთაჲსა უჩინომცა იქმნეს სიკეთენი ესე ამის / სოფ- C 169 ლისანი. უკუეთუ კულა თვნიერ ყოვლისა იქვსა ყოველივე იგი აქა დარჩომად არს, რამასათეს არა განვეყიდოთ და სარგებელი მათი ჩუენ თანა წარვიდოთ? ზოლო შენ, რაჲამს იქროსა მისცემდე და ცხენსა აღიღებდე, არა მწუხარე ხარ და რაჲამს განხარწნადოთ მათ მისცემდე და სასუფეველი ცათაჲ მოგუცე- 35 მოდის, ამისთეს სცერმოლი-ა? უარ-ჰყოფ მას, რომელი-იგი გთხოვს. და არა გნებავს მიცემის, ბევრეულთა მიზეზთა შეიკარებ.

1 ვგონებ B. 2 მისა B. 3 უღებებითა C. 4 შურომაჲ C. ქალაქისა B. 5 ერთისა BC. წულილისა B, მწულილსა C. 11 აქლემისა C. 12 მდიდრისა B. 14 უტყუელ C. 15 ყოუფე-ოდით C. 16 სახე B. განსყოფენ C. 18 მწულილმდებელმან C. მან—B. 19 მწული C. 20 გამო-იღებების A. ~ ცხოვრებისა მის C. 22 სიმდიდრე C. საშუებლად C. ~ თავისა თვისისა C. 23 სხუათადა C. 24 სიხარულით C. 27 რამეთუ რამასათეს C. ვგლოვ B. 28 განყიდმ C. ყოვე-ლი მონაგები C. 29 საუკუნისაჲცა C. მაშინცა C. 30 მყოფთაგან B. იქმნეს C. ისევეჲ BC. 31 თვნიორ A, თვნიურ B. 32 მისცემდე C. აღიღებდე C. მწუხარმ C. 34 მისცემდე C. 35 სცერ-მოლა C. უარ-ჰყოფ C. 36 მიცემისმიცემამ C.

4. რამე-მე მიუვო შენ მსაყულსა მას? რომელი-ეგე კედელთა ამკობ, კაცსა არა შეპმოს-ა? რომელი ცხენთა ოქრომთა დაპზურავ, ძმასა შენსა უშუერად შიშუელსა უგულებელს-ჰყოფ-ა? რომელი-ეგე იფქლსა აღმობ, მშვიერსა არა გამოზრდი-ა? რომელი-ეგე ოქროსა ჰვლავ, უკუეთუ ვინმე თანამდები მოვა-ლისა მიერ მოშთობად იხილო, შეურაცხ-ჰყოფ-ა? უკუეთუ კულა მეულლეცა 5
 IB 233 განამრავლებს და გემო/ამმო/ყუარებათა აღაორძინებს და გულისთქუმისა
 .A 148 საწურტელ/ეკმნების. რაჟამს მოიპოვებ ქვათა რათმე და მარგალრთა და
 .C v სამარავლეთა და იავუნდთა და ოქროსა, რომელსამე ჰედნ და რომელსამე
 ქსონდ და ყოვლით კერძო სენსა მას აღაორძინებნ, რამეთუ არა ვარეწარად
 აქუნ ამთ საქმეთა მოსწრაფებამ, არამედ ღამშ და ღღ ამისთვის ზრუნავნ.
 და თითოფერთა კელონათა შეჰკრებედ: მოიყვანნიან მღებვარნი ბრწყინვა-
 ლითა საღებავთანი, ოქრომჰედელნი, მენელსაცხებლენი, მქსოელნი ოქრომ-
 სანი, მხატვარნი. არცა ერთსა ჟამსა აქუნ განსუენებამ, არცა ერთი სიმდიდ-
 რე კმა არნ გულისსათქუმელთა მათ აღსრულებად, არცა თუშვა მდინარით 15
 აღმოდიოდა, რაჟამს საძიებელ არნ ნელსაცხებელი იგი ბარბაროზული, ვი-
 თარცა ზეთი უბანთამ და კულად შეუენიერებანი იგი ზღვთ გამოწავლანი:
 კობლოდ და ჰინამ — უფროსს მატყლისა მის ცხოვართასა. და ოქრომ ვარე-
 მთადგნ ქვათა მათ მრავლასაციდლისათა: რომელიჲ შეუბლის საკრავ არნ და
 IB v რომელიმე — მანიავ და სხუამ სარტყელთა ზედა წარავიან, /კულად სხუამ— 20
 .C 170 ბეჭეთა მათ, რომელნი შეი/სხნიან კელთა და სხუანი იგი — სამკაულნი ფერ-
 ქთანი. რამეთუ ოქროსმყოყარეთა მათ უხარის შეკრავამ კელთა და ფერჯ-
 თამ, ოდენ ოქრომ იყოს შემკრეულ. ხოლო ოდეს-მე იზრუნოს სულისა თვის-
 საამ ესევეითარმან მან, რომელი-იგი ბოროტთა მათ გულისთქუმეთა ჰმსახურებ-
 დეს შეგინებისათა? რამეთუ ვითარცა ნავი, განტეხილი სიმბაფრითა ღელვა- 25
 თათამ, წარწყმდის, ვერეთ დაანთქმენ გულისთქუმანი იგი ღელათანი სულთა
 .A v მათ /საწყალმელთა.
 და რაჟამს ესრეთ ესევეითართა საქმეთა მიმართ განმარტებულ იყოს სიმ-
 ვიდრე იგი გულისთქუმისმოყუარეთა მათ მიერ, ვერ ოდეს მიიწევის გლახაყ- 30
 თა მიმართ, არამედ ამითა მათ მოსაპოვნებელად განცრუებულ არნ. და უკუ-
 ეთუ ესმას, თუ: „განყიდე მონაგები შენი და მიეცე გლახაყთა, რამთა გაქუნ-
 დეს საგზალი ცხოვრებისა მის მიმართ საუკუნოვანსა“, წარვალს შეწუხებული:
 უკუეთუ კულა ესმას, ვითარმედ: „მიეცე საფასშ ღელათათუს მგოსანთა, ანუ
 მიეცე ქვისა მთლელთა, ოქრომჰედელთა, ხურთთა, მეოქროსოფითთა, მხატვარ- 35
 IB 234 თა“, უხარინ, ვითარმცა /რამე პატოისანი საქმშ / და უმჯობესი საფასისა მო-
 .C v ეცემოდა.

შ კაცო, არა ხელდავ-ა ამთ კედელთა, სიგრძისაგან ჟამთამსა დარღუეულ-

4 გამოზრდი B. რომელი-ევე/რომელი C. ვინმე/კინ BC. 5 მოშთობადი BC. 6 იპოვოს C.
 7 გემომთყოყარებათა B. გემომთყოყარებას C. 8 მოიპოვნმხოილებნ C. 11 ღამე და ღღ B.
 ამისთეს/ამითეს C. 12 კელოვანთა C. შეჰკრებნ C. მღებველნი BC. მბრწყინვალეთა C. 13 სა-
 ღებავთა C. მქსოველნი C. 14 აქუნ C. სიმდიდრშ C. 15 არცა/არა C. 16 კობლოდ B. 19 უბ-
 ლისა C. 22 ოქროსმყოყარეთა C. 24 რომელი-იგი/რომელი B. მით/მათ C. 28 სიმდიდრშ C.
 29 მათ—C. მოიწევის C. 30 განცრუებულ/განცხებულ AB. 32 მის—C. 33 საფას B. 34 ოქრო-
 მსჰედელთა B. ხურთთა (χέρται) სხუთა A, და სხუთა C. მეოქროსოფითთა C. 35 ~პა-
 ტოისანი რამე C. საქმე B. 37 ჰხელდავა C. ამით/მათ C.

- თა რომელთა ნაწილი ოდენ დარჩომილ არიან ქალაქსა შინა და სხენან წარსაბრკოლებელად ოდენ მავალთა? რავდენნიმცა გლახაკნი ყოფილ იყვნეს ქალაქსა ამას შინა, რაჟამს-იგი ესენი აღმართებოდეს, რომელნი-იგი ამით ზედა მოსწრაფებისათჳს მდიდართა მიერ შეურაცხ-იყვნეს? აჲ უკუე სადა არს ბრწყინვალს იგი შემკობილებამ მათი? ანუ სადა არს იგი, რომელი ამათისა შენებდა-ათჳს საშურველ იყო? არა დარღუეულ და მოტრებულ არიან-ა ესენი, ვითარცა ყრმათა მიერ მღერით ქუშითა ქმნილი იგი ნაშენებნი? ხოლო ამათი მოქმედი აჲ მღებარე არს ჟოჯობეთს შინა და ამოებით მოსწრაფებისა მისისათჳს ინანის.
- 10 დიდი და ბრწყინვალე სული გაქუნდის, თუ არა კედელნი შერთეცა და დიდი ერთსა საკმარსა აღასრულებენ. რამეთუ / მე, რაჟამს შევიდე სახლსა A 149 კაცისა აშპარტავანისასა და უძღებად მდიდრისასა დ ვიხილო სახ/ლი იგი, B v ყოვლითა შეუნიერებითა შემკული, ვიწყებ გლოად, რამეთუ გუ/ლისკმა-ყვი, C 171 ვითარმედ ამას კაცსა არარად უპატიოსნესად აქუს უფრომს ამით ხილულთასა, არამედ უსულოთა მათ შეამკობს და სული მისი უშუერ არს. ანუ მითხარ, თუ რომელსა უმეტესსა საქმესა იქმან ვეცხლისა ცხედარნი და ვეცხლისა ტაბლანი, პილომს ძელისა საგარძელნი და საჯდომნი ბრწყინვალენი, რომელ ამათჳს სიმდიდრე შენი გლახაკთა ვერ მიეცემის? არამედ დვანად ბევრეული კართა ზედა, ყოველსავე საწყალობელსა სიტყუასა გეტყუან, ხოლო შენ უარ-პყოფ მი-
- 20 ცემასა და იტყუ, ვითარმედ: „არა ენა ნეყოფის მონაგები ჩემი ყოველთა მათ გლახაკთა მიცემად“. და ენითა ჰფიცავ არაქონებასა, ხოლო კელი შენი გამხილებს, რამეთუ კელი შენი ღუმილით ტყუილსა შენსა ქადაგებს, რამეთუ ბრწყინავს ბექდის თუალისა მისგან, რომელი მას ზედა არს. რავდენთა ჳირვეულთა თანამდებთამ ძალ-უც ერთსა თითისა შენისა ბექედსა გამოკსნად? რავდენთა დარღუევადთა სახლთა ამართებამ? ერთსა კიდობანსა შენსა, საე-
- 25 სესა/სამოსლითა შენითა, ძალ-უც მრავლისა ერისა, სიცვიითა შექ/ირებუე- B 235 ლისა, შემოსამ. არამედ მოითმენ შენ განტეკვებად გლახაკისა მის ცალიერად C v და არა გეშინის სამართლად მისაგებელისა მისგან მსაჯულისა მის.
- არა შერიწყალე-ა? — არცა შენ პოო წყალობამ; არა განუღე-ა კარი შენი გლახაკსა? — განიდევნო შენცა სასუფეველისაგან; არა მიეცა-ა პური? — A v არცა შენ მოგეცეს საუკუნომ იგი ცხორებამ.
5. ანუ გლახაკად უწოდ-ა თავსა შენსა? — მეცა გეწამები, რამეთუ გლახაკი იგი არს, რომელსა მრავალი რად უკმნ და არა აქუნ. და თქუნცა ეგრევე გიყოფს განუძღებელობამ იგი გულისთქუმათამ, რამეთუ ათსა ტალანტსა ზედა სხუსა ათსა ისწრაფი შეძინებად და რაჟამს ოც იქმნენ, სხუსა ეგვზომსა ეძიებ. და მართლის მომავლი იგი არა თუ ნებასა შენსა აღასრულებს, არამედ

1 მავალთა მრავალთა AC. რაოდენნიმცა C. 2 ამთ (αὐτῶν) ამოთა A. 3 ბრწყინვალე B, მბრწყინვალს C. იგი—B. 4 მღერითი C. მქუშითა C. 5 მღებარს C. მოსწრაფებისათჳს მისისა B. 10 მბრწყინვალს C. აქუნდის C. 11 შევიდს C. 12 და უძღებად/დაუძინებელად C. 13 შემკობილი B. გლოად C. რამეთუდა C. გულისხმა- C. 14 ვითარმედ/რამეთუ C. უპატიოსნეს C. 15 მთა/ამთ C. 17 ძელისა/ძლისა B. მბრწყინვალენი C. 18 სიმდიდრს C. კარსა BC. 19 უარყოფ C. 20 ენა—C. მეყოფის B. 21 ტყუილსა C. 22 ბექდის/ბექელი C. რომელ C. რაოდენთა C. 24 თანამდებთა B. ~ ძალ-უც თანამდებთა A. ერთისა C. 25 რაოდენთა C. აღმართებამ BC. 27 ვითარ მოითმენ C. შენ—C. ცარიელად B. 28 პყოფ C. 29 განუღეს C. 30 მოგეცა A. 31 რად—C. ეგრევე/ეგრევე A, ეგრეთუ C. 31 განუღომელობამ C. ათსა C. 32 იქმნენ C.

უმეტესისა გულისთქემად აღვაგზნებს. რამეთუ ვითარცა მომრავალთა მი-
 ზეზად სუჟისა ექნენისა სუმავე, ეგრეთვე მდიდართა, რაჟამს ფრიადი მოი-
 გონ, უმეტესისა მიმართ სურის, და რაჟამოსაცა მოიგებდენ, უმეტესად აღორ-
 ძნდების სენი იგი და მოსწრაფება იგი უმეტესად წინააღმდეგობად მოიწე-
 ვის. / რანეთუ არა ახარებს მათ მოგებუ/ლი იგი, არამედ შეაწუხებს მოუგებე-
 ლი და მარადის სული მათი ზრუნვითა დადნების, რაჟამს გარდამატებულისა
 მიმართ მოსწრაფე იყვნენ.

რამეთუ ჭირ-იყო სიხარული და მადლობა ღმრთისაჲ, რამეთუ ესეზომ-
 თასა უმდიდრეს არიან, არამედ იგინი ივლოენ, რამეთუ ერთისა ვისმე ანუ
 ორთა უდარეს არიან სიმდიდრითა. რაჟამს ერთსა მდიდარსა მიეწინენ სიმდი-
 რითა, და მერმე უმდიდრესისა მისწრაფისა მიწევნად და უკეთურ მასცა მიე-
 წინენ, მერმე სხვას შესცვალებენ სწრაფსა. ვითარცა კიბესა აღმაჯალნი მარა-
 ლის უზეშთავისა მას ხარისხსა აღიღებენ ფერკსა და არა დადგებიან, ვიდრემ-
 დის თავსა მიიწინენ კიბისასა, ეგრეთვე ესენი არა დასცხრებიან სწრაფისაგან,
 ვიდრემდე არა ფრიად აღმალდენ და დიდისა მის სიმაღლისაგან დაცემულნი
 შეიშუსრნენ.

მფრინველსა მას, რომელსა ეწოდების სელევიკიად, კეთილისათჳს კაცთა-
 მსა შექმნა უძღვებად დამბადებელმან ყოველთაჲმან, ხოლო შენ სავენებლად
 მრავალთა გიქმნიეს სული შენი უძღვებად.

20 / რაჟომცა ჰხედვიდეს თუალი, ესეზომცა სურის ანგაპრსა: „არა აღივ-
 სოს / თუალი ხედვითა“^{1*} და არცა განძლეს ვეცხლისმოყუარე მოგებიოთა. არა
 თქუა ჭოჯოხეთმან, თუ კმა არს, არცა ანგაპრმან ოდეს თქუს, თუ კმა არს^{2*}.
 ოდეს იქმარო ეგე ყოველი? ოდეს ჰპოო მგათვან განსუენებოა, ვინაითვან მა-
 რადის ჭირითა მით მოგებისათა შეპყრობილ ხარ?

25 ვაჲ მათლა, რომელნი შეაერთებენ სახლსა სახლად და აგარაკსა მიახ-
 ლებენ აგარაკად, ჭაათა მოყუსისაჲ რამე მიიტაცოენ^{3*}. ხოლო შენ რასა
 იქმ? არა ბეგრულსა მიზეზსა მოიპოებ-ა, რაითამცა მოიტაცე მოყუსისაჲ?
 იტყოდი ესრეთ, ვითარმედ: „მიბნელობს სახლი მის მეზობლისაჲ, ჭირსა შე-
 ნამთხუევს, ანუ თუ სხუასა რასმე მავნებს“, რამეთუ არა დაილევის მიზეზი.
 და ესრეთ სდევნიდი მას და აჭირვობდი, ვიდრემდე განაშორი თვსაგან. რამან
 მოკლა ნაბუთე ისრაიელი? არა აქაბის ვენაჯისა მის გულისთქუმაჲმან-ა?

ანგაპრი ბოროტი არს თანასაყოფლად ქალაქსა შინა, ბოროტი არს აგარაკ-
 თა შინა.

28 B v ზღუამან იცის საზღვარი თუსი, ღამე არა / წარჰქედმის წესსა თუსსა, ხოლო
 C 173 ანგაპრი არა ჰრიდებს ეჟამს, არა იცის საზღვარი, არა შეუ/ნდობს პირველთა-
 გან მამულობისათჳს, არამედ მსგავს არს ცეცხლისა მძლავრებასა: ყოველსა

3 სურის C. რაჟომცა C. 4 მიწევის C. 7 მოსწრაფე C. 9 ივლოიან C. 10 მიეწინენ C.
 11 და — BC. მერმე C. უმდიდრესისა მისწრაფისა უმდიდრესისა მის ისწრაფან BC.
 მიეწინენ C. 12 მერმე C. სხუას BC. შეასცვალებენ C. 14 მიიწინენ C. დასცხრებიან C.
 15 ვიდრემდევიდრე C. ამაღლენ B. დიდისა/ლიდებისა C. 17 სელევიკიად C. 18 მრავალთადა C.
 20 ხედვიდეს B. ესეზომადცა C. სურის C. 21 ჰხედვითა C. ვეცხლისმოყუარე C. 22 არს B.
 თქუს C. 23 ჰპოო C. 24 მიახლებენ BC. 25 რაითამცა C. მიიტაცეს B, მოიტაცეს C. 27 მოი-
 პოებენ C. მოიტაცე C. 28 ვითარმედ—C. 29 თუ—C. 30 ვიდრემდის C. განაშორის C. თუს-
 გან/ თუსისაგან C. 31 ნაბუთე A, ნაბუთე C. 32 ბოროტ 2° C. 34 ღამე C. 35 არა 2° არცა BC.
 1* ეკლეს. 1,8. 2* იგავ. 27,20; 30,16. 3* ესაია 5,8.

- ზედა მიიწვევის, ყოველსა შეშუამს. და ვითარცა მდინარემან პოის პირველად
 მცირედ განსავალი / და იწყის სლვად კულსა მას და მერმე აღორძნდის შვი- A v
 რე-მცირედ და რამცა იპოის წინაშე მისსა, ყოველივე წარბატის, ეგრეთვე
 მდიდართა მიმძლავრებულთა მათგან მიიღიან ძალი უმეტესისა. მძლავრობი-
 5 სა და რაჲზომცა უმეტესთა ჰმძლავრობდიან, უმეტესი ძალი ეცის და ექმნის
 უკეთურებისა იგი სიდიდე ძლიერებისა შემმატებელ. რამეთუ რომელნი-იგი
 მიიმძლავრნეს ბოროტად მათ მიერ, იძულებითსა შეწევნასა მისცემენ მათ მი-
 მძლავრებისათს და მორჩილებისა სხუთათსა. რამეთუ რომელი მეზობელი,
 რომელი თანამკვდრი, რომელი მისყიდელი არა მიიმძლავრების? ვერარაჲ
 10 თავს-იღებს ჰირსა მას სიმდიდრისასა: ყოველივე მოუღრკების მძლავრებასა
 მისსა, ყოველსავე ეშინის და თითოეული მიმძლავრებულთა მათგანი ეძიებენ, B 237
 თუმცა ოდენ სხუაცა რამე ბოროტი მოაწია მის ზედა, არა თუმცა მოტაცე-
 ბულისა მისთვის ისწრაფინ სამშჯავროდ მისლვად, რამეთუ მან წარბატის / C v
 უღელნი იგი კართანი, მიიტაცის ქუეყანამ უცხო, მოწნის, დასთესის, მოიძ-
 15 კის არათვის იგი, უკუეთუ გლახაკი იგი წინა-აღუდგის, მეყსუღლად მზა იყუ-
 ნიან წყლულებანი: უკუეთუ გოდებნ იგი, აგონებნ; უკუეთუ სამშჯავროდ მი-
 ვიდის, შეყენებულ იქმნის საპყრობილესა, რამეთუ მას იყენიან ცრუმოწამენი,
 რომელნი შიშად სიკუდილისა მიმძლავრებულსა მას მიიყენებდიან. ინატრნი
 იგი სხუსაცა რაჲსამე მიცემად და ოდენ განრომად მისგან.
- 20 6. მინდა, მ მდიდრო და მტაცებლო, რათამცა მცირედსა ეამსა ოდენ
 უღზინე / თავსა შენსა შრომათა მათგან უსამართლოებისათა და მიეცმცა მო- A 151
 ცალეზამ გონებასა შენსა, რათამცა გულისკმა-ყო და მოიგონა, თუ რომლისა
 აღსასრულისა მიმართ ესრეთ ისწრაფის მოსწრაფებამ ევე შენი.
- აჲ ესერა: გაქუს ქუეყანისა სიბრავლეს ეცეზომი ყანათა და ვენატთამ, მთა-
 25 ნი და ველნი, / მდინარენი და სათიბენი. რაჲ უკუე ყოფად არს შემდგომად მა- B v
 გის ყოვლისა? არა სამწყრთელი მიწამ. მოგეცეს-ა მაგის ყოვლისაგან? არა
 ნცირეთა ქებათა სიძიმე კმა იყოს-ა დასაფარველად უზ/აღრუკისა მაგის გუ- C 1 74
 მისა შენისა? რაჲსათეს ასწრაფი? რაჲსათეს ურჩულოებ? რაჲსათეს შეჰკრებ
 30 კელითა შენითა უნაყოფობასა? და ნეტარ თუმცა-უნაყოფობასა და არა ნიე-
 თსა საუკუნოხსა ცეცხლისასა! არა განიფრთხო-ა ოდენსე მაგის მთრვალობისა-
 გან? არა განამრთელო-ა გონებამ შენი? არა მოიქცე-ა თავად შენდა? არა დაი-
 35 დე-ა წინაშე თუალთა სამშჯავროდ იგი ქრისტესი? რაჲ-მე მიუგო, რაჲამს-იგი
 გარე-მოგადგენ შენ მიერ მიმძლავრებულნი და ჰირვეულნი და ლალადებდენ
 შენ ზედა წინაშე მსაჭელისა მის მართლისა? რაჲ ჰყო? რომელნი სიტყუთა
 35 შემწენი და სენილორნი იმიზდენ? რომელნი მოწამენი წარმოადგინენ? ვითარ
 უტყუო მეცნიერისა მას მსაჭელსა? მუნ არა არს ფლათოზი, არა არს ორკე-

1 ყოველთა C. პოვის C. პირველად—B. 2 მცირედი C. მერმე C. მცირედ-მცირედ BC.
 3 იპოის C. მისსა—C. 4 მათგან/მიმართ C. მძლავრებისა C. 5 უმეტეს B. ძალ BC. 6 სიდი-
 ძე C. 8 დამორჩილებისა B. 9 ვერარაჲვეერ C. 11 მისა C. და—C. 12 არა მოაწია C. მიტაცე-
 ბული B. 13 მან/რომელმან C. 14 და დასთესის B. 15 -აღოდგეს B. მეყსუღლად B. ყენიან C.
 17 შეყენებულ იქმნის/საპყრობილ იქმნის და შეყენებულ B. 18 შიშად/შეგდ C. მოიყენებდიან B.
 19 სხუსაცა (ἀλλοί) სიტყუსაცა C. რამე B. 22 გულისხმა- C. მოიგონა/მოიგო A. 24 ქუეყანასა B.
 სიბრავლე B. 27 სიმძიმე C. 28 უტყულოებ C. 29 განამრთელო (ἀναμαρτολογία) განამართლო B.
 დაიდეა C. 32 სამშჯავრო B. 33 გარმ- C. 34 სიტყუათა შემწენი C. 35 სენილორნი C. წარ-
 მოადგინენ C. 36 უტყუო C. ფილოსოფოსი C. ურკეცებამ B.

ცობა სიტყუათა და ტყუილით ქეშმარიტება მათი, რომელთამცა შეუძლეს
 # 238 მოპარვად ქეშმარიტებას მას მსაქულისასა. არა იყენენ მამონ შენ თანა თუა-
 ლთმოზხუენი იგი, არა იყოს მუნ შენ თანა ქრთამი, არცა დიდება იგი პატი-
 # v ეისა შენისა. მოოკრებულ იყო / მოყუარეთაგან, მოოკრებული შემწეთაგან,
 # v უსუხი/ლორობა, უსიტყუელი, სირცხულეული; მიგიყვანონ მკმუნვარე, თავდად- 5
 რეილი, მარტოდ დაშთომილი, შეშინებული. რამეთუ სადაცა მიხედნე თუა-
 ლითა, განცხადებულად იხილნე ხატნი იგი ბოროტთა შენთანი: ამიერ ობლი-
 სა ცრმელთა, იმიერ ქურციისა სულთქუმათა, სხუთ კერძო დაქენჯნილთა მათ
 შენ მიერ გლახათა; მონათა მათ, რომელთა ჰგუემდი, მეზობელთა, რომელთა
 ჰმძღაღრობდი, ყოველნი შენ ზედა აღდგენ. ბოროტი ბანაკი ბოროტთა საქ- 10
 მათა შენთად გარე-მოვადგეს. რამეთუ ვითარცა აჩრდილი გუამსა, ესრეთ შე-
 უდგან სულსა ცოდვანი მისინი და საქნეთა მათ ცხადად გამოსახვიდენ. ამისთვის
 არა არს მუნ უარისყოფაჲ, არამედ დაიყოფის პირი ყოველივე ურცხუნოჲ.
 რამეთუ თითოეულსა მუნ საქმენი შესწამებენ, არა თუ ქმასა გამოიღებენ,
 არამედ ესევითარნი წარმოდგებიან, ვითარნი გუექმნენ. 15

v / ვითარ-მე შეუძლო წარმოდგინებად წინაშე შენსა საშინელებათა მათ?
 ნუჟუკუე მისმინო, ნუჟუკუე მოიქცე. მოიკსენე დღმ იგი, რაჟამს „გამოჩნდეს რი-
 სხვად ზეცი“^{1*}, მოიკსენე დიდებული იგი ქრისტეს მოსლვაჲ, რაჟანს „აღ-
 # 175 დგენ მოქმედნი კეთილისანი აღ/დგომასა ცხორებისასა და მოქმედნი ბოროტი-
 სანი აღდგომასა საშუკლისასა“^{2*}. მამონ სირცხული საუთუნოა მიუფინოს ცო- 20
 დვილთა ზედა და „შური ცეცხლისა, შემკამელი ცოდვილთაჲ“^{3*}. იგი შეგაწუ-
 ხებდინ და ნუ შეგაწუხებს მცნებაჲ.

ვითარ-მე ლომობიერ გყო? რაჲ ვთქუა? სასუფეველისათუს არა გსურის? გე-
 ჰენისა არა გეშინის? ვინაჲ იპოოს კურნებაჲ სულისა შენისა? რამეთუ უქუე-
 # 152 თუ საშინელნი ვერ შეგაშინებენ და / ბრწყინვალენი ვერ შოგასურებენ, მაშა 25
 ქვისა გულსა ვაჭრაბავთ?

7. მოხედენ, ში კაცო, ბუნებასა მას სიმდიდრისასა. რამასათუს ესრეთ და-
 გურემულ ხარ საიუქარულითა ოქროსაჲთა? ქვაჲ არს ოქროჲ და ვეცბლი ქვაჲ-
 ვე არს, ქვაჲ არს მარგალიტი და ყოველივე პატიოსანი* თუალი ქვაჲ არს.
 ოქროქვაჲ და ბივირილი და იაგუნდი და ამეთისოჲ და იასპი — ესენი არიან 30
 პატიოსნებანი სიმდიდრისანი, რომელ-იგი შენ რომელთამე დაჰპარახე (და
 ბრწყინვალეთა მათ ქვათა ბნელსა შინა დაჰმალავ) და რომელნიმე თითთა გმო-
 სიან და მათ ზედა ჰზუაობ ფეროვნებისათუს მათისა.

1 ტყუილით C. რომლითამცა C. 2 ~ შენ თანა მამონ C. თულაზხუენი B. თულახუმა-
 ნი C. 4 იყოს C. 5 მოგიყვანონ C. მკმუნვარე B, მკმუნვარძ C. 6 მიხედნე C. თულათა—C.
 7 იხილნე C. 8 ამიერ B, მიერ C. სულთქუმათა B, სულთქუმათა C. დაქენჯნილთა B. 9 რომელ-
 თა| რომელ C. 11 შენთა B. გარძ C. 12 ~ ცოდვანი სულსა C. მისნიმს C. გაუსახვიდენ B.
 გამოქსახვიდენ C. 13 უარისყოფა C. დაიყოფის C. ურცხუნო B. 14 შესწამებდენ C. გამო-
 იღებდენ C. 15 გუექმნენ C. 17 მოიქცე C. დღე B. 18 ცხოვრებისასა B. 20 საუკუნო B.
 21 შემკამელი A. ცოდვილთა C. 22 გსურისა C. გეჰენისაგან BC. 24 არა B. გეშინისა C. იპო-
 ვოს C. 25 მბრწყინვალენი C. 26 ესძრაბავთ A, ვაჭრაბავ C. 27 მიხედენ B, მიხედნე C. 28 და
 ქვაჲ C. 29 ყოველი C. 30 ოქროჲ ქვაჲ C. იასპე A. ესენი| ესე C. 31 რომელი-იგი C. შენ—C.
 32 მბრწყინვალეთა C.

1* რომ. 1,18; 2* იოანე 5,29. 3* ებრ. 10,27.
 * B ხელნაწერს ამის შემდეგ რამდენიმე ფურცელი აკლა.

- / მითხარ, რაა სარგებელ გეყოფის შენ ქვათა მათგან? განბრწყინებება C v
 ჯელისაა არა გრცხუენიან-ა? რამეთუ ქვათათჳს გელმის, ვითარცა დედანი
 რაჟანს წობდიან. რანეთუ იგინი ქვათა შემჳამენ და შენ ქვათათჳს განილევი
 და ეძიებ სარდონიტონთა და იასპინთა და ამეთისოთა. ვინ შეუძლო სამაკუ-
 5 ლითა ერთისა ღლისა შემატებაჲ ცხორებასა თჳსსა? ვის ჰრიდა სიკუდილმან
 სიმდიდრისათჳს? ვის განყენა სენი საფასეთათჳს?
 ვიდრემდის იყოს ოქროჲ — წარწყმელაჲ იგი სულთაჲ, სამჳედური იგი
 სიკუდილისაჲ, მახჳ ცოდვისაჲ? ვიდრემდის იყოს სიმდიდრე — მიზეზი იგი
 ბრძოლათაჲ, რომლისათჳს იქედებიან საჭურველნი, რომლისათჳს ილესვიან
 10 მანჳლნი? ამისათჳს ნათესაენ უმეცარ ექმნებიან ბუნებასა თჳსსა, ძმანი ურთი-
 ერთის სასიკუდილნიდ ზედვენ. სიმდიდრისათჳს არიან უღაბნოთა შინა ავაზაკნი
 და ზღუთა შინა დამთჳმელნი და ქალაქთა შინა ცილისწამებელნი. ვინ
 არს ტყუილისა მამაჲ? / ვინ არს უჯგროებით წერასა მოქმელი? ვინ არს ცრულ- A v
 ფიცისა შშობელი? არა სიმდიდრჳ-ა? არა მისი იგი მოსწრაფებაჲ-ა? / რაა C 176
 15 წაგეიდა, შ კაცო? ვინ გარდაქცია შემწჳ იგი თქუენი მბრძოლად თქუენდა?
 რამეთუ საკმარნი შემწედ ცხორებისა მოცემულ არიან, არა თუ მიზეზად ბო-
 როტთა; საკსრად სულისა, არა თუ წინამძღურად წარწყმელისა. არამედ
 იტყუთ თქუენ, ვითარნიდ კეთილ არს სიმდიდრე შევილთათჳს. ესე არს პირველი
 იგი ანვაპრებისა მიზეზი, რამეთუ შევილთა მოიღებთ მიზეზად, ხოლო გულთა
 20 თქუენთა ვერ გულსავსე ჰყოფთ. ნუ მოიყვანებთ მიზეზად უმიზეზოსა მას.
 თჳსი მეუფჳ უეის მას, თჳსი განმგებელი; არა შენგან აქუს ცხორებაჲ, არამედ
 ღმრთისაგან და მისგანვე მოელის განრენასა. ნუუკუე ქორწინებულთათჳს
 არა დაწერილ არს-ა სახარებაჲ, რომელი იტყუს, ვითარმედ: „უკუეთუ გნებაეს
 სრულყოფაჲ, განყიდე მონაგები შენი და მიეც გლახაკთა?“^{1*}.
 25 რაჟამს ითხოვდი უფლისაგან მოცემასა შევილთასა, რაჟამს ევედრებოდე
 შევილთა მამა ყოფად, ნუუკუე ამასცა იტყოდენ-ა, ვითარმედ: მომცენ შევილნი,
 რამთა ურჩ ვექმნა მცნებათა შენთა? მომცენ შევილნი, რამთა ვერ მივიწიო სა-
 სუფეველსა ცათასა?
 ანუ ვინ იყოს ყრმისა მის თავსმდებ, ვითარმედ კეთილად იქმაროს მიცე-
 30 მული / იგი? რამეთუ მრავალთა ექმნა სიმდიდრე მიზეზ შეგინებულობისა. არა C v
 გესმა-ა ხოლომონისი, რასა-იგი იტყუს, ვითარმედ: „ვიხილე სნეულებაჲ ბო-
 როტი — სიმდიდრე დამარბული მისგანისათჳს უკეთურებად მისა?“^{2*} და კუა-
 ლად იტყუს, ვითარმედ: „დაუტეობ მე კაცსა მას შემდგომად ჩემსა და ვინ
 უწყის, თუ ბრძენი იყოს, გინა თუ უგუხური?“^{3*}.
 35 / იხილე, ნუუკუე მრავლითა შრომითა სიმდიდრე იგი შეჰკრიბო, და A 15

¹ გეყოფის C. ² მობდიან C. ³ ცხოვრებასა C. ⁴ სულისა C. ⁵ სიმდიდრჳ C. ⁶ რომლი-
 სათჳს რომლისაგან C. ⁷ იქმნება C. ⁸ სასიკუდილოდ C. ⁹ ჰედვენ C. ¹⁰ ზღუთა C. დამნ-
 თქმელნი C. დამ- C. ¹¹ ტყუილისა C. წერასა (πλάσσειν) ძერასა C.
 ცრულ-ფიცისა C. ¹² სიმდიდრე C. მოსწრაფება C. ¹³ კაცონ C. ¹⁴ ცხოვრებისა C. ¹⁵ საკს-
 რადსაქმრად C. ¹⁶ სიმდიდრჳ C. ¹⁷ მოიღებთ C. ¹⁸ გულსავსე C. ¹⁹ მოიყვანებ C. ²⁰ ცხოვრე-
 ბა C. ²¹ წერილ C. ²² რომელი რამეთუ C. ²³ განყიდ C. ²⁴ ევედრებოდ C. ²⁵ სიმდიდრჳ C.
 შეგინებულებისა C. ²⁶ გესმისა C. ვიხილ C. ²⁷ მისსა C. ²⁸ ვითარმედ- C. და-
 უტეობ C. ²⁹ ბრძენ C. ³⁰ იხილე A. შრომითა C. სიმდიდრჳ C. იგი- C.

^{1*} მათე 19, 21. ^{2*} ეკლეს. 5, 12. ^{3*} ეკლეს. 2, 18—19.

მოატყუა სხუათა მიზეზი ცოდვისაჲ, და მერმე იპოო ორკერძო ტანჯული: რომელი-იგი შენ სცოდნე და რომელი სხუათა მათ მიზეზს ექმენ.

ანუ არა, უფროჲს ყოველისა, თუხებითა შენი სული არს-ა მახლობელ შენსა? პირველად მას მიეც ნაწილი მკვდრობისაჲ, მიეც მას მდიდარი მიზეზი ცხოვრებისაჲ და მერმე შეილთა გაუყო მონაგები. რამეთუ შეილთა მრავალ-გზის შრომებელთაგან არაჲ მიიღიან და თავისა თუსისა მოიგიან მოსაგებელი, ხოლო სული შენი, უკუეთუ შენ დაუტეო, ვინღა შეიწყალოს?

8. ესე სიტყუანი არიან შეილის უფალთა მიმართ, ხოლო უშვილონი რომელსა-მე მრავალლონესა მიზეზსა ანგაპრებისა მათისასა წინა-გუყოფენ? რამეთუ ესრეთ იტყუნ ანგა/პრი იგი, ვითარმედ: „არა ვანწყვიდი მონაგებსა ჩემსა, არა მივსცემ გლახაკთა საჭიროთა მათ საცმართათუჲს ამის ცხოვრებისათა“. არა სად-მე უკუე უფალი არს მოძღუარ შენდა, არცა წმიდა სახარებმა რჩულ ცხოვრებისა შენისა, არამედ თუთ ხარ რჩულსმდებელ თავისა შენისა. ხოლო იხილე, თუ ვითარსა ბოროტსა შთაპყარდები ესევითართა გულისსიტყუათა მიერ? რამეთუ უკუეთუ უფალმან ესე გუამცნო და შენ იტყუ, ვითარმედ შეუძლებელ არს ამისა ქმნაჲ, სხუასა არარას იქმ, არამედ თავსა შენსა უბრძენსად უფლისა გამოაჩინებ. ანუ ესრეთ იტყუ: „ვიშუებდემ მე დღეთა ამათ ცხოვრებისა ჩემისათა და შემდგომად აღსასრულისა ჩემისა მკვდრად მონაგებთა ჩემთა ვყვენ გლახაკნი და ქელისწერილითა და ანდერძითა უფლად სიმდიდრისა ჩემისა ვყვენ ივინი?“

A v / რა არს უკუე სიტყუაჲ ესე, რომელსა იტყუ? რაჲმს არღარა კაცთა თანა შერაცხილ იყო, მაშინ იქმნე-ა კაცთმოყუარე? რაჲმს მკვდრად გიხილო, მაშინ გიწოდო-ა ძმათმოყუარედ? დიდ არს მაღლი ვეგ მოწყალეებისა შენისაჲ, რამეთუ სამარგესა შინა მღებარმ და მიწად გარდაქეული ესრეთ/ უხუ იქმენ და სახიერ მიცემად მონაგებთა. ანუ რომელთა ჟამთა მაღლი და სასყიდელი ითხოვ? მითხარ-ღა, ცხოვრებისა ჟამთაჲ ანუ რომელი-იგი შემდგომად სიკუდილისა დაჰყვენ? რამეთუ რომელთა დღეთა ცხოელ იყავ, გემოთა შინა და შუებთაჲ და გულისტქუმთა შინა განიხრწნებოდე და მიხედვადცა არა გენება გლახაკთა, ხოლო რაჲმს მოჰკუდე, რომელიღა არს საქმე შენი? ანუ რაჲ იყოს სასყიდელი შენი? გამოაჩინენ საქმენი და ესრეთ ითხოვ-დი სასყიდელსა.

შემდგომად საეპურომსა აღებისა არღარავინ ივაჰრებენ; შემდგომად რკინობისა განწოვრებისა მისრული არავინ გვრკუნოსან იქმნის; შემდგომად მბრძოლთა წარსლვისა არავინ იბრძენ და არცა ვინ შემდგომად სიკუდილისა იქმს სათნოებასა. მელნითა და ქარბითა მიქალებ-ა მოწყალეებისა ქმნასა? ვინ უკუე გითხრა შენ ჟამი იგი აღსასრულისაჲ? ვინ არს თავსმდები და მათუწყებელი, თუ ვითარსახედ განსლვად ხარ ამიერ? რაედენნი ძნელოვანთა საქმეთა მიერ

1 მიზეზ ცოდვისა C. მერმე C. იპოო C. ორკერძო C. 2 სცოდნე C. რომელ C. მათ—C. 3 ყოველთასა C. ~ სული შენი C. 4 პირველად არამედ C. 5 ცხოვრებისა C. მერმე C. ვანუ-ყო C. 6 არაჲმარაჲ C. 7 დაუტევე C. 10 ჩემსაო C. 11 მათ—C. ცხოვრებისათა C. საღმშ C. 12 შეუღ C. ცხოვრებისა C. 13 შეუღსმდებელ C. იხილ—C. 16 უფლისა[ღმრთისა C. 17 ეს-რეთ C. იტყუა C. მშ C. ცხოვრებისა C. 18 ქელისწერილითა C. 22 კაცთმოყუარე C. 23 მაშინ-და C. 25 იქმნა C. 26 ითხოვ C. ცხოვრებისა C. 27 ცხოველ C. 28 შუებასა A. განიხრწნე-ბოდმ C. 29 მოჰკუდე C. 32 ვაჰრებნ C. 33 იქმნებს C. მბრძოლთა[ბრძოლათა A. 34 არცა] არა A. 36 გითხრას C. თუ[ანუ C. 37 რაედენნი] რაოდენთა C.

მეყსა შინა წარტაცებულ იქმნეს, რომელთა სიტყუალა ცერა თქ/უეს? რავდენ- C 178
 ნი თავებდმან უცნობო ყენა? რასათს უკუე მოელი ეამსა მას, რომელსა
 შინა ნუჟუკუე და არა იყო უფალი გონებისა შენისა? მოიწონო / ღამშ ბნელი A 154
 და სენი მიმშ და შემწე არსადა ჩნდეს; და მიმღებელი მონაგებისა შენისაა
 5 მზა იყოს, ყოველსავე თვისისა ნებისაებრ განაგებდეს და შენნი განზრახვანი
 უსარგებლო იქმნენ. მაშინ მიმოიხედნე ამიერ და იმიერ და იხილო შენდა გა-
 რემოდგომილი იგი ოკრებაჲ, მაშინ გულისკმა-ჰყო ბოროტად განზრახვამ
 შენი, მაშინ სულთ-ითქუნე უგუნურებისათს შენისა, თუ რომლისა ეამისათს
 10 ჰმარბევდი მცნებასა მას, რაჟამს-იგი ენაჲ უტყუ იყოს და კელი შენი ათრო-
 ლებულ და ვერცა სიტყუთ რას იტყოდი, ვერცა კელითა დასწერდე და გამო-
 აჩინებდე გულისსიტყუასა შენსა? რომელ-იგი დაღაცათუმცა-ყოველივე ცხა-
 დად აღწერილ იყო და კეთილად ქადაგებულ, ერთი ასომ შეცვალებული შემ-
 ძლებელ იყო მის ყოვლისა დარღუევად, ანუ ერთი ბეჭედი შეცვალებული,
 გინა თუ ორთა ანუ სამთა მოწამეთა ყოველიმცა იგი მონაგები / სხუათა მიაჩე- C v
 15 მეს.

1. რად უკუე აცთუნებ თავსა შენსა და აწ ბოროტად განაგებ სინდიდრუსა
 მას გულისტქუმათა ზედა კორციელთა და იქმ აღტქუმასა უკუანამსკნელ, რა-
 ტანს არღარა იყო უფალ საქმეთა მათ?

ვითარცა-ესე ვთქუთა, ეჲა ბოროტი განზრახვაჲ: „ვიდრემდის ცხოელ ვიყო,
 20 ვიშუებდე გულისტქუმათა მიერთა და რაჟამს მოკვედე, მერმე აღვასრულენე
 მცნებანი“. შენცა გრქუას აბრაჰამ, ვითარმელ: „მიგიღებიეს კეთილი შენი
 ცხოვრებასა შენსა“¹. ვერ დაგირტევს შენ იწროჲ იგი და საჭიროჲ გზაჲ შემო-
 სილსა სიზრჭითა მით სიმდიდრისაჲთა, რომელი-ევე განხუედ მათ თანა და
 არა განიძარცუენ / ივინი, ვითარცა გიბრძანა უფალმან.

25 რაჟამს ცხოელ იყავ, ცხოვრებისათს არა ზრუნევიდი, რაჟამს მოჰკუედ,
 მცნებასა მას უფროჲს მტერთა შენთასა პატივ-ეც, რომელი-ევე ესრეთ დას-
 წერ, ვითარმელ: „რამთა არა მიიღოს იგი მან ვინმე, მიიღენ იგი უფალმან“.
 ხოლო ამას საქმესა რაჲ სახელ-ვსდვთ? მტერთა შეურისებდად, ანუ მოყუსისა
 სიყუარულად? წარაკითხენ-ღა ანდერძი შენი, არა ესრეთ დასწერე-ა დასაბამსა,
 30 ვითარმელ: „მენება ცხოვრებაჲ და სიხარული. მონაგ/ებთა ჩემთა ზედა, არა-
 მედ ვინამთგან წარვალ, აწ ესრეთ იყავნ, ვითარ-ესე შენ იტყუ?“ მადლი სი-
 კუდილისაჲ არს, არა შენი, რამეთუ უკუეთუმცა არა მომკუდარ იყავ, არამცა
 მოგეკსენა შენ მცნებაჲ იგი.

35 „ნუმცა სცთები, ღმერთი არა მოიციცხვის“². მკუდარი საკურთხეველად
 არა შევალს, ცხოელი შეწირე მსხუერპლი. რამეთუ რომელი ნამეტნავისაგან
 შესწირვიდეს, შეუწირველ არს, ხოლო შენ, რომელი-იგი შემდგომად ყოვლი-
 სავე ცხოვრებისა შენისა დაგმატდა, მას შესწირავ-ა სახიერისა მის? ანუ იკად-

1 იქმნენს C. რაოდენნი C. 2 უცნობელ C. 3 და—A. 4 შემწე C. 5 იქმნენ C. ~ მიიერ
 და ამიერ C. 7 გულისხმა- C. 8 რაჟამს C. კელი შენნი C. აღთროლებულ C. 10 ვერცა+რას C.
 დასწერელ C. 9 გამოჩინებულ C. 11 რომელი-იგი C. 12 აღწერილდაწერილ C. ქადაგებულ C.
 13 იყოს C. ცვალებული C. 18 ცხოველ C. 20 ვიშუებდმ C. მოკვედმ C. მერმე C. 21 მი-
 გიღებდნ კეთილი შენნი C. 22 ცხოველ C. ცხოვრებისთს C. ჰზრუნევიდი C. 27 იგი—C.
 28 სახელ- C. 30 ცხოვრებაჲ C. ~ ზედა ჩემთა C. 33 შენ—C. 33 ცხოველი C. შესწირ C.
 მსხუერპლად C. 38 არნ C. რომელი-ევე C. 37 ცხოვრებისა C. შესწირავ A.

1° ლუკა 16,25. 2° ვალატ. 6,7.

რო-ა ნეშტითა ტაბლისა შენისაჲთა სტუმრებად წარჩინებულთა მათ მეფისა-
თა? ვითარ უქუე ივადრებ ნეშტთაგან ყოვლისავე ცხობებისა შენისაჲთა შესა-
წირავისა მიცემად ღმრთისა?

იხილეთ აღსარული იგი ვეცხლისმოყუარებებისაჲ, მ მდიდარო, და დასც-
ხერით ესრეთ ვნებულად სიყუარულისაგან ოქროსა. რაჲზომცა დიდების-
მოყუარე ხარ, ეგეზომად ნურარას დაუტეობ მონაგებთა შენთაგანსა. ყოველი-
ვე შენდად შექმენ, ყოველივე თანა წარიღე. ნუ დაუტეობ უცხოთა სიმდიდრე-
სა შენსა, რომელთა ნუუქუე შე-ცა-არა-გმჭრონ/შენ კეთილად, /არამედ ეს-
C v რეთ, ვითარცა იპოო, დაგმარზონ. და მონანი შენნი მკუდრთა მიექცენ, რო-
A 155 მელნი-იგი ბრძნობდენცა ნუუქუე შენ ზედა და იტყოდინ, ვითარმედ: „გუგუ-
ნიერება არს შემკობად მკუდრისაჲ და პატროსნად განყვანებაჲ უცნობელისაჲ
მის. ანუ არა უმჯობეს არს-ა, რაჲთა რომელნი-იგი აჲა არიან, იგინი შეიპყენენ
მაგით სამოსლითა, ვიდრეღა დალბებოდის მკუდარსა მას თანა? ანუ რად ეკ-
მარების კეთილად განწმედილი საფლავი და წარსაგებელი უქმარი მკუდარსა
ზედა? უმჯობეს არს კმარებაჲ მაგათ საქმართაჲ ცხობებასა ამას, ვიდრეღა
წარგებაჲ მის ზედა“. ესრეთ იტყოდინ შენნი იგი მიახურნი და მონანი და შენ
ზედა შურსა-იგებდენ და შენთა მათ ნაცვალთა მოიმაღლებდენ.

უსწრვე უქუე და თავი შენი კეთილად დაჴფალ. კეთილი დაჴფევაჲ არს
ღმრთისმსახურებაჲ. ყოველივე შენი შეიმოსე და ესრეთ წარვედ. სამკაულად
ქეშმარიტად თავისა შენისა ქმენ სიმდიდრე შენი. გაქუნდინ იგი შენ ოანა!
B 239 *ისინე კეთილისა მის განწმარახისა ქრისტესი, რომელმან შეგიყუარა შენ, რო-
მელი-იგი დაგლახაჲნა ჩუენთსა*, რაჲთა ჩუენ მისითა მით სიგლახაჲითა გან-
ცმდიდრდეთ, რომელმან მისცა თავი თვისი საქსრად ჩუენთსა*. ანუ ვითარ-
ცა ბრძნისა და უმჯობესისა განწმარახისაჲ ვისმინოთ მისი, ანუ ვითარცა მო-
ყუარისა ჩუენისაჲ და ვირწმუნოთ და ვქმნათ სიტყუაჲ მისი, რაჲ-იგი
გუბრძანა, რაჲთა დავიმკდროთ ცხობებაჲ საუქუნოჲ მისვე ქრისტეს მიერ,
რომლისაჲ არს დიდებაჲ და სიმტკიცე თანა მამით და სულთ წმიდითურთ აწ
და მარადის და უქუენით უქუენისამდე, ამენ.

C 180 XI. /სწავლად ნებარისა მამისა ჩუენისა ბასილი კესარიელიისაჲ,
რომელი თქვაჲ ვამსა სიჴმილისა და უწმარობისაჲსა 30

A v 1. / „ლომან იყრისი და ვინ არა შეშინდეს? უფალმან ღმერთმან თქუა
და ვინ არა წინადაწარმეტყუელდეს?“* საწინადაწარმეტყუელოჲ ვყოთ სიტ-
ყუსა ჩუენისა დასაბამი და ღმერთშემოსილი ამოს შემწედ წინამდებარისა ამის
მყოფეანოთ, რომელთა გუენბავს განწმარახისა კეთილისა ქმნად, რომელი-იგი
B v შემსგავსებულთა ჩუენ ზედა მოწეუნულთა /ამათ ვნებათაჲსა ჰქურნებდა ვნე- 35

PG, 31, გვ. 304—328.

2 ცხოვრებისა C. 4 იგი—C. * ეგეზომადცა C. დაუტეობ C. 7 წარიღე C. დაუტეობ C.
* რომელთა—C. * იპოო C. 15 ცხოვრებისა C. 19 შეიმოსე C. 20 სიმდიდრე C. 21 კეთილი-
სა C. ქმსი B. 24 განწმარახისა BC. 28 ცხრ-ბაჲ C. ქმს B. 27 სიმტკიცე B. 28 აწ AB.
ამინ C. 29 წმიდისა და ნებარისა C. დიდისა ბასილი C. კესარიელისა B | კესარია-კაბადუკოლ
მთავარეპისკოპოსისაჲ C. 30 ვამსა-ქმნს C. უწმარობისაჲსა-თავი ია C. 31 იყრინა BC. და
უფალმან C. 32 საწინადაწარმეტყუელო B. 33 ვნებათაჲსა B.

1 * II კორინ. 8,9 2 * I ტიმ. 2,6. 3 * ამოს 3,8.

* აქ გჴმარდება ტექსტი B ხელნაწერში.

ბათა. რამეთუ ესე წინააღმართებულნი მათ ეამთა შინა, რაჟამს დაუტევეა ერ-
მან მან ღმრთისმსახურებდა და დათრგუნა რჩულისა სიწმიდელ და მიღრკა მსა-
ხურებად კერპთა, მაშინ იქმნა ესე / ქადაგ სინანულისა და მოქცევასა ასწავებ- C v
და და ტანჯვასა მას უღმრთოებისასა უქადებდა. ხოლო მე ვილოცავ, რაათა
5 ვიდრე რავდენ ეამდმდე ვეშურებოდით ძუელისა მის წერილისა საქმეთა ერი-
სათა, არამედ რაათა არა მოიწიოს ჩუენ ზედა ესევითარივე აღსასრული, ვი-
თარ მათი. რამეთუ ურჩ ექმნა ერი იგი და ვითარცა კიკუმან უმწყმან უკბინა
აღვრსა და არა მოვიდოდა უმჯობესისა მომართ, არამედ მიღრკა გზისაგან
წრფელისა და ესოდენ ირბინა უწყსოდ და მმართველი იგი შეურაცხ-ყო,
10 ვიდრემდის კლდეთა და კაბანთა შინა შთავარდა და ღირსად ურჩებისა მისისა
ნილო სრულიად შემუხრვა.

რომელი-იგი ნუმცა ქმნილ არს თქუენ ზედა, მ შვილნო ჩემნო, რომელნი-
ევე სახარებისა მიერ გშვენ, რომელნი-ევე კურთხევითა კელთა ჩემთაათა
შეგხვენ. არამედ არსცა თქუენ თანა სასმენელი მორჩილი, სული ერთგული,
15 კეთილად შემწყნარებელი სწავლისა, მორჩილი მეტყუელისა, / ვითარცა B 240
ცული მბეჭდავისა, რაათა ამით სახითა მეცა მოვილო ნაყოფი შრომათა ჩემ-
თა / მხიარულ მყოფელი. და თქუენ ეამსა ამიერ განსლვისასა ჰპოთ სას- A 156
ყიდელი და მაშინ აქებდეთ სწავლათა ჩემთა და მადლიერ იყვნეთ ჩემდა, C 181
რომელმან გასწავე.

20 რა არს უქუე მიზეზი ჩუენისა სიტყუსა, რომლისათჳს ვიტყუთ და მას
არა გამოვაჩინებთ, არამედ ჭერეთ სულნი თქუენნი მოელიან და აპყრობილ
არიან სასობითა მით სმენისაათა?

2. ცასა ვხედავთ, ძმანო, განრთხმულსა, შიშუელსა და უღრუბლოსა, რ-
ომელი შესაწუხებელ ჰყოფს ამას სიწმიდესა, რომლისათჳს სურვიელ ვიყვენით
25 პირველ, რაჟამს-იგი მყოფარ ეამ დაფარულ იყო ღრუბლითა და უხილავ იყო
ჩუენდა მზს. ხოლო ქუეყანაა განმქმარ არს უზომოდ და უშუერ არს ხილვად
და ბერწ არს ნაყოფთაგან და. ცუდ განხეთქილებით, დაპებულ არს და სიღრ-
მელ მიიღებს ბრწყინვალეობასა მზისასა. და წყარონი მოგუაქლდეს მდიდარნი
იგი და დაუწყუდელნი და მღინარეთა დიდთა სიმდიდრე განილია. და ყრმა-
30 ნი მკირენი ფრკვე განჰვლიან მათ და დედანი წილ-ვლენ ტურთებითა და მრ-
ვალთა სასუმელიცა წყლისა მოაქლდა და ჰირვეულ არს ცხორებდა ჩუენი.
ვიქმნენით ახალნი ისრაიტელნი მეძიებელნი ახ/ლისა მოსესნი და კუერთისა C v
სა/კვრელთმოქმედისა, რაათა კუალად სცეს კლდეთა და წყურთიელსა ამას B v
ერსა ნუგეშინის-სცეს და რაათა მოიწინენ ღრუბელნი საკვრელნი და მოსცენ
35 მანანა, უცხოა იგი საზრდელი, კაცთა. აწ უქუე შევიშინოთ, ნუმცა ვიქმნე-
ბით წინაშე ნაყოფიერათა მისათხრობელ სიყმილისა.

* შექელისა სიწმიდს C. ჰ იქმნა ესე მაშინ B. ~ იქმნა მაშინ ესე C. ასწავლიდა BC.

4 უქადაგებდა C. 5 რაოდენ ეამდმდე C. საქმესა B. 6 არამედ—A. ჩუენი შენ B. 7—8—ალკრ
სა უკბინა B. 9 მოვიდა BC. მიმართ C. 10—წრფელისა გზისაგან B. წრფელისა მისგან გზისა C.
9 ესოდენესებომ BC. იგი—B. 15 შემწყნარებელი C. და ვითრცა C. 16—შრომათა C. ჩემთა B.
17 და თქუენითქუენი C. ჰპოოთ C. 18 მადრთელ AB. 19 რომელმან/რამეთუ C. გასწავლე B.
გასწავლმ C. 20 მასსამს C. 21 ხედაეთ B, ჰხედაეთ C. 22 ამასსამს C. 23 მყოფარ B, მყოფარ C.
იყოს B. იყოს B. 24 მბრწყინვალეობასა C. მდიდარნი/მღინარენი C. 25 და 1°—C. სიმდიდრე C.
26 ფრკვე/ფერკითა A. განვლიან B. 27 ცხრ—ბა C. 28 საკვრელთა— B. 29 მოიწინენ C. 30 კაც-
თა C.

AA V ვინილენ მე ყანანი და ფრიადი ცრემლი დავსთხვი მათისა მის / უნაყოფო-
 ებისათჳს, რამეთუ ვინაფთგან არა მოვიდა ჩუენ ზედა წჳმად, რომელნიმე თეს-
 ლნი უწინარეს აღმოცენებისა განკმელ იყვნეს და ესრეთვე დაჯგრომლ იყ-
 ნეს, ვითარნი-იგი მუშაკსა დაეტევენეს და რომელნიმე კჳლად მცირედ აღ-
 მოცენებულ იყვნეს და მეყსეულად სიცხისა მიერ საწყალობელად დამკნარ 5
 იყვნეს. და აწმცა ვინ თქუა სიტყუაჲ იგი სახარებისაჲ შეცვალებულად, ეთ-
 თარზედ: მუშაკნი ფრიად არიან, ხოლო სამკალი არცა თუ მცირედ? 17 არამედ
 მუშაკნი, მჯღომარენი საცნეულთა ზედა, კელი მუქლთა მოუქდობიან (რომელ-
 ესე არს სახმ მგლოვარეთაჲ), და ამათა მათ შრომათა მათათჳს ცრემლიან, 10
 C 182 შვილთა მიხედვენ ჩჩულთა და გოდებენ. / მუქლთა მიხედვენ და / იგლოვან, 10
 B 241 მიიღებენ კელითა მწუანვილსა მას იფქლისასა, კმელად თივად გარდაქცეულ-
 სა, და სულთ-ითქუმენ მწარედ, ვითარცა მამანი, რომელთა შვილნი მომკუდარ
 იყვნენ. ითქუნენ უკუე ჩუენდა მომართჳ მისვე წინამწარმეტყუელისა მიერ,
 რომლისაჲ მცირედ ზემორე ვაქსენეთ; რომელი იტყუს, ვითარმედ: „მე აღვი-
 ლე თქუენგან წჳმად უწინარეს საძისა თჳსა სთუელთაჲსა და ეწჳმო და ნაწილი 15
 ერთი დასოლდეს და ნაწილი იგი, რომელსა ზედა არა ეწჳმო, განკმეს. შეკრბენ
 ორნი ანუ სამნი ქალაქნი ერთად სუმაღ წყლისა და ვერ განძიენ, რამეთუ არა
 მოიქცეით ჩემდა, იტყუს უფალი“ 20.

აწ უკუე ვისწოთ, ვითარმედ გარე-მოქცევისა და უღებებისა ჩუენისა-
 თჳს მოუშუა ღმერთმან ჩუენ ზედა ესე ყოველი, არა თუ რაჲთამცა მოგუაოკრნა 20
 ჩუენ, არამედ რაჲთამცა მოგუაქცინა, ვითარცა იქმან მამანი კეთილნი შვილთა
 AA 157 ზედა უღებთა, რომელნი-იგი განრისხნებიან შვილთა / ზედა და სტანჯვენ, არა
 თუ რაჲთამცა ბოროტი უყვეს, არამედ რაჲთამცა სიჩრომასა უგუნურებისაგან
 C: v მოაქციენეს. ჰხედავთ-ა უკუე, ვითარ სიმრავლემან ცოდვათა ჩუენთამან / შე-
 B 8 v ცვალნა ეამნიცა თჳსთა ბუნებათაგან და შეზავებულებანი / მათნი უცხო-ყო 25
 ბუნებითისაგან? რამეთუ ზამთარსა არა აქუნდა ჩუელუებისაგან ნოტიოჲ
 კმელსა თანა, არამედ ყოველივე ყინვითა შეკრა და განაქმო და უცხო იყო
 ცუარისაგან და წჳმისა. კულად დღეთა მათ არისათა ერთი იგი ბუნებაჲ მათი
 აჩუენეს, რომელ არს სიცხმ. ხოლო ნოტიობაჲ ყოლადვე არა გამოაჩინეს. არა-
 მედ სიცხმ და სიცივე უფრომს ზომისა თჳსისა იქმნა და საენებელად ჩუენდა 30
 ეწჳმანეს ურთიერთას და წარსაწყმედელად მიაწევენ კაცთა.

რაჲ არს უკუე უწესობებისა აძის მიზეზი? რაჲ არს განახლებაჲ ესე ეანთა
 ბუნებისაჲ? გამოვიძიოთ, ვითარცა გონიერთა. და, ვითარცა სიტყუერთა, გუ-
 ლისქმა-ვყოთ.

ნუუკუე მპყრობელი იგი ყოვლისაჲვე არა არს-ა? ნუუკუე ყოვლისაჲვე 35
 კელოვნად მოქმედმან ღმერთმან დაივიწყა-ა განგებულებაჲ ჩუენი? ნუუკუე
 ძიელო-ა მისგან კელმწიფებაჲ და ძალი? ანუ ძალი იგივე აქუს და კელმწიფე-

* მოუქვიან C. * სახე B. მგლოვარეთა B. მათამათ C. შრომათა C. ცრემლოენ B.
 ცრემლოვან C. 10 მიხედვენ BC. მიხედვენ BC. იგლოვენ C. 11 კელთა C. 12 და—
 რომელთანი BC. 13 თქვენ BC. 14 ზემორმ C. აღილმ C. 15 თოქსა C. 16 დასოვლდეს C.
 ზელა—C. და შეკრბენ C. 18 ვისწავით C. გარმმოქცევისა C. 21 არამედ—B. 22 რომელნი .C.
 შვილთა ზედ—C. 24 მოაქციენეს C. 25 ეამნი C. ყოქვენა C. 26 ბუნებითისაგან+წყისა C.
 27 ყინეთაყინელითა C. 28 მათამათ A. 29 სიცხე B. ყოლადვეყლად C. 30 სიცხე B. და 2°—C.
 31 გულრისხმა C. 32 ყოვლისაჲ C. ყოვლისა C. 33 დაივიწყა C.

1° შდრ. ლუკა 10,2. 2° ამოს 4,7—8.

- ბისაგან არა მოკლებულ არს, ხოლო სიფიცხლედ მოვიდა-ა/და ფრიადი იგი C; სახიერება და წყალობა, რომელი აქუნდა ჩუენ ზედა, კაცთა სიძულილად შეეცალა-ა? ნუ იყოფინ ამოთვანი ვრაოცა. /ვერ თქუას ამოთვანი რამე კაცმან, B უფალმან გონებისამან. არამედ საცნაურ არიან და ცხად მიზეზნი იგი, რომელ-
 5 თათს არა ვართ ჩუეულებისაებრ, ესე იგი არს, რამეთუ რომელი მოვიღოთ ჩუენ მის მიერ, /სხუთა არა მივსცემთ. ქველისსაქმესა ვაქებთ და ჩუენ არა- A სადა ვიქმთ; მონებისაგან განვთავისუფლებით და ჩუენ თანამონათა არა ვსწყალობთ; მშვიდნი გამოვიზრდებით და მშვიდთა თანა-წარავკლებით; რომელ-
 10 თა-ესე უხუად მოცემული საუნჯე გუაქუს — ღმერთი, ანგაპრ ვიქმნებით და ძერ გლახაკთა მიმართ; ცხოვარნი ჩუენნი მრავლის მშობელ არიან და ში-
 შუელნი უმეტეს ცხოვართასა არიან; საუნჯენი სიმრავლეთა მით, მათ შინა მღებარეთამათა, შეიწრდებიან და შეიწრებულსა არა ვსწყალობთ. ამისთვის მოაწვეს ჩუენ ზედა სამართალსა მას საშჯელსა, ამისთვის ღმერთიცა არა გან-
 გვლებს კელსა, რამეთუ ჩუენ ძმამოყუარებაჲ ავკრიბეთ. ამისთვის /კმელ არიან C
 15 ურნატნი ჩუენნი, რამეთუ სიყუარული განკმა.

8. კმა ღიბანისაამოფელთაჲ ცუდად ღაღადებს და ჰაერად განიბნევის, რამეთუ არცა ჩუენ შევისმინებთ ვედრებაჲ მვედრებულთაჲ. /მამანი, თუნიერ B მცირედთასა, ყოველნი ვაპრობასა შექცეულ ხართ, ღდანი კმსახურებთ მსახურებასა მას მამონაჲსა. მცირედნი არიან ჩემ თანა ლოცვისა შინა და ესენი-
 20 ცა სულმოკლებით, ფქნარებით მიმოიქცევიან და ისწრაფიან, თუმცა ოდეს აღსარულნა მფესალმუნემან მუქლნი, ანუ თუ ოდეს განერნენ ეკლესიისაგან, ვითარცა საპყრობილისა, და ჭირი იგი ლოცვისაჲ დაუტეონ.

- ხოლო ყრმათა ამით მცირეთა, რომელთა წიგნები სასწავლოს დაუტეო-
 ბიეს, ვითარცა სიხარულად და განსუენებად შეურა/ციხის საქმე ესე და დღე- A
 25 სასწაულად უჩნს ჩუენი ესე მწუხარებაჲ, რამეთუ მკსინეარებისაგან მასწავ-
 ლელისა და სინელისაგან სწავლათასა მცირედ ჟამ განთავისუფლებულ არიან. ხოლო სრულთა მამათა სიმრავლმ და ცოდვათა თანამადები იგი კრებული მან-
 ტეკებულად და /დაცნისად ვალს ქალაქსა შინა, რომელთა აქუს მიზეზი C
 იგი ბოროტთაჲ სულთა შინა, რომელთა განსაცდელი ესე აღძრეს და ქმნეს.
 30 და უცნობელნი და უმანკონი ჩჩულნი აღსარებად ღმრთისა მოვლენ, რომელ-
 თა არცა მიზეზსა ამით /ჭირთასა, არცა ჭეროვნად ლოცვისა გულისკმისყო- B
 ფად ძალ-უც.

- შენ მოვედ აქა, ჩემ თანა, ცოდვითა შებღალული ეგე, შენ შეუერდი ღმერ-
 35 თსა და ტიროდე და სულთ-ითქუემდ, უტევე ჩჩული იგი და იქმოდის, რამ-იგი
 უქმს ჰასაკსა მისსა ქმნად. რამსათს შენ, შესმენილი ეგე, იმალი და უბრალო-
 სსა მას სიტყუს-მიცემად მოავლენ? არა თუ მსაქული იგი მოვიცხვის, რამთამ-
 ცა სხუაჲ მიავლინე და მასმცა შენ ეგონე? ხოლო მისიცა ჭერ-იყო მოსლვაჲ,

1 მოვიდა B. 2~ კაცმან რამე B. 4 რომლისათს C. 5 არღა B. 6 ჩუენ. C. 7 მშვიდნი C. 8 გამოვიზრდებით C. 9 შვირსა A. 10 მოცემული მომცემული B. საუნჯე B. 10 ცხოვარნი C. 11 საშჯელთასა B. ამისთვისა B. 14 აღვიკრიბეთ C. 17 მვედრებულთა მვედრებულთა ჩუენათა C. 18 მამონაჲსა B, მამონაჲსასა C. ლოცვათა B. 20 ფქნარებით—A. 21 დაასრულნა C. თუ—C. 22 საპყრობილისაგან C. ვაუტეონ B, დაუტეონ C. 23 მათ C. დაუტეობიეს C. 24 განსუენებად/ქმეებად C. დღესასწაულობად C. 26 სწავლათასა C. 27 სიმრავლე B. 30 აღსარებად BC. 31 გულისხმის. C. ~გულისკმის-ყოფად ლოცვისა B. 32 მოედ B, შენ მოვედ შემიედ C. შეურადი A. 36 სიტყუსა. C. 37 ეგონე C.

- არამედ შენ თანა და არა მხოლოდ. არა ხედავ-? ვითარ-იგი ნინეველნი ინანდეს რაჲ ცოდვათა მათათუს და ევედრებოდეს ღმერთსა, რაჲჲს შემდგომად ზღსა და ეეშპისა იონა უქადავად, არა ჩჩვლინი ოდენ მოიყვანნეს სინანულად და თუთ იყვენს შუეებით და განსუენებით, არამედ პირველად მამანი დაამ-
C v დაბლნა მარხვამან, რომელნიცა შეცო/ღებულ იყვენეს და რომელნიცა იტანჯე- 5
 ბოდეს; ხოლო უმეტესისა სინანულისათუს იძულებით ტიროდეს ჩჩვლინიცა, რამთა ყოველსავე ჰასასა ზედა მიიწიოს მწუხარებაჲ იგი და გლოვაჲ ცნო-
B v ზიერსაცა და უცნობოსა, რომელთამე ნეფსით / და / რომელთამე უნებლიეთ. 5
A v და ესრეთ იხილნა იგინი ღმერთმან დამდაბლებულნი, რომელთა უბადრუკე- 10
 ბაჲ და ჰირი ყოველსა ზედა ნათესავსა მოაწიეს, შეიწყალნა იგინი და ჰრიდა
 შოწყუედად მათდა და სიბარული მიანიჰა მეცნიერებით მგლოვარეთა მათი*.
 ეჲა, მოსწრაფე იგი სინანული! ეჲა, ბრძენი იგი და მტკიცე შეწყურებაჲ: 15
 არცა თუ პირუტყუნი დაუტევენს უტანჯველად, არამედ მათიცა კმობდა ლო-
 ნისიძებით ქანეს, რაჲჲს განვეეს კბოჲ დედის: გან და კრავი ცხოვრისაგან, 15
 და ყრმაჲ ბუძემსმწოვარი არღარა არს წიალთა შინა დედისათა, არამედ თესა-
 გან შვილნი და თესაგან დედანი და ყოველთაგან იყვენს კმანი საწყალობელ-
 ნი, ურთიერთას უსწარბდეს. შვილნი მშვიერნი წყაროთა მათ სძისათა ითხოვე-
C 185 ღიან, დედანი კულად ბუნებითთა მით სიყ/უარულითა განიკუეთებოდეს და 20
 საწყალობლებითა კმითა მოუწოდდეს ნაშობთა მათთჲ. კულად ჩჩვლინი იგი, 20
 შიმშილისაგან შეიწრებულნი, კმობედ ტირილით და მშობელთა გულნი ბუ-
B 244 ნებითთა მით წყალობითა განილევვიედ. ამისთვისცა მათი იგი / სინანული სა- 25
 ხედ ცხოვრებისა საღმრთომან მან სიტყუამან აღწერა: რამეთუ მათ შორის
 მოხუცებულნი გოდებდიან და იფხურდიან მკცეთა მათთა, კბაუკნი უძლიე-
 რესად ინანდიედ, გლახაკნი სულთ-ითქუმედ და მდიდართა დაივიწყეს სიმ-
 დიდრე და შუემაჲ და მოიგეს მათცა ლუაწლი და ტირილი; მეფემან მათმან 25
 დიდებაჲ თუსი შეურაცხებად შეცვალა, დააგლო გვრგვნი და ნაყარი დაისხა
 თავსა ზედა, აღიძარტუა ძოწეული და შეიმოსა ძაძაჲ, საყდარი იგი მაღალი
A 159 დაუტევა და ქუეყანასა ზედა დაჭდა, საბუე/ფოჲ იგი დიდებაჲ შორს-ყო და 30
 გოდებდა ერისა მის თანა, ვითარცა ერთი სხუთა მათგანი იქმნა, რაჲჲს ხედ-
 ვილა განრისხებასა მას ყოველთა მეუფისასა. 30
4. ესე არს გონებაჲ მონათა ბრძენთაჲ. ესევეთარი არს სინანული იგი
4C v შეცოდებულთაჲ. ხოლო ჩუენ ცოდვასა ვიქმთ ძლიერად და სინანულ/ლსა ზედა 35
 სულმოკლე ვართ და დაქსნილ. ვინ გარდამოსხევეს ლოცვასა შინა ცრემლთა,
 რამთა ესრეთ მოვიდეს წუმჲ და ტუარი კეთილი? ვინ აღჰკოცს ცოდვათა
 თუსთა და, ვითარცა ნეტარი დავით, დააღტობს ცრემლითა სარეცელსა 35
1B v თუსსა²⁰? / ვინ დააღტვნა ფერკნი უცხოთანი და მტურერი იგი გზისა დაჰბანა,
 რამთა ეამსა უწმარობისასა ევედროს რამ ღმერთსა, შეისმინოს მან მინ და
 მოსსელსა წუმჲ? ვინ გამოზარდა შევილთაგანი მამისა ჩუენისათაჲ, რამთა აწ

1 მხოლოდსა C. 2 ხედავა C. 3 ეეშპისა BC. 4 იძულებითა C. 5 გლოვა B. 6 უცნობოსა B. ნებსით C. 7 მგლოვარეთა B. 8 მოსწრაფება B. სინანულისა B. ანა C. სიბრძნე B. მტკიცე B. 9 ბუძემსმწოვარი B. 10 საწყალობელითა C. 11 კმობედ C. 12 მან—C. 13 ინანდიედ C. და—BC. სიმდიდრე C. 14 თუსი/მითი A. დააგლო და განაგლო C. 15 აღიძარტუარცა B. შეაფოსა B. 16 რაჲჲს B. 17 ხედვიდა C. 18 გუნებაჲ B/განებაჲ A. 19 მინ—C. 20 ჩუენისათა AB.

ღმერთმან აღაორძინოს იფქლი ჩუენი, რომელი-ესე, ვითარცა ობოლი, ქართა მიერ იმშლაგრების? ვინ კელი აღუპყრა ქურივსა ჰირევეულსა ჰირთავან ამის ცხორებისათა, რამთა მოეცეს მას ღირსად სათხოელი თვისი?

განხეთქე კელითწერილი უმშჯავრომ, რამთა ესრეთ დაიქსნას ცოდვათ, აღკოცე მძიმეთა მათ ვახშთა აღსარებათ, რამთა აღმოაცენოს ქუეყანამან ბუნებითი მტენარებათ. რამეთუ რაჟამს რვალი და ვეცხლი და ოქრომ, რომელნი იგი ბუნებით ბერწ არიან, განვილოდინ ბუნებისაგან თვისისა და იწყებდენ შობად, მაშინ ბუნებით შეიღმრავალი იგი ბერწ იქმნების და დასაშჯელად მას ზედა მყოფ/თაისა მიიღებს უნაყოფოებასა.

C 11

10 აწ უკუე გამოაჩინებდ პატრიმციმელი იგი ანგაპრებისანი, რამ არს ძალი იგი მათ მიერ დაუნჯებულთა საფასეთა, ანუ რამ იყოს სარ/გებელი მათი, / უკუეთუ ღმერთი განრისხნეს და გარდაჰმაროს რამ ტანჯვათ ესე. უყუთლეს ოქროსა იქმნენ შემკრებელნი მისნი, უკუეთუ არა აქუნდეს პური იგი, რომელი გუშინ და მესამესა დღესა შეურაცხ იყო წინაშე მათსა ნაყოფიერებისათს.

B 21

A v

15 არამედ თქუ ესრეთ: უკუეთუ არა იყოს მსყიდელი და არცა იფქლი საუნჯეთა შენთა, რამ იყოს მძიმეთა მათ ოქროთა საქმარი? არა მათ თანა დაიფლა-ა? არა მიწა არს-ა ოქრომ და თიჯა უქმარ" და თიჯასა მას გუამსა შენსა თანა წარწყმდეს? ყოველივე მოგიგიეს და ერთი, უმჭობესი ყოვლისად, არა გაქუს — ძალი გამოზრდად თავისა შენისა. ყოვლითა მავთ სიმდიდრითა

20 შენითა ერთი ღრუბელი შექმენ, მცირედისა კუარისა საღინელი მოიპოე, ღონისძიებით შეცვალე ქუეყანათ ნაყოფიერებადვე, დაჰქსენ ამპარტავანისა მის და აჰაოასა სიმდიდრისა მიერ განსაცდელი ესე. ნუუკუე ევედრო ვისმე ღმრთისმსა/ხურთავანსა, რამთა ლოკვითა თვისითა, ვითარცა თეზბიტელმან ელია³, ლხინებდა ამათ ბოროტთა მოგეცეს. კაცი უპოვარი, განჯელი, / უქამ-

C v

B v

25 ლოთ, უსახლოთ, უქონელი, ერთითა სამოსლითა შემოსილი, ვითარცა ელია ხალენითა, რომელსა აქუნდეს ლოკვათ თანამკვდრად, მარხვათ — თანამპურისმტედ, უკუეთუ მიმთხოო ესევეითარისა შეწვენასა, არა საკიცხელ ჰყო-ა ფრიადი იგი სიმდიდრე შენი? არა შეჰნერწყო-ა ოქროსა? არა განავლო-ა ვეცხლი, ვითარცა სკორე, რომელსა-იგი, პირველ ყოვლისა, შემძლებელად და საყუარელად სახელ-სდებდი და ეამსა მას საქმრისასა ჰპოე იგი უძლურად შემწედე? შენთეს იქმნა ესე / განსაცდელი, რამეთუ გაქუნდა და არა მისცემდი, რამეთუ თანა-წარჰკვდებოდე მშობრთა, რამეთუ მტირალისა მიმართ არა მიიქცეოდე, რამეთუ თაყუანისმცემელსა მას არა სწყალობდ.

A 14

35 მოვალს მცირედთათჳსცა ერსა ზედა ბოროტი, ვითარცა-იგი აქარ იპარა და ყოველი იგი სიმრაველს იგუემებოდა². ზამბრი ისიბვა მადიანელთა თანა და ისრაელი დაიშჯებოდა³.

³ ცხოვრებისათა C. სათხოველი BC. თესიქსია A. ⁴ განხეთქე C. კელისწერილი B. უმსჯავრომ B. ⁵ აკოცტ C. აღსარებათ/კელისწერილი B, კელითწერილი C. ბუნებით B. ⁶ რომელნი BC. ⁷ საშჯელად C. ⁸ პატრიმციმელი C. იგი—C. ⁹ იქმნენ C. ¹⁰ იმსყიდელი C. ¹¹ შენთაშინა B. ¹² თიჯა უქმარი C. შენსა—B. ¹³ ყოვლისა C. ¹⁴ შეიქმენ C. მოიპოე C. ¹⁵ შეცვალე C. და დაჰქსენ C. ¹⁶ თეზბიტელმან C. ¹⁷ უპოვარი A. ¹⁸ მკურთხედი BC. ¹⁹ სიმდიდრე C. ²⁰ სკორე C. ²¹ სდებდი BC. მას—C. ²² ჰპოე C. უძლურად B. ²³ თანა-წარჰკვდებოდე C. მიიქცეოდე C. ²⁴ თაყუანისმცემელსა C. მას—C. სწყალობდი B. ²⁵ მტირედთათჳსცა C. ²⁶ სიმრავლე B. ²⁷ დაისაჯებოდა B, დაისაჯებოდა C.

- C 187 5. ყოველთავე უკუე, თუსაგანცა და ზოგად, თავნი თუსნი / განვიხილნეთ, ვითარცა 'მასწავლებლსა, მივხედნეთ სიყმილსა ამას. თითოეულმან თუსნი ცოდ-
 B 246 ვანი მოვიკსენნეთ. უკუეთა ჩუენცა სიტყუაჲ / იგი ეტარისა იობისა გულს-
 კმისყოფით, ვითარმედ: „ველი უფლისაჲ შემომეხე მე“^{1*} და ცოდნითა ჩუენსთა
 მივაჩემოთ განსაცდელი. უკუეთუ კულა სხუსაჲ მიზნისა თქუმაჲ ჟერარს, 5
 ეთქუათ, ვითარმედ მრავალგზის გამოსაცდელადცა სულთა მოიწვევიან ესევი-
 ბარნი ძნელოვანნი ვნებანი კაცთა ზედა, რამთა ესრეთ გამოჩნდენ გამოცდილ-
 ნი იგი — გინა თუ მდიდარნი, გინა თუ გლახანნი, რამეთუ ორნივე მოთმინე-
 ბითა გამოიცდებიან კეთილად, და უფრომად ამას ეამსა ერთი იგი უკუეთუ
 მოწყალე-ძი არს და მშათმოყუარე და სხუაჲ იგი თუ მმადლობელ არს და არა 10
 მგმობარ და საქმეთა თანა ამის ცხობრებისათა შემცვალებელ გონებისაჲცა
 თუსისა.
 რამეთუ მე ვიხილენ მრავალნი თუალითა ჩემითა კაცნი, ვითარმედ ვიდ-
 რემდის სოფლისა ამის საქმენი ფართობით იყენენ მათ ზედა, დაღაცათუ
 არა სრულად, არამედ მცირედ რამე მმადლობენ ქველისმოქმედსა მას; 15
 C v უკუეთუ კულა სხუად გარდა / იქენ საქმენი მცირედ, და მდიდარი იქმნას /
 A v გლახაკ და ძლიერი გუაზითა — სნეულ და დიდებული და პატივცემული —
 B v სირცხვლეულ და შეურაცხ, მაშინ / შეიცვალნიან და უმადლო იყენიან, სიტ-
 ყუთა მგმობართა იტყოდიედ, უდებ იყენიან ლოცვისა მიმართ, ვითარცა
 თანამდებსა დაყოენებულსა, ესრეთ აბრალებდიან ღმერთსა და არა, ვითარცა 20
 მეუფესა განრისხებულსა, შეუვრდებოდიედ. არამედ ნუშეა არს გონებასა
 შენსა ესევითარი ზრახვამ! გარნა რაჲამს იხილო ღმერთი, ვითარმედ არა მო-
 გეცემდეს კეთილთა სოფლისათა, ჩუეულებისაებრ ესრეთ განიზრახე თავსა
 შორის შენსა და თქუ, ვითარმედ: „ნუუკუე ვერ ძალ-უც-ა ღმერთსა მოცემად
 ჩემდა საზრდელისა, გინა სხუსა რაჲასამე? და ვითარ? რომელი-იგი უფალი არს 25
 ცისა და ქუეყანისა და ყოველთავე, ეამთა წელიწადთა ბრძენი ვანგებელი,
 მმართველი ყოვლისაჲვე, რომელსა, ვითარცა მწყობრი წესიერი, ესრეთ გა-
 ნიწყობიან ეამთა შეცვალებანი, რამთა თითოფერებითა მით მათთა თითოფე-
 რად აღასრულებდენ საჯმარსა ჩუენსა. და აჲ არს თუსსა ეამსა ნოტიობად და
 C 188 მერმე მას ზედა მოვიდის სიმკურ/ვალს და სიცივე შეეზავის სიტგოსა და სი- 30
 გელე კულად მოვიდის თუსსა ეამსა. ძლიერ არს უკუე ღმერთი, ვინამთგან
 B 247 ძლიერი იგი არს აღსარებულად, ნუუკუე სახიერება / მოაკლდა-ა? არცა
 ესრეთ სათქუმელ არს სიტყუაჲ ესე, რამეთუ რომელმან ჰირმან დაარწმუნა
 არასახიერი იგი დასაბამსა შექმნამ კაცისაჲ? ანუ ვინ აიძულა დამბადებელი
 იგი უნებლიად მიწისა აღებად და თვისაგან ესევითარისა შეუნიერებისა 35
 .A 161 ქმნად? ვინ აჲირეა ხატად თუსა მიცემად / სიტყუაჲ კაცისადა, რამთა ესრეთ
 სწავლად კვლოენებისა მიილოს და ისწაოს ზეცისა სიბრძნე და გამოთქუა

¹ გულისხმისყოფით C. ² სულთა—C. ³ ძნელოვანი ვნებანი ძნელოვნები საქმეთანი BC. ⁴ მოწყალე-ძი C. არსა C. მშათმოყუარე C. არსა C. ⁵ და—C. ცხრებისა C. ⁶ მრავალნი ვიხილენ მე C. ⁷ ფართობითა B. ⁸ სრულად სრ BC. ⁹ იქმნეს C. ¹⁰ და სიტყუათა C. ¹¹ მგმობართა/გმობისათა C. ¹² შეურდებოდიედ A. ¹³ სოფლისა B. განიზრახე C. ¹⁴ საზრდელი B. სხუა B. რამე B, რაჲსმე C. ¹⁵ ქუეყანისა B. ყოველთავე C. წელიწადთა B, და წელიწადთა C. ¹⁶ ესრეთ—C. განოწყობიენ B. ¹⁷ მერმე C. სიმკურავლე B. სიცივე C. სიმკელს C. ¹⁸ ძრელი A. ¹⁹ ძრელი A. აღსარებულად BC. მოაკლდა B. ²⁰ უნებლიედ BC. ²¹ თუსსა C. კაცისადა/კაცისა და C. ²² მიილოს C. ისწავოს C. სიბრძნე C.

^{1*} იობ 19,21.

საქმეთათვის, რომელ არა უხილვან?" და ესრეთ რაღა იგონებდე, ჰპოო სახიერე-
ზა, ღმრთისა თანა მყოფი და აქამოდღე არა მოკლებული, არცა ოდეს მოაკლ-
დეს. თუ არა, რაღა იყო დამაყენებელ, მითხარ-ლა, რაათა არა უწუმროება იყოს
საქმე ესე, არამედ სრულიადი დაწუვაა? და მცირედმცა შეცვალა მზემან ჩუე-
ულებსიაებრი ესე სლვაი და მცირედმცა მოეახლა ქუეყანასა და ერთსა წამსა
დაწუა ყოველივე ხილული? ანუ მცა წმა ცეცხლი ზეით, მსგავსად სხუათა C v
მათ ცოდვილთა, რომელთა უყო ესე?

თავსა შენსა და გონებასა შენსა მოედ, კაცო! ნუ იქმ საქმესა უგუნურთა
ყრმათასა, რომელთა შეპრისხნის მოძღუარმან და მათ მისნი წიგნნი დაბძარ-
ნინა; ანუ მიამან სარგებელსათვის საზრდელისაგან განაყენის და მათ /სა- B v
მოსელი თვის დიპიან, ანუ დედისა პირსა ფრჩხილთა მოსწყვლიდიან.

არა უწყი-ა, ვითარმედ მენავეთმოძღუარსა ზამთარი და მკედარსა
ბრძოლად, ერისთავსა განწყობად და ქრისტიანესა განსაცდელი გამოსცდის,
და მწუხარებად — სულსა, ვითარცა ოქროსა ცეცხლი?

უკუეთუ გლახაკ ხარ, ნუ მწუხარე და სასოწარკუთეთილ იქმნები, რამეთუ
უზომოდ წუხილი მიზზე ცოდვისა იქმნების, რამეთუ დაანთქის მწუხარებამან
გონებად და სასოწარკუთეთილებისა მოქცევ იქმნის, ხოლო სასოწარკუთეთილე-
ბამან მან შვის უმადლოებად. არამედ გაქუნდინ სასოებად ღმრთისა მიმართ.
ნუუკუე არა ხედავს-ა იგი იწროებასა მაგას შენსა? აქუს სარდელი კელთა
შინა /და ჰყოვინს მოკვამად, რაათა გამოიკადოს სიმტკიცე შენი, რაათა გამო- A v
ჩნდეს გონებად შენი, /ნუუკუე მსგავსი უმადლოთად იყოს, რომელნი-იგი, C 18
ვიდრემდე პირსა შინა იყოს საზრდელი, ჰმადლობენ და უკვრს და აღიდეგენ,
ხოლო უკუეთუ მცირედ ეამ ტაბლასა მოაკლდეს, ვითარცა ქვითა, ესრეთ ეს-
რიან სიტყუთა მით გმობისადათ.

აღმოიკითხე ძუელი რჩული და ახალი და მრავალნი ჰპოვენ ღმრთისა
მიერ გამოზრდილნი საკვრველად:

/ელა იყო კარმელსა ზედა, მთასა მას მალასა და უფალსა, უდაბნოსა B 24
მეუდაბნოე იგი და ყოველითურთ სული ოდენ იყო მდიდარ მართლისა მის
და საგზლად ცხოვრებისა აქუნდა სასოებად ღმრთისა. და ესრეთ რაღა იყო-
ფოდა, სიყმილით არა მოკუდა, არამედ მფრინველნი იგი, უფროსს ყოველთა
მფრინველთასა ნაყროვანნი და მტაცებელნი, მოართუმიდეს მას საზრდელსა
და ჰმსახურებდეს მართალსა მას. რომელნი-იგი ჩუეულებით სხვსა საზრდელსა
იტაცებენ, ბუნებად მათი შეცვალეს ბრძანებითა მით მეუფისადათა და სარწმუ-
ნოდ მმარხველ იქმნეს პურისა მის და ვორცისა, რამეთუ ესე გვსწავივის წერი-
ლისაგან, რომელ მოართუმიდეს მას¹. კულად აქუნდა მღვმესა მას ბაბი/ლონი- C v
სასა ჰაბუეი იგი ისრაიელთა, ტყუჲ განსაცდელითა, ხოლო აზნაური სულითა
და ვანებითა. და იყვენეს მის თანა ლომნი, გარეგან ბუნებისა იმარხვიდეს. და

1 რომელნი BC. იგონებდმ C. ჰპოვო C. 2 ღმრთისა B. და თანა მყოფი B. და—C.
აქამოდმ C. 3 უწუმროება C. 4 საქმე C. ს'დი AB. 5 ყოველი C. 7 იყო B. 8 შეპრისხნის A.
დაზარნიან A. 15 გლახაკი B. მწუხარმ C. 16—17 ~გონებად მწოხარებამან მან B. 18 მან—BC.
19 ჰხედავს C. 20 შინა+მისთა C. სიმტკიცე B. 22 ვიდრემდე C. და¹ — BC. 23 ხოლო—B.
24 ამთ C. 25 აღმოიკითხმ C. შუელი C. 28 მეუდაბნოე A. 29 რა —C. 31 ნაყროვანი B.
32 სხვსა—C. 33 მგს'ათა A. სარწმუნო BC. 34 იქმნეს C. 35 ბაბილოვისასა BC. 36 ტყუე B.
განსაცდელითა B. 37 გონებთა (არ ფრთხუა) ბუნებთა A. მმარხვიდეს B.

ამბაკუმ ვიღოდა ჰაერითა, რამეთუ ეტურთა ანგელოზსა კაცი იგი საზრდელისა თანა და რადათ არა შეშქორდეს შიმშილითა მართალსა მას, ესეზომთა ქუეყანათა და ზღუათა თანა-წარჰქდა მცირესა ეამსა, რომელ-იგი არიან შორის ჰურის-ასტანისა / და ბაბილონისა!⁸.

6. კულად ერისა მისთვის, უღაბნოს მყოფისა, რამ სთქუა, რომელთა წინამძღუარი / იყო მოსე? ვითარ იქმნა ცხოვრებამ მათი ორმოცსა მას წელსა? არა იყო მუნ კაცი მთესვარი, არცა ზროხამ მზიდველი საცნევისამ, არცა კალომ, არცა საწნეხელი. და საზრდელი აქუნდა უთესლომ და მოუშვებელი და წყართა აღმოაცენებდა კლდმ, რომელნი-იგი არა იყენეს პირველ, არამედ მანინ აღმოეცენნეს.

დაუტეო თითოეულისა თქუმაღ, რომელნი გამოზარდნა ღმერთმან პირსა შინა, ვითარცა მამამან, ხოლო შენ მოთმინე იქმენ მცირედ განსაცდელსა მაგას შინა, ვითარცა ახანმან იობ. და ნუ წარტაცებულ იქმნები ღელვთაგან, ნუ რას / განავადებ ტურთისა მისგან სათნობათამსა. ვითარცა ტურთი მრავალსა-ყილდისამ, დაჰმარჩე სულსა შინა შენსა მადლობამ და მიიღო მადლობისა მიერ ორკეცად კეთილი.

მოიკსენე სიტყუამ იგი მოციქულისამ, რომელსა იტყუს, ვითარმედ: „უკოველსა შინა ჰმადლობდით.“⁹ უკუეთუ გლახაკი ხარ, არს სხუადცა შენსა უგლახაკის; უკუეთუ შენ გაქუს ათისა ღლისა საზრდელი, მას აქუს ერთისამ. ვითარცა კეთილმან კაცმან, განასწორე მისი იგი მკალუღეგანებამ შენსა მას ნამეტნავსა თანა. ნუ უღებ იქმნები მცირისა მისგან მიცემამ; ნუ პატივ-სცემ შენსა განსუენებასა, ვიდრე სხუსასა. დაღაცათუ ერთად პურად მიიწიოს საზრდელი შენი და მოვიდეს კარად მთხოვლი, განიღე საუნჯისაგან შენისა ერთი იგი და დადევ კელთა ზედა შენთა და თუალნი ზეცად აღიხილუნ და თქუ სიტყუამ ვედრებისამ და კეთილი, თქუ, ვითარმედ: „აჰა / ერთი ესე პური არს, უფალო, რომელსა ზედავ, და განსაცდელი ესე ცხად არს, არამედ მე შენსა მცნებასა უფრომს თავისა ჩემისა პატივ-სცემ და ამის მცირისაგან მივსცემ მშვიგრსა მას მასა; მოეც შენცა ჰირეუელსა ამას მონასა შენსა წყალობამ: უწყი სახიერებამ შენი, მინდობილი ვარ / ძალსაცა შენსა, არა ადროებ მადლსა შენსა, არამედ მოსცემ, ოდესცა გენებოს, ნიქსა“.

უკუეთუ ესრეთ სთქუა და ჰქმნა, პური იგი, რომელი იწროებისა მისგან მისცე, თესლ იქმნეს მუშაკობისა. მრავალწილი ნაყოფი გამოიღოს, წინდ კეთილისა იქმნეს და მომადტყუებელ წყალობისა.

თქუ შენცა სიტყუამ ქურთივისამ მის სიღონელისა, მსგავსთა მათ საქმეთა ზედა ეამსა თუსსა მოიკსენე საქმე იგი: „ცხოველ არს უფალი“¹⁰, ვითარმედ ესე მაქუს ოდენ სახლსა შინა ჩემსა საზრდელად ჩემდა და შვილთა“. უკუეთუ მისგან მისცე, გაქუნდეს შენცა / რქამ იგი ზეთისამ მადლითა აღმომდინარმ და

⁸ მცირესა BC. პურიასტანსა და ბაბილონსა C. ⁹ უღაბნოს BC. წინამძღუარ BC.

¹⁰ მოსტ C. ¹¹ მოუშვებელი B. მოუკლებელი C. ¹² კლდე B. ¹³ აღმოაცენნეს B.

¹⁴ დაუტეო თითოეული C. ¹⁵ ახთვანან C. ¹⁶ დაჰმარჩმ C. ¹⁷ მოიკსენ C. ¹⁸ შენ—C.

¹⁹ განასწორმ C. ნამეტნავსა (ნბ πειρατήν) ნამარხესა C. ²⁰ სხუსა B. ერთ C. მოწიოს BC.

²¹ მთხოვლი C. განიღმ C. ²² ესე—C. ²³ ჰხედავ C. ²⁴ მშვიგრსა C. შენსა—A. ²⁵ ძალსა C.

²⁶ მისცემ C. ნიქსა ოდესცა გენებოს C. ²⁷ მისცემ C. იქმნის B. ნაყოფი—C. ²⁸ სიღონელისა C.

²⁹ საქმე C. ³⁰ მისგან C. ³¹ მისცემ C. აღმომდინარმ B.

¹ დაწიელ 14,30... ² I თეს. 5,18. ³ III მეფ. 17, 12.

სარწყული იგი ფქვილისა დაუცარიელებელი. რამეთუ მორწმუნეთათჳს მადლი ღმრთისაა მიემსგავსების წყაროთა მათ, რომელნი მარადის აღმოისხმვიან და არა დაცარიელებიან და ორკეცობით მოსცემს ყოველსავე.

ავასხე გლახაკმან მაგან მდიდარსა მას ღმერთსა, ირწმუნე მისი, რომელი მარადის გლახაკისა და ჰირვეულისა მიცემულსა თუთ მიიჩნემებს და მისცემს სასყიდელსა. იგი სარწმუნოთა თავსმდები არს, რომლისა საუნჯენი ზღუასა ზედა და ჳმელსა განფენილ არიან. და თანანადები იგი / მიიღო მისგან შორის გულსაცა ზღუსასა. უკუეთუ სთხოო, მოგცნეს თავნი აღნადგინებითურთ და სენი იგი სიყმილისაა განკურნოს. C 19

7. რამეთუ სიყმილი ვნებაა არს / საწყალობელი, სიყმილი თავი არს განსაკდელთაა. რამეთუ სხუანი იგი ბოროტნი აღრე განიყვანებენ ცხორებისაგან: მახული აღსასრულსა აღრე მოაწევს, ცეცხლისა ძალი მაღიად დაშრეტს ცხორებასა, ანუ მკეცნი თუ მიემთხვენენ, აღრე შეჰმუსრვენ კბილითა, ხოლო სიყმილისა ბოროტი გვან არს და წყლულებად / მყოვარ ჟამ და სენი მისი მტკიცე და ძნელ, სიყუდილი მარადის თანამყოფად აქუს და მალე არა წარიტაცებს, არამედ ბუნებით ნოტიობასა აჰმობს, სიმჭურვალესა განაგრვილებს, სიზრქესა დააწურილებს, ძილსა დააჰნობს. ჳორცნი ვითარცა დედნაზარდლისა ბუღე იყვნიან, ძულათა ზედა ფერსა ყუაეილოვანებაა არა აქუნ, რამეთუ სიწიფით ივლტის განლეთათა სისხლისადათ; სეტყაებამა არა არს, რამეთუ ჳირმან მან დააშავის, არამედ მგეი იყვნიან ჳორცნი, სიყუთლითა და სიშავითა საწყალობელად შეზავებული; ვნებისა მისგან მუცლნი არა იტრთვ/ილიან, არამედ მიმოდრკეობდიედ დაცემად; ჳმამა წულილ არს და უძღურ; თუალნი უსუსურნი და დაღრმობილნი, ამოდ მდებარენი საუნჯეთა მათ შინა; ძულანი მწუანვილთა და მწუერვალთა მიერ ხეთადასა უმეტესად განჳმელნი; მუცელი ცალიერი და მოუძღურებული, რომელსა არა აქუს ბუნებით წელთა სიზრქჳ, არამედ საწყალობელად ჳურგისა ძულათა შემჳჭულალულ არს. C v

აწ უკუე რომელი ისევითარსა გუამსა თანა-წარჰვდებოდის, რადენთა / ბოროტთა ღირს არს; ანუ რაა არს მისისა მის უწყალოებისა საზომი? ანუ ვითარ არა ღირს არს მიძნეარეთა მკეცთა თანა შერაცხებასა და რაათა ვითარცა შევინებული და კაცისმკვლეელი / წარწყმდეს? რამეთუ რომელსა აქუნდეს კელმწიფებამა განკურნებად ბოროტისა რადასაჳე და ნეფსით არა ჳმნას კურნებაა მისი ანგაჰრებითა, სამართლად დასაჯოს იგი, ვითარცა თუთმოჰმედი მის ბოროტისა. B v

ვნებაჳმან მან სიყმილისაჳმან აიძულნა მრავალნი მრავალგზის შეცვალებად საზღვართა ბუნებისათა და შეხებად კაცობრიეთა ჳორცთა, ბუნებისა მის მათისა ჳიართა: / და დედამან, რომელი-იგი მუცლითა თჳსითა შვა, კულად საწყალობელად და ბოროტად მუცლად-ილის. და ესე საქმჳ ჰურითა განსა- C 15

1 საწყაული C. იფქლისა C. დაუცარიელებელი C. 2 დაცალიერდებიან C. 3 ავასხმ C. 4 გლახაკსა და ჰირვეულსა C. 5 რომელსა B. 6 სთხოო C. 7 განიყურნოს C. 8 აღრე C. 9 მიემთხვენენ C. 10 აღრე C. 11 გვანი C. 12 მყოვარ B, მუეუარ C. 13 მტკიცე C. 14 ბუნებითა C. 15 აქმობს/ჰმობს C. 16 დააწურებს B, დააწურვილებს C. 17 ყუაეილოვანება BC. 18 აქუს B. 19 სიწიფი B. 20 არს BC. 21 მან—C. 22 საწყალობელად C. 23 ვნებისა მისგან/ენებისაგან B. 24 მიმოდრკებიედ C. 25 წერილ B. 26 დაღრმობილნი (ძმრჳუწქ) დაღრმობილნი C. 27 და ამოდ C. 28 მწუანვილთა C. 29 ცარიელი B. 30 სიზრქე წელთა B. 31 შემჳჭულალულ B. 32 რადენთა C. 33 ჳომი B. 34 შერაცხებაა C. 35 ნებსით C. 36 ანგაჰრებით C. 37 მუცლით C. 38 თჳსით BC. 39 საქმე B.

ცდელმან გამოაჩინა, რომელი-იგი იოსიპოს მოსწრაფემან დაეწერა*, რაჟამს მოიწინეს ბოროტნი იგი ენებანი იერუსალემელთა ზედა საშეკლად უშქულოებისა მათისა, რომელი ქმნეს უფალსა ზედა.

B 251 ზხინს თანა-წარპკვებოდა, ხოლო მშვიერთა სწყალობდა / ფრიალ და იტყოდა, ვითარაჲედ: „მეწყალის მე ერი ესე“¹.

ამისთვისა საშეკლას მას შინა უქუანამსკენელსა, რაჟამს მოუწოდდეს მართალთა უფალი, პირველად მოწყალესა მოუწოდეს, მზარდელსა მშვიერთასა, მიმცემელსა პურისასა; და ესრეთ სახიერი უწინარეს სხუათა მოიღებეს ცხოვრებასა² და უწყალოდ და ანგაპრი უწინარეს სხუათა ყოველთა ცოდვილთასა მიეცემის სატანჯველად³.

A 164 C V B V ამა ესერა დედისა მის მიმართ მცნებათამსა მივიწოდეს ეამი ესე და ფრიალ იზრუნე შენ, რამთა არა თანა-წარპკვედეს ვაქრობისა და ცვალებისა ეამი, რამეთუ ეამი დის და გვანსა მას / არა ელის, წარვლენ დღენი და უღებსა მას თანა-წარპკვებინან. და ვითარცა არა არს / მდინარისა აღმართ შექცევამ, უკუეთუ არა პირველად უსწრო და მიილო წყლისა მის საქმარი, ეგრეთვე ვერცა ეამისად ეგების შექცევამ ანუ დამპირვამ, უკუეთუ არა წინა უსწრო და მიილო სარგებელი მისგან. ამისთვის გეტყუ, რამთა მცნებასა მას, ვითარცა ცლოვადსა, ეწიო და ჰქმნე იგი. და ყოვლით კერძო / მოეკიდე და შემოიკრიბე წიაღად, მიეუ მცირელი და მოიდე ფრიალი. დაქსენ პირველი იგი ცოდვამ წყალობითა და მიცემითა საზრდელისადათა, რამეთუ ვითარცა აღამ ჰამა ბოროტად და ქმნა ცოდვამ, ესრეთ აღვკოცოთ ჩუენ ცოდვამ იგი ჰამადისამ, უკუეთუ მშვიერი ძმამ გამოეზარდოთ.

B. ერნო, ისმინეთ, ქრისტიანენო, ყურად-იღეთ, ვითარმედ ამას ყოველსა უფალი იტყუს, რომელი-იგი არს მეტყუელ და ბავეთა მონათა მისთასა იქმარებს ვითარცა ორღანოთა.

C 193 B 252 A V ნუმცა ვიქმნებით სიტყუერნი ესე პირტყუთა უმძენვარეს. რამეთუ იგინი ქუეყანით აღმოცენებულსა ზოგად იქმარებენ ბუნებით: და სამწყსონი ცხოვართა მრავლთანი ერთსა ზედა მათსა ძოენ და ცხენნი მრავალნი ერთსა ეაკესა იქცევიან და ყოველნივე ურთიერთას არა აყენებენ მიღებად საზრდელთა / მათ, ხოლო ჩუენ ზიარსა მას ჩუენდად მივიღებთ, რომელი-იგი მრავალთამ არს, მხოლონი წარვაგებთ. შევიკდიმოთ საქმეთაგან წარმართთასა, რომელთა შორის იქმნების კაცთმოყუარებამ. / მათგანთა ვიეთმე თანა რჩული არს მოწყალეებისად და ერთ ტაბლა და ზიარ ყოველთავე სიმრავლმ მათი იქმნების. დაუტევნეთ გარეგანნი და / ვიხილნეთ სამ ათასნი იგი და საქმე მათი. პირველსა მას კრებულსა ქრისტიანეთასა მივემსგავსნეთ, ვითარ-იგი იყო მათი. და ყოველივე ზიარ⁴: ცხოვრებამ და სულნი, ერთობამ, ტაბლამ ზიარი, ძმობამ განუყოფელი, სიყუარული შეუორგულებელი, მრავალთა მათ გუამთა ერთ-

¹ მოიწინეს C. უსქულოებისა B. ² რომელ B. ³ სხუათას C. მიიღებს BC. ⁴ სატანჯველსა C. ⁵ და ფრიალ ე დ C. ⁶ წარვლენ B. ⁷ ეგრეთ C. ⁸ ეამსა BC. ⁹ ცლოვადსა A. ეწიო B. მოეკიდე C. ¹⁰ მეტყუელი C. ბავესა B. მისთასა A. ¹¹ სამწყსონი C. ცხოვართა BC. ¹² ძოენ C. ¹³ ჩუენდა C. მივიღებთ C. ¹⁴ და მხოლონი C. ¹⁵ მათგან B. შეყული C. ¹⁶ ყოველთავე BC. სიმრავლ B. ¹⁷ საქმე C. ¹⁸ ტაბლამ B.

¹⁹ მათე 15,32. ²⁰ მათე 25,34. ²¹ მათე 25,41. ²² საქმე 2,44.

²³ ფილისიმება იოსებ ფლავიუსი (Ἰωσήφοϛ) და მისი თხზულება „იუდეველთა ომისა“ (ახ. წ. აღ. I ს.).

ნყოფელი, განყოფილთა მათ სულთა შემაერთებელი. მრავალნი გქონან სახენი ძმათმოყუარებისანი ძუელთა და ახალთა წერილთაგან.

- უკუეთუ მოხუცებული იხილო მშვიერი, უწოდე და გამოზარდე, ვითარცა იოსებ უყო იაკობს¹. უკუეთუ ჰპოო მტერი შენი მომყმარი, ნუ შურსა-იგებ მტერობითა, არამედ გამოზარდე, ვითარცა მან ძმათა მათ უყო², რომელთა იგი განეყიდა³. უკუეთუ იხილო ქაბუჯი შეიწრებული, ცრემლოვად მის ზედა, ვითარცა-იგი ბე/ნიაშენს ზედა, ძესა მას სიბერისასა⁴. ნუუკუე გამოგცდის C v
 5 შენ ანგაპრებას და გაიკრეებს, ვითარცა იოსებს დედოფალი⁵. იგი /ზი- B v
 დაეს სამოსელსა შენსა, რაათა უგულბებელს-ჰყო მცენება იგი და შეიყუარო
 10 სოფლისმოყუარე იგი და ოქროსმოყუარე, ვიდრეა მცენება მეუფისაჲ. არაჲდ რაჲამს მოგვდეს გულსისტყუაჲ, მცენებისა მის მპრძოლი და გონებისა
 15 მის წმიდისა ვეცხლისმოყუარებით შემაგინებელი, და გაიძულბდეს ძმათმოყუარებისა დატევეზად, დაუტევე შენცა სამოსელი შენი მის თანა და განრისხებული წარვედ, დაიცევ სარწმუნოებაჲ უფლისა მიმართ, ვითარცა მან პეტე-
 20 ფრესი⁶. ერთსა წელწადას განაგე ნაკულუევანებაჲ იგი, ვითარცა მან წვდთა მათ წელთა. ნუ ყოველსავე გულსთქუმასა მიაჩივებ, მიეც რამემ სულსაჲ. და ორნი ასურნი შეპრაცხენ თავისა შენისა: შეუება ეგე სოფლის-
 25 და ცხორებაჲ საუკუნო. / უკუეთუ ყოველსავე უმჯობესსა მას არა მის- A 165
 ცემ, განაღა ნახეარასა ზედა განუყავ მეძახსა მას შვილსა და წმიდასა მას.
 30 ნუ გამოაჩინებ ამის სოფლისა ცხორებასა სიმღ/იდრითა გარდამატებულ და C 194
 საუკუნისა მის ცხორებასა შიშულად და ნაძულავითა შემოსილად. რაჲამს-
 იგი წარმოდ/გომაჲ გივმდეს წინაშე ქრისტესა და წინაშე პირსა მას მსაჭული- B 253
 სსა მისლვად სახითა სძლისაჲთა, და სახელი შენი იყოს ცხორებაჲ იგი სათ-
 ნოებისაჲ.
 25 ნუუკუე უშუერად და შეუემკობლად წარადგენ წინაშე სიძისა მის სძალ-
 სსა მას — სულსა შენსა, რაათა იხილოს რაჲ უშუერებაჲ მისი, გარე-მიიქციოს
 30 პირი თჳსი და მოიძაგოს იგი და ერთობაჲ მისი უარყოს. არამედ შეამკვე იგი
 ჯეროვნითა მით სამკაულითა და შეენიერად დაიცევ მოლოდებითა მით ქორ-
 წილისა მის დიდისაჲთა, რაათა მანცა ბრძენთა მათ თანა ქალწულთა აღანთოს
 35 ლამპარი⁷, რაჲამს აქუნდეს ცეცხლი იგი გულსისწმისყოფისაჲ და უშრეტელი,
 და არა აკლდეს ზეთი იგი სათნობათაჲ; რაათა ღმერთშემოსილი იგი წინა-
 მსწარმეტყუელებაჲ საქმით დაემტკიცოს და აღესრულოს სულსა ზედა შენსა
 40 თქემული იგი, რომელი იტყუს, ვითარმედ: „დადგე დედოფალი მარჯუენით
 შენსა, სამოსლითა ოქროქსოვილითა შემკულ და შემოსილ პირად-პირად, / C v
 35 შეენიერი. ისმინე, ასურე, და იხილე, მოყავ ყური შენი და სთნდეს მეუფესა
 სიკეთემ შენი⁸. რამეთუ ესე ბუნებისათჳს თქუა წინამსწარმეტყუელმან და
 სიკეთესა ბუნებისა მის /სულისასა ქადაგებდა — შეენიერებასა. ხოლო აღე- B v

¹ განყოფილთა] განუყოფელთა C. გუქონან C. ² უწოდეს C. გამოზარდეს C. ჰპოო C. ³ რომელ A. ⁴ ცრემლოვად C. ⁵ და ზიდაეს C. ⁶ ოქროს-მოყუარე B. მეუფისაჲ]მაცხოვრისაჲ A. ⁷ განრისხებული (გეყ:მძეც) განძუტცილი C. ⁸ დაქითარცა C. ⁹ ~ სოფლისა ამის BC. სიმღიდრით B. ¹⁰ საუკუნოასა C. ცხორებისა C. ¹¹ წარდგომა C. ქე¹²სსა C. მას—B. ¹³ მოსლვად C. ცხორებაჲ C. ¹⁴ და გარე-მიიქციოს B. გარე-მ. ¹⁵ და 1⁶—A. უეარყოს C. ¹⁶ გულსისწმისყოფა C. ¹⁷ ოქროქსოვილითა C. ¹⁸ იხილ C. ¹⁹ სიკეთე B.

¹ *დაბად. 47,12. ² *დაბად. 47,12. ³ *დაბად. 37,28. ⁴ *დაბად. 43,13. ⁵ *დაბად. 39,12. ⁶ *დაბად. 39,8—12 ⁷ *მათე 25,4. ⁸ *ესალმ. 44,10—12.

სრულების თითოეულისა სულსა ზედა, რამეთუ თითოეულისაგან არს კრებული ეკლესიისა.

- A v D. / გულისკმა-ყავ კეთილად საწუთრომ ესე და საუკუნომ იგი, ნუ მისცემ საუკუნეთა მათ კეთილთა და მოიღებ საფსესეა ბოროტსა. რამეთუ დაგიტონ შენ კორცთა შენთა და წარვიდენ და იყოს საქსენებელად უწყალოებისა ამას სოფელსა. ხოლო მოსლესა მას საშინელისა მსაჭულისასა, რომელი-იგი უეჭუელად მომავალ არს, მაშინ გამოაჭუთა თავი შენი პატივისა მისგან და საუკუნოვანად დიდების: და განულო მას ცეცხლი იგი უშრეტი და გეჭენიად და სხუანი იგი სატანჯველნი და მწარენი საღმობათა მათ შინა საუკუნენი დაუსრულებელისა მის წილ და სანატრელისა ცხორებისა.
- ხოლო ნუ ჰგონებ, თუ ვითარცა-იგი დედანი და მზარდულნი, ესრეთ მე ტყუილთ გავიწებ, ვითარცა ივინი იქმან ჩხლთა მიმართ, რაჟამს მტირალნი იხილნენ, ტყუილისა სიტყვთა დააწყნარებენ. ხოლო ესე სიტყუანი / არა ზღა-ბარ არიან, არამედ ქეშმარბი, პირველვე უტყუელისა მის მიერ ქადაგებულ- და მიიწიე სიტყუასა მას ზედა სახარებისასა კეთილად, რომელი იტყუს, ვითარმედ: ამათ სიტყუათაგან იოტა ერთი ანუ ბეწუ ერთი არა წარკდეს!*. არამედ გუამიცა იგი, საფლავსა შინა განლუელი, აღდგეს და სული იგი, სიკუდილისა მიერ განყოფილი, კუთლად დაემკვდროს გუამსა მას შინა და საქმეთა მხილებამ ქეშმარბი წარმოდგეს, რაჟამს არა სხუანი წამებდენ, არამედ თავადი იგი შინაგანი გონებამ. და თითოეულსა ღირსებისაებრ მართლისა მის მიერ მსაჭულისა მიეცეს, რამეთუ მისა შუენის დიდებამ და სიმტკიცემ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

XII. თქუებული წმიდისა გამისა ჩუენისა ბასილიისი დაწყებისათვის სოლომონის იგავთაძისა

- AA 166 1. / კეთილ არს ნაყოფი იგი მორჩილებისა. მორჩილ ვექმნეთ უკუე მამასა მას ტკბილსა, რომელმან წინა-გუყო ჩუენ საქმს სიტყუათაგან სულისათა, რომელსა-იგი ვითარცა მონადირესა გამოციდისსა ადგილთა ძნელთა, ვითარცა სეფურისა გამოციდლებასა სირბილისასა იქმს, რაითა ცნას სირბილისა მის სიმაღლმ. / ხოლო წინა-გუყო ჩუენ თარგმანებად დაწყებამ იგი „იგავთამ“ / და.
- C v თუ ვითარ ძნიად საპოვნელ არს ამის სიტყუსა ძალი, ყოველმანვე უწყის, რომელმანცა უტარედ გამოიძიოს. გარნა არა უღებ ვიქმნეთ კველოფად საქმესა ამას სასოებითა უფლისათა, რომელმანცა ლოცვითა მით მწყემსისა მის მოგუცეს სიტყუამ აღებასა პირისა ჩუენისასა?*

სამნი გუხილვან ჩუენ წიგნნი იგი ყოვლად ბრძნისა სოლომონისნი: ერ-

PG, 31, გვ. 385—424.

* გულისკმა. C. * წარვიდენ წარკდენ BC. * იგი 2°—C. 10 მის—C. 11 და—C. 12 ტყუილთ C. C. 12 ტყუილისა A, ტყუილისა C. დააწყნარებდიან C. ზღაპარნი B. 14 უტყუელისა C. მის—C. 15 რომელი/რამეთუ C. 16 იოტა BC. 21 მისსა B. ქუენის C. ყოველივე დიდებამ C. სიმტკიცემ/ითან მამით და სულთ წმიდითუთ C. 22 ან ABC. 23 წმიდისა+და ნეტარისა C. ბასილიდისა ბასილის კესარია-კაბადოციელ მთავარეპისკოპოსისა C. დაწყებისათვის/უწყებისათვის C. 24 იგავთა A, იგავთა თავი იბ C. 25 ვექმნეთ C. 26 მის—C. საქმე B. 28 სიმაღლე B. 31 ვიქმნეთ C. 32 მით—C.

1* მათე 5,18, 2* ეფეს. 6,19.

თად ესე — „იგავთაჲ“ და მეორჲ — „ეკლესიასტისაჲ“ და მესამე — „ქებაჲ ქებათაჲ“. და თითოეთულსა თვისი სანჲ აქუს და პირი საქმისაჲ. რამეთუ იგავთაჲ წიგნი სწავლაჲ არს წესიერებისაჲ და ვნებათა ბრძოლისაჲ და მოძღურებაჲ ცხოვრებისაჲ, რომელი იტყუს საქმეთა მათ, რომელთაჲ ჯერ-არს ქმნად და რომელთაგან — სივლტოლაჲ; ხოლო „ეკლესიასტ“ ბუნებით-შეტყულებასა იქმს და გამოგვეცხადებს ჩუენ ამის სოფლისა საქმეთა ამაოებასა, რაათა არა კეთილად რამემ შეგუერაცხოს წარმავალი ესე და არცა დავსდებდეთ ზრუნვასა სულისასა აწათა ამათ ზედა; ხოლო „ქებაჲ ქებათაჲ“ სახესა აწუენებს სრულებისა სულთაჲსა, რამეთუ არს მუნ შინა სიტყუაჲ და პირი /შეერთებისა სძლისა და სიძისაჲ. /ესე იგი არს შეერთებაჲ სულსაჲ სიტყუსა მის მიმართ ღმრთისა, უფლისა ყოველთაჲსა. არამედ ჩუენ წინამდებარისა ამის / მიმართ მივიდეთ.

2. „იგავნი სოლომონისნი, ძისა დავითისნი, რომელი იქმნა მეფე ისრაელსა ზედა“¹.

15 „იგავი“ არს სიტყუაჲ სარგებელისაჲ, რომლისა ძალი დაფარულ არს, რომელი-იგი საქმარ იყოს და კეთილ ესრეთ ცხადად გულისკმისსაყოფელად, ხოლო ფრიადი იგი ძალი მისი იყოს სიღრმესა შინა მისსა. ამისთვისა იტყუოდა უფალი, ვითარმედ: „ესე ყოველი იგავით ვთქუ. მოვალს ეამი, რაჲამს არაარა იგავით, არამედ განცხადებულად გეტყოდით თქუენ“², და ესე თქუა, რამეთუ იგავისა სიტყუასა შინა განცხადებულებაჲ არღარა არს, არამედ დაფარულად ძალსა თვისა გამომეციებელთა მათ. ხოლო იტყუს, ვითარმედ „იგავნი სოლომონისნი“, ესე იგი არს, ვითარმედ სიტყუანი სწავლისანი, კეთილნი და საქმარნი ყოველსა შინა ცხოვრებასა კაცისასა, და შესძინა სახელიცა თვისი, რაათა ესმეს პირველვე მკითხველსა სახელი მისი და ცნას, თუ ვისი თქუმული არს. და ესრეთ სარწმუნოდ დ კეთილად ისმინ/ნეს სიტყუანი იგი, რამეთუ სარწმუნოებაჲ იგი მასწაველისაჲ უფ/რომს შესაწყნარებელ ჰყოფს სიტყუასა და კეთილად მსმენელ მსმენელთა.

„იგავნი უკუე სოლომონისნი“, მის სოლომონისნი, რომლისა მიმართ თქუა უფალმან, ვითარმედ: „აჲ ესერა მიგეტ შენ გული ბრძენი და გონიერი; ვითარ შენ, არა ყოფილ არს სხუაჲ პირველ შენსა და შემდგომად შენსა არა აღდგეს სხუაჲ მსგავსი შენი“³ და კუალად წერილ არს, ვითარმედ: „მისცა უფალმან სიბრძნე და გონიერებაჲ სოლომონს დიდი ფრიად და სივრცჲ გულისაჲ, ვითარცა ქუშაჲ ზღუს კიდისაჲ. და განმრავლდა სიბრძნე სოლომონისი უფრომს სიბრძნისა ყოველთა მათ პირველთა მათ კაცთაჲსა, და უფ/რომს ყოველთა მათ ბრძენთა ეგვიპტისათა“⁴. ესრეთ კეთილ არს სახელისა მისისა თქუმად დასაბამსავე სიტყუსასა, რაათა გულისკმა-ჰყო, თუ ვინ არს მეტყუენელი იგი.

¹ მეორედ B. ეკლესიასტისა B. მესამე B. ² ქება ქება B. სახე B. ³ წესიერების B. ვნებათა B. ბრძოლის B. მოძღურება ცხოვრების B. ⁴ რომელთა AB. ⁵ ეკლესიასტ B. ბუნებათა B. ბუნებისა. C. ⁶ ამს—C. ⁷ წარმავალი B. ⁸ სულთა B. ⁹ შინაქმნი B. შეერთებისა B. ¹⁰ სიძისა BC. სულისა C. ¹¹ მეფე C. ¹² გულისხმის. C. ¹³ ესე ესერა B. ¹⁴ მათ მისთა C. ¹⁵⁻¹⁶ შესძინა სახელი C. ¹⁷ მსმენელთა C. ¹⁸ შენიშენსა C. ¹⁹ სიბრძნე C. სივრცე B. ²⁰ მქუშა C. სიბრძნე C. ²¹ უფრო B. მათ—B. მათ ²²—C. ²³ ბრძენთა B. ²⁴ გულისხმა C.

¹* იგავ. 1,1. ²* ითანე 16,25. ³* III მეფ. 3,12. ⁴* III მეფ. 4,19—30.

„იგავნი სოლომონისნი, ძისა დავითისნი“. წერილ არს სახელიცა მამისაჲ,
 რაათა სენა, ვითარმედ ბრძენ იყო სოლომონ, შობილი ბრძნისა და წინაის-
 წარმეტყუელისა მამისაჲ, რომელსა ესწავა მის მიერ სიჩხოთვან წმიდანი წე-
 B 256 რილნი. და არა ტაცებით მიიღო მეფობაჲ, არცა უტებოა მისგან მეფობისა /
 C 197 პატივი მიიღო მძლავრებით, არამედ სამართლად განაწილა მამისაათა და 5
 ბრძანებითა ღმრთისაათა მიითულა მამული იგი პატივი. ესე იქმნა მეფე ის-
 რაელსა ზედა. არცა ესე სიტყუაჲ ცუდი არს, არამედ რაათა ჩნდეს განყოფი-
 ლებჲა მისი სხუათაგან, უკუეთუ ვინ იყოს სახელითა მისითა წოდებულ და
 კუალად აღწნებისათვის დიდებულისა მის ტაძრისა, რაათა იცნა მოქმედი იგი
 მისი და მიზეზი იგი ყოვლისა წესიერებისა ქალაქისა მის. და დიდად შემწე 10
 არს შესაწყნარებელად სიტყუათა მისთა ესეცა, რომელ მეფისა მიერ თქმულ
 არიან, რამეთუ უკუეთუ მეფობაჲ არს რჩულიერი ელმწიფებჲა, საცნაურ
 არს, ვითარმედ მეფისა მიერ, რომელი ქეშმარიტად ამას სახელსა ღირს იყოს,
 მის მიერ თქმულნი სწავლანი კეთილ არიან და რჩულიერ და ყოველთათსევე
 ღმრთობისა მეტყუელ და არა თვისისა სარგებელისათვის აღწერილ, არამედ სხუა- 15
 თა ყოველთა კეთილისათვის. რამეთუ ამითა განყოფილ არს მძლავრი მეფისაგან:
 რამეთუ მძლავრი იგი არს, რომელი ყოვლით კერძო თვისსა ოდენ ეძიებდეს და
 სხუათათს არა აქნდეს ზრუნვად, ევენს თუ, გინა არა; ხოლო მეფე არს, რო-
 A V მელი მის ქუეშე / მყოფთა მათ უმჯობესისა მეძიებელ იყოს.

C V / იტყვს უკუე აწ ესე პირველად კეთილთა მათ, რომელნი ამას წიგნსა შინა 20
 B V არიან, თუ რავედნი კეთილი მიეტემის მსმენელთა მისთა.

8. და პირველად იცნობების იგავთა ამათ მიერ ს ი ბ რ ძ ნ ე და ს წ ა ვ -
 ლ უ ლ ე ბ ა ა !.*

ხოლო სიბრძნე არს მეცნიერებჲა საღმრთოთა და კაცობრივთა-საქმეთაჲ 25
 და მიზეზთა მათთაჲ.

რამეთუ რომელი კეთილად ღმრთისმეტყუელებდეს, მას უცნობიეს სიბრ-
 ძნე, ვითარცა ნეტარი პავლე იტყვს, ვითარმედ: „სიბრძნესა ვიტყუთ სრულთა
 წმორის, ხოლო სიბრძნესა არა ამის სოფლისასა, არცა მთავართაჲ მათ სოფლი-
 სა ამის განქარებულთაჲ, არამედ ვიტყუთ სიბრძნესა ღმრთისასა საიდუმლოსა.
 დაფარულსა, რამეთუ პირველვე განავო ღმერთმან წინა საუკუნეთა“* 30
 და კუალად, რომელი დაბადებულებისაგან სოფლისა გულისქმა-პყოფდეს და მბა-
 დებელსა, მასცა უცნობიეს სიბრძნისა მიერ სოფლისა ღმერთი, „რამეთუ უხი-
 ლავნი იგი სოფლის დაბადებითგან დაბადებულთა მიერ ცნობილნი იხილვე-
 ბიან“* 30. ხოლო კუალად, მიგუყვანებს ჩუენ გულისქმისყოფად ღმრთისა სიბრ-
 B 257 ყუათა თვისთა მიერ, რომელთა / იტყვს, ვითარმედ: „ღმერთმან სიბრძნით დაამ- 35
 C 198 ყარა ქუეყანაჲ“* და კუალად, ვითარმედ: „რაჲამსა- / იგი შეკმზადებდა ცასა,

3 ბრძენი C. 3 მამისა B. 4 მიეღო C. 5 მძლავრობით B. განსკითა B. 6 მეფე C. 7 ცუდ
 BC. 8 ტაძრისაჲ C. 10 ყოვლისავე წესიერებისაჲ C. ქალაქისა B. შემწე C. 11 მჭე-
 ლიერ C. 14 მჭელიერ C. და 2°—C. ყოველთაჲ B. 15 უმჯობესისა BC. 16 ყოველთა—C.
 კეთილთათს C. ამით C. 18 მეფე B. რომელი-იგი C. 19 მისა ქუეშე C. უმჯობესა BC.
 21 რაოდენი C. 22 სიბრძნე C. 23 სიბრძნე B. 24 სიბრძნე C. 27 პავლე C. ვიტყვ C. 28 ამათ
 AB. სოფლისაჲ C. 29 ამის—B. ვიტყვ C. საიდუმლოდ BC. 31 გულისქმა- C. 32 მოგუყვა-
 ნებს C. გულსხმის- C. ღმერთი C.

1* იგავ. 1,2. 2* I კორინ. 2,6—7. 3* რომ. 1,20. 4* იგავ. 3,19.

მის თანა ვიყოფოდე^{1*} და, ვითარმედ: „ვიყავ მის თანა მომზავებელ და მე ვიყავ, რომელსა მახარებდა“^{2*}.

რამეთუ ესე ყოველი ვითარცა პირისაგან სიბრძნისა თქუა, რამთა კეთილად გამოაცხადოს გულისხმისყოფაჲ მისი და ყოველითურთ რომელ იტყუს, ვითარმედ: „უფალმან დამბადა დასაბამად გზათა მისთა“^{3*}, / სიბრძნისა მისთეს A 168 იტყუს, რომელი ჩანს სოფელსა შინა, ვითარმცა დაღადებდა ხილულთა ამთ მიერ, ვითარმედ ღმრთისა მიერ დაიბადა და არა თავით თვისით არს ესეზომი იგი სიბრძნე ქმნულთა მათ შინა. რამეთუ ვითარცა „ცანი უთხრობენ დიდებასა ღმრთისასა და ქმნულსა კელთა მისთასა — საწყაროჲ“^{4*} (და იტყუნ 10 თენიერ კმისა), რამეთუ „არა არიან თქუმულ არცა სიტყუა, რომელთა არა ესმის ვმავ მათი“^{5*}, ვგრეთვე არიან სიტყუანი სიბრძნისა მის პირმშომასანი. რომელი-იგი უწინარეს სხუათაჲსა დაითესა დაბადებასა მას სოფელსა შინა, იგი ღუმილით ქადაგებს თვისსა მას შემოქმედსა და უფალსა, რამთა მის მიერ აღუქდე გული. კმისყოფად მხოლომასა მის ბრძნისა.

4. ხოლო არს კაცობრივითა სიბრძნე — გამოცდილებამ ამის სოფლისა საქმე/თაჲ, რომლისათჳს ბრძნად სახელ-ვ/სლებით მეცნიერთა მათ კელოვნება- B v თა სოფლისათა, ამისთჳსა დიდად თქუმულ არს სიბრძნისა მიმართ წუფენაჲ C v წიგნაჲ ამას შინა, რამეთუ: „სიბრძნე განსლვათა შინა იქების და უბანთა შინა კანდიერებასა მიღებს და თავთა ზედა ზღუდისათა იქადაგებისა“^{6*}.

რამეთუ ზედვიდა იგი ბუნებასა კაცთასა, ვითარმედ ყოველთავე იგი გვეყუარს და დიდებულ არს სიბრძნე კაცთა შორის, ამისთჳსა ქებითა მით სიბრძნისათაჲ კუალადცა ასწავლის სულთა, რამთა არა უდბად და გარეწარად ისწრაფდენ მოგებასა მისსა. და იტყუს, ვითარმედ ყოველსა ადვილსა დიდ არს იგი — გზათა ზედა და უბანთა და სიმტკიცეთა მათ შინა ქალაქისათა. / ამის- A v

თჳს ბჭეთა სახელ-სლებს და უბანთა და ზღუდეთა. და განსლვათა მათ მიერ და უბანთა დიდებულებასა მისსა მოასწავებს, ხოლო ზღუდეთა მიერ — სარ- გებელსა მას მისსა და ყოველისთჳს სიმტკიცისა მიმართ შემწყობასა. და სნებაჲს, რამთაჲცა შეეიტკებთ იგი, ამისთჳსცა იტყუს, ვითარმედ: „არქუ სიბრძნენა დად მენდა ყოფად“^{7*} და კუალად იტყუს, ვითარმედ: „სტრფიალ ექმენ მას და დ- B 258 გიცავს შენ“^{8*}. და მერმე ყოველთა ზედა სარგებლო/ბასა მისსა გამოაჩინებს C 199

და ვითარმედ კეთილსა მისსა ყოველთავე სწორებით მიანიჭებს, ამისთჳს თქუა, ვითარმედ: „დაკლნა ზურაყნი თჳსნი“^{9*}, ესე იგი არს, ვითარმედ კეთილი საზრდელი განუშზადა და მტკიცე მათ, რომელთა ძალი სულისაჲ და საცნობელნი მისნი გამოცდილ იყვნენ და, ვითარმედ: „წლია ბარძიმსა. შინა ღონოჲ 35 თჳსი“^{10*}, რომელი-იგი ახარებს გულსა კაცისასა^{11*}, ხოლო ბარძიმად იტყუს ზოგადსა მას და ზიარსა კეთილთა მიღებასა, რომლისაგან შესაძლებულ

¹ ვიყოფოდე B, ვიყოფოდემ C. ² გულისხმისყოფაჲ C. რომელი C. ³ ღმრთისთჳს B. ⁴ სიბრძნე B. მათ B. ⁵ თენიერ B. სიტყუაჲ C. ⁶ ესმა C. ⁷ სხუათასა C. დაითესა—C. მას—C. სოფლისასა C. ⁸ და რამთა C. ⁹ აღხვლემ C. გულისხმის—C. ¹⁰ სიბრძნე B. ¹¹ სიბრძნე B. გამოსავლეთა C. ¹² ზღუდეთასა C. ¹³ რამეთუ/ხოლო C. სხედვიდა C. ბუნებასა/ გუნებასა B. ¹⁴ სიბრძნე C. ¹⁵ ამისთჳს C. ¹⁶ და — C. უბან B. მიერ/მათ C. ¹⁷ ყოველსავე C. ¹⁸ დაღ/ დედად C. ¹⁹ მგრამ C. სარგებლობას BC. ²⁰ მტკიცე B. ²¹ კაცთასა A. ²² ~ ზიარს მას და ზოგადსა C.

^{1*} იგავ. 8,27. ^{2*} იგავ. 8,30. ^{3*} იგავ. 8,22. ^{4*} ფსალმ. 18,2. ^{5*} ფსალმ. 18,4. ^{6*} იგავ. 1,20—21. ^{7*} იგავ. 7,4. ^{8*} იგავ. 4,6. ^{9*} იგავ. 9,2. ^{10*} იგავ. 9,2. ^{11*} ფსალმ. 103, 15.

არს ყოველთადა სწორებით მიღებად ძალისაებრ თითოეულისა და, ვითარმედ: „განმზადაო თვის იგი ტაბლად“^{1*} — ყოველთავე იგავით იტყუს და ჯორციელთა მიერ სულიერსა მიჩუენებს ჩუენ, რამეთუ სიტყურსა მას საზარდელსა სულისასა ტაბლად სახელ-სდებს, რომლისა მიმართ მიუწოდს ჭადაგებითა მალ-ლითა, ესე იგი არს, სრულითა სწავლითა საქმეთა კეთილთაათა, რომელსა შინა 5

B v და“^{2*} — რამეთუ ვითარცა უძღურთა უქმს მკურნალი, ეგრეთვე უგუნუ/რ-
C v თა — სიბრძნე და კუალად, ვითარმედ: „უმაჯობეს არს მოსყიდა მისი, ვიდრე-
A 169 რელა ოქროსა და ვეცბლისა საუენჯეთა“^{3*} და: „უპატიოსნეს არს ქვათა პა-
ტიოსანთა“^{4*} და: „ყოველივე პატიოსანი არა არს ღირს მისა“ და, / 10
ვითარმედ: „ბო, უკუეთუ ბრძენ იქმნე, თავისა შენისა იყო ბრძენ და მახლო-
ბელთაცა შენთა“^{5*} და, ვითარმედ: „შვილისა ბრძნისა საქმენი განმარჯუე-
ბულ იყვენ“^{6*}. და ეცრეთ შესაძლებელ არს შენდა, რაათა მოცალეობით
გამოიძიო სიბრძნისათვის მას შინა თქუმული სოლომონის მიერ და გულისკმა-
ბყო სიტყუსა მის ქეშნარტებათა. 15

„ვინაითგან უკუე ბოროტისმოქმედსა სულსა არა შევიდეს სიბრძნე“^{7*}, ამისთვის პირველ განსწმედს შიშისა მიერ ღმრთისა სულთა მათთა, რომელთა ეგულები სიბრძნესა შესლავა. რამეთუ საიდუმლოთა მათ ცხორებისათა ეს-რეთ განუწმედელთა და განუმზადებელთა თანა დათესვა და ყოველთავე სწორად შეწყნარებათა, რომელნი-იგი არცა საქმით, არცა სიტყვით განწმედლ 20
იყვენ, მაგავს არს იგი კაცსა, რომელი ჭერქელთა შინა არაწმიდათა შთაას-
B 259 ხამნ / ნელსაცხებელსა მას მრავალსაყიდლისასა.

C 200 ამისთვის იტყუს, ვითარმედ: / „დასაბამი სიბრძნისა არს შიში უფლი-
სადა“^{8*}, ხოლო შიში უფლისაა განმწმედელი არს სულთადა ლოცვისა მისებრ წინამსწარმეტყუელისა, რომელი იტყუს, ვითარმედ: „შემშუტულენ შიშსა შენ- 25
სა კორცნი ჩემნი“^{9*}, რამეთუ ისა შიში იგი მკედრ იყოს, მუნ არს ყოველივე სიწმიდე სულისადა, ვინაითგან ღტოლოვილ იყოს ყოველივე არაწმიდადა და ბოროტი საქმე და ასონი იგი კორცთანი შემშუტულავითა შიშსა მას ღმრთისასა აღძვრად საქმეთა მიმართ ბოროტთა შეუძლებელ იყოს. რამე-
თუ ვითარცა რომელი დამშუტულულ იყოს კორციელითა სამშუტულათა, უქმ 30
არს ყოვლისავე საქმისა მიმართ, შეპყრობილი საღმობათა მიერ, ეგრეთვე რომელი შიშსა უფლისასა შემშუტულულ იყოს, იგი ვერ შემძლებელ არს ვერცა
A v თუალი/თა ხედვად უჯეროთსა მიმართ საქმისა, ვერცა კელთა წარმართებად ბოროტისა მიმართ, ვერცა სხუსა რაისავე ყოფად არაკეთილისა, რომელი იქ-
მნების კაცისა მიერ, რაეამს შეპყრობილ იყოს მოლოდებითა მით თქუმულთა 35
მათ სატანჯველთაათა, ვითარცა საღმობათა მიერ და ტკივილთა მწარეთა.

1* მიღებად C. 2* განმზადა A, განმზადაო C. ყოველსავე BC. 3* გჩუენებს BC. ჩუენ—C.

4* მოუწოდს C. მალლითა მრავლითა AB. 5* სწავლითა სრულითა C. 6* უგუნუო A. 7* სიბრძნემ A, სიბრძენ B. 8* ვეცბლისა C. უპატიოსნეს C. 9* მისა BC. 10* იქმნე C. 11* შემძლებელ C. რაათა რამეთუ C. 12* გულისხმა—C. 13* სიბრძენ B. 14* განწმედელ C. 15* რამეთუ—C. საიდუმლოთა B. 16* ყოველთავე BC. 17* საქმითა AB. 18* განწმედელ C. 19* შემსკულენ B. 20* სიწმიდემ C. 21* საქმე C. შემსკულავითა B. 22* დამსკულავო B. 23* სამსკულავითა B. 24* ვერეთუ—სული C. 25* შემსკულავო B. იგივე B.

1* იგავ. 9,2. 2* იგავ. 9,4. 3* იგავ. 3,14. 4* იგავ. 3,15. 5* იგავ. 9,12. 6* იგავ. 13,14. 7* სიბრძენ 1,4. 8* იგავ. 1,7. 9* ფსალმ. 118, 120.

5. / ხოლო შეგინებულთა მათ და უკეთურთა გარე განსდევნის სასწავლე- B v
 ლისა მისგან კეთილისა და იტყუს, / ვითარმედ: „უშიშნი ბჭეთა ზედა იქცეო- C v
 დინ“ და, ვითარმედ: „ემიებდელთ უკეთურთა თანა სიბრძნესა და არა ჰპოოთ“^{1*}
 და კუალად, ვითარმედ: „მეძიებდენ მე უკეთურნი და არა მპოონ“^{2*}, რამეთუ
 5 არა განწმედლო იყვნეს შიშისა მიერ ღმრთისა. აწ უკუე რომელსაცა ეგულე-
 ბოდის მისლვად სწავლასა მას სიბრძნისასა, საღმრთოთა მით შიშითა განწმი-
 დენ ბილწებად იგი ცოდვისად და ესრეთ მოუკედინ. და ესრეთ გამოგვჩნდა
 ჩუენ სხუად ესე კეთილი—სწავლითა მით იგავთადათა შიშისა ღმრთისა მოპოვ-
 ნებად, რომელი შემოვიდა სიბრძნისა მიერ.
- 10 კუალად, მეორე აღთქუმათა მისთა იყო გულისკმისყოფად სწავ-
 ლულებისად^{3*}. ხოლო სწავლულებად არს წურთილებად სარგებელისა
 სულისად, რომელი გასწმედდეს მას შრომითა და ჭირითა ბიწ-
 თა, მათგან ცოდვისათა, „რომელი-იგი მას ჟამსა არა ჩანს სი-
 ხარულისა მიზეზად, ხოლო უკუანაძსენელ ნაყოფსა მშვდობისასა მისცემს მის
 15 მიერ გამოცდილთა მათ ცხორებად მათად“^{4*}. და ამის ესევითარისა სწავ-
 ელულებისად გულის/კმისყოფად არა ესრეთ ლიტონისა გონებისა საქმე არს, B 26
 რამეთუ მრავალნი შრომა/სა მას შინა და ჭირსა მცირედისა ჟამისასა სულმოკ- C 20
 ლე იქმნებიან / და სარგებელსა მას აღსასრულისასა არა მოელიან უგუნურე- A 17
 ბისაგან, არამედ ივლტიან ჭირისაგან სწავლულებისა და ესრეთ სენსა მას შინა
 20 უსწავლულობისა დაშეხებიან. ამისთვის განსაკრეველთ არიან სიტყუანი იგი
 წმიდათანი, ვითარ იტყვან, ვითარმედ: „უფალო, ნუ გულისწყრომითა შენითა
 მამხილებ მე და ნუცა რისხვითა შენითა მსწავლი მე“^{5*}, რამეთუ არა თუ სწავ-
 ლისაგან ივლტიან, არამედ რისხვისაგან. და ამისივე შემსავსებელი არს სიტ-
 ყუად იგი, რომელ იტყუს, ვითარმედ: „განგუსწავლენ ჩუენ, უფალო, გარნა სა-
 25 მართალითა და ნუ რისხვითა და გულისწყრომითა“^{6*} და კუალად, ვითარმედ:
 „სწავლადა უფლისა განაღებს ყურთა ჩემთა“^{7*}. რამეთუ ვითარცა ყრმანი
 იგი ჩჩუნნი, რაჟამს სულმოკლე იქმნიან სწავლისა მიმართ, შემდგომად გუემი-
 30 სისა მის, რომელი მოაწიან მათ ზედა მოძღუართა ანუ მზარდულთა მათთა, გან-
 წრძალულ იქმნებიან და იწყებენ მოსწრაფებით სწავლად და სიტყუად იგი,
 რომელი უწინარესს გუემისა მის შეურაცხ არნ, შემდგომად გუემისა, ვითარმცა
 30 მაშინდა განღებულ / იყვნეს ყურნი მათნი, ესრეთ იქმნის შეწყნარებულ და B v
 დაცულ კსენებითა, ეგრეთვე ურჩთა ზედა საღმრთოდა სწავლისათა იქმნე- C v
 ბის, რომელნი-იგი შეურაცხ-ჰყოფენ მცნებათა მისთა, რამეთუ რაჟამს მოიწიოს
 მათ ზედა მხილუბად ღმრთისა მიერ, მაშინცა ძალით შეწყნარებულ იქმნიან
 35 მცნებანი იგი ღმრთისანი, რომელნი მარადის ითქუმიან და იქადაგებიან, ვი-
 თარმცა მაშინ ოდენ განღებულ იყვნეს ყურნი მათნი. ამისთვის იტყუს, ვითარ-
 მედ: „სწავლადა უფლისადა აღაღებს სასმენელთა ჩემთა“^{8*}.

1 ვარტ C. სასწავლისა/სწავლისა C. 2 იქცეოდინ C. 3 ჰპოოთ C. 4 მპოონ C.
 5 შიშითა—C. 6 შიშისა ღმრთისასა C. 10 მეორე C. გულისხმისყოფა C. 12 განწმედდეს B,
 განსწმედს C. შურითა C. 15 ცხორებად C. 16 გულისხმისყოფა C. საქმე B. 17 შურო-
 მისა C. 18 მას—A. 21 ვითარქითარმედ B. ვითარმედ—B. 22 და—B. 24 რომელი BC. სამართ-
 ლითა C. 25 რისხვითა და—AC. 27 იქმნიან C. 28 მოაწიან B. 30 და შემდგომად C. 33 შეუ-
 რაცხყოფდენ BC. 34 იქმნიან C. 36 მაშინდა C.

* იგავ. 14,6. 2* იგავ. 1,28. 3* იგავ. 1,2. 4* ებრ. 12,11. 5* ფსალმ. 6,1. 6* იერემ.
 10,24. 7* ესაია 50,5. 8* ესაია 50,5.

- A V ვინაიფთგან სწავლაჲ განჰმართებს უწესოსა მას, ვითარცა იქმოდა / პავლე, რაჟამს მისცემდა უწესოთა მათ ეშმაკსა, ვითარცა მტარავალსა ვისმე მტან-
 5 ჯველსა, რათა ესრეთ ისწაონ არაგმობაჲ^{1*}, ხოლო განდგომილსა მას მოაქ-
 ცევს, ვითარცა თქუმულ არს, ვითარმედ: „შემდგომად ტყუეობისა მისიაა შე-
 ინანა“^{2*}. და კეთილ არს ცნობად სახელსა მას სწავლულუებისასა, თუ რავდენ-
 თა საქმეთა მიმართ კეთილ არს, რომლისა-იგი სარგებელი იყოდა სოლომონ
 :B 261 და იტყვს, / ვითარმედ: „ნუ დასცხრები სწავლად ჩჩვლისა, რამეთუ უკუეთუ
 :C 202 მოსწყულა იგი კუერთხითა, არა მოკუდეს; რამეთუ შენ სწყულა იგი კუერთხითა,
 ხოლო სული მისი იქსნა სიკუდილისაგან“^{3*}, „რამეთუ ვინ არა ძქ, რომელი
 არა სწავლის მამაჲნი“^{4*}. 10
- ეცე სწავლულუბაჲ მრავალთა საფასეთა უპატიონანეს არს, რომელნი კეთი-
 ლად გულისკმა-ჰყოფდენ. ამისთვის იტყვს სოლომონ, ვითარმედ: „მიიღე სწავ-
 ლაჲ და ნუ მიიღებ ვეცხლსა“^{5*}; რათა ეამსა ჰირისასა, რაჟამს ანუ ჯორცნი
 უძღურ იყვნენ, ანუ სხუაჲ რამეჲ მოიწიოს, ნუუკუე მიიღო გულისსიტყუაჲ
 ბოროტი ღმერთისათვის, არამედ მოთმინებითა დიდითა შეიწყნარენ წყლულუბანი
 15 იგი, ცოდვათა შენათვის ნოწვენულნი, და სთქუა შენცა გულისკმისყოფითა
 მით სწავლისაჲთა, ვითარმედ: „რისხვაჲ უფლისაჲ თავს-ვიღვა, რამეთუ შევს-
 ცოდე მას“^{6*} და: „კეთილ არს ჩემდა, რამეთუ დამაძღაბლე მე“^{7*}, ვითარცა
 იყო ნეტარი პავლე, რომელი იტყოდა: „განსწავლეთნი და არა მომკუდარნი“^{8*}
 და, ვითარმედ: „გუემზილებოდის რაჲ უფლისა მიერ, განვისწავლებით“^{9*}. 20
6. ვინაიფთგან უკუე სწავლისაჲთა მიღებასა სწავლულუბა ეწოდების, ვითარ-
 ცა თქუმულ არს მოსესთვის, ვითარმედ: „განისწავლა ყოვლითა მით სიბრძნითა
 მეგვპტელთათათა“¹⁰. რამეთუ არა ცუდ/თა სწავლათა შინა შესლვაჲ, არა-
 :B V მედ გულისკმისყოფაჲ კეთილთა მათ სწავლათაჲ არა მცირე არს ცხორებისა
 :A 171 გზად. რამეთუ აჲ ესერა ვიეთნიმე შეექცეს ქუეყანისა ზომისა კელოვნებასა,
 რომელი-იგი მოიპოეს მეგვპტელთა, ანუ მასკულაფთმირიტუველობასა, რომელსა
 25 სა პატივ-სცემენ ქალდეველნი, და ესრეთ ამოთა მათ მიერ სწავლისაგან საღმრ-
 თოთა სიტყუათაჲსა განეშორანეს. და მეტყუელუბამანცა და გამომთქუმელობა-
 მან და ფილაფთოზობამან მრავალნი უცალო ყვნეს, რომელთა ნიეთი არს ტყუი-
 ლი, რამეთუ გამომთქუმელობაჲ იგი არა იქმნების თნიერ ზღაპართა, არცა
 30 ფილაფთოზობაჲ — თნიერ ტყუილით მიმოქცევისა სიტყუათაჲსა. ვინაიფთგან
 უკუე მრავალთა მათ ზედა მოსწრაფებისაგან გულისკმისყოფისა საღმრთოჲსა
 სწავლად უღებ იქმნეს, რამეთუ ამოთა მათ ძიებასა შინა დაბერდეს, და მისთვის
 კეთილ არს გულისკმისყოფაჲ სწავლისაჲ გამორჩევედ კეთილისა და სიკლ-
 35 ტოლად უსარგებლოთაგან და მავნებელთა.

1 პავლს C. 2 რაოდენთა C. 3 მოსწყულა C. 4 ძე B. 5 გულისხმა- C. მიიღე C.
 13 მიიღებქემე C. რათა/რამეთუ B. 16 გულისხმისყოფითა C. 17 შევსცოდე C. 18 პავლს C.
 21 მოღებასა C. სწავლულუბაჲ C. 24 გულისხმისყოფაჲ C. მცირე C. 25, რომელ- C. მოიპო-
 ვეს C. ეარსკულათ მრაცხელობასა C. მასკულათ მრაცხელობასა B, 27 მათ—C. 28 სიტყუ-
 თათა B. 29 ფილოსოფოსობაჲ C. ტყუილი C. 30 თნიერი B. 31 ფილოსოფოსობაჲ C.
 თნიერი B. ტყუილი C. 32 გულისხმისყოფისა C. 33 იქმნეს C. ძიებათა C] + მას B.
 34 გულისხმისყოფაჲ C.

1* I ტომ. 1,20. 2* იერემ. 31,19. 3* იგავ. 23,13—14. 4* ებრ. 12,7. 5* იგავ. 8,10.
 6* მქია 7,9. 7* ფსალმ. 118, 17. 8* II კორინ. 6,9. 9* I კორინ. 11,32. 10* საქმე
 7,22.

/ და კუალად სიტყუათაჲცა სიბრძნისათა ცნობაჲ იქმნების¹ იგავთა მიერ, C 203 რომელი კეთილად ის/მენდეს მათ, რამეთუ არს გულისკმისყოფაჲ უმჯობესი- B 262 საჲ, ვითარცა თქუმულ არს, ვითარმედ: „უკეთურებისა მიმართ ჩჩუღ იყვენით, ხოლო გონებითა სრულ“.

5 სიბრძნე უკუე არს ერთი სათნოებათა მათ პირველთაგანი, რომელნი-იგი მშობელ არიან სხუთა სათნოებათა, ვითარ-იგი ვიქმნებით მეცნიერ კეთილ-სა და ბოროტისა. ხოლო ვითარ, რომელ თქუმულ არს გუელისათჳს, ვითარმედ: უბრძნეს ყოველთა მკეთათსა იყოლ^{1*} და კუალად უფალი იტყჳს, ვითარმედ: „იყვენით მეცნიერ, ვითარცა გუელნი“^{2*}, /და კუალად მნმ იგი უსამართლოჲ A v ბრძინად წოდებულ არს^{3*}?

არამედ საცნაურ არს, ვითარმედ სიბრძნმ ორსახე არს: რამეთუ ერთი იგი არს თჳსისა უმჯობესისა ძიებაჲ ვნებითა მით მოყუისსადათა, ვითარცა არს გუე-ლისაჲ, რომელი სცავს თავსა თჳსსა და კუალად, მრავალგონობაჲ იგი საქმე-თაჲ, რომელი თჳსსა უმჯობესსა მოიბოებდეს, ვითარცა არს საქმმ იგი მნი-საჲ მის. ხოლო მეორმ არს ჭეშმარიტი იგი სიბრძნე, რომელ არს ცნობაჲ სა-ქმეთაჲ, რომელთაჲ ჭრ-არს ქმნაჲ და რომელთაჲ — არა. და რომელი ესევი-თარსა მას სიბრძნესა შეუდგეს, არა/ოდეს განუშოროს საქმეთაგან სათნოები- C v სათა, არცა სადა მი/ეახლოს ბოროტსა მას ცოდვისასა. და რომელიცა გულის- B v კმა-ჰყოფდეს სიტყუათა მათ სიბრძნისათა, მან იცის, თუ რომელნი სიტყუანი არიან მოპოვნებულ და მაცთურ, ანუ თუ რომელნი არიან ჭეშმარიტ და ვი-თარცა ჯელოვანი ვჰპარი, განარჩევს იგი ბოროტსა კეთილისაგან: და ბოროტსა მას განაგდებს და კეთილსა მოიგებს^{4*}. ესე სიბრძნე ნოჰადლებს მომგებელსა მისსა საფუძველისა თჳსისა კლდესა ზედა დადებდა^{5*}, რომელ არს სარწმუნო-ებაჲ ქრისტესი, რაჲთა შეურყეველ იყოს ჟამთა მათ წჳმისა და ქარისათა. რამე-თუ შეურყეველობაჲ განსაცდელთა მიერ ესრეთ გამოისახვის ამით იგავითა უფლისა მიერ და გუასწავლის არა უდებებასა კეთილთა საქმეთა შინა, არა-მედ რაჲთა პირველუ განმზადებულ ვიყვენთ მის სიძისა მოლოდენ-ბითა, ვითარცა თქუმულ არს, ვითარმედ: ბრძენნი იგი ქალწულნი შევიდეს სი-ძისა მის თანა, ვინაჲთგან აქუნდა ზეთი ჭურჭელთა მათთა, /ხოლო ცოფნი იგი A 172 განუშზადებლობისათჳს მათისა გარეგან სასძლომსა მის განუარდეს და სიხა-რულისა მისგან / უცხო იქმნეს^{6*}

7. შემდგომად ამისა ვიხილოთ, თუ რაჲ არს / შეწყყარებაჲ მოქცევთა სიტ-ყუათა^{7*}. რამეთუ ჭეშმარიტი იგი სიტყუაჲ და გონებისაგან კეთილისა გა-რომავალი მარტივ არს და ცხად და მარადის ერთსა ზედა ჰვიეს, ხოლო გულარ-ძინლსა მას და ჯელოვნებით თქუმულსა მრავალი თხზნილებჲაჲ აქუს და მრავალ-სახედ შეიცვალებს და ჰქონან ურიცხუნი მოქცეენი, რამეთუ სათნოყოფად მსბუნელთა იცვალბებს ფერსა თჳსსა. ხოლო დიდად სარგებელ არიან იგავნი

C 204

B 263

² გულისხმისყოფაჲ C. ³ სიბრძნმ C. ხოლო/რამეთუ C. ვითარ/ვითარცა C. რომელ/რამეთუ B]—C. ⁴ მკეთეთ B. იყო C. კუალად—C. ⁵ მნემ A. მნე B. ⁶ სიბრძნე B. ორ-სახემ AC. ⁷ უმჯობესისა B. ⁸ მოიბოებდეს C. საქმე B. ⁹ მეორე B. სიბრძნმ C. ¹⁰ რომელთა C. ¹¹ გულისხმა C. ¹² თუ—A. ¹³ ქელონი B. იგი—B. და/ხოლო C. ¹⁴ სიბრძნმ C. ¹⁵ მოპოვებულ BC. ¹⁶ მათ—C. ¹⁷ მოსლესა A. ¹⁸ იგი—B. ¹⁹ ცოფნი B. ²⁰ განუშზადებ-ლობისათჳს BC. ²¹ იქმნეს. C. ²² მისსა B, ამისსა C. სიტყუათა C. ²³ მარტივი C. ²⁴ მოქცე-ვანი C.

¹ დაბად. 3,1. ² მათე 10,16. ³ ლუკა 16,8. ⁴ თესალ. 5,21—22. ⁵ მათე 7,25.

⁶ მათე 25,10... ⁷ იგავ. 1,3.

- ჩუენდა, რაჲთა მათ მიერ შუეძლოთ წინა-აღდგომად მათდა, რომელნი-იგი კელოვნებითა სოფლისაჲთა გუეტყოდინ. რამეთუ რომელი ამათ ისმენდეს და სწავლითა ამითითა შეჭურვილ იყოს, შემძლებელ არს იგი მოქცევათა მათ სიტყუსათა უვნებელად თავს-ღებად, რაჲთა არა მიღრეგბოდის მათ მიერ ქეშ-მარიტებისაგან. რამეთუ რაჲმს საქმენი იგი სხუთა სახითა იყენენ და სიტყუანი იგი სხუასა იტყოდინ, იგი არს მოქცევი და უფრომად გარდაქცევაჲ ქეშ-მარიტებისაჲ. და კუალად, რომელი სხუთა სახითა ჩნდეს და ქეშმარიტებით
- B v** სხუაჲ სახშ აქუნდეს, იგი მოქცევათა /სიტყუსათა იგმარებს ცთუნებად / მხედ-
C v ველთა მათ, ვითარცა უყოფენ ძალსა ყურყუელნი და მელნი, რომელთა სხუაჲ გზად უჩუენიან და სხუად მიღრკიან. და კუალად, მოქცევი სიტყუათაჲ არს წინა-აღდგომად იგი მტყუარათა მათ ბრძენთა, რომელი იქმან ქეშმარიტებისა მიწართ, / რომელი არა შეიწყნარებენ სიწრფელსა მას სულიერისა სწავლისასა, რომელი ლესულ არიან სიტყუაპოვნირებებითა წინა-აღდგომად და მრავალგზის ძალსა მას ქეშმარიტებისასა დაჲფარევენ მრავალმტყუელებითა. ხოლო ესევეითართა მათ მოქცევათა წინა-აღდგების იგავთა მიერ განმტკიცებული და, დაღაცათუ ორკერძო სწორად ჩნდენ სიტყუანი იგი, შემძლებელ იქმნეს იგი ერთისა მის პოვნად.
- A v** 8. და კუალად, მიანიჭებენ იგავნი ესე სიმართლესაცა ქეშმარიტისა გულისკმისყოფად. რამეთუ სიმართლშ არს საქნე, ღირსებისაებრ განზგებელი საქნეთა და ესე საქნშ ძნელ არს: ერთად, რამეთუ მნიად საპოვნებელ არს ნა-
 20 ლულევენებითა სიმარტისაჲთა სწორად მიცემად თითოეულისა ღირსებისაებრ და კუალად, რამეთუ ვნებათა მიერ კაცთაგან /სიმართლშ დაფარულ არს: და
B 264 **C 205** გლახაკთა უგულუბელს-ყოფენ, ხოლო მდიდართა ბოროტისყოფელთა არა ამხილებენ. არამედ წიგნი იგი იგავთაჲ იტყუს მიცემად ქეშმარიტისა მის სიმართლისა ყოველთა მორჩილთა მისთა ცნობასა. და ვინათგან მრავალნი არიან
 25 მაჩუენებლობისმოყუარე და საქმით უსამართლოებაჲ იქმან, ხოლო სიტყუთ სამართალსა აქებენ, მათდაცა არა უმეტარ იყოს „იგავთა“ მიერ სწავლული იგი, არამედ ცნას, თუ რომელი არს მზაკუვარი იგი, ანუ რომელი არს ქეშმარიტი სიმართლშ. და რამეთუ მრავალთა თქუეს ბრძენთა მათგან სოფლისათა სიმართ-
A 173 ლისათჳს, ვითარმედ ვერვის ძალ-უც პოვნად ქეშმარიტისა მის /სიმართლისა, 30 გჯჩუენებს ჩუენ ბრძენი ესე ქეშმარიტისა მის სიმართლისა პოვნასა. ხოლო არს სიმართლშ ერთი იგი ჩუენ შორის მყოფი ესე—სწორებით მიცემაჲ. რამეთუ დაღაცათუ ქეშმარიტისა მისსა ვერ ვპოვებთ, გარჩნა რაჲმს გონებითა ღმრთისმოშიშთა ვიქმოდით, არა უქმარ იქმნების საქმე ჩუენი. და კუალად,
C v სხუაჲ სიმართლშ არს მართლისა მის მსა/ჯულისა მიერ ზეით მომავალი, 35
B v აღმმართველი იგი და მიმგებელი, /რომლისა საქმშ არს დაფარულ და ძნიად სახილველ სიმართლისათჳს მისისა და ამისთჳს იტყოდა მეფესალმუნშ, ვითარ-
 ენე: „სიმართლენი შენნი, ვითარცა მთანი ღმრთისანი“¹⁰. ხოლო წიგნი ესე

¹ წინააღდგომად C. ² მოქცევათა B. ³ სიტყუთა C. ⁴ ქეშმარიტებაჲ C. ⁵ იტყოდინ BC. ⁶ სახე B. ⁷ სიტყუთასა C. ⁸ ყურღველნი C. ⁹ წინააღდგომი C. ¹⁰ მტყუარათა B. ¹¹ წინააღდგომად C. ¹² გულისხმის- C. ¹³ სიმართლე B. ¹⁴ საქმშ C. ¹⁵ საქმე B. ¹⁶ საპოვნელ C. ¹⁷ სიმართლე B. ¹⁸ ბოროტისყოფელთა/ბოროტისმოქმედთა C. ¹⁹ იგიესე BC. ²⁰ მაჩუენებლობისა მოყუარებ C. ²¹ სიმართლე B. ²² მათთაგან B. ²³ სიმართლე B. ²⁴ რამეთუ არამედ B. ²⁵ ქეშმარიტებაჲ C. ²⁶ ეპოვებთ C. ²⁷ იქნების C. ²⁸ საქმშ C. ²⁹ სიმართლე B. ³⁰ საქმე B. ³¹ მეფესალმონ B.

გუჯადებს ჰეშმარიტისა მის სიმართლისა გამოჩინებასა, რომელთაცა გულის-
კმა-ყონ კეთილად სწავლა იგი „იგავთა“ მათ.

8. რამეთუ ვინამთგან ცოდანი რომელნიმე უნებლიათ იქმნებიან და
რომელნიმე უკეთურებითა მით ნებისა თვისისათა, ვერათვე არცა საშველნი
5 მათნი ერთ არიან. რამეთუ ვთქუათ სიძვისათს ყოფადი იგი საშველი და მე-
დაეთათს ორთა: არამედ ერთი იგი მისყიდული იყო მეძვისადა და იძულებით
არს ცოდვასა შინა და საქმესა მას კორცთა მისთასა იძულებით ბოროტ-
სა მას უფალსა ზისცემს და კუალად სხუად იგი გემოასა მისთს ბილწისა ნეფ-
სით არს ცოდვასა მას შინა ვითარ უკუე ერთი იყოს მათი იგი საშველი?
10 კუალად ერთმან მან ცოდა აღზრდილმან სიჩრთამთგან ბოროტსა ჩუეულებასა
შინა და მშობელთა მიერ / ბოროტთა შემოვიდა სოფელსა ამას და აღიზარდა C 206
სიტყუათა თანა და საქმეთა / შე/გინებისათა და კუალად სხუასა მას აქუნდეს A v
მრავალნი საქმენი, მიმზიდველნი სათნოებად: ზრდილობად კეთილი, შეუენიე- B 265
რებად მოძლუართად, სიტყუათა კეთილთა და საღმრთოთა სმენანი, ჰამალთა
წესიერებად, სწავლანი მშობელთანი და სხუანი იგი საქმენი, რომლითა იქმნე-
ბის სათნოებად სულსიად; და მერამე იგიცა შთავარდა მასვე ცოდვასა. ვითარ
არა ღირს იყოს ესე უმიმესთა ტანჯვათა სამართლად? რამეთუ ერთი იგი
იჩენასა დათესულ არიან, რამეთუ არა იკმარან იგიინი კეთილად, ხოლო მეორე
20 ესე ამითესჲცა დაისაჯოს, რომელ ვთქუთ, და კუალად ამას ზედა ამითესს,
რამეთუ შეწყენად იგი, რომელი ცხოვრებისათს მიეცა მას, იგიცა ცუდ ყო და
უკეთურებითა მისითა ცოდვისა მიმართ მივიდა. აჲ უკუე ცნობად ჰეშმარიტი-
სა მის სიმართლისა ძნელ არს და უქმს დიდი და მალალი და სრული გონებად.
და კუალად აღთქუ/მადცა იპოების „იგავთა“ ამათ შინა მიწთომისად ღმრთისმე- C v
25 ტყუელებად, რამეთუ ჰეშმარტი იგი სიმართლმ / ქრისტე არს, „რომელი გუე- B v
ქნა ჩუენ სობრძნე ღმრთისა მიერ, სიმართლე, სიწმიდე და მკსნელ“^{1*}.

კუალად შეერთებულ არს ჰეშმარიტისა მის სიმართლისა ცნობასა წარმარ-
თებადცა საშველისად^{2*}, რამეთუ შეუძლებელ არს, რომელი არა ვინამთვე
30 სწავლულ იყოს სიმართლესა ზედა, თუმცა მან იჰუეულნი იგი საქმენი კეთი-
ლადმცა საცნა. რამეთუ სოლომონსცა უკუეთუმცა არა აქუნდეს სიტყუანი იგი
სამართლისანი თაჲა შორის თუსსა, ვერცა შემძლებელ ქმნილ იყო სახელო-
ნისა მის საშველისა / ესრეთ კეთილად ქმნად, რომელ-იგი უსაჯა მეძავთა მათ A 174
ყრზისათს. რამეთუ ვინამთგან არცა ერთისა იყვენს მოწამენი და არცა ჩნდა
ჰეშმარტიებად ერთისადაცა, მაშინ ბუნებასა ზედა მიუქდა და მის მიერ პოვა
35 უცნაურებად იგი: რამეთუ უცხოვან მან უვნებელად და უტკივნელად შეიწყნა-
რა მოკლვად იგი ყრმისად მის, ხოლო ჰეშმარტიად დედამან მან სმენადცა ვერ
თაჲს-იღეა საქმე იგი ბუნებითისა მის სიყუარულისაგან და წყალობისა^{3*}.

1 რომლითაცა C. გულისხმა- C. 2 უნებლიეთ BC. 3 სასყენი B. 4 სასყელი B. 5 მისყო-
დულ BC. იყოს B. 6 უფალსათუსსა C. ნებისთ C. 7 ერთ B. 8 შეგინებისათს/შევიგნებულთა C.
9 მერმც B. 10 იყო B. 11 ნაწავათ/სატარეველთა BC. 12 მეორე BC. 13 ცხოვრებისათს C.
14 და—A. 15 ჰეშმარტიად C. 16 იპოების C. მათ C. მიწუთომისა C. 17 სიმართლე B. ქრისტე C.
18 სობრძნე C. სიმართლე C. სიწმიდე C. 19 სასყელი B. 20 აქუეულნი B. კეთილი C.
21 რამეთუ—C. იგი—C. 22 სიმართლისანი C. სახელოვისანი C. 23 სასყელისა B. რომელი-იგი C.
24 ერთისადაცა იგი B. 25 პოვეცნა B. 26 უცნაურებად იგი/უცნაური იგი საქმე B. უტკივნე-
ბელად B. 27 საქმე B.

- C 207 აწ უკუე რომელმან იცო/დის ქეშმარიტი სიმართლმ, მას ძალ-უც წარ-
 B 266 მართებამ საშეგ/ლისამცა. რამეთუ ვითარცა მოისარი ისარსა მას თვისსა, რომ-
 ლისა განგურებამა ეგულებოდის, მას დაუმართებს და ივლტის ზედაით, გინა
 ქუეშეთ წარვლასა მისსა, გინა თუ იმიერ, ანუ ამიერ, არამედ მართლიად ხე-
 დავს, ეგრეთვე იქმს მსაჯული სიმართლისამ, არცა თუალხუებით იქმს (რაცუ- 5
 თუ თუალხუებამა საშეგელსა შინა ბოროტ არს)¹, არცა კულად ძურისკენებით,
 არამედ რაემს ორთა მათ შვიდეს, მძლავრსა და მიმძლავრებულსა, ესეზომ
 მოაკლებს გარდამატებულსა მას, რაჴომ-იგი უდარესი (!)აქლნ და იქმს სწორე-
 ბასა მათსა. ხოლო რომელსა არა აქუნდეს ქეშმარიტი იგი სიმართლმ სულსა
 შინა, არამედ ანუ ქრთამსა ხედვიდეს, ანუ მეგობრობასა, ანუ მტერობასა, იგი 10
 საშეგელსა ვერ წარჴმართებს, რომლისა მიმართ თქუას მეფსალმუნემან, ვითარ-
 ნედ: „ქეშმარიტად თუმცა სიმართლესა იქმოდეთ, მართალსამცა შვიდით,
 ძენო კაცთანო“². რამეთუ სიმართლმ საშეგელისამ გამომაჩინებელი არს გო-
 ნებისა სიმართლისამ, ვითარცა თვთ/ესე ყოვლად ბრძენი იტყუს ქუეშო, ვი-
 თარმედ: „საწორი დიდი და მცირე საძაგელ/არაინ უფლისა“³, /და სას- 15
 წორად უსამართლოებასა მას იტყუს საშეგელისამ იგათი. და ესე არა თუ
 მსაჯულთა ოდენ ექმარების, არამედ ყოველთავე განჩევასა მას შინა საქმე-
 თასა, რამეთუ თითოეულსა ბუნებასა შინა თვისსა აქუს სამშეაგრობ, რომლთა
 განჩიჩევის კეთილი ბოროტისაგან. და კეთილ არს ჩუენდა, რამთა საქმეთა
 შინა სამართლად განეშვიდეთ და ჴეროვნად და, ვითარცა კეთილნი მსაჯულ- 20
 ნი, პატივ-ვისცემდეთ სათნოებასა და ვსტანჯვიდეთ უკეთურებასა. ვითარცა-
 იგი აჰა ვთქუათ, თუ განიშეგბოდინ შენ მიერ სიწმიდე და სიძვათ, და გონებამ
 შენი ზის მალალთა შინა და რწმუნებულ არს მისდა სამშეაგრობ იგა. და გუ-
 ლისტუმებამ იგი შესწევს ცოდვასა მას, ხოლო შიში დმართისამ არს სიწმიდე-
 სთა თანა. მაშინ უკუეთუ დასჯოა შენ ცოდვამ იგი და მისცე ძლევამ სიწმიდესა, 25
 C 208 გიქმნიეს საშეგელ სიმართლისამ; უკუეთუ კულა გულისთქუმასა მისცე ძლევამ /
 B 267 და პატიოსან ჰყო ცოდვამ იგი, გულარძნილ გიქმნიეს საშეგელი / იგი და თანამ-
 დებ ქმნულ ხარ წყევასა მას მისსა, რომელი იტყუს, ვითარმედ: „ვამ არს
 მათდა, რომელნი იტყოდინ მწარესა ტყბილად და ტყბილსა მწარედ, რომელნი
 იტყოდინ ნათელსა ბნელად და ბნელსა ნათლად“⁴. 30
 10. ვინამთვან უკუე ვითარცა თუთვე სოლომონ იტყუს, ვითარმედ: „ზრა-
 ნეანი მართალთანი სამართლად არიან“⁵, ამისთვის ჴერ-არს მოსწარაფებამ, რამ-
 თა სამშეაგრობა მას შინა სულისასა სიმართლით იყუნდ განჩიჩეანი იგი საქმე-
 თან, და რამთა გონებამ იყოს მიმსგავსებულ სასწორისა, რამთა მართლიად
 თითოეულსა საქმესა წონდეს. და რაემს-იგი თითოეული მცნებამ შენ შორის 35
 A 175 წინააღმდეგობსა მას / მისსა ცოდვასა სიტყუას-უგებდეს, მიეც რჩულსა ღმრთი-
 სსა ცოდვისა მიმართ ძლევამ. უკუეთუ ანგაჴრებამ და სიმართლმ შენ შორის

1 სიმართლე B. 4 ანუ გინა C. მართლად C. 3ხედავს C. 7 სჯიდეს B, 3წილეს C.
 8 რაჴომ-იგი B. 9 სიმართლე B. 10 3ხედვიდეს C. 11 სასჯელსა B. 12 და მართალსამცა A.
 სჯილით B, 3წილით C. 13 სიმართლე B. 14 სასწორისაჴომ B. მცირე C. არს C.
 სასწორად|საჴომად B. 15 თუთვეულსა A. სამეაგრობ B. 16 განესჯილით B. ~მსაჯულნი კე-
 თილნი BC. 17 პატივისცემდეთ A, პატივისცემდეთ C. 18 განიჩეგბოდინ B, განიჩეგბოდინ C.
 სიწმიდ C. 19 სამეაგრობ B. 20 იგი—C. 21 დასაჯო C. მისცე C. 22 მისცე C. 23 გულარძნი-
 ლი B. სასჯელი B. 24 ქმნილ BC. 25 იტყოდინ C. 26 თთ B. 27 სამეაგრობ B. მას—C. სა-
 მართლით B. 28 შქულსა C. 29 სიმართლე B.

1* იგავ. 24,23. 2* ფსალმ. 57,2. 3* იგავ. 20,10. 4* ესაია 5,20. 5* იგავ. 12,5.

იცილებოდინ, მიეც განჩინებამ ტანჯვისაა გულისტუქმასა მას უცხოთა მონა-
გებთასა და მიეც პატივი სათნობასა. კუალად, უკუეთუ / სულგრძელებამა და C v
სულმოკლებამა შენ შორის სიტყუას-უგებდენ, არცხენე სულმოკლებასა / და B v
პატიე-ეც სულგრძელებასა. ეგრეთვე, უკუეთუ მტერობამა და სიყუარული იქ-
5 მოდინ აძას, ერთი იგი შეურაცხ-ყავ და ექსორია-ყავ შორისა ჭუეყანასა, ხოლო
სიყუარული შეიტკბე ვითარცა თუხი. ანუ თუ ორგულებამა და სიწრფოვობამა,
სიბრძმს და უგუნურებამა, სიმართლმ და უსამართლოებამა, სიწმიდელ და სიძვიამ
და ყოველივე სათნობებამა ყოველსავე ბოროტსა რაჟამს წინა-აღუდგებოდის
შენ შორის, მაშინ გამონაჩინე სიმართლმ იგი მსაჯულობისა შენისაა შინაგანსა
10 მას შინა სამშჯავროსა სულისასა და მცნებამა იგი სიმართლისაა შენ თანა გაქუნ-
დინ და აჩუენე ბოროტისმოდულებობამა შენი, რაჟამს-იგი გარე-მიაქცევდელ ცოდ-
ვასა და პატიე-სცემდელ სათნობასა. რამეთუ უკუეთუ ყოველსა ზედა საქმესა
ძლევაა შენ შორის სათნობასა მისცე, ნეტარ იყო „ღლეა მას საშჯელისასა,
რაჟამს შჯიდეს ღმერთი დაფარულსა კაცთა/სა სახარებისა ამის ჩუენისაებრ C 209
15 და შორისა ურთიერთსა გულისიტყუანი იგი შეგასამენდენ, ანუ განგაპართლებ-
დენ“¹. და არა წარხვ/დელ მაშინ სირცხულეული ცოდვისა მიმართ მიღრეკისათეს B 268
შენისა, არამედ გვრგვნითა მით სიმართლისაათა პატიეცემულ იქმნე, რომელი-
თაცა ცხოვრებისა შენისა ღლეა სიმართლმ გვრგვნოსან ჰყავ შენ. და მაშინ
სენა. თუ ვითართა კეთილთა მომატყ/უებელ გექმნა წიგნი ესე იგავთა, რო- A v
20 მელმან გასწავა სიმართლმ ჰეშმარტი და წარმართებამა საშჯელისა.

11. კუალად რამ არს აძას ყოველსა ზედა? ისმინეთ, ვითარ იტყუს,
ვითარმედ: „რამათა მისცეს უმანკოთა მრავალღონეობამა და ყრმასა მცირესა
ცნობამა და გულისცემისყოფამა“². ხოლო ჩუენ ორკერძო გულისცემა-ჰყოფთ
უმანკობასა, ვითარმედ: ანუ უცხოყოფასა მას ცოდვისაგან გონებითა იტ-
25 ყუს, რაჟამს-იგი მრავალჯამ წურთითა კეთილისაათა, ვითარცა ძირი რამე ბო-
როტი, ესერა აღმოვფხურათ ჩუენგან სრულად ცოდვამა, და ესე არს უმან-
კობამა. ანუ უმანკობამა არს კუალად არა გამოცდილებამა სიბოროტესა შინა
სიჩ/რამსაგან, ანუ ცხოვრებისა რამსავე ესე ვითარისა მიერ გამოუცდელ რამ C v
30 არს ბოროტისაგან, / ვითარ-იგი ყრმამან მცირემან არა იცის ამპარტავანებამა, B v
არცა ზაკუევამ, ანუ მანქანებამა. და კუალად, არიან ვიეთნიმე სოფლებსა შინა
ქედრნი, რომელთა არა იცინან მანქანებანი იგი ვაჭართა და მოქალაქეთანი,
არცა სანშჯავროთა იგი სიტყუათა მიწაქცევანი და ესე ვითართაცა უმანკოდ
სახელ-ვსდებთ, არა ვითარცა ნეფსით განშორებულნი მანკიერებისაგან და
მოლუაწებითა მათითა, არამედ ვითარცა არღა გამოცდილნი გონებისა სიბო-
35 როტესა შინა.

ხოლო ჰეშმარტი უმანკოა იგი არს, რომელი იყოს ვითარცა დავით, რო-
მელი იტყოდა, ვითარმედ: „მე უბიწოებითა ჩემითა ვიღოდელ“³, რომელმან

¹ იცილებოდინ (ἐπίσταται) იხილებოდინ AC. ² უკუეთუ [უკუე A. ³ სულმოკლება ² B. ⁴ შეურაცხ-ყავ/შეურაცხ C. ექსორია- A. ⁵ შეიტკბე C. ⁶ სიბრძმ B. სიბრძმ B. სიწმი-
დელ C. ⁷ სიბრძმ B. ⁸ გუქენდინ B. ⁹ ურეულ C. ¹⁰ პატიე-სცემდელ C. ¹¹ მისცე C. ¹² სჯიდეს B. ყოველსა დაფარულსა C. ¹³ და—C. ¹⁴ წარხვდელ C. ¹⁵ იქმნე C. ¹⁶ სიბრძმ B. ¹⁷ გექმნა+ შენ C. ¹⁸ სიბრძმ B. ¹⁹ ისმინე C. ²⁰ გულისხმისყოფამა C. ჩუენ—A. გულისხმის-
ყოფა C. ²¹ ესერა—A. აღმოვფხურათ A. ~ ცოდვამა ჩუენგან სრულიად BC. და—A. ²² რამ—C. ²³ ბოროტსაგან B. ²⁴ იყინ B. ²⁵ სანშჯავროთა B. ²⁶ სახელს- C. ნების C. და—BC. ²⁷ არა-
მელარცა B. ²⁸ უბიწოებითა/უმანკობითა A (A-ში „უბიწოებითა“ „უმანკობითად“ მერქვა
გადასწორებული). ელოდელ C.

¹ * რომ. 2,16, 15. ² * ივან. 1,4. ³ * ფსალმ. 25,11.

ყოველივე მანკიერება განდევნა სულსაგან თვისისა მოღუაწებისა მიერ სათნობებათაჲსა, რომელი-იგი ღიჲს იქმნების მკვდრობასა მას კეთილთასა. რამეთუ უფალმან არა მოაკლოს კეთილი მათგან, რომელნი ვლენან უბიწოდ^{1*}. ესე-
 A 176 ვითარმან მან /სახოებთი თქუჲს, ვითარმედ: „მისაჲჲ მე, უფალო, რამეთუ მე
 C 210 უბიწოებთა ჩემითა ვილოდე^{2*} და კუალად, ვითარმედ: „მისაჲჲ მე, უფა- 5
 B 269 ლო, სიმართლითა ჩემითა /და უბიწოებთა ჩემითა ჩემდამო^{3*}. ხოლო გამოსახავს უმანკოსა სიწირფოებამა საქმეთა მისთამ და სიმართლევ, ვითარცა-იგი იყო იაკობ: „უმანკოდ დამკვდრებული სახლსა შინა თუსსა^{4*}.“ ესე იგი არს, ვითარმედ სიწირფოებამა იგი ბუნებითი აქუნდა და არარას მანქანებასა აჩუენებდა კაცთა სახილველად. ხოლო ამას ადგილსა უმანკოდ იტყუს ბოროტისა გამოუცდელობასა, რომელსაცა უქმსო საქმელი იგი მოკვალონეობისა, რამათა სიწირფოებამა მას ზედა ბუნებითსა მოიგოს გამოცდილებით მეცნიერებაცა და, ვითარცა საპურველითა, შეპურვილ იყოს კეთილითა მით მრავალღონეობითა და არა დაეცემოდის წინააღმდეგობთა მიერ.

რამეთუ სრულსა მას უქმს, რამათა ბრძენ იყოს კეთილისა მიმართ და 15 უმანკო — ბოროტისა. ამისგან მიიღებდ უმანკონი, ვითარცა წყაროსაგან, მრავალღონეობასა მას საქმელსა. „რამეთუ კაცი მრავალღონმ საყდარი არს მეცნიერებისაჲ^{4*} და კუალად იტყუს, ვითარმედ: „ნოსლეთაა ბოროტთასა მრავალღონმ /დაიმალა^{5*}. ხოლო სახელი ესე მრავალღონეობისაჲ
 B v ორსა /საქმესა მოასწავებს: ერთი იგი, რომელი მრავალღონ იყოს ვნებად 20 მოყუისისა თუსისა, რომელ არს უკეთურებამა და საქმელი იგი მრავალღონმ არს, რომელი სიმბხელითა და სიბრძნითა კეთილსა თუსსა მოიპოვებდეს და მზაკუვარებით სხუათა მიერ მოწეენადთა საქმეთაგან მის ზედა გარე-მიქცეულდეს მათ. გულისგმა-ყუე უქუე კეთილად /სახელი ესე მრავალღონეობისაჲ და იხი-
 A v ლე, რამეთუ უკუეთუ ვინ ვონებითა კეთილითა იქმაროს სარგებელად თჳსად, არს იგი საქმელ, ხოლო რომელმან ვნებისათჳს სხუათაჲსა ყოს, არს იგი უკეთურ იგი წარსაწყმედელად თჳსა აქუს იგი.

12. და სავეს არიან წერილნი ორითავე ამით სახითა. რამეთუ კეთილ იყო ღონისძიებამა იგი ებრაელთამა, რომელი ქმნეს მეგვტტელთა მიმართ და სასყიდელიცა შრომისა ნათისაჲ მიიღეს მათგან და კარვისათჳს ნივთი მოიგეს^{6*} და 30
 B 270 კუალად, კეთილად ღონისძიება ყვეს ამქუემელთა /მათ, რამეთუ წულთა მათ
 C 211 ებრაელთა დაჰპარხვიდეს^{7*}; კეთილი იყო ღონისძიებამა იგი რებეკასის, რომელმან დიდი იგი კურთხევიჲ ნოატყუა ძესა თუსსა^{8*}; კეთილად ღონისძიებამა ყვეს რააბ და რაქელ, რამეთუ ერთმან მან მსტუარნი იგი განაარინა^{9*}, ხოლო მეორემან სიბრძნით მამამ თესი კერპთმსახურებისაგან იქსნა^{10*}. ხოლო ბო- 35
 როტად ღონმ იძიეს ისრაელტელთა ზედა გაბაონელთა^{11*}; ბოროტ იყო

¹ განდევნა B. ² უბიწოდ/უმანკოებთი A (მერმეა გადასწორებული). ³ უბიწოებთა/უმანკოებთა A (მერმეა გადასწორებული). გამოსახავს C. ⁴ არარას/არას B. ⁵ მიღებდა B. ⁶ მრავალღონებასა B, მრავალღონეობისა C. ⁷ მრავალღონეობისა B. ⁸ მრავალღონეობისა C. ⁹ მრავალღონეობისა C. ¹⁰ მრავალღონეობისა C. ¹¹ მსტუარნი C. ¹² თუსად BC. ¹³ სავეს C. ¹⁴ შურომისა C. ¹⁵ კეთილ B. ¹⁶ მსტუარნი C. ¹⁷ ამაჲვისი B. ¹⁸ ღონე B. ზედათანა C.

¹ * ფსალმ. 83,12. ² * ფსალმ. 25,1. ³ * ფსალმ. 7,9. ⁴ * დაბად. 25,27. ⁵ * რაგა. 12,23. ⁶ * იგავ. 27,12. ⁷ * გამოსლ. 12,35. ⁸ * გამოსლ. 1,17. ⁹ * დაბად. 27,13. ¹⁰ * ოსე 2,4... ¹¹ * დაბად. 31,34. ¹² * ოსე 9,4...

- ლონისძიებმა იგი აბესალომისი, რომელმან სახითა მით სახიერებისათა მრავალნი მიდრიკნა და განდგომილ იქმნა მამისაგან¹⁶. ხოლო აქა კეთილსა მას ლონისძიებასა მოასწავებს¹⁷, რომელი არს ვითარცა საჭურველი ამას ცხორებებსა შინა და განამტკიცებს სულთა მათ უმეცართა. უკუეთუმცა ესე მრავალღონებთა აქუნდა ევას, არამცა ესრეთ აღვიღად შეტომილ იყო. რამეთუ უმანკოსა მას, რომლისა გონებთა ყოვლისავე სიტყუსა რწმუნებითა აღვიღად სტებოდის, ესე სწავლაა განამტკიცებს, რათა მეცნიერ იყოს და B v ბრძენ.
18. ვიხილოთ უკუე კულად, თუ ვითარ მისცემს ყრმასა მცირესა ცნობასა / და გულისკმისყოფასა¹⁸. რამეთუ ვინაფთჳან კაცი ორკეცი არს, ვითარ- A 177 ცა-იგი მოციქული იტყუს¹⁹, / ერთი ესე გარეგანი და მეორე — შინაგანი, C v ერთი ესე ხილული და მეორე — უხილავი, საცნაურ არს უკუე, ვითარმედ ჰასაყნიცა ესე ორკერძოვე გულისკმა-ყოფეზიან. რამეთუ უკუეთუ ვინ თქუს, რათამცა აწ შობილსა ყრმასა მისცა ცნობაჲ კორციელი. საციკხელ იყოს სიტყუაჲ იგი, რამეთუ რომელი საცნობელი მისცეს მას წიგნმან, ვინაფთ- 15 გან თულნიცა და ყურნი და საყნოსელნი და პირი და კელი მის თანავე იშვერიბან, და არა სწავლით არს ესე, არამედ ბუნებით? არამედ არცა ყრმად კორციელად ჩაჯუსა იტყუს, არცა ცნობად ერთსა რასმე ამათ საცნობელთა-განსა, რომელ ვთქუთ, არამედ ჰასაყისა ამის შინაგანსა მას კაცსა ზედა ჯერ- 20 არს გულისკმისყოფაჲ. რამეთუ გესწავიეს მრავალგან წერილთა შინა, ვითარმედ არს სიჩჩოდაცა / სულისაჲ და მოხუცებულობაჲ, ვითარცა-იგი მოციქული- B 271 სა შიერ ვისწავეთ, ვითარმედ კორინთელნი ჩჩულ იყენეს, ამისთვისა ჯერეთ სძმ უქმდა²⁰, რომელ არს მარტივი იგი და ახალთა მიმართ თქუმული სწავლაჲ სახარებრისაჲ, რამეთუ ვერ ძალ-ედდა / სრულია მის და მტკიცისა საზრდელი- C 212 სა მიღებად — სიტყუათა მათ ღმრთისმეტყუელებისათა. ხოლო ჰაბუევი სულთა იგი არს, რომელი ყოვლითავე ასომთა სათნოებათაჲთაა აღსრულებულ იყოს და განმტკიცებულ, რომელი სულთა მკურავალ იყოს, რომელი ძლიერ იყოს საქმეთა შინა ღმრთისმსახურებისათა და ახოვან ყოველსა შინა კეთილსა; რომელსა ეწოდების მაიძულებელცა სახარებისა მიერ, რამეთუ ძალ-უც მო- 30 ტაცებად სასუფეველი ცათაჲ²¹, რომელსა გალობად / მიიღებს სულიწმინ- A v დაიცა, რამეთუ იტყუს, ვითარმედ: „ჰაბუევი და ქალწულნი აქებდით სახელსა უფლისასა“²² და კულად, უქადებს ჰაბუეთა ისრაელსა შორის ხილვათა ჩილად²³. ხოლო მოხუცებულ სულთა არს, რომელი-იგი სრულ იყოს სიბრძნითა, / ვითარ-იგი იყო დანიელ, და სიჰაბუეკსა მას შინა კორცთასა სი- B v ბრძნისა მისისა მკეცი პატიოსან იყენეს. ამისთვისა ჰკრეუს მას მათ, რომელნი-იგი სავსე იყვნენ დღეთაგან ბოროტთა, ვითარმედ: „მოვედ და დაჯედ შორის ჩუენსა და გუეტყოდე ჩუენ, რამეთუ შენ მოგცა ღმერთმან მოხუცებულ- 35 ლებთა“²⁴.

¹⁶ მიდრიკნა C. ¹⁷ გონება (τὸ νοῦμα) ბუნება A. ¹⁸ გულისხმისყოფასა C. ვითარცა BC. ¹⁹ მეორე C. ²⁰ ორკერძო C. გულისხმა- C. ²¹ სწავლითა C. ²² არამედ | პრ | ლ C. შინაგანსა მას კაცსა | შინაგანსა კაცისა C. ²³ გულისხმისყოფა C. მრავალთაგან C. ²⁴ სიჩჩოებაჲ C. ²⁵ სძმ B. ²⁶ უდავს B. ²⁷ მკურავალ C. ²⁸ ახოვან B. შინაქუდა C. ²⁹ სასუფეველისა A. ³⁰ მკეცინი მკეცი C. ³¹ საეს C. მოედ B. ჯედ B. ³² მოხუცებულობა C.
¹ II მუფ. 15,4. ² ფსალმ. 82,4. ³ იგავ. 1,4. ⁴ II კორინ. 4,16. ⁵ I კორინ. 3,1—2. ⁶ მათე 11,12. ⁷ ფსალმ. 148,12—13. ⁸ ოთედ 2,28. ⁹ დანიელ 13,50.

- C v აწ უკუე აჲცა ყრმად მცირედ / იტყუს, რომელი-იგი საბანელითა მით მე-
ორედ შობისაჲთა შობილ იყოს და ქმნილ იყოს ვითარცა ყრმა და ესრეთ
წარმართებულ იყოს სასუფეველსა ცათასა. ესეითარსა უკუე აწ შობილსა
ჩჩუსა, რომელი სურვიელ იყოს სიტყუერისა მისათვის და უზაუველისა ჰძისა,
მისცემს წიგნი ესე იგავთაჲსა ცნობასა და გულისკმისყოფასა: ცნობასა საწუთ- 5
რომსა საქმეთასა, თუ ვითარ არიან, და გულისკმისყოფასა მერმისა მის საუ-
კუნისაჲსა. რამეთუ ასწავებს კაცობრივსა და მეცნიერ ჰყოფს საქმეთა შინა,
რამთა არცა ბოროტთა გულისტქუემთა ჰმონებდეს, არცა ამაოისა ამის დიდე-
ბისა ნიშართ სოფლისა მოსწრაფე იყოს და მერმე მოატყუებს გულისკმისყო- 10
ფასაჲცა მის საუკუნოისასა და მიაწევს სიტყუათა მიერ თჳსთა კეთილთა მათ,
რომელნი აღგუთქუნა ღმერთმან. •
- A 178 14. ვინაჲთჳნ უკუე განყოფილებანი იგი ჰსაკეთანი შინა/განისა კაცისა-
თვის გულისკმა-ვეყენით, კეთილ არს, რამთა საცნობელთაჲცა სახელნი მისთვისე
C 213 გულისკმა-ვეყთ ძალთა ზედა სუ/ლისათა. და რაჲამს-იგი იტყოდის, ვითარ-
ნედ: „სიტყუათა ჩემთა მოყავ ყური შენი“^{1*}, ჳერ-არს გულისკმისყოფაჲ, ვი- 15
თარმედ კეთილად მსმენელობასა მას სულისასა ეძიებს, ვითარცა უფალი
იტყოდა, ვითარმედ: „რომელსა ჰქონან ყურნი სმენად, ისმინენ“^{2*} და ესევი-
თართა ამათ სიტყუათა მიერ მისცემს ახალსა მას ყრმასა საცნობელსა მას კე-
თილად მსმენელისაჲსა.
- ხოლო კუალად, რაჲამს-იგი იტყოდის, ვითარმედ: „ნუ მიხედავ დედაჲცა- 20
სა ბოროტსა“^{3*} და: „ნუ მიაველენ მისა თუალთა შენთა“^{4*} და: „თუალნი შენნი
მართლიად ზედვედ“^{5*}, საცნაურ არს, ვითარმედ ხილვასა მინიჭებს სულიერ-
სა ყრმასა მას. და კუალად, რაჲამს იტყოდის, ვითარმედ: „ჳამე თაფლი, შვილო,
რამთა დატკებეს სასაჲ შენი“^{6*} (თაფლად იგავით უწევს საღმრთოსა მას
სწავლასა, რამეთუ თქუემულ არს, ვითარმედ: „ტკბილ არიან სასასა ჩემსა სიტ- 25
ყუანი შენნი უფრომს.თაფლისა პირსა ჩემსა“)^{7*}, ამის სწავლისა მიერ სული-
ერსა მას გემომსხილვასა შემოიღებს სულსა შინა, რომლისათვის თქუემულ
B v არს, / ვითარმედ: „განიკადეთ და იხილეთ, რამეთუ ტკბილ არს უფალი“^{8*}.
- C v და კუალად, არიან ცელენიცა სულისანი, რომლითა შეეხებენ მას სიბრძნე /
და შეიტკობოს მას, რამეთუ იტყუს, ვითარმედ: „ეტრფილაჲ მას, რამთა შეგი- 30
ტკბოს შენი“^{9*} და კუალად „ეკლესიასტესა“ შინა იტყუს, ვითარმედ: „ჳამი
არს შეტკობობისაჲ და ჳამი არს განშორებისაჲ შეტკობობისაგან“^{10*}. რამე-
თუ კორცნი შეტკობობითა მით არაწმიდებისაჲთა შეგიგნებინან, ხოლო სული შე-
ტკობობითა მით სიბრძნისაჲთა ყოვლითურთ შეერთების მას / და აღივსების სი- 35
წმიდითა და შეუენიერებითა. ესრეთ უკუე მიჰმალდებს ცნობასა ყრმასა მას მცი-
რესა, ხოლო გულისკმისყოფასა მისცემს, რაჲამს იტყოდის, ვითარმედ: „არა
სარგებელ არიან მონაგებნი დღესა ბოროტსა“^{11*}.

¹ იყო A. ² მისცემს-მას C. იგავთა C. გულისხმისყოფასა C. ³ გულისხმისყოფასა C. სა-
უკუნოისასა C. ⁴ მოსწრაფე C. მერმე C. გულისხმისყოფასა C. ⁵ საუკუნისასა B. ⁶ აღუ-
თქუნა C. ⁷ გულისკმა-ვაით A, გულისხმა-ვაით C. ⁸ გულისკმა-ვეყენეთ B, გულისხმაყოთ C.
⁹ გულისხმისყოფა C. ¹⁰ მათ BC. ¹¹ მსმენელისასა სმენისასა BC. ¹² მიხედვე C. ¹³ მისსა BC.
¹⁴ მართლად A. ¹⁵ ჰხედვედ C. ¹⁶ ჳამი C. ¹⁷ სიბრძნე B. ¹⁸ ეტრფილაჲ C. ¹⁹ ეკლესიასტეს B.
²⁰ განშორებისაჲ C. ²¹ შეერთების C. მას-C. ²² გულისხმისყოფასა C.

¹ * იგავ. 22,17. ² * მათე 13,9. ³ * იგავ. 5,2. ⁴ * იგავ. 9,18. ⁵ * იგავ. 4,25. ⁶ * იგავ. 24,13.
⁷ * ფსალმ. 118, 103. ⁸ * ფსალმ. 33,9. ⁹ * იგავ. 4,6. ¹⁰ * ეკლეს. 3,5. ¹¹ * იგავ. 11,4.

რამეთუ ამით სიტყვთა დასთესავს გულსა შინსა შენსა ცხენებასა მის დღი-
სათუს, რაჟამს-იგი სიმრავლემ საფასეთაჲ არა გერგოს და ვერცა გიქნასა საუ-
კუნოასა მისგან ცეცხლისა.

ანუ კუალად, რაჟამს იტყოდის, ვითარმედ: „უბიწოთა დაიმკვდრონ ქუეყა-
ნაჲ იგი“^{1*}, რომელსა შინა მშუდნიცა დაიმკვდრებენ, ვითარცა ფსალმუნი ლაღა-
დებს, ვითარმედ: „მშუდთა დაიმკვდრონ ქუეყანაჲ“^{2*} და კუალად უფალი იტყუს,
ვითარმედ: „ნეტარ იყვენ მშუდნი, რამეთუ მათ დაიმკვდრონ ქუეყანაჲ“^{3*}. ხოლო
რაჟამს იტყოდის, ვითარმედ: „ღიდებაჲ ბრძენთა დაიმკვდრონ“^{4*}, სურვილად
საუკუ/ნეთა მათ კეთილთა აღიყვანებეს სულსა. ამას გულისკმისყოფასა მისცემს
ყრმასა მას მცირესა — შიშსა ცოდვილთა სატანჯველისასა და სურვილსა მარ-
თათლად შეუბნისასა, რამეთუ „ესენი ისმინნეს თუ ბრძენმან, უბრძენს იყოს“^{5*}.

ღიდას ძალსა უწამებს სიტყუაჲ ესე „იგავთაჲ“, რამეთუ უზეშთაეს არს
იგი სიბრძენსა მას ბრძენთასა, და სხუათა მათ სწავლათა მათთაჲსა უმეტეს
არიან სიტყუანი ამის წიგნისანი, რამეთუ სხუათა მათ მოძღუართა მოწაფენი
გამოუცდელნი არიან, ხოლო აჰიან წიგნისანი — ბრძენნი. ვინათგან უკუე
ბრძნად მრავალნი ითქუმიან (რამეთუ ბრძენ არიან ამის სოფლისაჲცა მრავალ-
ლონენი^{6*} და კუალად ბრძენ, რომელთა ქეშმარიტი იგი სიბრძენე—უფალი
ჩუენი იესუ ქრისტე თავთა შორის თუსთა აქუს სარწმუნოებით), ხოლო ესე
მათთეს იტყუს, რომელი გარეგან სულიერისა მის სიბრძნისა არიან და იციან
სიბრძენ სოფლისაჲ. იგინი რაჟამს მოუტყდენ სწავლასა მას „იგავთასა“, უბრ-
ძენს იქმებთან, რაჟამს-იგი განაგდონ მეცნიერებთა იგი ამოებებისა / და შე-
ვიდენ ყოველნი/ვე საკვრველებასა ქეშმარიტებისასა.

და კუალად, ვინათგან მრავალსახ/ედ ითქუმის ბრძენი (რამეთუ რომე-
ლი სურვილსა შინა სიბრძნისასა იყოს, ბრძენ ეწოდების და კუალად, რომე-
ლი წარმართებულ იყოს სიბრძენსა შინა და კუალად, რომელი სრულქმნილ
იყოს სიბრძენსა შინა), ამათგანსა რომელსაჲცა ესმენ სიტყუანი ესე, გინა თუ
ტრფილსა მას სიბრძნისასა, გინა თუ წარმართებულსა მას შინა, გინა თუ
სრულქმნილსა მას ზედად, ყოველივე უბრძენს იყვენ, რაჟამს ისწაონ ამის
მიერ მრავალი საღმრთოთა საქმეთათეს სწავლა და მრავალი კაცობრივთათეს.
რამეთუ ესე თითოსახედ განსდევნის უკეთურებასა და მრავალფერად შემოი-
ლებს სათნოებასა: ენასა ცრუსა აღურ-ასხანს, თუალსა, ბოროტად მხედველსა,
დააყენებს, კელთა უჯეროთა უფლებასა არა უბრძენებს, უქმობასა იოტებს,
გულისოქუმათა ბილწთა სტანჯავს; ასწაუებს სიბრძენსა, ასწაუებს სიმართლესა,
ასწაუებს სიმკნესა, პატვი-სცემს სიწმიდესა. ხოლო რომელმან ესე ყოველი ის-
წაონ და აქუნდეს თავსა შორის თუსსა სივლტოლად ბოროტისაგან და შედგომად

² სიმრავლე B. ³ უბიწოთა უმანკოთა A (A-ში „უბიწოთა“ „უმანკოთა“ დ მერზეა ვადა-
სწორებული). ⁴ მშუდნი A. ლაღადეს სიტყვს BC. ⁵ იტყუს—B. ⁶ ბძენთა B. ⁷ გულისხმის-
ყოფასა C. ⁸ მას—C. სხუათა სიტყუთა B (B-ში „სხუათა“ „სიტყუთად“ მერზეა ვადასწო-
რებული). ⁹ გამოუცდელ C. წიგნისა BC. ბრძენთა C. ¹⁰ რომელთა-იგი C. იგი—C. სი-
ბრძენს C. ¹¹ ქრისტე C. სარწმუნოებითა BC. ¹² სიბრძენე სიბრძენობა C. ¹³⁻¹⁴ და კუალად
რომელი სრულქმნილ იყოს სიბრძენსა შინა—BC. ¹⁵ -ქმნულსა C. ისწაუონ B, ისწაუონ C.
¹⁶ პატვის C. ისწაუონ C.

^{1*} იგავ. 2,21. ^{2*} ფსალმ. 36,11. ^{3*} მათე 5,11. ^{4*} იგავ. 3,35. ^{5*} იგავ. 1,5. ^{6*} I კორინ-
1,20.

4 კეთილისაჲ, ესევეითარი იგი, რომელი ბრძენ იყო / სურვილისა მისთვის / თვისი-
5 სა, უბრძნეს იქმნა სრულებითა ამით წერილისაჲთა.

15. „ხოლო გონიერმან მენავეთმოდურებაჲ მოიგოსო“^{1*}, რამეთუ უქმს, რომელსა ეგულუბოდის კელოვნებისა რაჲსამე სწავლად, რაჲთა აქუნდეს ბუ-
ნებით, რაჲ-იგი უქმდეს კელოვნებასა მას: ესე იგი არს, რაჲთა უკეთეთ მორ- 5
კინლობასა ვინ ისწავლიდეს, აქუნდეს აგებულებაჲ გუამისაჲ კეთილი და ძლი-
ერი და კუალად, მალე / მსრბოლსა უქმს, რაჲთა იყოს სუბუქ და კეთილად
შეწყობილ ასოჲთა, ეგრეთვე მენავეთმოდურებაჲსა უქმს, რაჲთა აქუნდეს სიმა-
ხელე გონებისაჲ და სიფრთხილი: ამისთვისაჲ მენავეთმოდურებაჲდ არა ესრეთ
უფუნერსა კაცსა მოუწოდს, არამედ უფროსად გონიერსა. 10

ხოლო რაჲ არს მენავეთმოდურებაჲ ესე, რომელსა იტყვს? გარნა თუ
სხუად არარაჲ, არამედ კელოვნებაჲ რაჲმე საქმეთა ზედა სულისათა და დაუდ-
გრომელსა მას ზედა ბუნებასა კაცთასა, თუ ვითარ ვინ შეუძლოს იგი წიაღ-
ყვანებად სოფელსა ამას და ცხოვრებასა ამას წარმავალსა, რომელი-ესე მრავ-
ალგან წოდებულ არს წე/რილთა მიერ ზღუად და / მდინარედ და წყლად, 15
ვითარცა მეთსალმუნქმ იტყვს, ვითარმედ: „გამოავლინა მალლით, შემიწყალა
მე და შემიწყნარა მე წყალთაგან მრავალთა“^{2*}. რამეთუ საცნაურ არს, ვითარ-
მედ შფოთსა მას სოფლისასა იტყვს წყლად, რომელსა შინა არცა კეთილი მისი
მტკიცე არს და შეურყეველ, არცა ჰირი მისი არს შეუცვალებელ, არამედ ყო-
ველივე საქმენი მისნი ღელვასა შინა და მიმოგრდომისა და შეცვალებასა 20
არაბ.

რამეთუ ვითარცა შეუძლებელ არს, რაჲთამცა ზღუად მყოვარ ეამ ერასა
ზედა ეგო (არამედ რომელი-იგი აწ არს დაწყნარებით, შემდგომად მცირედისა
იქმნის აღძრულ ღელვათა მიერ; კუალად, რომელი-იგი აღძრულ არს და დულს
ღელვათა მიერ, კუალად მყუდროებამან დიდმან დაწყნარის), ეგრეთვე სოფ- 25
ლისა ამის საქმენი აღვილად შეიცვალებიან სხუად და სხუად. ამისთვის მენა-
ვეთმოდური საქმარ არს, რაჲთა დაწყნარებისაჲ ეამსა, რაჲმას ყოველივე
ფართობით იყოს მის ზედა, მოელოდის იგი შეცვალებასა მას და არა იხარებ-
დეს საქმეთა მათ ზედა წარმავალთა, / ვითარცა უკუდევთა ზედა. / და კუალად
ეამსა ჰირისასა არა წარ/იკეთედეს სასოებასა თვისსა, არცა დაინთქმოდის უზო- 30
მოსა მის მწუხარებისა მიერ^{3*}. რამეთუ არცა სიმრთელქმ გუამისაჲ, არცა ყუა-
ვილი ლიჭაბუქისაჲ, არცა ფართობებჲ სახლისაჲ, არცა სხუანი იგი კეთილნი ამის
საწუთრომსანი ჰვიან მყოვარ ეამ, არამედ რაჲმას ჰაერკეთილობასა შინა ამის
ცხოვრებისასა იყო, მოელოდე ოდესმე ზამთარსაჲ საქმეთასა, რამეთუ მოსლ- 35
ვად არს სნეულებაჲ და მოსლვად არს სიგლახაკქმ, რაჲმას არა მარადის უკუა-
ნაით კერძო ეგის ქარისა-ნიავი, არამედ წინაითცა, ჰირისპირ მოვლის მრავალ-
გზის და რომელი უშუშ არს და დიდებულ, მისა მიიწინიან მოულოდებელნი
განსაცდელნი, ვითარცა ნიავქარნი სასტიკნი, და შერაყიანი. და ზედამსზედლო-

1 იყოს C. 2 მენავეთმოდურობა C. 3 რაჲ-იგი/რა B. ~ ვინ მორკინლობასა B. 4 ვინ—C.
7 მალქმსრბოლსა C. 8 სიმახელქმ C. 9 სიფრთხილუ B. 12 და—C. 14 ცხოვრებასა C. ამას
2—C. მრავალთაგან A. 16 ~ შემიწყნარა მე და შემიწყალა BC. 19 მტკიცე C. 22 მყოვარ B.
15 აწ—C. 24 და კუალად BC. 25 მყუდროებამან C. 27 დაწყნარებისა C. 29 მათ—A. 30 სასოებასა
C. 31 სიმრთელუ B. 32 მყოვარ B. მყოვარ C. 35 სიგლახაკუ B. 37 მისაქმსიდა BC. მიიწი-
ნისა C. 38 და^{1*}—C. შეირკინისა C.

1* იგავ. 1.5. 2* ფსალმ. 17, 17. 3* II კორინ. 2,7.

ზანი იგი ჰირთანი მსგავს ღელვათა არიან და მოიწოდებიან ერთიერთსა ზედა და შეგაშფოთებდენ. არამედ მოვიდეს კუალად ქაში და იხილნე იგინი ყოველნი გარდასრულნი და იგივე დაწყნარებულება მისრული. ესე არს უკუე გონიერი მენავეთმოდლური, რომელმან უწყოდის უმღურებდა და დაუდ/ვრო- B
5 მელობა / ამის ცხორებისა და მარადის ერთად იყოს იგი და არცა ქაშა გან- C სუნებისასა ზუაობდეს, არცა ქაშა განსაცდელისასა განწირულ იყოს და შეწყუბებულ.

და კუალად სხვსაცა საქმისა მიმართ კეთილ არს ჩუენდა მენავეთმოდლურებისა იგი საქმარებდა, რამეთუ მე ვიცინი სხუანიცა ღელვანი და ზღუადა, აღ- 10 ძრულ საშინელად სულსა ზედა, რომელ არიან ვნებანი ბოროტნი. რამეთუ გულისწყრომანი და შიშნი, გულოთქუშანი და მწუხარებანი — ესენი მოიწინიან, ვითარცა ღელვანი ბოროტნი, / და მრავალგზის, პოიან რაჲ სული A უმენავეთმოდლურა, დაანთქიან. აწ უკუე უქმს გონებასა, რაჲთა, ვითარცა მენავეთმოდლური, ჭდეს უმაღლეს ყოველთა ვნებათა და აღსრულ იყოს, 15 ვითარცა ნავსა ზედა, კორცთა თვსთა და გულისხიტიყუთა კელოვნებით, ვითარცა საჭეთა, აქცეედეს. და ახოვნად დამთარგუნეიდეს ვნებათა მათ ღელვათა ბოროტთა და არა აღივებოდის სიმწარისაგან მათისა, არამედ ილოცვიდეს და იტყოდის: „განვერი მე მოხლეთა ჩემთაგან / და სიღრმეთაგან წყალ/თა C მრავალთაჲსა. ნუ დამნთქამნ მე მორავი წყალთაჲ, ნუცა დამფარავნ მე სიღრმე B უფსკრულთაჲსა“ 1*.

16. გნებავს-ა, რაჲთა სხუაცა მენავეთმოდლურებდა გიჩუენო, რომლისა ნიჭი არს კეთილი? „სასუფეველი ცათაჲ მსგავს არს კაცსა ვაქარსა“ 2* და ყოველნი რომელნი ვალთ გზასა ამას სახარებისასა, ვაქარნი ვართ, რომელნი აღსრულებითა მცნებათათა მოვიყიდით სასუფეველსა: ცათასა. ჭერ-არს 25 უკუე ჩუენდა, რაჲთა ფრიადი და თითოსაჲმ მოვიგოთ სასუფეველისა ცათაჲსა სიმდიდრისა შეკრებად, რაჲთა არა გურცხუენეს ქაშა მას, რაჲჲს აჩუენებდეს თითოეული საქმეთა თვსთა, ვითარცა მონათა მათ, რომელთა მიიღეს უფლისაგან ქანქარი იგი, რაჲთა არა გუენსამს ჩუენ, ვითარამედ: „მონათ ბოროტო და უნებო“ 3*, არამედ რაჲთა აღვავსოთ ნავი ჩუენი ტურთითა კეთილითა 30 და ესრეთ უტომელად განვკლიდეთ ამას ცხორებასა.

რამეთუ მრავალთა მრავალი შეიკრიბეს სიჭაბუკითგან მათით და ვითარცა განზოგებასა ოდენ გზისასა მიიწინეს, ანუ თუ აღსასრულისა მახლობელ C იქმნეს, აღ/დგეს მათ ზედა განსაცდელნი ღელვათანი სულთა მათ / მიერ უკუ- B თურთა და ვერ თავს-იღვეს მათ სიმძი/მმ იგი ზამთრისაჲ მის, რამეთუ არა A 35 იცოდეს მენავეთმოდლურებდა, არამედ დაქირვებდა დიდი მოიწია მათ ზედა მის ყოვლისაგან. ამისთვისა რომელნიმე სარწმუნოებასა ზედა დაინთქ-

1 ღელვათასა C. მოიწევოდანი C. 2 შეშფოთდენ C. იხილნ C. იგინიიგი B. 3 დაწყნარებულთაჲ C. 4 უძლორება B|. უშქულოება C. 5 საკმობა BC. 6 პოიან C. რაჲ—C. 7 უმენავეთმოდლურად A. და დაანთქიან C. 8 ვითარცა—BC. თვსთას C. 9 საკით C. ახოვნებით C. 10 მოხლეთაგან ჩემთა C. 11 მრავალთა B. დამთქამნ A. სიღრმე C. 12 სხუა C. მენავეთმოდლურთა C. 13 ნიჭ B. კაცსა ვაქარსა BC. 14 მას C. ვითარცა ვაქარნი C. 15 და—BC. ფრიადი და თითოსაჲმ|ფრიალითა მონარაგებითა თითოსაჲ B (მონარაგებითა“ შემდეგა ჩაწერიეს სხვა ხელით). 16 უჩუენებდეს B. 17 განვკლიდეთ BC. 18 განზოგებისა B. გზას B. მიიწინეს C. 19 იქმნეს C. 20 სიმძი B. 21 მენავეთმოდლურთაჲ BC.

1* ფსალმ. 68,15—16. 2* მათე 13,45. 3* მათე 25,26.

- ნეს¹* და ბოროტად მორწმუნე იქმნეს და სხუათა კუალად ქალწულდება, რომელი დაემარხა სიჩჩომათგან, წარწყმიდეს, რამეთუ მოიწია მათ ზედა ბოროტი იგი გულისთქუმა, ვითარცა ნიაქეარის მძაფრი, და წარწყმიდნა ივინი. და მაშინ არნ საქმე საწყალობელი: კაცი შემდგომად მარხვისა და მოლუაწებისა ფიცხლისა, შემდგომად ლოცვისა ძლიერისა, შემდგომად ტირილისა 5
 ხერიადისა და ლუაწლისა. ოცისა ანუ თუ ოცდაათისა წლისა უღებებისათვის სულისა ნეყსა შინა შიშუელ იქმნის ამის ყოვლისაგან²* და მიემსგავსის ვაქარსა ღიდსა და მდიდარსა, რომელმან აღავსის ნავი სიმდიდრითა ფრიადითა და ვალნ უქუანაით კერძოთა ნიავეთა ჰამოთა და წარვლნის საშინელნი 10
 იგი ზლუანი და მიახლებასა ოდენ ნავთსაყუდ/ლისა/სა შეიმუხრის ნავი და იქმნის მეყსა შინა მის ყოვლისაგან ოჯერ. ეგრეთვე არს სული, უკუეთუ ამან- 15
 ც 218 ცა მრავლითა შრომითა და ოფლითა მოგებულნი იგი კეთილნი ერთითა ეშმაკისა ბრძოლითა ყოველივე წარწყმიდოს და, ვითარცა მძევარიათა რადომენსლითა, ესრეთ დანთქას ცოდვათა შინა, და მერმე კეთილ იყოს მისდა სიტყუა იგი, ვითარმედ: „მოვედ მე სიღრმესა ზღუსასა და მოქცევამან დამ- 15
 ნთქა მე“³*.
17. გაქუდინ უკუე კეთილად საქენი იგი ცხორებისანი და ჰმართებლი თუალთა, ნუუკუე თუალთა მიერ შემოცდეს შენ შორის ბოროტი იგი გულის-
 A V თქუმისა ღელეა; ჰმართებლი სასმე/ნელთა და ენასა, ნუუკუე შეიწყენარის მან მკენებელი რადმე, ნუუკუე სთქუა უჯერომ რადმე. ნუუკუე აღგაგზნას შენ ღელ- 20
 ვამან გულისწყრომისამან, ნუუკუე დაგანთქას შენ მოქცევამან ბოროტად მოშიშებისამან, ნუუკუე დაგფაროს შენ მორეგმან გულისწყრომისამან. რამე-
 V თუ ვნებანი ღელვანი არიან და / უკუეთუ იქმნა უმადლეს მათსა, მაშინ ხარ
 C V გონიერი მენავეთმოძღუარი. / უკუეთუ კულა არა მოსწრაფებით ივტოლი ამათ ყოველთაგან, არამედ, ვითარცა ნავი უკაცობა, ყოვლით კერძო ღელვათა 25
 მიერ მიმოჰვარდებოდი, უჩინო იქმნე უფსკრულსა მას შინა ცოდვისასა. ის-
 მინე უკუე ესეცა, თუ ვითარ ისწარ კელოვნება მენავეთმოძღურებისა: რამეთუ ჩუეთულება აქუს მენავეთა ცად მიმართ ხელდად და ესრეთ ცნობად, 30
 თუ ვითარ ჯერ-არს მართება ნავისა დღისი მზისა მიერ, ზოლო ღამით ჰოიამსაგან, ანუ ჯომთა, ანუ თუ სხუათა მათ საჩინოთა ვარსკულავთა. ეგრეთვე
 უკუე შენცა ცად გეპყრნედ თუალნი სიტყუსა მისებრ მეტყუელისა მის, რომელმან თქუა: „შენდაბი, უფალო, აღვიბილენ თუალნი ჩემნი, რომელი დამ-
 კვდრებულ ხარ ცათა შინა“⁴*. ხედვედი შენ მზესა მას სიმართლისასა და მცნე-
 ბათა უფლისათა, ვითარცა ვარსკულავთა ბრწყინვალეთა. გაქუდინ თუალი ფრთხილი, ნუ სცემ ძილსა თუალთა შენთა, ნუცა ჰრუულსა წამათ შენთა⁵*. 35
 B 278 რამეთუ უკუეთუ არაოდეს მიგე/რულოს ჰყრობასა შინა საკეთასა ზლუ/ასა
 C 219 ამას შინა სოფლისასა, ესრეთ ჰპოო შეწეენამცა სულისა წმიდისა წარმარ-

1 იქმნეს C. 3 მძალფრი B. 4 საქმე B. 5 თუ—BC. 7 მეყსა შინა[მგვესულად A.

8 წაელნის C. 12—ოფლითა და შურომითა C. 14 მერმე C. 15 მოქცევამან B. დამთქა A. 16 მშ C.

17 ცხორებისანი C. 18 თუალთა C. გულისთქუმისა C. 20 თქუს BC. 21 გულისწყრომისამან[გულისთქუმისამან C. დაგნთქას BC. მოქცევამან B. 22 მოშიშებისაგან A. გულისწყრომისა-
 მან[გულისთქუმისამან C. 23 უმადლესა უმახვლეს C. 24 უკაცობა[რომელსა არა აქუნ კაცი C. 25 ისინი BC. 27 ისწავლო BC. [მენავეთმოძღურებისა C. 28 ჰხელდად C. 29 ღამე C. ჰოიამსაგან A. 34 მბრწყინვალეობა C. 35 მისცემ BC: 37 ჰპოო C.

1* I ტომ. 1, 19. 2* II კორინ. 5, 3. 3* ფსალმ. 68, 3. 4* ფსალმ. 122, 1. 5* ფსალმ. 131, 4.

თებად შენდა ნიაეთა მყუდროთა და ჰამოთა, ვიდრემდის / მიიწიო უღულ- A 182
ვოსა მას ნათესაყუდელსა ცხორებისა და ნებისა ღმრთისასა, რომლისა არს
დიდება და სიმტკიცე დაუსრულებელთა მათ საუკუნეთა უკუნითი უკუნისამ-
დე, ამენ.

5 XIII. /თჳშუშლი წმიდისა და ნათარისა მამისა ჩუენისა ბასილი C 411
მთამარაბისკოპოსისა კესარია-კაბადოქიელისაჲ წმიდისა
ნათლისღებისათჳს მათდა მიმართ, რომელნი-იგი გვანაჲ
ნათელ-იღებდეს,

რამეთუ წესი იყო მაშინ, რაითა ოცდაათისა წლისანი ნათელს-იღებდენ,
10 ხოლო რომელნიმე ორმოც და სამეოც წლადმდე არა ნათელს-იღებდენ. ხოლო
ჩუენ, რომელთა მოვიღეთ წმიდა ნათლისღებაჲ სიჩრთსა და ეკლად ცოდვითა
ჩუენითა შევაგინეთ, აჲ გულისკმა-ვეოთ ესე სინანულითათჳს.

1. ბრძენი სოლომონ, რაჲამს-იგი სოფლისა ამის საქმეთა ჟამისა განყო-
ფილებასა იჲმოდა და თითოეულისა საქმისა თჳსსა ჟამსა განაჩინებდა, ეს/რეთ C 4
15 თქუა, ვითარმედ: „ჟამი არს ყოვლისა საქმისაჲ: ჟამი არს შობისაჲ და ჟამი არს
სიკუდილისაჲ“¹⁰. ხოლო მე, რომელი-ესე გიქადაგებ ქადაგებასა ამის ცხორე-
ბისასა, შევსცვალებ მცირედ სიტყუასა მას მის ბრძნისასა და ვიტყუ: ვითარმედ:
„ჟამი არს სიკუდილისაჲ და ჟამი არს შობისაჲ“. ხოლო რაჲ არს სიტყუაჲ ესე
ამის შეცვალებისაჲ? რამეთუ იგი შობადთა მათ განხრწნადთათჳს იტყუადა
20 და ამისთჳს ბუნებისა მისებრ კორციელისა შობაჲ თქუა უწინარეს სიკუდილი-
სა (რამეთუ შეუძლებელ არს სიკუდილისა გემოხსნილება, რომელი არა პირ-
ველ იშვას). ხოლო მე, რომელსა-ესე სულიერისა შობისათჳს მეგულების თქუ-
მად, სიკუდილსა განვაწესებ უწინარეს ცხორებისა, რამეთუ სიკუდილითა კორ-
ცთათა მოგუეცემის ჩუენ შობაჲ / სულისაჲ, ვითარცა უფალი იტყუს, ვითარ- A v
25 მედ: „მე მოვაკუდინი და მე ვაცხოვნი“²³.

მოვკუდეთ უკუე, ჰ ძმანო, რაითა ვცხოვნდეთ. მოვაკუდინოთ გონებაჲ იგი
და ზრახვაჲ კორცთაჲ, რომელი ვერ შემძლებელ არს დამორჩილებად რჩულ-
სა ღმრთისასაჲ⁹, რაითა გონებაჲ იგი და ზრახვაჲ სულისაჲ ძლიერ იქმნეს ჩუენ
შორის, რომლისა მიერ მოვალს ჩუენდა ცხორებაჲ და მშუდობაჲ.

30 დავიფლნეთ ქრისტეს თანა, რომელი-იგი ჩუენთჳს მოკუდა, რაითა აღვდგეთ
მის თანა, რომელმან-იგი აღდგომაჲ მოგვმადლა. / რამეთუ ჟამი სხუათა საქმე- C 412
თაჲ არს მარჯუე: ჟამი ძილისაჲ და ჟამი მღუძარებისაჲ, ჟამი ბრძოლისაჲ და
ჟამი მშუდობისაჲ, ხოლო ჟამი ნათლისღებისაჲ — ყოველივე ცხორებაჲ კაც-
თაჲ.

35 რამეთუ არცა კორცთა ცხორებაჲ შესაძლებელ არს თვნიერ სამშენველი-
სა, არცა სულისაჲ, რომელი არა იცნობდეს დამბადებელსა თჳსსა, რამეთუ უგუ-
ლისკმოებაჲ ღმრთისაჲ სიკუდილი არს სულისაჲ. ხოლო რომელი არა ნათელ-
ლებულ იყოს, იგი არა განათლებულ არს და თვნიერ ნათლისა ვერცა თუალი

PG, 31, გვ. 424—444.

¹ ცხოვრებისა. ² სიმტკიცე B. საუკუნეთა B. უკუნითი—A. ³ ან ABC. ⁴ ნეტარისა
ღმერთმშობლისა C. ⁵ ~ კესარია-კაბადოქელ მთავარეპისკოპოსისა C. ⁶ ნათელს- C. ⁷ ოცდა-
ათისა A. ⁸ წლადა C. ნათელიდან A. ⁹ ჩუენითა—C. გულისკმა-ვეოთ გულისხმა-ვეუნეთ
სიტყუანი C. სინანულითოს+ იყოთების ესე დღესა განხალდებისასა ცისკარ, თაჲი ლ¹⁰ C.
¹¹ თითოეულსა C. საქმისა თჳსსა| საქმისათჳს C. ¹² მცირედ—C. მის ბრძნისასა| სიბრძნისასა
მცირედ C. ¹³ ვითარმედ—A. ¹⁴ ვცხოვნდეთ C. გონებაჲ—C. ¹⁵ შეკულსა C. ¹⁶ და რაითა C.
¹⁷ დავეფლნეთ C. ¹⁸ მარჯუე C. ¹⁹ მშუდობისაჲ| განსუენებისა C. ²⁰ უგულისხმოებაჲ C.
²¹ * ეკლეს. 3,1—2. ²² * II შქ. 32,39. ²³ * რომ. 8,7.

შემძლებელ არს თჳსთა საქმეთა ხედვად, ვერცა სულსა ძალ-ჲც გულისქმის-
ყოფასა ღმრთისასა მიღებად. რამეთუ ყოველივე ეამი კეთილ არს ნათლისღე-
ბისა მიმართ და ცხოვრებისა: გინა თუ ღამე სთქუა, ანუ თუ ღღმ, გინა ეამი,
ანუ თუ მარცხალი იგი ეამისა, გინა თუ მისა უმცირესი. ხოლო ფრიად კე-
თილ არს სიმარჯუმ იგი თჳსისა მის ღღისაჲ. და კუალად, ღღისა მის აღვსებისა 5
რამჲცა უმახლობელეს იყო ნათლისღებად? რამეთუ ღღმ იგი საქსენებელი არს
აღდგომისაჲ, ხოლო ნათლისღებაჲ ძალი არს აღდგომისა მიმართ. ღღესა მას
183 უკუე აღდგომისასა მადლი იგი აღ/დგომისაჲ შევიწყნაროთ. ამისთჳს ეკლესიაჲ
შორითვე თჳსთა მათ შეილთა მოუწოდს ქადაგებთა მადლითა, რაათა რო-
მელნი-იგი პირველ მუცლად-/იხუნა, მაშინ შენეს და აწოოს მათ სიტყუანი 10
იგი ისწავლისანი და აქამოს მტკიც მ იგი სარწმუნოებისა საზრდელი.

იოვანე ქადაგებდა ნათლისღებასა სინანულისასა და განვიდოდა მისა ყო-
ველი ჰურიასტანი. უფალი ქადაგებს ნათლისღებასა მას შეიღებისასა და ვინ
არა ისმინოს მოსავთა მისთავანან? იგი ნათლისღებაჲ შემყვანებელი იყო სი-
ნანულად, ხოლო ესე სრულყოფელი არს; იგი განშორებაჲ იყო ცოდვისაგან, 15
ხოლო ესე — თჳსებაჲ ღმრთისა მიმართ.

ერთისა კაცისა იოვანესი იყო ქადაგებაჲ იგი და ყოველთავე მიიზიდვიდა
სინანულად, ხოლო შენ წინანაწარმეტყუელთა მიერ ისწავებ, ვითარმედ: „გა-
ნინბანენით, განიწმიდენით“^{1*}; ფსალმუნთა მიერ გესმის, ვითარმედ: „მოვედით
უფლისა, მიიღეთ ნათელი“^{2*}; მოციქულთა მიერ ვესხარების, ვითარმედ: „შეი- 20
ნანეთ და ნათელ-იღეთ თითოეულმან სახელსა ზედა უფლისა იესუ ქრისტესსა
მოსატეველად ცოდვითა და მიიღოთ აღთქუმაჲ იგი სულისა წმიდისაჲ“^{3*};
და თავადისა უფლისა მიერ ისწავებ, რომელი იტყუხ: „მოვედით ჩემდა ყო-
ველნი მამუერალნი და ტურთმძიმენი და მე განგისუენო თქუენ“^{4*}.

რამეთუ ესე ყოველი ღღეს შემოკრბა საკითხავად და ზარ-გაც შენ 25
და უღებ ხარ და განიზრახავ? სიჩროთგან კვეშარიტებაჲ გესმის და არ-
და მოსრულ ხარ კვეშარიტებასა? მარადის ისწავებ და არდა მოსრულ ხარ
413 გულსქმისყოფად? გამოცდელი ხარ ყოველთა/ღღეთა შენთა, აეშავი ხარ
v ვიდრე სიბერემდე, ოდეს-მე იქმნე ქრისტიანე? / ოდეს გიცნათ შენ ჩუენად?
შარშა ამას წელიწადსა მოელოდე და აწ კუალად მომავალსა მას მოელი-ა? 30

იხილე, ნუუკუე იპოო მრავალთა ეამთა მქადებელ. არა უწყი, თუ რაჲ
ყოფად არს ხეალისა ღღე. ნუ ჰყოფ აღთქუმისა, რომელი სარა შენი არს.

ცხოვრებად გიწოდთ, კაცო, რად ივლტი წოდებისა ამისგან? კეთილისა
მიმართ მოგხდით, რად თანა-წარპკედები ნიჭა მას? სასუფეველი ცათაჲ გან-
ლებულ არს, მწოდებელი იგი უტყუელ არს, გზაჲ ადვილად სავალ არს. არცა 35
ეამი, არცა წარსაგებელი, არცა ვაჭრობაჲ საცმარ არს, რად უღებ ხარ? რად
ივლტი? რად გეშინის უღღისაგან, ვითარცა დიაკუულსა გამოუცდელსა?
ეტკბილ არს იგი, სუბუქ არს“^{5*}; არა მოსწყლავს ქედსა, არამედ აღიღებს. რა-

¹ გულისხმისყოფასა C. ² ცხოვრებისა C. ღღმ C. თუ 2[—]C. ³ თუ 1[—]A. თუ 2[—]C.
⁴ მისა C. ⁵ აწოოს C. ⁶ იოვანე C. ⁷ შემყვანებელი [შეწყნარებელი] C. ⁸ განშორებაჲ C.
⁹ ფგ.—C. ¹⁰ მიიღეთ C. ¹¹ გულისხმისყოფა C. შენთაჲ. აშავი A. ¹² სიბერემდე C.
იქმნე C. ქრისტიანე C. შენ—C. ჩნად A, ჩუენად C. ¹³ მოელოდე C. მოელი C. ¹⁴ იპო-
ო C. მქადებელ C. ¹⁵ ღღმ C. ¹⁶ ცხოვრებად C. მისგან C. ¹⁷ გზად C. ¹⁸ უტყუელ C.
¹⁹ ესაი 1,16. ²⁰ ფსალმ. 33,6. ²¹ საქმე 2,38. ²² მათე 11,28. ²³ მათე 11,30.

- მეთუ არა შეიკრვის აპური მისი ყელსა ზედა, არამედ თვთმფლობელად ეძიებს მზიდველსა მისსა. არა ჰხედავ-ა, რამეთუ შეისმინების ეფრემ, ვითარცა განვე-
 ლურებული კურომ, რამეთუ უწყისოდ სცთებოდა და უღელსა მას რჩულისასა
 5 შეურაცხ-ჰყოფდა?^{1*} მოღრიე უმწყი ეგე ქედი შენი, იქმენ კარულ ქრისტე-
 სა, რამთა არა განტეგებულ იყო აპურთაგან და შეტომილ სოფელსა შინა და
 ად/ვილად წარსატაცებელ იყო მკვეთა მიერ.
2. „განიცადეთ და იხილეთ, რამეთუ ტყბილ არს უფალი“^{2*}. სიტკბოებაჲ
 თაფლისაჲ ვითარ-მე უთხრა უმეცართა? განიცადეთ და იხილეთ გემომსხილვაჲ
 ესე, რამეთუ უფროჲს ყოვლისა სიტყუსა შემძლებელ არს დარწმუნებად.
- 10 პურიჲა წინადაცუეთასა არა აღროებს სიტყუსა მისთჲს, რომელი იტყუს,
 ვითარმედ: „ყოველი სული, / რომელმან არა წინა-დაიცუთოს მერვესა დღესა, A 18
 აღიკოთას იგი ერისაგან თვისსა“^{3*}. ხოლო შენ ქელთუქმნელსა მას წინადა-
 ცუეთას ევლტი, რომელი-იგი აღბურკითა კორცთათა ნათლისღებისა მიერ
 სრულ იქმნების^{4*}, რომელსა-ეგე გასმიეს თავადისა უფლისა მიერ, ვითარმედ:
 15 „ამენ, ამენ გეტყვ თქუნენ, უკუეთუ არა იშვეს კაცი წყლითა და სულითა, ვერ
 შევიდეს სასუფეველსა ცაათსა“^{5*}, და მუნ არს საღმობაჲ და წყლულებაჲ,
 ხოლო აჟა ცუარი სულისაჲ და წყლულებათა მათ გულსათა კურნებაჲ.
- თაყუანის-სცემ-ა შენთჲს მომკუდარსა მას? თავს-იღვე უკუე მის თანა
 დაფლვაჲ ნათლისღებისა მიერ^{6*}. უკუეთუ არა თანახატ ექმნა მსგავსებაჲ
 20 მის სიკუდილისა^{7*}, ვითარ თანაზიარ იქმნა აღდგომისა მისისა?
- ისრაელმან მოსეს მიერ ნათელ-ილო ღრუბელსა შინა და ზღუასა^{8*},
 რამეთუ შენ სახესა გიჩუენებდა და გამოხ/ატვიდა უკუანაჲსკენლთა ეამთა გა- C 41
 მოჩინებადას ამას ქეშმარიტებასა, ხოლო შენ ივლტი ნათლისღებისაგან, რო-
 მელი არა ზღუასა შინა გამოისახვის, არამედ ქეშმარიტებით აღესრულების:
 25 არა ღრუბლითა, არამედ სულითა, არა ზოსეს მიერ მონისა, არამედ ქრისტეს
 სიერ შემოქმედისა.
- ისრაელსა უკუეთუმცა არა განეელო ზღუად, არამცა კსნილ იყო მონები-
 სეგან ფარაოჲსა და შენ, უკუეთუ არა განჰელო წყალი იგი, არა განერე მწა-
 30 რისა მისგან მძღაგრებისა ეშმაკისა. არამცა ესუა მას სულთერისა მისგან კლდი-
 სა, უკუეთუმცა არა გამოსახვით ნათელ-ულო, / არცა შენ ვინ მოგცეს ქეშმა- A v
 რიტი იგი სასუმელი, უკუეთუ არა ქეშმარიტებით ნათელ-ილო.
- მან ჰამა პური ანგელოზთაჲ^{9*} შემდგომად ნათლისღებისა, ხოლო შენ ვი-
 თარ-მე შჰამო პური იგი ცხორებისაჲ^{10*}, უკუეთუ არა მიიღო პირველად ნა-
 თლისღებაჲ? შევიდა ქუეყანასა მას აღთქუმისასა ნათლისღებისათჲს, ხოლო
 35 შენ ვითარ მიიტე საგომთხედვე, უკუეთუ არა აღიბეჰლო ნათლისღებისა მიერ?
 ანუ არა უწყი-ა, ვითარმედ ცეცხლისა მახელი განწყესებულ არს ცვად ზგასა
 მას ძელისასა^{11*} და ურწმუნოთათჲს საშინელ არს და შემწყველ, ხოლო მორ-

³ შუკლისასა C. ⁴ მოუღრიე C. ⁷ სიტკბოებაჲ იგი C. ¹⁷ გულისათა/სულისათა C. ¹⁸ თაყ-
 უანის- C. ¹⁹ დაფლვაჲ C. თანახატ/ხატ C. ²⁰ მისქმს C. ექმნა A. ²²⁻²³ უკუანაჲსკენლთა
 ეამთა გამოჩინებადას ამას ქეშმარიტებასა უკუანაჲსკენლსა ქეშმარიტებასა, რომელ გამოჩინება
 იყო C. ²³ ქეშმარიტებთა C. ²⁸ ფარაოჲსა C. განერე C. ³² ანგელოსთა C. ³⁴ ქუეყანად
 აღთქუმისა C. ³⁶ მიიტე C. დაიბეჰლო C.

1* ისე 4,16. 2* ფსალმ. 33,9. 3* დაბად. 17,14. 4* კოლას. 2,11. 5* იოანე 3,5.
 6* კოლას. 2,12. 7* რომ. 6,5. 8* I კორინ. 10,2. 9* ფსალმ. 77,25. 10* იოანე 6,51.
 11* იაბთ. 3,24.

წმუნეთა ტბილად და შეუნიერად უბრწყინავს? და იქცევისად! * ყო იგი მე-
უფემან, რამეთუ / რაჲმს მორწმუნს იხილოს, ზურგსა შეაკცევს, უკუეთუ
კულა იხილოს ვინმე უნათლაეთაგანი, პირისპირ შეემბოხუევის.

*8. ელია ეტლსა ცეცხლისაჲ და ცხენთაჲ ცეცხლისათა, მისდა მოსრულთა,
არა შეეშინა, არამედ სურვილითა მით ზეცად აღსლვისათა საშინელთა მათ 5
შეჰკადრა და სიხარულით აღვდა ეტლთა მათ ზედა ცეცხლისათა, რომელი-
იგი ჯორციელდა იყო?*. ხოლო შენ, რომელსა არა ცეცხლისა ეტლთა ზედა
გივმს აღსლვაჲ, არამედ წყლისა მიერ და სულისა აღმალეზაჲ ზეცად, არა
მისწრაფი წოდებისა მის მიმართ?

აჩუენა ელია ძალი იგი ნათლისღებისაჲ საკურთხეველსა მას ზედა 10
მსხუერპლისასა, რომელმან არა ცეცხლითა, არამედ წყლითა დაწუა შესაწირა-
ვი იგი, რამეთუ ბუნებაჲ ცეცხლისაჲ მარადის წყლისა მბრძოლ არს. ვინაითგან
უკუე მაშინ საიდუმლოდ წყალი იგი სამგზის მსხუერპლსა მას ზედა / დაიხზა,
დასაბამ ექმნა ცეცხლსა და აღანთო ალი ვითარცა ზეთმან, რამეთუ თქუა, ვი-
თარმედ: მომართეთ საწყაული წყლისაჲ და დაასხით საკურთხეველსა მას ზედა 15
და შეშასა. და თქუა მეორედცა: დაასხით, და მესამედცა, და დაასხეს?*. და
სიტყუაჲ იგი აჩუენებდა, ვითარმედ ნათლისღებისა მიერ ღმერთსა მიეახლებს
ნათელღებული იგი და, ვითარმედ ნათელი წმიდაჲ და ზეცისაჲ სულსა შინა
ნათელღებულთასა სარწმუნოებითა სამებისათა აღმოზრწყინდების.

უკუეთუმცა ოქროსა განუყოფდი ერსა, არამცა სთქუ, თუ ზვალე მოვიდე 20
და ზვალე მომცე, არამედ მოსოვდომცა მოსწრაფებით საფასისა მას და მწუხა-
რემცა იყავ დროებისათჳს. ვინაითგან უკუე არა ნიეთისა ფეროვნებასა, არა-
მედ სულისა სიწმიდისა წინა-გიყოფს უხუად მიმნიჭებელი იგი, მიზეზთა მოი-
პოებ და უცალოებათა აღპრაცხავ, ჭერ-იყო სრბამ ნიჭისა მის მიმართ.

მ საკრველი! განახლდები თვნიერ დაცნისა, განსწმდები თვნიერ ბრძმე- 25
დისა, მეორედ დაიბადები თვნიერ შემესრვისა, განიპურნები თვნიერ ტვივი-
ლისა და არარად შეგიარაცხეის მადლი იგი?

უკუეთუმცა მონაჲ კაცთაჲ იყავ და დაიწერამცა მონათა თავისუფლებაჲ,
არამცა ისწრაფდი-ა განთავისუფლებაჲ? და იმიზღებდომცა შემწეთა და ევე-
დრებოდემცა მსაჯულთა, რამთამცა ღონისძიებითა მით მიიწიე თავისუფლე- 30
ბად, ანუ თუ ცემადამცა და წყლულებაჲ თავს-იდეე მაშინ, შემდგომად მი-
სა — ცემისაგან განრომისათჳს. ვინაითგან უკუე მონაჲ ხარ არა კაცთაჲ, არა-
მედ ცოდვისაჲ და გიწოლს შენ თავისუფლებაჲ ქადაგი იგი, რამთა გიქსნას
შენ ტყუობისაგან და თანამოქ/ა/ლაქე: გყოს ანგელოზთა და გამოგაჩინოს
ძედ ღმერთისა, შეიღებულად მადლისა მიერ და მკვლრად კეთილთა მათ ქრის- 35
ტესთა, იტყუ შენ, ვითარმედ: „ჭერეთ არა არს ეჟმი მოცემულთა მათ მიღებაჲ“.

მ ბოროტნი ეგე დახარწყევანი! მ შეგიწებული იგი და დაუსრულებელი უცა-
ლოებაჲ! ვიღრემდის არიან გულოსთქუმანი? ვიღრემდის არიან გემოვნებანი
ბილწებათანი? ფრიადი ეჟმი დაგყყოფია მონებასა შინა სოფლისასა, დავეოთ
აწ მცირედი თავთა ჩუენთათჳსცა. რაჲ არს ნაცვალ სულისა? ზაჲ არს შეს- 40

* მორწმუნე C. * ეტლისა ცეცხლისაგან და ცხენთაგან C. * რომელი C. * და არა BC.

† ისწრაფი C. † რომდოთ C. დაასხი C. საკურთხეველსა საკურთხისა C. † აღმოგებრწყინდე-
ნის C. † სთქუ C. ზეცად C. † მომცე C. მოიპოევი C. † და—7. † და—2. † მკრასა C.

*4 თანამოქალაქ C.

1* დაბად. 3,24. 2* IV მეფ. 2,11. 3* III მეფ. 18,34.

წორებულ სასუფეველისა ცათამსა? ვინ არს უსარწმუნოესი იგი შენი გან-
მზრახნი უფროსს ღმრთისა? ვინ არს უბრძნეს ბრძნისა მის? ანუ ვინ არს უმჯო-
ბეს სახიერისა მის? ვინ არს უმახლობელუს შენდა და უპატიოსნეს დამბადე-
ბელისა? არცა ევას რაა ერგო, რამეთუ განზრახვია გუელისა ირწმუნა, ვლ-
რე ღმრთისაა.

- 5 * უჭერონი ეგე სიტყუანი შენნი! არა მცალსო განმრთელბად, ნუუუუე
მიჩუენო მე ნათელი, ნუუუუე შემაერთო მე მეუფისა. ანუ არა ესრეთ იტყუა-
და უფროსდა ამათსა უუგუნურესთა სიტყუათა?
- 10 ხოლო შენ უკუეთუმცა იყავ დაწერილ თანა/მღებებბაა შინა ღიდა: და C 41
შენღობამცა თანანადებთა იქადაგა თანამღებთათუს, და მერმე იყომცა ვინმე,
რომელი ისრუფდამცა მიტევებისა მისგან თანანადებთამსა არა მიცემალ შენ-
და, არამცა იგლოვიდი-ა და ჰვობდი, რამეთუ მადლსა მას, ყოველთადა მიცე-
მულსა, მიგიღებდეს შენ? ვინათგან უკუე არა გარდასრულთა ოდენ შენღო-
ბაა, არამედ / მომავლათაჲცა კეთილთა ნიჭნი ქადაგებულ არიან, თუთ თავსა A 11
15 შენსა ავნებ ესრეთ, რომელ მტერთაგანმანცა ვერვინმცა გავნო და ჰგონებ,
თუ კეთილად განიზრახავ და უმჯობესსა იგონებ თავისათუს შენისა, რომელი-
ეგე არა შეიწყნარებ მიტევებასა, არამედ მოჰყულები თანანადებთა მათ შინა,
რომელმან-ეგე იცი, ვითარმედ ბევრეულთა მათ ტალანტთა თანამღებმან ჰოვა
შენღობდა, უკუეთუმცა არა მას თუთ საშველი იგი უწყალოებითა მით მოყუ-
20 სისათა განჯახლა*, რომელი-იგი ჩუენდაცა საკრძალავ არს, რათა არა მოი-
წიოს ჩუენ ზედა, რაჲამს მადლი იგი მოვიღოთ, თუმცა არა შეუნღობლით
თანამღებთა მათ ჩუენთა, რათა ესრეთ ნიჭი იგი მტციე იყოს ჩუენდა.

4. შევედ საუნჯესა მას შინა სულისა შენისასა, აღძარ საქმეთა შენთა ვსე-
ნებაა. უკუეთუ მრავალ არიან ცოდვანი შენნი, ნუ წარიკუეთ სასოებასა სიმ-
25 რავლისა მისთუს მათისა, რამეთუ: „სადა-იგი / გარდაემატა ცოდვაჲ, მუნ უფ- C v
როხად გარდაემატა მადლი“*, უკუეთუ შეიწყნარო მადლი იგი. რამეთუ
რომელსა ფრიადი თანა-ედვას, ფრიადცა მიეტეოს, რათა უმეტესადცა შეი-
ყუაროს. უკუეთუ კულა მცირე და უნდო არიან და არა სასიკუდინო ცოდვანი
შენნი*, რად შეურკებულ ხარ შემდგომისა მის ეამისათუს, რომელმან-ეგე
30 არა უჭეროდ წარჰკლე გარდასრული ეგე და რაჲამს-იგი არღა დაბეჭდულ
იყავ?

- აწ ესრეთ გულისკვა-ყავ, ვითარმედ ვითარცა სასწორსა ზედა მდგომარე
არს სული შენი და ერთ კერძო ანგელოზთა მიერ და ერთკერძო ემბავთა მი-
მართ მიიზიდვის. ვიეთ-მე მისცე მიღრეკავ გულისა შენისაჲ? / ვინ-მე სძლიოს A v
35 შენ შიორის: გულისთქუმამან კორცთამან, ანუ სიწმიდემან სულისამან? შეუ-
ბამან წარმავალმან, ანუ სურვილმან წარუეალთა მათ კეთილთამან? ანგელოზ-
თა-მე წარგიყვანონ, ანუ რომელთა-ეგე უპყრიე, მათვე დაგიმპირონ?
ბრძოლასა შინა ერისთავნი სასწაულსა მისცემენ შემდგომთა მათთა, რა-
თა მეგობარნი იგი ურთიერთას აღვილად მოუწოდდენ და წინააღმდგომთა
40 მათ რაჲამს აღერინენ, საცნაურ იყენენ იგინი. ხოლო შენ ვერვინ გიცნას, თუ

* უპატიოსნეს C. 4 რაჲარას C. 6 ევეიგი C. 7 მე 2°—C. მეუფესა C. 10 მერმე C.
ინმშ C. 14 თავსავ C. 16 ვერვინმცა/ინმე ვერ C. 18 უმჯობესსა C. 17 მათ C. 18 მით—A.
22 მტციე C. 23 შენ—A. 27 მიეტეოს C. 28 მცირე C. 30 წარჰკლე C. ევეიგი C. 32 გუ-
ლისხმა—C. მდგომარე C. 33 ანგელოზთა C. მიმართვიერ C. 31 მისცე C.

- ჩუენი ხარ ანუ წინააღმდეგონთაჲ, უკუეთუ არა მიიღო სასწაული იგი კეთილი, უკუეთუ არა/ გამოწინდეს შენ ზედა ნათელი პირისა უფლისაჲ⁸. ვითარ გრიდოს შენ ანგელოზმან მან, ანუ ვითარ გიჯანეს მტერთაგან, უკუეთუ არა იცნას ბეჭედი იგი? ანუ შენ ვითარ სთქუა, თუ მე ღმრთისაჲ ვარ, რაჟამს, არა გაქუნდეს სასწაული მისი? ანუ არა უწყია, ვითარმედ აღნიშნულთა მათ სახელთა თანა-წარპყდებოდა მოძრეული იგი, ხოლო უნიშნავთა მათ შინა მოსრვიოდა პირწმონთა მათ?⁹ საუწყჷ დაუბეჭდავი ადვილ არს განსაპარავად, ცხოვარი აღუნიშნველი უსრომელად წარტაცებულ იქმნის.
5. ჰაბუკ ხარ-ა? უცთომელ ყავ სიჰაბუკჷმ ეგე აღურთა ნით ნათლისღებისათა, წარჯდა-ა ჰასაკისა სიჰაბუკჷმ? ნუ დაიჭირებე საგზალსა მას, ნუ წარსწყემედ მცველსა მას, ნუ იგონებ მეათერთმეტისა ეპისიტუსს, ვითარცა პირველსაჲ¹⁰. ვინათგან უქნს ახლად შემოსრულსაჲცა ცხოვრებასა ამას წინაშე თუალთა ქონებად აღსარულსა.
187. უკუეთუშეცა მყურნალი ვინმე გიქადებდა შენ ღმონთა/ რომლითამე სიბერისაგან სიჰაბუკედ მოქცევად, არამცა გსუროდა-ა მოსლედ ღმონსა მის. რაჟამს იხილემცა თავი შენი სიჰაბუკესაჲე მსრული? ვინათგან უკუე სულია შენისა განჰაბუკებნა ადგიტქუამს ნათლისღებაჲ, რომელი-იგი შენ დაძუელუ და განწრწილ და შებღალულ ჰქმენ ურ/ხულოვებათა მიერ, შეურაცხ-ჰყოფ-ა ქველისმოქმედსა მას და არა მისწრაფი აღთქუმისა მის მიმართ? არა გსურის-ა ხილვად, თუ რაჲ არს დიდი იგი საყრველებმა სჰმისაჲ მის? ვითარ თუნიერ დედისა იშვების კაცი? ვითარ დაძულებული იგი და განწრწილი გულისთქუმათა მათ მიერ საცთურებისათა განახლდების¹¹? კუალად და წუერ გამოიქმნენის და ჰეშმარიტსა მას ყუაველსა სიჰაბუკისასა მოვალს?
- ნათლისღებაჲ ტყუეთა მქსნელი არს, თანანადებთა შენდობაჲ, სიკუდილი არს ცოდვისაჲ, მეორედ შობაჲ სულიაჲ, სამოსელი ნათლისაჲ, ბეჭედი აღუტეხელი, ეტლი ცად მიმართ მომბტყუებელი სასუტყველისაჲ, მადლი შეიღებისაჲ. ესეზომთა ამათ და ესევითართა კეთილთა, მ უბადრუკო. უპატოსნე გიჩნს გემოჲ ცოდვისაჲ, რამეთუ გულისტმა-ვჰყოფ მე ზრახვათა შენთა, დაღაცათ სიტყუთ არა იტყუ; თუთ სჰქმენი ღალადებენ, დაღაცათუ პირითა სღუმ. მაცადელი, ვიწმარნე კორცნი ჩემნი გულისთქუმათა მიმართ ბილწთა, ვინგორეზოდი მწურგსა მას შინა ცოდვისასა, შევიბღალნე კელნი ჩემნი სისხლითა, მოვიტაცო უცხოთაჲ, ელო მზაკუეარებით, ცრულ ვფუცვიდე. ეტყუიდი და, რაჟამს ოდესმე დაესცხრე ბოროტთა ამათგან, მაშინ მივიღო ნათლისღებაჲ.
- v / აჲ უკუეთუ კეთილ/ არს ცოდვაჲ, გაქუნდინ ვიდრე აღსარულამდე;
418. უკუეთუ კულა მანებებელ არს მოქმედისა მისისა, რად ჰყოენი ბოროტთა მათ შინა? ვინ არს, რომელსა ჰნებავს ნავღლისა აღმოგდებდა მანებელთაგან ჰამალთა შეკრებულსა და უფრომალად განწრავლებული შეიკრიბის იგი? რამეთუ განწმედდა ჰერ-არს გუამიანად მანებელთა მათგან და არა შეკრებაჲ უმეტეს ძალია. ჩანნ ნავი, თუ ვიდრემდის იტრთავენ სიმძიმესა ტვრთისასა. და უკუეთუ

⁸ გიჯანსა C. ⁹ იქმნის—A. ¹⁰ ეგეიგი C. ¹¹ მეათერთმეტისა C. ¹² გსუროდა A. ¹³ დააძუელს C. ¹⁴ უმწყელოვებათა C. ¹⁵ ქველისმოქმედსა მას/ქველისმოქმედებათა მათ მეუფისათა C. ¹⁶ მათ—C. ¹⁷ მელს A. ¹⁸ კეთილთას C. ¹⁹ უპატოსნეს C. ²⁰ გიჩნს C. ²¹ გულისტმა—C. ²² პირით C. ²³ სღუმ C. ²⁴ მაცადელი... ეო A. ²⁵ ვიწმარნე C. ²⁶ შებღალნე C. ²⁷ უფუცვიდე C. ²⁸ ვიდრე C. ²⁹ მოვიღო C. ³⁰ აღსარულამდე C. ³¹ და—A. ³² ვიდრემდის/ ვითარ C.

უმეტესი ზომისაა შთადვიან, დაინთქის. გეშინოდენ შენცა, ნუუკუე ესრეთვე მოიწიოს შენ ზედაცა და უზეშთაეს შენდობისა ჰქმნენ ცოდვანი და უწინარეს ნავთსაყუდელად შესლვისა დაინთქა.

5 ანუ არა ხედავს-ა ღმერთი საქმეთა მგაათ? ანუ არა სცნობს-ა გულის-ზრახვათა შენთა? ანუ შეგეწევის-ა ბოროტისა მიმართ და ურჩულობისა? რამეთუ იტყუს, ვითარმედ: „ჰკონებ სამე, უშეყოლო, ვითარმედ მეცა შენვე გემსგავსე!“² ხოლო შენ კაცისა მოკუდავისა მეგობრებასა რაჲ ეძიებდე, კეთილსა უყოფ მას და მარადის მას იტყუ და იქმ, რომელსა ზედა სენა, თუ საიზო არს იგი და ღმრთისა შეერთებისათს და მისდა შეილებისა და საზომისა ძისა-
10 სა მიწთომისა არა მოსწარაფე ხარ, არამედ რაჲ-იგი მას სძავს, მას იქმ. და გარდასლეთა შველსიანათა შეურაცხ-ჰყოფ მას და რომლისა მიერ უფროსად განარი/სხებ, მის მიერ ესევე შენდობისა პონასა.

C v

იხილე, ნუუკუე სასოებითა მით შენდობისაათა სიმრავლე ბოროტთა შეუკრიბო თავსა შენსა და ცოდვაჲ იგი გაქუნდეს, ხოლო შენდობასა ვერ მიემთხვო.

15 /„ღმერთი არა მოიციცხვის“^{2*}. ნუ ჰვაჭრობ მადლსა მას, ნუ იტყუ, თუ კეთილ არს რჩული, არამედ ტბილ არს ცოდვაჲ. გულისთქუმაჲ სამკედლორი არს ეშმაკისაჲ, ცოდვისა მიმართ მიმყვანებელი წარსაწყმედელად; გულის-
20 თქუმაჲ დედაჲ არს ცოდვისაჲ, ხოლო ცოდვაჲ საწერტელი ჰიკუდლისაჲ არს³. გულისთქუმაჲ მოსდელი არს საუკუნოვას მის მტლისაჲ, რომელი-იგი მიმღებელისა მისისა სასასა მცირედ ჟამ ტბილ არს, ხოლო უკუანამსკენლ ნავლისა უმწარეს იქმნების მოსადნობელად.

არარას სხუასა ლადღებს დროებაჲ, გარნა ამას: სუფევდინ ჩემ შორის პირველად ცოდვაჲ, მერმე სუფევდეს ოდესმეო უფალიცა; წარუდგინენ ასონი
25 ჩემნი საკურველად უშველოებისა ცოდვასა⁴ და მერმე ოდესმე წარუდგინენ იგინი საკურველად სიმართლისა ღმერთსა. ესრეთ კენცა შესწირვიდა შესაწირავსა თვსსა: პირველთა მათ ნაყოფთა მიილებდა განსასუენებელად თვსად და მეორეთა შესწირვიდა შემოქმედისა და მომნიჭებელისა ღმრთისა. ეგრეთვე
30 შინა წარაგებ და რაჟამს მოუძღურდენ ჰურტელნი იგი ცოდვისანი, მაშინ შესწირავ ამათ ღმრთისა, რაჟამს-იგი არლარად საკმარ იყოს გუამი შენი, არამედ ქუე ოდენ იღვას მოუძღურებისაგან ძალისა შენისა.

C 41!

სიბერისა სიწმიდე არა სიწმიდე არა, არამედ სიძვისა შეუძლებლობაჲ. მკუდარი გვრგვონსან არა იქმნების. არავინ შეირაცხვის მართლად შეუძლებე-
35 ლობისათს ბოროტთაჲსა. არამედ ვიდრელა ძალ-გედვას, მაშინ მოლუწებით იმარხვედ ცოდვისაგან, რამეთუ ესე არს /სათნობაჲ: მოქცევაჲ ბოროტისაგან და ქმნაჲ კეთილისაჲ⁵, ხოლო მოცალეობა ოდენ ბოროტისაგან არცა ქებისა

A v

² ზედა C. ⁴ სკნობსა C. ⁵ შეგეწევის C. უშველოებისა C. ⁶ უშველოვო C. ⁷ მეგობრობასა C. ეძიებდ C. ⁸ ასენა C. ⁹ და³—A. ¹⁰ მიწთომისა C. მოსწარაფე C. სძავს C. ¹¹ იხილ C. სიმრავლ C. ¹² მიემთხვო C. ¹³ შეული C. ¹⁴ ~ არს სიკუდილისაჲ C. ¹⁵ ~ლა-ლიდებს დროებაჲ სხუასა C. ¹⁶ მერმე C. ოდესმე C. ¹⁷ მერმე C. ¹⁸ შესწირვიდა/შესაწირავლ C. ¹⁹ ამათმათ C. ²⁰ სიწმიდე C. შეუძლებლობაჲ C. ²¹ შეუძლებლობისაგან C.

^{1*} ფსალმ. 49,21. ^{2*} გალატ. 6,7. ^{3*} I კორინ. 15, 56. ^{4*} რომ. 6,13. ^{5*} I პეტრე 3,11.

ღირს არს, არცა სატანჯველისა. უკუეთუ ჰასაკისათჳს დასცხრე ცოდვისაგან, მადლი იგი არა შენი არს, არამედ უძლურებისა მის. ხოლო ჩუენ ნეფსით მოქმედთა კეთილისათა ვაქებთ და არა მათ, რომელნი იძულებით დაყენებულ იყვნენ ცოდვისაგან.

- და კუალად. საზღვარი ცხორებისა შენისაჲ ვის დაუც? ვის უქადებიეს 5
შენდა სიბერედმდე დროებაჲ? ვინ არს ესრეთ სარწმუნოა იგი თავსმდეგი მომავალთაჲ მათ? არა ხედავ-ა, ვითარ ჩჩულნი წარიტაცებიან სიკუდილისა მიერ? ჳაბუენი წარვლენ? არა აქუს ერთი საზღვარი ცხორებასა ჩუენსა. რად B 56
მოელი ნიჳად თავქედისა ყოფად/* ნათლისღებასა, რაჲამს თქუ/მადლა ვერ C v
ძალ-გედვას სიტყუათა მათ ცხორებისათა და ნუუკუე სმენადლა კეთილად ვერ 10
ჴუედლო? რაჲამს თავსა შენა დამკვდრებულ იყოს სენი იგი, ვერ აღიპყრობდე ჳელთა ჴეიად, არცა ფერჯთა ჴედა დადგომად, არცა მეჯლთა მორღერით თა-
ყუანისცემად, არცა ჳეროვნად მიღებად სწავლისა. არცა უტომელად აღსა-
რებად, არცა ჳმნად მტერისაგან, და ნუუკუე მეცნიერებითა ვერ სცნობდე 15
საიდუმლოსა მას ღიდსა და იჴუეულ იყო მუენ მყოფთაგან, რომელნი იტყო-
დინ, ვითარმედ: „გულისჴმა-მე-ყო-ა მადლი იგი, ანუ უცნობელ არს საქმეთა
ამათ მიმართ?“ და მერჴმე, დაღაცათუ მეცნიერებით შეიწყნარო მადლი იგი.
მაშინ ტლანტი მიგიღებთ და საქმჴ მისისა განმრავლებისაჲ არა ვაქუს. A 189
6. / მიემგავავსე საჴურისსა მას!*, მან ჳოა მასწავლელი იგი და არა უგუ-
ლებელს-ყო სწავლად. არამედ ეტლად აღიყვანა ჳლახაკი იგი მღიდარმან მან, 20
უჴოვარი იგი და შეურაცხი — მძიმემან მან და ჴუავემან, და ისწავა მან სახარე-
ბაჲ იგი სასუფეველისაჲ / და შეიწყნარა სარწმუნობაჲ იგი გულითა, ხოლო
არა დროება-სცა ბეჴდისა მის სულიერისა მიღებასა. რამეთუ ვითარცა მიემ-
თხვენეს წყალსა, თქუა მან: „აჳა წყალი“. სიხარულისაჲ არს სიტყუაჲ ესე, ვი-
თარმედ: „აჳა რომელსა ვეძიებდით, რაჲდა მაყენებს მე ნათლისღებად?“* 25
სადა ნებაჲ მზა იყოს, / მუენ დამაყენებელი არავინ არს, რამეთუ მწოდებე-
ლი იგი კაცთმოყუარე არს, მსახური იგი მზა არს, მადლი უმწორველი არს. გულ-
სმოღვიგინებაჲ იყავნ და დამახრწვეელი არავინ იყოს. ერთი არს დამაყენებელი,
რომელი-იგი მოვკლობავს ჩუენ გზათა მათ ცხორებისათა, რომელსა ესძლიოთ
გულისჴმისყოფისა მიერ. იგი მოიღებს ჩუენ ჴედა უღებებასა ამას, ხოლო 30
ჩუენ აღედგეთ ბრძოლად მისა. იგი ამოფთა ქადებითა აცთუნებს გულთა
ჩუენთა, ხოლო ჩუენ ნუმცა უმეცარ ვართ ჴრახვათა მათ მისთა. ანუ არა ეს-
რეთ არს-ა მარადის საქმე მისი, რომელი ცოდვისა ჴმნასა დღეს გუაჴუევს და
სიმართლესა ჴვალისა დამარხვად გუარწმუნებს? ამისთჳსთა უფალი მისთა მათ
განწრახვათა დაჴქსნის და იტყუს, ვითარმედ: „ღღეს თუ ჴმნა ჩემისაჲ ისმი-
ნოთ“* 35. იგი იტყუს: „ღღესისა დღჴ ჩემდა და ჴვალისაჲ — ღმრთისა“.
და უფალი ღღადავს: „ღღეს ჴმისა ჩემისაჲ ისმინეთ“. გულისჴმა-ყავ B 57

1 დასცხრტ C. 2 ნესით C. 3 საზღვარიცა C. ცხორებისა C. 4 სიბერედმტ C. 5 ჳხე-
დავა C. 6 ცხორებმასა C. 7 თაყუანის- C. 8 აღსარებად BC. 9 სცნობტ C. 10 სადამ-
ლოსა B. 11 ჳუეულ B. იტყოდინ C. 12 გულისხმა- C. 13 მერმტ C. 14 გუაქუე B. 15 ჳუო-
არი B. 16 მან-ა. 17 დროება-ჳსცა C. მიემთხვენეს C. 18 მე- C. 19 კაცთმოყუარტ C. იგი-
უშურველ BC. და გულსმოღვიგინებაჲ C. 20 ცხორებისათა C. ესძლიოთ C. 21 გულისხმი-
ყოფისა C. 22 მისაჴმისდა B. მისსა C. გულთაჴულთა C. 23 საქმე C. რომელ BC. 24 ჩემისა BC.
25 ღღეს C. 26 ისმინეთ C. გულისხმა-ყავლა C.

1* საქმე 8, 27. 2* საქმე 8, 36. 3* ფსალმ. 94, 8.

* აქ გრძელდება ტექსტი B ნუსხაში.

უკეთურება იგი მტერისაა, ვერ იყადრებს განზრახვად, / რათამცა სრულიად A v
 ვინ განეშორა ღმერთსა (იცი, ვითარმედ მიძიმე არს ესე სასმენელად ქრისტიან-
 ნეთა); არამედ კელოვნებითა საცთურებისათა ჰნებავს აღსრულება ნებისა
 თვისისა. ბრძენი არს იგი და მრავალღონე ბოროტის ყოფისა მიმართ*, გუ-
 5 ლისკმაჰყოფს, ვითარმედ კაცნი, რომელსა ჟამსა შინა ვიყვენთ, მას შინა
 ვცხოვრებთ და ყოველი საქმე ჟამსა მას, რომელსა შინა იყოს კაცი, / მაშინ C v
 იქმნების. ხოლო იგი დღესისა დღესა ღონისძიებით წარიბარავს ჩუენგან და
 ხელისა სასოებასა დაგეტეობს ჩუენ და კუალად, რაჟამს ხელისა იგი დღმ
 მოვიდეს, კუალად მოვალს ბოროტი იგი თანამონაწილს ჩუენი და გუეტყუნ,
 10 ვითარმედ: „დღესისაღა დღმ ჩემდა იყავ და ხელისა — უფლისა“. და ეს-
 ვით მარადის მას აღსა, რომელსა შინა ვიყვენთ, ბოროტად წარიღებს ჩუენ-
 გან და მომავლისა მის სასოებასა დაგეტეებს და უცნაურად წარიბარავს
 ცხოვრებასა ჩუენსა.

7. ესევეთარი მანქანება ვიხილე მე ოდესმე მფრინველისა მრავალღონი-
 15 სა: რამეთუ ადვილად შესაპრობელ იყენეს მართუენი მისნი სიჩოხისაგან,
 და ამითს მან მოაქციის წინაშე მათსა თავი თვისი და, ვითარცა შესაპრობე-
 ლად მზამ, იქცეენ / წინაშე მონადირეთსა. და არცა შეპრობად უტეებდა B v
 მათ თავისა თვისსა, არცა წარუკუეთდა სასოებასა შეპრობისასა, არამედ ეს-
 რეთ მანქანებითა სასოებითა შეპრობისათა დაიმპირნა იფინი და მის ზედა
 20 უცალოებითა მათითა მისცა მართუეთა ჟამი სიეცტოლისა და მერმე, უკუა-
 ნამსკენელ, იგიცა წარვიდა. გეშინოდენ, ნუუკუე შენ ზედაცა ესრეთვე / მოი- A 190
 წიოს, რაჟამს სასოებითა მით უცნაურთა საქმეთათა ცხადსა მას დაუტეობდე.

მოვედ უკუე და ყოვლითურთ თავი შენი შემოპვედრე უფალსა, მიეც
 25 სახელი შენი აღწერად, / დაიწერე ეკლესიისა კრებულსა თანა, რამეთუ მკე- C 421
 დარი მკედართა თანა აღიწერების; მორკინალი, დაიწერის რაად, მერმე შევიდის
 რკინობად; მოქალაქე ქალაქისათა თანა დაიწერის და შეირაცხის. ამათ ყო-
 ველთა ზიარ ხარ, ვითარცა მკედარი ქრისტესი, ვითარცა მორკინალი ჰეშმარი-
 ტებისათეს, ვითარცა მოქალაქე ზეცისა. დაიწერე ამას წიგნსა, რაათა აღიწე-
 30 რო ზეცისასა. ისწავე მოქალაქობა იგი კეთილი, შეკრძალვად თულათა, B 58
 დამპირვად ენისა, დამონება კორცთა, სიმდაბლმ გონებისა; / სიწმიდე გუ-
 ლისსიტყუათა, უჩინოყოფად მრისხანებისა. რომელი გიბრძანებდეს, ერადი
 მას²⁰, რომელი გაპირებდეს, ნუ წინა-აღუდგები²¹. მოძულენი შენნი შეი-
 ყუარენ²². მღვდართა შენთა ულოცედ. მწვევართა შენთა აკურთხევდ²³,
 მკუდარ იყავ ცოდვისა მიმართ²⁴, ჭუარს-ეცუ ქრისტეს თანა, ყოველივე
 35 სიყუარული შენი შეცვალე უფლისა მიმართ.

² განაშორა C. ³ მძმ C. ⁴ საცთურისათა BC. ⁵ მრავალღონე C. გელისხმა- C ⁶ ვცხოვ-
 რებთ C. საქმე B. ⁷ დაგეტეებს B, დაგეტეობს C. დღე B. ⁸ თანამონაწილს B. გუეტყუნ C.
 10 დღე B. ხელისა B. ¹¹ ~ შინა რომელსა A. ვიყენით B. ¹² დაგეტეობს C. ¹³ ცხოვრ-
 ბას A; ცხოვრებასა C. ¹⁴ მფრინველისა BC. ¹⁵ სიჩოხესაგან B. ¹⁶ მისთვის B. ¹⁷ სასოებითა C.
 20 მერმე C. ²¹ ზედა B. მოწიოს B. ²² მას—C. დაუტეობდე B, დაუტეობდ C. ²³ მოედ
 B. დ—C. შეკვედრე BC. ²⁴ დაიწერე B. კრებულთა BC. ²⁵ მერმე—C. ²⁶ მოქალაქე B. შეკ-
 რაცხის B. ²⁷ მოქალაქე B. დაიწერე B, დაიწერს C. ~ წიგნსა ამას C. ²⁸ სიმდაბლე B.
 სიწმიდე C. ²⁹ რომელი-იგი C. დაგაპირებდეს BC. გაუყარდინ B, გაუყარდენ C. ³⁰ შეცვალე C.
 უფლისაღონს BC.

¹⁰ იერებ. 4,22. ²⁰ მათე 5,41. ²¹ მათე 5,40. ⁴⁰ მათე 5,44. * * * I კორინ. 4,12. ⁶⁰ რომ.
 6,2.

ანუ ძნელოვან არიან-ა საქმენი ესე? რომელი არს უკუე კეთილთაგანი ადვილ? ვინ მიიღო ძლევაჲ ძილთა? ვინ დაიდგა გვრგვნი იგი მოთმინებისაჲ უშეებითა და განცხრობითა? არავინ გვრგვნოსან ქმნულ არს უშრომელად. ჰირი შობს დიდებასა, შრომანი მომატყუებელ არიან გვრგვნთა. მეცა ვიტყუ, ვითარმედ: „მრავალთა ჰირთა მიერ გვქმს შესულად სასუფეველსა ცათა-
 .A V სა“¹. არამედ მათ ჰირთა ნეტარებაჲ იგი/სასუფეველისა ცათაჲაჲ მიე-
 #C V ლის, ხოლო შრომათა მათ ცოდვისათა სიმწ/არე იგი და სიბოროტჷ ჯოჯონე-
 თისაჲ შეუთქს. რამეთუ უკუეთუ კეთილად გამოიძიო და გულისქემა-ჰყო, სა-
 1B V ქმენიცა იგი ეშმაკისანი მოქმედთა მათ ურჩულოებისათა/არა უშრომელად
 ექმნებიან. რამეთუ რომელნი ოფლნი არიან სიწმიდისანი? ხოლო მსიძაჲი მარ-
 10 რადის შეოფლებუბი არნ, რაჲამს-იგი განპლევენ მას გულისთქემაჲ. რაჲომ
 დააკლოს ესარეთ ჯორცთა მარსვამანს, ვითარ-იგი განზრწნის ბოროტი იგი და
 შეგინებული ბილწებან? დღაცათუ ღამენი უძილად განვლნიან, რომელნი-იგი
 ილოციდიან მღვაჲრებით, არამედ ფრად უბოროტესად განავლებენ, რომელ-
 15 ნი-იგი იღუძებდიან ბოროტთა შინა. რამეთუ შიში იგი გამოცხადებისაჲ და კუა-
 ლად გულისთქემისა მის მიმართი სიბოროტიჷ ყოველსაჲე განაუენებასა შორს
 ჰყოფენ მისგან.

უკუეთუ კულა შენ ველტოდი იწროებასა მას ცხობებად მიმყვანებელისა გზისასა და ვრცელსა მას ცოდვისასა სდევდე, მეშინის, ნუუკუე აღსასრულად-
 მდე ფართობი იგი ჰვლო და შემსგავსებული გზისა შენისაჲ ჰპოო სადგურიცა
 20 ბოროტი.

ანუ ძნელ არს-ა დამარხვაჲ საუნჯისაჲ მის? არამედ იღუძებდი, ძმაო, და
 სცევიდი მას. გქონან შეწმენი, უკუეთუ გნებაჲს: ლოცვაჲ ღამით მცველი, მარ-
 ხვაჲ თანაშემწჷს, ფსალმუნებაჲ ნუგეშინისმცემელი — ესენი მიიხუენ შენ თანა,
 59 ესენი ჯუმილიდენ შენ თანა/საცაჲსა მას ზედა/პატროსნათსა. მითხარ-ღა,
 422 თუ რაჲ არს უმჯობეს? რაჲთა მდიდარ ვიყენეთ და მერმე ვზრუნვიდეთ სიმ-
 დიდრისა მის დამარხვად. ანუ თუ ყოლადჲე არარაჲ გუაქუნდეს, რაჲთამცა
 191 დავცევით? /რამეთუ შიშითა გამოჯუებისათა არავინ იელტის კეთილთაგან,
 თუ არა, არარამცა კაცობრივთაგანი წარემართა, უკუეთუ ყოველსა ზედა საქ-
 30 მესა არა განმარჯუებასა ვიგონებდით. რამეთუ იპოების მუშაკობასა თანა უნა-
 ყოფობებაჲ, ვაჰრობასა თანა დანთქმაჲ, ჰორწინებათა თანა სიქურთვე. არამედ
 ჩუენ ვიწყებთ ქმნად საქმეთა სასობებითა უმჯობესისაჲთა, ხოლო სასობებისა
 მის აღარულებასა შეგვედრებთ განმგებელსა მას ჩუენსა უფალსა. ხოლო შენ
 სიტყუთ პატივ-სცემ სიწმიდესა და საქმით ბოროტთა მათ შინა იქცევი. იხილე,
 ნუუკუე შე-ოღესმც-ინანჲე ბოროტნი ეგე განზრახვანი, რაჲანს-იგი სარჯებელი
 35 სინანულისაჲ არღარა იყოს.

გეშინოდენ იგავისა ქალწულთაჲსა², რამეთუ მათ ზეთი ჰურკელთა

¹ ქმნილ BC. უშრომელად C. ² შურომანი C. ³ ცათაჲსა B. შურომათა C. სიმწა-
 რბ C. სიბოროტ B. ⁴ შეუდგს BC. ულისხმა-ჰყენს C. ⁵ მათ —C. უმჯობესისათა C.
 უშრომელად C. ⁶ იქმნებიან B. ⁷ ოფლ B. ⁸ განზრწნის BC. ⁹ და ღალატუ B.
¹⁰ ილოციდიან BC. ¹¹ მიმართ BC. სიბოროტე B. ¹² ცხოვრებად C. ¹³ სდევს C. ¹⁴ ჰპო-
 ევ C. ¹⁵ თანაშემწე B. ¹⁶ ჯუმილიდელ B. ¹⁷ უმჯობეს არს C. რაჲთარაჲ A. მერმე C.
¹⁸ განქუნდეს B. ¹⁹ ვიგონებდეთ C. იპოების C. ²⁰ ვაჰრობათა BC. ²¹ ქმნად—C. ²² შეავად-
 რებთ C. ²³ -სცემ C. იხილ C.

1* საქმე 14,22. 2* მათე 25,1.

მათა არა აქუნდა და რაჟამს-იგი უკმა შესლვა სიძისა თანა, მაშინლა გულისკმა-ყვეს ნაკლულევანება იგი მათი. ამისთვისა სამართლად სახელს-ლდა / B v მათ ცოფად სიტყუამან, რამეთუ ეპი იგი ზეთისა კმარებისაა წარკაღდეს მიმოსლვასა შინა და ძიებასა ზეთისასა და ვერ გულისკმა-ყვეს, ვითარ-იგი დამ- 5 თეს / ვარეგან და გამოაქუნეს თავნი მათნი ბრწყინვალეებისა მისგან სასძლომასა C v მის.

ამისთვის იხილე, ნუუკუე შენცა წლითი-წლად და დლითი-დღედ და ეამითი-ეამად აღროებდე და არა მიიღებდე ზეთსა, საზრდელსა მას ნათლისასა, და ესრეთ შთაჰვარდე დღესა, რომელსა არა მოელოდი. რაჟამს-იგი მოგაკლდენ შენ 10 მიზეზნი ცხორებისანი და იყოს ყოვლით კერძოვე იწროებამ და ქირი მოუთმენელი, რომელსა არა / აქუნდეს ნუგეშინისკევა, რაჟამს-იგი განგვირონ A v მკურნალთა და განგვირონ თუსთა შენთა, რაჟამს-იგი შეპყრობილ იყო სენითა მით მძიმითა და სასიკუდინოთა, რაჟამს სიმკურავალე მძაფრი შესწუვიდეს შინაგანსა შენსა და სულთ-თქუნე სიღრმითა გულისა შენისათა, ხოლო ნუ- 15 გეშინისმცემელი არა ჰპოო და სიტუა შენ სიტყუა რამე წურილი და უნდლო და არავინ იყოს, რომელმანმცა ისმინა, არამედ ყოველივე, რომელსაცა იტყოდი, წარეგნად შერაცხილ იყოს, ვინ მოგკეს მაშინ ნათლისობამ? ვინ მოგაკენოს დამძიმებულსა მას ვნებითა / მით სენისათა? თვისნი შეურვე- B 60 ბულ იყენიან და მწუხარე შენისა სიკუდილისათვის და უღებ ჰყოფდიან მოტყენებასა. რომელი ვარეგან ვნებისა მის იყენიან, მათ არაარა აქუნ საურავი შენთვის. მეგობარსა უმძიმნ მოკსენებამ, ვითარცა შემამოფოთებელი, ნუუკუე 20 ნკურნალიცა გაცთუნენ და შენ სასობებსა არა წარიყუეთი ბუნებით ცხო- C 423 რებრსმოყუარეობისათვის. ღამე არნ მაშინ და ოკრებამ შემწეთავან: ანუ ნათლისმცემელი არა არნ, ანუ სიკუდილი მოწვენულ არნ, წარმყენებელი იგი 25 გასწრაფობდიან. ვინ იყოს მაშინ მკსნელ შენდა? — ღმერთი, რომელი-იგი მარადის შენ მიერ შეურაცხ იყო-ა? ანუ იტყუ, თუ მაშინ ისმინოს-ა? არამედ იხილე, თუ აწ შენ ვითარ იმენ მისსა. ანუ ეამი დროებისა მოგკეს-ა? რამეთუ რომელი-ევე მოგკა, კეთილად იკმარე-ა შენ?

8. „ნუშე ვინ გაცთუნებს ამოათა სიტყუთა“¹. რამეთუ „მოიწიოს შენ 30 ზედა მეყსა შინა წარწყმედად“² და დაქცევა მსგავსად ნიავეარისა მოკდეს: მოვიდეს ანგე/ლოზი მკმუნვარე, რომელი-იგი წარიყენებდეს იძულებით და A 192 ზიღვიდეს სულსა შენსა, შეკრულსა ცოდვათა მიერ, / რომელი-იგი ზედაამ- B v ზედა მოიქცეოდის სოფლისა ამის მომართ და გოდებდეს თვნიერ ცრემლთა- 35 სსა, რაჟამს-იგი ორღანოდ გოდებისა დაკშულ იყოს.

9. რამზომ აბრლო მაშინ თავსა შენსა, რამზომ სულთ-ითქუნე უსარ- 40 გებლად და ინანდე ბოროტთა მათ განზრახვათა შენთა, რაჟამს იხილო სინათლმ მართალთა ბრწყინვალესა მას განყოფილებასა. შინა ნიჭათსა და მკმუნვარება ცოდვილთა ბნელსა მას შინა ღრმას!

¹ გულისხმა. C. ² გულისხმა. C. ³ ბრწყინვალეებისა მბრწყინვალეებისა მის C. ⁴ იხილ C. ⁵ აღროებდეს C. ⁶ შეკარდეს C. მოელოდი C. ⁷ კქუნდეს B. ⁸ კქუნდის C. ⁹ სიმკურავალე C. მძაფრი B. ¹⁰ ათქუნ C. სიღრმითან BC. გულისა (αἴς καρδίας) სულსა BC. შენისათა BC. ¹¹ ჰპოო C. წული C. ¹² მწუხარე C. ¹³ ცხოვრებისმოყუარეობისათვის B. ¹⁴ ღამე {B. ¹⁵ ანუ—A. ¹⁶ განსწრაფობდე B. ¹⁷ ასწრაფობდიან C. ¹⁸ ღმერთი C. ¹⁹ შეურაცხ იყო C. იტყუ B. ²⁰ ისმინოს C. ²¹ მოგკეს B. ²² იკმარე AB, იკმარას C. ²³ გაცთუნებს B | + შენ C. ²⁴ მეყსა B. ²⁵ მკმუნვარე B. ²⁶ მკმუნვარე C. ²⁷ მოიქცეოდის C. ²⁸ მ+თუ C. -ითქუნ C. ²⁹ სინათლე B. ³⁰ ბრწყინვალესა მას განყოფილებასა მბრწყინვალესა BC. ³¹ მკმუნვარება B. ³² შინა—C.

მ, ვითართა სიტყუათა იტყოდი მაშინ საღმობითა გულისა შენისადა?
 'C v „ვამე, ვითარ არა განვა/ვდე ჩემგან მძიმე ესე ტურთი ცოდვათა, ვინაით-
 გან ესრეთ აღვილ იყო განგდება მისი, არამედ უღებებვისათს ჩემისა ტურთი
 ესე მრავალთა ამთ ბოროტთაი თავსა ზედა ჩემსა დავიკრიბე? ვამე, ვითარ
 არა განვიბანენ შეგიგნებულეზანი ესე ჩემნი, არამედ ესრეთ შებღალული ვარ
 ცოდვითა? აწმცა ვიყავ ანგელოზთა თანა, აწმცა კეთილთა მათ შინა ზეცისა-
 თა ვიშუებდი. მ ბოროტნი იგი განზრახვანი! წარჩავლისა მი.თუს გე.ომ.ა
 ცოდვათაისა უუღდავად ვიგუემები, გულისთქუმათათს კორცთაისა ცეცხლსა
 მივეცემი. სამართალ არს /საშველი ღმრთისა: მიწოდდეს მე ცხობებისა მი-
 ბართ და მე არა ვერჩიდი, მასწავლიდეს და არა ვისმენდი, მეტყოდეს მე უპკო-
 ბესსა, ხოლო მე ვეცინოდე“.

ამთ ესეთართა სიტყუათა იტყოდი და სტიროდი და იგლოვდე თავსა
 შენსა, უტყუთუ წარხვედ უწინარეს ნათლისებისა და არარაი გერგოს.

A v /კაცო, ანუ გეპენისაგან გეშინოდენ, ანუ სასუფეველისა მიმართ სურ-
 ვიელ და მოსწრაფე იყავ. ნუ შეურაცხ-ჰყოფ წოდებაა მას, რომლითა იწოდე.
 ნუ იტყუ, თუ: „ჩმნილმცა ვარ ამის და ამის რომლისამე მიზეზისათს“. არცა
 ერთი მიზეზი არს ჰეშმარიტ ჩმნისა მიმართ. მე მიკვრს და ვცრემლოი, რაემს

C 424 მოვიგონო, ვითარმედ საქმეთა სირცხულისათა პატი/ვ-ესემ უფროსს დიდისა
 მის დიდებისა ღმრთისა და გულისთქუმისათს შეგიგნებულისა ვერ განეშო-
 რებთი ცოდვისაგან და ამისთვის კეთილთა მთვან სასუფეველისათა გეგანაჰუებ
 თავსა შეხსა, რაათა არა იხილნე კეთილნი იერუსალემისა მის ზეცათაისანი,
 სადა-იგი არიან ანგელოზთა ბეერეულნი, პირმშოთა კრებულნი, მოციქულთა

B v საყდარნი, წინამწარმეტყუელთა საყოფელნი, სამკვდრებელნი მამათ/მთა-
 ვართანი, გერგუნნი მოწამეთანი, განსაუფენებელნი მართალთანი. მათ თანა
 გსუროდენ შერაცხვად თავისა შენისა, რაემს განიბანო და განსწმდე ნიქითა
 მით ქრისტესითა, რომლისა არს დიდებამ და სიმტკიცე თანა მამით და სულით
 წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

B 413 XIV. თაჰუშული მისივე წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილიისი
 C 219 r სარწმუნოებისათვის წმიდისა სამებისს

1. მარადის კსენებამ ღმრთისაი კეთილ არს და განუძღომელ სულისა მის
 ღმრთისმოყუარისა, ხოლო სიტყუთ გამოცხადებამ საქმეთა ღმრთისათა კადნი-
 ერება არს. რამეთუ გონებამ უზომომთა ნაყლუღევანებითა გამოეკუების
 გულისკმისყოფისაგან ჰეშმარიტებისა საქმეთა ნისთაისა და კუალად სიტყუამ

PG, 31. გვ. 464—472

2 მძიმე C. 4 მთ BC. დავიკრიბე C. 5 ესე—C. შებღალულ C. 6 მთ—BC. 9 მიწოდეს B.
 10 და 2¹მე C. 11 ვეცინოდი BC. 12 ეგლოვდე B, იგლოვდე C. 13 წარხვედ C. 14 გეჰმნისა-
 გან C. შეიმიწე A. 15 მოსწრაფე C. იწოდე C. 16 რომლისა B. 17 ჰეშმარიტი C. ვცრემლო
 ომ B, ვცრემლოვი C. 18 -ესემ C. 19 შევიგნებულისა C (C-ში „ულ“ ამ სიტყუაში შეშღვავა ჩა-
 შატებული). 20 ზეცათაისა A. 21 მამადმთავარი B. 22 განსწმდე C. 23 რლ-ისა C. სიმტკიცე C.
 24 ან ABC. 25 მისივე—C. წმიდისა+და ნეტარისა C. ჩუენი B|+ და ანა C. ბასილიისისა-
 ლი კესარია-კაბადუკელ მთავარეპისკოპოსისა C. 30 მისქრ C. 31 კადნიერება C. რამეთუ|
 და C. 32 გულისხმისყოფისაგან C.

ვერ შემძლებელ არს გამოცხადებად, რამ-იგი გონებასა მოსრულ იყოს, ყოველივე.

აწ უკუეთუ გონება ჩუენი ესრეთ უზომოდ მიუწთომელ არს / სიმაღლე- A 193
სა მას საქმეთასა, ხოლო სიტყუაჲ უდარეს არს თუთ ჩუენი/სავე გონებისაჲ, C v
5 ვითარ არა ჳერ-არს ღუმლი? ნუჟუჟე უნდოებისა მისგან სიტყუათამასა დამ-
დაბლდეს საკურველებჲ იგი ღმრთისმეტყუეულებისაჲ?

რამეთუ სურვილი დიდებისა ღმრთისაჲ ყოველთა სიტყუერთა თანა ბუ-
ნებით დათესულ არს, ხოლო ღირსად მისთვის თქუემისაგან ყოველნივე სწორე-
ბით ნა-ლულევან არიან. არამედ სურვილითა მით ღმრთისმსახურებისაჲთა*
10 ერთი-ერთსა უმეტეს არს, გინა უდარეს. ხოლო არაჲინ არს ესრეთ აღზუავე-
ბულ და შეცთომილ გონებთა, რათამცა ჳგონებდა, თუ მიწვეულ არს თავსა
მას ბრებისასა, არამედ რაჲზომცა წარემართებოდის გულისკმისყოფისა
მიმართ, ესეზომად სცნობს უძლურებასა თუსსა.

ესრეთ იყო აბრაჲამ, ესრეთ იყო მოსე, რაჲამს-იგი შეუძლეს ხილვად
15 ღმრთისა (ვითარ-იგი შესაძლებელ არს კაცისა მიერ, ხილვად მისი), მაშინ უმე-
ტესად შეურაცხ-ყენეს ორთავე თავნი მათნი, რამეთუ აბრაჲამ მიწად და ნა-
რად უწოდა თავსა თუსსა¹, ხოლო მოსე — კმაწულილად და ენაბრკულდ², რა-
მეთუ ხედიდა უძლურებასა მას ენისა/თუსისასა, რომელ ვერ შემძლებელ C 22a
იყო სიმადლესა მას ხილულთასა თქუემად. გარსა ვინათგან ყოველივე სასმე-
20 ნელი განდებულ არს ღმრთისმეტყუეულებისა სმენად და განძლოჲაჲ არა არს
ეკლესიისაჲ ამათ სიტყუათაგან და დაამტკიცებს სიტყუასა მას სოლომონისსა,
ვითარმედ: „არა აღივსოს სასმენელი სმენითა“³, ამისთვის კეთილ არს თქუ-
მაჲ ძალისაებრ ჩუენისა.

ხოლო ვთქუათ არა თუ ესეზომი, რაჲზომ არს ღმერთი, არაჲედ რაჲ-
25 ზომ/-იგი ჩუენ მივსწუთებთ. რამეთუ არცა თუ ვინაჲთგან ადგილისა მისი, A v
რომელ არს შორის ცისა და ქუეყანისა, თუალითა ჩუენითა ყოველსავე ვერ
შემძლებელ ვართ ხილვად, ამისთვისმცა, რომელი ძალ-გვც ხილვად, იგცამცა-
ულმე ვყავთ-ა?

ეგრეთვე აწ მცირეთა ამათ სიტყუათა მიერ კეთილადმორწმუნეობაჲ ჩუე-
30 ნი გამოვანიწოთ, ხოლო დიდებულებასა მას ბუნებისასა მივსცეთ ძლევაჲ
ყოვლისა სიტყუასაჲ. რამეთუ არცა თუ ანგელოზთა ენანი, რანიცა-იგი სადმე
არიან, არცა მთავარანგელოზთანი, თუმცა შემოკრბეს ყოვლისავე სიტყუერო-
სა ბუნებისა თანა ერთად და იტყოდეს, / შე-მცა-უძლეს მცირესაჲცა რაჲმე C v
ნაწილსა მისისა ბუნებისასა მიწათმად, არა თუმცა ცნეს იგი სრულიად.

35 ხოლო შენ. უკუეთუ გნებავს ღმრთისათვის თქუემად ანუ სმენად, დაუტე-
ვენ ჳორცნი შენნი, დაუტევენ ჳორციელნი იგი სასცნობლნი, დაუტევენ ქუე-
ყანაჲ, დაუტევენ ზღუაჲ⁴, ქუეშე შენსა მოაქციენ ჳაერნი, თანა-წარჳკედლ ქამათ,

¹ გამოცხადებაჲ B. ² უკუეთუ უკუეთუ A. უზომოდ—C. მიუწდომელ C. ³ სიტყუათასა B.
⁴ ძიებისასა ქდღერებისა C. ეკლესიისა—C. 14 მოსე C. 15 და მაშინ C. 16 ქყენეს C. 17 უწო-
და C. მოსე C. 18 ქხედვად C. თუსისა C. 19 ყოველი C. სასმენლოქსმენელი C. 20 და—C.
²¹ აღივსოს C. ²² რაჲზომი C. ²³ მივსწუთებთ C. ²⁴ ხილვად—A. ამისთვის C. იგცა C.
²⁵ ვყავთ C. ²⁶ მცირედთა C. ²⁷ სიტყუასა C. რანიცა-იგი სრულნიცა იგი C. ²⁸ ბუნებასა C.
რასმე C. ²⁹ მიწათმად C. ³⁰ ქუეშე C.

¹ დაბად. 18.27. ² * გამოსლ. 4,10. ³ * ეკლეს. 1,8.

* B ხელნაწერს ამ ადგილას აქლით ფურცლები. ** საშვი ხელნაწერში გამორჩენილია სიტყუა „ზღუაჲ“, შდრ. ბერძნ. $\chi\alpha\tau\alpha\lambda\epsilon\iota\tau\epsilon\ \tau\acute{\eta}\varsigma\ \psi\acute{\iota}\zeta\alpha\tau\alpha\upsilon\varsigma$ (დაუტევე ზღუაჲ).

- წელწადთა წესიერებასა, ქუეყანისა ამის საპყალთა, უზუნთაჲს ათერისა იქმენ.)
 თანა-წარკვედ ვარსკულათა და საყვრელებათა მათთა, შეუენიერებასა მათსა
 და სიდიდესა და საქმეთა მათთა და საკმართა, რომელნი მოანიჭებენ სოფელ-
 სა ბრწყინვალეებასა მათსა, განწესებულებასა, სლვასა — თუ ვითარ შეერთე-
 ზულ და განყოფილ არიან ურთიერთას. ყოველსავე წარკვედ, უზუნთაჲს ცისა 5
 ამდლდი და უმაღლეს მისა იქმენ. გონებითა ოდენ მიმოიხილუ მუნ მყოფთა
 მათ შეუენიერებათა ზედა: მკედრობათა ცისათა, დასებასა ანგელოზთასა, ერი-
 .A 194 სოვობასა მას მოავარანგელოზთასა, / დიდებუ/ლებასა უფლებათასა, პატიოსნე-
 C 221 ბასა მას საყდართასა, ძალთა მათ და მთავრობათა და ქელმწიფებთა. და ამათ
 ყოველთა თანა-წარკვედ და უმაღლეს ყოვლისა დაბადებულისა ყავ გონებამ 10
 შენი და გულისკმა-ყავ ბუნებამ იგი ყოვლად წმიდა: მღვდმარე, მიუღრეკე-
 ლი, უცვალებელი, უვნებელი, მარტივი, შეურევნელი, განუყოფელი; ნათელი
 თუალთშეუდგამი*, ძლიერებამ გამოუთქუმელი, სიდიდე გარეშემოუწერელი,
 დიდებამ ბრწყინვალს, სახიერებამ და სიღმეს სწაფელი, შეუენიერებამ მოუ-
 გონებელი, რომელი-იგი ძლიერად შეეხების სიყუარულთა მისითა განგურე-
 მულსა მას სულსა, ხოლო სიტყუთა გამოცხადებად შეუძლებელი.
2. მუნ მამამ და ძმ და სული წმიდაჲ, დაუბადებელი იგი ბუნებამ, სა-
 მეუფომ პატივი, ბუნებითი სახიერებამ. მამამ — დასაბამი ყოველთა, მიზნი
 იგი არსებისა არსთაჲ, ძირი იგი ცხოვლთაჲ. რომლისაგან გამოვიდა წყარომ
 იგი ცხოვრებისაჲ, სიბრძნე და ძალი, ხატი იგი შეუცვალებელი უხილავისა 20
 ღმრთისაჲ*, / მამისაგან წობილი ძმ. ცხოვლი იგი სიტყუთა, რომელი-იგი ღმრ-
 თი არს და ღმრთისა თანა არს**, არს და იყო. არა თუ უკუანას შემოვდა.
 B 414 რომელი იყო წინა საუკუნეთა, არა თუ უკუანას იქმნა, ძე* არა დაბადე-
 ბული, შემოქმედი, არა შექმნილი, აღმაშენებელი, არა აღშენებული. ყოველი-
 ვე არს, რამ-იგი არს მამამ. ძმ ვთქუ და მამამ. დამიმარხნ მე: ესე თუთუბანი 25
 ჰგოეს უკუე ძეობასა შინა და ყოველივე არს, რამ-იგი არს მამამ, ვითარცა
 .A v თქუთა თავადმან უფალმან: „ყოველივე. / რომელი აქუს მამასა, ჩემი არს!“*. რა-
 მეთუ ჰეშმარიტად ხატისაჲ არს ყოველი, რომელიცა-იგი არს პირშემოსა მის-
 ვე მისაჲ, ვითარცა იტყუს მახარებელი, ვითარმედ: „ვიხილუნ დიდებამ მისი,
 დიდებამ, ვითარცა მხოლოდშობილისაჲ მამისა მიერ“*, ესე იგი 30
 არს, ვითარმედ არა ნიჭითა და მადლითა მიეცნეს მას სასწაულნი,
 არამედ ზიარებთა მით ბუნებითითა აქუს ძესა მამულისა მისი
 ღმრთებებისა პატივი. რამეთუ მოღებამ ზიარი არს დაბადებულთა თანა. ხოლო
 ბუნებით ქონებამ თვის არს შობილისაჲ მისი. რამეთუ ვითარცა ძესა ბუნებით
 აქუს მამისაჲ იგი, ხოლო ვითარცა მხოლოდშობილსა ყოველივე აქუს შემო- 35
 C 222 კრებუ/ლად თავსა შორის თუქსა და არცა ერთი რამ განიყოფვის სხვსა ვისმე
 მიმართ. თუთ სახელისა მისგან ძეობისა ვისწაველით, ვითარმედ ზიარი არს

* და 2°—C. რომელნი/რლთა A. * აღმდლდი C. მისსა C. მიმოიხილენ C. 7 ანგელოზ-
 თასა C. ერისთავობასა C. 8 მოავარანგელოზთასა C. 11 გულისხმ- C. მღვდმარს C. 12 სიღილ C.
 გარეშეუწერელი A, ვარსშემოწერელი C. 14 მბრწყინვალს C. 15 რომელი C. 16 სიტყუთა C.
 17 და 1°—C. 18 მამა/მამარის C. 19 არსთაჲსა C. ცხოველთა C. 20 ცხრ/ბისა C. სიბრძნეს C.
 21 ცხოველი C. 22 იყო+წინა საუკუნეთა C. 23 არა თუ უკუანას იქმნა—C. ძმ C.
 24 შექმნული C. 25 ძე B. 26 ყოველი C. 30 დიდებამ + დადებამ B. მხოლოდშობილისა BC.
 32 ბუნებისაჲთა C. 36 და/რამეთუ C.

1° I ტომ. 6,16. 2° კოლას. 1,15. 3° იოანე 1,2. 4° იოანე 16,15. 5° იოანე 1,14.

* აქ გრძელდება ტექსტი B ხელნაწერში.

- ბუნებისადა არა ბრძანებით დაბადებული, არამედ არსებისაგან მისისა /გამო- B v
სრული. განუშორებელად უყვამოდ მამისა თანა მყოფ არს, სწორი სახიერებე-
თა; სწორი ძალითა; ზიარი დიდებისა. და რამცა იყო სხუაჲ, გარნა ბექედი
და ხატი, რომელი ყოვლითურთ მამასა თავსა შორის თუსსა გამოაჩინებს?
- 5 ხოლო რავდენნიცა სიტყუანი გესმნენ ბუნებისა მისგან კაცობრივისა მისისა
თქუმული, გულისკმა-ყავ, ვითარმედ ცხორებასა კაცთასა განაგებს, რომელი
გამოგვჩნდა ჩუენ კორცითა, რაჟამს-იგი იტყოდის თავსა თუსსა მოვლინებუ-
ლად და ვერაზაასა შემძლებელად თავით თუპით ყოფად და მომღებელად
მცნებისა და ვითარმედ: ღმერთი ჩემი და ღმერთი თქუენი და მამაჲ უზეშთას
10 არს ჩემსა. და დაბადებაჲ და ქმნაჲ და წმიდაყოფაჲ და მონებაჲ და მორჩი-
ლებაჲ და მიცემაჲ და სწავლაჲ და /მცნებისა მოღებაჲ და უმეტრებაჲ და A 195
ლოცვაჲ და კითხვაჲ და სრულყოფაჲ და ამათსა უმდაბლსნიცა იგი საქმენი: C v
დაძინებაჲ, შამშილი, დაშრობაჲ, ცრემლობაჲ, შეურეგებაჲ, დამალვაჲ, გინა
თუ ჭურკუმაჲ და სიკუდილი—/რამეთუ ამის ყოვლისაჲ უკუეთუ გენებოს, B 415
- 15 არა ძნელ არს თითოეულისა კეთილად თარგმანებაჲ. რაათა არა სცთებოდი,
არამედ გეტყუ მოკლედ, რაათა მალალთა მათ საქმეთა გულისკმა-პყოფდე
ღმრთეებისათს და უენებელისა მის და უქორცოასა ბუნებისა, ხოლო მდა-
ბალთა მათ—კაცებისათს, რომელი-იგი ჩუენთს განკაცნა და ჯორციელ იქმნა,
და ამაღლდა, რაათა ჩუენცა აღგუამაღლნეს და გუასწავოს გულისკმისყოფაჲ,
20 რაათა უწყოდით, თუ რანი არიან სიტყუანი იგი, ბუნებისათს მისისა თქუ-
მულნი, და რანი არიან განგებულებისათს. რამეთუ რომელი-იგი კაც იქმნა,
უნიგთო იყო და უქორცო, და რაჲ-იგი იყო, ეგრეთვე ეგო და რომელი-იგი
არა იყო, მიიღო. პირველთგან იყო უმიზეზოდ, რამეთუ რამცა იყო მიზეზი
ღმრთეებისაჲ? არამედ უკუანამსკენლ იქმნა მიზეზისათს, ხოლო მიზეზი იგი
25 იყო ცხორებაჲ ჩუენი. /რომელმან მიიღო სიბრქმ ესე კორცთაჲ ამათ, შუამ- C 223
ღგომელობითა გონებისაათა შეერთო ჯორცთა და იქმნა კაც და მდაბალი იგი
ანამალა და იქმნა ორივე ერთ, რამეთუ უარესიქმნა მან სძლია, /რაათა მე B v
ესეზომ ღმერთი ვიქმნა, რაჲზომ იგი კაც იქმნა. და იშუა, არათმედ შობილცა იყო,
დედაკაცისაგან გამოჩნდა, არამედ ქალწულისა. ესე კაცობრივ არს და იგი ღმრ-
30 თებერ. აქა უმამო იქმნა და მუნ უღედო იყო. ესე ყოველი ღმრთეებრი არს.
მუცლადღებულ იქმნა, /არამედ იცნა იგი წინამსწარმეტყუელმან მუცლად- A v
ღებულმან, რომელი ჰკრთებოდა წინაშე სიტყუაჲ მის, რომლისათს იქმნა;
შეიბუა, არამედ სახუეველნი იგი საფლავისანი დაუტევენა და აღდგა; ბაგასა
მიიწვინა, არამედ ანგელოზთა მიერ იდიდა; და ვარსკულავისა მიერ ეუწყა
35 და მოგუთა მიერ თაყუანის-იცა; ივლტოდა ეგვბტედ, არამედ შემუხსრნა ეგ-
უპტისა იგი კერპნი; არა აქუნდა სახმ, არცა ფერი ჰურიათა მიერ, არამედ და-
ვით იტყუს შეუენიერად სიკეთითა უფროას ძეთა კაცთასა; და მათსა ზედა გა-
მობრწყინდა უბრწყინვალეს მზი/სა მოსწავებად მერმისა მის; ნათელ-ლო თვი- C v

¹ ბუნებისა B. დაბადებულია ბუნებით C. ² რაოდენიცა C. ³ თქუმული C. გულისხმა- C. ცხოვრებასა C. ⁴ მოცემა B. ⁵ უდაბლსნიცა B. ⁶ დაშრობაჲ C. ცრემლობაჲ B. ცრემლობაჲ C. გინა თუქმენის C. ⁷ თითოეულისა C. ⁸ გულისხმა-პყოფდე C. ⁹ და 2°—C. ¹⁰ აღგუამაღლოს B. გუასწავოს C. გულისხმისყოფაჲ C. ¹¹ რაჲ AB. ბონების მისისათს C. ¹² უქორცო C. ეგრეთვე—C. ¹³ რამეთუ—C. ¹⁴ სიბრქე B. შეუამღგომლობითა C. ¹⁵ უარესისაქუმობისანი B. სძლია BC. ¹⁶ ანგელოსთა C. ¹⁷ სახე B. ¹⁸ კაცთასა C. ¹⁹ უბრწყინ- ვალეს BC.

- თარცა კაცმან, არამედ ცოდვანი დაჰქსნნა ვითარცა ღმერთმან და განწმიდნა წყალნი; გამოიცადა ვითარცა კაცი, არამედ სძლო ვითარცა ღმერთმან და ბრძანებს არა შიშსა, რამეთუ უძღვრევის სოფლისადა; მოემშობა, არამედ გამოზარდნა ათასეულნი. და პური არს ცხოვრებისა და ზეცისა; მოეწყურა, არამედ ლაღატ-ყო: რომელსა სწყურის, მოვედინ ჩემდა; და აღუთქვა მორწმუნეთა მიცემად წყაროხსა; დაშურა, არამედ მამურალთა და ტურთმძიმეთა განმსუენებელი არს; დამძიმდა ძილითა, არამედ ზღუასა ზედა სუბუქად ვიდოდა და შეჰრისხნა ქართა და პეტრე დანთქმადი აღასუბუქა; მისცა ხარკი, არამედ თევზისაგან; და მეუფემ არს მეუფეთაჲ, სამარტელად და ეშმაკეულად ეტყოდეს, არამედ იქსნა იერუსალიმით გარდამოშავალი იგი და ავაზაკთადა მიცემული; და ეშმაკთა იცნეს იგი და ლეგეონი სულთა ბოროტთაჲ დაანთქა (და ეშმაკთათაგარი იხილა, ვითარცა ელვად გარდამოვრდომილი; / იქოლვებოდა, არამედ არა შეიხებოდა; ილოცვიდა, არამედ ისმენს ლოცვას; ცრემლოდა, არამედ დააყბრენა ცრე/მლნი ყოველთაგან; ჰკითხა, ვითარმედ: „სადა არს ლაზარე?“ რამეთუ კაცი იყო, არამედ აღადგინა ლაზარე, რამეთუ ღმერთი იყო; განიყიდა სუბუქისა ფასისა, რამეთუ ოცდაათ ვეცხლად, არამედ მოიყიდა სოფელი დილითა მით სასყიდლითა თვისი/სა სისხლისაჲთა; ვითარცა ცხოვარი კვვად მიიგუარა, არამედ ჰმწყსიდა ისრაელსა და აწ ყოველსა სოფელსა; ვითარცა ტარიგი უწვობელ იყო, არამედ სიტყუაჲ არს კმისა მის მიერ ღაღადებისა უღაბნოს ქადაგებელი; იგუემა და იწყა, არამედ ჰკურნებს ყოველსა სენსა და ყოველსა. ცისად-ცისად გუემულებასა; ძელსა შეემშუქულა, არამედ ძელად ცხოვრებისად მიგუაქცინა, არამედ აცხოვნა ავაზაკი, მის თანა ჟურცუმული და დააბნელა ყოველი სოფელი; ძმარი სუა, ნავლისა გემოჲ იხილა, ვინ? რომელმან-იგი წყალი ღწნოდ გარდაქცია, რომელი ბოროტისა მის გემოხსილვისა დამქსნელი არს, რომელი-იგი სიტკობება არს და ყოველითურთ საწადელ; მისცემს სულსა თვისა, არამედ ჰელმწიფებამა აქუს კულად მოღებად მისა; და კრეტსაბელი განიპო და კლდენი განსთქდეს და მკლდარი ილ/გეს. მოკულდა, არამედ ცხოველსყოფელ არს და დაჰქსნა სიკუდილი სიკუდილითა; დაეფლა, არამედ აღდგა; ჯოჯოხეთად შთავიდა, არამედ აღმოიყვანნა მუნ მყოფნი სულნი და ზეცად ამაღლდა, და მოვიდეს შჯად ცხოველთა და მკულდართა.
- ./ და ესრეთ, ესეითარნი ესე სიმდაბლისა სახენი სიტყუანი / ნუმცა მოკ. ცემენ მიზეზსა დამდაბლებად ღმრთებებასა მას მხოლოდშობილისასა. რამეთუ არა თუ დამდაბლებამა იგი მისი შენისა უძღვრებისა მომართ დაკლება არს პატრივისა მის ძლიერისაჲ მის, არამედ ბუნებასა მისსა გულისქვა-ჰყოფილი საღმრთოდ, ხლო დამდაბლთა მათ სიტყუათა შეიწყნარებისა კაცობისა მის მისისათვის, რომელთათვის, უკუეთუმცა ვინებეთ თთოეთებისა თარგმანებაჲ წურილწურილად, ფრიადი და უზომოდა სიმრავლემ სიტყუათაჲ შემოვილოთ თქუმულსა ამას ჩუენსა.

1 და—B. 2 სძლია B. 4 და 10¹ B. ცხოვრებისა C. 5 ღაღად-ყო C. სწყურის C. მოვედინ B. და—BC. 6 გამსუენებელი A, განმსუენებელ C. 8 პეტრემ C. 9 მეოფე B. სამარტელ BC. ეშმაკეულ C. იტყოდეს C. 10 გარდამოვარი B. ავაზაკთა C. 11 დანთქა B. და—C. 12 შეუბუბოდა BC. ცრემლოდა B, ცრემლოვოდა C. 14 ლაზარე C. 15 ლაზარე C. 17 თვისსა+მის C. 18 ტარიგი B. 21 შეემსუქულა B. 22 სუა C. 23 სიტკობებამა C. 28 მისსა C. 27 ასთქდეს A, განსქდეს B. 28 ცხოველსყოფელი C. და—A. 29 მუნ—B. 30 ამაღლდა C. განსქად B, განსქად C. 31 მოკუემენ C. 32 დაკლებამ C. 31 გულისხმა C. 36 ვინებე A. თთოეთებს B. 36 წულილწულილად C. 37 სიმრავლე B.

8. არამედ წინამდებარისა ამის მიმართ მოვიდეთ, ვითარამედ გონებამან უკუეთუ შეუძლოს ნივთიერთა მათ ენებათაგან განწმედა თავისა / თვისისა C 22⁵ და უხილავნიცა იგი დაბადებულნი ყოველნი დაუტევენეს და, ვითარცა თევზი უფსკრულთ, ზე აღვიდეს სიწმიდესა შინა, მუნ იხილოს სული წმიდაცა, სადა იგი არს მ¹ და სადა იგი არს მამა, რომელსა იგი აქუს მასცა ყოველივე შეერთებულ / ლად ბუნებით: სახიერება, სიწმედელმ, სიწმიდლმ, ცხობება, რამეთუ B v თქუძულ არს, ვითარმედ: „სული შენი სახიერი“¹ და კუალად: „სული წრფელი“² და კუალად: „სული წმიდა“³. და დიდი პავლე იტყუა, ვითარმედ: „რაზუნან სულისა მის ცხობებისამან“⁴.
10. ამათგანი არარაა არს მოგებული მის მიერ, არცა უკუანაბსკნელ შემოსრული, არამედ ვითარცა განუშორებელ არს ცეცხლისაგან სიტფოა და ნათლისაგან ნათობა, ეგრეთვე სულისა მისგან დიდებულისა — სიწმიდე და ცხოველსყოფელობა, სახიერება და სიწმედელმ.
15. არს უკუე სულიცა წმიდა, მდგომარე ნეტარსა მას ბუნებასა თანა. არა სიმრაველთა თანა შეირაცხვის, არამედ სამებასა თანა იხილები, თუთებით მხოლოდ აღიარების, არა ბანაეთა / თანა შეერთებულ არს, არამედ ორთა მათ A 197 თანა სამებასა აღასრულებს. რამეთუ ვითარცა მამა / ერთი არს და მ¹ ერთი, C v ეგრეთვე სული წმიდა ერთ არს. ხოლო სხუანი იგი სულნი, მსახურნი ღმრთიანი, თუთოელსა დასა შინა სიმრაველმ არს აღურაცხელი. ნუ ეძიებ უკუე
20. დაბადებულთა თანა უზეშთაესსა მას დაბა / დებულთასა, ნუ შთამოიყვანებ გან- B 418 მწმედელსა მას განწმედადთა თანა. ესე აღაესებს ანგელოზთა, აღაესებს მთავარანგელოზთა, წმიდა-ჰყოფს ძალთა, ცხოელს ჰყოფს ყოველთავე ცხოელთა. ესე ყოველთა ზედა დაბადებულთა განფენილ არს და სხუად და სხუად სახედ არს თუთოელისა თანა და არარაა მოაკლდების მას მიმდებელთა მათგან. ყოველთა თვისა მას მადლსა მისცემს და არა განილვის მათ ზედა, არამედ მიმდებელიცა იგი სავსე არიან მისგან და იგი არს მოუკლებელ. რამეთუ მ¹მ ბრწყინავს გუანთა ზედა და თითოსახედ მიიწევის თუთოელსა ზედა და არარაა მოაკლდების მას მიმდებელთა მათგან; ეგრეთვე სული წმიდა ყოველთა თვისა მადლსა მისცემს და იგი მოუკლებელ არს და განუყოფელ. ყოველთა განანათლებს / გულისკმისყოფად ღმრთისა, დაიმკედრებს წინააღწარმეტ- C 226 ყუელთა თანა, განაბრძნობს რჩულისმდებელთა, მდღელთა სრულ-ჰყოფს, / გა- B v ნაძლიერებს ნიფთა, დაამტკიცებს მართალთა. პატრი-სცემს ქალწულთა, აღასრულებს წაღრსა კურნებათასა, ცხოელს ჰყოფს მუდადრთა, განაწკნისა კრულთა, შვილ ღმრთის ჰყოფს უცხოკმენულთა მათ. ამას ყოველსა შობითა მით
35. ზეცისადა იქმს. უკუეთუ მიიღოს მეზუერე მორწმუნმ, მახარებელად გამოაჩინებს⁵; უკუეთუ მეთევზესა თანა დაიმკედროს, ღმრთისმეტყუელ ჰყოფს⁶; / უკუეთუ მდევარი პოოს მონანული, მოციქულად წარმართთა ჰყოფს მას, ქა- A v

¹ მივიდეთ C. ² ზმ C. ³ ძე B. ⁴ სიწმედელ B. სიწმიდე B. ⁵ სული 2°—C. ⁶ პავლე პეტრს C. ⁷ შუკლან C. ⁸ სიწმიდ C. ⁹ სიწმედელ BC. ¹⁰ მდგომარ C. ¹¹—¹⁷ არამედ ორთა მათ თანა სამებასა აღასრულებს (A. შივის ფრაზა შემდეგა ჩამატებული)—B. ძე B. ¹⁸ ერთი C. ¹⁹ სიმრაველ B. აურაცხელი C. ²⁰ მთავარანგელოზთა B. ²¹ ჰყოფ B. ცხოველ(s) BC. ცხოველთა BC. ²² ~ დაბადებულთა ზედა BC. ²³ თითოელსა BC. ²⁴ სავსე C. მოუკლებელი C. ²⁵ შვე B. თითოსანმ C. თითოელსა BC. ²⁶ გულისკმისყოფად C. ღმრთისაგან C. ²⁷ შუკლანმდებელთა C. ²⁸ ცხოველ C. ²⁹ ღმრთისა BC. ³⁰ ილი B. მეზუერემან C. მორწმუნე B. მორწმუნე C. ³¹ მეთევზეთა C. ³² პოოს C. მას—C.

¹ ფსალმ. 142, 10. ² ფსალმ. 50, 12. ³ ფსალმ. 50, 13. ⁴ რომ. 8, 2. ⁵ მათე 9, 9. ⁶ მათე 4, 19.

დავად სარწმუნოებისა, კურად რჩეულად!*. ამის სულია მიერ უძღურნი ძლიერ არიან; გლახაკნი განმდიდრდებიან და უმეცარნი სიტყვათა ბრძენთა უბრძნეს არიან.

პაველ უძღური იყო, არამედ ძალითა ამის სულისადათა ოფლი მისი კურნებასა მიანიჭებდა უძღურთა**.

პეტრესცა აქუნდა გუამი უძღურებისა, არამედ მადლითა მით სულისადათა, / რომელი მკვდრ იყო მის შორის, აჩრდილი გუამისა მისისა კურნებასა მიანიჭებდა უძღურთა***. / გლახაკ იყენეს პეტრე და იოვანე (რამეთუ არა აქუნდა ოქროთა, გინა ვეცხლი)†, არამედ მოპნაღლებდეს კურნებასა და სიმრთელესა, მრავალთა ოქროთა უპატიოსნისა. რამეთუ მრავალთაგან მიეღო მკვლობელსა მას ოქროთა და ჭერეთ მთხოველი იყო, ხოლო პეტრესგან რამ მიიღო მადლი, დასცხრა თხოიანაგან და ხლდებოდა, ვითარცა ირემი, და აღიღებდა ღმერთსა. არა იცოდა იოვანე სიბრძნე იგი სოფლისა, არამედ ძალითა მით სულისა წმიდისადათა თქუნა სიტყუანი ესეცითარნი, რომელთა ვერცა ერთი სიბრძნე კორციელი შემძლებელ არს მიხედვად.

ესე სული ცათა შინაცა არს და ქუეყანაჲ აღუესიეს და ყოველთაგან იზოების და არასადა შემოწერილ არს. ყოველივე არს თათოეულსა თანა და ყოველივე არს ღმრთისა თანა. არა მსახურებით აღასრულებს ნიჭთა, არამედ უფლებით განუყოფს მადლთა, რამეთუ „განუყოფს თათოეულსა ზედა, ვითარცა პნებაჲ“††. მოველინების განგებულებით და იქმს / თათოელებით. / ამისი დამკვრებაჲ სულთა შინა ჩუენთა ვილოცოთ და რაითა არცა ერთსა ემსა მოგუაკლდეს მადლითა უფლისა ჩუენისა / იესუ ქრისტესითა, რომლისაჲ არს დიუბებაჲ და სიმტკიცე აწ და მარადის და უქუნითი უქუნისამდე, ამენ.

XV. მისივე წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილინი თქუბულლი
დაწყებისათვის იოვანეს სახარებისა, ვითარებამდე: „პირველითგან იყო სიტყუამდე“**

1. ყოველივე იგი სიტყუანი ოთხთა მათ სახარებათანი უზეშთაეს არიან სხუათა მათ ყოველთა სწავლათა სულისათა, რამეთუ სხუათა მათ წიგნთა შინა მონათა მიერ წინანსწარმეტყუელთა გუეტყოდა ჩუენ, ხოლო სახარებასა შინა თავით თესით გუეზრახა ყოველთა მეუფემ. არამედ თვთ მასევე ქადაგებასა მსახრებელთსა უზეშთაესი ყოველთაჲ არს კამადალი და ყოველისა სასაშენელისა უზეშთაესად და ყოველისა გონებისა უმაღლესად მეტყუელი იოვანე, ძმ იგი

PG, 31. გვ. 472—482.

* და—BC. სიტყუთა C. † პაველ C. უძღურ BC. ამისმით B. სულისადათა (αὐτοῦ [Πνεύματος]) სულისა წმიდისადათა C. ‡ პეტრე C. § ოვანტ C. ¶ მოპნაღლებდეს C. †† მოლო B. მთხოველ C. ††† თხოინაგან C. †††† ოვანტ C. სიბრძნე B. ††††† სიბრძნე C. †††††† ელვან C. იპოების C. ††††††† თითოეულსა C. †††††††† რამეთუ განუყოფს—C. თითოეულსა C. ††††††††† მოველინების BC. თათოელებით თითოეულებით BC. †††††††††† ჩუენთა/თქუენთა C. ††††††††††† სიმტკიცე B] + თანა მამით და სულით წმიდითურთ C. და 2^ა—A. ან AB, ამინ. C. †††††††††††† თქუბული მისივე C. წმიდისა † და ნეტარისა C. თქუბული—C. †††††††††††††† ვითარებამდე პირველითგან იყო სიტყუამდე—C. ††††††††††††††† მეუფე B. მ^ეფ A. ††††††††††††††† ყოველთასა C. კამადალი † იგი BC. ††††††††††††††† ოვანტ C. ძე B.

1* საქმე 9,15. 2* საქმე 19,12. 3* საქმე 5,15. 4* საქმე 3,6. 5* I კორინ. 12,11. 6* ოანე 1,1.

ქუხილისაჲ, რომლისა მიერ დაწერილისა მის სახარებისა დასაბამი აწ აღმოვი-
კითხეთ და გუესმა: „პირველთაგან იყო სიტყუაჲ და სიტყუაჲ იგი იყო ღმრთი-
სა თანა და ღმერთი იყო სიტყუაჲ / იგი“¹. ესე სიტყუანი ვიხილენ მრავალნი
გარეგან სიტყუსა მის ქეშმარიტებისა მყოფთაგანნი, რომელნი სოფლისა ამის
5 ამაოასა სიბრძნესა* ზედა ზუაობენ, ვითარმედ დაუკვრდა ამათუს და თეს-
თა მათ თქუმულთა შინა იკადრეს დაწესებულად. რამეთუ მპარავი არს ეშმაკი და
ჩუენთა მათ მიიღებს თუსთა მათ მსახურთა მიმართ.

აწ უკუეთუ კორციელსა მას სიბრძნესა ესრეთ დაუკვრდა ძალი სიტყუა-
თაჲ ამათ, რაჲ-მე ვყოთ ჩუენ მოწაფეთა ამათ სულისათუს? გარეწრად ვისმი-
10 ნოთ-ა და მათ შინა მყოფი იგი ძალი მცირედ შევპრაცხოთ-ა? და ვინმეც იყო /
სიცოფითა შეპყრობილი, რომელსა ესეეთიარა შეუენიერებაჲ ღმრთისმეტყუე-
ლებისაჲ და სიღრმე გულისკმისყოფისაჲ ესრეთ მიუწოთმელი არამცა დაუ-
კვრდა და სუროდამცა მიწოთმად ქეშმარიტსა მას ძალსა მათსა?

არამედ არა ძნელ არს განკვრებაჲ ოდენ კეთილთა საქმეთათუს, არამედ
15 ძნელ ესე არს, რაჲთა კაცი ქეშმარიტითა მიწოთმითა მისწუთეს მათ, რომელ-
თათუს-იგი უკვრდეს. ესე არს ძნიად საოვენელ, რამეთუ მზესა ამასცა ხილულ-
სა არაინ / არს, რომელიმცა არა აქებდა სიდიდესა მას და სიკეთესა მისსა და
შარავანდელთა მისთა შეუენიერებასა და ნათელსა მას მისსა. არამედ უკუეთუ
ინებოზს უმეტესად-რე შემშუქულად მისდა თულთა თუსთა, არა თუ ოდენ ვერ
20 განიციდის კეთილად, არამედ ხილუადცა იგი, რომელი პირველ აქუნდა, იგიცა
დაუბნელდის. ესრეთ არს გონებაჲცა იგი, რომელი იბრძოდის პონად ქეშ-
მარიტსა გულსკმისყოფასა წინამდებარეთა ამათ სიტყუათასა: „პირველთ-
გან იყო სიტყუაჲ“.

ვინ-მე შეუძლოს ღირსებით გულისკმისყოფად პირველისა მისთუს? რომ-
25 ლისა-მე სიტყუსა ძალი იპოოს, რაჲთა ესრეთ გამოაცხადოს გულსკმისყო-
ფილი იგი? რამეთუ ეგულებოდა რაჲ თქუმად ჩუენდა ღმრთისმეტყუელები-
სათუს ძისა ღმრთისა დიდსა ამას და მალასა და სერაბინთა შემგავსებულსა
კაცსა, არცა ერთი ინება სხუაჲ დაწყებაჲ სიტყუსა თუსისა ქმნად, გარნა პირვე-
ლი იგი ყოველთაჲვე. რამეთუ იცოდა სულმან წმიდამან მომავალნი იგი მბრ-
30 ძოლნი და მგომობარნი ღმრთიებასა მას მხოლოდშობილისასა, / წინამსწარ იცო-
და მათი იგი სიბოროტჲ, რომელთა ეგულებოდა მრავლისმეტყუელებაჲ / დასაქ-
ცეველად მორჩილთა მათთა, ვითარმედ: „უკუეთუ იშვა, არა იყო და უწინარეს
შობისა არა იყო და არარაჲსაგან არსებაჲ მიიღო“. რამეთუ ესრეთ იტყუნ ენან-
რე, გმობისა მიერ ლესულნი უფროჲს ყოვლისა ორპარისა მახულისა. ხოლო
35 ამათა ვერ ვის კელ-უწიფებოდის ესეეთართა სიტყუათა თქუმად. ამისთუს
უსწრო სულმან წმიდამან და აღძრა მახარებელი და თქუა მან მის მიერ, ვითარ-
მედ: „პირველთგან იყო სიტყუაჲ“.

უკუეთუ გეპყრას მტკიცედ სიტყუაჲ ესე, არარაჲ სადა გეგნოს ბოროტთა

¹ აღმოვიკითხოთ და გუესმას C. ² ზუაობდენ C. ³ უკუეთუ/უკუქ C. სიტყუათა C.
⁴ სულისთა C. ⁵ სიღრმე C. გულისკმისყოფისა C. მიწოდომელი C. ⁶ სუროდა C. მიწოდ-
მად C. ⁷ მიწოდითა მისწუდეს C. რომელთათუს C. ⁸ მისთა + და C. ⁹ უმეტესად C.
¹⁰ პირველად C. იგიცა/იგი C. ¹¹ დაუბნელდეს C. ¹² ბრძოდის C. ¹³ გულისკმისყოფასა C.
ამათ—C. ¹⁴ გულისკმისყოფად C. ¹⁵ სიტყუათა C. ¹⁶ პოვოს C. გულისკმისყოფელი C. ¹⁷ ქმნა C.
¹⁸ მბრძოლნი/მბრძოლანი C. ¹⁹ მიიღო C. ²⁰ ხოლო—C.

¹* იოანე 1,1.

წყდება B ხელნაწერ.

მათგან ნათესავთა. უკუეთუ იგი იტყოდის, ვითარმედ: „უკუეთუ იშვა, არა იყო“, შენ თქუ: „პირველითგან იყო“. უკუეთუ კუალად გრქუას, ვითარმედ: „და უწინარეს შობისა ვითარ იყო?“ შენ ნუ განეშორებ სიტყუასა მას, ვითარმედ: „იყო“, ნუ დაუტრევებ „პირველითგანაა“. პირველისა მის თაჲი და დასაბამი არა იპოვების, პირველისა მის უპირატესი არა არს.

5

C 229 ნუშკა გაცთუ/ნებს შენ მრავალფერებითა მით ამის სიტყუსამათა, რამეთუ მრავალთა ეწოდების პირველ ამას ცხობრებასა შინა. არამედ ერთი არს პირველი იგი, უზეშთაესი ყოველთაჲ. რამეთუ „პირველი გზისა კეთილისაჲი“¹, ვითარცა თქუა სოლომონ. არამედ პირველი გზისა არს დასაბამი მისი, სადაით ვიწყეთ სლვად, რომლისა დასასრული იპოვების და კუალად: „პირველი, დასაბამი სიბრძნისაჲი შიში უფლისაჲი არს“^{2*}. და ამისიყა სხუაჲი არა წინამდებარე. და კელოვნებთა პირველი არს სწავლაჲი, ხოლო სწავლაჲი სიბრძნისაჲი შიში უფლისაჲი არს და ამისა უპირატესი არს აგებულებჲი სულისაჲი, რომელსა არღა მიელოს სიბრძნე და შიში უფლისაჲი. პირველნი ითქუმიან / კელმწიფენიცა და მთავარნი ქალაქთანი, არამედ ესე ყოველნი პირველნი საქმისა რამსამე პირველნი არიან და რამსამე მიმართ მივლენ. რამეთუ უპირატეს სიტყუათა შეწყობისა არიან ასონი.

10

15

2. არამედ იგი პირველი არა ესრეთ არს: არარამსადა შემშველულ არს, არარამსადა შეკრულ არს, არაჲის ჰმონებს, არაჲის თანა იხილვების, არამედ თავისუფალ არს, უუფლოჲი, განქსნილი სხუა მიმართ რამსამე ხედვი/სავან, მიუწთომელი გონებითა, რომელსა ვერ ერგების უზეშთაესობაჲი გონებითა და თანა-წარსლვაჲი, რომლისა შეუძლებელ არს უპირატესისა პოვნაჲი. რამეთუ უკუეთუ მაცილობელ იქმნა ხედვითა გონებისაჲითა თანა-წარსლვად პირველისა მის, ჰპოო იგი წინაშე შენსა მავალი და წინაით შეგემთხუეოდის გულისსიტყუათა შენთასა. უტევე გონებასა მას ესევეითარსა, რამათა ირბინოს, რამზომცა ენებოს და განირთხას სინაღლეჲი. მერჲე ჰპოო იგი ბევრეულად ნოკოომილი და ფრიად დამაშურალი ამაოდ და კუალად თესსავე თავსა მოქცეული, რჯანს ვერ შემძლებელ ქმნულ არს პირველისა მის თავსა ქუეშე თესსა მოქცეულად, რამეთუ მარადის მოგონებულისა მის გარეგან და უნაღლეს იპოვების პირველი იგი.

30

„პირველითგან უკუე იყო სიტყუაჲი“. მ საკრველი! ვითარ ყოველნი ესე სიტყუანი ურთიერთას სწორებით შეერთებულ არიან! ვითარმედ „იყო“ ამას სწორი ძალი აქუს „პირველითგანსა“ მას თანა.

A 200 /სადა არს მგმობარი იგი? სადა არს ქრისტეს მბრძოლი იგი ენაჲ, რო-
IC 230 მელი იტყუს, ვითარმედ: „იყო ოდესმე, ოდეს-იგი / არა იყო?“⁴.

35

ისმინე მხატარებელისაჲი, ვითარმედ: „პირველითგან იყო“, ხოლო თუ პირველითგან იყო, ოდესლა არა იყო? რაჲ-მე ვყო ურჩულობისათუს მათისა? სულთ-ვითქუნე, ანუ უგუნურებაჲი მათი მოვიძაგო, რომელნი იტყუნან, ვითარ-

³ და—C. ⁴ დაუტებ A. ⁵ იპოვების C. ⁶ ცხობრებასა C. ⁷ კეთილისა C. ⁸ ვიწყეთ C. იპოვების C. ⁹ ამისა უპირატეს C. ¹⁰ სიბრძნე C. ¹¹ არამედ—C. რამსამე A, რამსამე C. ¹² რამსამე A. ¹³ თავისუფალი C. ¹⁴ მიუწთომელი C. რომელსა/რომლისა C. ერგების/ერგების C. ¹⁵ უკუეთუ უკუეთუცა C. ¹⁶ ჰპოო C. წინაით/წინა C. შეგემთხუეოდის C. ¹⁷ მას—C. არბოს C. ¹⁸ მერმე C. ჰპოო C. ¹⁹ თესსა C. ²⁰ ქმნილ C. ქუეშე C. ²¹ იპოვების C. ²² პირველისაგან C. ²³ ხოლო თუ პირველითგან იყო—C. ²⁴ ურჩულობისათუს მათისა/უწყულობისა მათისათუს C. სულთ-ვითქუნე C.

1* ივან. 16,5. 2* ფსალმ. 110, 10.

მედ „უწინარეს შობისა არა იყო“? და შენ იცი-ა, თუ ოდეს იშვა, რათა „უწინარესი“ იგი შემოიღო? რამეთუ „უწინარესი“ ჟამეული სიტყუაა არს, რომელი ერთა მგორისა უპირატეს ჰყოფდეს სიძულელითა, ხოლო დამბადებელსა მას უამბასა ვითარმცა აქუნდა შობამ ესევეითარი, რომელიმცა ჟამეულითა სახელითა იწოდებოდა?

„პირველითგან უკუე იყო“. უკუეთუ არა განეშორო სიტყუასა ამას, ვითარმედ „იყო“, არცა ერთი ადგილი მისცე ბოროტსა მას გმობასა. რამეთუ ვითარცა ნავი, კეთილად დაბმული ორკერძოთა მათ რკინათა ზედა, უშიშ არს ღელვათაგან, ეგრეთვე შენ ბოროტი ესე აღძრეამ მოჰკიცხო, რომელი-ესე სულთა მათ მიერ უკეთურთა მოიწია სოფელსა ზედა და შეარყევს მრავალთა სარწმუნოებასა. და შეურაცხ-ჰყო შენ იგი, უკუეთუ სიმტკიცითა ამათ სიტყუათათა შეჭურვილ იყოს სული შენი.

3. უკუეთუ ვიძიებ/დეს გონება ჩუენი, თუ ვინ იყო პირველითგან, იტ- C v
 ყუს, ვითარმედ „სიტყუაო“. რომელი სიტყუაა? ნუუკუე ესე კაცობრივი
 15 სიტყუაა-ა, ანუ ანგელოზთა? რამეთუ მოასწავა მოციქულმან, ვითარმედ ანგელოზთაცა თვისი ენას აქუს და თქუა, ვითარმედ: „უკუეთუ ენასა კაცთასა და ანგელოზთასა ვიტყოდინ“^{1*}. და კუალად, / „სიტყუსა“ ორი სახმ არს: ერთი ესე. A v
 რომელი კმითა ითქუმის და შემდგომად თქუმისა ჰაერად განილევის და მეორმ იგი არს ჩუენ შორის მყოფი იგი, რომელი არს გულთა შინა ჩუენთა.
 20 მოგონებისა იგი და გულისწმისყოფისა და წვლოვნებისა.

იხილე, ნუუკუე ვაცთუნოს ერთსახელობამან ამის სიტყუსამან. რამეთუ ვითარ პირველითგან იყო სიტყუა კაცისა, ვინაითგან კაცმან უკუანამსკნელ მიიღო დასაბამი არსებისა? რამეთუ უწინარეს კაცისა იქმნეს მკეცი და პირუტყუნი და ყოველი ქუეწარმავალნი წყალთან და კმელისანი და მფრინვე-
 25 ლნი ცისანი და მშმ და მთოვარე და ვარსკულაენი და თივანი და ქუეყანა და ზღუად და ცანი. არა იყო უკუე სიტყუა კაცისა პირველითგან, არამედ არცა ანგელოზთა / სიტყუა იყო პირველითგან, რამეთუ ყოველივე დაბადებული C 231
 უმრწემესი არს საუკუნეთა, რომელსა მიუღებეს დასაბამი არსებისა შემოქმედისა მიერ. და კუალად გულითადიცა იგი სიტყუა, იგიცა უდარეს არს და უმრწემეს გონებისა.

არამედ ისინე სიტყუა ესე ღმრთივ შეენიერად, რამეთუ ესე მხოლოდ-შობილისა ნისთუს იტყოდა და „სიტყუად“ უწოდა, ვითარცა-იგი შემდგომად მცირედისა „ნათელადცა“ უწოდს და „ცხოვრებად“ და „აღდგომად“. და ნუცა, რაჟამს „ნათელი“ გესმას, ხილულისა ამის მიმართ მიიწევი, ნუცა, რაჟამს
 35 „ცხოვრებად“ გესმეს, ზოგადსა ამას ცხოვრებასა ჩუენსა გულისკვა-ჰყოფ, რომელი აქუს პირუტყუთაცა. ეგრეთვე, რაჟამს „სიტყუა“ გესმას, ეკრძაღუ, ნუუკუე უძლურებთა შენისა ბუნებისათა მდაბალთა და ქუეყანისათა ზრახვა/თა A 201

2 რომელი რამეთუ C. 3 უპირატესი C. 4 სახელითა—C. 7 მისცე C. 8 ზედაქიერ C. არს არს C. 9 შენ—C. 13 ვინეთარ C. 14 სიტყუა 1° C. 15 ანგელოსთა C. ანგელოსთაცა C. 16 კაცთა C. 17 ანგელოსთასა C. სიტყუსა C. არსაქუს C. 19 რომელ C. 19 იგი 1°—C. რომელ C. შინა—C. 20 გულისწმისყოფისა C. 21 იხილენ C. ვაცთუნოსქვენოს C. 22 მოილო C. 23 მთოვარმ C. 24 ~ უკუე იყო C. ~ კაცისა სიტყუა C. 27 ანგელოსთა C. 28 უმრწემეს C. საუკუნეთა C. მოუღებეს C. 29 ნათელცა C. 31 გესმეს C. ამის—C. 32 გესმეს C. გულისხმა- C. 33 გესმეს C. 37 ბუნებისათაქვენისათა C.

1° I კორინ. 13,1.

მიმართ მიხვდჳ. არამედ გამოეძიებდჳ ძალსა ამისსა, თუ რადასათჳს თქუა „სიტყუად“? რაათა გამოაჩინოს, ვითარმედ გონებისაგან გამოვიდა. რად არს სიტყუა? — რანეთუ უენებელად იშვა. რად არს სიტყუა? — რამეთუ ხატი არს მშობელისაჲ მის და ყოვლითურთ გამოაჩინებს მას თავსა შორის თჳსსა.

C v არცა / მისგან განყოფილ არს და სრულ არს თავით თჳსით, რამეთუ ვითარცა 5 ჩუენი სიტყუაჲ გამოხატავს გული¹ზრახვასა ჩუენსა. და რაჲ-იგი გულსა შინა მოვიგონით, იგი ეთქმთ სიტყუათა და არს გულისსიტყუსა ხატი სიტყუად იგი თქუმილი. რამეთუ ნამეტნავისაგან გულისა გამოვალს სიტყუად და არს გული ჩუენი ვითარცა წყაროა და სიტყუა — ვითარცა წყალი, აღმომავალი წყაროაჲ მისგან. და ესეზომ არს მდინარჲ იგი, რაჲზომი არს პირველად აღმო- 10 სრული და, ვითარი არს დაფარული, ესევეითარივე არს გამოცხადებული.

„სიტყუაჲ“ უკუე თქუა, რაათა უენე²ელი იგი შობაჲ მამისაჲ გიჩუენოს და სრული იგი არსებაჲ ძისაჲ ღმრთისმეტყუელებით თქუას და უეამოჲ იგი შეერ- 15 თებაჲ ძისაჲ მამისა მიმართ ამათ სიტყუათა მიერ გამოაცხადოს. რამეთუ ჩუენიცა ესე სიტყუაჲ ნაშობი არს გონებისაჲ, უენებელად შობილი; რამეთუ არცა განიკუთვების, არცა განიყოფვის, არცა დის, არამედ ყოვლითურთ მდგომარე არს ბუნებაჲ თჳსსა აგებულებასა ზედა სრულიად და ესით სიტყუასა მას

C 232 სრულსა გამოიღებს. / და გამო-რაჲ-ვიდის სიტყუაჲ, ყოველივე მშობელისაჲ მის 20 გონებისა ძალი თავსა შორის თჳსსა აქუნ. აჲ უკუე რომელიცა-რაჲ კეთილი იყოს და შესაწყნარებელ, ესეზომ მიიღე ღმრთისმეტყუელებად მხოლოდშობილისა ძისა ღმრთისა სახისა ამისგან სიტყუსა ჩუენისა და რომელიცა ჰპოო შეუღმავ- 25 სებელ და არაკეთილ მისდა სახედ მოღებად, მას / განეშორე და თანა-წარჰკედ ყოვლითავე ღონისძიებითა.

„პირველითგან ძემ სიტყუაჲ“. ხოლო უკუეთუმცა ეთქუა, ვითარმედ პირველითგან იყო მჲ, შემოვიდამცა ნუუკუე შენ თანა გულისსიტყუაჲ ვნე- 25 ბისაჲ, რამეთუ ჩუენ შორის მშობელნი ესე ეამეულად შობენ და ვნებულად. ამისთჳს უსწრო და „სიტყუად“ სახელ-სდგვა, რაათა წინამდწარვე აღჰმართ-ნენ უჭერონი იგი იქუნი და სული შენი დაიცვას მოუწყვლევლად.

4. („და სიტყუაჲ იგი იყო ღმრთისა თანა“). კუალად თქუა, ვითარმედ „იყო“ მგომბართა მათთჳს, რომელნი იტყუნ, ვითარმედ „არა იყო“. სადა იყო 30 სიტყუაჲ იგი? არა იყო აღდილსა შინა, რამეთუ გარემომოუწერელი იგი არა

C v შეინწყულებვის აღდილსა შინა, არამედ სადა იყო? — „ღმრთისა თანა“ არცა / ცა მამად არს აღდილსა შინა, არცა მჲ შეიპყრობის გარე-შემოწერითა, არამედ და- 35 უსრულებელ არს მამად და დაუსრულებელ არს მჲ. ყოველივე, რომელიცა მოიგონო და ვიდრეცა ხვდე სულითა შენითა, ყოველივე ღმრთისა მიერ აღვ-სებული ჰპოო, ყოველგან თანაშეერთებული ჰპოო არსებაჲ იგი ძისაჲ.

„და სიტყუაჲ იგი იყო ღმრთისა თანა“. გიკვრდინ ძალი თითოეულისა სიტყუსაჲ! არა თქუა, თუ „სიტყუაჲ იგი იყო შორის ღმრთისა“, არამედ „ღმრთისა თანა“, რაათა თუთებაჲ იგი გუამოვნებისაჲ გამოაჩინოს. არა თქუა 40 „შორის ღმრთისა“, რაათა არა მისცეს მიზეზი ბოროტისა მის სიტყუსაჲ, რო-

¹ მიმართ—C. მიხედმ C. ² მშობელსა C. ³ გამოხატავს|ვაშობს|სახეს C. ⁴ სიტყუთ C. ⁵ ნამეტნავის|გან C. ⁶ აღმავალი C. ⁷ იგი სიტყუაჲ C. ⁸ მამისა|მამისაგან C. ⁹ გეჩუენოს C. ¹⁰ ყოვლითურთ—C. ¹¹ მდგომარჲ C. ¹² ბუნება|გონება C. ¹³ გამო-რაჲ-ვიდეს C. ¹⁴ მშობელსა C. ¹⁵ იყო C. ¹⁶ მიიღო C. ¹⁷ ჰპოო C. ¹⁸ განეშორჲ C. ¹⁹ რამეთუ|ხოლო C. ²⁰ გარე|შემოუწერელი C. ²¹ მჲ—C. ²² შეიპყრობის C. ²³ არს 2°—C. ²⁴ ხედმ C. ²⁵ ჰპოო 1° 2° C.

მელნი იქმან შერწყმასა მას გუამბასა.) ბოროტი არს იგიცა გმობამ, რომელნი შერევნასა მას იკადრებენ და ერთად გუამად იტყუან მამასა და ძესა და სულსა წმიდასა და სამთა ამთ სახელთა ერთსა ზედა საქმესა დადებად ზრახვენ. ბო-
 5 როტი არს უმჯულოებამ იგი და სძაგელ, უდარეს არს მათსა, რომელნი ბუნე-
 ბით შეუშმაგ/ვსებელად იტყუან ძესა ღმრთისასა ღმრთისა თანა და მამისა. A 2
 სწორი არს ორივე ესე გმობამ — საბელიოზის შერწყ/ყამა და არიოზის განყო- C 2
 ფამ, ნისი გუამითა და ამისი ბუნებითა.

„და სიტყუამ იგი იყო ღმრთისა თანა“ — მერმე, ვითარცა ესე თქუა და
 იკმარა სახელი ესე სიტყუსამ გულისკმისსაყოფელად უენებელად შობისა.
 10 კულად ადრე გაეკურნა ვნებამ იგი, რომელი სახელითა სიტყუსამთა ჩუენ
 ზედა მოიწეროდა. და ვითარცა მოიტაცებდა თავსა თვსსა ცილისწამებისა მის-
 გან მგმობართამსა, თქუა, თუ რამ იყო სიტყუამ იგი, ვითარმედ: „და ღმერთი
 იყო სიტყუამ იგი“.

1 (ნუ ჰკელოვნებ წინაშე ჩემსა განყოფილებისათუს სიტყუათამსა, შ დაბ-
 15 ნელებულო ნათელსა შინა, ნუცა შენითა მაგით საძაგელმბლობითა შეახებ
 გმობასა რასმე სწავლათა მათ სულისათა. გაქუს შენ განჩინებამ ესე ყოველი-
 ვე კეთილი, დაემორჩილე უფალსა, რამეთუ „ღმერთი იყო სიტყუამ იგი“.)
 „ესე იყო პირველითგან ღმრთისა თანა“. აჰა ესერა იხილეთ, ვითარ მცირელი-
 თა სიტყუთა კულად თავითგან მოაქცევს და იტყუს თვსსა მას ღმრთისმეტყუე-

20 ლებასა: ყოველსავე, რომელი-იგი თქუა მხოლოდშობილისათუს საკურველმან
 მახარებელმან, ვითარმედ, „ვინ იყო სიტყუამ იგი?“ — „ღმერთი იყო“. რა-
 ჩეთუ ვინათგან გა/მოგიცხადა გულისკმისყოფამ მისი და გამოწერა სულსა C v
 შინა შენსა სწავლითა თუსითა, რამ-იგი არა იცოდე, და დაამკვდრა სიტყუამ
 იგი „ქრისტე“ გულსა. შენსა, მერმე კულად-მოიქცა და თქუა, ვითარმედ

2 5 „ესე“. „ესე“ ვინ? ნუ გარეგან მიმოიხედავ, რადამცა სიტყუთა ამით ჩუენ-
 ნებისათა ეძიებდ ვისმე გარეთ, არამედ შევედ დაფართულთა მათ შინა სუ-
 ლისა შენისათა./ და ვითარ-იგი გისწავიეს ამის მიერ ღმერთი, რომელი პირ- A v
 ველითგან იყო, რომელი ვითარცა სიტყუამ გამოვიდა, რომელი ღმრთისა თანა
 იყო და არს, ესე იცან და გიკარდინ და თაყუანის-ეც მეუფესა შენსა, რომე-
 30 ლი ამით სწავლითა შემოსრულ არს შენ შორის; გულისკმა-ყავ, ვითარმედ „ესე
 იყო პირველითგან ღმრთისა თანა“, თვსისა მამისა.)

ესე არიან სიტყუანი იგი, უსწაველისა მის მიერ თქუმულნი ჩუენდა,
 დამაქცეველნი და შემწუფებელი ენათა მათ, სიბრძნითა მით ამპოთა ღელსულ-
 თა: არამედ, შ სული დიდებულო, მეუფეო ცათაო, ნუგეშინისმცემელო, სუ-
 35 ლო ჰეშმარებლისაო, თაყუანის-ვსცემე შენსა ღმრთებასა, რომელმან მეთევ/ეშ C 234
 იგი ესე ვითართა საქმეთა გამომეტყუელ ჰყავ, შ სამებაო, ჩემო საწურთელო და
 ჩემო სამკაულო, რომელმან ესე ვითარი სიბრძნე მოანიჭე კაცსა მას, შ კაცო
 და ანგელოზო, შეყუარებულო ქრისტესო, რომელმან ესრეთ ჰეშმარებებამ
 გუასწავე.

1 შერწყმასა C. 2 ერთადერთი C. 3 და—C. დადებად დადადებულად C. 4 არა უდა-
 რეს C. 5 შერწყმამ C. 7 ბუნებითა გონებითა C. 8 მერმე C. 9 სიტყუამ სიტყუამ C. გულის-
 ხმისსაყოფელად C. 11 მოიწეროდა C. 14 ჰკელოვნებ C. ჩემსა/ჩუენსა C. 15 საძაგელმბლობითა C.
 16 გაქუს შენ განჩინებამ... სიტყუამ იგი—C. 21 აჰა მახარებელმან C. 22 გულისხმისყოფამ C.
 23 იცოდე C. 24 მერმე C. ვითარმედ—C. 26 გარედ C. 27 და გისწავიეს C. 28 თაყუანის-ეც C.
 29 გულისხმა. [C. 30 თაყუანის-ვსცემო C. რომელმან] რამეთუ C. მეთევზერი C. 36 ჩემო ჩუენო C.
 37 ჩემო ჩუენო C. რომელმან რამეთუ C.

მ ძმანო, ესე მცირედნი სიტყუანი დაიმარხენით, ვითარცა ბეჭდითა და-
ბეჭდულნი სულთა შინა თქუენთა. ესენი იყვნედ თქუენდა ზღუდდ მტკიცე
ბრძოლასა მას წინააღმდეგობასა; ესენი მცველ სულისა არიან, მფარველნი
ენებისა მისგან მანებელთაჲსა. უკუეთუ ვინ მოგიკდეს და გრქუას, ვითარ-
მედ: „არა იყო და იშვა, რამეთუ უკუეთუ იყო, ვითარ იშვა?“ ვითარცა ეშმა-
კისა ვჲმად, გარე-შიაქციე გმობად იგი დიდებისა მის მხოლოდშობილისაჲ, ხოლო
შენ მოიქეც და მოედ სიტყუათა მათ სახარებისათა, ვითარმედ: „პირველითგან
იყო სიტყუად და სიტყუად იგი იყო ღმრთისა თანა და ღმერთი იყო სიტყუად
იგი. ესე იყო პირველითგან ღმრთისა თანა“¹.

ოთხგზის თქუა, ვითარმედ „იყო“ და განაქარვო მათი იგი „არა იყოა“.
A 203 /ესე საფუძველნი სარწმუნოებისანი შეუძრველადმცა ჰკიან. ამათ ზედა
C v შეწევნითა ღმრთისაჲთა აღვაშენოთ სხუაჲცა იგი. რამეთუ არა შესაძლებელ
არს ყოველთათჳს ერთბაშად თქუმაჲ, ნუუკუე უზომოვებითა სიტყუათაჲთა
უქმარ ვყენეთ თქუენდა შრომით შეკრებულნი ესე. რამეთუ უძღურ იქმნის გო-
ნებაჲ ყოველთაჲვე სწორად შეპყრობად ერთბაშად და წაეკიდის მას, ვითარცა
15 მუცელსა, რომელმან სიმრავლითა განძღომისაჲთა ვერ შეუძღის მოღწობად,
რამ-იგი ექამის.

ხოლო მე ვილოცავ თქუენთჳს, რამთა დაგიტყბეს გემოცა და სარგებელ
გეყოს მოღწობაჲცა. და მე ვლგა განზზადებული მსახურებისა მიმართ. ნაკ-
ლულევანთა მათ თქუმულთაჲსა. ქრისტე იესუს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომ-
20 ლისაჲ არს დიდებაჲ და სიმტკიცე თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ
და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

XVI. თჳთგული წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილინი სულისა წმიდისათჳს

რომელი ნათელ-იღებდეს სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა, ნათელ-იღებს
C 235 სახელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და სულისა წმიდი/საჲთა². არცა მთავრობათა
მიმართ, არცა ძალთა, არცა სხუათა დაბადებულთა საცნაურ უკუე იყავნ მის-
და, ვითარმედ სამებაჲ უზემთაჲს არს დაბადებულთასა და ნუცა ერთსამცა
სამებისაგანსა დაამდალებს დაბადებულთა თანა³. რამეთუ ესრეთ არს ჩუენი
ესე ღმრთისმეტყუელებჲა და ესრეთ ვქადაგებთ, ვითარმედ: იყო ნათელი
30 ჰეშმარტი, რომელი განანათლებს ყოველსა კაცსა, მოშავალსა სოფლად, მამაჲ;
იყო ნათელი ჰეშმარტი, რომელი განანათლებს ყოველსა კაცსა, მოშავალსა
სოფლად, ძმ; იყო ნათელი ჰეშმარტი, რომელი განანათლებს ყოველსა კაცსა,
მომავალსა სოფლად⁴, სული წმიდაჲ; და ნუგეშინისმცემელი იყო. და იყო

PG, 31, გვ. 1429—1437.

² იყენნ C. ზღუდმ მტკიცელ C. ⁵ ეშმაკისა C. ⁶ კჲამ-ქესრეთ გარქ-შიაქციე C. ¹⁰ იყო 2⁰ C.
¹¹ შეუძრველადმცა/შეუძრველადმცა C. ¹⁴ შრომით C. უძრულ A. იქმნეს C. ¹⁵ ულ-თავე C.
²⁰ თქუმულთასა C. ²² აწ A, ამინ C. ²³ წმიდისა + და ნეტარისა C. ბასილინი/ბასილი კე-
სარია-კაბადუციელ მთავარეპისკოპოსისა C. წმიდისათჳს + თვი იე, გვ²⁶ნ შ²⁷ო C. ²⁸ ნა-
თელს- C. ნათელს- C. ²⁹ მის-თა A. ²⁸ და—C. ³⁴ და—C.

¹ იოანე 1,1—2. ² მათე 28,19. ³ იოანე 20,22. ⁴ იოანე 1,9.

- და იყოს, არამედ ესრეთ იყო ნათელი და ნათელი და ნათელი. / არამედ A v
ერთი ნათელი, ერთი ღმერთი ესე არს, რომელი დავით გულისკმა-ყო
პირველ და თქუა, ვითარმედ: „ნათლითა შენითა ეიხილეთ ჩუენ ნათე-
ლი“^{1*}. და აწ ჩუენ გვზილავს და ვქადაგებთ ნათლისაგან მამისა ნათელსა, ვი-
5 ხილაეთ ძესა ნათლითა მით სულისადათა.
- ესე არს მოკლე და კეთილი საშენისა ღმრთისმეტყუელეებაჲ: უარისმოყოფელი უარ-ჰყოფდინს, ურჩულოდ ურჩულობდინს^{2*}. ჩუენ, რომელი გულისკმა-
გუყოფდის, ვქადაგებთ. მთასა მაღალსა^{3*} აღვედეთ და ვლაღადყოთ, უკუეთუ
ქუეთუ არა ისმენდენ ჩუენსა, და არა გუეშინის ქადაგებად, არამედ გუეშინის
10 დადუმებად: უკუეთუ იყო ოდესმე ეამი, ოდეს არა იყო მამამ, იყო, ოდეს
არა იყო ძმცა; უკუეთუ იყო ეამი ოდესმე, ოდეს არა იყო ძმ, იყო, ოდეს
არა იყო სული წმიდაცა. უკუეთუ ერთი ამათგანი იყო მარადის პირველით-
გან, მაშა საშნივე იყვნეს. უკუეთუ ამათგანსა ერთსაცა დაამდაბლებ, ვიკად-
რებ და ვიტყვ, ვითარმედ ნუცა მათ ორთა აღამაღლებ; რამეთუ რაჲ არს სარ-
15 გებელი ესევეითარისა აღსარებისაჲ, რაითა არა სრული ღმრთეებამა აღიარო
და, უფროსად, რაჲ არს ღმრთეებამა, უკუეთუ არა სრული არს? ხოლო სრული
ვითარ იყოს, უკუეთუ წმიდამ იგი არა აქუნდეს? ანუ რომელი აქუნდეს წმი-
დამ, გარნა ესე სული წმიდამ, რომელსა ვქადაგებთ? ანუ თქუნ ვინმე, თუ არს
სადა თუნეგრ ამისა წმიდამ, ხოლო უკუეთუ ესე არს წმიდამ, ვითარ არა პირ-
20 ველითგან არს ესეცა, ვითარცა ძმ? ანუ ვითარმცა შესაძლებელ იყო, რაითამ-
ცა იყო ოდესმე ღმერთი თუნეგრ სულისა, ვითარ-იგი იტყუან საწყალობელნი
იგი და ბილწნი? უკუეთუ არა პირველითგან იყო, მაშა ჩემ თანა შერაცხილ
არს; დაღდათუ მცირედ უწინარეს ჩემსა იყოს და უკუნისამდე ჩემ თანა შერა-
ცხილ არს, ვითარ მე ღმერთ მყოს, ანუ ვითარ შემეაერთებს ღმერთსა?
25 / ხოლო მოიკუნენ, ვითარ უფალმან შეჰბერა მოციქულთა სული წმიდამ A 20
და გამაზიანა, ვითარმედ სული წმიდამ არსებისა მის ღმრთეებისაგან არს და
არა დაბადებულთა ბუნებისაგან, და კუალად სიტყუამ იგი მოციქულისაჲ სა-
შებისათჳს, რომელსა შინა ერთსა ძალსა გულისკმა-გუყოფთ მამისა და ძისა და
სულისა წმიდისასა და ერთსა საქმესა, რომელთაგანი არცა ერთი არს დაბადე-
ბულ და შექმნილ ბუნებით — არცა ძმ, არცა სული წმიდამ, რამეთუ არა იქმს
30 ამას ღმერთი, რაითამცა დაბადებულისა მიერ განწყოფდა თჳსთა მადლთა ყო-
ველთა ზედა.
- ხოლო მოციქული იტყუს, ვითარმედ: „განყოფიანი მადლთანი არიან და იგივე
სული არს; და განყოფიანი მსახურებათანი არიან და იგივე უფალი არს; და გან-
ყოფიანი ძალთანი არიან და იგივე ღმერთი არს, რომელი იქმს ყოველსავე ყო-
35 ველსა ზედა“^{4*}. აწ უკუენ რასაცა ღმერთი იქმს, მას/ვე სული წმიდამ იქმს, რამე-
თუ იტყუს, ვითარმედ: „ყოველსავე იქმს ერთი იგი სული და განუყოფს თითო-
ეულად, ვითარცა ენებოს“^{5*}. ნუმცა ვინ იკადრებს მონებად მოყვანებასა სული-
სასა, რამეთუ ვითარცა ენებოს მას, ყოველსავე იქმს საქმესა ღმრთისასა.

² გულისხმა- C. ⁶ მოკლმ C. უვარისმოყოფელი უვარყოფდინს C. ⁷ უმჯულოდ უმჯუ-
ლოდინს C. გულისხმა- C. ⁸ ვლადატოთ A. ¹¹ ძეცა C. ¹⁵ აღსარებისა C. ლთ-ბა A.
¹⁶ ლთ-ბა A. სრულ C. ¹⁹ ამისსა C. ²¹ ვითარ-იგიერთარ C. ²³⁻²⁴ დაღდათუ მცირედ უწი-
ნარეს ჩემსა იყოს და უკუნისამდე ჩემ თანა შერაცხილ არს—C. მყოქ მყოფს C. ²⁸ მის ღმრთეე-
ბისაგან მისგან ღმრთეებისა C. ²⁹ გულისხმა- C. ²⁹ დაბადებული C. ³⁰ შექმნილი C. ³⁶ ზედა—C.
³⁶ მოყვანებასა/მოპვნებასა C.

^{1*} ფსალმ. 35,10. ^{2*} ესაია 21,2. ^{3*} ესაია 11,9. ^{4*} I კორინ. 12,4—6. ^{5*} I კორინ. 12,11.

და კუალად, ვითარმედ: „უფალი სული იგი არს, ხოლო სადა სული უფლი-
სა იყოს, მუნ აზნაურებად არს“¹, რამეთუ დამკვდრებად ღმრთისაჲ ჩუენ შო-
რის სულისა მის მიერ იქმნები², ვითარცა იტყუს იოვანე: ამით უწყით, ვითარ-
მედ ჩუენ თანა არს სულისა მის მიერ, რომელი მოგუცა ჩუენ³, რამეთუ უკუე-
თუ არა ესე დამკვდრებს ღმერთსა ჩუენ შორის, არა სადმე არს ჩუენ თანა
ღმერთი. ხოლო უკუეთუ ღმერთი არა არს ჩუენ თანა, არცა ცხორებად, არცა კე-
თილნი იგი საუკუნენი მოგუეცემიან. ისმინე პავლესი, ვითარ იტყუს, ვითარ-
მედ: „არა უწყით-ა, რამეთუ ტაძარნი ღმრთისანი ხართ / და სული ღმრთი-
საჲ დამკვდრებულ არს თქუენ შორის“⁴ და კუალად, ვითარმედ: „კორცნი
თქუენნი ტაძარ არიან სულისა მის წმიდისა, რომელი არს თქუენ შორის, 10
რომელი-იგი გაქუს ღმრთისაგან“⁵. რამეთუ დაბადებულა გამოცხადებად
უქმს ცნობად საქმეთა ღმრთისათა, ხოლო სული წმიდაჲ გამოგუცხადებს ჩუენ.
237 ვითარცა / თქუმულ არს, ვითარმედ: „ღმერთმან გამოაცხადა სულისა მიერ
თვისსა და ჩუენ ზედა გამოძიებ⁶, რამეთუ მის მიერ ვპყოფთ გამოძიებასა,
ვითარცა თქუმულ არს, ვითარმედ: „სული გამოძიებ⁷ს სიღრმეთა ღმრთისათა“⁷, 15
ხოლო თავით თვისით უწყის, ვითარცა ჩუენმან სულმან, რამეთუ იტყუს, ვი-
თარმედ: „ვინ უწყის კაცისაჲ კაცთაგანმან, გარნა სულმანვე მისმან,
ვეგრეთვე ღმრთისაჲ ვინ უწყის, გარნა სულმანვე ღმრთისმან“⁸?

და ცხოელს ჰყოფს ღმერთი, რამეთუ იტყუს მოციქული, ვითარმედ: „გამც-
ნებ წინაშე ღმრთისა, რომელი ცხოელს ჰყოფს ყოველთავე“⁹ და ცხორებასა 20
მოანიჭებს ქრისტე, რომელმან თქუა, ვითარმედ: „ცხოვართა ჩემთა კმისა ჩე-
მისაჲ ისმინონ და მე ცხორებად საუკუნოჲ მიესცე მათ“¹⁰, ხოლო ცხოელ ვიქმ-
ნებით სულისა მიერ წმიდისა, რამეთუ იტყუს პავლე, ვითარმედ: „რომელმან
აღადგინა ქრისტე მკუდრებით, ცხოელ ყვნეს მოკუდვენი ევე კორცნი თქუენ-
ნი სულისა მისისა მიერ, რომელი მკუდრ არს თქუენ შორის“¹¹. 25

აწ უკუე საცნაურ არს, ვითარმედ ცხოელ ვიქმნებით ღმრთისაგან. ქრის-
ტეს მიერ. სულითა წმიდითა და ამისთვის, ვინაჲთგან ყოველი საქმე ძისა სუ-
ლისა მიერ გამოჩნდების, უფალ ეწოდების სულსაჲ სახელითა მით უფლი-
საჲთა და ქრისტე—სახელითა ქრისტესითა, ვითარცა აწლა იტყოდით, ვითარ-
მედ: „უფალი სული არს“ და კუალად თქუმულ არს, ვითარმედ: „თქუენ არა 30
კორცითა ხართ, არამედ სულითა, რამეთუ სული ღმრთისაჲ არს თქუენ შო-
რის, უკუეთუ კულა ვისმეს სული ღმრთისაჲ არა აქუნდეს, იგი არა არს ქრის-
ტესი“¹². და მერმე შესძინა და თქუა, / ვითარმედ: „უკუეთუ ქრისტე არს თქუენ
შორის“¹³, ნაცვლად ამისა, რომლისათვის იტყოდა, ვითარმედ: „უკუეთუ სული 35
წმიდად არს თქუენ შორის“.

ხოლო არა არს სიტყუაჲ საღმრთოჲ, რომელი სულსა დაბადებულად
უწოდეს; რამეთუ იგი სიტყუაჲ, რომელი იტყუს, ვითარმედ: „ყოველივე მის მიერ
იქმნა“¹⁴, სიმრავლისათვის დაბადებულთაჲსა თქუმულ არს. ხოლო სული წმი-
დაჲ არა სიმრავლესა თანა შერაცხილ არს, არამედ ორთა მათ თანა სამებას:

¹ უფლისაჲ იოსქღმრთისაჲ C. ² იოვანე C. ³ უწყით უწყოდით C. ⁴ მოგუეცა C.
⁵ ცხოვრებაჲ C. ⁶ ტაძარნი C. მისი მიერ C. ⁷ გაქუსსაქუს C. ⁸ სოველს C. ⁹ რამეთუ +
ვითარცა C. ¹⁰ ცხოველს C. ¹¹ მანიკებს C. ¹² მიეტყ C. ხოლო რ C. ცხოველს C.
¹³ რამეთუქუ თარცა C. პავლეს C. ¹⁴ სოველს C. ¹⁵ სოველს C. ¹⁶ ვიტყოდეს C. ¹⁷ ღმრთი-
საჲ—C. ¹⁸ მერმე C. ¹⁹ ამისა C.

¹ II კორინ. 3,17. ² რომ. 8,11. ³ I იოვ. 4,13. ⁴ I კორინ. 3,16. ⁵ I კორინ. 6,19.
⁶ I კორინ. 2,10. ⁷ იქვე. ⁸ იქვე. ⁹ იქვე. ¹⁰ I ტიმ. 6,13. ¹¹ იოვანე 10,27—28. ¹² რომ. 8,11.
¹³ რომ. 8,9. ¹⁴ იქვე. ¹⁵ იოვანე 1,3.

აღასრულებს და დაბადებულთაგან კიდე არს და ფრიად უზეშთაეს, რამეთუ წმი-
დამყოფელი არს დაბადებულთა და ცხოვლსმყოფელი და საცხებელი სიწმიდი-
საჲ, და თავდისაცა უფლისა გორცთა სცხო მან სიწმიდითა. / ხოლო ესე არასა-
და ვინ იყადროს თქუმად, თუ უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე დაბადებულისა მიერ
5 წმიდა იქმნა, ვითარცა იტყვს მოციქული პეტრე, ვითარმედ: „იესუ ნაზარეველი,
რომელსა სცხო ღმერთმან სულითა წმიდითა და ძალითა“^{1*}. და არცა დაბადე-
ბულისა მიერ არს ძალი მისი, რამეთუ იტყვს, ვითარმედ: „სულითა ღმრთისა-
ითა განვასახმ ეშმაკთა“^{2*} და არცა დაბადებულისა მიერ ვიდროდა, რამეთუ წე-
რილ არს, ვითარმედ: „ალიყვანა იგი სულმან უღაბნოლ“^{3*}, ხოლო ვითარცა აღი-
ყვანა იგი დაბადებულმან? და კუალად პირველნი იგი ძუელნი წინააღწარმეტ-
ყუელნი იტყოდეს, ვითარმედ: „ამას იტყვს უფალი“, ხოლო ახალთა ამათ
წინააღწარმეტყუელთა თქუეს, ვითარმედ: „ამას იტყვს სული წმიდაჲ“ და
მოციქულნი იტყოდეს, ვითარმედ: „ინება სულმან წმიდამან და ჩუენ“. ამის-
თესცა პაულეცა მოციქული გამოაზინებდა, ვითარმედ ღმრთისა მიერ იტყვს და
15 ოდესმე იტყოდა, ვითარმედ: „უკუეთუ გამოცდასა ეძიებთ ქრისტესსა, რო-
მელი ჩემ შორის იტყვს“^{4*} და ოდესმე იტყოდა, ვითარმედ: „გჰკონებ, თუ
სული ღმრთისაჲ მჰქუს“^{5*}.

და კუალად დიდებისმეტყუელებითა სულისაჲთა / სასვე არიან ძუელნი-
A ცა წერილნი, რამეთუ იტყვს მეფსალმუნს, ვითარმედ: „სიტყუთა უფლისაჲთა
20 ცანი დაემტკიცნეს და სულითა პირისა მისისაჲთა ყოველი ძალი მათი“^{6*} და C
წიგნსა იობისსა წერილ არს, ვითარმედ: „სული წმიდაჲ არს, რომელმან დამ-
ბადა მე“^{7*}.

ხოლო ვითარცა სიტყუსა სხუსა მოგონებჲი არა შესაძლებელ არს, რომლი-
სა მიერ ცანი დაემტკიცნეს, თუნიერ ძისა (რამეთუ უკუეთუ სხუთა სიტყუთა
25 დაბადებულ არიან. არა სადმე უფლისა იესუს სიტყუს მიერ იქმნეს, ეგრეთვე ვერცა
სულისა სხუსა შესაძლებელ არს გულისგმისყოფაჲ), რომელი სიტყუსა მის
თანა დამტკიცებს ძალთა ცისათა, გარნა ესე სული წმიდაჲ.

ხოლო რაჟამს სული პირისაჲ გუესმას, არა კაცობრივ ვისმინოთ, არამედ
ვითარცა ღმერთსა შეუენის. რამეთუ ვითარცა-იგი სიტყუჲა არა სიტყუჲა ესე
30 არს ჰაერად განზნევალი, არამედ ვითარცა ფსალმუნი იტყვს: „უკუნისამდე,
უფალო, სიტყუჲა შენი ჰვიეს ცათა შინა“^{8*}; ეგრეთვე არცა სული მშუენვაჲ რამდე
არს ჰაერად განჭარვებალი, არამედ მტკიცე არს იგი და შეურყეველ. რამეთუ
თქუმულ არს, ვითარმედ: „ვიდრე-მე ვიდე სულისა შენისაგან, ანუ პირისა შე-
ნისაგან ვიდრე-მე ვივლტოდი?“^{9*} რამეთუ არს სული იგი წმიდაჲ და აღუვსივსი
35 ყოველივე და პატივი იგი ღმრთეებისაჲ აქუს მას. რამეთუ რად-იგი თქუჲა
სულისა/თუს, მასვე იტყვს პირისათუს ღმრთისა და მარჯუენისათუს მისისა, C
ვითარმედ: „პირისა შენისაგან ვიდრე-მე ვივლტოდი? აღ-თუ-გვკდე ცად, შენ
მუნ ხარ, შთათუ-გვკდე ჟოჯონეთად, მუნცა ახლოსვე ხარ. აღ-თუ-ვიპყრნე
კელნი ჩემნი განთიად და დავემკდრო დასასრულსა ზღვასაჲ, მუნცა კელი

1 და 1°—C. კელმ C. 2 ცხოველსმყოფელი C. 3 პეტრე C. 4 და 2°—C. 5 ვითარმედ—A.
13—14 ამისთესცა პაულეკამოსთუს პეტრეცა C. 16 გამოცდასა| გამოცდილებასა C. 18 საესმ C.
23 ხოლო|რამეთუ C. 24 სხუსა C. 25 იქმნეს C. 26 გულისხმისყოფაჲ C. სიტყუჲასა C. 28 გეს-
მას C. კაცობრივ|კაცური C. 29 კუენის C. 30 მტკიცე C. 31 ვიდრე-მე|ვიდრე C. სულისაგან
შენისა C. ანუ|და C. 34 ვიდრე-მე|ვიდრე C. 35 ვივლტოდი C. 36 რამეთუ — C. 38 პირისა-
თეს|პირისაგან C. 37 აღ-თუ-გვკდე C.

1* საქმე 10,38. 2* მათე 12,28. 3* ლუკა 4,1. 4* II კორინ. 13,3. 5* I კორინ. 7,40.
6* ფსალმ. 32,6. 7* იობ 33,4. 8* ფსალმ. 118,89.

A 206 შენი მიძლოდენ მე და / მარჯუნემან შენმან შენიწყნაროს მე¹. და კუალად კმაჲ უფლისაჲ თაჲისა თვისისათჳს და სულისათჳს წმიდისა იტყჳს, ვითარმედ: „მე ვარ თქუენ შორის, იტყჳს უფალი და სული ჩემი იყოფების თქუენ ზედა“².

არცა უკუე უცხობ არს დიდებისაგან ღმრთისა სული წმიდაჲ, არამედ გამოუთქუმელისა მის პირისაგან გამოუთქუმელად გამომავალ არს, არცა შერეული არს მამისა თანა და ძისა, არამედ სული არს ღმრთისაჲ და ღმრთისა თანა არს, ხოლო მოვიღინების ღმრთისაგან და ძისა მიერ მოგუეცემის, ვითარცა თქუმის პირისაგან მამისა, ვითარმედ: „სული ჩემი, რომელი არს შენ ზედა“ და ითქუმის კუალად უფლისა მიერ, ვითარმედ: „სხუაჲ ნუგეშინისმცემელი მოვიღინო თქუენ“³, რომელსაცა უწესს სულად ქეშმარიტებისად.

C v ერთისა უკუე მამისა და ერთისა ძისა და ერთისა სულისა / წმიდისა ჯერ- არს აღსარებაჲ სწავლისაგებრ წმიდათამისა და არცა ორთა მამათაჲ, არცა ორთა ძეთაჲ, რამეთუ სული არა ძმ არს, არცა ძედ ეწოდების. რამეთუ არა სულისაგან რას მოვიღებთ, ვითარ-იგი ძისაგან მოვიღებთ სულსა. არამედ სული წმიდაჲ თვთ მოვალს წმიდამყოფელად ჩუენდა და მას მოვიღებთ ღმრთე- ებისა ზიარებად და ძეობისა მომცემელად და საუკუნოთა მათ სამკედრებელთა წინდად და დაუღვენელთა მათ კეთილთა დასაბამად. და ნუმცა ვინ გამოვიციბს რას გარეგან ამთ წმიდათა სახელთა, ნუცა სახელსა ძისასა სულსა ზედა წმიდასა დაღებად ებრძოდენ, ნუცა შობასა, არამედ კმა ეყოფოდენ მას სახელი იგი სულსაჲ და მსგავსებაჲ.

A v / მე უკუე ესრეთ მრწამს ესე და ესრეთცამცა მრწამსა და ვინცა არს მეგობარ ჩემდა, რათა გურწმენეს ღმერთი მამაჲ და ღმერთი ძმ და ღმერთი სული წმიდაჲ — სამი თუთებაჲ და ერთი ღმრთეებაჲ, დიდებითა და პატივითა და მიუფებთა და არსებითა განუყოფელნი, ვითარცა სხუათა მათ ღმერთშემოსილთა ქადაგეს.

C 240 და ვის არა ესრეთ ჰრწამს, ნუმცა უხილავს მას / მთიები აღმომავალი, ვითარცა წერითი იტყჳს: „ნუცამცა უხილავს დიდებაჲ მერპისა მის ბრწყინვალეებისაჲ“, რომელსა არა ესრეთ აქუს, ანუ მიპყებების ეამთა თანა და სხუად და სხუად შეიცვალების და დიდთა ამათ საქმეთათჳს ბოროტად ზრახავს. რამეთუ უკუეთუ არა თაყუანისსაცემელ არს სული წმიდაჲ, ვითარ მე ღმერთ მყოფს ნათლისღებისა მიერ? და უკუეთუ თაყუანისსაცემელ არს, ვითარ არა პატიოსან არს? და უკუეთუ პატიოსან არს, ვითარ არა ღმერთ არს? ერთი ერთისა შეუთქს ოქრომასა ამის ქეშმარიტად ჯაქესა და ცხოველსმყოფელისა და სულისა მიერ მომეცემის ჩუენ მეორედ შობად და მეორედ შობისაგან განახლებებაჲ და განახლებისაგან ცნობად პატივისა მის განმაახლებელისა ჩუენისაჲ.

და კუალად სიძრავლენი იგი გულისქმა-ყვენ საქმეთა მისთანი, რომელთა მიერ გულისქმა-იყოფების ქეშმარიტად ღმრთეებაჲ მისი, რომელთა არასრულიად დაიყვენ თუალნი სულისანი.

1 მიძლოდენ C. 2 შერეულიშერწყული C. 3 ქეშმარიტებისა C. 4 მამისა C. 5 წმიდისა C. 6 აღსარებაჲ C. 7 მამათა C. 8 საუკუნეთა C. 9 და 10—C. 11 ესრეთცამცაქსრეთა C. 12 მრწამსმრწმენეს C. 13 ძმ ღმერთი C. 14 განუყოფელი C. 15 ჰრწამს C. 16 მრწმინვალეებისა C. 17 მიპყებისქმე C. 18 თაყუანისსაცემელ C. 19 ღმერთისათუ C. 20 პატიოსან C. 21 ღმერთსა C. 22 შეუთქსშედს C. 23 უქრომას A. 24 და—C. 25 ჩუენისა C. 26 გულისხმა—C. 27 გულისხმა—C. 28 დაყვენ C.

1⁰ ფსალმ. 138, 7—10. 2⁰ ანჯა 2, 5—6. 3⁰ იოანე 15, 26.

რამეთუ გულისკმა-ყავ ესრეთ: იშვა ქრისტე და იგი წინა შირბიოდა, ნათელილო და იგი ეწამებოდა, გამოიცილებოდა და მან აღიყვანა უდაბნოდ, იქმოდა ძალთა და იგი მის თანა იყო, ამაღლდა ქრისტე და იგი გამოჩნდა.

/ რამეთუ რამ არს დიდთა ამათ საქმეთაგანი, / რომელი მას ვერ ძალ-უე C v

5 ქმნად, რომელი-იგი ღმერთ არს? ანუ რამ სახელი საღმრთოთა არა ეწოდების A 207
 თვნიერ უშობელობისა და შობილობისა? რამეთუ ჭერ-იყო, რამთა თუთებანი იგი ეგნენ მამისა და ძისანი, რამთა არა იყოს შერეულებად ღმრთისა თანა, რომელი-იგი სხუთა წესიერებასა მიანიჭებს. ხოლო მე ვძრწო, რაჟამს სიმ-
 10 რავლენი იგი სახელთა მისთანი მოვიგონენ, თუ რავედნთა მიმართ დაბრმო-
 ბილ არიან, რომელნი სულსა წმიდასა წინა-აღუდგებიან. რამეთუ სული
 ღმრთისად ეწოდების¹* მას—სული ქრისტესის²*, სული უფლისად³*, თუთ უფა-
 15 ლი⁴*, სულ შვილებისა⁵*, ქეშმარიტებისა⁶*, აზნაურებისა⁷*, სულ სიბრძნისა,
 მეცნიერებისა, განზრახვისა, ძლიერებისა, გულისკმისყოფისა, კრძალულებისა,
 შიშისა ღმრთისა⁸*. რამეთუ ამით ყოველთა მოქმედი არს, ყოველთაჲვე აღმაე-
 15 სებელ, ყოველთა მპყრობელ, დაუტევებელ სოფელსა შინა ძალითა მისითა,
 სახიერ, წრფელ, მთავარ ბუნებით, არა ნიჭითა განწმენდელ, არა განწმენდილ
 სხესა ვისგანმე, აღმრაცხელ, არა აღრიცხულ, აღმავსებელ, არა აღევსებულ,
 მპყრობელ, არა პყრობილ, დამამკვდრებელ, დიდებულ, შერაცხულ მამასა C 241
 20 თანა და ძესა, თით ღმრთისა, ცეცხლ, ღმერთ, სულ დამბადებელ, განმაახლე-
 ბელ ნათლისღებისა მიერ და აღდგომისა, სულ ყოვლისაჲვე მეცნიერ,
 მასწავლელ, მავალ, სადაცა ენებოს და რამზღმცა, წარმმართველ, მე-
 ტყუელ, წარმველელ, განმაჩინებელ, შემგრისხველ უჩრულოთა, გამომ-
 25 ცხადებელ, განმანათლებელ, ცხოელსმყოფელ და უფროსად თუთ ხა-
 ველ და ცხოვრება; ტაძარმყოფელ, ღმერთმყოფელ, სრულმყოფელ.
 მსწრობელ უწინარეს ნათლისღებისა და საძიებელ შემდგომად / ნათ- A v
 ლისღებისა, მოქმედ ყოვლისაჲვე საღმრთოთა საქმისა, განწყოვად ენათა
 ცეცხლისათა, განწყოვად მადლთა, განმანათლებელ მოციქულთა, წინაღწარ-
 მეტყუელთა, მახარებელთა, მწყემსთა, მოძღუართა; საცნაურ, მრავალ, გან-
 30 მყოფელ, უზომო, დიდ, დაუყენებელ, უბიწო, ყოვლად ბრძენ, მრავალსახე
 საქმითა მისითა და გამომაჩინებელ ყოვლისაჲვე, თუთმფლობელ, უცვალებელ,
 ყოვლად ძლიერ, ყოველთა ზედაშეხედველ, ყოველთა სულთა ზედა მიყენილ
 საცნაურთა მათ და წმიდათა წურილთა ანგელოზებრთა მათ ძალთა, ეგრეთვე C v
 წინაღწარმეტყუელთა, მოციქულთა ერთბამად და არა ერთსა ადგილსა, არა-
 35 მედ სხუად სხესა ადგილსა რამ არნ და სხუად სხესა, და ყოველთა ზედა მიე-
 თინის, რომლითა გამოჩნდების გარეშეუწერელობად მისი და, უწინარეს ყო-
 ვლისა, ნუგეშისნიმცემელ. რამეთუ ესრეთ თქუეს და ესრეთ გუასწავეს წმი-
 დათა მათ ქადაგათა, რომელნი ღმრთად უწოდენ მას⁹*, რომელთა მისდა მიმარა.

1 გულისხმა- C. შობილა A. ბოლოდა C. 2 გამოიციადებოდა C. 3 აღმაღლდა C. 4 რომელი-
 იგი C. 5 რაჟამს-იგი C. 6 იგი—C. რაოდენთა C. 12 სული შვილებისა C. 13 ქეშმარიტებისა C.
 აზნაურებისა C. სული სიბრძნისა C. 13 მეცნიერებისა C. განზრახვისა C. ძლიერებისა C.
 გულისკმისყოფისა C. კრძალულებისა C. 14 ყოველთაჲვეყოველთა C. 15 ვისგანმე-
 ვი C. აღრაცხულ C. 16 შერაცხულ C. 17 ნათლისღება C. 18 უმჯობესთა C. გამოცხადებ-
 ელ C. ცხოველ C. 19 ღმერთ მყოფელთა გამოცხადებელ C. 20 მრავალსახე C. 21 ზედათა C.
 22 წერილთა A. წულილთა C. 23 სხესა 20 სხესა A. მიუთინის 20 მიუთინების C. 24 გესწავეს C.
 25 მათმთავარ C.

1* I კორინ. 2,11. 2* რომ. 8,9; II კორინ. 3,18 3* სობრ. 1,7. 4* კოდება 4,20. 5* რომ.
 8,15. 6* იოანე 14,17; 15, 26; 13,13. 7* II კორინ. 3,17. 8* ესაა 11,2. 9* იოანე 14,16.

ოდენ გემობა იციან შეუენდობელად¹*, რომელთა ანანია და სამფირა ესრეთ სა-
შინელად განაქიქეს, რამეთუ უტყუეა სულსა წმიდასა და არა კაცსა².*

რასა იტყუ, მ მეტყუელი ამარობისაო, არა ღმრთად გეჰადავსა მათ იგი?
ვითარ ფიცხელ ხარ და შორს წმიდისა მის სულისაგან, უკუეთუ აჰას ვერ
გულისწმაჲ-ჰყოფ, არამედ გიკვმს მასწავლელი?

ესე არიან სახელნი მისნი და ესრეთ კეთილ, ხოლო მისთვისა რადენი-
რამ ითქუმის სიტყუაჲ მდბალი, ესე იგი არს: მოცემამა³*, მოვლინება⁴*, გან-
ყოფამა⁵*, მონიკება⁶*, შთაბერვა⁷*, აღთქუამა⁸*, ლოცვა⁹* და ყოველივე
242 მსგავსი ამისი, რამათა არა ვიტყოდი თითოეულ/ლად. ყოველივე პირველისა მის
208 მიზეზისა / მიმართ გულისწმაჲ-ყავ, რამათა გამორჩინდეს ძალისაგანობაჲ და არა შე-
მოვიწყნეთ სამნი მთავრობანი, განყოფილნი ურთიერთას. რამეთუ ურჩულთე-
ბითა სწორ არს საბელიოზურად შერწყნაჲ და არიოზულად განყოფამა: იგი
გუამითა და ესე ბუნებითა, რომელი-იგი მე ფრიად განოვიძიე თავსა შორის იწესა
მოსწრაფებითა მით გონებისათა და ყოვლით კერძო წარკჳმართე სიტყუაჲ ჩემი,
და მრავალთა ზედა მივიწიე და ვეძიებდი, რამთამცა ვპოე სახმ რამე ესე-
15 ვითარისა ამის საქმისა და ვერარაჲ ვპოე საქმე სახედ ბუნებისა მის ღმრთე-
ებისა. რამეთუ დალაცათუ მტირელი რამე მსგავსებაჲ იპოოს, უმეტესი ივლ-
ტის და მე სახისა მის თანა ჭეუვე დაფრჩები. თუალა და წყარო და მდინარჲ
მოვიგონე და სხუათაცა მოვიგონეს ესე. თუ ნუუკუე ერთი იგი იქმნას სახედ
მამისა და მეორე — ძისა და მესამე — სულისა წმიდისა. რამეთუ ესენი არცა
20 ეამეულად განყოფილ არიან ურთიერთას, არცა ერთი ერთისაგან განკუეთილ
და შერაცხილ არს, ვითარცა / სამითა თუთებითა განყოფილ. არამედ შევქრ-
წუნდი, პირველად ამისთვის, ნუუკუე დინებაჲ შემოვილო წმიდასა მას ბუნე-
ბასა ზედა და დაუდგრომელობაჲ და კუალად ამისთვის, ვითარამედ ნუუკუე
ამით სახითა ერთგულამებაჲ შემოვილეს, რამეთუ თუალი და წყარო და მდინა-
25 რე ერთგულამ არიან, რომელნი განყოფებიან თითოსახედ. კუალად მზმ მო-
ვიგონე და შარავანდელი და ნათელი, არამედ აქაცა შემეშინა, პირველად ამის-
თვის, ვითარამედ ნუუკუე შეზავებულებაჲ რამე შემოვილეს შეუზავებელისა
მის ბუნებისა, ვითარცა არს მზმ და საქმენი მისნი და მეორედ ამისთვის, ვი-
თარამედ ნუუკუე მამა გუამოვან ვყოთ და სხუანი იგი არა. არამედ ძალად
30 ღმრთისა ვთქუათ შეყოფილ მის თანა და არა გუამოვან, რამეთუ არცა შარა-
ვანდელი და ნათელი სხუანი მზენი არიან, არამედ მზისა მიერ გამოამავალნი და
ძალნი მისნი. და ესრეთ სახისა ამისგან ჩუენისა მივსცეთ ღმერთსა არსებაჲ
და არაარსებაჲ, რომელი-იგი უშჭულოება არს.

243 და ესრეთ არარაჲ არს ყოლადვე, რომელმანცა უძლო გონებ/ისა ჩემისა
დარწმუნებად, არამედ ყოველსა შინა იპოების წინააღმდეგობი. გარნა თუ ეს-
რეთ ვინ ქმნას, რამათა სახისა მისგან ერთი რამეჲ მიილოს და სხუაჲ იგი დაუ-

1 ესრეთ— C. 2 განაქიქეს C. უტყუეეს C. 3 გულისწმა— C. 4 ამისთვისა C. რადენი-რამ C.
10 გულისწმა— C. f ძალისაგანობაჲ/ძალისა გონებაჲ C. 11 უშჭულოებითა C. 12 საბელიოზი-
სებაჲ C. შერწყნაჲ C. 13 რომელი-იგი, C. 14 ეპოვე C. 15 ამის საქმისა/ქმის საქმისა C.
16 ვპოვე C. საქმე C. 17 იპოვეს C. ილტი A. 18 ჭეუვე/ქუე C. 19 მო-ვე-იგონეს C. სახმ
მამისა C. 20 მზმ C. 21 მესამე C. 22 მდინარჲ C. 23 მოვიგონე C. 24 უშჭულოება C.
25 შეუძლო გონებასა ჩემსა C. 26 იპოების C. 27 დაუტევოს C.

1* მათე 12,31. 2* საქმე 5,3. 3* ლუკა 11,13. 4* იოანე 16,7. 5* ებრ. 2,4. 6* საქმე
2,38. 7* იოანე 20,22. 8* გალატ. 3,14. 9* რომ. 8,26.

ტეოს, ხოლო მე უკუნადასკნელ ესე სათნო-ვიყავ, რამთა სახეთა ძიებისაგან განვეშორო, ვითარცა მაცითურთა და ჰეშმარიტებისა ვერმპოვნელთა. და მე დავადგრე გონებასა ზედა კეთილსა და სული წმიდაჲ წინამძღურად ვიქმარო, რამთა ესრეთ ბრწყინვალებაჲ, რომელი აქა გამიბრწყინდა, აღსასრულადმდე

5 დავიმარხო ძალითა მისითა და, ვითარცა კეთილმან თანამზრახველმან, განმავლოს კეთილად ესე საწუთროჲ და რამთა სხუათაცა ყოველთა უქადაგებდე თაყუანისცემად მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა, ერთისა მის ღმრთეებისა და ერთისა ძალისა, რამეთუ მისი არს ყოველოვე დიდებაჲ და პატივი და სიმტკიცე აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

10 XVII. /წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილი მთავარმკვიდრისკოვონისა კესარიის-კაპადოკიელისაჲ შესხვაჲ წმიდათა ორმოცთა მოწამეთაჲ C 466

1. მარტულთა ქსენებითა ოდესმე იქმნა განძლომაჲ მოყუასისა მათისაჲ? რამეთუ საკუთართა მათ და საყუარელთა მონათა / მიმართ მეფე/სათა პატივი A 21 სხუთა მათ და უდარესთა მონათაჲ სასწაული არს მათისა უფლისა მიმართ. C 46

15 ერთგულებისაჲ. და ესეცა საცნაურ არს, ვითარმედ რომელი ახოვანთა მათ კაცთა მნატრიდეს და აქებდეს, მსგავსთა ეამთა შინა არა დააკლდეს მიბაძვასა მათსა.

მნატრიდი უკუე ერთგულებით მოწამეთა, რამთა იქმნე შენცა მოწამე გონებითა და მიიწიო თუნიერ დევნულებსა, თუნიერ ცეცხლისა, თუნიერ სა-

20 ტანჯველთასა მათისავე სასყიდლისა ღირსებასა.

ხოლო ჩუენდა აწ არა ერთისაჲ. ოდენ ქებაჲ წინამდებარე, არს, არცა ორთაჲ, არცა თუ ათადმდე ოდენ მიიწევის რიცხვ იგი ნეტართაჲ მათ, არამედ ორმეოცი კაცი, რომელთა, ვითარმეცა ერთი სული აქმნდა მრავალთა მათ გუამთა შინა, ესრეთ ერთთა გონებითა და შეერთებითა სარწმუნოებისაჲ და

25 ერთიცა მოთინებდა არუენეს სატანჯველთა შინა და ერთი ბრძოლაჲ უშუქულთა მიმართ ღმრთისმსახურებისათჳს.

ყოველივე მასლობელ ურთოერთას არიან, სწორნი გონებითა და სწორნი წილუაწებითა, ამისთვის სწორადცა ღირს იქმნეს გვრგვნთა მათ სიმართლისათა. რომელი-მე უკუე სიტყუაჲ / მისწუთეს ღირსად ქებასა მათსა? არცა, თუმცა C v

30 ორმეოცი ენანი იყენეს, შემძლებელ არიან ჳეროვნად დიდებად ესტუზობთა მათ კაცთა სათნოებისა. რამეთუ დაღაცათუ ერთიმეცა იყო, რომელსა ვაქებდით, ჩუენისა სიტყუსა ძალსა კმა იყო ძლევად, არა თუ სიმრავლმ ესეზომი, ბანაკი იგი მკედრობისაჲ მის ახოვნისაჲ, განწყობილი იგი, საძლეველად / შეუძლებელი, ბრძოლათაცა შინა უძლეველი და საქებელად მიუწითომელი.

PG, 31, გვ. 508—525.

1 მპოვნელთაჲ მომპოვნებელთა C. 2 დავდგრე A, დავდგე C. 3 მბრწყინვალებაჲ C. გამო-მხიარწყინდა C. 4 უქადაგებდმ C. 5 ან A, ამინ C. 6 წმიდისა| თქმუელი წმიდისა და ღმერთ-შემოსილისა C. ჩუენისა+ღიდისა C. ბასილისი C. 7 კაპადოკიელისა C. მოწამეთა+თავი ლე, გქზნ მწო C. 8 სხუთაჲ C. 9 ~ შინა ეამთა C. არაჲ C. 10 იქმნ C. მოწამ C. 11 სატანჯველთაჲ C. 12 ერთისა C. წინამდებარმ C. 13 ათადმმ C. 14 იქმნეს C. 15 მისწუ-დეს C. 16 ბრძოლათა C. მიუწითომელი C.

2. ნოველით უკუე, შორის შემოვიყვანეთ იგინი ქსენებთა და მათმიერი სარგებელი აჲა შემოკრებულთა მათ წინა-უყოთ და გამოვაჩინოთ, ვითარცა გამოხატვისა, სათნოებანი და ახოვნებანი მათნი. რამეთუ ბრძოლათაჲცა განმარჯუებასა სიტყუს-მწერალნი და მხატვარნი მრავალგზის გამოაჩინებენ: და იგინი სიტყუთა შეამკობენ, ხოლო ესენი წამლებითა გამოსახვენ, და ესრეთ მრავალნი აღადგინიან ორთავე მათ შურად საქმეთა მათ, რამეთუ რასა-იგი სიტყუთა გამოაჩინებნ ჯასმენლად, მას ხატი იგი დუმლით ქადაგებნ მსგავსებითა მით.

C 468 ეგრეთვე ჩუენ მოვაკსენეთ სიმკნენი ამით სანატრელთანი / ყოველთა და წარმოვადგინეთ სახილველად საქმენი მათნი, რათა ესრეთ აღვძრეთ შურად ნათლა ახოვანნი სულნი და გონებითა მიზსავსებულნი მათნი. რამეთუ ესე არს შესხმა მოწამეთა, სათნოებად მიცვალებამა შეკრებულთა მათ. რამეთუ არა თავს-იდებენ წესსა მას სიტყუთა შემკობისასა დამორჩილებად საქმენი იგი წმიდათანი, ვინათგან რომელიცა-ვინ აქებნ ვის, სოფლისა სიტყუთაგან მიიღებს ძალსა და სახესა ქებისა მათისასა, ხოლო რომელთადა სოფელი ჭუარცუმულ არს და იგინი სოფლისადა, ვითარ შეწოდოს სოფელმან მათთჳს თავისა მიერ თვისსა სიტყუანი ქებისანი?

A 210 არა იყო ერთი მამული წმიდათა მათ, რამეთუ სხუა სხვა სოფლისაი სოფლისა მოქალაქე? რამეთუ ვითარცა საკმარსა ზოიარდ შემოღებასა შინა თუთოელისა მიერ შემოღებულნი ზოგადი არს ყოველთავე, ეგრეთვე ამით სანატრელთა თუთოელისა მამული ზოგადი არს ყოველთა და ყოველნივე არიან ყოველგნით, რამეთუ მისცემენ ურთიერთას ქუეყანათა მათ, რომელთაგან გამოვიდეს. და უფროა/სად, რად საკმარ არს ქუეყანისათჳს თქუამდ? ჯერ-არს უფროსად, რათა გამოვიძიოთ, თუ რომელი არს აწ ქალაქი მათი.

C v ქალაქი უკუე მოწამეთა არს ქალაქი იგი ღმრთისაი*, რომლისა ველოანი და აღმანებელი არს ღმერთი*, ზეცისა იგი იერუსალემი, აზნაური იგი და უცხოა მონებისაგან, დედამ პავლესი და მსგავსთა მისთაჲ. ხოლო ნათესავი მათი კატობრივი სხუა ზხსაჲ, არამედ სულიერად ერთი ყოველთა, რამეთუ ზოგადი ყოველთა მათ მამაჲ არს ღმერთი და ყოველნივე იმა ერთმანერთისა, არა ერთისაგან მამისა და დედისა გამოსრულნი, არამედ შვილებითა მით სულისა წმიდისაჲთა, ერთობითა სიყუარულისაჲთა ურთიერთას შეთხზულნი. კრებული წმიდაჲ, შენატებაჲ დიდი საუკუნითგანთა წმიდათა მადიდებელთა უფლისათაჲ, რომელნი-ესე არა ერთ-ერთად შეკრბეს მუნ, არამედ მეყსა შინა ყოველნი ზოგად მიიწინეს. ხოლო თუ რაჲ იყო სახმ იგი მიცვალებისა მათისაჲ ამიერ, ისმინეთ.

C 469 ესენი ახოვნებთა კარცთაჲთა და სიკეთითა პასაკათაჲთა და სიმკნითა ძალიანათა წარჩინებულ იქმნეს შორის ერთა მათ მრავალთა და / ამისთჳს დაე: A v წესნეს მკედრობასა შინა და ახოვნებთა ბრძოლისა / მათისაჲთა და უშინობი-

* მათქმით C. ბ სიტყუთ C. გამოსახვენ C. 13 შემკობისა (ἐπιμαρτυρία) შემოკრებისა C.

19 და სხუა სხესაჲ—A. 20 მოქალაქე C. 21 თუთოელისა C. ამითქმით C. 22 თუთოელისა C.

24 რად—C. ქუეყანათათჳს C. 26 კელოანი C. 28 იგი—C. 31 ერთსაგანერთისა C. დედისაგან C.

28 იგი—C. 33 წარჩინებულ განჩინებულ C. იქმნეს C. 38 უშინობისა C.

სა მის მათისათვის და ჰიმენისა მრავალი პატივი აქუნდა მეფეთაგან და სახელოვან იყვნეს ყოველთაგან.

8. ვინამთგან უკუე იქადაგა უღმრთოდ იგი და ურჩულოდ ქადაგებამ — არადასარებამ ქრისტესი, თუ არა შთავრდომამ სატანჯველთა შინა მრავალთა, ხოლო მოიწეოდეს ყოველნივე სახენი სატანჯველთანი და დიდ იყო გულისწყრომამ მსაჯულთამ მათ სიცრუისათამ მსახურთა ზედა ღმრთისათა. და მზაკუვარებანი და ბოროტად სიკუდილნი მოიწეოდეს მათ ზედა და თითოფერნი სატანჯველთანი მოიპობოდეს და მტარეალნი განმზადებულ იყვნეს: და ცეცხლი მტკაცინარე და მახული ლეულ და ძელი აღმართებულ, მთხრებელნი აღმოკუეთილ, ურმის თულნი შემზადებულ და ყოველნი იგი ბოროტნი. მაშინ უკუე რომელნიმე ივლტოდეს და რომელნიმე მოდრკებოდეს უშჯულოებასა მას შინა და რომელნიმე ძრწოდეს და დამილვოდეს და რომელნიმე უწინარეს გემომსხილვისა სატანჯველთამსა სმენისაგან ოდენ / შეშინდეს. და სხუანი ახლოს რამ მიიწინეს ჳირთა მათ, იძლინეს და სხუანი კუალად ლუაწლსა შინა შევიდეს და ვიდრე აღსასრულადმდე თავს-დებად ჳირთა მათ ვერ უძლეს და განზოგებამა ოდენ ლუაწლსა მათისასა მოეწყინა და, ვითარცა ზღუესა შინა მღელვარეთა, რამცა აქუნდა ტურთი მოთმინებისამ, იგცა დაანთქეს და წარწყმიდეს.

მაშინ უკუე ესე უძლეველნი ქრისტეს მკედარნი შორის შემოვიდეს, რაჟამს-იგი მთავარი უჩუენებდა წიგნსა მას მეფისასა და ეძიებდა მორჩილებასა მათ სიტყუათჱსა. ხოლო მათ, / უშოშითა გულითა ახრენებით მინდობილთა ქრისტესსა, არა შეშინებულ იქმნეს ყოლადვე სატანჯველთა მათგან, არამედ აღიარნეს თავნი თჱსნი ქრისტიანედ.

9. ნეტარნი იგი ენანი, რომელთა აღმოუტევეს სანატრელი იგი ჳჱამ, რომელი ჳაერთა მიიღეს და წმიდა იქმნეს და ანგელოზთა ესმა რამ, აღიტყუელნეს ჳელნი სიხარულით და ეშმაკი მსახურთა მისთა თანა მოიწყლა, ხოლო უფალმან ცათა შინა აღწერა.

4. თქუა უკუე თვთოეულმან შორის შემოსრულმან, ვითარმედ: „ქრისტიანე ვარ“. და ვითარცა აღწერასა მას შინა მკედართასა, / რომელნი-იგი ბრძოლად შევიდოდინ, იტყუნან სახელსა თჱსსა და მიესყუელად აღწერალოთა მათ მკედართა თანა მივლენ და დადგებიან მათ თანა, ეგრეთვე ამათ მაშინ დაუტევენეს შობითგან მათ ზედა წოდებულნი სახელნი და მაცხოვრისა მის ყოველთამსა სახელი უწოდა თითოეულმან თავსა თჱსსა. და ესრეთ იქმოდეს ყოველნი: და პირველსა მას შეუდგნ მგორე, ვიდრედა იქმნა ყოველთა სახელი ერთ, რამეთუ არლარა ეწოდებოდა იგი ვინმე ანუ ესე, არამედ ყოველთა ქრისტიანე სახელედებოდა.

რამ ყო უკუე მაშინ მძლავრმან მან, რამეთუ მანქანამ იყო და ბოროტი? რომელთამე ლბილთა მიერ სიტყუათა და რომელთამე ფიცხელთა აცთუნებდა, ხოლო მათდა მიმართ პირველად იწყო მანქანებითა სიტყუად, რათამცა ესრეთ ძალი იგი ღმრთისმსახურებისა მათისამ დაჰქსნა და ეტყოდა:

1 სიმენითა C. 2 უღმრთოდ უღმრთოება C. იგი—C. უშჯულოდ C. 4 შინა—C. 5 მოიწეოდეს C. 6 მსაჯულთა C. სიცრუისათამ C. მსახურთა+მათ C. 7 მოიწეოდეს C. თითოფერნი+სახენი C (A-ში წერია „თითოსახენი“, თავზე აწერია „ფერნი“). 8 მოიპობოდეს C. 9 მოტყინარტ C. და 2°—C. 11 მდრკებოდეს C. 12 და 2°—A. 13 აღსასრულადმდე C. 14 უძლეველნი + და A. 21 გულითაგონებითა C. 22 არამ C. შეშინებულ იქმნეს/შეიშინეს C. 25 იქმნეს C. 26 მისთოქსთა C. 27 აღწერა C. 28 თითოეულმან C. 34 მგორტ C. 37 ~ უკუე ყო C.

„ნუ მისცემთ სიჭაბუკესა თქუენსა გუემად, ნუ მოაწვეთ უჯამოსა სიკუ-
დლისა თქუენ ზედა ტკბილისა ამის ცხოვრებისა წილ, რამეთუ ბოროტ არს,
რამათჳცა რომელნი-ეგე ბრძოლათა შინა ახოვნად გამოპბრწყინდით, ძჳრისმო-
ქმედთა სიკუდილითა მოსწყდილობცა“.

A v / ამას ყოველსა ზედა საფასეთა უქადაგებ/და საწმართა, წინა-უყოფდა პა- 5
C v ტიესა მეფეთაგან, აღუთქუმიდა ნიკთა სიმრავლესა და ბევრეულითა ღინ-
სიძებითა ოწწრაფდა მიდრეკასა მათსა. ხოლო ვითარცა არა უღონინეს გონე-
ბისა მათისა მისგან განდგომილებასა და ქრისტეს მიმართ აღსარებასა, შერამე
მეორესა კერძსა ღონისძიებრძასა მიიქცა და უქადებდა მათ წყლულებათა და
სიკუდილსა და სატანჯველთა ურიცხუთა სიმრავლესა. და მძლავრისა იგი 10
სიტყუანი ესევეითარნი იყენეს, ხოლო ისმინენით მოწამეთანიცა, რასა-იგი ეტ-
ყოლეს მას, ვითარმედ:

„რასა გუაცთუნებ ჩუენ, მ მბრძოლო ღმრთისაო, განშორებად ღმრთისა-
გან ცხოვრისა და მონებად ეშმაკთა ბილწთა და გუქადებ ჩუენ შენთა მათ კე-
თილთა? რასა მოგუცემ ესეზომსა, რამზომსა-იგი მიგულებ? გუქულან ჩუენ 15
ნიკნი, ზღვევისა წინამძღუარნი, არა მივიღებთ პატივსა, გინებისა და უპატიოე-
ბისა ღედასა. რამეთუ საწმართა მოგუცემ აქავე დარჩომადთა, ღიდებასა დაჭ-
ნობადსა, შეყუარებულ გუყოფ მეფისა მოკუდავისა, არამედ ჰეშმარტისა მის
C 471 მეუფისაგან უცხო-გუყოფ. რამათჳს ესრეთ უნდოებით მცირ/ედსა შეუბანა:
გუქადებ? ყოველივე სოფელი საშუებელთა მისთა თანა შურტარც არს ჩუენ 20
მიერ, არა ღირს არიან ხილულნი ე-ე კეთილნი სასოებისა მის მათ კეთილთა-
ასა, რომელთათჳს სურვიელ ვართ.

„ჰხედავ-ა ცასა ამას, ვითარ შუენიერ არს სახილველად და ღიდ? და ქუე-
ყანაჲ რაბამი არს? და მას შინა ქმნილნი საყრველუბანი? არცა ერთი ამთაგანი
A 212 შეესწორების ნეტარე/ბასა მას მართალთასა, რამეთუ ესე ყოველი წარვალს, 25
ხოლო ჩუენი იგი ჰგვის. ერთისა ნიჭისა მიმართ სურვიელ ვართ, რომელ არს
გვრგენი იგი სიმართლისად, ერთისა ღიდებისა სიუყარულითა დაგურებულ
ვართ, რომელი იპოების სასუფეველსა მას შინა ცათასა, პატივისმოყუარე ვართ
პატივისა მის ზეცათასა. სატანჯველისა ერთისაგან გუეშინის, რომელ არს გე-
ჰენიაჲ, ცეცხლი იგი საშინელ არს ჩუენდა, ხოლო თქუენ მიერ აღგზებული 30
ეგე მონაჲ არს ჩუენი, რამეთუ იცის მან შეკდიმებაჲ გუამთაგან მოწამეთაჲსა.
ისარად ჩუელთა შეგვრაცხიან თქუენნი ეგე წყლულებანი, რამეთუ კორცთა
C v ჰგუემთ, რომელნი-იგი უკუეთუ შემძლებელ იქმნენ / ფრიალისა თავს-ღებად.
უბრწყინვალესად გვრგენოსან იქმნენ, უკუეთუ კულად რე მოკუდენ, წარვი-
დენ განარომილნი მსაყულთაგან ესრეთ მძუნარეთა. რომელთა-ეგე უფლებად 35
კორცთაჲ მივიღებთეს და მაიკლობელ ხართ, რამათჳცა სულთაცა ჰელმწიფე-
ბად მიიღეთ, რომელთა-ეგე უკუეთუ არა უმეტეს ღმრთისა ჩუენისა პატივცე-
მულ იქმნეთ ჩუენ მიერ, ვითარცა ბოროტად გინებულნი ჩუენგან, ესრეთ გან-
მარსხნებით და საშინელთა მათ სატანჯველთა მოაწვეთ ჩუენ ზედა, რომელთა
ზედა ბრალსა სხუესა ვერარას აჩინებთ, გარნა ღმრთისმსახურებასა. არამედ 40

1 ცხოვრებისა C. 2 რამათჳცა—C. 3 გონებასა C. 4 განდგომილებისა C. 5 აღსარებასა C. 6 მერმტ C. 7 ცხოველისა C. 8 დარჩომადთა დამთმადთა C. 9 გოყოფ A. 10 სასოებისა მისი სასოებისათჳს C. 11 იპოების C. და პატივისმოყუარტ C. 12 მისქმითჳს C. სატანჯველისაგან ერთისა C. 13 თქუენიერი ეგე აგზებული C. 14 მან—C. 15 ისარად C. 16 იქმნენ C. 17 იქმნენ C. 18 აღრს C. წარვიდეს A. 19 რომელნი-ეგე C. 20 იქმნეთ C. განმარსხნებით C.

- ნუ სკუბები, რამეთუ არა მოშიშთა და უძლურთა და წარმავალისა ამის ცხოვრებისა მოყუარებულად მიმბუთებულ ხარ. რამეთუ სიყუარულისათჳს ღმრთისა აჰა ჩუენ ასოეულად დაჰრად და ურმის თულთა ზედა დაკრვად და ცეცხლსა მიცემად და ყოვლისავე სატანჯველისა შეწყნარებად მზა ვართ, რამეთუ ესე ყოველი შეცვალებად არს ჩუენდა წინაშე უფლისა: / გუემისა წილ კორცთაჲსა ნათლისა სამოსელი აღდგომასა გამოგებრწყინდეს, შეურაცხებისა წილ გვრგვნიდა საჰყრობილი/სა წილ სასუფეველი და უშჯულოთა თანა დაშვისა წილ ყოფაჲ ანგელოზთა თანა. დასთესენ ჩუენ შორის ფრიადი, რამთა უმრავლესიცა მოიგმოთ".
- 5 10 5. ხოლო რაჲამს ესევითარნი ესე სიტყუანი ესმენს ამჰარტავანსა მას და ბარბაროზსა, არა თავს-იღვა ახოვანთა მათ კანდიერებამ, არამედ აღდღულდა გულისწყრომითა და ეძიებდა ღონესა, რაიითამცა პოვა ღონე მწარისა და გრძელისა სიკუდილისა მოწვენად მათ ზედა პოვა უკუე ღონე და გულისგმაცათ, ვითარმედ ბოროტი იყო იგი. რამეთუ იხილა ბუნებამ იგი ქუეყანისაჲ მის, ვითარ ცივი იყო და ჟამი წელიწდისაჲ, რამეთუ ზანთარი იყო. მოელოდა ღამესა, რაჲამს ნეფხვისა მის სასტიკებამ გარდაემბატა, რამეთუ ქარი იგი ჩრდილომასამ, რომელსა ეწოდების ბორიამ, იგი ქროდა მას ღამესა სასტიკად, მაშინ ბრძანა განშიშულებამ მათი და შეუყენებამ ყინელსა მას ტბისაჲ ღამე ყოველ, რამთა ესრეთ მოსწყედენ.
- 20 ხოლო უწყით სამე, რომელნი-ეგე გამოცდილ ხართ სიცივესა, ვითარ მოუთმენელ არს სატანჯველისა ამის სახმ. რამეთუ არცა თუ შესაძლებელ არს, რამთამცა სხუათა კეთილად გულისგმა-უყავთ იგი, გარნა რომელთა / გამოც- დილებისა მიერ იციან საქმისა მის სახმ. რამეთუ კორცნი, სიცივესა ფიცხელსა შთავარდომილნი, პირველად გარდაიქციან მკიედ, რაჲამს სისხლი შესქელებინს ყინელისა მისგან, მერმე შეიწუებინ და შეიშოს: რამეთუ კბილნი ურთოერთას ეცემოდიდ და ნაწევარნი დაიკსნებოდიდ და ყოველივე გუამი შეურგებულ არნ. / და საღმობამ მწარმ და ტკივილი გამოუთქუველი არნ, რომელი შეეხებინ ტუნთა და გემომ იგი სიბოროტისაჲ მწარე არნ. მერმე კიდენი გუამისანი მოჰვარდებოდიდ და ვითარცა ცეცხლისა მიერ შეიწუებოდიდ. რამეთუ სისხლი ივლტინ კიდეთგან გუამისათა და მიივლტინ სიღრმედ გუამისა და საღამთ-იგი განეშორის, მკედრად დაუტევის, ხოლო საღ-იგი მივიდის, საღმობამ განაჰრავლის, რაჲამს სიკუდილი მცირე-მცირედ შესქელებითა მით სისხლისათა მოიწყევინ.
- 35 მაშინ უკუე ჰაერსა ქუეშე ყოფად ღაისაჯნეს, რაჲამს ტბამ იგი, რომელსა შინა იყო ღუაწლი წმიდათაჲ მათ, ვითარცა ვაკმ, ტხენთა სარბიელი, იყო შეცვალებითა მით ყინელისა მიერ და განმტკიცებულ იყო ნეფხვისა მისგან და უტომ/მელ სავალ იყო ფერკითა. და მდინარენი, რომელნი დაუცხრომე- ლად დიოდიდ, მაშინ შეკრულ იყვნეს ყინელისაგან და დინებისაგან დადგომილ. და ლბილი იგი წყლისა ბუნებამ ქვისა სიფიცხელედ შეცვალებულ იყო და

1 ცხოვრებისა C. 2 მიმბუთებულ C. 3 ასუეულად C. თულასა C. 4 აღგომასა A. 5 დას-
თესენ/დასთესენ უკუშ C. უმრავლესი C. 10 ესე—C. 12 ღონე C. 13 ღონე C. გულისხმა-
C. 14 ვითარმედ ბოროტ/ვითარ ბოროტ C. 15 წელიწადისაჲ C. 16 ღამე C. 17 მოსწყედენ + იგი-
ნი C. 20 საქმ C. 21 ამისმის C. რამეთუ—C. 22 გულისხმა- C. 24 გარდაიქცეიან C. 25 მერმე C.
შეიწუენ C. 26 მწარე C. მერმე C. 27 მცირედ-მცირედ C. 28 ქუეშე C. 29 მისგან/მიერ C.
30 იყვნეს + ნეფხვისა მიერ C. 31 სიფიცხელ A.

ქარისა მის ჩრდილოასა სასტიკნი ოხრანი სიკუდილსა მოაწვედეს ყოველთა მათ გარე მყოფთა ზედა.

8. მაშინ უკეთესა მათ ბრძანებამ იგი მთაერისად მის და გულისხმა-ყავ ამას ადგილსა უძლეველობამ იგი კაცთამ მათ, რამეთუ სიხარულით განავლო თითოეულმან უკუნადასკნელიცა იგი თესი სამოსელი და ესრეთ მიისწრადდეს სიკუდილსა მას ნეფხვისასა, ვითარცა ნატყუენავისა მოტაცებასა. ესრეთ ურთიერთას აწუევდეს და განაძლიერებდეს და იტყოდეს:

A V „არამ თუ, მძმანო, სამოსელსა აღვიძრეთ, არამედ ძუელსა მას კაცსა განვაგლებთ, განხრწნილსა მას გულისტქუშათა მიერ საეთურებისათა“¹. გზად-ლობთ შენ, უფალო, რამეთუ საზოსელსა ანას თანა ცოდვისაგან განვიწმულდები.

C V „მე ჰაბუკონ, სამოსელი ესე, რომელი გუელისა მიერ შევიმოსეთ“², ქრისტესთვის აღვიძარეთ, ნუ/ვპირიდებთ სამოსელთა ამათ განხრწნადა სამოთხისა მისთვის, რომელი წარწყმდიდეთ.

„რამ-მე მივაგოთ უფალსა“³, რამეთუ განწმულდა უფალიცა ჩუენი? რამ დიდ არს მონისათვის, უკუეთუ შემსგავსებულად მეუფისა ევნოს და უფროსად? თეადიცა უფალი, ჩუენ ვართ, რომელთა განძარცუეთ“⁴, რამეთუ მე-დართამ არს იგი კანდიერებამ, მათ განძარცუეს იგი და განიყვეს სამოსელი“⁵. აწ უკეთ აღწერილი იგი ჩუენი შესმენამ თათა მიერ ჩუენთა ავყოცით. მწარე არს ზანთარი ესე. არამედ ტკბილ არს სამოთხმ. სატკივარ არს ყინელი ესე, არამედ საწაფელ არს განსუენებამ იგი მართალთამ. მცირედლა სულგრძელ ვიქნეთ და წიალთა მამათმთავრისა აბრძამისთა განგუსუენოს ჩუენ.

„ერთითა ამით ღამითა ყოველნი საუკუნენი მოვიყიდნეთ: უტეოთ დაწუ-ვად ფერკთა ჩუენთა, რამთა უკუნისამდე ანგელოზთა თანა ვიღოვით; უტეოთ მოვრდომად კელთა ჩუენთა, რამთა აქუნდეს კანდიერებამ აყრობად მეუფისა მიმართ. რადენნი ჩუენ თანა მკედარნი ბრძოლასა შინა მოკუდეს საწუ-
C 474 ენებელად მეფისა მის წარმავალისა, ხოლო ჩუენ ჰუმ/მარტისა მის მეუფისა-
14 თეს ცხორებამ ესე არა მივსცეთ-ა? რადენთა ძვრისმოქმედთა უმჭულოები-
სათვის თავის-იღვეს სიკუდილი, ხოლო ჩუენ სიმართლისათვის სიკუდილი არა/
30 მოვითმინოთ-ა? ნუ მიედრებთ, მ მოყუასნო და მკედარნო, ნუ შევატყვეთ ზურგსა ეშმაკსა, არამედ პირისპირ ვებრძოლნეთ მას, ნუ ვსცემთ ადგილ მტერსა მას, რამეთუ კორცნი არიან განხრწნადნი გუამნი ესე ჩუენნი და ნუმ-
ცა ვპირიდებთ მათ. ვინაითგან სიკუდილი უეპუელად თანა-გუაც, მოკუდეთ აწ. რამთა ვცხოვდეთ. იყავნ მსხუერპლი ესე ჩუენი წინამე შენსა, უფალო“⁶,
35 და შე-მცა-წირულ ვართ, ვითარცა საკუერთხი ცხოველი“⁷, სათნოდ შენდა ყინელისა ამის მიერ შემწუარნი. კეთილ არს მსხუერპლი ესე, რამეთუ საკუერთ-
ხი ესე ახალი არს, რომელი არა ცეცხლითა, არამედ ნეფხვითა შეიწუვის“⁸.

¹ გარემო C. ² გულისხმა- C. ³ იგი — A. ⁴ ურტორას A. ⁵ ეტყოდეს C. ⁶ აღვიძრეთ C. ⁷ ვართ რომელთა—C. ⁸ მწარე C. ⁹ ესე—C. ¹⁰ ვიქნეთ C. ¹¹ მამადმთავრისა C. ¹² განგუესუენოს C. ¹³ უტეოთ C. ¹⁴ უტეოთ C. ¹⁵ აღყრობად C. ¹⁶ რადენნი C. ¹⁷ ცხოვრებამ C. ¹⁸ რადენთა C. ¹⁹ უცხოვნიდეთ C. ²⁰ ვართ-ჩუენ C. ²¹ ამის—C.

¹ * ეფეს. 4,22. ² * დაბად. 3,21. ³ * ფსალმ. 115,3 ⁴ * მათე 27,28. ⁵ * მათე 27,35. ⁶ * და-ნიელ 3,40. ⁷ * რომ. 12,1.

ესევეითართა მათ ნუგეშინისცემისა სიტყუათა ეტყოდეს ურთიერთას და განაძლიერებდეს და ვითარმცა მცველად დადგინებულ იყენეს მკედარობისა ბრძოლათასა, ესრეთ წარაულებდეს ღამესა მას, მოითმენდეს წარმავალთა მათ ჳირთა ახოვნად, / უხაროდა სასოებისა მისთვის მერმეთა მათ კეთილთადასა, ეცი- C v
5 ნოდეს, ეციტხედეს ეშმაქსა. ხოლო ერთი ოდენ იყო ლოცვაჲ ყოველთაჲ, ვითარმედ:

„ორმეოცი შემოვედით ბრძოლასა ამას, ორმეოცივემცა გურგუნოსან ქმნილ ვართ. შ მუუფეო, ნუმცა გამოეკუების რიცხუსა ამისგან ერთიცა. პა-
ტიოსან არს რიცხვ, რომელსა-ესე პატივე-ეც მარჯვითა ორმეოცთა დღეთადა-
10 თა!“, რომლისა მიერ რჩულისდებამ შემოვიდა სოფლად², ორმეოცსა დღესა ელია იმარხა და იხილა უფალი“³.

და ესევეითარი იყო ლოცვაჲ მათი. ხოლო ერთი რიცხუსა მისგან ჳირთა მათ მიმართ მოიწყინა და სულმოკლექმნილი ივლტოდა / და გლოვაჲ ურიცხვ A v
დაუტევა წმიდათა მათ.

გარნა არავე უტევა ლოცვათა მათთა უქმარყოფად უფალმან. რამეთუ
რომლისადა მცველობაჲ იგი მოწამეთაჲ რწმუნებულ იყო, მახლობელ აღედგა
განსასუენებელი თვისა და ხედვიდა მათ, თუ რაჲ ყოფად არს აღსასრული და
მზა იყო შემწყწარებელად ლტოლვილთა მათ მკედართა აბანოსა შინა. რა-
შეთუ ესრეთ მოიპოვის ესეცა ღონე, რაითა მახლობელ აბანოსა მის იყოს ღუა-
20 წლი მათი, რომელი-იგი / მსწრაფლ შეეწვენასა მიქცეულთასა უჩუენება. C 475

და ვითარცა-იგი უშჯულოთა მათ ესე მანქანებით ღონე ყვეს, რაითამცა
ესევეითარი იყო აღგილი იგი ჳირისა მათისაჲ, სადა განწმადებულეებამ იგი
ნუგეშინისცემისაჲ დაჰქსნიდეს მათსა მას გონებჰა და მიიზიდვიდეს თავისა
თვისისა მიმართ, ხოლო რომელი-იგი მათ ესრეთ ღონე ყვეს, იგი უფრომასად
25 ბრწყინვალედ გამოაჩინებდა მოთმინებასა მას მოწამეთასა. რამეთუ არა იგი
არს მოთმინე, რომელსა არა ეპოებოდის ნუგეშინისცემამ, არამედ უნებლით
იყოს ჳირისა მას შინა, გარნა იგი არს მოთმინე ქეშმარტი, რომელსა განსუენე-
ბამ უშურველად აქუნდეს და იგი მოითმენდეს ჳირთა შინა.

7. ხოლო ვითარცა ილუწიდეს ნეტარნი იგი და მცველი ხედვიდა აღსას-
30 რულსა, იხილა მაშინ ხილვაჲ უცხოჲ: ძალნი ზეცით მოსრულნი და ვითარცა
მეფისა მიერ ნიქთა დიდთა განუყოფდეს მკედართა მათ. და სხუათა ყოველთა
მისცნეს ნიქნი იგი, ხოლო ერთი ოდენ დაუტევეს უგურგუნოდ, / რამეთუ არა A 215
ღირს ყვეს იგი ზეცისა პატივსა, რომელი ესრეთ ტკივილთა მათ შინა სულ-
მოკლე იქმნა და წინაღმდგომთა მიმართ მივიდა.

35 / ევა საქმე საწყალობელი სახილველად მართალთა: მკედარი იგი ლტოლ- C v
ვილ, მბრძოლი იგი ტყუექმნილ, ცხოვარი იგი ჳირისტვის მკვეცთა მიერ წარტა-
ცებულ და უსაწყალობელესი ესე არს, რამეთუ ზეცისა ცხოვრებასა გამოეკუა
და საწუთროსაცა ვერ მიემთხვა, რამეთუ მი-რაჲ-ეახლა სიტფოსა მას, მეგეს-

1 იტყოდეს C. 2 ვითარმცა ვითარ C. 3 და მოითმენდეს C. 4 და უხაროდა C. 5 ქმნილ C. 6 პატიოსან C. 7 რიცხვ+ესე C. 8 უფლისდებამ C. 9 ერთიერთმან C. 10 სულმოკლქმნილი C. 11 სხედვიდა C. 12 ~ ლტოლვილთა მათ მკედართა შემწყწარებელად C. 13 მოიპოვის C. 14 ღონე C. 15 მსწრაფლ C. 16 ღონე C. 17 მოთმინე C. 18 ეპოებოდის C. 19 უნებლიათ C. 20 მოთმინე C. 21 სხედვიდა C. 22 მაშინმან C. 23 სულმოკლქმნილი C. 24 საქმე C. 25 ელტოვილ C. 26 ტყუელქმნილი C. 27 მეგესულად C.

1* მათე 4,2. 2* გამოსლ. 34,28. 3* III მეფ. 19,9.

ულად კორცნი მისნი დაიქსნნეს და განილინეს და კორცთამოყუარე იგი დაეცა ურჩულო ქმნულო ამაოდ.

- ხოლო მცველმან ვითარცა იხილა იგი ღტოლივლად და აბანოდ მისრულად, თავი თვისი სულმოკლისა მის ადგილსა დააწესა: და განაგლო სამოსელი თვისი და შერთო თავი თვისი ზიშუელთა მათ თანა და მანვე კმასა კმობდა წმიდათა მათ თანა, ვითარმედ: „ქირატინე ვარ“. და მეყსა შინა შეცვალეებითა მით თვისთა მუნ მყოფნი იგი განაკერენა და რიცხვ იგი აღასრულა და მწუხარებასა მას მათსა, რომელი აქუნდა ღტოლივლისა მისათჳს, ნუგეშინის-სცა მიემსგავესა მბრძოლთა მკედართა განწყობილთა, რომელნი პირველთა მათ
- C 476 ფაროსანთა შორის დაცეპულისა მეჯაეულად დასა აღასრულებენ, / რაათა არა განიუეთოს ერთობამ მათი ნაელუღევანებითა მით. ეგრეთვე აჰან ყო: იხილნა ზეციისა იგი საკრებლებანი, იცნა ქეშპარიტება, შეეწყნარა მეუფესა, შეირაცხა მოწამეთა თანა, განაახლა საქმე იგი მოციქულთა; წარვიდა
- A v იულა და შემოვიდა მატათი¹; მიმსგავსებულ იქმნა / პავლესა, რომელი-იგი გუშინ მღვეარე იყო, დღეს ქადაგ იქნინა². ამანცა ზეციით მიიღო წოდებაჲ, არა კაცთაგან, არცა კაცთა მიერ³ ირწმუნა სახელი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი. ნათელ-ილო სახელსა ზელა მისსა არა სხესა მიერ, არამედ თვისისა სარწმუნოებისაგან, არა წყლითა ოდენ, არამედ თვისითა სისხლითა.
8. და ესრეთ, განთენა რამ, ვიდრე ცხოველა იყენსა, შემგერვილინი ცეცხლსა მიეცნეს და ნეშტნი ცეცხლისანი მდინარედ შთაკცვენ. და ესრეთ ყოველინვე დაბადებულნი მოვლო ლუწლმან მან ამათ სანატრელთამან: ქუეყანასა ზელა ილუაწეს, პაერასა ქუეშე იგუემნეს, ცეცხლსა მიეცნეს, წყალმან იგინი შეიწყნარნა. მათი არს კმა იგი, ვითარმედ: „განელეთ ჩუენ ცეცხლი და წყალი და გამოგუყვანენ / განსასუენებელად“⁴.
- C v ესენი არიან, რომელნი ჩუენსა ამას ქუეყანასა გარე-შოადგეს, ვითარცა გოდოლინი მტკიცენი და უშიშობასა მოგუცემენ წინააღმდეგობათგან. ხოლო არა ერთსა ადგილსა შეუწყუღდევინა თაენი მათნი, არამედ მრავალთა სოფელთა და ქალაქთა შინა დამკრდრებულ არიან და მრავალნი ქუეყანანი შეუშკობიან. და საკრებელი ესე არს, რამეთუ არა თუთოეულად განყოფილნი მივლენ შეწყენად, არამედ შეერთებულად იქევიან.
- 30 შ საკრებელი ესე! არცა დააკლდების რიცხვ მათი, არცა შემატებასა თავსი-იდებენ. უკუეთუ სად განჰყენე იგინი, რიცხუსა თუსსა არა წარჰკლდებიან, უკუეთუ ერთად შეჰკრიბნენ, ეგრეთცა ორმოცინივე არიან. მსგავსად ბუნებისა მის ცეცხლისა/, რომელი-იგი აღმნთებელისა მის მიმართცა მიიწყვის ყოვლითურთ და კუალად ყოველივე არს მის თანა, რომელსა აქუნდეს, ეგრეთვე ორმოცინი ყოველინი ზოგად არიან და ყოველინი თუთოელსა თანა არიან. უშურ-
- A 216 ველი იგი კეთილი, დაუღუენელი იგი მადლი, განმზადებულ შეწყვენაჲ ქრისტიანთაჲ, კრებულ მოწამეთაჲ, ბანაკი ძლევითშემოსილთაჲ, დასი მადიდებელთა უფლისათაჲ — რამზომიცა ზრომამ თაეს-იღვე, რამთამცა ერთი სად-

¹ -მოყუარე C. ² უშულო C. ³ იგი—C. ⁴ შეკროთ C. ⁵ მას—A. რომელი-რომელი-იგი C. ¹⁰ მეესეულად C. ¹¹ წარვიდა-განვიდა C. ¹² მატათი A. ¹³ ერწმუნა C. ¹⁴ განთენდა C. ¹⁵ —²¹ ყოველივე დაბადებულნი C. მან—C. ²² პაერთა ქუეშე C. ²³ განსასუენებელთა-შენდა C. ²⁴ —შოადგან C. ²⁵ უშიშობასა C. ხოლო—A. ²⁶ თუთოეულად C. ²⁷ აღმნთებელისა C. ²⁸ არს C. ²⁹ თუთოეულსა C. ³⁰ ძლევითშემოსილთა C. ³¹ ზრომამ C. ³² სადამ C.

¹* საქმე 1,25—26. ²* საქმე 5,20. ³* გალატ. 1,1. ⁴* ფსალმ. 65,12.

მე ჰპოვე, რომელიმეა შენთვის უფლისა მიმართ მეოხ იყო? ამა უსერა ორმე-
ოცნი არიან, რომელნი ერთბაშად შესწირვენ ღმრთისა ლოცვასა. სადაცა ორნი
ანუ სამნი იყვნენ შეკრებულნი სახელსა ზედა უფლისასა, მუნ არს უფალი
მათ შორის!*, ხოლო სადა ორმეოცნი იყვნენ ესევითარნი, მუნ რაადამეცა იყო
5 იქუ უფლისა მათ შორის დამკვდრებისაჲ?

ჭირვეული ორმეოცთა მიმართ მივიღოვდენ, მოხარული მათდავე მიმართ
მივიღოვდენ: ერთმან მან, რაათა პოოს ქსნაჲ ჭირისა მისგან, ხოლო მეორემან
მან, რაათა დაცეულ იყოს კეთილი იგი მისი. აჲა მოვიდოდენ დედაკაცი ღმრ-
თის -ნოშიში, მლოცველი შვილთა თვსთათს და რომელი მეუღლისა წარ-
10 სრულისა მოქცევასა თიხოვენ, ანუ თუ მოუძღვრებულისათს — ცხორებასა.
მოწამეთა ამათ მიმართ იყავნ ლოცვაჲ თქუენი; ჭაბუენო, ამათ მოჰასაკეთა
ჰბაძევიდით; მამანო, ესევითართა შვილთა მამა ყოფად ილოცევიდით; დედა-
ნო, კეთილსა მის დედისა საქმე ომინეთ!

დედამან ერთისა ამათ სანატრელთაგანი / სამან იხილნა რაჲ / სხუანი იგი C V
15 ყინელთა მით და შემუსრვითა აღსრულებულნი, ხოლო თჳსი ძმ ჳრეთ ცოც- A V
ხალი ახოვნებისა მიერ და ფრიადისა მის მოთმინებისა ჭირთაჲსა და, ვითარ-
მედ დაუტრევს იგი მტარვალთა, ვითარცა შემძლებელი მიქცევედ მათდა, მა-
შინ მან ახოვანმან დედამან და აბრამეანისა მის მსხუერალისა შეწირვისა მიმ-
სგაჲქებულმან თჳსითა კელითა აღიღო ძმ თჳსი და დადვა ურემსა მას, რო-
20 მელჲ ზედა ისხნეს სხუანი იგი და ცეცხლად მივიდოდეს.

ჰეშმარიტად, მოწამისა დედაჲ იყო იგი, რამეთუ არა გარდამოუტრევნა
ცრემლნი უძღვრებისა სახენი, არცა თქუა სიტყუაჲ რამეჲ, უჳკროჲ და
ულირჲ ი ნის ქაპისაჲ, არაჲედ ეტყოდა მას:

„წარვედ, მ შვილო, კეთილსა მას გზასა, ცხორებად მიმყენებულსა, მო-
25 ჰასაკეთა მათ შენთა თანა, მოყუასთა მათ შენთა თანა. ნუ დააკლდები ბანაკსა
მას, არა თავს-ვიდები, რაათამცა შენ უუყანაესყენლ სხუათასა წარმოუდევ
მეუფესა ქრისტეს, რამეთუ მე აწ სიკუდილად აღმიჩნდა, რაჲამს გიხილე შენ
დამთომილი. რამეთუ გხედავ გვრჯენთა, რომელნი მიცემად არიან მათდა და
შეიწუების გული ჩემი, უუყეთუ შენცა არა მიიწიო. / არაჲედ მოვედ, მ ნე- C 47B
30 ტარო, და აღესრულე სხუთა მათ თანა. რაათა ვიქადლოდი მე, ვითარნედ მოწა-
მე ახოვანი საშოჲთ ჩემით გამოვიღე. მცირედლა სულგრძელ იქმენ. და გიძლე-
ვიეს, მცირედლა და სანატრელ ვიყო მე, რამეთუ დედად მოწამისა ესრეთ ახო-
ვნისა მეწოდებოდის. ამისგან ოდენ მეშინის, ნუუუეუ დაჰრჩე შენ“.

ჰეშმარიტად, კეთილისა მის ძირისა კეთილი მორჩი იყო იგი, გამოაჩინა
35 ახოვანმან მან / დედამან, ვითარჲედ სწავლითა ღმრთისმსახურებთაჲთა აღე- A 217
ზარდა იგი უფროჲს ვიდრეჲა სძითა. და ესრეთ აღზრდილი იგი ესრეთ
წარიგზავნა დედისა მის მიერ კეთილისა, ხოლო ეშმაკი წარვიდა სირცხულუეუ-
ლი, რამეთუ ყოველნი დაბადებულნი აღძრნა მათ ზედა და ყოველნივე პოვნა

1 მიმართ—A. 2 სადა C. 5 უფლისა C. 7 პოოს C. 9 თვსთათსქმისათს C. და—A.

10 ცხოვრებასა C. 13 საქმე C. 15 ~ ძმ თჳსი C. 18 ~ ახოვანმან მან C. 22 რამეჲ C.

24 ცხორებად C. 25 თანა 2°—C. ~ ბანაკსა მას ნუ დააკლდები C. 26 სხუთაჲსა C. 27 მეუ-

ფესაქებად C. ქრისტესა C. 28 ეხედავ C. 29 მოედ C. 30 აღესრულე C. მოწამე C. 32 დედა C.

33 მეწოდების C. დაჩრქედაჲთმ C. 34 ჰეშმარიტად + უუეუ C. მის—A. 37 წარიგზავნა C-

(A-ში ამ სიტყუაში მ ამოხევილი).

1* მათე 18, 20.

ძლეულ სათნოებითა მით მათ ნეტართათა: ღამს, ყინული და ნეფხვითა საესმ, ქუეყანაჲ ცივი, ჟამი იგი წელიწდისა ამის ზამთარი, სიშიშულე გუამთა მათთაჲ.

მ ბანაკო წმიდაო, მ კრებულო პატროსანო, მ ერთობაო განუყოფელო, მ ზიარნო მცველნო ნათესავისა კაცთაჲსანო, კეთილნო კელისამპყრობელნო ჳირსა შინა, შემწირველნო ლოცვათანო, მეოხნო ძლიერნო, ახოვანნო ბრძო- 5
ლასა შინა, გოდოლნო ღმრთისმსახურებისანო, მკენნო, ლუაწლისა მძლენო და უშიშნო გონებითა, ვარსკულავნო სოფლისანო, / ყუავეილნო ეკლესიათანო, თქუნენ არა ქუეყანამან დავგვარან, არამედ ცათა შეგწყნარენს და განგებუნენ თქუნენ ბჳენი სამოთხისანო.

მ საქმე საკურველი, ღირსი სახილველად მკედრობისა ანგელოზთაჲსა, ღირ- 10
სი მამადმოთავართა, წინანსწარმეტყუელთა, მოციქულთა და მართალთაჲ! კაც-
ნი, რომელთა ჟამსა შინა ზიკაბუქისა მათისაჲსა სოფელი ესე და ცხოვრებაჲ
ესრეთ შურთაცხ-ყვეს, უფროჲს მშობელთა და უფროჲს შვილთაჲსა ღმერთი
შეიყუარეს, რომელნი იყვენეს-ღა ჰასასა მას შინა სიხარულისა მათისასა, მოი-
ძაგეს წარმავალი ესე ცხოვრებაჲ, რომელთა აღიღეს ღმერთი ასოთა შორას მათ- 15
თ, თითის საჩუნებელ იქმნეს სოფლისა და ანგელოზთა და კაცთა!*

A v /დაცემულინი აღადგინენუ, მიღრეილნი განამტკიცენს, ღმრთისმსახურთა 20
სურტილი და გულსმოდგინებაჲ განამრავლეს, სწორი ძლევაჲ აღმალეს ღმრ-
თისმოშიშებისაჲ და კეთილდმორწმუნეობისაჲ ყოველთავე და სწორითა
გვრგუნთა სიმართლისაჲთა შეიბკენეს ქრისტე იესუს მიერ, უფლოსა ჩუენისა, 20
რომლისაჲ არს დიდებაჲ და სიმტკიცე თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ
და მზარდის და უკუნიით უკუნისამდე, აჴენ.

278

XVIII. /თჳშემული წმიდისა ბასილისი მომთრეულეთათჳს.

243

რომილ თჳშა შემადგომად ალვისაგისა დღითა ერთითა

1. აღმძრვენ მე სიტყუად საქმენი იგი მწუხრისა ამის გარდასრულისანი. 25
ხოლო კუალად დააყენებს აღძრვასა ჩემსა პირველთა მათ შრომათა უნაყოფოე-
ბაჲ, რამეთუ მუშაჳციკა, რაჳჲს ერთგვის თესულმან მისმან ნაყოფი არა გაჴო-
ილის, უღებ არნ მასვე ქუეყანასა ზედა მეორედ დათესვად. რამეთუ უკუეთუ
ესეზობთა სწავლათა ზედა, რომელ ექმნენით გარდასრულსა ჟამსა წელიწდი-
სასა და არა დავესცხერთი ვედრებად თქუნენდა და კუალად შუდათა ამათ 30
შუდეულთა მარხვისათა, ღამე არა დავესცხერ წამებად თქუნენდა სა-
ხარებასა მას მაღლისა ღმრთისასა და მის ყოვლისაგან / საარგებელი არარაჲ
იქმნა, რომლითადა სასოებითა გასწაო დღეს? მ, რავდენთა ღამეთა ამოდ
იღძეთ, რავდენთა დღეთა ამოდ შემოჰკერბით, უკუეთუ ოდენ ამოდ, რა-

PG, 31. გვ. 444—464.

1 ძლეულად C. მათ—C. 2 ამისის C. სიშიშულე C. 3 ჳირთა C. შემწირველნო/შემწენო A.
8 და—A. 10 საქმე C. 11 მამადმოთავართა C. წყრულთა C. მოციქულთა C. 12 შვილთა-
სა C. 16 იქმნენ C. და 1°—C. 19 ყოველთავე C. 20 ივ^oს C. 22 ა^oნ AC. 23 ბასილი-
სი/და ნეტარისა მამისა ჩუენისა დღისა ბასილი კესარა-კაბადუციელ მთავარეპისკოპოსისა C.
რომილი BC. 24 აღუსებისა B. ერთითა+თავი ივ^o C. 26 შურთათა C. 28 არნ+მეორედ BC.
მეორედ—BC. 29 გარდასრულთა C. წელიწადისასა C. 30 დავესცხერ B. მათ C. 31 ღამე C. დღე AC.
სახარებასა მას (თბ ენაჳყჳლთჳ) სახიერებასა C. 32 გასწაოთ B, გასწაოთ C. რაოდენთა C.
34 რაოდენთა C. შეჰკერბით C.

1* I კორინ. 4,9.

- მეთუ რომელი მოსრულ იყოს წარმართებასა კეთებათა საქმეთასა და მერმე კუალად-მიიქცეს პირველთავე ჩუეულებათა მიმართ, / არა ოდენ შრომილისაა A მის სასყიდელი დაშვირდეს, არამედ უმეტესსაცა საშჯელსა ღირს იქმნას, რამეთუ იხილა გემოა კეთილთა მათ სიტყუათა ღმრთისათა და / ღირს იქმნა საი- C
- 5 დუმლოთა სულიერთა და მერმე ყოველივე იგი უჯულუბელს-ყო მცირედისა გულსთქუებისათჳს. „რამეთუ უმეცარი იგი ღირს არს შენდობისა, ხოლო ძლიერანი ძლიერადცა იტანჯენენ^{1*}, ერთმან ღამემან და ერთმან ეშმაკისა ბრძოლამან შრომაჲ იგი ყოველი დაარღვა და უჩინო ყო. ვითარ უკუე გულსმოღვინე ვიყო აწ სიტყუად? და უწყითმცა, ვითარმედ დავიდუმცა, უკუეთუმცა არა მეშინოდა საქმისა მისგან იერემია წინამსწარმეტყუელისა, რომელსა ურჩისა მის ერისა მიმართ სიტყუად არა ენება და ამისთვის მოიწია მის ზედა, ვითარცა- იგი იტყუს თუთ, ვითარმედ: იქმნა ცეცხლი წელთა შინა მისთა და შეიწუებოდა ყოველით / კერძო და ვერ ძალ-ედგა თავს-დებად^{2*}. B
- 15 ხოლო აწ დედათა ბოროტთა დავიწყეს შიში ღმრთისაჲ, შეუარაც-ყვეს საუკუნომ იგი ცეცხლი ესევითარსა მას ღღესა შინა, რაჟამს თანა-ედგა ქსენებისათჳს აღდგომისა დაჯდომამ სახლთა შინა თჳსთა და მოკსენება დღისა მის, რაჟამს-იგი განებუნენ ცანი და გამოჩნდეს მსაქული იგი ზეცით: და საყვრნი ღმრთისანი და აღდგომამ მკუდართაჲ და საშჯელი სიმართლისაჲ და მიგებამ თითოე/ულთსაჲ საქმეთა მისთაებრ. C
- 20 ამათ ესევითართა საქმეთა წურთისა წილ და განწმედისა წილ გულთა მათთაჲსა ბოროტთა გულსიტყუათაგან და აჯოცისა ცრემლითა ცოდვითა მათთა. და განშადებისა წილ მიგებებად ქრისტესა / დიდსა მას ღღესა გამო- A ჩინებისა მისისსა განაგდეს უღელი იგი ქრისტეს მონებისაჲ და მოიკანდეს თავთაგან პატიოსნებისა იგი საბურველნი, უჯულუბელს-ყვეს ღმერთი და უჯულუბელს-ყვენს ანგელოზნი მისნი და ურცხვრო იქმნეს წინაშე პირსა მამათასა: და გარდაიქვეს თმები, მითარევედეს სამოსელთა და იმღერდეს ფერკითა, თუალითა ბილწითა, სიცილითა ურცხვნოდათა / მღერად და ბორგად აღიძრის^{3*} B და რეაინებდეს გულსა ჰაბუკთასა და ეკლესიათა მათ წინაშე, რომელნი არიან გარეგან ქალაქისა, მემღერნი განაწყვენს მათ და ადგილად თჳსისა საძაგელ- 30 ბლობისა ყვენს წმიდანი იგი ადგილნი. შეაგინეს ჰაერი კმათა მათგან სამეძვოთა და შეაგინეს ქუეყანაჲ ფერკთა მათ მიერ არაწმიდათა, რომლითა იქმოდეს მღერასა მას. / და უგუნურთა ჰაბუკთა სიმრავლმ გარე-მოაწყვენს სახილვე- C ლად მათდა, მეძაე განცოფებულ იქმნეს და ბორგილებისა არცა ერთი საზღვარი დაუტევეს.
- 35 ესე ყოველივე ვითარ დავიდუმო? ანუ ვითარ ღირსად ვგოდებდე ამას? ღვნომან მოგუატყუა ესევითარი ესე სულთა ზღვევაჲ, ღვნომან, რომელი მოუ-

1 მერმე C. 2 პირველთავე ჩუეულებათა|პირველთა მათ უშჯულობათა C. შრომილისა B, შერომისაჲ C. 3 დასკირდეს B. 4 იხილა| იხილო რაჲ C. სადღუმლოთა B. 5 მერმე C. უჯულუბელს-ყო C. 7 ღამემან C. 8 შერომაჲ C. ოჩინო A. გულსმოღვინე C. 9 ვიყო|ვიყო C. უკუეთუმცა| უკუეთუ C. 11 ინება C. 12 წელთა|წყალთა B, წალთა C. 16 სახლსა C. თჳსსა C. დღისაჲ C. 19 მისთაებრ—A. 22 მიგებებდ|მიგებად B. 23 მისისა C. და განაგდეს A. 24 უგუნუბელს ყვენს ღმერთი და —B. 25 იქმნეს C. 27 ურცხვნოთა B. 28 წინაშე|წინათა C. 29 და მემღერნი C. განწყვენს AC. საძაგელებისა C. 31 მათქმთა C. 32 სიმრავლ B. გარმ-მოიწყვენს C. 33 იქმნეს C. 28 ღვნო 2° A. მიუცემეს C.

1* სიბრძნე 6,7. 2* იერემ. 20,9. 3* ესაია 3,16.

ცემიეს ღმერთსა ნუგეშინისსაცემელად უძღუერებისა ბრძენთადა, ხოლო აწ საპურველ ცოდვისა ექმნა უგუნურთა მათ.

2. მთრევალობა — ნეტლი იგი ეშმაკეულობად, კაცთა მიერ მოპოვნე-
ბული ეშმაკი, რომელი გულისთქუმათა მიერ შევალს სულსა შინა; მთრევა-
ლობად — უკეთურებისა დედა, სათნოებისა წინააღმდეგომ, ახოვანსა მოშიშ 5-
- A 219 პყოფს, /პატიოსანსა ურცხუნო პყოფს, წმიდასა ბილწ პყოფს, სიმართლმ
B 280 არა იცის, სიბრძნესა განაქარეებს. რამეთუ ვითარცა წყალი მბრძოლ არს
ცეცხლისა, ეგრეთვე მთრევალობად სიბრძნესა დაშრეტს. ამისთვისა ზარ-მაც
სიტყუად მთრევალობისათჳს, არა თუ ვითარცა მცირისა რამსმე ბორცისათჳს
C v და შეურაცხსაყოფელისა, არამედ ამისთჳს, ვითარმედ არარას/სარგებელსა 10
ვხედავ სიტყუსაგან. რამეთუ უკუეთუ მთრევალი იგი უცნობელ არს და დაბნე-
ლებულ, ამოდ პირახვის მასწავლებლი იგი უსმის მას. ვინდა მიმართ იყოს
უკუე სიტყუად ჩუენი, ვინადავან რომელსა-იგი უქმს სწავლად, იგი არა ის-
მენს სიტყუათა ამათ? ხოლო რომელი ფრთხილი არს გონებითა, მას არა უქმს
სწავლად, რამეთუ წმიდა არს ენებისა მისგან. რად ვყო უკუე, დაღაცათუ სი- 15
ტყუად უქმარ არს? არამედ ღუმლილი შეუძლებელ არს, რად ვყო უკუე? უღებ
ვყო-ა სიტყუად ესე? არამედ საშიშ არს უღებებდა. ანუ ვთქუა-ა მომთრეველ-
ეთათჳს რამე? მკუდართა სასწენელთა შინა ოხრით.
- გარნა ვითარცა-იგი რაჟამს შემოქლის პირუტყუთა ზედა სენი იგი უკურ-
B v ნებელი, სასიყუდიენ, მკუ/რნალნი იგი მათნი მრთელთა მათ პირველვე წამლე- 20
ბითა შეზღუდვენ და აკრძალბენ, ხოლო შეპყრობილთა მათ სენისა მისგან
არა მიეახლებიან, ეგრეთვე ჩუენდაცა ნახევარსა ზედა აქუს სარგებელი სიტ-
ყუსა ამას, რამეთუ დაღაცათუ შეპყრობილთა მათ ენებისა მის მიერ არა რად
C 246 ეგროს, არამედ /რომელნი ჭერეთ არა შთავრდომილ არიან მას შინა, ნუუკუე
განეცრძალენ. 25
- A v 3. /რამთა განყოფილ ხარ პირუტყუთაგან, მ კაცო? არა ნიქითა მით სიტ-
ყუერობისათა, რომელი მოგიღებთ და მბადებელისაგან? მთავრად და უფ-
ლად ქმნულ ხარ-ა ყოველისა სოფლისა? აწ უკუე რომელმანცა ესრეთ განაცო-
ფოს სიბრძნე თჳსი მთრევალობითა, „იგი ჰბადვიდა პირუტყუთა უგუნურთა და
მიემსგავსა მათ“³. ხოლო მე უფროსად პირუტყუთა უგუნურესად და უპირ- 30
რუტყუესად უწოდ მთრეალთა, რამეთუ ოთხფერკთა ყოველთავე და მკეტთა
განჩინებული ეამი აქუს შეერთებისად და შეიღებისად, ხოლო მთრევალობისა
B 281 მიერ შეპყრობილნი კორცთა ბუნებისა გარეგნითა სიმკურვალითა აღავსებენ
და ყოველთავე ეამსა შეგინებულთა მათ საქმეთა მიმართ მივლენ. და არა ესე
ოღენ არს სასწაული მათისა პირუტყობისად, არამედ შეცვალბადცა საცნო- 35
ბელთა მათთა ცნობისად უარეს ყოველისა პირუტყუსა პყოფს მათ, რამეთუ
რომელი არს საცხოვარი და ზარხამ ესრეთ უსმ და ბორცოდ მხედველ და
უცნობო, ვითარ მთრეალი? ანუ არა უმეცარ იყენიან-ა თჳსთა მათთაგან მრ-

3 ~ იგი ნებსითი C. 4 ახოვანთა C. 5 პატიოსანსა C. სიმართლე B. 6 დაშრეტს—A.
7 რამსმე C. 8 შეურაცხ. B. საყოფელისა C. 12—13 ~ უკუე იყოს C. 14 ფრთხილ BC. 15 უკუე
უკუეთუ C. 16 უკუე უკუეთუ C. 17 ვთქუა A. 18 რამმ C. 19 სასიყუდიენ C. 20 შეპყრუდვენ C.
21 სიტყუერებისათა C. 22 ქმნილ BC. ყოველსა სოფელსა C. 23 სიბრძნე C. 24 უგუნურესად
უგუნურად C. 25 შეერთებისა C. 26 გარეგნითა C. აღივსებან C. 27—28 ესე ოღენისყოლენ C.
პირუტყობისა B. პირუტყობისა C. 28 პყოფს B. 29 საცხოვარი B. 30 მათთაგანმთავრად C.

- ვალგზის და უცხონი თჳსად შეერაცხნინან? არა არღილთა ზედა გარდაახლ- C v
 დებოდიანა- მრავალგზის, ვითარცა მთხრებლთა და ვითარცა წყალთა ზედა?
 და ოხრითა და შივილითა, ვითარცა ზღუსაგან მღელვარისა /სავსე არიედ ყურ-
 ნი მათნი და ჰგონებდიედ, თუ ქუეყანამ აღმართებულად დადგრომილ არს / და A 220
 5 მათნი გარემო რბიან. ესენი ოდესმე იცინიედ დაუცადებულად და ოდესმე
 ტიროლიედ მოუწყუედელად და ოდესმე ამპარტავან იყვნინან და ზუაჲ და
 უშიშ და მერმე — მოშიშ და შეძრწუნებულ. ძილი არნ მათ ზედა მძიმე და
 შოშობის სახმ და ქვეშარტიად სიკუდილისა მახლობელ. და კუალად მღუძ-
 რებამ მათი /უუგუნურე არნ ძილისა, რამეთუ ყოველი ცხოვრებამ მათი სიზ- B v
 10 მარ არნ. რომელთა-იგი არა აქუნ მრავალგზის სამოსელი, არცა თუმცა რამ
 ქაჲს ხვალისა დღე, და იგინი მეფედ დასხდიან და ერისთავთა წინამძღუარ
 იყვნინან მთრვალობასა შინა მათსა და ქალაქთა აღაშენებდიან და საფუძეთა
 განუყოფდიან, ეგვიტარითა უცნებითა და საცთურითა აღავსნის გულნი მთ-
 ნი ღვინომან. ხოლო სხუანი კუალად მეორისა კერძისა ვნებითა დაინთქნიან: C 247
 15 და სასოწარკუეთილ იქმნიან და მკმუნვარე და მტირალ და მოშიშ. ერთი იგი
 ღვინომ თითოეულთა მათ გუამთა შევიდის და თითოსახენი ვნებანი შენის: რა-
 მეთუ რომელთამე აღადღუდეს სისხლსა და განაზრავლებს და ესრეთ მოხარულ
 ჰყოფს და ბრწყინვალე. და კუალად სხუთა ფრიადისა მის სიმძიმისა მისისა-
 გან დაამძიმებს და დაქმენჯნის და დაამდაბლებს სისხლსა და მწუხარე ჰყოფს
 20 მათ ამით სახითა. და რად საქმარ არს სხუთა მათ ვნებათა მათთა აღრიცხუ-
 ეამ? — მიწენარებასა მას გონებისა მათისასა, მსწრაფლ განრისხებასა, /მამბრა- B 282
 ლობლობასა მათსა, /სიმწარესა მას სულისა მათისასა, ვითარ არარასა ზედა A v
 მტკიცე არიან, ლაღდებასა მას მათსა და ჯმისა უწყსობებასა, ამბოზებასა მას
 გარდარეულსა, ყოვლისა საცთურისა მიმართ აღვილად მიღრეკასა?
 25 4. ხოლო გულისთქუმათა შეგინებისათა, ვითარცა წყარო, აღმომაკენე-
 ბელ იქმნების მთრვალობამ და სიძვისა იგი სენი შევალს სიმრავლესა მას თანა
 ღვინოსა და ყოველსავე პირტყუთა დედათა მიმართ სიმორგილესა და-
 ჰმარავს ვინებამ იგი /მოზარეალთამ. რამეთუ პირტყუთა იცნიან საზღვარ- C v
 ნი იგი ბუნებისანი, ხოლო მომთრვალენი მამათა შორის დედაკაცებასა და
 30 დედათა შორის მამაკაცებასა ეძიებენ. არცა კეთილ არს, არცა შესაძლებელ
 ყოველთა მათ ბოროტთა მთრვალობისათა სიტყუთ თქუმამ. ხორაჲყისა იგი
 სენნი ეამთა სიგრძესა შევლენ კაცთა შორის, რაჲამს-იგი მცირე-მცირედ
 ჰაერისა მის სენი შევალს გუამთა შინა, ხოლო ღვინსამიერნი სენნი მეყსა შინა
 მოიწყვიან. რამეთუ ესრეთ წარწყმედასა თანა და შეგინებულობასა /სულისასა B v
 35 კორცთაცა სიმძიმედ მიეღებთ არნ სახმ მათი შეიცვალებსა, არა ოდენ, რამე-
 თუ ბილწებათა მიმართ ესრეთ მოსწრაფე არიან, რამედ თუთ გუამიცა მათი
 სნეულ არნ და ძალი იგი ბუნებითი არა აქუნ: თუალნი მათნი იყვნინან მკიე

1 გარდახლდებოდიან B, გარდახლდებოდიან C. 2 მასქ C. 3 ჰგონებდიან BC. 4 მოუწყუედელად მოუწყინებლად C. 5 შიშ C. 6 სახე B. 7 აქუნ B, არა აქუნ არაქუნ C. 8 ხვალის დღე C. წინამძღუარ C. 9 ვნებათა BC. 10 იქმნინან C. მკმუნვარე B, მკმუნვარე C. 11 რამეთუ—AC. 12 ბრწყინვალე C. სხუთამ B. 13 დაქმენჯნის B. მწუხარე C. 14 არიხუვამ A, აღრავლებამ C. 15 მწარედ B. მამბლობებასა C. 16 მტკიცე C. 17 მას 1°—C. 18 ექმნების C. თანქმინა C. 19 პირტყუთა A, პირტყუთასა C. 20 მომთრვალობამ A. იციან A. 21 სენი BC. მცირედ- BC. 22 შეგინებულობამ B, შეგინებულებასა C. სულისაცა და კორცთა C. 23 სიმორგილეს C. მიეღებენ B. სახე B. 24 მოსწრაფე C. თითო B.

და პირი შორს ბუნებითისა მის ფერისაგან, სული მათი შეიწრებულ და ენაა წარევენულ და ენაა უწყით და ფერქნი მალე შემეტოვალ, ვითარცა მცირეთა წარმათა, განსლვანი ნამეტნავთანი თავით თვისით, ვითარცა უსულთათაგან მავალინი. / საწყალობელ იყენიან შეუებასა მას შინა მათსა, უსაწყალობელეს ზღუე-
A 221 **C 248** სა შინა მღელვართა, რომელთა ზედა სხუანი და სხუანი ერთიერ/თსა ზედა 5
 ლელვანი მოიწვიან და თავსა ზე აღებად არა უტყევენ, ეგრეთვე ამათნი სულნი დანთქმულ არიან ლელვათა მათ შინა ღვინისათა. და მერვე, ვითარცა-იგი ნაენი დანთქმასა რაჲ მიეახლნიან, გარდაყარნიან ტურთი მათი, ეგრეთვე ამათ,
B 283 რაჲჲა ვერლარა თავს-იღვიან ბოროტი იგი სიმძიმე, იწყიან აღმოვლებად / და 10
 საბაგვლებად და ეგრეთ ძნიად განერნიან სიმძიმისა მისგან. ესეზომ უსაწყა-
 ლობელეს არიან ზღუასა შინა მღელვართა, რამეთუ მათისა ქირისა მიზნე იქმნა სასტყეობაჲ ქართაჲ და ლელვანი ზღუსანი, ხოლო ესენი ნეფსით თვისით მოაწევენ თავთა ზედა თვსთა ზამთარსა მას მთრეველობისასა.

საწყალობელ არს ეშმაკეული, ხოლო მთრეველი საქმეთავე შინა ეშმაკე-
 ულისათა არს და წყალობასა არა ღირს არს, რამეთუ ნეფსით ყო თავი თვისი 15
 ეშმაკეულ. რომელნი-იგი წამალთა ეძიებენ მთრეველობისათჳს, არა თუ რაითამე-
 ცა არაჲ ევნო ღვინისაგან, არამედ რაითამეცა არა დასცხრეს სულისაგან. რამეთუ
 მცირედ შეურაცხილ არს წინაშე მათსა დღმ და მცირედ ღამმ იგი
 ღამეთაგან ზამთრისათა სულისა მიმართ. და დასასრული არა არს ბოროტი-
C v მის. / რამეთუ თუთ ღვინო უმეტესსა ადგილსა უყოფს თავსა თვსსა. რამეთუ არა 20
 ნუგეშინისცემა უძლურებისა არს იგი, არამედ სხუსა სულისა მომატყუებელ, რა-
A v **B v** ჟამს-იგი შესწუთავნ / მთრეველ/თა მათ და უმეტესისა სურვილსა მოატყუებენ 25
 და დაუსრულებულად აქუს წადილი იგი სულისაჲ და ჰნებაჲს, რაითამეცა უმე-
 ტესიცა წადილი აქუნდა. და წინაღმდგომი ნებისა მათისაჲ იქმნების მათ ზედა,
 რამეთუ უზომობითა მით სულისათა საცნობელთა თვსთა განჰხრწნიან. რა- 30
 მეთუ ვითარცა უზომოდ ბრწყინვალეობაჲ დაბნელებს თუალთა და ვითარცა
 დიდითა კმითა და სასტიკითა განკრთომილი სმენადცა ვერ შემძლე-
 ზილ არიან სასტიკებნაგან კმისა მის, ეგრეთვე ესენი უფულოკმთ არიან, ვი-
 თარ-იგი უზომოჲსა მის გემოჲსმოყუარებისაგან გემოსა მას სასუშლისასა გან-
 რყუნილ იქმან. რამეთუ უგემურ არს პირსა შინა მათსა და წყლიან ღვინო იგი, 30
 დაღაცათუ ურწყულ იყვის და ნელტფილ არს პირსა შინა მათსა, დაღაცათუ
 მყინერისა მსგავს არს, ანუ თოვლითა განგრძობებულ, რამეთუ ვერ შემძლებელ
C 249 არს დაშრეტად აღსა მას, რომელი შინაგან მათსა ეგზებინ / ღვინსა მიერ. იხი-
B 284 ლე, თუ: „ვისი არს ვაებაჲ? / ვისი არს ამბობებაჲ? ვისნი არიან წარევენანი? ვისნი 35
 არიან შემეხარვილებანი იგი ამათნი და ზალვანი გულისანი? ვისნი თუალნი
 იხიან მკეე? არა ღვინსა სულისა შექცეულთანი-ა და რომელინი უშობირანი, თუ
 სადა იქმნების სუმაჲ?“¹*

² მალმ C. ³ ნამეტნავთანი C. განმავალინი C. ⁴ მას—C. ზღუათა B. ⁵ მღელვართა B, მღელვართათსა C. ⁶ მიიწვიან C. ზმ C. ⁷ დანთქმულ B. მერმ C. ⁸ სიმძიმე C. და—C. ⁹ საბაგვლად C. უსაწყალობელ B. ¹⁰ არს C. მღელვართა B, მღელვართათსა C. მიზნი B. ¹¹ ნებსით C. ¹² ნებსით C. ¹³ წამლით C. ¹⁴ არა ¹⁵ C. დასცხრეს C. ¹⁶ დღ B. ღამე B. ¹⁷ და—C. ბოროტისა C. ¹⁸ ნუგეშინისცემა C. ¹⁹ უძლურებისა C. ²⁰ უმეტესსა C. ²¹ განგრ-
 წნიან A, განხრწნიან C. ²² და—C. განკრთომილი B. სმენად B. ²³ უფულოკმთ C. ²⁴ სასუშლისასა C. ²⁵ ურწყულ C. ~ მათსა შინა B. ²⁶ დაშრეტად C. იხილეთ A, იხილ C. ²⁷ ვაებაჲ C. წარევენანი C. ²⁸ შექცეულთანი შექცეულთანი არიან C.

¹ * იგავ. 23,29—30.

ვაება სიტყუა არს საგლოელი, ხლო მომთრავლენი არიან ღირს გლოისა, რამეთუ სასუფეველსა ცათასა ვერ დაიმკვდრებენ^{1*}. და ამბოხება არს შფოთი იგი, რომელი ღვინისა მიერ იქმნების გონებასა შინა; ხლო შალვა გულისა — მწა/რეთა მათ გემოთათჳს, რომელნი იყენიან გულსა შინა, მოღ- A 222
 5 ნების რა ღვინო იგი უზომოა. რამეთუ მათნი შეიკრვიან კელნი და შეიკრვიან ფერკნი ბოროტა მათგან მთრავლობისათა და, უწინარეს ამისა, მასვე ეამსა სუმისასა განცოფებულთა საქმენი მოიწინიან მათ ზედა. რამეთუ რაჟამს აღივ-
 სნენ ნესტუნი საფეთქელთანი კუალისა მისგან, რომელსა ღვინო ორატულითა მო-
 ჳათა მისდა აღიყვანებს, მასინ შეპყრობილ არს საღმობათა მათ მიერ უზო-
 10 არამედ მიმოვარდენინ ქედისაგან. და კუალად/წარებანი იგი მრავალნი, C v
 რომელ არიან უსარგებლონი და მაცილობელნი ზრახვანი მათნი და შემუსრ-
 ვანი იგი ამაონი, რომელნი იყენიან მათ ზედა, რომელნი ვერ შემძლებელ იყ-
 ვნიან მართლიად დგომად მთრავლობისა მისგან, არამედ ყოვლით კერცო
 15 დაცემითა შემუსრვლიან ამაოლ.

5. არამედ ვინ-მე მიუთხრას ესე ყოველი ღვინისა მიერ მოწყულთა მათ? რამეთუ ყრუ არიან იგინი და ეძინების, ფქნარებენ, ნილი მოფენილ არს მათ ზედა, ილეუებიან. ამისთვის არა ესმის მათ სწავლაჲ მოძღუართაჲ, რომელნი ყოვლით კერძო უღაღადებენ, ვითარმედ: „ნუ დაითრევი მათ ღვინითა, რომლისა მიერ არს ბილწება“^{2*} და კუალად, ვითარმედ: „ბოროტ არს ქელწეობა და მაგინებელ არს სიმთრავალს“^{3*}. და იგინი ურჩ არიან ამათ სიტყუათა, არამედ იგინი თუთ მოიმიან ნაყოფსა მას მთრავლობისასა, რამეთუ განსივებულ არს გუამი, თუალნი ნოტია, პირი კმელ/და შემწუარ./რა- A v
 20 მეთუ ვითარცა ნაღუარებენი, ვიდრემდის დიდიან მათ შინა ღუარნი, სავსედ შე- B 285
 25 რაცხილ იყენიან, და წარ-რამ-კედის წყალი იგი, კმელად დაშთობილ იქმნიან, ეგრეთვე არს პირი იგი მომთრავლეთ/აჲ: ვიდრემდის დგეს მას შინა ღვინო, C 250
 სავსე არს და ნოტია, ხლო მცირედი რაჲ ეამი წარკედის, იქმნის კმელ და შეი-
 წუებინ და რაჟამს ესრეთ განგრძელდის საქმე მთრავლობისაჲ, ყოვლითურთ
 ნოტიობაჲ მისგან განქმის. რამეთუ რომელმანმცა გუამმან კაცისამან ესრეთ
 30 ძლიერებაჲ მოიგო, რაჲთამცა იტურთნა ბოროტნი იგი მთრავლობისანი? რამეთუ
 რომელი-იგი მარადის კურავნ და მარადის სოლდებინ ღვინითა, რომელ-
 მანმცა ღონემან ყო, რაჲთამცა არა უძლურ და განხრწნილ იყო? ესრეთ იქმნე-
 ბიან თრთოლანი და სენნი, რამეთუ სამშუნველისა მათისა ნესტოა შეიწრდის
 ღვინისა მის სიმეტრეალითა და ძარღუნი გართხმულობისა მათისაგან დაფოლ-
 35 ხუდიან და ესრეთ მოიწიის თრთოლაჲ გუამსა ზედა.

აწ უკუე რაჲსათჳს, მ კაცო, მოაწვეე თავსა ზედა შენსა წყევსა, რომელი მიეცა კენს ძრწოლით სლვისა/და ყოფისა^{4*}? რაჲთა ესრეთვე სძრწოლი B v

1 ვაება BC. საგლოელი BC. გლოისა C. 2 დნებინ BC. 3 შეიკრვიან კელნი და—C. 4 ამისა BC. 5 ნესტუნი A. 10 რა—C. დაღვომად C. არს C. 11 წარებანი C. 13 იგი—B. იყენიანარინ C. 14 მოწყულთა/მოწეველთა AC. 17 ფქნარებენ C. 21 მელწეობა C. სიმთრავალ B. 22 ეგრეთ C. 27 სავსე C. დაწეუბინ C. 28 განგრძელდის/განგრძობის C. საქმე C. 29 მისგანმის C. 31 კურავნ A. სულდებინ C. 33 სენნი/სენი B. სამშუნველისა C. ნესტუც A. ნესტუც C. 34 განთხმულობისა BC. დაფოლბიდან B. 35 მოიწევის C. 37 მიეცა C. ძრწოლი BC. სლვისა B. რაჲთა/რომელი C.

1* I კორინ. 6,10. 2* ეფეს. 5,18. 3* ივან. 20, 1. 4* დაბად. 4,14.

შენ ღუნისა ბოროტთა მიერ ყოველთა დღეთა შენთა? რამეთუ რაჟამს არა აქუნ გუამსა სიმტიციჲ იგი ბუნებითი, ამისთვის მიმორჩევიენ და ძარწინ.

6. ვიდრემდის იყოს ღუნო, ვიდრემდის იყოს ეგე მთრეალობა, მ უბადრუკო? რამეთუ არა ხედავ-ა, რამ-ეგე მოიწევის შენ ზედა? რამეთუ მწურე
 1 223 იქმნები კაცისა წილ, რომელი-ეგე ესრეთ ყოველითურთ აღერიე /ღვ/ნოსა და 5
 v დაძალი მის თანა მარადღე მთრეალობითა მაგით და ჰყარ ღუნისაგან დაძალისა და არასურნელისა, ვითარცა ჭურჭელი ხენეში. ამისთვის გოდებს ესაია ესე-
 ვითართა მათთვის, ვითარბედ: „ჟეა არს მათდა, რომელნი აღდგებიან განთიად და თაფლუქსა სდევენ, რომელნი დაჰყოფენ მწუხრამდე, რამეთუ ღუნოზან მან შეწუნეს იგინი, რამეთუ ორძლიათა და სტვრებითა სუმენ ღუნოსა მას და 10
 საქმეთა უფლისათა არა მიხედვენ და ქმნულსა კელთა მისთასა არა განიცდიან“¹⁷.
 ხოლო თაფლუქად ყოველსავე დათრობად შემძლებელსა ეწოდების ჭურათა 286
 მიერ. აწ უკუე რომელნი განთიად ხოლო სუმანა ეძიებენ და მთრეალო/ზასა და თუ სადა იქმნებიან სუმანი და ღუნის მსყიდლობანი და ურთიერთს მი-
 იყვანებენ ზოგებით სუმად და ყოველსავე ზრუნვასა სულისასა ესეეთართა 15
 საქმეთა ზედა წარაგებენ, ესეეთართა მათთვის იგლოვს წინაშეწარმეტყუელი. რამეთუ არა დაუტეობიეს მათ ვითრცა ეამი თავისა თვისისადა ხილუად საყვრ-
 ველბათა ღმერთისათა და არა აქუს მოცალეზა თუალთა მათთა ზედად ახი-
 ლუად და განცდად შეუნიერებათა მათ მისთა და გულისქმისყოფად ყოველ-
 თა მათ სიკეთეთა, რომელნი არიან დაბადებულთა შორის, რამათამცა ამთ 20
 ყოველთა წესიერებისაგან გულისქმა-ყვეს შემოქმედი.
 : 251 /არამედ მეტსულად შემოსლვასა დღისასა, ვითარცა განთენეს, შეამკო-
 1 v ბენ აღგილთა მათ სუმისა მათისათა ძოლოვებითა და თუთოსახეობითა /და 25
 მრავალფერითა ეზოებითა. და ყოველი ღონისძიება მათი სასუმელთა მათ განმზადებასა ზედა არს: და განმზადებენ საგრილობელთა და კათხაებასა და
 ბარძიმებსა, ვითარცა საეპროსა ზედა, ესრეთ განაწყობენ მათ, რამათა თითო-
 3 v სახეობადა იგი და განყოფილებად ჭურჭელთადა სიმძლ/რესა მათგან წარიზარ-
 ვილეს და უმეტესსა შემძლებელ იყენეს სუმად. და კუალად სასუმელთა მათ სხუად და სხუად შეცვალეზად ფრიადსა ეამსა გარდაჰკდიდეს სუმასა მას შინა.
 და ამას ყოველსა ზედა იყენიან ტრაპეზომოდლუარნი და მწდეთუხუცესნი და 30
 მემარნეთმთავარნი, და ესრეთ წესი უწესობასა მას შინა და განგებულეზად განუგებელსა მას საქმესა შინა მოპოვებულ არს. რამეთუ ვითარცა მთავრობა-
 თა მათ სოფლისათა მსახურთა მიერ მათთა აღორზნლების დიდებადა და პატი-
 ვი, ეგრეთვე მთრეალობასა, ვითარცა დედოფალსა ვისმე, მსახურებადა იგი გარე-
 1 ვიარდგინიან და საძაგლეზობასა მისსა გარდამატებულად პატივისცე- 35
 მითა ჰქარავენ. და დაარქვან თავსა მისსა გერგვნი და ყუავილნი და სულ-

² სიმტიციე B. ⁴ ჰხედავ C. რამ-იგი C. მწერს C. ⁵ წილ—C. ესე B. ⁶ მარადღე C. ⁷ არასურნელისა C. ესაია B. ⁸ თაფლუქსა A. მწუხრამდე C. ⁹ მან—C. ორძლითა B. მას—C. ¹⁰ მიხედვენ C. კელთა მისთას/კელთა A. ¹¹ თაფრუქად A. ¹² მსყიდლობანი B. და—BC. ერთიერთსა C. ¹³ დაუტევებეს C. თვისსა B. ¹⁴ აღხილვად C. ¹⁵ გულისხმისყოფად C. ¹⁶ გულისხმა—C. ¹⁷ მესულად BC. განთენ—C. ¹⁸ ძოლოვებითა C. და თუთოსახეობითა/თითოსახეობითა B, თითოსახითა C. ¹⁹ არს C. ²⁰ იყენეს C. ²¹ შეცვალეზა/შესცვალეზებენ C. და ფრიადსა C. გარდაჰკდიდეს C. მას—C. ²² მწდეთუხუცესნი BC. ²³ მემარნეთმთავარნი B. წესი—C. მას—C. ²⁴ რამეთუ/რამათა ABC. ²⁵ მათთა/მისთა C. ²⁶ დედოფალსა B. ²⁷ საძაგლეზასა მისა C. ²⁸ დაარქვან B. სორნელბათა B.

ნელებათა და საკუმეველთა აკუმევიდინ. და / ესრეთ მრავალნი იგი სახიობანი C v
უმეტესსა დაყოვნებასა მისცემენ წარწყმდილთა მათ ბოროტსა მას შინა.

მერმე, ვითარცა განგრძელდის სუმა იგი, იწყიან / კლომად, უმეტესობი- B 28
სათეს ცილობად და მოსწრაფებად, რომელთა უყუარნ ურთიერთს წარჯდო-
5 მამა მთრვალობითა. და სასყიდლის მიმცემელი მათისა მის / მოსწრაფებისა A 22
არნ ეშმაკი და სასყიდელი ძლევისა მის — ცოდვამ. რამეთუ რომელმან უმე-
ტესად მიიღის და შთაისხის მუცლად ურწყული იგი ღვნომ, მან მიიღის ძლე-
ვამ სხუათა ზედა.

კეშმარიტად, „ღიდებამ მათი არს სირცხვლსა შინა მათსა“^{1*}, რამეთუ აცი-
10 ლობენ ურთიერთსა, ხოლო ავნებენ თათთა თესთა. რომელმან-მე სიტყუამან
შეუძლოს მიწთომად ბილწებასა მას საქმეთა მათთასა? ყოველივე პირტყუე-
ბითა საესე არს, ყოველივე ბოროტებითა; ძლეულთა მათ სთარენ, მძლენი იგი
მთრვალე იყვინან, შსახურნი ეციწოდინან. კელი დამპირვად კათხაებესა მოუძ-
ლურებულ არნ, პირი არა მიიღებნ, მუცელი განსოქდებინ და ბოროტი იგი
15 არა დასცხრებინ. უბადრუკი იგი გუამი ბუნებითისა ძალისაგან დაქსნილ არნ
და ყოვლით კერძო მიმოვარდებინ და უზომოსა მას ბოროტსა ვერ იტყრათენ.

7. შ საქმე საწყალობენ წინაშე თუალსა ქრის/ტიან/ნეთასა! რაჟამს-იგი B v
კაცი ჭაბუკი ჰასაკითა, ძლიერი გუამითა, მკედრობისა წესთა შინა განშუენე- C 25
ბული, მითრევეთ მიიყვანებინ სახედ თესად, რამეთუ ვერ შემძლებულ არნ
20 ზე დადგომად და თესითა ფერკითა სლვად. კაცი, რომელსა თანა-აქნ, რამთამცა
საშინელ იყო სახილველად მბრძოლთა, იქმნის მიზნუ სიცილისა ყრმათა, უბან-
თა შინა მავალთა, თვნიერ მახვლისა მოწყულლ არნ, თვნიერ მბრძოლისა მოკ-
ლულ არნ, თვნიერ რჯინისა შებოროცილებულ არნ. კაცი ჭურვილი, ყუაეილსა
25 მას შინა სიჭაბუკისასა მყოფი, / ღვნისა მიერ ტყუე იქმნის და მზა არნ წინაშე A v
მტერათა მოწყენად მის ზედა, რამცა მათ ენების.

მთრვალობამ გონებისა დააქციეველი არს, სულისა განმზრწნელი, სიბერე
უჯამომ, მიმსგავსებული მკუდართამ, მსგავსი კერპისა. რამეთუ სხუამ რამ
არინან მთრვალნი, გარნა კერპ წარმართთა? „პირ ათქს და ვერ იტყვან, თუალ
ასხენ და არა ხედვენ, ყურ ასხენ და არა ესმის“^{2*}; კელნი დაქსნილ იყვინან.
30 ფერკნი მომკუდარ იყვინან.

ეჰა, ვინ-მე არს, რომელმან ესე ყოველი ბოროტი გვყო ჩუენ? ვინ-მე არს
ამათი მიზნუ? ვინ-მე არს, რომელმან ჰიცოფისა ამის წამალი გვწლია ჩუენ?

/ შ კაცო, ბრძოლად შესცვალე-ა ხადილი იგი და სასუმური შენი? რამე- B 28
თუ განიყვანებენ მანდათ ჭაბუკთა / მათ ახოანთა კელპყრობით, ვითარცა C v
35 წყლულთა ბრძოლისაგან. მოაკლდინე სიმკნე იგი სიჭაბუკისამა ღვნისა მიერ:
და მოუწოდ მას, ვითარცა მოუყარესა, სერობად, ხოლო წარაუღენ, ვითარცა
მკუდარსა, რამეთუ ღვნისა მიერ ცხორებამ მისი დააქციი. რამ-მე ვთქუა ესე-

² უმეტესად ყოვნებასა B. წარწყმდილთა C. ³ მერმე C. განგრძელდის [πρὸς τὸν] გან-
ძლიერდის C. კლომად [κλῆμα] კობად C. ⁷ მოღის C. ⁹ არნ C. ¹⁰ ივნებნ C. ¹¹ მიწლო-
მად C. პირტყუებით C. ¹² საესე C. ¹³ დამპირვად C. ¹⁴ განსქდებინ B. ¹⁶ უზომოსა B.
¹⁷ საქმე C. თუალთა C. ¹⁸ მიიყვანებენ C. ²⁰ ზქ C. ²¹ ბრძოლთა C. ²² მავალთაქრ-
ავლთა B. თვნიორ B. თვნიორ B. ბრძოლისა C. მოკლულ A. ²⁴ ~ სიჭაბუკისასა შინა C.
ტყუე C. იქმნეს A. ²⁶ სიბერე C. ²⁸ თქსადგნ BC. ვერარა C. ²⁹ ხედვენ C. ³⁰ ყვინან B.
³² შესცვალე C. ხადილი C. ³⁴ ახოანთა C. ³⁵ მოაკლდინე C. სიმკნე C. ³⁶ მასქათ AC.
მოუყარეთა AC. ხოლო] და C. ³⁷ დააქციე BC. ვთქუ B.]

^{1*} ფილიპ. 3,19. ^{2*} ფსალმ. 113, 13—14.

ვითართა მათთვის? რამეთუ რაჲამს საგონებელ არნ, ვითარმედ განძლეს ღვნი-
თა, მაშინლა იწყიან მათ სუჲმად და სუჲმენ. ვითარცა პირუტყუნი, ვითარცა
წყაროხსაგან აღმომდინარისა, რომელი შესწორებულად მსუჲელთა მათ აღ-
მოაცენებნ თულთა.

რამეთუ რაჲამს-იგი განგრძელების სუჲმა მათი, შემოვიდის მათ შორის 5
ჭაბუკი ვინმე ახოვანი, მენე, რომელი ბეჭთა მიმოიცივალუნ და ჯერეთ არლა
დამტყვალ არნ და მიეცის მას კათხაი დიდი, აღესებული ღვნითა განგრძელე-
ბულითა და იწყის მან სუჲმად და გულარძინლთა მათ შთასავლთა მიერ აღა-
A 225 სის მუცელი თვისი/მთრეველობითა შესწორებულად სხუათა მათ, რამათა ეს-
რეთ ზოგად იყოს საზომი იგი უზომოებისაჲ მის, რამათა ესრეთ შემსაგვე-
ბულად ყოველთა ქმნან ბილწებაჲ იგი და არა იყოს ერთიკა უმეტეს, გინა 10
B v უდარეს სხუათასა/მთრეველობითა. რამეთუ განიყენიან მახრტები იგი დიდე-
C 253 ბი და თითოეული სუჲმნ ვითარცა ტბისაგან განუძლომელად, ვითარცა/
ზროხანი. ესეზომ ენების სუჲმა, რამზომცა ეპოებინ.

უბადრუკო, შთაიხედენ-და საწყალობელსა მგავს მუცელსა შენსა, განი- 15
ცადე სივრცე ჭურჭლისაჲ მის, რომელსა შინა ეგეზომი იგი ღვნიო შთავალს,
ვითარმედ მტკაველული სივრცე არა აქუს. ნუ საღუნეთა მათ ჭურჭელთა ხე-
დავ, თუ ოდეს დაილინენ, არამედ მუცელი შენი განიხილე, ვითარ-იგი ადრე
აღვსებულ არს.

ამისთვისცა „გავ არს მათდა, რომელნი აღდგებიან განთიად და თაფლუქსა 20
სდევენ და არიან ვიდრე მწუხრადმდე“^{1*}, რამეთუ არცა ერთი ყამი აქუს მათ
ხილვად საქმეთა უფლისათა, ანუ განცდად ქმნულსა კელთა მისთასა. და ამის-
თვის „ღვნიმან მან შეწყუნეს იგიანი“^{2*}, რამეთუ მკურვალეზაჲ იგი, რომელი
ღვნიისა მიერ დაემკდროს კორცთა შინა, ნივთ ექმნების განჯერებულთა მათ
ისარათა მტერისათა. და გონებასა დაამდაბლებს და დააბნელებს ღვნიო, ხოლო 25
ენებათა და გულისთქუჲმათა აღაზრზენს და განამარავლენს. რამეთუ რომელი
B 289 ციცო უმწყი რისის ესრეთ უწყსოდ და დას/ცემს ზედა მჯდომელსა მას,
ანუ რომელი ნავი დღევაგუჲმებლი, რომელსა არა აქუნ მენავეთმოძლუარი,
არცა მენავენი, არს ესრეთ შეცთომილ, ვითარცა მთრეველი?

A v 8. /ესევეითართა ამათ ბოროტთა მიერ მამა/თა და დედათა ზოგად განა- 30
C v წყენეს მემღერნი და ეშმაკსა მას მთრეველობისასა მისცნეს სულნი მათნი და
ესრეთ ისრითა მით ვნებათაჲთა ურთიერთას ესროდეს. ორკერძოვე იყენიან
სიცილნი უწყსონი, სომღერანი ბილწნი, სახენი მეძეობისანი, რომელნი მიუწო-
ლდიან შეგინებულობასა.

იციანი-ა შენ და ისარებ სისხარულითა მით ბოროტითა, რომელსა-ეგე თანა- 35
გედვა ტირილი და სულთქუჲმაჲ ცოდვათა შენათვის? სიმღერათა იტყუ-ა, სი-
ჩვისა წინამძღუარათა, ფსალმუნთა მათ წილ და გალობათა, რომელნი გისწავიან?

1 რაჲამს B. 2 და ვითარცა 2° C. 3 განგრძელების/განძლორდის C. 4 ვინმე—C. ახო-
ანი B. მენე C. არლაქარა A. 5 აღივის C. 10 ზოგადი BC. 12 განიყენიან A. 13 თითოეული B|+
იგი C. 14 ეპოებინ C. 15—16 განიცადმ სივრცმ C. მის—C. ლონია B. 17 ვითარმედ| ვი-
თარ C. სივრცე C. აქუნ C. ჰხედავ C. 18 დაელინენ C. ადრე C. 19 ავსებულ B. 20 თაფ-
რუქსა A. 21 მწუხრადმ C. 22 მისთვის B. 24 ღვნიისა მიერ—C. დაემკდროს C. 26 ენებათა და
გულისთქუჲმათა ენებათა გულისთქუჲმისათა C. 27 კიცკა B. მჯდომარესა C. 30 მათ C. 33 მიუ-
წულდიან AB, მიუწოდებ C. 34 შეგინებლობად B, შეგინებლად C. 35 იციანი C. ისარება C.
ბოროტთა + 3 კაცო C. 36 სულთქუჲმაჲ C. 37 რომელ ისარენ C.

1* ესაია 5,11. 2* ესაია 5,11.

ფერკთა იმღერებ-ა და ხლდები და ჰბორგ და ჰროკაე უწესოდ, რომელსა-იეგ თანა-გედღა მუკლამორდრეკით ვედრებდა უფლისაჲ?

5 ვითთვს-მე ვიგლოვდე პირველად? ქალწულთა მათთვის უქორწინებელთა, ანუ უღელსა მას ქუეშე ქორწინებისასა მყოფთათვის? რამეთუ იგინი მოიქცეს და არა აქუნდა ქალწულებად თსი, / ხოლო ამათ — სიწმიდე იგი პირველი, და- B v
ლაკათუ ქორცითა დაცემასა რომელნიმე განერნეს, არამედ გონებით უეჭუე-
ლად შეიგინნეს.

10 ეგრეთვე მამათათს ვიტყუ. ვითარმედ: უკუეთუ „რომელმან მიხედნეს დედაცა-ცა გულისთქუმით, მან იმრუშა“^{1*} და ესრეთ დახუდომით უბნობად ოდენ და მოგონებით გულისთქუმიად / ესრეთ მავნებელ არიან და ესევეითარი C 254
საშეკლი აქუს, რაჲ-მე ყოფად არს მათთვის, რომელი განზრახვით წარვიდო-
დინ ხილვად და განცდად ესევეითართა საქმეთს და მიხედვად დედათა, უშუე-
რებისა მოქმედთა და / მითრავალთა და მსახიობელთა სახიობითა მით ბორატი- A 226
თა და მეტყუელთა ავაჯთა მათ და კილოთა სიძვისათა, რომელთა არა ხილვად,
15 არამედ სმენად ოდენ ჳმისად კმა არს გულსა მას ვნებულთასა შეგინებად? რაჲ
სთქუათ თქუენ ამის ყოვლისათვის, რომელნი მიხუალთ ხილვად მათდა, ანუ ამ-
ლერებთ მათ წინაშე თქუენსა და ესევეითართა მათ ხილვათა მიერ ბევრეულსა
სიმრაველსა ვნებათასა შეიკრებთ? ანუ არა საცნაურ არს-ა, ვითარმედ გან-
ზრახვით მაგის საქმისა/თვის მოსწრაფე ხართ და ესრეთ თანამედებ იქმნეთ საშ- B 290
20 ჳელსა მას მემრუშეთასა განჩინებთისაებრ უფლისა?

ანუ ვითარ უმოწყნარანეს თქუენ მარტულიამან, რომელთა-იეგ ზღვსებაჲ
იგრეთ უქმარ ჰყავთ? რამეთუ მარტულიასა საქმედ აქუს სულისა წმიდისა
მოსლვად განცხადებული, ხოლო შენ წინაფთვე უსწრობ და დაამკვდრებ შენ
შორის სულსა მას არაწმიდასა და იქმნები ტამარ კერბთა ტამარად ყოფისა წილ
25 ღმრთისა შენ თანა დაამკვდრებთა სულისა წმიდისადაჲ^{2*}. და მიიღებ წყევლასა
მას / წინადასწარმეტყუელისასა, რომელი იტყუს, ვითარმედ: „გარდავაქცინე დღე- C v
სასწაულნი მათნი გლოად“^{3*}. ანუ ვითარ ხართ თქუენ უფალ მონათა თქუენ-
თა, რომელნი-იეგ ესრეთ მონაქმნულ ხართ გულისთქუმიდათა? ანუ შეილთა
ვითარ ასწაოთ თქუენ, რომელთა ცხობებად უსწავლელ არს და უწესო?

30 რაჲ-მე ვყო უკუე? ამათ სიტყუათა შინა დავიტეო-ა? არამედ მეშინის,
ნუუკუე ურჩი იგი უქრეს იქმნას და ღმობიერი — სასოწარკუეთილი^{4*}.
არამედ გიჩუენო თქუენ „წამალი, რომელსა ძალ-უც ცოდვათა დიდთა კურ-
ნებად“^{5*}, ესე იგი არს, / მარხვამან განკურნენ მთრვალობად თქუენი და A v
ფსალმუნებამან — შეგინებულნი იგი კმანი; / ცრემლი იყავნ სიცილისა წამლი; B v
35 როკვისა წილ მუკლნი მოიდრიკენით ღმრთისა მიმართ; ტყუელვისა წილ კელ-

¹ ვითთვს-მე ვიგლოვდეთ C. ² ქუეშე C. ქორწინებისათა A. ³ სიწმიდე C. და დალაკათუ B. ⁴ კრეთა B. დაცემისა C. ვნებთა C. ⁵ მიხედნეს C. ⁶ დახდომით A | დასხდომით C. ⁷ ოდენ—C. ესევეითარიქსრეთ C. ⁸ სასეკლი B. წარვიდინ C. ⁹ ავაჯთა C. რომელთა BC. ¹⁰ ვნებულსა C. რაჲ/რ-ა C. ¹¹ ხილვათა|ცოდვათა C. ¹² არს C. ¹³ მოსწრაფე B. იქმნათ B, იქმნებთ C. საშეკლი რფ xpiματε| სიტყუელთა A. ¹⁴ მარტულიამან C. ახუსებაჲ A, აღუსებაჲ B. ¹⁵ ესრეთ—C. მარტულიასა C. ~ აქუს საქმედ B. ¹⁶ ამკვდრებ B. ¹⁷ ტამარ|ტამარსა C. ¹⁸ შენ თანა დაამკვდრებთა| რამეთუ არა დაამკვდრებთა შენ თანა C. და—C. წყევლასა C. მას—C. ¹⁹ გარდავაქცინე C. ²⁰ გლოვად C. ²¹ გულისთქუმიდათა C. ²² ასწავით C. ²³ უკუეთუ-
ეთუ C. დავიტეოთა C. ²⁴ იქმნა C. სასოწარკუეთილი C. ²⁵ არამედ—C. ²⁶ წამალი C. ²⁷ მო-
იდრიკენით|მოდრიკენით C. კელთა C.

^{1*} მათე 5,28. ^{2*} რომ. 8,11. ^{3*} ამოს 8,10. ^{4*} II კორინ. 2,7. ^{5*} ეკლეს. 10,4.

თამაშა მგერდას იცემდით; სამკაულისა მის წილ სამოხელთამაშა სიმდაბლე შეიმოსეთ. ამას ყოველსა ზედა მოწყალეებამან მოგიყიდენ თქვენ ცოდვისაგან^{1*}, რამეთუ „საქსარ კაცისა არს სიმდიდრე თვისი“^{2*}, მოიმიზღვენ მრავალი ჰირვეულნი ზიარებდ ლოცვისა, ნუუეუე და მოგეტეოს საქმე იგი ბოროტი. რამეთუ რაჟანს „დაჯდა ერი იგი ჰამად და სუმად და აღდგეს მღერად“^{3*} (ხოლო 5
C 255 მღერად მათი იყო კერბთმსახუ/რებამ), მაშინ ლევიტელთა შექურნეს კელნი მათნი ძმთა ზედა მათთა და ესრეთ სრულ იქმნეს მღდღელობასა შინა. ეგრეთვე უკუე თქუენცა, რომელნი-ეგე მოშიშნი ხართ ღმრთისანი, რომელნიცა აწ მწუხარე იქმნენით უშუერებდასა მას ზედა ბოროტთა მათ საქმეთასა, ამას გეტყუ თქუენ, რამთა, უკუეთუ იხილნეთ იგინი შენანებულ უკეთურებდასა მას ზედა საქმეთა მათთასა, ღმობიერ ექმნენით მათ, ვითარცა თუქთა ასოთა ნილუ-
ბლურებულთა. უკუეთუ ეულა იხილნეთ შეურაცხყოფელად ჩუენისა ამის 10
B 291 მათ/და მიმართ შეწუხებოსა, „განვედით შორის მათსა და განეშორენით მათ და არაწმიდასა ნუ შეეხებით“^{4*}, რამთა ესრეთ მათცა ჰრცხუენეს და მოვიდენ ცნობად თვისისა ბოროტისა. ხოლო თქუენ შურისა მის ფინეზის სასყიდელი მიიღოთ^{5*} მართლმსაჯულობითა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, რომლისაჲ არს დიდებამ და სიმტკიცემ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

A 227

XIX. /სწავლაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილლისი,
რომელი თქუა ლაიზებს შინა ქალაქსა

20

1. ისწრაფის მტერი ჩუენი, რამთაჲცა თუსითა ამბოხებითა დაფარა სიტყუაჲ ჩუენი, არამედ ჩუენ მანქანებათა მისთა მემცა უმეცარ ვართ, გარნა C v მიუბყრათ ყური ჩუენი და გონებამ სწავლათა მათ კეთილთა / და საღმრთოთა და ესწყალობდეთ მათ, რომელნი-იგი არა ისმენენ მათ. და ნუმცა ვიქტევეთ გონებით ამაოებდასა შინა, არამედ სადაცა ვიყვენთ კორციელად, ვიყვენთ მუნ 25 გონებითაცა.

მოიკსენენით უკუე თქუენ სიტყუანი იგი სარგებელისანი წერილთაგან, რომელნი-ესე ითქუენს / განთიადითგან. მოიკსენენით სწავლანი იგი „უსალ- B v მუნთანინ“. სიტყუანი „იგავთანინ“, ცხორებათა მათ წმიდთამაშა საქმენი, სამოციქულონი იგი მცნებანი, ყოვლისა პირველად, დიდებულებამ სიტყუათა მათ სახარებისათა, რამთა ამის ყოვლისაგან შეიკრიბოთ სარგებელი თქუენი და წარხედეთ ესრეთ სახედ თქუენდა. რამეთუ დიდსა ამას ეკლესიასა შინა ვითარცა ჰართამ არს განყოფილებამ ეგრეთვე გონებათამ და ვითარცა ჰასაკთამ არს განყოფილებამ, ეგრეთვე ცოდვათამ. რამეთუ მრავალ არიან ეშმაკისა სა-

PG, 31, გვ. 1437—1457.

¹ მის წილ—BC. სიმდაბლმ C. ² სიმდიდრმ C. ³ და—C. მოგეტეოს C. საქმე B. ⁴ კერბთ-მსახურება B. ⁵ იქმნეს C. ⁶ მწუხარმ C. მათ—C. ⁷ შენანებულნი BC. ⁸ საქმეთა მათთა-სა—C. ექმნენით AB. იქმნენით C. მათ+ზედა C. ⁹ სიმბოლოსა B. ფინეზისა B, ფინეზისისა C. ¹⁰ მართლმსაჯულებითა C. ¹¹ სიმტკიცე B]+თანა მამით და სულით წმიდითურთ C. ¹² აწ ABC. ¹³ წმიდისა + და ნეტარისა. C. ¹⁴ ქალაქსა + თავი იზ C. ¹⁵ ამაოებდასა C. ¹⁶ ცხორებათა]+ ცხოვრებულთა C. წმიდათა B. ¹⁷ რამეთუ — C. მრავალნი C.

¹ * დანიელ 4,24. ² * იფე. 13,8. ³ * გამოლ. 32, 6. ⁴ * ესაია 52,11; II კორინ. 6,17.

** რიცხ. 25,11.

კათურნი, და სხუასა სხვა სახითა ებრძვის და სხუასა — სხვათა: რომლისაცა ენებისა მიმართ იხილის გონებაჲ მიღრეკილი, მისა მიმართცა იქმს უმეტესსა ბრძოლასა.

2. აწ უკუეთუ ვინ არს აქა შურისა მიერ მოწყლული სულითა, გინა ამ-
 5 პარტავანებისა, გინა რისხვისა, არსმცა ნუცა ერთი ძალითა უფლისაჲთა, რა-
 წელსა მე ვევედრებო ამისთვის. არამედ ვინაჲთგან ძნელ არს ბუნებასა შინა
 კაცობრივისა, რამათამცა არა აქუნდა ვენებათაგანი რამ/მე. მცირე გინა ღიდი, C 256
 ამისთვის/ ვიტყვ, რამათა თითოეული მიიღებდეს წამალსა, რომელიცა აქუნ- A v
 დეს სენი:
- 10 / უკუეთუ მოშურნე ხარ, მიიღე კურნებაჲ, უკუეთუ მრისხანე ხარ, ევ- B 292
 რეთვე მზა არს წაშალი, რამეთუ იტყუან ამის ყოვლისათვის წმიდანი წერილნი,
 და უკუეთუ შეუძლოთ, ჩუენცა ვთქუათ ამათვის თქუმელნი იგი წმიდათა სი-
 ტყუანი. კულად უკუეთუ ანგაპრ ხარ, აქა არს კურნებაჲ, უკუეთუ ამპარტავან
 ხარ, აქა დაამწვრო ამპარტავანებაჲ შენი და ზუაზბაჲ იგი სულსაჲ, უკუეთუ
 15 ოდენ ინებო სუმაღ, ვითარცა წყაროჲსაგან, მიღრად აღმოცენარისა, სიტ-
 ყუანი იგი წმიდათანი და წიგნთაგან სულიერთა და ესრეთ განიკურნო.
- პირველად უკუე ისმინეთ სიტყუაჲ იგი „იგავთაჲ“, რომელი იტყუან, ვითარ-
 მედ: რომელი ხედვიდეს წრფელად, შეწყალებულ იქმნას, რომელი ასწავლის
 სიფრთხილესა გონებისასა დაფარულებითა მით მრითა. რამეთუ გულისკმა-
 20 ჰყავ-ა, თუ რად იტყუს, ვითარმედ: რომელი ხედვიდეს წრფელად, შეწყალებულ
 იქმნას? რამეთუ საქებელ გინა დასაშჯელ იქმნებიან ნეფსითნი საქმენი, ხოლო
 წრფელად ხედვაჲ არა ჩუენისა ნებისაგანი არს, არამედ ვითარცა იყოს სახილ-
 ველი იგი. რამეთუ უკუეთუ გულარძნილსა რას / და შეთხზულსა საქმესა ვხე- B v
 დვიდეთ, ვითარ ვიხილოთ წრფელად, რამეთუ წრფელი არს, რომლისა / ხილ- C v
 25 ვაჲ იყოს მოღესულ და მარტივ და არა მრავალსახე? ვინაჲთგან უკუე საქმენი
 ეთე სოფლისანი უწყსო არიან და არაწრფელ, ვითარ აქებს წერილი წრფელად
 მხედველსა და დაშქის, რომელი ხედვიდეს მითა და: კლდეთა და ქვევათ, ანუ
 ზღუასა მღელვარისა, გინა სხუასა რასმე ესეეთარსა? და დაისა/ჩამცა-ა ესე- A 228
 ვითართა მათ მხედველი? და სადა არს მართლმსაჯულობაჲ ღმრთისაჲ, უკუეთუ
 30 უნებლიაჲთა მათ საქმეთა ზედა დაისაჯების ვინ?
- არამედ ისმინენ სიტყუანი იგი და გულისკმა-ყვენ, თუ რაჲ არს წრფე-
 ლად ხედვაჲ. რამეთუ აჲ ესერა წარმოვიდვიან შენ ორნი ძმანი: ერთი გლა-
 ხაკი და ერთი მდიდარი, ერთი უცხოჲ და მეორე თვისი, ანუ მოსაჯულად წინა-
 ში შენსა, მსაჯული თუ იყო, ანუ თხოად რამსამე. ხოლო შენ, უკუეთუ შჯღ:
 35 მსაჯულად, ნუ ხედავ უწრფელოდ, არამედ წრფელად, ნუცა განამართლებ
 მდიდარსა სიმდიდრისათვის მისისა, / უსამართლო თუ იყოს. კულად, უკუეთუ B 293
 წარმოვიდვენ ორნი წინაშე კარსა შენსა და გთხოვდენ რასმე, ნუ

2 იხილოს B. მისსა BC. 4 უკუეთუ უკუე B, უკუე C. 5 უფლისაჲთა/ღმრთისაჲთა B.
 6 ამისთვის/ ამითვის B. ვინაჲთგან C. 7 მცირე C. 8 თითოეული B. 9 მოიღე B, მიიღე C. 12 სიტ-
 ყუთნი C. 17 ისმინე C. 18 მხედვიდეს C. იქმნეს C. 19 გულისკმა-ყავ C, -ყავ A. 20 მხედვი-
 დეს C. წრფელად C. 21 ნებისანი C. 22 ნებისაგან B. 24 წრფელ BC. 25 მრავალსახე BC.
 27 დასქის B, დაშქის C. მხედვიდეს C. 28 და—C. 29 მათ—C. მართლმსაჯულება B, მართლ-
 მსაჯულება C. 30 უნებლიაჲთა/უნებელთა BC. დაისაჯების A. 31 გულისკმა- C. 32 მეურე B/
 ერთი C. 34 მსაჯულ B. თხოად B, თხოვად C. შენ—C. სჯედ B/შჯღ C. 35 მხედვე C. 36 სხედ-
 ღდარსა მისისათვის B. 37 წარმოვიდვენ C.

პხედავ უწესოდ და იტყვ, ვითარმედ: ენე ჩემი არს და იგი — უცხოა. უკუე-
 257 თუ ესრეთ უწესოდ ხედვიდე, არა შეწყალებულ იქმნე. / წრფლად ხედვედ,
 რამეთუ ბუნებაა ორთავევ ერთ არს, რამეთუ იგიცა კაცი არს და იგიცა
 და ნაკლულევეანება ორთავევ სწორ არს. მიეც მძასა მასცა შენსა და კუალად
 უცხოსა მასცა მიეც. ნუცა მძასა მას გარე-მოაქცევ და უცხოცა მძადვე შენ- 5
 და შეპრაცხე. ნუ პატივ-სცემ მეგობარსა მას უფრომს უცხომსა, რამეთუ არა
 თუალთხუმა ბრძანებულ არს შენდა, არამედ მოწყალემა. არა რათა თუსსა
 მას მისცემდე და უცხოსა მას არა, ანუ არა ყოველნი მძანი ვართ-ა ურთიერ-
 თას, რამეთუ ყოველნივე ერთისა მამისა შეილნი ვართ? უკუეთუ სულიერ- 10
 სსა მას ეძიებ, ერთი მამაა არს ყოველთა — ღმერთი. კუალად, უკუეთუ ქვე-
 ყანისასა იტყვ, ერთი ღედაა არს ყოველთა — ქუეყანა და ერთისა მიწისა-
 გან ქმნულნი ვართ ყოველნივე.

/ აწ უკუე საცნაურ არს, ვითარმედ მძა ვართ ბუნებით, კორციელად და
 მძა ვართ შობითა / მით სულიერთა. და მასცა გლახაკსა იგივე სისხლი აქუს
 პირველისა მის კაცისაგან, ვითარ-ევე შენ და ენევითარივე მადლი მიულე- 15
 ბიეს ღმერთისა მიერ, ვითარ-ევე შენ. წრფლად უკუე ხედვედ, რათა შეწყა-
 ლებულ იქმნე. .ნუ იტყვ, თუ იგი მდიდარი არს და ღირს არს პატივისა და
 კუალად იგი გლახაკი არს და შეურაცხი. ნუ ხარ ესრეთ უწესოდ / მხედველ,
 რამეთუ მრავალგზის მდიდარი იგი არნ მტყუეარ, მდიდარი იგი არნ მტაცებელ
 და გლახაკი იგი არნ მართალ. ხოლო შენ ნუ ხედავ პირსა, არამედ შინგან 20
 შეედ, მუნ ყავ განყოფილება. პატივ-ეც მას, რომელსაცა აქუნდეს პატი-
 სნება. რამეთუ რაა არს პატიოსან? — სათნობაა ანუ სიმდიდრე? რად გა-
 რეგანსა განიცილ და ფარულსა არა მოიგონებ? რამეთუ უკუეთუ იხილო
 მდიდარი, ვნებათა შინა დანთქმული, გულისკმა-ყავ, ვითარმედ გარეგან აქუს
 მას რეული და შინაგან თივაი*. კუალად, უკუეთუ იხილო გლახაკი, სათნო- 25
 ბითა შემუთლი, მას აქუს გარეგან კეცი და შინაგან ოქრო და იგი არს სა-
 უნჯჲ, კეცის ქურებითა დაფარული. უკუეთუ ესე წმიდა იყოს და მდიდარი
 294 იგი — მსიძავ, ვინ არს / ქეშმართად მდიდარ? რომელი სიწმიდესა იმარ-
 ხეიდეს, ანუ რომელი სიძვასა შინა იყოს და ტაცებით გამდიდრებულ იყოს?
 რამეთუ ერთისა მის სიმდიდრე უკუნისამდე ჰვიეს, ხოლო მეორისა მის მცი- 30
 რედ უამ არს. მისსა მპარავი არა წარიბარავს; ხოლო ამისი დღეს არს და ხვა-
 ლე არა. და ესრეთ გულისკმა-ჰყოფდი ამას ყოველსა, რათა ხედვიდე წრფლად
 და შეწყალებულ იქმნე.

229 3. კუალად, უკუეთუ დიდებისმოყუარე იყო, არაწრფლად ხედავ; / უკუე-
 258 თუ მრისხანე ხარ — ევრეთვე. ესრეთ გულისკმა-ჰყოფდი / ყოველსავე, რათა 35
 ჰპოო კურნება ვნებათა. ისმენდი კეთილად წერილთასა. რაჟამს მრისხანე
 იყო, თქუ: სადა-მე არა ჩემისა ვნებისა კურნება? რაჟამს რამე გესმას მის-

* ჰხედვიდ C. და არა C. იქმნე C. წრფლად ჰხედვედ C. * შეპრაცხე C. უცხოა B.
 7 თუალთ-ხედა AB. 10 ღმერთი უღალი C. 11 ყოველთა B. მიწისა B. 12 შექმნელ C. 14 მას.
 15 ქა მასე B. 17 იქმნე C. პატივისა BC. 19 ესრე C. 19 მტყუარ B. მტაცებელსა: ცოლობელ C.
 20 იგი—A. მართლ C. ხოლო—C. ჰხედავ BC. 22 სიმდიდრე C. 23 დაფარულსა C. იხილო—C.
 24 დანთქმული დანთქმული არს C. გულისხმა- C. 26 საუნე B. 27 მდიდარ B. 29 განდიდრე-
 ბულ BC. 30 სიმდიდრე C. 31 ამის B. ხეალ C. 32 არა არა რა B. გულისხმა- C. ხედვიდ C.
 წრფლად C. 33 იქმნე C. 34 მოყუარე AC. ჰხედავ C. 35 მრისხანე C. გულისხმა- C. 36 ჰპოო C.
 კეთილად კედ C. მრისხანე C. 37 გესმას B.

1* დანიელ 14,7.

- თვს, თქუ: ესე ჩემი არს საქმე, რამეთუ ვიცნობ სენსა ჩემსა. უკუეთუ მიხვდე
სამკურნალოსა და იხილო სიმრავლემ იგი კურნებათაჲ, მრავალთა მათ
წიგნთა შინა წერილი, ეძიებდ, თუ რაჲ ჰპოო შენისა მის სენისა კურნებაჲ.
5 რამეთუ არა რომელსა ფერკი სტკიოდის, იგი ეძიებს წამალსა თუალისაჲ,
არამედ რომელსა თუალი ელმოდის, იგი ეძიებს თუალისა კურნებასა. / აწ B
უკუე თვთოეულმან წერილთაგან მიიღენ თვისისა ვნებისა წამალი. უკუეთუ
მრისხანე ხარ, განაქარვე მრისხანებაჲ შენი, რამეთუ „კაცი მრისხანე უშუერ
არნ ფრიად“^{1*}. ისწავე წერილისაგან საძაგვლებაჲ იგი გულისწყრომისა მის
10 უშუერიასა, ვინაჲთგან თავით თუსით ვერ ძალ-გიც იზღუად მისისა უშუერ-
ბისა, თუ ვითარო ცოდვაჲ არს გულისწყრომაჲ, ანუ ვითარ უშუერ არს მოქმედი
მისი: რამეთუ აღიძრკეს სახესა კაცისასა და შეიმოსს სახესა მკეცისასა, აღდუ-
ლდის სისხლი მისი, შეიცვალნიან თუალნი ცეცხლებერ, ხედავენ, რამეთუ სისხ-
ლი იგი მდუღარე გულსა ზედა დულნ და იქმნის სისხლისფერ პირი / მისი. C
უკუეთუ ესრეთ იხილო, გულისკმა-ყაე უშუერებჲა იგი. უკუეთუ კბილ-
15 თა იღრკენდეს, გულისკმა-ყაე, ვითარმედ ეშუსა ჰვავს, რომელი ილესავნ კბი-
ლთა. რაჲამს პეროინ კაცი იგი განრისხებული, რომელი უმეცარ არნ მამისა
მიმართ, უმეცარ არნ შევილისა ბოროტებისა მისგან. ესე არს უშუერებჲა / ბო-
A როტი, ამას ეკრძალე. და უკუეთუ სხუაჲ იხილო, უმეტესად განაქრძაღე თვით
შენი, / რამეთუ „კაცი მრისხანე უშუერ არს“. და „ნუ იქცევი კაცსა თანა მრ-
20 სხანაჲ“, რაჲთა არა შენცა ემსგავსო მას. რამეთუ თქუას მან სიტყუაჲ რამე
შეურაცხი შენდა მომართ და შენცა აღგძრას და რაჲამს ვერ თავს-იდვა, მერ-
მე ჰრქუა უბოროტესი და მან კუალად გრქუას უძკრესი და ესრეთ იწყით
ურთიერთას სროლად გინებითა, ვითარცა ისრითა. თქეს მან სიტყუაჲ გინე-
25 ზისაჲ, შენ არა იტვრთი და სთქე უძკრესი, კუალად იგი უმეტესად აღეტყინის
და მერმე, რომელსაჲა მიეცეს ძლევაჲ, იგიცა არს უსაწყალობელეს.
4. და ამისთვის ვიტყუ: ნუ იყოფები მრისხანესა თანა, „ნუცა დაშჯდები
მოშურანესა თანა“^{2*}, რომელი-ეს-ი არს სხუაჲ ვნებაჲ ბოროტი, დათესული ეშ-
30 მაკისა მიერ კაცთა შორის, რომელი განძლეეს გულსა, ვითარცა გესლი რკი-
ნასა. შური ვნებაჲ არს, რომელსა შინა არიან მრავალნი ბოროტნი. / ხოლო C
ერთი არს მის თანა საქმე საქმარი, რომელ ბოროტი მისი მოქმედსავე მისსა
ზედა მიიწევის, რამეთუ მოშურნე, რომელსა ეშურებინ მრავალგზის, ვერარაჲ
ავნის, არამედ თვსა ოდენ თავსა განძლევენ მწუხარებითა.
5. კუალად ესეცა მცნებაჲ ისმინე: „ნუ შესცვალებ / საზღვარსა მამათა-
35 სა“^{3*} და „ნუ შეხუალ მონაგებსა ზედა ობოლთასა“^{4*}, რაჲთა ესრეთ შეხვდე
შენსა მას სამკვდრებელსა, რომელ არს სასუფეველი ცათაჲ. ნუ მოითაცებ
ქუეყანასა მოყუსისასა^{5*}, ნუ შესძინებ ურანტსა ურნატთა ზედა შენთა. რა-

1 საქმე B. მიხვლმ C. 2 სიმრავლე B. 3 ჰპოო C. 4 ეძიებნ C. თუალთასა C. 5 ეძიებნ C.
6 თითოეულმან B, თითოეულმან C. 7 მრისხანე C. 8 არს C. 9 საძაგვლებლობა B. იგი—A.
10 და ვინაჲთგან C. 11 არნ C. 11 აღიძრკის B. შეიმოსს B. და აღდუღდის C. 12 მდუღარემ C.
მისი—C. 13 გულისხმა—C. 14 გულისხმა—C. 15 პეროინ C. იგი—C. არს C. 16 ბოროტებისა
ბოროტისა C. 17 ეკრძალე C. განაქრძალე C. 18 კაცისა C. მრისხანისა C. 19 თქეს B. 20 აღ-
ძრის B. თავს-იდვი BC. გრქმ C. 21 არქუი B, რქვე B, გრქეს C. და—C. 22 ის-
რათა — C. 23 და — BC. 24 გრქმ C. მიეცის C. 25 იყოფები C. დასჯდები B. 26 საქმე C.
~ ზედა მისსა BC. 27 მოშურნე C. 28 ისმინე C. სცვალებ C. 29 შეხვლმ C. 30 ~ შენთა ზედა B.

- 230 მეთუ რამზომცა ურნატთა უსამართლოებით განამრავლებდენ, ეგვზომცა / ალა-
 ორძინებ ცოდვასა შენსა, რამეთუ „ქვეყანა იგი აქა დაშთების“^{1*} და იქმნას
 შემდგომად შენსა შენთად მათ. და მარადის ცოდვად იგი შენი ეგოს და შეუღ
 გეს სულსა შენსა, ვითარცა აზრდილი შეუღდენ გუამსა. ნუ განამრავლებ უკუე
 ცოდვათა შენთა, რამეთუ სენსა მას ანგაპრებისასა დასასრული არა აქუს, არა- 5
 მელ შაგავს არს ბუნებასა ცეცხლისასა, რომელმან-იგი, რაჟამს პოის ნიეთს,
 უმეტესად აღეტყინებდეს და არა დაღებდის, ვიღრემდის არა მოაკლდეს ნიეთს
 იგი. ეგრეთვე არს ანგაპრი, რამეთუ ვერარაა შემძლებელ არს დაყენებულ მისსა,
 არამედ / უბოროტეს არს ცეცხლისა, ყოველსავე მოიტაცებს: მიიღის ერთისა
 მუზობლიაა ქუეყანად, მერმე სხუად გამოჩნდის მეზობელი, იგიცა მოიტაცის, 10
 არა აღპირებუენ მოგებულსა მას, არამედ თულაენ მოუგებელთა მათ, თუ
 რად არა / ყოველივე მას აქუს. არა უხარინ მისთვის, რომელი აქუნ, არამედ
 იგლოენ მისთვის, რომელი არა აქუნ. მერმე მოიწიის მის ზედა ამის საქმისა-
 გან ზრუნება დაუცადებელი, მღუპარებანი ამარნი და, რამზომცა აღორძინდებო- 15
 დის სიმდიდრე იგი, ეგვზომცა განუზრავლებიან მას ზრუნვანი. მოელინ მოს-
 ლეასა მსაჭელისასა და ეშინენ, ნუუკუე სამშაყაროსა მას ობოლთა მათ, რომ-
 ელთაა მიიტაცა, უჩუენენ მას ცრემლნი მითინ და იჭრტინონ. ამისთვისცა
 ეძიებენ ცრუ მოწამეთა ბოროტთა, რამთა ესრეთ ესამართლოს და მოიტაცოს
 ობლისა მის ჩხელისა მამული ქუეყანად. ესევითარნი ესე ზრუნვანი განპლევენ 20
 სულსა მისსა. ყოველთა მიმართ იქუეულ არს, ყოველთა/გან ეშინინ: მონათა-
 გან ეშინინ, შვილთა აღზრდაა არა ჰნებავენ, ნუუკუე მონაგებისა განყოფად
 უქმდეს. და სიმდიდრეა თუსსა რომელსავე დაჟულავს და რომელსავე ბორო-
 ტად წარაგებს, / ხოლო სასობეად აქუს დაფლულისა მის მიმართ. სასო მისა არს
 განწირული იგი, რამეთუ უკუეთუმცა ჰეშმარითასა სასობისა საქმე იყო,
 გლახაკთამცა მიეტეულ იყო სათვისმ იგი, რამთამცა აქუნდა სასობეად ცათა 25
 შინა. არამედ იგი ჰმალავს / მას მიწასა შინა, ნუუკუე სადმე მექმაროსო, არა-
 მელ ჰმარება იგი უცნაურ არს, თუ ოდეს მოვიდეს ყამი იგი, ხოლო ესე საც-
 ნაურ არს, ვითარმედ მოიწიოს ყამი, რაჟამს შეინანეს ბოროტნი ზრახვანი
 მისნი. ისმინენით უკუე აწ ჩემნი სიტყუანი, რომელი-ესე ყოველთათუს ვნე- 30
 ბათა ვიტყუ, რამთა აღიძარკოს თთოეულმან ცოდვად, ვითარცა ტუელი ტყუ-
 ვი გუელისა, და ესრეთ განბრწყინებულნი წარხვდეთ სახედ თჳაად. რამე-
 თუ ამისთვის არს კრება ესე, ამისთვის მოიპოეს მამათა ესე შეკრებანი, რამთა
 ისწავლიდეთ აქა კეთილთა მას ნებასა ღმრთისასა.

6. და ევლტოდით ცოდვასა და ეძიებდეთ სიმართლესა და არა მოიტა-
 ცებდეთ მონაგებსა ობოლთა და ქურითასა. ნუ ჰმიზებობ შვილთა და იტყუ,
 ვითარმედ მათთვის ვილუწიო, რამეთუ უკუეთუ შვილინ გისხენ, ნუ ცოდვასა,
 არამედ სიმართლესა მისცემდნი მათ. დაუტევე შვილთა შენთა ჯიენება კე- 35

* დასასრულ A. 6 პოის C. 8 მისსა B. 10 მერმე C. ~ გამოჩნდის სხუად C. 11 აღპირე
 ხუენ C. 12 ყოველი B. 13 მერმე C. 15 სიმდიდრე C. განუზრავლებიან B. ზრუნვა B.
 16 სამაჭაროს B. ობოლთა C. რომელთა B. 17 მოიტაცა BC. უჭრტინონ C. ამისთვის C.
 19 ეძიებენ C. 19 მის — C. 20 ექუეულ C. ეშინის C. 22 სიმდიდრესა C. 23 წარაგენ C. აქუნ C.
 მისსა BC. 24 საქმე C. 25 გლახაკთამცა BC. სათვის B. 26 მალავს C. სადმე C. 29 ომინეთ B.
 ~ აწ უკუე C. 30 აღიძარკეთას B. აღიძარკოს C. თთოეულმან B, თთოეულმან C.
 32 მოიპოვენ C. კრებანი C. 38 ვილუწიო C.

1* ეკლეს. 1,4.

თიღა შენთაჲ, ვიდრეღა სიმღიდრე ფრიადი. ყოველნივე ყვენ მამა შეილი-
 5 სა მის შენისა, რამეთუ შენთჳ მოწვენად / არს ეამი სიკუდილისაჲ და წარ-
 სლვისაჲ ამიერ სოფლით და დაშთეს შეილი იგი შენი. მაშინ, უკუეთუ შენ
 'კეთილ ყოფილ/ყო და სახიერ, ყოველთავე აღზა/რდონ შეილი იგი შენი, ვი-
 10 თარცა თჳსი, რამეთუ მოიკსენონ მათ, ვითარმედ შენცა მამა იქმენ ობოლთა.
 უკუეთუ კულა უკეთურებასა შინა წარგველნენ დღენი შენნი და ყოველნი შე-
 გეწუნენ და ესრეთ წარსრულ იყო ამიერ, მიერითგან დაგიტევებიეს შეილი
 იგი შენი მტერად ყოველთა, რამეთუ რომელმანცა იხილის იგი, ემინინ, ვი-
 15 თარცა მართუსაგან ღრიაკალთასა, ნუუკუე აღიზარდოს და ემსგავსოს მამულ-
 სა მას უკეთურებასა.

აწ უკუე რად შეჰკრებ შეილისა მის შენისათჳს მრავალთა მტერთა? რა-
 მეთუ დაღატათუმცა ყოლადვე ცხოველ იყავ და არა მოწვენად იყო სიკუდი-
 20 ლი, უფრომსად თანა-გედვა, რაჲთამცა ყოველნი მოყუარე შენდა ჰყვენ. ვი-
 ნამთგან უკუე უცნაურ არს ეამი შენისა სიკუდილისაჲ, ისწრაფე, რაჲთა მრავ-
 15 ვალნი დაუტევენ კელისამყრობელნი შეილისანი, გინა შეილთანი, ნუუკუე
 შენ მოჰკულე და მოტაცებული ეგე მათ თანა არა დაადგრეს. ამას ყოველსა გე-
 ტყუ კაცობრივისაგან საქმისა, ხოლო უფლისაჲ თეთ უწყი, თუ რაჲ გრქუას შენ
 სახარებაჲსან.

7. რამეთუ / რაჲსათჳს დაიდებ მიზეზად ბოროტისა შენისა შეილსა შენსა?
 20 რამეთუ რომელმან შენ დაგბადა, / მანვე დაჰბადა იგიცა; რამეთუ შენ განგამ-
 დიდრა, იგიცა განამდიდროს. არა უწყი-ა, რამეთუ თითოეულსა თჳსისა ცხო-
 რებისათჳს თანა-ც მიცემად სიტყუსა? რაჲ უწყი, ვისთჳს იუნჯებ, რამეთუ
 წერილ არს, ვითარმედ: „იუნჯებნ და არა უწყინ, ვინ შეიკრიბოს იგი“^{1*} რამე-
 25 თუ მრავალგზის შეილი არნ მიზეზ მონაგებისა მის, ხოლო იქმნის იგი / საამკ-
 25 ღრებელ ავაჰაკისა, ანუ ცილისმწამებელისა, ანუ მტაცებელთა მბრძოლთა
 მიერ წარტაცებულ.

ანუ ესე მითხარ, რაჲმს ითხოვდ შენ ღმრთისაგან შეილთა, ესრეთ იტ-
 ყოდე-ა, ვითარმედ: მომეც შეილი, რაჲთა ვიქმნე ანგაჰრ და მიზეზითა შეი-
 30 ლთაჲთა მივეცე გეჰენისა? მომეც შეილნი, რაჲთა არა ექმნა ერთიცა მცნე-
 ბაჲ შენი? არამედ არა ესრეთ ითხოვდი მისგან, გარნა ითხოვდი შეილთა, ზიარ-
 თა კეთილისათა, რაჲთა ასწაო მათ სათნოებაჲ. აწ უკუე ესრეთ ყავ, განსწავ-
 35 ლენ იგინი კეთილსა შინა, ასწავე სათნოყოფაჲ ღმრთისაჲ. ესე არს სიმღი-
 დრე კეთილი, უკუეთუ დაუბტო ესე შეილთა შენთა: „ნუ შეხუალ უკუე მონა-
 გებისა ზედა ობოლთასა“.

8. „ნუცა / და / შვდელი მოშერნესა თანა“^{2*}, რამეთუ შური საქმ არს ეშმა-
 40 კისაჲ. რამეთუ ეშმაკი არა თუ მეყსეულად ეშმაკად დაიბადა, არა-
 მედ აქუნდა კელმწიფებაჲ ანგელოზებრი და მოიქცა ბუნებისა მის-
 გან და იქმნა ეშმაკ, უკეთურებითა თჳსითა ესრეთ უკუე განვარდა რაჲ ღმრთი-

¹ სიმღირსმ C. ყვენიყენენ C. ² მაშინ—A. შენ—B. ⁴ კეთილი B. იგი—BC. ⁵ ექმენ C.
⁶ წარაიღენწარგვეენენ B. ⁸ იხილეს C. ¹² ყლდე AC ქოველთაღვე B. ¹³ მოყუარე C.
¹⁴ ისწრაფმ C. ¹⁵ დაუტევენ C. კელისამყრობელნი C. შეილისა C. ¹⁶ მოჰკულმ C. თა-
 ნაქუნდა A. ¹⁷ უღლისამო C. თუ—BC. ²⁰ რამეთუ რომელმან C. ²¹ თითოეულსა B. ცხოვ-
 რებისათჳს C. ²² ვითარმედ—C. არაჲ C. შეიკრიბის A. ²⁴ ხოლო—C. ²⁷ თხოვდი C. იტ-
 ყოდე C. ²⁸ მომეც შეილნი C. ²⁹ მივეცე C. ³⁰ ითხოვდი+მისგან C. ³¹ ასწავო C. ³² სათნო-
 ყოფისათნოებაჲ B. სიმღირსმ C. ³³ დაუბტო C. ³⁵ დასკდები B, დაჰჯდები C. საქმე B.
 არა თუ ეშმაკად B. ³⁷ ანგელოზებრი C. ³⁸ იქმნა+იგი C. ესრე C.

- საგან და უტხო იქმნა თვისებისაგან მისისა, ხოლო იხილა რამ კაცი, ვითარ-იგი ცხოველ იყო, ესრეთ მცირე და უპატიოსნეს იყო ყოველთა დაბადებულთაჲსა. რამეთუ იგი უხუტეს იყო კაცისა და იხილა, ვითარმედ ყოველნივე ცხოველნი სიტყუთ დაბადებულ იყვნეს, რომელმან თქუა, ვითარმედ: „გამოიღენ წყალთა ქუეწარმავალნი სულთა ცხოველთანი“¹, და სიტყუთა თუსითა დაჰბადნა ვეშა-
 5
 A 232 პნი იგი დიდნი, რომელნი იყოფებიან ზღუასა მას შინა უეალსა, / და სიტყუთ დაჰბადნა ყოველნივე მკეცნი: სიდიდენი იგი პილოთანი და აქლემთა და ცხენ-
 10
 B v კაცი ოდენ დაიბადა / კელითა ღმრთისაჲთა. მაშინ იხილა ეშმაკმან პატივი იგი
 C 262 კაცისაჲ და აღუდგა შურად, იხილა რამ, ვითარ უპატიოსნეს იყო მზისა, რამეთუ იგი ბრძანებით დაიბადა, ხოლო კაცი — კელითა და იგი კაცისათეს დაიბადა, ხოლო კაცი ღმრთისაჲს. რამეთუ კაცი დაიბადა, რამათა ღმერთი იდიდოს, ხოლო მზე — რამათა კაცთა ჰშახუტებდეს. ესრეთ
 15
 განიცადა მან პატივი იგი კაცისაჲ მოცემული. იხილა, ვითარ ყოველნი დაიბადნეს და უქუანაჲსკენელა კაცი, ვითარცა მეუფემ ტაძარსა შინა შემკულსა, ესრეთ შემოვიდა სოფელსა აჲსა. რამეთუ არა დაჰბადა პირველ კაცი, რამათამცა არა იყო გლახაკად, არამედ პირველად შექმნა ციარ სართულად მისა, დაამყარა ქუეყანაჲ მტკიცედ მტკრუველად კაცისა. და ყო იგი შემკობილ
 20
 ყოველითაჲე სამკაულითა თიგათა და ყუავილთაჲთა. და ყოველნი პირუტყუნი მონებად მისა მიეცნეს. და ესრეთ ყოველი სოფელი მოელოდა მას, რომელსა ეგულებოდა მკვდრყოფაჲ მას ყოველსა შინა, მაშინ შეიქმნა კაცი. არა კმა
 B 299 ყყო კაცთმოყუარებასა ღმრთისასა, რამათამცა ქუეყანასა / შინა ოდენ იყო კაცი, არამედ სამოთხმცა დაასხა და მუნ შეიყვანა თსი იგი სიბრძნით ქმნული
 25
 A v კაცი. მაშინ იხილა რამ ეშმაკმან ესეზომი პატივი, მიფენილი კაცსა ზედა, /
 C v ანგე/ლოზნი მასწავლელად მისა, ღმერთი თვთმეტყუელად მისა მიმართ. ყოველით კერძო ახლად ქმნილი იგი ცხოველი განისწავლებოდა, რამათა მსგავსებად ღმრთისა მოვიდეს და იხილა რამ ესევეითარი იგი საქმე მისი, ვითარ სათნობითა სწორებად ანგელოზთა მიიწეოდა, და ვიდრემდის იყო კაცი მხოლოდ, არა
 30
 აქუნდა ეშმაკსა ოდენ ვნებად მისდა.

ვინაშთგან უკუე დაიბადა დედაკაცი უძლურად ცხოველად, რამეთუ კეთილად ქმნა ღმერთმან ბუნებაჲ მისი ღბილად, რამათა ესრეთ მოწყალებით ზრდიდეს ჩჩვლთა. ხოლო იხილა რამ ეშმაკმან ღბილი იგი ბუნებაჲ მისი, სიადვილე იგი მისი, რომელი სათნობათა მიმართ აქუნდა, ბორკობსა მიმართ შე-
 35
 ცვალთა. ესე არს უკუე თსი იგი ეშმაკისა ვნებაჲ—შური; შური, რომლისა ბორკობთა ვერვის ძალ-უც თქუმად, რომელი კურნებასა არა მიიღებს. რამეთუ

¹ ვითარი-იგი ცხოველი A. ² მცირე C. ³ უხოცე B, უხუტე C. ⁷ იგი—C. პილოთა C. ⁸ და 2°—BC. ⁹ მზე B. ¹⁰ მთოარე B, მთოვარე C. იქმნეს C. ¹⁰ ბუნებანი/კონებანი B. ქუეყანისანი/ქუეყანისანი C. ¹³ და —C. ¹⁵ მზე B. ¹⁶ იგი—B. მიცემული C. ¹⁷ მეუფე—B. შემკობილსა C. ¹⁹ მისსა C. ²⁰ დაამყარა/და დაამტკიცა C. შემკულ BC. ²¹ ყოველნივე C. ²² მისსა C. ²³ კაცი+იგი C. ²⁵ სამოთხეცა BC. ქმნილი B. ²⁶ მიფენილი C. ²⁷ ანგელოსნი C. მისსა B. თვთმეტყუელად B. მისსა BC. ²⁸ ქმნული C. ცხოველი BC. ²⁹ საქმე C. ³⁰ ანგელოსთა C. მიიწეოდა C. ვიდრემდის/ ვითარმედ B. მხოლოდ B. ³¹ ოდენ—A. მიზუნი და ღონე C. ³² ცხოველად C. ³³ ჰზრდიდეს C. ³⁴ სიადვილმ C.

რომელსა ჯორცთა სენი აქუნდეს, /უთხრობს მკურნალსა სენსა თჳსსა, ხოლო B v მოშურნემან რაჲ თქუას? ანუ თქუას-ა, ვითარმედ: შემაწუხებენ მე მოყუსისა კეთილნი? რამეთუ ჳეშმარიტი ესე არს, არამედ თქუამდ ამისა პრცხუენის. რამეთუ ძალთა ნუკევითა დავამშუდებთ, ხოლო მოშურნესა უკუეთუ ვინ
 5 კე/თილი უყოს, უმეტესად განფიცხენების, რამეთუ არა უხარინ, ვითარმედ C 26 კეთილი ეყო მას, არამედ მწუხარე არს ამისთჳს, რომელ აქუს სიხარული მას, რაჲთამცა შეუძლო კეთილისყოფად მისდა.

ნუ შთაპარდები უკუე საცთურსა მას ეშმაკისასა: შეშურდა მას შენი, შეშურდა და გამოგყევანა შენ სამოთხით. მის მიერ აღმოგეცენეს ეკალნი, მის
 10 მიერ შჳამ ოფლითა /პურსა, მის მიერ მოხუედ ქუეყანასა ამს ექსორობისა- A 22 ს. არამედ გაჯსოდენ პირველი იგი მამული შენი, იქსენებდ ბატიოსნებასა მას პირველსა, იქსენებდ სამკვდრებელსა მას, ვინაჲ-იგი გამოიღევენ, იქსენებდ მას, რამელმან ესოდენნი კეთილნი დაგაპირენა. ნუ ოდეს დაეგები მას, ნუ ოდეს თავს-იღებ უზნობას მისსა, რამეთუ ორი /ბოროტი გიყო შენ: ერთად, B 30
 15 რამეთუ გამოგავლო მუნით და, მეორედ, რამეთუ გაყენებს მუნ მიქცევად. გე-შურა შენ პირველ და გაცთუნა დედაკაცისა მიერ და კუალად ღონე მოიპოვა, რაჲთა დედაკაცისავე მიერ არა გიტეოს მუნ მიქცევად, რამეთუ სიძვაჲ მოი-პოვა, რაჲთა ესრეთ ვერ შეხუდე სამოთხედ. არა კმა ეყო მას პირველი იგი და-პირეებაჲ, ვითარ-იგი დავაქცია, არამედ მეორეთა ღონეთა ეციებს, რაჲთა სრბაჲ შენი დააყენოს.

მ. და მისნი ღონენი მრავალ არიან, რამეთუ ბოროტნიცა მისნი ურიცხუ-ვე /არიან: სიფიცხლე, სიძულილი, ანგაპრებაჲ. ყოველივე, რავდენი სძაგს C v სიტყუასა მას ჳეშმარიტებისასა, ყოველი ეშმაკისაჲ არს. კაცთმოძულე არს, რამეთუ ღმრთის მბრძოლ არს. ვინაჲთგან ურცხუნო იქმნა ღმრთისა მიმართ, უგულბებელს-ყო მეუფჳ, უცხო იქმნა მისგან. მაშინ იხილა კაცი, ხატად და მსგავსებად მისა ქმნული, და ვერ ძალ-ედვა ღმრთისა ბრძოლად, ამისთჳს ხატ-სა ზედა ღმრთისასა წარმოაყარიალა უკეთურებაჲ თჳსი, ვითარცა კაცმან მრის-ხანემან, განარისხებულმან მეფისა მიმართ, შემუსრის ხატი მისი, ვინაჲთგან ენე/ბად მისა ვერ შემძლებელ არს, ამისთჳსცა ძელსა მას სცემნ, რომელსა B v
 30 ზედა არს მსგავსებაჲ მისი.

/ვიხილენ მე კაცთმოძულენი მკეცნი — ეფეხნი, რომელთა ბუნებით აქუს A v კაცისა მიმართ გულისწყრომაჲ. და რომელნი-იგი ემღერდეს მას, გამოწერეს ქარტასა ზედა ხატი კაცისაჲ და დაუგდიან მას. ხოლო მან ფრიადისა მისგან გუ-ლისწყრომისა არა გამოხანის, თუ ვინ არს იგი, არამედ უპყრის ვითარ: ა კაცსა და დამბარის ქარტაჲ იგი და ესრეთ აჩუენის თჳსი იგი კაცთმოძულებაჲ. ეგრე-თვე ეშმაკმან ხატსა მას ზედა გამოაჩინა ღმრთისმოძულებაჲ / თჳსი, ვინაჲთგან C 21 შეხებად ღმრთისა ვერ ძალ-ედვა. და ესრეთ ჩუენდა მომართ ბრძოლად მისი

2 თქუას BC. ვითარმედლთუ C. 3 ამისსა C. 5 უყო C. 6 მწუხარჳ არს C. რომელი აქუნ C. სიხარულისხუასა BC. 7 მას ეშმაკისასა/მტერისას B. 8 შენ—C. 10 სჳამ B. 11 ვაჯსოდენი C. შენ—C. იქსენებლქსენებალ C. 12 ვინაჲთგან-იგი B. გამოიღევენ C. 13 ესოდენნი/ესე-ზომნი B. 14 და კუალად ღონე მოიპოვა რაჲთა—C. 17 გიტევეს C. 18 ეძებს B. 21 ურიცხუ A, 22 ურიცხვე B. სიფიცხლჳ C. ყოველი რაოდენი C. 23 ყოველივე C. კაცთმოძულჳ C. 24 ღმრთისა BC. 25 მეუფე B. 26 მისსა BC. 27 წარმოაყარიალა C. 28 მისსა B. ამისთჳს BC. 28 რომელი-იგი C. 29 დაუღვიან C. 30 დამბარის A. კაცთმოძულეობა B| კაცთმბრძოლება C. 31 ღმრთისმოძულეობა B| ღმრთისმბრძოლება C.

- სასწაული არს ღმრთისმბრძოლებისა და უკეთურებისა მისისა. მან შთამოიყვანა 5
 კაცი იერუსალემით იერიქოდ, სიმაღლისაგან სიმდაბლედ, რამეთუ იერუსალემი
 მთასა ზედა არს, ხოლო იერიქო — ქუე, მახლობლად მლაშისა მის ზღუსა.
 რომელსაცა თქუენგანსა უბილავს ქუეყანა იგი, მან იცის თქუმული ესე, ვი-
 ხარმედ ქეშპარიტ არს: და იერიქო მდაბლად არს პალესტინეს შინა, ხოლო 5
 B 301 იერუსალემი — უზეთა/ეს ყოველთა მათ გარემოთა ადგილთა, მითი კერძო.
 და კაცი უკუე სიმაღლით სიმდაბლედ მოვიდა. და გამოვიდა სიმაგრისა მისგან
 იერუსალემისა, რათა მიეცეს ავაზაკთა მათ უდაბნომასთა, რომელთაცა მოწ-
 ყუსს და განძარკუეს.
- პირველ არს წყლულებად და მერმე — განძრკუად, რამეთუ წყლულებად 10
 სულისად არს ცოდვად და განძრკუად სულისად — განშიშულებად სიმოსლისა
 A 234 მისგან უხრწნელებისა. და ესრეთ არს ცოდვა უჩინონყოფელ / მადლისა მის,
 მოცემულისა ჩუენდა საბანელითა მით მეორედ შობისაითა.
- C v სიძეად წყლულება არს სულისა და / მრუშებად კუალად სხუად წყლულე- 15
 ბად არს, ეგრეთვე შური — ესე წყლულებანი არიან სულისანი, რომელნი მოი-
 წევიან ავაზაკთა მათ მიერ ეშმაკთა, რომელნი შეგუეწევიან ჩუენ ცოდვასა შინა.
 შემდგომად მოწყლისა უკუე აღსძარკუეს მას საშოსელი, რამეთუ უკუეთუმცა
 კორციელი იყო საქმე იგი, პირველდმცა განძარკუა და ესრეთმცა მოეწყლა,
 B v რათა საშოსელსაცა არამცა ჰენებოდა და იგი უმეტესად / მცა მოწყულელ იყო. 20
 ხოლო აწ პირველ არს წყლულებად და ესრეთ აღძრკუად, რათა სცნა, ვითარ-
 ნედ ცოდვად იქმნების წინამძღუარ განშიშულებისა შენისა მადლისა მისგან,
 რომელი მოგცა უფალმან კაცთმოყუარებითა თუსითა, რომლისად არს დიდებად
 და სიმტკიცე აწ და მარადის და უკუენთი უკუნისაჲდ, ამენ.

XX. თქუმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისი სიმდაბლისათჳს

1. უკვდა კაცსა, რათამცა დადგრომილ იყო დიდებასა მას შინა, ღმრთისა 25
 მიერ მოცემულსა, და აქუნდაცა მას სიმაღლე ქეშპარიტი და არა ნობუნებუ-
 ლი, რაჟამს-იგი განწლიერდებოდა ძალითა ღმრთისაითა და განძრწყინდებოდა
 CC 265 სი/ბრძინითა მით საღმრთოთა და იხარებდა საუკუნოთა. მით კეთილითა. ვინა-
 თგან უკუე შეცვალა სურვილი იგი საღმრთოთასა დიდებისად და იწყო ძიებად
 უმეტესისა, რომელსა ვერ მისწუთებოდა, ამისთვის წარწყმიდა იგიცა. რომლისა 30
 AA v ძალ-ედვა პყრობად. აწ / უკუე კეთილი ცხოვრებად არს და წამალი სენისა მის
 მისისად და მიქცეველი პირველისა მის პატივისა მიმართ სიმდაბლედ და, რათა

PG, 31, გვ. 525—540.

1 ღმრთისმბრძოლებისა C. და უკუეთურებისა მისისა. მან რამეთუ უკუეთურებამან მწმან C.
 5 იერიქო B. ქუე მდაბლად C. პალესტინესა B. 6 უზეთასა+არს C. 7 განძარკუეს B.
 10 პირველად C. მერმე C. განძრკუად B, განძარკუად C. 11 განძარკუად C. 12 მოციელი C.
 14 წყლულებად C. სულისად C. 15 ყოველნი ესე BC. 17 აღსძარკუეს B. მას—C. 18 საქმე C.
 განძარკუად B. მოწყულად C. 19 საშოსელსამცა არა B. უმეტესად C. 20 აღძარკუად C. 21 გან-
 შიშულებებისა C. 22 სიმტკიცე B]+თანა მამით და სულით წმიდითურთ C. აწ ABC. 2- წმიდი-
 თასა+და ნეტარისა C. ბასილისი სიმდაბლისათჳს|ბასილი კესარია-კაბადუკელ მთავარეპისკოპოსისად
 ამპარტანებისათჳს და სიმდაბლისა თავი აწ C. 26 მიცემულსა C. სიმაღლე C. 29 საღმრ-
 თოთასა+არს C. 30 უმეტესად C. მისწულებოდა BC. ამისთვისა C. რომელსა C. 31 მოქცევე-
 ლი C. სიმდაბლედ C.

არა ეძიებდეს დიდებასა ამოსა, არამედ ღმრთისა/გან ითხოვდეს დიდებასა. რა- B 302
 მეთუ ესრეთ განჰმართოს მან ცთომად თვისი, ესრეთ განკურნოს მან სენი თვისი,
 ესრეთ მივიდეს პირველისავე მის მცნებისა მიმართ. არამედ ეშმაკი იგი, რო-
 მელმან დასცნა კაცნი სასოებითა მტყუყვარისა მის დიდებისადათა, იგი არა დას-
 5 ცხრების ცთუნებდალ მათდა და ყოველსა ღონესა ეძიებს ამას ზედა და დიდად
 აღუჩენს მას სიმრავლესა საფასეთაჲსა, რადათ ამის მიმართ იყოს ყოველი მოს-
 წრაფებამ მისი, რომელი-იგი არარაჲ არს დიდებულ, არამედ უფროჲსად დიდად
 დასაქცეველად. რამეთუ საფასეთა მოგებამ საქმელ არს ანგაბრებისად, ხოლო
 სადიდებელად არად საცმარ არს, არამედ ამოდ დააბრძობოს კაცსა, ცუდად
 10 აღამაღლებს, მსგავს ჰყოფს განსივებულთასა. რამეთუ ვითარცა განსივებ- C v
 ბულნი არა სიმართლისა—კორცკეთილობისაგან არიან ესრეთ ზრქელ, არამედ.
 სენთაგან მრავალთა, ეგრეთვე არს ამპარტავანებამ სულსა შინა. რამეთუ
 არიან კაცნი, რომელნი არა სიმდიდრესა ზედა ოდენ ზუაობენ და ტაბლათა
 ბრწყინვალეთა დაგებასა და სამოაელთა შეუნიერებასა ზედა და სიმრავლესა
 15 მონათასა და მსახურთასა, არამედ პატივთა ზედაცა, სხუათა მიერ / მოცემულ- B v
 თა, მალლოიან. უკუეთუ იქმნენ მთავარ ერისა, ანუ მიიღონ სხუად რაჲმე
 პატივი, ზუაობდიან, ვითარმცა უზემ/თაგნ ბუნებასა კაცთასა ქმნილ იყენეს; A 235
 და ვითარცა ღრუბელთა ზედა აღსრულნი, ესრეთ მალლოიან და მათსა ქუეშე
 მყოფნი კაცნი დასაბრუნველად აქუნდიან, და რომელთაგან მიეღოს პატივი
 20 მათ ზედავე მძუნეარებლიან და რომელითა მიერ ზუაობდიან, მათვე შეუტრაც-
 ჰყოფდიან და იქმოდიდ საქმესა, უგუნურებითა საესესა. რამეთუ აქუნ დი-
 დებამ უუძღორესი სიზმრისა და აჩრდილთა ღამისათა უამაოესი ბრწყინვა-
 ლებამ ემოსის, რამეთუ წამისყოფითა ერისადათა ქმნულ არს და წამისყოფი-
 თავე დაილიის, ვითარ იყო უგუნური იგი ძმ სოლო/მონისი, ყრმად ჰასაკითა C 266
 25 და უყრამესი გონებითა, რომელსა სთხოვა ერმან უმშუდესი წინამძღურობამ და
 მან უქადა მათ უფიცხლესი და ესრეთ საქმითა მით, რომლისა მიერ ჰგონებ-
 და, თუ ძლიერად გამოჩნდეს, მის მიერ ჰრულიად განდევნილ იქმნა მეფო-
 ბისისაგან*.

ხოლო აღაზუაფებს კაცსა ძალიცა გუამისაჲ / და სიმაღლ ზერქთაჲ და B 303
 30 შეუნიერებამ ჰასაკისაჲ, რომელნი-ესე სენთა მიერ განრყუნად არიან და
 ეჲმთა მიერ განხრწნადნი. და არა იციან მათ, ვითარმედ: „ყოველივე კორცი
 თიგად არს და ყოველივე დიდებამ კაცისაჲ — ვითარცა ყუაილი თივისაჲ.
 განკმის თიგად იგი და ყუაილი დასცვეს“^{2*}. ესე ვითარნი იყვნენ გმირთა მათ
 ძალსა ზედა მათსა ზუაობანი: და გოლიათ უგუნურისა გონებამ ღმრთის

1 რამეთუ/რადათა C. 2 მან 1°—C. ესრეთ განკურნოს მან სენი თვისი—C. 3 მოვიდეს C. პირვე-
 ლისა C. მის—A. მცნებისავე C. 4 დასცა B, დასცნა C. კაცი B. მტყუარისა B. დასცხრების C.
 5 ცთონებდალ B. ეძებს B. 6 ამისა C. 7 დიდება C. დიდ B. 8 საქმე B. 9 კორცკეთილობისა-
 განსკორცკეთილობისაგან A. 10 მრავალთა/მოსავალთა B ~ ამპარტავანებამ არს C. 11 მბრწყინვა-
 ლეთა C. და 2°—C. 12 მონთა BC. პაუესსა ზედა C. მიცემულსა C. 13 მალლოიან B, მალ-
 ლოიან C. იქმნენ C. 14 მალლოიან C. ქუეშელ C. 15 აქუნდიან/სქონან A. მიიღეს BC.
 16 უუძღორესი B/უძღორესი C. ღამისათა/მზისათა B, მისთა C. უამაოესი C. 17 ძე B. 18 სთხო-
 ვა C. 19 სიმაღ B. ფერქთა C. 20 განრყუნადნი B. 21 განხრწნადნი/განხრწნებანი C. კორცი
 კორციელი C. 22 თიგ B. 23 განკმეს C. ყუაილი+მისი C. დასცვეს C. 24 ღმრთის B.

ნბრძოლი* და სიკეთესა ზედა აღზუავებული აღონია* და შეენიერებასა ზედა თმათასა მოქადული აბესალომ*.

Al v 2. /ხოლო რომელი-იგი კაცთა შორის უფროას ყოვლისა დიდად და მტკიცედ შერაცხილ არს, ესე იგი არს სიბრძნე და ფილადოზობად, მისიცა სიმალე ამოა არს და არაჴეშმარიტ, უკუეთუ ჴორციელი ოდენ იყოს და საღმრთოთ სიბრძნე 5
C: v არა შერთულ იყოს /მას თანა, და არარად შერაცხილ არს იგი.

რამეთუ, პირველ ყოვლისა, სიბრძნესა ზედა სოფლისასა ყოველთასა უმეტესად თუთ ეშმაკი არს კელთან და იგი სცთა მისსა მას კელოვნებასა შინა. და რომელი-იგი ღონე ყო კაცსა ზედა და თვისითა მით ბოროტითა სიბრძნითა 10
Bb v ატუენა /იგი, მისისავე თავისა საეჭებელად მოჴქდა, რამეთუ სრულიად ღმრთისაგან მით განვარდა და სიკუდილითა მით საუკუნოთა დაისაჴა. ხოლო 10
კაცი სრულიად ვერ განავდო ღმრთისაგან, არამედ თუთ განვარდა; და კუალად მახითა მით, რომელი უფალსა დაუდგა, თუთვე შეჴყარბილი იქმნა; და რომელი ჴგონებდა ჴუარტუმისა მიერ ვენბად უფლისა, თუთ მას ევეო ჴუარტუმითა მი- 15
სითა; და სიკუდილითა მით, რომლითა ენება მოკლვად უფლისა, თუთ მოკუდა.

აჴ უკუე მთავარი იგი ამის ჴოფლისა, პირველი და დიდი და უხილავი სიბრძნისა მის ამომასა მოძღუარი თუსითა მით სიბრძნითავე დაეცემის და უკუანამსკენლსა უგუენრებასა მიიწევის, ვითარ არა უფროსად მინი იგი მოწაფენი და მიმსგავსებულნი, დაღაცათუ ბრძენ გგონენ თავნი მათნი, სუ- 20
2: 267 ლელ იქმნებიან*. რამეთუ იხილეთ, თუ ვითარ ინება ფარაო სი/ბრძნისა მიერ თუსისა ატოცად ერსა ისრაელისასა, არამედ ღონე იგი მისი თავისა მისისა სა- 20
A: 236 ლმობად მიიქცა, საღამთ-იგი არა მოელოდა. /და ჩჩული იგი, ბრძანებისათჳს მისისა სიკუდილად მიცემული, აღიზარდა სახლსა მას შინა სამეფომასა მისი-

3. 304 სასა* და არა გულისჴმა-ყო მან, /თუ ვითარ მისსა სახლსა შინა იზრდებოდა დამაჴეცველი იგი მისი და განმყვანებელი ყოველსა მას ერსა ისრაელისასა. 25
ხოლო კაცისმკლველმან აბიშელეჴ, გედონის არაჴეშმარიტმან ძემან, რომელ- ნან სამეოცდაათნი იგი ძენი მისნი ჴეშმარიტნი მოსწყუდნა და ჴგონებდა, თუ სი- ბრძნე რამეჴ კმნა, რამთამცა მტკიცედ აჴუნდა მას მეფობად, უკუანამსკენლ მოსწყუდნა იგინი, რომელნი შემწე იქმნეს ბოროტისა მის მისისა და მერმე 30
წარწყმდა იგიცა კელითა დედაკაცისადა და ტყორცებითა ქვისადა. ხოლო ჴურიათაცა სიბრძნედ მოიპოეს უფლისათჳს განზრახვად იგი ბოროტი, რაჴამს თჴუეს, ვითარმედ: „უკუეთუ უტეოთ, ყოველთავე ჴრწმენეს იგი და მოვიდენ ჴრომნი და წარტყუენონ ჴუეყანა და ნათესავი ჩუენი“*. ამის განზრახვისა მიერ იქმნეს ჴრისტეს მკლველ, რამთამცა განარინეს ჴუეყანა მათი. და წარ-

C: v წყ/მდეს განზრახვისა მის მიერ და ტყუე იქმნეს ჴუეყანისა მისგან და უტხო— 35
რჩულისაგან და ტაძრისა.

და ესრეთ მრავლითა სახითა პოოს კაცმან, უკუეთუ ეძიებდეს, საჴმე ესე,

2~ მოქადული თმათას B. 4 სიბრძნე C. ფილოსოფოსობა C. სიმალე B. 5 სიბრძნე C. 6 კელოვან C. 9 ღონე C. და 2~ C. 13 რომელი 1°) რომლთა C. 14 მასე C. 20 იხილ C. 21 ღონე C. 22 მიეცა C. 23 სამეფოთას C. მისსა B. 24 გულისხმა- C. იზარდებოდა C. 26 აბიშელი BC. 27 ჴეშმარიტნი ბოროტად C. სიბრძნე C. 28 ექმნა A. 29 შეწყმ C. ექმნეს C. მის-BC. მერმე C. 31 მოიპოეს C. 32 უტეოთ C. 34 იქმნეს C. 35 იქმნეს C. წყულისაგან C. 37 პოოს C. საჴმესა ამას C.

1° I მეფ. 17,4. 2° III მეფ. 1,5. 3° II მეფ. 14,26. 4° რომ. 1,22. 5° ებრ. 9,1. 6° იოანე 11,48.

თუ ვითარ ამო არს კაცობრივისა სიბრძნისა საქმე. და მდაბალ არს და მცირე უფროსად, ვიდრეა / მაღალ და ღირ.

B

8. და არავინ არს, რომელსამცა აქუნდა გონება და იგიმცა ზუაობდა სიბრძნისა ზედა, ანუ სხუასა რასმე კეთილსა თესსა. არამედ / ისმინოს მან კე-
 5 თილი იგი სწავლა ნეტარისა ანასის და კუალად წინამწარმეტყუელისა იერემიასის, ვითარმედ: „ნუ იქადინ ბრძენი სიბრძნითა თესითა, ნუცა ძლიერი ძალითა თესითა, ნუცა მდიდარი სიმდიდრითა თესითა“^{1*}. არამედ რამ არს ქეშმარიტი იგი სიქადული და რომლითა საქმითა ღირ იქმნების კაცი? ამას ზედა იქადოდენ, რომელი იქადოდის გულსკმისყოფასა და ცნობასა
 10 უფლისასა^{2*}. ესე არს სიმაღლე კაცისაჲ, ესე არს ღირება და ძლიერება, რამთა ქეშმარიტი იგი ღირებდა იცნას და ითხოვედეს ღირებამა მხოლომასა მის ღირებულისა უფლისაგან, ვითარცა მოციქული იტყვს, ვითარმედ: „რომელი იგი იქადოდის, უფლისა მიერ იქადოდენ“^{3*}, ვითარმედ: „ქრისტე გუქქმნა ჩუენ / სიბრძნე ღმრთისა მიერ, სიმაართლე და სიწმიდე და მკანელ“^{4*}. რამე-
 15 თუ ესე არს სრული და კეთილი უფლისა მიერ სიქადული, რამთა არავინ მადლოდის არცა სიმაართლესა ზედა თესსა, არცა სხუასა რას ზედა, არამედ ცნას, ვითარ-იგი ნაკულღვიან არს სიმაართლისა მისგან / ქეშმარიტისა და სარწმუნოე-
 20 ბითა ოდენ ქრისტესითა განმარტლებულ იყოს; ვითარცა პავლე იქადის შეურაცხებელსათეს თესისა სიმაართლისა და ძიებისათეს სიმაართლესა ქრისტესმიერსა. რომელი არს ღმრთისაგან^{5*} და სარწმუნოებისათეს მეცნიერებისა მისისა და ძალისა აღდგომისა მისისა და ზიარებისათეს ვენებათა მისთამა, თანახატყოფად სიკუდილისა მისისა, რამთა მიიწიოს აღდგომასა მკუდართასა.

აქა უკუე დაცემულ არს ყოველივე სიმაღლმე ამბარტავანებმისა და არა-
 25 რამ დარჩომილ არს შენდა, მ კაცო, მიზეზი ზუაობისაჲ, რომლისა-ევე სიქადუ-
 თი ამას ზედა არს / და სასობედა, რამთა მოაკუდირო თავი შენი ყოვლისაგან A
 საქმისა და სცხოვდებოდი ქრისტეს მიერ ცხოვრებისა მისთეს მერმისა, რომლი-
 სა დასაბამი გუჯაქი აქა, რომელი-ესე ყოველითურთ მადლითა მით და ნიჭითა
 30 ღმრთისადათა ცვხონდებით. / რამეთუ ღმერთი არს, „რომელი მოგუცემს ნება-
 სა რა ქმნასა კეთილისასა“^{6*} და ღმერთი არს, რომელი თესსა სიბრძნესა,
 35 ‘განგებულსა წინადათე, ღირებად ჩუენდა გამოგუცხადებს თესისა სულისა მიერ^{7*} და ღმერთი არს, რომელი შრომასა შინა მოგუცემს / ძალსა, ვი-
 თარცა მოციქული იტყვს, ვითარმედ: „უწინარეს მათ ყოველთამასა დაუშუერ, არამედ არა მე, გარნა მადლი იგი ღმრთისაჲ, რომელი იყო ჩემ თანა“^{8*} და ღმერთივე გუქსნის ჩუენ განსაცდელთაგან, ვითარცა თქმულე არს, ვითარმედ:
 40 ‘ჩუენ თუთ თავით თესით განჩინებამ იგი სიკუდილისაჲ მოგუელო, რამთა არა ეესვიდებთ თავთა თესთა, არამედ ღმერთსა, რომელმან-იგი აღადგინნის მკუდარ-
 ის, რომელმან-იგი ე:ვეითარისა მის სიკუდილისაგან მიქსნნა ჩუენ და მიქსნის, რომელსა-იგი ვესავთ, ვითარმედ მერმეცა მიქსნეს შეწვევითა ლოცვათა თქუენ-
 თადათ“^{9*}.

1 საქმე C. მეორე AC. 2 იქადოდენ B. გულისხმისყოფასა C. 3 სიმაღლმე C. კაცისაჲ—
 ძლიერება C. 4 რომელი-იგი-მეტი C. 5 სიბრძნე C. და სიმაართლმე C. რამეთუ—
 6 მადლოდის C. 7 პავლე C. 8 ძიებისათეს / ძლიერებისათეს C. 9 ძალსა აღდგომისა მის-
 სისა C. მისთა B. 10 სიმაღლე B. 11 სიქადული სიკუდილი C. 12 არს—C. 13 ცხოვრდე-
 ბით C. ნებებასა A. 14 შრომასა C. 15 უწინარესყოფრას C. ყლთასა C. 16 გარანაქამედ B.
 17 რომელმან BC. მის—C. მიქსნა B. 18 ვითარმედ არამედ B. მიქსნის B. მიქსნეს C.

1* იერემ. 9,23. 2* იერემ. 9,24. 3* I კორინ. 1,31. 4* I კორინ. 1,30. 5* ფილიპ. 3,9.
 6* ფილიპ. 2,13. 7* I კორინ. 2,7, 10. 8* I კორინ. 15, 10. 9* II კორინ. 1,9—11.

4. რასა უკუეჲ ჰმალლოი, ვითარცა თჳსთა ზედა საქმეთა, მონიჭებულთა მაგათ ღმრთისა მიერ, რომელსა-ეგე თანა-გედვა მადლობაჲ მომცემელისა მის? რამეთუ: „რამა გაქუს, რომელი არა მოვიღებინეს? უკუეთუ კულა მოვიღებინეს, რასა იქალი. ვითარცა არა სხვსაგან მოველო“¹*, არამედ თავით თჳსთმცა გაქუნდა?

5

არა შენ იცან ღმერთი სიმართლითა შენითა, არამედ ღმერთამან შენ გიცნა
C 269 სახიერებისათჳს თჳს/ისა, რამეთუ: გვენობიეს ღმერთი და უფრო მსლა ცნობილ ვართ ღმრთისა მიერ²*. არა თუ შენ ქრისტე ჰპოვე სათნოებითა შენი-
A v თა, არამედ ქრისტემან შენ გპოვა მოსლეთა თჳსითა, /რამეთუ იტყუს, ვი-
B 306 თარამედ: „ესლდევ, რამათა ვე/წიო, რომლისათჳსცა მეწია მე ქრისტე“³*,
ვითარცა იტყუა უფალი, ვითარამედ: „არა თქუენ მე გამოიჩინეთ, არამედ მე თქუენ გამოვიჩინე“⁴*. არამედ შენ, ვინათგან პატივეცემულ იქმენ, ამისთჳს ჰმალლოი? და წყალობაჲ იგი, რომელი შენ ზედა იქმნა, მიზეზად ამპარტავანებ-
ბისა მიიღებ? გარნა მაშინ იცან თავი შენი, თუ ვინ ხარ, რაჟამს გამოარდომილ იქნენ, ვითარცა აღამ საზოთხისაგან⁵* და დატეობილ იქმნა, ვითარცა საულ
15 რამ დაუტევია სულმან ღმრთისამან⁶* და ვითარცა ისრაელი რამ მოკუეთა ძირისა მისიგან წმიდისა.

„ნუ ჰმალლოი უკუე, რამეთუ სარწმუნოებითა მდგომარე ხარ შენ, არამედ გეშინოდენ“⁷*, რამეთუ მადლსა შეუდგეს საშჯელი, და თუ ვითარ-
გი გიკარებთან მონიჭებულნი იგი, ესე მსაჯულმან მან გამოიძიოს. ხოლო უკუე-
20 თუ ესეცა ვერ გულსიკმა-გიყოფიეს, ვითარამედ რამ-ეგე გაქუს, მადლითა ღმრთისაჲთა გაქუს, არამედ მის მიერ მოცემულსა მას თჳსად იტყუ, შენითა ძალითა მოგებულად გარდაამატებულთა მით უმეტრებითა, არა ვიცი, თუ
C v რამად / გრქუა.

ანუ არა უწყი-ა, ვითარმედ არა უპატიოსნეს ხარ ნეტარისა მოციქულისა
B v პეტრესსა? რამეთუ არ/ცა თუ გაქუს მისოდენი სიყუარული ღმრთისა მიმართ, რომელსა ესრეთ უყუარდა იგი, რომელ სიკვდილი ენება მისთჳს სურვიელად და ეტყოდა, ვითარამედ: „დაღაცათუ ყოველნი დებკოლდენ შენდა მომართ, არამედ მე არასადა დაებკოლდე“⁸*. არამედ ვინათგან ესე სიტყუაჲ ზუაობით თქუა, ამისთჳს მიეცა იგი მოშიშებასა კაცობრივსა და შთაჳრდა უარისყოფად, რამათა ესრეთ ცთომისა მის მიერ განისწავლოს არა მინდობად უარისყოფად, რამათა ესრეთ ცთომისა მის მიერ განისწავლოს არა მინდობად
30 თაე/სა თჳ/სა და კუალად წყალობად უძღურათაცა. ვინათგან მიიღო მანცა გამოცდილებად უძღურებისა მის კაცობრივისაჲ და გულსიკმა-ყო, ვითარმედ ვითარცა-იგი ზღუდას შინა რამ დაინთქმოდა, განემტკიცა უფლისა მარჯუენითა, ეგრეთვე ზღუდას მას შინა დაბრკოლებისასა მიეახლა დანთქმად ურწმუნოებისა მიერ, დაცვულ იქმნა იგი ძალითა ქრისტესითა, რომელმან წინამსწარ-
35

¹ უკუეჲ C]+ზედა B. ჰმალლოი C. თჳსთა ზედა საქმეთა/საქმეთა თჳსთა B. ² მომცემელისა C. ³ მივიღებინეს C. ⁴ სახიერებოთა თჳსითა B. ⁵ ჰპოვე B. ⁶ შენ—C. გპოვა B. ⁷ ესლდევი B. რომლისათჳს BC. ⁸ თქუენ მე B. ⁹ ჰმალლოი C. ¹⁰ მაშინ/მას შინა A. აცნა B. გამოვრდომილ C. ¹¹ იქმენ C. დატევებულ C. იქმენ C. ¹² მოკუეთა A. ¹³ ჰმალლოი C. მდგომარე B. ¹⁴ საშჯელი/შჯული C. ¹⁵ გიკარებთან C. ¹⁶ გულსიკმა- C. ¹⁷ რამ BC. ¹⁸ უწყიათუ B. ¹⁹ პეტრესსა C. ღმრთისა/უფლსა BC. ²⁰ ეტყოდა B. ²¹ არასადა C. დაებკოლდე C. ²² თქუა/რამა თქუა BC. ²³ უეარისყოფად C. ²⁴ გულსიკმა-ყო C. ²⁵ დანთქმოდა B. ²⁶ ეგრეთ B. ²⁷ წინამსწარ C.

¹ I კორინ. 4,7. ² გალატ. 4,9. ³ ფილიპ. 3,12. ⁴ იოანე 15,16. ⁵ დაბად. 3,24. ⁶ I მტე. 16,14. ⁷ რომ. 11,20. ⁸ მათე 26,33.

ვე ყოველივე უთხრა მას, ვითარმედ: „ვიდრეღა ქათამან იყივლოს, სამეზის უყარ-მყო მე“^{1*}. და პეტრეს ესრეთ ემხილა და შეეწია მას უფალი / სამარ- B 307
 თლად, რაითა ესრეთ ისწაოს სიმდაბლმ და / წყალობად უძღურთაჲ. ხოლო C 270
 ფარისეველი იგი, ზუავი და ამპარტავანი, რომელი-იგი არა თუსა ოდენ თავსა
 5 ზედა ზუაობდა, არამედ მეზუერესა მასცა სძაგებდა წინაშე ღმრთისა და
 ესრეთ სიქადული იგი სიმართლისაჲ წარწყმიდა ბოროტითა მით ამპარტავ-
 ნებისაჲთა. და გარდამოვიდა მეზუერე იგი, განმართლებული უფროჲს მისსა,
 რამეთუ აღიდებდა იგი წმიდასა მას და სახიერსა უფალსა და არცა თუ ზე
 ახილვად კადნიერ იყო, არამედ ღზინებდასა ოდენ ითხოვდა. და შემასმენელ
 10 იყო იგი თავისა თვისა სახითა მით დგომისა მისისაჲთა და ცემითა მით მკერ-
 დისაჲთა და რამეთუ სხუასა არარას ითხოვდა, არამედ ღზინებდასა ოდენ^{2*}.

აჲ უკუე იხილე სახმ ესე და ეკრძალე ბოროტსა მას ამპარტავანებისასა,
 ვითარ-იგი მოიწია ფარისეველსა მას ზედა. და დამპირდა მას სიმართლმ, ამ- A v
 პარტავანებითა თვისთა წარწყმიდა მადლი თუსი, ზუაობითა მით / უდარეს იქმ- A v
 15 ნა მდაბლისა. მის და ცოდვილისა, ვინამთგან განაღდიდა მან თავი თუსი უფ- B v
 როჲს მისსა და არა მოელოდა ღმრთისა საშველსა, არამედ თუსითა ნებითა
 საჯა. არამედ შენ ნუ ჰმადლოი კაცსა ზედა, დაღაცათუ ყოველთა / ცოდვილთა C v
 უცოდვილეს იყოს, რამეთუ მრავალგზის სიმდაბლმან იქსნის დიდად მეცო-
 დებულე ცოდვათა მისთაჲან. და ამისთვის გეტყუ, ვითარმედ: ნუ განამართლებ
 20 თავსა შენსა უფროჲს სხუსა, ნუუკუე შენითა მით განშვიტა განჰმართლედ და
 ღმრთისაჲთა დაისაჯო, ვითარცა დიდი მოციქული პავლე იტყუს, ვითარმედ:
 „არა თუ თავსა ჩემსა განვიკითხავ, რამეთუ არარად თავსა ჩემსა შემიცნობიეს,
 არამედ არა თუ ამით რასმე განემართლდები, ხოლო განმმართლებელი ჩემი
 უფალი არს“^{3*}.

5. და აჲ შენცა უკუეთუ ჰკონებ, თუ კეთილი რაჲმე გიქმნიეს, ღმერთსა
 ჰმადლობდი და ნუ მოყუასსა ზედა ჰმადლოი, ვითარცა წერილი არს, ვითარ-
 მელ: „თითოეთული საქმესა თუსსა განიცდიდინ და მაშინ თავით თუსით აქუნდეს
 სიქადული და არა სხუსა მიმართ“^{4*}. რამეთუ რაჲ არგე შენ მოყუასსა, უკუეთუ
 30 სარწმუნოებაჲ აღიარე, ანუ დევნულებაჲ თავს-იდეგ სახელისათუს უფლისა,
 ანუ თუ შ/რომანი მარხვისანი მოითმინენ? არა მეორისაჲ არს სარგებელი ესე, B 308
 არამედ შენი. გეშინოდენ მიმსგავსებად დაცემასა მას ეშმაკისასა, რომელი-იგი
 ამაღლდა კაცსა ზედა და მერმე / დაეცა კაცისა მიერ და მიეცა დასაბრგუნვე- C 271
 ლად დაბრგუნვილისა მის. ესევითარი იყო დაცემადე იგი ისრაიტელთაჲ, რა-
 მეთუ მადლოოდეს წარმართთა ზედა, ვითარცა არაწმიდათა და იგინი უმეტე-
 35 დად არა / წმიდა იქმნეს და მათი იგი სიმართლმ იქმნა ვითარცა ძონძი დედაკა- A 239
 ცისა წიდოვნისაჲ^{5*}; ხოლო ბილწებაჲ იგი და არაწმიდებაჲ წარმართთაჲ სარ-
 წმუნოებისა მიერ აღიჯოცა.

² მშ C. ესრეთეგრეთ C. უფალი+უფალი B ³ სიმდაბლე BC. ხოლო+ვითარცა C. ⁴—იგი ფარისეველი C. ⁵ მეზუერესაცა მას C. ⁶ სიბოროტითა C. ⁷ მეზუერტ C. ⁸ რამეთუარამედ B. ⁹ ყყო C. თავსა თუსსა C. მისისაჲთა თუსსაჲთა B. ¹⁰ არარას! არას C. ¹¹ იხილმ C. სახე B. ეკრძალმ C. ამპარტავნსა C. ¹² მოაწია C. და—A. დასპირდა B. სიმართლე B. ¹³ და უდარეს C. ¹⁴ ჰმადლოჲ C. ¹⁵ განსჯითა B, განსჯითა C. განჰმართლმ C. ¹⁶ პავლმ C. ¹⁷ ჰმა- პდლოი B, ჰმადლოჲ C. ¹⁸ თითოეთული B. მაშინდა C. ¹⁹ აღიარმ C. ²⁰ შურომანი C. ²¹ მას—B. ²² მეტმ C. ²³ დაცემაჲ C. ისრაიტელთაჲ იქლ—თაჲ C. ²⁴ მადლოვიდეს C. ²⁵ იქმნეს C. სი- მართლე B. ~ წიდოვნისა დედაკაცისა C.

გაცხოვრებულ უკუე სიტყუაჲ იგი სოლომონისი, ყოველსა ზედა რომელსა იტყუს, ვითარმედ: „უფალი ამპარტავანთა წინააღმდეგმ არს, ხოლო მდაბალთა მოსცეს მადლი“^{1*} და კუალად სიტყუაჲ იგი თავადისა უფლისაჲ გაქუნდინ გულსა შენსა, რომელსა იტყუს, ვითარმედ: „რომელმან აღიმადლოს თავი თვისი, იგი დამდაბლდეს და რომელმან დაიმდაბლოს თავი თვისი, იგი ამაღლდეს“^{2*}.

ნუ იქმნები თავისა თვისისა უსამართლო მსაჯულ, ნუცა თულთხუმი თა-
 B V გისა შენისა ჰყოფ განშჯასა, რამთაჲცა უკუეთუ / რამე კეთილი გქონდა, მას-
 მცა ოდენ ხედვედი და ცოდვათაჲცა ნეფსით დაიფწყებდი; ნუ იქმ ამას, რამ-
 C V თაჲცა, უკუეთუ რამე აწ ჰქმენ კეთილი, მას ზედამცა ჰმადლოდე და რომე-
 10 ლნი-იგი განთიად ანუ გუშინ / გიქმნიან ცთომანი, მასმცა შეუნდობდი თავსა
 შენსა. არამედ რაჲამს რამე კეთილი ჰქმნე და აღვაზუაუებდეს იგი შენ, პირ-
 ველნი ცთომანი მოიკნენენ, რამთა ესრეთ დასცხრეს უგუნური იგი გულის-
 სიტყუაჲ.

და კუალად, უკუეთუ მოყუსისა ცთომად იხილო, ნუ მას ზედა განიკითხავ
 მას და მას ოდენ ხედავ, არამედ მოიკნენენ სათნობანიცა მისნი, რომელნი
 15 იცნი და რომელნი შენდა არა საცნაურ არიან, ნუუკუე და ჰპოო იგი, ვითარ-
 მედ ფრიად უმჯობეს არს შენსა, უკუეთუ ოდენ ყოველივე გამოიძიო და არა

A V ცთომასა ოდენ იტყოდი და კეთილსა არღარა. რამეთუ ღმერთი / არა ერთსა
 კერძსა ზედა შჯის კაცთა, ვითარცა წერილ არს, ვითარმედ: „მე საქმეთა და
 20 გულისზრახვათა მათთა შეკრებად მოვალ“^{3*} და კუალად იოსაფატს რამ შე-
 IB 309 ჰრისხნა ცოდვისა მისთვის მის უამისა, მოიკნენა ქველისსა/ქმეცა მისი და თქუა,
 ვითარმედ: „სიტყუანი კეთილნი იპოვნეს შენ თანა“^{4*}.

6. ამას და ესევითარსა ყოველსავე ვეტყოდით თავთა ჩუენთა აღმოფხუ-
 რად ჩუენგან ამპარტავანებისა და მარადის დაევდაბლებდეთ თავთა ჩუენთა,
 რამთა ესრეთ აღვმადლდეთ.

IC 272 მივემსგავსნეთ ზეციურ მოსრულსა უფალსა, რომელი უკუანაჲსკ/ნელად
 სიმდაბლედ მოვიდა, რამთა ესრეთ ჩუენცა სიმდაბლითა აღვმადლდებოდით.
 რამეთუ ყოველთა საქმეთა უფლისათა სიმდაბლედ მომყვანებულად ვპოვებთ:
 ვითარ-იგი ჩჩულდა რამ იყო, ქუაბსა შინა იყოფოდა და არცა ცხედარსა ზედა,
 არამედ ბავასა მიიწვინა პირუტყუთასა; მერმე აღიზრდებოდა სახლსა შინა
 30 ხურომსა იოსებისსა და დედისა, ეგრეთვე გლახაქისასა; და ჰპორჩილობდა
 დედასა თვსსა და იოსებს და ისწავლიდა; რომელი-იგი წყაროჲ არს სიბრძნი-
 საჲ და ჰკითხვიდა და იტყოდა, რამეთუ ესრეთ უკრდა მათ მისი სიბრძნეო;
 მოულრაქცა თავი იოვანეს და ნათლისღებაჲ მონისაგან მიიღო მუფუემან; და

B V შეუტარცისმყოფელ/თა მისთაგანსა არაუის წინა-აღუდგებოდა, არამედ, ვითარ-
 35 ცა უძლიერესთა, დუმდაბლდებოდა; და არა გამოაჩინებდა გამოუტყუმელსა
 მას კელმწიფებასა თვსსა, არამედ სოფლისა ამის ძლიერთა არა წინა-აღუდგე-

¹ გაცხოვრებულ C. სიტყუაჲცა BC. ² მისი C. ³ აიმაღლოს B. ⁴ ამაღლდეს C. ⁵ თულ-
 ხუმი C. ⁶ განსჯასა B, განშჯასა C. გაქუნდა C. და მასმცა C. ⁷ ჰხედვედი C. ნეფსით C.
 დაიფწყებდი B. ამასცა C. ⁸ ჰმადლოდემ C. ⁹ დასცხრეს C. ¹⁰ მას ზედა—B. ¹¹ ჰპოო C.
 ვითარმედ—B. ¹² სჯის B, შჯის C. მე—C. ¹³ ოსაპატს C. ¹⁴ საქმეს C. თქუა/ქრუა C.
¹⁵ ყოველსა BC. ¹⁶ ამაღლდეთ B. ¹⁷ მომყვანებულთა C. ვპოვებთ—C. ¹⁸ რამ/რამე C. იყო-
 ფოდა BC. ¹⁹ მერმე C. აღიზარდებოდა C. ²⁰ ოსებისა B. ²¹ ოსებს B. ²² რ/და C. სი-
 ბრძნეს C.

ბოდა; /წინაშე მღვდელთმოდღუარათაჲსა წარდგა ვითარცა დაშკილი; წინაშე A 24 მსაჭულისა მივიდა და საშკელი მიიღო; და ცბილისწამებთაჲთა მათ ღუმლით თავს-იდებდა; ინერწყუებოდა პირი მისი, რომლისაგან ძრწიან ქერობინნი, / C v მონათა მიერ და ყრმათა საწყალობელთა; მერმე სიკუდილსა მიეცა და სი-
5 კუდილსა ესევითარსა, რომელი კაცთა შორის ბოროტად შერაცხილ იყო და უძერეს ყოველთა სიკუდილთა.

ესრეთ წარვლო კაცებჲა შობითგან ვიდრე აღსასრულამდე და ესევითარი-
თა სიმდაბლითა. და უკუანამსკენელ გამოაჩინებს დიდებსა თჳსსა, რაათა
10 თჳსთა თანა აღიდნეს, რომელნი-იგი მის თანა დამდაბლდეს, რომელთაგანნი და შიშულად მოიბრინეს ყოველი სოფელი, არა სიბრძნითა სიტყუთათათა, არცა სიმრავლითა მსახურთათათა, არცა სიმრავლითა საფასეთათათა, არამედ /გლახა- B 31 კად და უნდოდ ზღუათა შინა და ქუეყანათა ჰირვეულნი, ძერხილულნი, გუე-
ნილნი, დევნულნი და უკუანამსკენელ მოკლულნი.

15 ესე სწავლანი მოცემულ არიან ჩუენდა მამულად და საღმრთოდ, ამათ ვჰბძვიდეთ, რაათა სიმდაბლისა მიერ აღმოგვბრწყინდეს სრული იგი და ჰეშმარიტი დიდებჲა ქრისტესი.

7. ხოლო უკუეთუ იტყვთ, ვითარმედ: „ვითარ-მე მოვიდეთ ესევითარსა
20 მას ცხოველსყოფელსა სიმდაბლესა და ბოროტი იგი ამპარტავანებისა სიმ-
ულე განვიშორთა ჩუენგან?“ / ისმინეთ უკუე, ვითარმედ გზაჲ სიმდაბლისაჲ C 27
ესე არს, რაათა მარადის მას ვეძიებდეთ და საქმეთა, მისთა მოწყვანებელთა,
მოვივებდეთ და არარას შეურაცხ-ეპყოფდეთ უნდოთა საქმეთაგანსა, /ვი- A v
თარმეცა მისგან არა გუეენებოდა, რამეთუ სული საქმესა ჯოცთასა მიემგავ-
სების და რომლისა მიმართ იყოს საქმე მისი, მისა მიმართ მიეახლებს და მას
25 ზედა გამოისახვის.

ამისთვისცა გეტყვ შენ, ძმაო, რაათა იყოს სახეცა შენი და სამოსელიცა
შენი და სლვაჲ შენი და ჯღომაჲ და ჰამადი და სარეცელი და სახლი და ყოვე-
ლივე, რაჲ იყოს სახლსა შინა, ესე ყოველი იყავნ უნდოდ და სიმდაბლისა კერ-
ძსა მიიზიდველ. / სიტყუათა და გალობაჲ და მოყუისისა თანა ყოფაჲ — ესე B v
30 ნიცა ყოველნი სიმდაბლითამცა შემკულ არიან და ნუ ზუაობითა. ნუ ხარ
მზუაობარ და შექცეულ სიტყუათა შინა ფილასოფოზობისათა, ნუცა ჯმატკილო-
ბისა გალობათა შინა გარდამატებულთა, ნუცა მზრახვალ ზუაობით და ამპარ-
ტავანებით, არამედ ყოველსა შინა მდაბალ, ტკბილ მოყუისისა მიმართ, სა-
ხიერ მონისა მიმართ, ძერუტსენებელ / ბოროტისმოქმედთა მიმართ, კაცთმოყუა- C v
35 რე მდაბალთა მიმართ, ნუგეშინისმემელ ჰირვეულთა, მხედველ სნუელთა,
არავისა შეურაცხისყოფელ, ტკბილ სიტყვთა, მშუდ, მარჯუე, საყუარელ ყო-
ველთაგან, არცა თუთ მაქებელ თავისა თჳსისა, არცა სხუთა მიერ მოყუარე ქე-
ბისა, არა მოყუარულ სიტყუათა უწყისოთა, დამფარველ სათნოებათა შენთა და

1 დასკილი B. 2 სასკელი B. 3 ქერაბინნი BC. 4 მერმე C. აღსასრულამდე A, აღ-
სასრულადმტ C. 5 თჳსათჳსთა, B, მის C. აღდოს B. 12 არცა სიმრავლითა საფასეთათა-
თა—BC. 14 უკუანამსკენელ A. 18 ვითარ C. 19 ცხოველსყოფელსა C. სიმდაბლ C. 21 ვეძიებ-
დეთ B. 22 არას B. 23 რამეთუდა C. საქმეთა A. 24 საქმე C. მისსა C. 28 სამოსელი B. 27 სა-
რეცელი + შენი C. 28 იყოს სახლსაქარს მას C. 21 ფილოსოფოზობისათა C. და ნუცა C. ჯმა-
ტკილობისა] ქმაკეთლობას C. 24 ბოროტისმოქმედთა C. კაცთმოყუარე C. 26 არავისა B,
არავის C. შეურაცხყოფელ B. 27 თავსა თჳსსა B. მოყუარე C. 28 არაჲ C.

- შემსმენელ ცოდვათა თვისთა. და ნუ ელი სხუათაგან მხილვებასა, რაათა იქმნე მართალ ჭეშმარიტად, ვითარცა წერილ არს, ვითარმედ: მართალი შემსმენელ
- B 311 არნ თავისა თვისისა³, რაათა ემსგავსო იობს, რომელსა არა ჰრცხუენა / სიმრავ-
ლეთაგან ერისათა აღსარებად წინაშე მათსა ცთომისა თვისისა².
- A 241 /-ნუ ხარ შენ მძიმე შერისხვასა ზედა სხუათასა, ნუცა ხარ აღრე და ვნ- 5
ბულად მაზილებელ (რამეთუ ამპარტავენება არს ესეცა), ნუ მამბრალობელ
ხარ მოყუსისა მცირეთა ზედა ცთომათა მისთა, ვითარცა უმეტეს ზომისა სი-
- C 274 მართლისმოყუარე. არავედ სიტყუსაებრ მოციქულისა: „იხილე, ნუთუკე /
წინა გამოიციადო“³. ესრეთ მოსწრაფე იყავ არა დიდებად სხუათაგან, რამ-
ზომ-იგი ისწრაფიან სხუანი, რაათამცა იდიდნეს. და იყენებდ სიტყუსა უფ- 10
ლისასა. რომელი იტყვს ზღვივად სასყიდლისა ღმრთისამიერისა ქებასა კაცთასა
და წინაშე მათსა ქმნასა სათნოებისასა, რამეთუ იტყვს, ვითარმედ: „მიუღებეის
სასყიდელი მათი“⁴.

ხოლო შენ ნუ მოაწეე თავსა ზედა შენსა ზღვევასა მას მაჩუნებლობისა
მიერ, რამეთუ ღმერთი დიდად მხილველი არს ყოვლისაგვე. ამისთვის გეტყუ: 15
დიდებისმოყუარე თუ ხარ, ღმრთისამიერი იგი დიდებამა გიყუარდინ, რამეთუ
ბრწყინვალესა სასყიდელსა მისცემს იგი ყოველთა. უკუეთუ კულა მთავრობა-
სა და წინამძღურობასა ღირსქმნულ ხარ და იდიდები კაცთა მიერ, / იქმენ შენ
B v მსგავს მათდა, რომელინ ქუეშე შენსა არიან. უკუეთუ ებისკოპოს ხარ, გინა
მამასახლის, ნუ ჰმალლო შენსა ქუეშე მყოფთა მათ ზედა, ნუცა მიემსგავსები 20
მთავართა მათ სოფლისათა, რამეთუ უფალმან ბრძანა, რაათა „რომელსა. უხუ-
ცილობად ენებოს, იქმნეს ყოველთა მონა“⁵.

- ყოველსა ზედა გრქუა მოკლე სიტყუად: ესრეთ მისდევდი: სიმდაბლესა,
C v ვითარცა ტრფიალი მისი; ეტრფიალე მას, რაათა გადიდოს შენ. / ესრეთ მიხვდე
დიდებასა მას ჭეშმარიტსა ანგელოზთასა და ღმრთისამიერსა და აღგიაროს 25
A v ქრისტემან თესად მოსაფედ წინაშე ანგელოზთა მისთა⁶, უკუეთუ ოდენ
მსგავს სინდაბლისა მისისა იქმნე, რომელმან თქუა, ვითარმედ: ისწავეთ ჩემ-
გან, „რამეთუ მშუდ ვარ და მდაბალ გულითა და ჰპოთ განსუენებამა სულთა
თქუენთა“⁷. რამეთუ მისი არს დიდებამა თანა მამით და სულით წმიდი-
თურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ. 30

XXI. თაშუაშლი წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილი კესარიელ

მთავარეპისკოპოსისაჲმ არაშეპცემვისათვის საჰმეთა სოფლისათა და
ციცხლისა მისთვის, რომელი უმადვა მამინ კესარიელთა ჟალასა

- B 312 / 1. მე ვგვონებდი, საყუარელნო, ვინაფთაგან ესრეთ მარადის საწერტე- 35
ლითა მით სიტყუსა ჩემისაათა გიწერტ, ვითარმედ მოგეწყინოს თქუენ ჩემი
სწავლად და სამძიმარ გიჩინდეს, ვითარცა მეტად კადნიერებით მეტყუელი სი-

PG. 31. გვ. 540—564

³ მსგავსო იობს მსგავსოს იობსებ C. არაა C. ჰრცხუენოდა C. ⁴ ცთუმისა თვისისა B. ცთომისა თვისი C. ⁵ მძიმე C. ხარ 2°—C. აღრე C. და—C. ⁶ მამხილველი C. ამპარტავენება C. ⁷ მცირედსა B. სიმართლისმოყუარე C. ⁸ მოსწრაფე C. არად C. ⁹ მამხილველობისა A. ¹⁰ მხილველისმგედვე C. ყალსვე C. ¹¹ დიდ ბისმოყუარე C. გიყუარდენ C. ¹² ქუეშე C. ეპისკოპოს C. ¹³ მამალოვი C. ქუეშე C. ნუ ემსგავსები C. ¹⁴ უბრძანა B. რაათა — C. ¹⁵ გრქუა B. მოკლემ C. ¹⁶ ეტრფიალემ C. ¹⁷ იქმენ C. ¹⁸ ჰპოთ C. ¹⁹ წმიდისა + და ნეტარისა C. ბასილისი BC. ~მთავარეპისკოპოსისა კესარიელისა B]—C. ²⁰ მამინ—C. ჟალასა+თავი ით, გვ²¹ ხნ, მ²²ო C. ²³ და კადნიერებით C.

¹ იგავ. 18,17. ² იობ 31,34. ³ გალატ. 6,1. ⁴ მათე 6,2. ⁵ მარკ. 10,44. ⁶ ლუკა 12,8. ⁷ მათე 11,29.

- ტყუათა, რომელნი არა უქმან თქუმად კაცსა, შეპყრობილსა მათვე ცთომათა
 ნიერ, რომელთათჳს იტყოდის. არამედ თქუენ უმეტესად მხილებისა მის ჩე-
 მისა მიერ სურვილად სწავლისა მოხუედით და წყლულუბანი იგი, ენისა ჩე-
 მისა მიერ თქუენდა მოწევენლნი, უმეტესისა წადიერებისა მიზეზ გექმნეს.
- 5 და არა უცხო არს საქმე ესე, რამეთუ თქუენ ბრძენნი ხართ სულიერად, ვი-
 თარცა იტყვს სიტყუათა / შინა თჳსთა სოლომონ, ვითარმედ: „ამხილე ბრძენ- C 27
 ს და შეგიყუაროს შენ“¹. ამისთჳს უკუე, ძმანო, აწცა მოვალ სწავლად, ნუ-
 უკუე შეუძლო ძალითა ღმრთისაჲთა განჩენად თქუენდა ზადეთა მათგან ეშმა-
 კისათა, რამეთუ მრავალთა და თითოსახეთა ბრძოლათა მოაწევს იგი ჩუენ
- 10 ზედა, საყუარელნო, მარადლე. ხოლო მოაწევს, ვითარცა უწყით, ჩუენ ზედა
 ჩუენთავე გულისთქუმათა, რამეთუ იგინი ჰქონან მას ისრად ჩუენ ზედა. და
 მარადის ჩუენგან მიიღებს ძალსა ვნებად ჩუენდა, რამეთუ ფრიადი იგი ძალი
 მისი მეუფემან / საყრველითა მტკიცითა შეკრა / და არა უტევა, რაითამცა A 24
 სრულად დააქცია ნათესავი კათაჲ. და მიერითგან არა აქუს თჳსი ძალი, B v
- 15 არამედ ჩუენგან მიიღებს ძალსა ვნებად ჩუენდა უგუნუტებითა ჩუენითა მო-
 შურნე იგი. და ვითარცა უკეთურნი იგი და ანგაპრნი კაცნი, რომელთა საქმე
 ესე არს, რამათა სხუთათგან მოტაცებულთა მით მონაგებითა განმდირღდებოდნი
 და ძალი არა აქუნ ამისდა ქმნად, მაშინ უკუე წარვიდიან და დასხდე-
 ბიან გზათა ზედა, დამალულნი ქუაბთა შინა, ვინა ტყეთა, რაითა უხილავ იყე-
 ნენ მგზავრთა მიერ, და ესრეთ იხილნიან რაჲ მომავალნი მგზავრნი, მეყსა შინა
- 20 უცნაურად ზედა-მიუჯდიან მათ, რაითა ვერ უძლონ მათ განრო / მამ მათგან, C v
 ეგრეთ არს უკეთური ეშმაკი, პირველითგანი იგი მბრძოლი ჩუენი: კორცთა
 განსუენებისა კურელთა შინა დაიმაღლის, რომელნი-იგი არიან გზასა ზედა
 ამის ცხოვრებისასა, რომელთა ძალ-უც დამალვად ავაზაქისა მის, რაითა ჩუენ
- 25 ვერ ვხედვიდეთ და მუნით უცნაურად წარწყმედისა საფრკეთა დაგვდგამს.
 ხოლო ჩუენ უკუეთუ გუნებავს, რაითა გზამ იგი ამის ცხოვრებისაჲ კეთილად
 წარვლოთ და წარუღდინოთ ქრისტეს სული და ვიკრინი, სირცხვ/ლისა მისგან B 31
 წყლულუბათაჲსა განთავისუფლებულნი, და ესრეთ მოვილოთ გვრგვინი იგი
 ძლევისაჲ, გვქმს მარადის მღვდარედ მიმოვლებამ თუალთა მათ სულისათა და,
- 30 რაითა ყოველთა მიმართ კეთილთა ამის სოფლისათა იქუეულ ვიყვენეთ და
 არარას მათგანსა შევაქცე/ვდეთ გონებათა ჩუენთა. დაღაცათუ ოქროჲ წინა-
 მღებარე იყოს დასხმული ხუავად, ნუმცა მივლენ მას ზედა გულნი თქუენნი
 („რამეთუ სიმდირქე თუ გარდაგეროდის, ნუ შეაპყრობთ გულთა“)², ნუმ-
 ცა უკუე ვხედვთ ქუეყანისა კეთილთა („რამეთუ ჩუენი მოქალაქობამ ზეცა-
 თა შინა არს, ვინამცა მოველით მაცხოვარ/რსა ქრისტეს“)³, ნუცა მღერათა C 27
 მიმართ და ტაბლათა და მთრვალობათა მივისწრაფით („რამეთუ ამოვებამ
 ამოვებისაჲ — ყოველივე ამო არს“)⁴, ნუცამცა შეუენიერებამ პირთაჲ
 შეგუაგინებს, რომელთა შინა დამკვდრებულ იყენიან სულნი ბოროტნი (რა-

¹ მიერ—C. სურვილად C. ² წადიერებას A. ³ არაჲ A. საქმე C. ⁴ სიტყუათა (αὐτὸν ἄσχετον) საქმეთა B. ამხილ C. ⁵ განჩინებად C. ⁶ მარადლე C. ⁷ ~ მისი ძალი C. ⁸ და უგუნუტებითა A. მოშურნე C. ⁹ საქმე B. ¹⁰ დასხდლიან C. ¹¹ მგზავრთა მიერ/მგზავრთა-
 გან B, მოგზავრთა მიერ C. ¹² მოუჯლიან C. ¹³ ეგრეთვე C. იგი—C. ¹⁴ დამაღლის B.
¹⁵ ქრისტესჩუენ C. ¹⁶ ამათგანსა გ. ¹⁷ -მღებარე/-მღვ-მარც C. ¹⁸ გულთა-თქუენთა C.
¹⁹ ქე-სა A—C. ნუმცა C. ²⁰ ამოვებისა C] + და B. ყოველივე + ესე BC. ნუმცა BC.

- მეთუ ბრძენი იგი იტყვს, ვითარმედ: „პირისაგან დედაკაცისა, ვითარცა პირისაგან გუელისა, ივლტოდელ“¹*, ნუცა ძლიერებანი და/მთავრობანი და დიდებანი კაცთანი და სიმაღლესი საყდრისა და ბრწყინვალეობა გუაცთუნებს და მონებაჲ ქალაქთა და ნათესავთაჲ („რამეთუ ყოველი კაცი თივამ არს და ყოველი დიდებოჲ კაცისა—ყუთავილი თივისა; განჯმის თივამ იგი და ყუთავილი მისი დასცვის“)²*. რამეთუ ამათ ყოველთა შინა მტერი იგი ჩუენი და მალულ არს და ელის, თუ ოდეს-ძი მივდრკეთ გზისა მისგან მართლისა და საყოფელთა მათ მისთა მივიდეთ. და შიში არს დიდი, ნუჟუე შევიდეთ საქმეთა ამათ შინა კეთილად საგონებელთა და არა უწყადით დაფარული იგი ბოროტი და ესრეთ შთაგნთქათ გემოსა მას თანა სიტკბობებისასა სამკვდური იგი მწარისა მის წარწყმედისა. და მერმე რომელიმე ნეფსით და რომელიმე უნებლიეთ / იქმნას შემშუალვაჲ ჩუენი საქმეთა / მათ და ესრეთ მიგზიბდნენ
- A 243 გულისთქუმიტა უცნაურად საშინელისა მის საყოფელისა მიმართ ავაზაკისა მის, რომელ არს სიკუდილი.
2. არამედ ამისთვის უკუე კეთილ არს, ძმანო, რამთა ვიქმნეთ, ვითარცა
- B 314 მგზავრნი მალიად მსრბოლნი და სუბუქად მავალნი, და ესრეთ აღ/ვასუბუქნეთ სულნი ჩუენნი სიმძიმეთა მათგან სოფლისათა სლვად გზასა მას უტომელად და კეთილად აღსასრულად მივიწინეთ. და ნუ ვინ მოიგონებს, თუ მე ახალთა სახელთა მოქმედი ვარ, რამეთუ ცხორებასა კაცთასა გზად უწოდა, რამეთუ წინამწარმეტყუელმანცა დაითი ესრეთ უწოდა ცხორებასა ამას, რაჟამ-იგი იტყოდა: „ნეტარ არიან უბიწონი გზასა, რომელნი ვლენან ჩრულსა უფლისასა“³* და კუალად მეუფისა მიმართ ღაღადებს, ვითარმედ: „გზამ სირტუვისა განმაშორე ჩემგან“⁴* და კუალად, უგალობდა რამ ღმერთსა შეწევნისა მისისათვის, რომელსა ჰყოფს ჰირეულთა ზედა, და ორძალსა სცემდა კეთილად და იტყოდა: „ვინ არს ღმერთი, გარნა ღმრთისა ჩუენისა ღმერთი, რომელმან შემოსა მე ძალი და დასხნა უბიწოდ სლვანი ჩემნი“⁵*. და ყოველსა ადგილსა
- C 277 გზად უწესს ცხორებასა კაცთასა, ვინა თუ საქმებელი არს, / ანუ თუ ბოროტი. რამეთუ ვითარცა მავალნი გზისანი ბიჯთა მათ ფერჯისათა მარადის ურთიერთას წინა მოსწრობით დასდებენ, და რომელი-იგი ფერჯი წინა დადვიან, მეორესა ბიჯსა უკუანაით მოაქციიან და კუალად წინამ იგი უკუანა ყვიან შეცვა/ლებითა მით მეორისადათ და ესრეთ მი/იწინიან დასასრულსა გზისა მათისასა, ეგრეთვე რომელნი ცხორებასა ამას შემოვიდენ დამბადებელისა მიერ, მესესელად დაწყებასავე ცხორებისა მათისასა უკუნ-გდებად ეამთა იწყებენ და წინა მყოფი იგი დღმ მარადის უკუანაით მოაქციიან და ესრეთ მივლენ აღსასრულად ცხორებისა მათისა. ანუ თქუენ ვითარ იტყუთ? არა ესევეითარი გზამ არა-ა ესე ცხორებაჲ და სლვამ, განყოფილი ჰსაკებითა ვითარცა მილიონებითა? და დაწყებაჲ სლვისანი მის თითოეულისანი იქმნების საღმობამ იგი დედისა და შობამ, ხოლო დასასრული სარბიელისა მის იქმნების საფლავი.

¹ ივლტოდელ C. ² სიმაღლე B. ³ მბრწყინვალეობა C. ⁴ ვაცთუნებს C. ⁵ დამონებაჲ C. ნათესავთა A. თივა B. ⁶ თივისა B. ⁷ ოდეს-მე C. ⁸ მათ B. ⁹ მერმე C. ¹⁰ ნებსით C. ¹¹ უნებლიად C. ¹² შემშუალვაჲ B. ¹³ მიგზიბდნენ C. ¹⁴ არამედ—BC. ¹⁵ ვიქმნეთ C. ¹⁶ მივიწინეთ C. ¹⁷ უწოდელ C. ¹⁸ მყოფისა C. ¹⁹ სიტკბობისა B. ²⁰ განმაშორელ C. ²¹ და 1°—A. ²² და ყოველსა—A. ²³ ანუქმნის C. ²⁴ ფერჯთაჲსა AB. ²⁵ მარადისმიერ B. ²⁶ მოაქცივენ C. ²⁷ დღი B. ²⁸ აღსასრულად/დასასრულსა C. ²⁹ მათისასა C. ³⁰ თითოეულისა B. ³¹ სარბიელისა C.

- და რომელიმე გვანად-რე მივიდის აღსასრულსა მას გზისა თვისისასა და რომელიმე — ადრე; და რომელმანმე წარვლნის ყოველნი იგი სადგურნი ჰასაკათანი, ხოლო რომელიმე პირველსადა უტევანსა ცხოვრებისასა არა მივიდის. და სხუათა მათ გზათა, რომელნი ქალაქითი-ქალაქად / მივლენ, შესაძლებელ არს არა C v
- 5 წარვლამ, რომელსადა ენებოს, არამედ ამას გზასა დაღაცათუ ჩუენ / არა გუე- B 315
ნებოს სლვამ, ვინათგან ერთგზის შეგვეწყნარნა, თვნიერ ყოველისა მიზეზისა დასასრულად მივეყვანებს. და არა შესაძლებელ არს, საყუარელნო, რომელსა ერთგზის გამოველოს ამას ცხოვრებასა შემომყვანებელი იგი ბქმ და გზასა ამას შემოსრულ იყოს, თუმცა არა მივიდა აღსასრულად. არამედ თითოეულმან
- 10 გამო-რამ-ელის საშობა დედისადა, მევესელად / მდინარესა მას შინა შევალს და A 244
დის მათ თანა და მარადის დღმ იგი, რომელსა შინა არნ, ზურგით დაუტევის და გუშინდლისა მიმართ არღარა შესაძლებელ არს მიქცევად, დაღაცათუ ფრიად ენებოს. ხოლო ჩუენ გვხარის, რამზომცა წინათ კერძო მივიწყოლით, ვითარმცა რამე მოგუეცემოდა, რაეამს-იგი სიყრმისაგან ვიქმნით ჭაბუკ და
- 15 ნერამე მოხუცებულ: და უმეცარ ვართ, რამათმცა გულისკმა-ვყავთ, ვითარმედ წარგვეწყნებდების იგი ყოველი, რომელიცა წარვლოთ და ვერ ვსცნობთ განლე-
ვასა მას ცხოვრებისა ჩუენისასა და არა უწყით, თუ ოდესმე ინებოს მან, რამ-
მელმან-იგი გზასა ამას / გამოგუაჯელინნა, დასასრულისა ყოფად სლვისა ამის B v
ჩუენისა. ანუ ფუ ოდეს ვაძღვებთ თვთოეულ/ლისა მავალთა მათგანისა კარსა C 278
- 20 შემოსლვად გზასა ამას და ვითარმედ გეკმს მარადის მზა ყოფად და მოლოდებ-
ბად ნებასა მეუფისასა, რაეამს ყოს აღსასრული, ვითარცა თავადი იგი იტყვს, ვითარმედ: „იყვენ წელნი თქუენნი მორტყმულ და ლამპარნი აღნთებულ და თქუენ ენსგავსენით კაცთა, რომელნი ელოდიედ უფალსა მათსა, ოდეს მოიქ-
ცეს ქორწილით, რამთა მო-რამ-ვიდეს და ჰრეკოს, მევესელად განულონ მას“*.
- 25 შ. ხოლო ჩუენ არა გუნებავს გულისკმისყოფამ, თუ რომელნი არიან ტრტონი იგი სუბუქნი ამის გზისა მიმართ, რომელნი სადგურსა მას ჩუენ თანავე მოვლენ, რამათმცა იგინი შევეკრიბენით, რომელნი მუნ გუახარებენ ჩუენ, ანუ თუ რომელნი არიან მძიმენი და ძნელოვანნი და ქუეყანასა შემშუქალულნი./რომელნი არა ქეშმარიტად მიეცემიან კაცთა, არცა ეტევიან იწროსა მას გზა- A v
სა, რამათმცა შეუდგეს მომგებელთა მათთა. არამედ დაგვტეობიან იგინი, რომელთა შეკრება/გვემდა და რომელთა ჭერ-იყო შეურაცხყოფამ, მათ შევეკ- B 316
რებთ. რამეთუ რომელნი-იგი ქეშმარიტად ჩუენნი არიან და ჩუენ თანა მოვლენ-
სული დაკორცნი, ესენი ეარე განუწმედელად და შებლაღულად ვნებათა მიერ დაჯკრეობიან და არა მივხედავთ, ხოლო რომელნი-იგი უცხო არიან ჩუენგან მარადის და / სირცხულსა ოდენ მოგუატყუებენ და სხუასა არარას, მათ დაკრე- C v

1 - რმ C. 2 ადრმ C. 4 ქალაქით- A. არა-BC. 5 წარსლვამ C. 6 თნიორ B. 8 ბქმ B. 9 მას BC. მოვიდა A. არამედსარა C. თითოეულმან B. 10 გამო-რამე-ელის C. მევესელად C. 11 დღე B. 12 გუენებოს C. მივიწინით C. 14 ეიქმნით C. 15 მერმშ C. გულისხმა- C. 16 რომელი- C. განღვავასქანსლვას A. 17 მას- C. 18 მას B. 19 თუ — B. თითოეულსა C. თითოეული B. 20 მას B. ვითარმედსლვითარ B. 21 ნებასა-მას C. მეუფისასა/უფლისას B. 22 შეკრემულ B. 23 ენსგავსენით/მსგავს BC. ელოდედ B, მოვლოედ C. მათსა/თესსა C. 24 მევესელად B, და მევესელად C. 25 გულისხმისყოფამ C. 26 მის B. 28 ძნელოვანი B. ქუეყანისა C. შემსქუელოლი B. 29 დაჯკრეობიან C. იგინი/იგი C. 31 შეურაცხყოფამ C. 32 ესრეთ C. 34 დაჯკრეობიან C. არამ C. მივხედავთ C. 35 არარას/არას C.

- ბად არა დავაცადებთ. დავეშურებით და ვიკირით ამოდ, ვითარმცა ვინ აც-
თუნებდა თავსა თჳსსა და განჯურეტილსამცა ჭურსა შთაასხმიდა. რამეთუ
ესრეთ ვგონებ, თუ ესე ყოველთავე უწყიან ჩხუთათა ყრმათა, ვითარმოდ
არა რაჲ არს სოფლისა ამის კეთილთაგან, რომელთა ზედა მრავლნი მოს-
წრაფე არიან, ჳეშმარტიად ჩუენი, არცა ოდეს იქმნას ჩუენდად, არამედ ყო- 5
ველთაგანვე უცხო არს — მომგებელთაყა მათთა და რომელთაყა არა რაჲ
აქუნდეს მათგანი. რამეთუ უკუეთუ ოქროჲ ვიეთმე შეკრიბონ ფრიადი და
ურიცხვ სოფელსა ამას, მათიმცა იყო-ა იგი მარადის? ნუ იყოფინ! არამედ
B v მრავალგზის სიკოცხლესავე მათსა ივ/ლტინ მათგან. დალაყათუ იგინი ყოვ-
ლით კერძო ჳმარხვილიან მას, არამედ იგი წარვიდის მათგან სივლტოლით. 10
ანუ დალაყათუ სიკოცხლესა უბადრუკებითა და ჳირითა რამედ დაშპარხიან,
არამედ ჟამსა მას სიკუელილისა დაუტევის მან იგინი და არა ჳნებად მომ-
A 245 გებელთა მათ თჳსთა თანა წარსლვად. არამედ იგინი მიიზიდ/ვებოლიან
შძლავრებით სულთა მათთა განმავორებელისა მისგან უბადრუკისა მის გუა-
C 279 მისაგან და მიიყუანებოდიედ გზასა მას თანაწარუელსა. მაშინ მოიქციან სიმ- 15
დიდრისა მის მათისა მიმართ და ცრემლოლიედ ამოთა მათ შრომთა მათ-
თათჳს და ოფლთა მათ, რომელნი მათ ზედა დასთხინეს. ხოლო საფასე იგი
სხჳსა კელთა მივიდის და მათ მისცის შრომაჲ იგი ოდენ, რომელი მას ზედა
თავს-იდევს, და ცოლვაჲ იგი ანგაპრებისაჲ. და არცა, თუ მოიგოს კაცმან ქუე-
ყანასა ზედა სიმრავლე საფასეთაჲ ბევრული და შეუენიგებანი ტაძართანი და 20
სიმრავლენი საცხოვართანი და თითოფერთა მათ ცხოვლთანი და ყოველი-
B 317 ვე კაცობრივი დიდებაჲ შეიგოსოს, აქუს რაჲ სარგებელი მის ყოელისა/გან,
არამედ მცირედ ეწოდის მას ყოველსა ზედა სახელი, და მერმე სხუათა მიე-
ცის და მან მცირელი მიწაჲ ოდენ ჰოვის სამკვდრებელად თჳსად და მრ-
ვალგზის, უწინარეს სიკუელილისა და საფლავისა და ამიერ წარსლვისა, იხი- 25
ლისა ჳიმდიდრე იგი სსუათადა მიცემულად, და ნუუკუე მტერთაყა მათა
მიილიან იგი სამკვდრებელად. ანუ არა უწყით-ა, რავდენი სოფლები და რაჲ-
დენნი ტაძარნი და რავდენნი ქალაქნი და ქუეყანანი, ვიდრეთა ცხოელ იყენიან
C v მომგებლენი მათნი, სხუათა უფალთა კელსა მივიდიან? / და რომელნი-იგი 30
მონა იყენიან, მრავალგზის საყდარსა უფლებისასა დასხდეს და უფალნი იგი
და მეფენი მონათა თანა შეირაცხნეს შეცვალებითა საქმეთათაჲ?
4. ხოლო ჳამისა და სუმისა იგი ღონენი, რომელნი ბოროტმან სიმდიდრე-
A v მან მოიპოვნა, ყოველივე უმეტესი საქმრისაჲ აღსავებელად / უმაღლომასა მის
და არარაჲსა დამმარხველისა მუცლისა, მათგანი რამცა იქმნა ჩუენდად?
რომელნი-იგი ოდენ სლვასა მას შინა მათსა მცირედსა გემოსა დაუტეობენ? 35
B v სასაა შინა/ და თუთ ივტლიან და მერმე, ვითარცა საწყინონი და შემოიწრე-
ბელნი, განწყარნით იგინი ჩუენგან, რომელ თუ დაეყოვნონ გუამსა შინა, ბო-

1 დავაცადებთ|დაქსცხრებით C. ჳურსა|ჳურჳელსა C. 2 ყოველთა C. 3 მოსწრაფე C.
4 ჩუენი|ჩუენდა C. იქმნა A. 5 მათგან C. 6 უბადრუკებით B. ჳირთ BC. 7 მიიზიდ-
ბოლიან C. 8 მომკვდრებელთ C. 9 მიიყუანებედ C. 10 მიმართ—C. ცრემლოლიედ B. ცრემლო-
ლიედ C. 11 შრომთა C. 12 მათსა C. 13 საფასს C. 14 მისცის B. 15 შრომანი C. 16 მიიპოვლქ C.
17 საფასეთაჲ (ჯრჳაჲთ) სტლთაჲ A. ბევრული B. 18 საცხოვართანი B. ცხოველთანი C.
19 შეიგოსოს B. შეეგოსოს C. 20 ეწოდების C. მერმე C. 21 პრის B. 22 სიმდიდრე C. დასა-
მკვდრებელად C. რაოდენი C. 23 რაოდენნი C. ცხოვლ BC. 24 და—A. 25 უფლიან A.
დასხდეს C. 26 მეუფენი B. 27 და ყოველივე B. აღსავებელად C. 28 იქმნის C. 29 დაუტეობენ C.
30 მერმე C. 31 განწყარნით C. იგინი|იგი B. დაეყოვნოს A, დაეყოვნონ C.

როტსა მოაწევენ ჩუენ ზედა. რამეთუ სიმამღრემან მრავალთა მოატყუა სიკუდილი და მიზეზ ექმნა არღარაოდეს ჭამისა.

- ხოლო კულად სარეცელნი იგი ბილწებისანი და შეერთებანი იგი შეგინებულნი და ყოველნი იგი საქმენი განცოფებულისა და დაბნელებულისა სულისანი, რაჲ არიან იგინი, რასა იტყუთ? არა სრულიად ზღვევა და ვნება ბუნებისა ჩუენისა არიან-ა და კეთილთა მათ ჭეშმარიტად ჩუენთა წარწყმედა და კორცთაცა მავნებელ? რამეთუ ბოროტი იგი ბილწება მთილენს ძალსა გუამისასა და დაპქსნის ასოთა სიმტკიცესა. და ამითუსცა თითოეული, შე/- C 280
 ბლალული ბოროტთა მათ სარეცელთაგან, მას ეამსა, რაჲმს საქმმ იგი ბილწებისა დასართლოს და სიბორგილე იგი კორცთა დასცხრეს და დამქნარ იქმნას და გონება მთელი გულისკმისყოფად საქმისა მის, ვითარცა მთრვალობისაგან დიდისა მოქცეულმან, ანუ ძილისაგან განღვებულმან, / და მოი- B 318
 გონოს, თუ, სადა არს აწ გემოჲ იგი ბოროტისაჲ მის საქმისაჲ, მაშინ ფრიად მწარედ შეინანებს დაქსნილობისა მის საქმესა, რამეთუ ცნობს, თუ ვითარ უძლურ იქმნების და განლულ გუამი და საქმეთა მიმართ საქმართა უღებ და უსუსურ. ამითუსცა ესე გულისკმაჲყუენს კაცთა / და რჩულსა მას სიწმიდისა- A 246
 სა დასწერენ სარკინობელთა მათ ადგილთა, რაჲთა, რომელსა ენებოს მორკინლობაჲ, დაიცვიდეს კორცთა თუსთა ესევითართა საქმეთაგან, და ესრეთ დასწერენ განკარპალვასა, რაჲთა მორკინალნი პირთაცა შუენიერთა არა მიხედვიდენ, რაჲთა ესრეთ გვრგვინსან იქმნენ, რამეთუ ბილწებაჲ საეციხელ ჰყოფსო მორკინალთა და არა გვრგვინსან.

5. ესრეთ უკუე ამას ყოველსა თანა-წარვკვდეთ, დავიყენეთ თუალნი ჩუენნი ესრეთ არა ხილვად უქმართა ამათ და არაჩუენთა საქმეთა და ვისწარაფოთ მოგებად / ჭეშმარიტად ჩუენთა მათ. ხოლო რაჲ არს ჭეშმარიტად C v
 25 ჩუენი?

- პირველად უკუე სული, რომლითა ცხოვლ ვართ, რომელი არს წურილ, თხელ და გონიერ და არარაჲ უქმს მას ზრქელთაგან / ამის სოფლისათა, და B v
 მერმე კორცნი, რომელნი მიეცნეს მას ეტლად დაბადებულისა მიერ სოფელსა ამას შინა. რამეთუ ესე არს კაცი — გონებაჲ შერთული კორცთა ამათ შინა,
 30 შუენიერად და კელოვნებით ქმნულთა. ესე ყოლად ბრძნისა მის, კელოვნისა ყოველთაჲსა, საშოსა მას შინა დედისასა დაიბადების. ამას ნათლად მოიყვანებს ბნელთა მათ ადგილთაგან ეამი იგი შობისაჲ, ესე მთავრად დადგინებულ იქმნა ყოველთა ზედა ქუეყანისა დაბადებულთა, ამისდა მოცემულ არს სოფელი გამოსაცდელად სათნოებისა მისისა, ამისდა მოცემულ არს რჩული მიშაგავ-
 35 სებად დაბადებულისა ძალისაებრ თუსისა და რაჲთა წესიერებაჲ იგი ზეცისაჲ გამოსახოს / ქუეყანასა ზედა. ესე ამიერ მიიციკალებს, ესე ღმრთისა შემო- A v
 ქმედისა საყდარსა წარმოუღებების, ესე განიკითხვის, ესე მიიღებს ნაცულსა

1 მოაწევს A. 2 ექნა C. 3 არაქარამედ B. 4 არიან B. კეთილთა C. ~ ჩუენთა ჭეშმარიტად C. 5 თითოეული B. 6 სარეცელთაგანსაწერტელთაგან C. საქმე B. 7 სიბორგილ C. დასცხრეს C. 8 გულისკმისყოფად C. 9 გემოქვეშეუნება C. ~ საქმის მის ბოროტისა C. 10 საქმისა C. თუ—AC. 11 ესქესრქ C. გულისხმა- C. წეულსა C. 12 და—C. 13 მიხედვიდენ C. 14 იქმნენ C. ჰყოფს AC. 15 წარვკეთებ B. დავიყენეთ/დავაყენენთ C. 16 ~ არა ხილვად ესრეთ BC. ვისწარაფოთ + ჭეშმარიტად C. 17 ცხოველ BC. რომელ-იგი C. წულილ C. 18 სიბრკევეთაგან B/საქმეთაგან C. 19 მერმე C. მორკინობის C. 20 მათ C. 21 კელოვნად C. ქმნილთა BC. 22 ~ დაიბადების დედისასა B. 23 წულილ C. 24 გამოსახის C. 25 წარმოღების C განიკითხავს B.

აქა ქმნილთა მათ საქმეთასა. ხოლო მონაგებნი ქეშმარიტნი სთნოებანი არი-
 ან, რაჟამს მოლუაწებითა ჩუენითა შეეთხზნენ ბუნებასა ჩუენსა, და არცა ქუე-
 C 281 ყანასა ზედა დაგვ/ტეობენ, / ქირსა რამ მივეცნეთ, უკუეთუ ოდენ ჩუენ არა
 B 319 წარღვევნეთ იგინი იძულებით ენებათა მიერ. არამედ მუნ რამ მივიდოდით,
 წინა გვრბიან და ანგელოზთა თანა შეაერთებენ მომგებელთა მათთა და ბრწყინ- 5
 ვენ მარადის წინაშე თუალთა მომგებელისა მათისათა. ხოლო სიმდიდრე და
 დიდებამ და შუებამ, რომელნი-ესე მარადლე ჩუენითა ამით უგუნურებითა
 აღორძნდებიან, იგინი არცა შემოსრულ არიან ჩუენ თანა ცხორებასა ამას,
 არცა განვლენ ვით თანამე, არამედ რომელი-იგი ოდესმე მართალმან მან
 თქუა, იგი აღსრულებულ არს ყოველსა კაცსა ზედა და მტკიცე არს, ვითარ- 10
 ჩედ: „შიშუელი გამოვედ დედის მუცლით ჩემით და შიშუელიცა წარსლვად
 ვარ“^{1*}.

6. და რომელმანცა კეთილად განიზრახოს უმჯობესი თუნი, მან ყოველივე
 ზრუნევა თუნი ჭულისა თუისისთვის ქმნას, რამთა იგი აცხოვნოს კეთილად და
 ჯეროვნად. ხოლო კორცნი გინა თუ სიყმილითა მოსწყდებოდინ. ანუ ყინე- 15
 ლითა და სიხებთა დაიშვებოდინ, ანუ სენთა მიერ ელმოდის, არარად შეჰრაც-
 B v ვითარმედ: „დალაკათუ ვარე კაცი ჩუენი განიზრუნებთ, არამედ შინაგანი
 C v განახ/ლდების დღითი-დღე“^{2*}. და არცა სიკ/უდილისაგან შეშინდეს, არცა სა-
 A 247 ტანჯველთაგან, არამედ მანცა თქუას, ვითარმედ: „ესე უწყით, უკუეთუ ქუე-
 ყანისა ესე სახლი, ჩუენი საყოფელი, დაირღუეს, აღშენებული ღმრთისამიერ-
 რი მაქუს ჩუენ სახლი ჳელითქმნელი, საუკუნე ცათა შინა“^{3*} ხოლო უკუე-
 თუ ვის ენებოს რიდობამ კორცთამ, რამეთუ იგინი ოდენ არიან მონაგებ სუ-
 ლისა და შემწე მისა ცხორებად ქუეყანასა ზედა, კინი რამედ ზრუნევა მის-
 ცეს მათ, რამთა ოდენ ეგვენ ქუეყანასა ზედა და მსახურებასა მას შინა სუ- 25
 ლისასა ფრთხილ იყვენ, ხოლო არა ესრეთ, რამთამცა სიმადრისაგან აღი-
 ძვოდეს, არამედ უკუეთუ იხილნეს იგინი ოდესმე უმეტეს ზომისა მეძიე-
 ბელ, ჰრქუას მათ, ვითარმედ: „არარამ შემოვიღეთ სოფელსა ამას და არცა
 რამ განღებად გვც, არამედ საზრდელი ესე და სამოსელი კმა იყავნ ჩუენ-
 და“^{4*}, რამეთუ ესე ვითარითა ამით სახითა სუბუქად აღვდეს აღსავალსა მას 30
 ცისასა და მოიგნეს კორცნი თუნნი შემწედ სათნოებისა.

უკუეთუ კულა უტეოს მათ აღმალუბად/ და მარადლე აღვსებად მუც-
 ლისა, ვითარცა მკეცი რამე ველური, უკუნადასკნელ მიიმძლავრის მის მიერ
 C 282 და დაეცეს ქუეყანად და/ გოდებდეს უსარგებლოდ. რაჟამს მიიყვანონ იგი
 წინაშე მეუფისა და ეძიებდენ მისგან უამთა მათ, ამას სოფელსა შინა მისდა 35
 მიცემულთა, და არარამ აქუნდეს მას, რამთამცა მისცა, მაშინ იგლოოს გრძე-
 ლად და უსარგებლოდ და დაიმკვდროს ბნელი იგი საუკუნომ. და ფრიად ამ-

1 მათ.— B. 2 ჩუენითა/ჩუენ თანა C. 3 დაგვტეობენ C. 4 წარღვევნეთ B. 5 სიმდიდრე C.
 7 მღრღ C. 10 მტკიცე C. 11 და—B. 16 დასიყვებოდინ B. დასიყვებოდინ C. 18 გარეგარემო C.
 19 დღე C. შეშინდეს/შეშინდის C. 20 უკუეთუ/უკუეთუ B. 21 სახლი/სახელი B. 22 ვაქუს BC.
 კელთქმნელი B. საქნა C. 23 კორცთა B. 24 შემწე C. მისცა B. ქენა B. კინი C. მისცე C.
 25 ქუეყანასა ზედა — C. შინა—C. 26 იყვენ B. 28 მათქმას B. 29 სამოსელი/სამოსელი C.
 და კმა C. 32 უტეოს C. მათქმას C. ამალუბად C. მარადლე C. 35 ეძებდენ B. 36 რამთამცა/რამ-
 თამცა C. იგლოოდეს C.

1* იობ 1,21. 1* II კორინ. 4,16. 3* II კორინ. 5,1. 4* I ტიმოთე 6,7—8.

რალოს შეუბნას მას და ცთომასა თესსა, რომელი-იგი სცთა მას ზედა და წარწყმიდა / ეამი იგი ცხორებისაჲ. და ცრემლთა მათგან არარაჲ ერგოს, „რამე- A v თუ ჯოჯობნეთს შინა ვინ-მე აღგიაროს შენი“¹* — იტყუს დავით.

7. ვივლტოდით უკუე, მ ძმანო, საქმეთაგან სოფლისათა მოსწრაფებით
 5 და კეთილად, თავნი ჩუენნი ნუფსით ვტანგნეთ. რამეთუ უკუეთუ ვინ ცთო-
 მილ არს და გონებაჲ თსი ზრუნვითა სიმდიდრისაჲთა დაუბნელებიეს და
 საყრველითა მისითა შეუტრავს, ანუ ბილწებაჲ, შევიგნებაჲ მოუწვევიეს თავსა
 ზედა თესსა, ანუ სხუათა მათ ცოდვათაგან შეუბღალავს თავი თსი, ესეი-
 თარმან მან, ვიდრეჲა ეამი არს; ვიდრეჲა არა მოსრულა არა სულიდაჲ წარწყმე-
 10 ლაჲ, აღასუბუქენ ტურთ/თა მათ თესსა სიმძიმე და ვიღრე არა დანტქმულ B v
 არს სრულიად ნავი იგი, გარდაყარენ სიმრავლე იგი ტურთისაჲ, / რომელი-იგი C v
 თუთ განბნევედ არს, თუცა მან არა განაბნისოს. მიემსგავსენ შენავეთა, რომელ-
 ნი-იგი, რაჲჲს აღდგენ მათ ზედა ლელვანი სასტიკნი, დღაცათუ რამე დიდ-
 ფასისაჲ აქუნდეს სიმძიმეჲ, ზღუად შთაბნევენ, რომელ ესრეთ ნავი იგი ყვიან
 15 უზეშაეს ლელვათა, რაჲთა იგინი ოდენ შემძლებელ იქმნენ შრომით განრომად
 დანტქმისა მისგან. ხოლო ჩუენ უმეტესადღა თანა-გუაც, რაჲთა ესრეთ ვჰყო-
 ფდეთ, რამეთუ მათ რომელიცა-რაჲ გარდაბნისოს, მესყულად წარუწყმეღდა
 და მოიწყვის მათ ზედა ჰირი სიგლახაკისაჲ, ხოლო ჩუენ, რაჲზომცა განვაბ-
 ნით ბორბტი იგი ტურთი, უმეტესსა სიმდიდრესა შეუტრავებთ თავთა თესთა.
 20 რამეთუ სიძვაჲ და მსგავსნი მათნი დაუტევენთ რაჲ, წარწყმდებიან და არარა A 24b
 იქმნებიან დაქსნილნი ცრემლთა მიერ, ხოლო სიწმიდე და სიმართლე საუკუ-
 ნოდ ჰვიან. რამეთუ საქმენი არიან / ესენი სუბუქნი და დაუფარველნი ლელვა- B 321
 თა მიერ. და კულად საფასჲ, განბნეული კეთილად, არა წარუწყმდების გან-
 მბნეველთა მისთა, არამედ ვითარცა სხუათა ნავთა შინა, მაგართა და ღიღთა,
 25 შევალს მუტელთა მათ გლახაკათსა და დაიძარხვის და მიიწყვის ნავთსაყუ-
 დელად ცხორებისა და ექმნების განმბნეველთა მათ სამაყულ / და არა სიგლა- C 283
 ხაკე.

8. აჲ უკუე, საყუარელნო, განვიზრახოთ ჩუენცა თავთა ჩუენთათს კე-
 თილი რამე და სიმძიმე ესე სიმდიდრისაჲ. უკუეთუ გუნებაეს, რაჲთა სიმ-
 30 ღიდრე იქმნას ჩუენდა, განუყოთ გლახაკთა, რომელთა მიიღონ იგი ყოველი
 სიხარულით და წილთა მათ მეუფისათა შინა დაჰმარხონ, საუნჯესა მას უშომსა,
 საღა მლიღმან არა გარყუნას, არცა ავაზაკთა წარიტაცონ²*.

მიესცეთ კელმწიფებაჲ სიმდიდრესა განბნეველად, რომელი-იგი იძულებით
 35 წინაშე თუალთა ჩუენთა მღებარეთა ლაზარეთა, ნუცა დაუწყენებთ მათ ნუფ-
 შეენისა ტაბლისა ჩუენისასა, რომელი ეყოფის მათ განსაძღომელად³*, ნუცამ-

1 რომელი-იგი BC. 2 ცხოვრებისაჲ C. არარაჲ B. არაჲ C. 3 ვინამე C. ავიაროს B. 4 ამის სოფლისათა C. მოსწრაფედ C. 5 ნუფსით C. რამეთუჲ BC. 6 და შევიგნებაჲ C. 7 შეუბღალე- ბის B. 8 მოსრულ არს C. წარწყმედად BC. 9 აღსუბუქენ A. სიმძიმე C. 10 სიმრავ- ლე C. 11 რამე C. ღიდფასისაჲ] ღიდ-რამე-ფასისაჲ C. 12 სიმძიმე B. რომელ-რამთა BC. 13 რაჲთა იგინი/რომელი C. შურობით C. 14 დანტქმისა მისგან] დანტქმისაგან BC. ხოლო—B. 15 მესყულად B. 16 ჰირი+იგი C. 17 არარა C. 21 სიმართლე C. 22 სუბუქ C. 23 საფასე B. კეთილად—C. განბნეველთა C. 24 ცხ'რბისდ C. და—C. იქმნების C. განმბნეველთა C. სიგლა- ხაკე C. 25 სიმძიმე B. ესე/იგი C. გუნებაეს B. სიმდიდრე C. 26 იქმნენ C. ~ გლახაკთა განუ- ყოთ C. 27 განრყუნას BC. 28 ეყოფის C. განსაძღმელად C.

1* ფსალმ. 6,6. 2* მათე 6,20. 3* ლუკა 16,20—21.

B v ცა მი/ვემსგავსებით უკეთურსა მას მდიდარსა, რაჟთა არა მასვე გეკენიასა მი-
 A v ვიდეთ, სადაცა იგი. თუ არა ფრიად ვევედრნეთ მაშინ აბრახამს და ყოველთა /
 მართალთა და არავისგან ეპოთ შეწევნა, „რამეთუ ძმამან ვერ იქნას, კაცმან
 იქნას-ა?“^{1*}. არამედ თურთულმან მათგანმან გურქუას ჩუენ: „ნუ ებიბ წყა-
 ლობასა, რომელი-იგი შენ სხუათა თანა არა ჰქმენ, ნუცა გნებავს ესევითართა 5
 C v დიდთა კეთილთა მიღებად, რომელმან-ეგე უნდო/თა მათგან არავის ნუგეშინის-
 ეც. მიიღე აწ. რაჟ-ეგე სოფელსა შინა გიქმნიეს. ცრემლოდუ. რამეთუ მა-
 შინ მტირალი ძმაჲ არა შეიწყალ“ — ესე ყოველი გურქუან ჩუენ და სამარ-
 თლადცა.

ხოლო მე მეშინის, ნუუკუე ამათსა უმწარესთა სიტყუათა გუეტყოდინ, 10
 რამეთუ ესძლეუთცა მას მდიდარსა სიბოროტითა, ვითარცა უწყით თქვენცა,
 ვინაჟთგან არა ოდენ სიმდიდრესა ვსწყალობთ და შეურაცხ-ვეყოფთ გლახათა
 და დაუმარხავთ საფასესა მას შვილთა, არამედ უკეთურებასა შინა წარვაგებთ
 სიმდიდრესა მას და აღმუსეველად ცოდვისა ვიქმთ და სასყიდელად ბილწები- 15
 B 322 სს. რამეთუ რავდენნი მომღერალნი და მგო/სანნი და მსახიობელნი მამანი და
 დედანი დგანან ტაბლასა ზედა ვითსამე ჩუენგანთასა და ინაიით-მკდომარე-
 სსა მას რომელნიმე სიტყუათა მიერ ბილწებისათა აპამებენ და რომელნიმე
 სახეთა მათ მიერ და ხილვათა ბოროტთა პირთაჲსა ცეცხლსა მას სიძვისსაჲ
 აღაგზნებენ და სხუანი ურთიერთას კიცხევითა და ხუმრობითა სიცილად აღს- 20
 ძრვენ მკდომარესა მას და სხუანი ქებათა მათ მიერ და შესხმათა ტყუვილი
 A 249 სათა აღიდებენ. და იგინი მერმე მიიღებენ ნიჭთა სიმრავლესა / და საფასეთა
 C 284 და ისწავებენ ჩუენგან ესევითართა მათ საქმეთა/მიერ, ვითარმედ უმჯობეს
 არს საქმე იგი ბილწებისაჲ, ვიდრეღა სათნობეჲჲ, ვინაჟთგან ესრეთ პატიე-
 ცემულ არიან იგინი.

უკუეთუ კულა წარმოკვდევს ჩუენ გლახაკი, რომელი შიმშილისაგან ქი- 25
 რით შემძლებელ იყოს სიტყუად, გარე-მივატკეტუ ჩუენსავე მსგავსსა მას
 ვაცისა, გუქავს იგი და მოსწარფებით ვივლტით მისგან, ვითარმეცა გუეშინოდა,
 ნუუკუე ნელიად სლვითა ჩუენითა და ახლოს მისა ყოფითა მოგუეცამცა მისი
 B v იგი სიგლახაკე. და უკუეთუ / ქუეყანად ხედვიდეს სირცხულეული განსაცდელი- 30
 სსა მის მიერ, მანქანად სახელ-ვსდებთ; უკუეთუ კულა კადნიერებით გუევე-
 დრებოდის ფრიადისა მის ჭირისაგან შიმშილისა მის, ურცხუნოდ ვეტყუთ;
 და უკუეთუ ემოსოს სამოსელი მრთელი, მიცემული ვისგანმე, ვითარცა უძ-
 ლებსა. ჭადვენით და ვფუცავთ, ვითარმედ იჩემებს იგი სიგლახაკესა; და
 უკუეთუ უნდოვბი ძონებბი ემოსოს და დამლულალები, ვითარცა მყარალსა,
 ვიოტებთ. და არცა სახელისაგან ღმრთისა, შემოქმედისა ჩუენისა, შევიკდომით, 35
 რომელსა-იგი შეჰრთავს ვედრებათა მათ თანა და არცა, რაჟამს გუაფუცებენ
 არა შთავერდომასა ჩუენსა მათვე ბოროტთა შინა, ვერ მოსდრეკს უწყალოსა
 მას გონებასა ჩუენსა.

1 ემსგავსებით C. 2 იოი-არს C. არა-არა B. 3 ეპოვით C. 4 თითუილმან B. თი-
 თითულმან C. 5 მიიღე C. 6 რაჟ-ეს C. ცრემლოდუ C. 7 ძმა—C. შეიწყალე C. 8 მათსა-
 ცა C. სიტყუათა (სიტყუათა) სხუათა C. გუეტყოდინ B. 9 შვილთა სლასესა მას C. 10 სასყიდ-
 ლად B. 11 რაოდენნი C. 12 აღსძრვენ C. 13 ტყუილისათა B. 14 ჰმარტ იგინი C. 15 მათ—C.
 16 საქმე C. 17 ვეღარა C. 18 ვარც- C. 19 მისსა AB. 20 სიგლახაკე C. 21 კდონერად B.
 22 მის—C. 23 მრთელიმრე-ლი C. 24 იჩემებო C. 25 დამლულალები/ომლები A. დამალბები C.
 26 ვიოტებთ/ვევლტით C. 27 რომლისა-იგი C. შეჰრთავთ C. 28 მს ჩუენსა C.
 1* ფსალმ. 48,8.

ამის ყოვლისათვის მეშინის მე საუკუნოვანსა მის ცეცხლსაგან^{1*}, ნუჟუე Cy უმძიმესად მოიწიოს ჩუენ ზედა, ვიდრედა მდიდარსა მას.

და უკუეთუ ეამი მიტევებდა /და ძალიმცა მაქუნდა, ყოველივემცა საქმე A v მის მდიდრისაგან წარმოვთქუ და გითხრენმცა სიტყუანი მისნი. ხოლო აწ ეამი 5 არს, რამთა /განგიტევნი თქუენ, რომელნი-ევე დაამაშურალ ხართ. არამედ B 323 თქუენ, უკუეთუ რამ დაგვკლიეს უძლურებისაგან გონებისა და ენისა ჩემისა, თქუენ თუთ გულისკმა-ყავთ იგი და ასწავებდით სულთა თქუენთა, რამეთუ: „ეც მიზეზ ბრძენსა და უბრძნეს იყოლო“ — იტყუეს წერილი^{2*}. „ხოლო შემძლებელ არს ღმერთი ყოვლისავე მადლისა განმარაგლებად თქუენ შორის, რამთა 10 მარადის ყოველსა შინა გაქუნდეს მისმიერი შეწევნაჲ და ესრეთ გარდაემატნეთ ყოველსა საქმესა კეთილსა“^{3*}.

მ. არამედ აღსასრულად რამ მოიწია სიტყუაჲ ჩუენი, კუალად მოგუაქციენეს გზასა მას სწავლისასა ძმათა ვიეთმე, რამეთუ გუეტყოდეს არა თანა-წარსლუად, რამ-იგი გუშინ ქმნა მესნელმან საკურეველებამ, და რამთა არა დავიდუ- 15 მოთ. ვითარ-იგი მაცხოვარმან სირცხულულ ყო ეშმაკი, რამთა კუალად მიგკეთ მიზეზი ვალობისაჲ. რამეთუ, ვითარცა უწყით, კუალად ეშმაკმან თუნი იგი ბოროტებამ ჩუენ ზედა აწუენა და შეპუტარა თაჲ თუნი ალითა /ცეცხლისაგან და C 285 ტამარსა მას ეკლესიისასა ბრძოლად მოუქდა და კუალად დედამან მან ჩუენ ყოველთამან სძლო და მისდავე მი/აქცია ღონე იგი, და არარამ ირთო, გარნა B v 20 ესე. რომელ თუნი იგი უკუეთუებამ გამოაჩინა: აღიძრა მადლისა ღმრთისა ქარი პირისპირ ღელვათა მათ ეშმაკისამიერთა და დააცხრენა იგინი და დაი-ცვა ტამარი ესე უენებელად. ვერ შეარყია ზამთარმან /მან ეშმაკისამან კლდ^{4*} A :50 იგი, რომელსა ზედა ქრისტეს აღეშენა თუისისა სამწყსომასა შესაკრებელი^{5*}. მოვიდა აწცა ჩუენ თანა, რომელმან-იგი დაუშრიტა ალი ცეცხლისა ბაბი- 25 ლონს შინა ყრმათა^{6*}.

აწ ფრიად მწუხარე არს ეშმაკი, რამეთუ ვერ აღასრულა ნებამ თუნი, რომელმან-იგი მახლობელად ეკლესიისა აღაგზნა საკუმლი იგი მზაკუეკარმან მან. რამთამცა კეთილსა ამას ჩუენსა ავნო. და ყოვლით კერძო აღეტყინა იგი და შემოგარეთა მათ შესწუვიდა და მიეახლებოდა ეკლესიასა. ხოლო მაცხოვარ- 30 მან აღგზნებელისა მის მიმართ მიაქცია იგი. და ესრეთ უკეთურებისა თუისისა მშულდსა გარდაუტუა ეშმაკმან, არამედ ტყორცებამ ისრისაჲ ვერ შეუძლო და ქუფრომსად სტყორცა ისარი, არამედ ისარი იგი გულადვე მისად მიეჭკა და / B 324 გლოვამ იგი. რომელ ჩუენ განგეზზადა, მისა მივიდა. /არამედ ჩუენ, ძმანო, C v განვადლიერთო წყლულებამ იგი და გლოვამ მისი, ხოლო თუ ვითარ? მე 30 ვთქუა და თქუენ ქმენით.

არიან ვიეთნიმე, რომელიცა ცეცხლისა მის მიერ დაეწუა ყოველი, რამ-იგი აქუნდა და არარამ აქუს ყოვლადვე, არამედ თაჲნი ოდენ თუსნი განარინნეს

¹ უკუეთუთმცა C. საქმე C. ² მის მდიდრისაჲ | მდიდრისაჲ B. წარმოვთქუ C. ³ განგიტევთ B, განგიტევთ C. ⁴ არამედ თქუენსა C. და გონებისა A | ბუნებისა C. ⁵ იყოს A. ⁶ გუაქუნდეს C. ⁷ ~სა, საკურეველებამ მესნელმან BC. ⁸ მიგუ B. ⁹ მან- C. ¹⁰ ღონე C. ¹¹ მან- A. ¹² მან- A. ¹³ თუნი B. ¹⁴ სამწყსომას C. ¹⁵ აწ- C. ¹⁶ მწუხარე C. ¹⁷ იგი- BC. ¹⁸ რა-ცა B. ¹⁹ ეკლესიასა C. ²⁰ მამარქმაროლ C. ²¹ გარდაუტუა C. ²² ტყორცებად ისრისა BC. ²³ მისსა BC. ²⁴ გლოვამ B. ²⁵ რომელი BC. ²⁶ მისდა BC. ²⁷ გლოვამ B. ²⁸ ვითარ-მე? ეინე C. დაიწუა BC. ²⁹ ~თუსნი ოდენ B.

^{1*} ლუკა 16,24. ^{2*} ივანე, 9,9. ^{3*} II კორინ. 9,8. ^{4*} მათე 16,18. ^{5*} დანიელ 3,50.

- ბოროტსა მას. ხოლო ჩუენ, რომელთა არა გვიხილავს გემოი ძურისა რამსაჲმ, ზიარ უყოთ მათ ჩუენი ესე სიმღიდრე. შევიტყნეთ ძნიად განრომილინი იგი ძმანი, ვთქუათ თითოეულისათვის, ვითარმედ: „მოკუელდარ იყო და აღდგა, წარწყმედულ იყო და იპოვა“^{1*} და წინა-აღუდგინოთ განსაცდელთა მათ მკურისათა ჩუენნი იგი ნუგეშისნიცემად, რამათა ბრძოლად მისი უძლურ იქმნეს და ვნებაჲ მისი — არარა, / და რომელმან-იგი წარწყმიდა მონაგები ძმათაჲ, ჩუენითა სიკეთითა ძლელუ იქმნას.
10. ხოლო თქუენ, ძმანო, რომელნი განრომილ ხართ ქირისა მისგან და ფრიად მწუხარე ხართ ბოროტთა მათთვის, ნუ ესრეთ დაინთქმით მწუხარებითა, არამედ განავდეთ ნისლი მისი თქუენგან და გულისსიტყუთა სიმკნისათა განაძლიერებით სულნი თქუენნი. და განსაცდელი იგი ქმენით მიზეზ გვრგუნოსნობისა, რამათა ეს/რეთ იქმნეთ გამოცდილ, ვითარცა ოქროა ბრძმდესა შინა და ეშმა/კსა სირცხული განუშრავლოთ. რაჲამს შე-ცა-არა-სწუხდეთ საქმეთა მათ ზედა, მოესენეთ იობისი იგი ახოენებაჲ, თქუთ თქუენცა, ვითარცა მან, ვითარმედ: „უფალმან მომცა და უფალმანვე მომიღო; ვითარცა უფალსა ენება, ვგრეთცა იქმნა“^{2*}. და ნუეინ მოიგონებს უჯეროსა გულისსიტყუასა, რამათამცა საძნაურად გიჩნდა განგებაჲ უფლისაჲ, არამედ მკნესა მას მოლუაწესა³ მიემსგავსებით და იგი მიიღეთ განწმარახად კეთილისა. მოიგონებით, თუ რავდენთა ლუაწლთა შევიდა იგი და რავდენნი ისარნი ეშმაკისაგან მიიხუნდა და არა მოიწყლა ერთითაცა, ვითარ წარწყმიდა ყოველი სიმღიდრე მისი და ინება ზედაჲ ზედობითა მით ბოროტთა მათ ჰამბავთათა დაბნელებად გონებისა მისისა, რამეთუ ვიდრედა-იგი ერთი უთხრობნ, სხუაჲ მოვიდის მთხრობელი ბოროტთა მათ უძურესთაჲ. და ერთიერთსა შეუდგა ბოროტი და მსგავს იყვნეს ლელვათა განსაცდელნი იგი, რამეთუ ვიდრედა ერთი არა დაც-ხრომილ არნ, / მეორე მოიწიის. ხოლო მართალი იგი დვა, ვითარცა კლდე, მარწყვეელი ლელვათა მათგან და პერულად / ვანაქარვებდა მათ და კეთილსა მას სიტყუასა იტყოდა: „უფალმან მომცა და უფალმანცა მომიღო; ვითარცა უფალსა ენება, ვგრეთცა იქმნა“, და არცა / ერთი მოწვენულთა მათგანი ღირს ყო ცრემლისა. ვინაითგან უკუე ესმა შეილთა მისთაჲ სახლსა მას შინა სიხარულისასა სიკუდილი, მაშინ ოდენ დაიბო სამოსელი თვისი და გამოაჩინა მოწყალეობა იგი ბუნებითი. და ვითარმედ მამამ იყო შეილთმოყუარე, გარნა მაშინცა ზომისაებრ თვისისა ყო საზღვარი გლოისაჲ მის და კეთილთა მათ სიტყუათა მიერ შეამკო საქმე იგი და თქუა: „უფალმან მომცა და უფალმანვე მომიღო; ვითარცა უფალსა ენება, ვგრეთცა იქმნა“, „იყავნ სახელი უფლისაჲ კურთხეულ, — ვითარმცა იტყოდა — ვითარმედ ვიქმენ მე მამა შეილთა, ვიდრემდის უფალსა ენება“, კუალად უკუე: „ვინაითგან ინება აღებად გვარვნი ჩემი, რომელი მომცა, არა წინა-აღუდგები მას, თვისთა მათ ზედა მისთა იყავნ,

¹ სიმღიდრე C. ² თითოეულისათვის B. ³ ძმათაჲ, ჩუენნი]ძმათა ჩუენთა C. ¹⁰ იგი მისი C. ¹² გვრგუნოსნებისა C. იქმნეთ C. ¹⁴ აობისი B. ¹⁵ და—B. მიმლო C. ¹⁶ უფალსა—C. ¹⁷ ბაგს B. ინება C. ¹⁸ მოიღეთ C. ¹⁹ შევიდა]შევიარა C. ეშმაკისანი BC. ²⁰ არაჲ B. ²¹ ზედამს-ზედობითა B, ზედამსზედობითა C. მოქმეთ]—C. ²² რამეთუ]და A. ²³ მეორე C. მოიწიის B] მოვიდის C. კლდე C. ²⁷ უფალმანცა]უფალმან BC. მიმლო C. ²⁸ ვგრეთცა C. ²⁹ ვინაითგან]ვინაჲ B. მისთა AB. ³¹ შეილთმოყუარე B, შეილთმოყუარე C. ³² გლოსაჲ B, გლოვისაჲ C. ³³ საქმე C. და ²⁹—AB. მიმლო C. ³⁴ ვგრეთცა C.

ვითარცა მეუფესა მას ჰნებაეს, იგი არს დამბადებელი მათი, ხოლო მე ორ/ B v
ლანოა ვარ. რად მიქმს მწუხარებად ურგებად მონასა ამას მისსა და ბრალობად
ზრძანებისა მის, რომლისა ვერ ძალ-მიც დაქსნად? — ესევეითართა სიტყუათა
ნიერ მოწყულა ეშმაკი მართალმან მან.

5 11. ხოლო იხილა რაჲ ეშმაკმან თავი თვისი ძლეულად. და ვითარ-იგი ვე-
რარაჲთა სძლია მას, თუთ მისსა მას გუამსა ზედა მოაწია წყულუებაჲ იგი
ფიცხელი, რომლისაგან მატლნი აღმოდრიოდეს და საყდართა მათ/გან სამეუ- C 287
ფოთა დაამდაბლა და სკორეთა ზედა დასუა. ხოლო იგი ამასცა ზედა მტკიცედ
იყო და ჯორცნი მისნი დაიბძარვოდეს, არამედ საუნჯჳ იგი ღმრთის მოშიშე-
10 ბილჲ წარუბარველად იყო სულსა შინა მისსა.

/ იხილა რაჲ უკეთე უკეთურმან მან, ვითარ ვერარაჲ ავნო, მოიქვნენ A v
პირველი იგი ცთომჲად, დედაკაცისა მიერ ქმნილი და მეუღლისა მისისა გონე-
ბაჲ მიიტაცა ბოროტისა მიმართ და ინება მის მიერ ცთუნებად მართლისა მის.
და იქმნა იგი სულმოკლე და წარმოუდგა მართალსა მას ქუე დადრეკილი და
15 კელთა იცემდა. ურათიერთას ბოროტთა მათეს და ღმრთისმოშიშებისა ნა-
ყოფსა აყუდრებდა მას და მოაჯყენებდა პირველსა მას ფართობასა და მა- B 326
შინდელსა მას ჰირსა და თუ ვითარნი საქმენი ვითართა წილ მოიწინეს მათ
ზედა და თუ რაჲ იქმნა სარგებელი მრავალთა მათ შესაწირავთაგან. იტყოდა
უკეთე სიტყუათა, შემსგავსებულთა უძღურებასა მას დედათასა, არამედ აღ-
20 ბრვად გულისა მისისა ვერ უძლო ყოლადევე, ვითარ-იგი იტყოდა, ვითარმედ:
„მომოვალ და ვჰმსახურებ სხუათა, ვხედავ მონათა ჩემთა და მათგან
ვითხოვ და რომელი-ესე მრავალ/თა გამოვზრდიდი, სხუათა მიერ გამოვიზრ- C v
დები. და უმჯობეს არს თქუამად სიტყუათა ბოროტთაჲ, რაჲთა ესრეთ აღვლე-
სთო გულისწყრომისა ღმრთიასა მახვლი, რაჲთა აღრე აღგუჰოცნეს ქუეყა-
25 ნით, ვიდრელა ყოფად ამათ ბოროტთა შინა“.

ხოლო იგი სიტყუათა ამათ ზედა შეწუხნა, ვითარ არა ოდეს იყო ესრეთ
შეწუხებულ ესეზომთა მათ ბოროტთა ზედა და გულისწყრომითა აღავსო
იუჲალი თვისი და მიიქცა მისა მიმართ, ვითარცა მბრძოლისა მიმართ, და B v
ბრძუა:

30 „რად ესრეთ, ვითარცა ერთმან უკუნურთა დედათაგანმან, სთქუ შენ?!*
გულისწა-ყავ, მ / დედაკაცო, ზრახვაჲ ეგე, რად შეაგინებ ცხორებასა ჩუენსა A 252
სიტყუათა მავათ მიერ, რამეთუ ჩემიცა ცხორებაჲ უქმარ გიქმნიეს? ესრეთ
შემირაცხიეს აწ, ვითარმედ ნახევარსა ზედა ვცოდე, რამეთუ ქორწინებამან
ორნივე ერთვორც გუყვნა. ხოლო შენ აჰა გმობისა მაგის მიერ დაცემულ ხარ.
35 უკუეთუ კეთილი შევიწყნარეთ ჳელისაგან უფლისა, ბოროტი არა თავს-ვიდ-
გათა?2*. მოიქვნენ კეთილნი იგი, რომელნი გაქუნდენ. შეასწორე განსუენე-
ბაჲ იგი ჰირსა ამას, რამეთუ არავისი არს კაცთაგანისა ცხორებაჲ ყოველივე
სანატრელ. მარადის კეთილსა შინა ყოფად / მხოლომასა ღმრთისაჲ არს, ხოლო C 268

2 აქ: [მას B. 3 რლსა C. 4 ვერარაჲთ C. სძლო C. მას — C. 8 აქ: ზედა: C. მტკი-
ცე B. მტკიცე C. 9 დაიბზარვოდეს A. საუნჯე B. 10 იყოქყო C. მისა C. 11 ვერარაჲთ A.
14 სულმოკლე C. ქემ C. 17 მოიწინეს C. 21 სხუათო A. 22 გამოვიზრდები C. 24 აორც C.
25 ვიდრელა-რა C. 26 მათ B. ვითარქედის C. 27 ესეზომთა C. 28 მისსა BC. 29 ბრძუათქუა C.
31 გულისხმა- C. 32 ვცოდე C. 33 გაქუნდეს AC. შესწორე C. 30 სანატრელ (μακαριος)
სანატრელსა სოფელსა ამას შინა C. კეთილთა C. გარნა მხოლომას C.
1* იობ 2,10. 2* იობ 2,10.

შენ, უკუეთუ აწინდელთა ამათვის გელმის, პირველ გარდასრულთა ნათვან
 ნუგეშინის-ეც თავსა შესნა. აწ სტრემლოი, არამელ ფრიად გიკინებოცა აწ
 გლახაკ ხარ. არამელ ოდესმე მდიდარ იყავ; გისუამს ტკბილი იგი წულებოცა სა-
 327 სუმელი, აწ მიძინეცა ესე თავს-ილდე. რამეთუ / მდინარეთაცა წყალი არა მარა-
 დის წმიდა არნ, ხოლო ჩუენი ცხორებამ, უწყი, მდინარე არს და დის მარადის 5
 და დინებობაგან არა დაცხებების: რამეთუ რომელიმე მისი წარსრულ არა და
 რომელიმე აწ დის და რომელიმე არღა მოსრულ არს—და ყოველივე სიკუდი-
 ლად მივალთ. „აწ უკუეთუ კეთილნი შევიწყნარებით ქელისაგან უფლია. ბო-
 როტნი არა თავს-ვისხნეთ-ა?“! არამელ ვაიძულეობ მსაჭულსა მას მარადს ერ-
 თად მოცემად ჩუენდა კეთილთა და ვასწავლით მეუფესა. თუ ვითარ ვანაგოს
 ცხორებამ ჩუენი. მას აქუს ქელმწიფებამ თუსთა ზედა ბრძანებათა და, ვითარ-
 10 ცა ენებოს, განაგებს ცხორებასა ჩუენსა / და არს წყარო სიბრძნისა და უწყის
 ყოველივე უმჭობესი.

12. „ხოლო შენ ნუ გამოიწულიავ ბრძანებათა მათ და საშქელთა მეუ-
 ფისათა. ოდენ გთნდინ საქმე მისი ყოველივე, რამცა ქმნას. რომელიცა მოგ-
 15 ცეს, მას შევიწყნარებდ / სიხარულით. გამოაჩინე აწ კირთა ამათ შინა, ვითარ-
 მელ პირველისა მისცა სიხარულისა არა ღირს იყავ.“

ამას ესევითარსა ეტყოდა მას იობ და გარე-წარაქცია ესევეითარი იგი
 ეშმაკისა ღონე და სრულიად მოაწია მას ზედა ძლევისა იგი სირცხვლი. და
 20 მერმე ივტოდა მისგან სენი იგი, მოსრული ამაოდ. მოიქცა სიკეთედღე გუამი
 მისი, აღუუვიღონა კუალად ცხორებამ მისი და ორკეცად მოვიდა ყოველივე
 იგი სიმდიდრე, რამთა ერთი იგი ნაწილი აქუნდეს, ვითარმცა არაარამ წარე-
 წყმიდა და მეორე იგი იყოს პატივად მართლისა მის მოთმინებისათვის მისისა.

ხოლო რაასათვის ცხენნი და აქლემნი და საცხოვარი და ყოველივე იგი
 დიდებამ ორკეცად მიიღო, ხოლო შვილნი სწორად მომკუდართა მათ მოეც-
 25 ნეს? რამეთუ პირუტყუენი იგი და სხუამ ყოველივე განზრწნადი იგი მონაგები
 სრულიად წარწყმდა, რომელი-იგი წარწყმდა და არაარსებად მივიდა, ხოლო
 შვილნი დადაცათუ მოკუდეს კორცითა, არამელ სულითა ცხოველ იყვენეს. და
 ვინაფთვან მიეცნეს სხუანი ძენი და ასულნი ღმრთისა მიერ, ესეცა ორკე-
 ცობით აქუნდა: რამეთუ რომელი-იგი იყვენეს მის თანა, ახარებდეს მამინ
 30 მშობელთა მათ, ხოლო სხუანი იგი წინა წარსრულ იყვენეს და მიელოდეს მშო-
 ბელსა მას, / რამთა მამინ გარე-მოადგენ ყოველივე იობს, / რაემს მსაჭულ-
 მან მან სიმართლისამან ქმნას კრებამ იგი დიდი, რაემს საყურმან მან, / რომე-
 328 ლი მოასწავებდეს მოსლვასა მეუფისასა, ძლიერად ქმაჟუყანს საფარავნსა შინა
 მყოფთა და აღმოიყვანეს ნამარხევენი იგი გუამთანი მამუყანით. მამონ მკუდარ-
 35 ნი მეყსა შინა წარადგენ წინაშე დამბადებელისა. ამისთვის იქმნა უკუე, ვითარ-

2 სტრემლოი C. 4 მძიმე C. 4—5 არა მარადის წმიდამარადის არაწმიდა B. არს B. რამე-
 თუ მდინარე C. 6 დასცხრების C. რამეთუდა C. რომელი C. 7 არა C. 8 უკუეთუ C | უკუე B.
 9 ვამძულეობ C. 10 კეთილთა B. თუ—C. 12 წყარო C. 14 მათ—B. სასკელთა C. 15 გთნდენ B.
 მოგუცეს C. 16 შევიწყნარებდი BC. გამოაჩინე C. აწ—C. 17 მას—C. 18 მას—C. გარე—C.
 19 ღონე C. 20 მერმე C. და მოიქცა C. 22 სიმდიდრე C. 23 მეორე B. პატივად—C. მართ-
 ლისა (არ მიკარბ) მრავლისა C. 24 საცხოვარი C. 25 მიიღო C. ~ მოეცნეს მომკუდართა მათ B.
 26 პირუტყუენი B. განზრწნადი A. 27 მოვიდა BC. 27 ცხოველ B. და—A. 31 მათ—B. წინა წი-
 ნას C. მიელოდეს C. 32 რომელ C. 34 მეუფისასა—AB. -ყოს B. საფარავნთა C. 35 უკუე იქმნა C.
 1* იობ 2,10.

იგი მე ვპგონებ, რომელ სხუამ ყოველივე ორკეცობით მისცა, ხოლო შვილნი შემსგავსებულად პირველთავე.

იხილე-ა, ჩავედნი კეთილი მოატყუა იობ თავსა თვისსა მოთმინებითა? და აწ შენცა, უკუეთუ რამ შეგეხო ჭირი და განსაცდელი გუშინდელსა მას დღესა ცეცხლისა მისგან საეშმაკოჲსა, მოითმინე იგი და მწუხარებაჲ შენი კეთილითა გულისსიტყუთა დააწყნარე, ვითარცა იტყეს წერილი, ვითარმედ: „მიუბრუნე გულისსიტყუა შენი უფალსა და მან გამოგზარდოს შენ“¹*, რამეთუ მისა შუენის ყოველივე დიდებაჲ, პატივი და თაყუანისცემაჲ მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

¹ ყოველი C. ორკეცობით B. ² რაოდენი C. ³ შენცა უკუეთუ] — უკუე შენცა B. ⁴ მწუხარებაჲ+ იგი B. ⁵ დააწყნარე C. ⁶ გულისსიტყუა შენი უფალსა] ო⁷ა ზრუნვაჲ შენი A (მერმე ჩაწერილი). ⁸ მისსა BC. და პატივი C. ⁹ ასულისა წმიდისა B. უკუნითი უკუნისამდე] დაუსრულებელთა მათ საუკუნეთა და მერმეცა B. ან ABC.

¹* ფსალმ. 54,23.

ა

აკითხვითი ნაწილაკი. იხმარება უკითხვითსიტყვო წინადადებაში: „არა ხელდაე-ა, რაბამი ბოროტი არს ორგულეზამა?“ 86, 5.

აგებული იხ. ალგებული.

ადამანტი მგარაი ლითონი, ფოლადი, ბ ძმამად, αὐτός: „ნუუქუე იობს ადამანტისა ბუნებად და სიმაგრე აქუნდა-ა?“ 37, 31.

ადგილ-ადგილ: „ადგილ-ადგილ მოვილოდეს მისა კაცნი“ 30, 5 — ხანდახან მოვილოდენ, ხანდახან გამოჩნდებოდენ, ἀπαρ-αυγάνων-αδ ἔψ.

ადგილის უოფა მომძლაერება. გაძლიერება, რბ-აყ: „თთ ღვნოა უმეტესსა ადგილსა უყოფს თავსა თვისსა“ 183, 20.

ადგილ(ის)-ცემა ნებაზე მიშვება, მიწებება: „ჩუენ რისხვასა ადგილ-უცე-ცით“ 68, 31, ბიბაეც... უფ ბრუე τένον; „ნუ ვსცემთ ადგილ მტერსა მას“ 175, 32.

ადგს იხ. ათქს.

ადვილად მომქცეველი მოქნილი, მსერეოფი 2: (ენა) „ლილი არს და ადვილად მომქცეველი“ 29, 23.

ადონაი, ელოი საბაოთ 'Αδωναι, 'Ελωι Σαββათ 16, 30 ებრაულია: უფალო ღმერთო.

ადრე ჩქარი, სწრაფი, სულსწრაფი. τὰχῆად: „ნუ ხარ შენ შიმიე შერისხვასა ზედა სხუათასა, ნუცა ხარ ადრე“ 205, 5.

ადრე სღვა სირბილი, კენება, ჭროლვა, ბ მბრმაც: (მზე) „ადრე სღვი-თა მისითა დღე ყოველ ნათლითა განგაბრწყინებეს“ 26, 36.

ადრითგან 57, 7 ადრევე, თავიდანვე: „მოხუცებულთა აღუსუბუქებს შრომასა ადრითგან მისა მიმართ ჩუელღებამ“ 13, 23.

აეშაგ-ი, ააშაგ-ი მზეერავი, „მსტუ-არი“, „მსტოვარი“, ბ χατὰσχοπος:

„აეშაგ ი ხარ ელრე სიბერემღე, ოდეს-მე იქმნე ქრისტიანე?“ 141, 28; „ერთმან მან ააშაგნი იგი განარინნა“ 133, 34, B.

აგაჟ-ი აქ: მაღალი ხმა: „...მეტყუელთა აეაჟთა მათ და კლოთა სიძვი-სათა“ 188, 14.

აგშარა ალვირი (შღრ. ბერძნ. ბ ძმ-სუც): „ყოველივე ეეცხლოსა მკედითა კერული: აეშარა ები ძოწუელუბი“ 99, 2.

აზნაურ-ი თავისუფალი: „მონაა მწუხარე არნ, რამეთუ არა აზნაური არს“ 49, 9; „კაბუქი იგი... ტუქმ განსაცდელითა, ხოლო აზნაური სუ-ლითა და გონებითა“ 116, 36.

აზნაურება თავისუფლება: აზნაურებისა წილ მონებამა მოიგეს“ 39, 27.

ათერ-ი ეთერი, პერის ზედა ფენა, ბ ჟ აზჟჟ, ἔραც: „უზშთაეს ათერი-სა იქმენ“ 153, 1.

ათქს, ადგხ: „პირ ათქს (ადგს BC) და ვერ იტყვან, თუალ ასხენ და არა ხედვენ“ 186, 28 — პირი აქეთ და ვერ მეტყველებენ...

აკრება. უგულვებლყოფა, უარყოფა, ძაჰ-აღეს: „ამისთვის ღმერთიცა არა განგვლებს კელსა, რამეთუ ჩუენ ძმათ-მოყუარებამ აეკარი ბ ეთ (ადვილ-რი ბ ეთ C)“ 112, 14.

ალიზ-ი აგური, ჟ ას: სზიც. 89, 13.

ამაოდ შემთხვევით, ალალებღზე, ჰიჯჟ: „სიტყუა... ამაოდ გამოშავა-ლი არა წესიერად და შეუნიერად გამო-ვალნ“ 70, 18; „პური ევე. რომელ შენ გაქუს ამაოდ, მშვიერისა არს და არა შენი“ 94, 34.

ამბოხება ხმაური. ყივინი: შფოთი, მღელვარება, ბ შრესხიც: ჟ ძმღჟ: „მას-წაეღელისა მოსღვამან... დააწყნარის ამბოხება იგი ყრმათამ“ 15, 31; „თარღელი განიპეობლიედ შინაგანისა მის ღელვისაგან ამბოხებისა სულისა“ 70, 17.

* თავდაპირველად ლექსიონი B ხელნაწერის (H 2251) მიხედვით შედგა. ტექნიკური მიზეზების გამო ვერ მოხერხდა ზოგიერთი დამოწმებული ციტატის გაორკმული ტექტის შესაბამისდ შეცედა, ამიტომ ასინი სქოლიოში მოხედრილ B-ს წაითხვებს უჩვენებენ.

ამეთისო 105, 30 ძვირფასი ქვა, ამეთისტო.

ამიანტე აზბესტი, ო ჰამიანტოს: „შე-შეა... რომელსა ეწოდების ამიანტე, რომელი-იგი დაუწუველ არს ცეცხლი-სა მიერ“ 5, 35.

ამიერ აქედან; აქეთ: „დასაბამ სა-ტანჯველთა მათ ჯოჯობეთისათა იქმნე-ბის ამიერ წარსლვამ მისი“ 56, 21. „მიმოიხედნე იმიერ და ამიერ“ 108, 6.

ამიერთგანვე აქედანვე, ეხლავე: „ამიერთგანვე განშხადე თავი შენი“ 14, 25.

ამით სახითა ამნაირად, ამგვარად: „მწუხარე ჰყოფს მათ ამით სახითა“ 182, 20.

ამჭუმელ-ი 133, 31 შეანი, ბებიაქა-ლი.

ანგაპრ-ი ხარბი, ანგარებიანი. პლეს-ნაქრე 2: „ანგაპრი იგი გული არა განძობოდა“ 87, 30: „ანგაპრი... რანზომცა უმეტესა მიიღებდეს, უმე-ტესისათეს სურვიელ არს“ 91, 19.

ანგაპრება, ანგაპრობა 98, 8 სიხარბე, ანგარება.

ანშაგ-ი იხ. აეშაგი.

აპაურ-ი 142, 1 აპური.

არაარს-ი არარსებული: „არაარ-სისაგან არსად მოვედით“ 32, 34. „ნუ არაარსთა მათ საქმეთა იწურ-თი“ 25, 9.

არავინ-არავისგან-ი არარაობა; უთ-ვისტომო, კუჩხე კუჩხამბნე: „შეუ-რაცხი და გლახაკი და არავინ არავისგანი“ 71, 34.

არახადა არა; არასოდეს: „არასა-და აქუნ განსავალი კუამლისა“ 37, 4: „არასადა ეინ ღაითრო სუმითა წყლისათა“ 8, 7; „იგი არასადა ცირს არს შესლვად წმიდასა შინა წმი-დათასა“ 18, 4.

არა საღამო არსიდან: „არასა-ღამო იქმნის განსლვამ გარეთ კერ-იო“ 37, 6.

არასამართალ-ი უსამართლო: „არა-სამართლითა რისხვითა შორის მოიყვანა და მოკლა“ 76, 35.

არასახიერ-ი 115, 34 არაკეთილი, არაქველი.

არაწმიდება უწმინდური: „კრებული არაწმიდებისა ამ შეკრბა“ 15, 33.

არე გაზაფხული: „ღღეთა მათ არი-სათა ერთი იგი ბუნება მათი არუ-ნებს, რომელ არს სიციხე“ 111, 28.

არიოზის (არიოზულად) განყოფა 162,6; 169,12 ერესი, არიოზის (IV ს.) მოძღვრება, რომლის მიხედვითაც ძე ღმრთისა გამოეყოფა წმ. სამებას და არ არის ღმერთი.

არხება 160, 28 არსებობა.

არღარა 16, 15 არაფერი.

ასოთა დაქსნობა დამბლა, ო პაგა-ღსთვ: „რომელნივე განცოფებულ ანუ ასოთა დაქსნილებად მიიწინეს და რომელნივე მო-ცა-კუდეს“ 37, 1.

ასპარეზ-ი 15, 17 შეჭიბრი, ასპარე-ზობა.

აღგებულ-ი დატვირთული: „ნავი... სუბუქითა ტვრითთა აღგებულ“ 3, 27.

აღგზება ანთება, აგზნება: „გულის-წყრომამ არს ვითარცა აღგზებამ... გნებისად მის“ 77, 14.

აღგზებულ-ი 173, 30 ანთებული: აღგზებული იგი გულისწყრომამ განვიდის“ 70, 4.

აღღვინება წამოყენება, ფეხზე დაყე-ნება: „რომელი ქუემდებოესა აღა-ღვინებდეს“ 52, 12.

აღვსება 141, 5 აღღვომის დღესას-წაული.

აღზრუნვა 187, 26 აფორიაქება, გა-ლიზიანება: „უქუეთოუ გულისთქუმანი ბოროტნი აღაზრზენდენ სულსა შენსა“ 27, 28.

აღზუავება გაამაყება. გამედილე-რება: „მნელ არს... დიდებულებასა ში-ნა არა აღზუავებამ“ 86, 29. „არა-ოდეს აღზუავენე“ 26, 10.

აღჯამულ-ი შეკავშული: „ცხენნი კეცხლითა აღჯამულნი“ 26, 35.

აღკუმოლვა 77, 14 კვამლად ასვლა, აბოლება, ო ანაჰსამა: ათვ.

აღმადგინებელ-ი ფეხზე დამყენებე-ლი: „რომელი... დაცემულ იყოს, სხუამ უქმს აღმადგინებელი“ 52, 14.

აღმართ აღმა: „არა არს მდინარისა აღმართ შექცევა“ 119, 15.

აღმართება, აღღვენა, გამართვა, გასწორება: „ძალ-უც... დარღუევადთა სახლთა აღმართებამ“ 102, 25.

აღმართებულ-ი ამართული, ო ზრეხთ: „ჰვონებდიან, თუ ქუეყანა აღმარ-თებულად დაღვრომილ არს“ 182, 4.

აღმღესველ-ი გამაძლიერებელი: „სიმღღირესა აღმღესველად ცოდვისა ვიქმთ“ 213, 14.

აღმოკუთილ-ი ამოკრილი, ამოთხ-რილი: „მთხრებლნი აღმოკუთეთილ“ 172, 9.

აღმოსხმა 118, 2 ამოფრქვევა.

აღმოტევა, აღმოტეობა ამოშვება: „ქუყუყანამან მან... აღმოტევა წყალი შუენიერი“ 43, 4-5. „აღმოტეო კვამი იგი მოწყალეობისა“ 88, 24; „ზრქელნი კვამინი ვითარცა ნისლის სახეთა კუამლთა აღმოტევევენ“ (აღმოტეობენ) 9, 33.

აღმოწოდება წოდება: „თვებად მისა აღმოვიწოდენით“ 33, 6.

აღმოკლა 14, 10 ამოღება, ამოძრობა.

აღნადგინებ-ი სარგებელი, ვახში, ბ ძიხი: „არა ყარნ აღნადგინებისა გან ტაბლამ მმარხეილისა“ 7, 11; „მოგცნეს თანი აღნადგინებითურთ“ 118, 8.

აღორძინება გაზრდა. ანკვი: „სოფლისა ამის მკედართა... აღორძინების განსაკუთელი“ 14, 1 — გაიზრდება გასამრჯელი.

აღპრობა იხ. წელის აღპრობა.

აღსრულება 177, 7. 10. შეესება.

აღსუბუქება შემსუბუქება: „სასოება... აღგისუბუქედეს ყოველსავე მწყუხარებასა“ 40, 8; „აჟასუბუქო სრულიად სიმამე იგი“ 39, 37.

აღტაცება ასვლა; აყვანა: „მესამედ ცაღმდე აღიტაცა“ 8, 28.

აღტეობა აშვება. ამოშვება: (ორთქლს) „აღტეობს სიღრმეთა გუამისათა მყოფი იგი მკურვალეზა“ 36, 28.

აღტყინება ანთება (ეცესლისა); აღელვება „ალაგზმა საჭუმლიო მზაქუვარმან მან... და ყოვლით ევრო აღტყინა იგი“ 214, 28; „იგი უმეტესად აღტყინის“ 192, 25.

აღტყუელვა 172, 25 ტაშის შემოკვრა.

აღუსრულებელ-ი დაუმთავრებელი, შეუსრულებელი: „მიმე ვარ მე ბუნებით ყოვლისავე აღუსრულებელითა საქმისა მიმართ“ 43, 20.

აღუტეხელ-ი 145, 25 დაუტეხრეველი, დაუმსხვრეველი.

აღვრ-სხმა აღვირის ამოღება, ალაგ-მვა. აქ: გაჩუმება: „ენაა ცრუსა აღვრ-ასხამს“ 136, 32.

აღვრსხმული-ი აღვირამოღებელი: „გუყვეს. ვითარცა ცხენი აღვრსხმული“ 75, 9.

აღდება 6, 20 გალება, გახსნა; აქ: ყურის დაგდება: „სწავლა უფლისა აღაღებს სასმენელთა ჩემთა“ 126, 37.

აღჩენა მიჩნევა: „საკრველად აღგიჩნდეს“ 98, 6; „არარაა ბოროტად აღუჩნდეს მას“ 46, 21.

აღძარცვა იხ. აღშურაცვა.

აღძრვა აღელვება, ატეხვა: „იქმნეს კაცი ცხენ მტებერ აღძრვისა მისთვის და ზრზენისა“ 10, 6; „ზრზენა იგი და აღძრვაა, რომელი აწ გულისთქუმისავე კორცთა ზედა ჩუენთა მოვალს“ 27, 31.

აღძრცული, აღშურცული-ი 33, 27 გახდილი.

აღშურაცვა ტანთ გახდა, გაძრობა: „მეფემან... აღიძუარცა ძოწეული“ 113, 27; „რომელმან-იგი შემოსილი აღშურცოს. კაცის მძარცუველ ეწოდების“ 94, 31.

აღწერა 172, 27, 29 აქ: ჩაწერა, რეგისტრირება.

აღწერად-ი 84, 2 ასაწერი, დასახატო.

აღწერილი-ი 172, 30 რეგისტრირებული.

აღზილვა იხ. ახილვა.

აღზუმა ვალება. გახსნა: „აღვახუნე საუკუნე ჩიჟი“ 63, 23.

აღჯღობა 1. ასვლა: „სჯუდ აღჯდეს აღსაგალა მას ციანას“ 211, 30; 2. მოხდენა. დანარაუბა: „ვინაითგანმცა ესეკითარნი საქმენი აღჯდეს ჩუენ, არღარამცა იყო დამყენებელ“ 16, 15.

აწინდელ-ი ახლანდელი, დღევანდელი: „აწინდელთა ამათ ზედა მოსწრაფებითა სასოებასა მას მერმეთასა უგულებელს-პიოფ“ 89, 31.

ახალი რჩული იხ. ბუელი რჩული და ახალი.

ახალი წერილი იხ. ბუელი და ახალი წერილი.

ახილვა ახედვა, ზეეით ცქერა: „კაცისა მზა არს ზეცად ახილვაა. რათა არა შეექცეს იგი საქმეთა მუცლისათა“ 29, 7.

ახოვანა 178, 18 გაბედული, მხნე: „მარხვან... არს... ჰაბუთა ახოვანთა აღვრი“ 15, 25. „უქმს მას ახოვნად თავს-ღებად წყლულებათა“ 33, 28.

ახოვნება 178, 16 გაბედულება, მხნეობა.

ბ

ბარბაროზი-ი 174, 11 უცხო ტომისა, უცხოთესლი.

ბარბაროზული-ი უცხო ქვეყნისა, უცხოური, წამყვანი: „საძიებელ არნ ნელსაცხებელი იგი ბარბაროზული“ 101, 16.

ბარძიმი-ი ღვინისა და წყლის ასარევი, წვილა ზიარების მოსამზადებელი ქურკელი; ღვინის ქურკელი, სასმისი ბერძენი: „...წვილა ბარძიმსა შინა ღვინო თუნი“ 124, 34; „ყოველთავე ვსუათ ბარძიმისა მისგან წმიდისა“, 19, 1; „განმზადებენ საგრილობელთა და კახაბებსა და ბარძიმებსა“ 185, 26.

ბაული-ი ქუჭყი, სიბინძურე: „ყოველივე ბაული ცოდვათაა განიწმიდო“ 22, 12.

ბევრეული-ი ათი ათასი, მაჰირც 3, 2, უმარავი, მრავალრიცხოვანი: „მოსრა დავით ბევრეული და საულათასული“ 81, 1; „უმჯობეს არს დიდებულ ბევრეულთა გლახაკთა მამალ წოდებად, ვიდრეა ბევრეული ისა ოქროსა საუწევთა შინა ქონებად“ 89, 16; „დგანან ბევრეულინი კართა ზედა“ 102, 18.

ბვირილი-ი 105, 30 ბვირფასი, ქვა, თქმურასი.

ბიწი-ი ქუჭყი, სიბინძურე: „ბიწი იგი უკეთურებისაა სათნობათა მიერ განიბანოს“ 28, 37.

ბნელობა ჩამოფარება, ჩამობნელება: „მიბნელობს სახლი მის მუზობლისა“ 103, 28.

ბორგა მოუსვენრობა, ბორგვა, აქეთ-იქით მიწყლია: „მღერად და ბორგად აღიძრნეს და შევაგინებდეს გულსა ჭაბუქასა“ 180, 27.

ბორგილება სიგვიე, უგუნურება, ჯიჯივა: „მძებირნი სიცილინი და გალობანი სიძვისანი და მღერანი ბორგილები ისანი მეყსა შინა ქალაქისაგან წარიდევნიან“, 15, 35; „მძებ გაცლოვებულ იქმნეს და ბორგილები ისა არცა ერთი საზღვარი დაუტევეს“ 180, 33.

ბორია: „ქარი იგი ჩრდილოთაა, რომელსა ეწოდების ბორია“ 174, 17.

ბორიკად მწარხვალ-ი 57, 31 ავის მთქმელი, ავის მოლაპარაკე.

ბორიკად მოშიშვება შიში, ჯიჯივა: „ნუუკუე დაგნთქას შენ მოქ-

ევემან ბორიკად მოშიშვები-საშინ“ 139, 21.

ბორიკამეტყულება ავის თქმა, აუვის ლაპარაკი, ჯიჯივა: „გულისწრომისა მიერ იქმნეს... უუადრებანი და ბორიკამეტყუელე-ბანი“ 69, 16.

ბორიკისმოყვლი-ი ბორიკამეტყუ-ლი: „...მდიდართა ბორიკისმყოფელთა არა ამხილებენ“ 129, 23.

ბრალეული-ი დანაშაული, ჯიჯივა: „ბრალეული შეიწუებოდა აღსა მას შინა საჭუმილისასა“ 7, 35.

ბრალობა დანაშაული, ბრალდება: „ღმერთი შორს დარჩების ყოვლისა-განვე ბრალობისა“ 57, 30.

ბრკუმა დაბრკოლება, ხელის შეშლა: „რაჟამს-იგი ვნებათა შინა კორციელთა უბრკუმეს“ 28, 36.

ბუნებთმეტყულება ბუნებისმეტყულება, ჯიჯივა: „ხოლო ეკლესიასტმ ბუნებითმეტყულებასა იქმს და გამოგვცხადებს ჩუენ ამის სოფლისა საქმეთა ამოებასა“ 122, 5.

ბუნებით-ი 113, 20 ბუნებრივი: „ბუნებითთა მით ვერითა განშუენებულნი“ 16, 24; „...არა კმა ეყოფოდა ბუნებითი იგი კრემლი“ 53, 14; „უბადრუკი იგი გუამი ბუნებითისა ძალისაგან დაქსნილ არს“ 186, 15.

ბუნებთაგან-ი ბუნებისა, თვისებისა, აგებულებისა: „მისვე ბუნებისაგანნი ვართ ჩუენცა მამათასა“ 42, 28.

ბჭე 124, 25 შესასვლელი, კარი: „ბჭენი ქალაქთანი აღმოიფხვრებოდეს მის მიერ“ 16, 34.

ბჭილი-ბჭემდე კარიდან კარამდე: „წარვით ბჭითი ბჭემდე და მოიქციეთ ბანაკსა შინა“ 76, 22.

ბ

გალობანი ძღვევისანი გამარჯვების ხმები, გამარჯვების სიმღერა და ფაჟა: τῶν ἐπιτυχίων.

გამოვრდომილი-ი იხ. გამოვრდომილი. **გამოვრა** გამოკვება, რძეჟა: „იფქლსა ალკობ, მშიერსა არა გამოვრდოი-ა?“ 101, 4; „გამოვრდონესა სულმან წმიდამან ვანთადისა და მიმწუხრისა ტაბლითა“ 18, 34; „ძალნი

გამორდითა დასწყნარდებიან“ 81, 20.

გამორდილ-ი 116,26 გამოკვებილი: „კრებული იგი შენ მიერ გამორდითა დასწყნარდებიან“ 89, 19.

გამოთარგმანება განმარტება; თარგმნა: „ემშავი შემსმენელი გამორდითარგმანების“ 67, 8.

გამომავალ-ი: „ყოველივე ვენაქისაგან გამომავალი არა ჰამოს“ 5, 5 — რაც ვენახის ნაყოფისაგან მზადდება, არ შექამს.

გამომატყუებელი-ი წამრთმევი: „გზად გეპენიად მიმყუანებელი, გამომატყუებელი სასუფეველისა“ 83, 22.

გამომეტყუელი-ი მძიმელი, აქ: ჩამდენი, გამკეთებელი: „რომელმან მე თევზმ იგი ესევითართა საქმეთა გამომეტყუელი ჰყავ“ 162, 36.

გამომეძიებელი-ი დაინტერესებულ პირი, მოსურნე, ღურეჭმადი: „იგავი... დაფარულად ბალსა თვსსა გამოუცხადებს გამომეძიებელთა მათ“ 122, 21.

გამომწარდელი-ი 14, 15 გამომკვებავი. გამომთარგმნელი-ი ამხსნელი, განმარტებელი, ეგზეგეტი, ბჭეყურე: „უქუეთუ ვინ... გამომთარგმნელი არს სიტყუათა საღმრთოთა“ 84, 32.

გამომთქუმელობა პოეტური შემოქმედება. ზეპირდარსება: „მეტყუელებამანცა და გამომთქუმელობამანცა და ფილაფოზობამან მრავალნი უცალო ყვენს, რომელთა ნიეთი არს ტყუილი, რამეთუ გამომთქუმელობამ იგი არა იქმნების თვნიერ ზღაპართა“ 127,28—30.

გამორდომილ-ი გამოყარდნილი: „გამორდომილ იქმნი, ვითარცა აღმ სამოთხისაგან“ 201, 14.

გამოსახვა გამოჩენა, დახასიათება, გადარქვნილება: „გამოსახავს უმანკოსა სიწრფოება საქმეთა მისთა“ 133, 6.

გამოუცდელი-ი უსარგებლო, გამოუსადეგარი; არანაშდელი, ყალბი; აქნებად 2: „პირველი იგი დღე მარხათაა უქმარ და გამოუცდელი იყოს შენდა“ 15, 9; „გამოუცდელისაგან ოქროსა განწყოვ გამოუცდელისა“ 90, 5.

გამოჩინება ჩვენება, გამოჩენა: „წიგნი ესე გვქადებს ქეშმარტისა მის სი-

მართლისა გამოჩინებასა“ 130, 1.

გამოჩინებულ-ი გამოსახული, გამოჩენილი, მხეჭმადი: „ულისაჟეთათესა შესნა მიღებად გამოჩინებულისა მის ნაყოფისა“ 92, 18.

გამოცდილი-ი ნამდვილი, ბეჯადი 2: „გამოცდილისაგან ოქროსა განწყოვ გამოუცდელსა“ 90, 5.

გამომძევა გამოძიება, გამოაშკარავება: „მოსწრავე ვართ სხვსა ცთომთა გამომძევად“ 25, 13; „დასცხერო მერისა საქმეთა გამომძევად“ 25, 14.

გამოწერა დახატვა: „გამოწერეს ქართასა ზედა ხატი კაცისა“ 196, 32.

გამოწერილი-ი დახატული, გამოსახული: „ვითარცა ხატნი გამოწერილი არიან თითოეულნი საქმენი გონებასა შინა“ 28, 34.

გამოწერილვა გამოკვლევა: „შენ ნუ გამომოწუელი ლავ ბრძანებათა და სმოქელთა მუეფისათა“ 217, 14; „ნუ მოაძლებ გონებასა შესნა სხვსა ცოდვთა გამომოწუელივად“ 25, 15.

გამოხატვა 171, 3 დახატვა.

გამოკვება .1. მოკლება, გამოკლება, ძეგნა, ზე ძეგნად: „გამოკვებათა ვი შენი პატეისა მისგან“ 121, 7; „რასაგან გამომეტყუებნი დიდებისაგან-ა“ 97, 36. „მუელისაგან ჩემისა სიკუდილისა მიერ მისისა გამომეტყუა“ 31, 15. 2. წარუმატებლობა, ზე ძეგნად: „შიშითა გამომეტყუებნისა მათა არავინ ივლტის კეთილთაგან“ 149, 28.

გამოკვებულ-ი მოკლებული, გამოკლებული: „ნუშეცა ვინ გამომეტყუებულ არს ნუფისთ სულეერისა მის ტაბლისაგან“ 18, 35.

განათლება განათება: „მთოვარე... მისმიერთა ნათლითა განგანათლებს“ 27, 3.

განბანილი-ი გარეცხილი, ვადარეცხილი: (მშემა) „ვითარცა წყლისა მიერ განბანილი, ესრეთ უბრწყინველესად ჩანს“ 6, 1.

განზნევა 212,12. დაფანტვა. აქ: გაცემა, დარიგება: „...გეწუართა განზნევა მონაგებისა მის“ 97,18.

განბრძნობა განსწავლა, მიძინება:

„მარხვამ რჩეულსმდებელთა განაბრძნობს“ 5, 7.

განბრძნობილ-ი განსწავლული: „უკუეთუ ვონებთა განბრძნობილთა შეუძლო მოკეთად მწარესა მას ძირსა გულისწყრომისასა“ 78, 9—10.

განგდება უარყოფა: „სახმ ჰურიებრივისა მის მარხვისა განაგდო“ 1, 8; „მარხვასა განაგდებენ და შეტბასა, ვითარცა ნეტარებასა, სღებენ“ 16, 17.

განგება დაღვენა, დაწესება: „დაბაღლებელმანცა ჩუენმან განაგო, რათა სხუად და სხუად იქცეოდის ცხოვრებად ჩუენი“ 7, 2b; „რაჟამს განეგოს მკედრობასა შორსა წარსლვად... წარიღებენ მათ თანა... საზრდელსა საქროსა“ 13, 29.

განგებულ-ი დაღვენილი: „ღმერთი არს, რომელი თვისსა სიბრძნესა, განგებულსა წინაბთვე, ღიღებდად ჩუენდა გამოგვცხადებს“ 200, 30.

განგებულება მართვა, ხელმძღვანელობა; ორგანიზაცია; წესრიგი: ზ: ა: ა: ა: ა: ა: ა: „წერილისა მიერ ვითხავეთ ღიღსა მას ყოველთა ზედა ღმერთისა განგებულებასა და სიბრძნესა“ 33, 2; „განგებულებად განუგებულსა მას საქმესა შინა მოპოვენბულ არს“ 185, 31.

განგრძობა გაგრძელება: „განმიგრძამე მწირობად ჩემი“ 34, 4.

განგურება, განგურება 131, 3 მოკვლა, უპასუხ: „განიგურიობი (განიგუმირიბი) სული და დამდაბლდის უნებელისა მისგან საქმისა“ 34, 29. „...ლახურითა ენება განგურებამა ქველისმოქმედისა მის“ 50, 36.

განვლება ვაგლა, ვატარება: (ღამეს) „განავლებენ“ 149, 14; „ემთილმან თანამზრახველმან განმავლოს კეთილად ესე საწუთრომ“ 170, 5.

განვოგება შუაზე გაყოფა, განახევრება, ებ მხოვ: „ვითარცა განზოგებასა ოდენ გზისასა მიიწინეს... აღდგეს მათ ზედა განსაცდელნი ღელვითანი“ 138, 32.

განვრახება 3, 15 მოთათბირება, რჩევა: „სიტყუად იგი „იგავთად“ არა მთრვალობასა განაზრახებს“ 53, 24; „უგუნურსა განმზრახსა განაზრახებთ თავსა შენსა“ 88, 21.

განვრახვა რჩევა: (ევაშ) „განზრახვამ გუელისა ირწმუნა“ 144, 4.

განვრახვით განგებ, განზრახ, მგენ: რუნდ: „განზრახვით თავსა შენსა სინამძღრითა შეაურებ“ 15, 18; „ანუ არა საცნაურ არს-ა, ვითარმედ განზრახვით მაგის საქმისათეს მოსწრაფე ხართ?“ 188, 18.

განვრჩება, განვრჩობა გასუქება, ადოფოქანდ: „უზომოვებითა მით სინამღრისათა უმეტესად განაზრჩებენ ზედა მტანჯველსა მას მატლსა“ 9, 17; „სამქარ არს მათდა სიმრავლითა ჭამდისათა განზრჩებამ თავთა მათთა“ 12, 18; „შენ განზოგებისაგან და განზრჩობისა მისისათა შენთაისა არა დასცხრები“ 9, 2.

განთიად 185, 8 განთიადისას, ღიღით ადრე.

განკაფა გალევა: „განკაფაღღელსა მას სამშჯაეროთა შინა“ 10, 21; „რომელნი ბრძოლათა შინა ამის სოფლისათა განიკაფებოდინ“ 12, 18.

განკრძალვა გამაგრება, აძოფაქვ: „უძღურთა მათ გუამითა ქელოანნი იგი მურნალნი ჰირველითგანვე განაკრძალებენ“ 20, 15; „შიში განაკრძალებს მარტივთა მათ სულთა“ 59, 15.

განკრძალულ-ი მოკრძალებული, მორიდებელი: (ყრმანი) „შემღვკრძალ გუემისა მის... განკრძალულ იქმნებიან და იწყებენ მოსწრაფებით სწავლად“ 126, 28.

განკუეთა გააბობა, გაგლეჯა, გაყოფა, თ: ა: ა: ა: ა: „მარხვითა უზომობად იგი ბოროტისა განკუეთა“ 17, 6; „ღედანი კუალად ბუნებითთა მით სიყუარულითა განიკუეთებოდე“ 113, 18.

განკუეთილ-ი 169, 21 მოკვეთილი, მოწყვეტილი.

განლევა 113, 21 დასუსტება; შემცირება, გათავება: „სენი იგი... განკლევენ შინაგანსა მისსა და შემკვან“ 79, 31. „მრავალფერითა მაგით ღონითა საფასმ იგი ვერ განკლიე“ 99, 30.

განმართება გამართვა, გასწორება, გამოსწორება: „სწავლამ განკმართებს იწესოსა მას“ 127, 1; „უნებულებად იგი უზომოდ და უჭკოდ აღვლებულთა... განკმართოს“ 35,

52; (ტანჯვამ) „რომელი ცოდვილთა ზედა მოიწევის განმართებად მათა“ 59, 33.

განმარტება გაშლა (ხელისა), გადატ. მოწყალეობის გაღება: „ქელნი იგი ლევითელთანი სიკუდილად ძმათა განმმარტნა“ 76, 21; „იელტი შემეტხუევისაგან გლახაეთასა, ნუუუყუ სანდჳ იძულებულ იქმნე მცირედ განმართებულ ქელისა“ 93, 32.

განმარტებულ-ი გაშლილი (ხელი), გაღებული (თვალი), გადატ. დახარჯული, განიავებული (ქონება): „ქელნი განმართებულნი ძმასა ზელა“ 70, 22; „თუაღნი... ესრეთ განმართებულად ყოველსაჲ ზელდენ“ 29, 17; „ესრეთ... განმართებულ იყოს სიმდიდრე იგი გულისთქუმის-მოყუარეთა მათ მიერ“ 101, 28.

განმგდებელ-ი უარყოფელი: „მარხვისა განმგდებელად გამოჩნდეს“ 13, 11.

განმგებელ-ი პატრონი, მეურნე; ყაირათიანი, ბ ი:χοιουα:χδ: „ვითარცა განმგებელი სოფლისა არაიინ იყო“ 46, 36; „მქენსა სახელ-სდებენ ამპარტავანად... განმგებელსა — ვითარცა ძქრსა“ 84, 7—8.

განმზადებულება მზად ყოფნა, გამზადება, ო παρρασαυη: „ესე არს მრავლითა განმზადებულეებითა წარწყმეღა“ 85, 17; „განმზადებულეებითა გონებისათა“ 45, 28.

განმზრახ-ი მძრეველი (ბ სჳმჳისიცი, ბ მსთაჲყაჲცი): „ესე სიტყუა... წარმოიღგეს, ვითარცა განმზრახნი კითილი“ 25, 29; „უგუფურსა განმზრახსა განაზრახებ თვისა შენსა“ 88, 21; „ნუ შეიწყნარებ კუალად გუელსა განმზრახად“ 3, 14.

განმკუთეთელ-ი დამანაწევრებელი. დამლეკი: „ქბილინი... მიმგებელნი და განმკუთეთელნი საზრდელისანი“ 29, 26.

განმლეველ-ი გამთავებელი, გამოშლელი, დამლეკი: „განმლეველი არს სიმდიდრისაჲ მიცემაჲ იგი გლახათა“ 97, 11.

განმწნობა გაძლიერება, გამაგრება, ტანყუსა: „მარხვამ... ძლიერთა განმწნობს“ 85, 6; „მით განმწნოდეთ განსაცდელთა შინა“ 8, 32.

განოტება მოცილება, მოშორება, უკუგდება: „მარხვამ... განოტებს მფოთსა“ 15, 30; „სიმორვალემან სული წმიდამ განოტის“ 11, 26; „მადლნი სულიერნი განოტნის სიმორვალემან“ 11, 26.

განებება 155,27 გახვევა. განაზიება გასუქება. გასქელება. პი:ხ:უ: „ნუუტა განაპობებ კორცთა“ 22, 25. „შენ განპობებისაგან და განზქომისა კორცთა შენთასა არა დასცხრები“ 9, 1.

განაზიებულ-ი 18, 33 გამაპლარი. განართხმა 159, 26 გაქიძვა. დაქიძვა: „ნაწევარნი და ძარღუნი სლვისაგან უმეტესად ზომისა განართხნეს“ 36, 20.

განართხმულ-ი გადაქიძული: „ცასა ეზედაეთ, ძმანო, განართხმულსა, ზემულსა და უღრებლოსა“ 110, 23.

განართხმულობა დაქიძვა: „ძარღუნი განართხმულობისა მათისაგან დაფოლხდიანი“ 184, 34.

განარენა 206, 8 გადარჩენა. განრიგება გადარჩენა: „ეროჲმან მან მსტუარნი იგი განარინნა“ 133, 34.

განრომა გადარჩენა: „ნავი... განერების ლელეთაგან“ 3, 27; „ეერ განერე მონებისაგან სამართლად“ 15, 7; „შემძლებელ იქმნენ... განრომად დანთქმისა მისგან“ 212, 15.

განრომილი-ი გადარჩენილი: „შეიტკნეთ ძნიად განრომილნი იგი ძმანი“ 215, 2; „განრომილნი მსაჭულთაგან“ 173, 35.

განრყუნა 198, 30 დამახინჯება. დასახინჯება, (ო რჳრჳაჲ): „განრყუნანი ასოთანი და მრავალჯბის სიკუდილინიცა სასყილად რისხვისა მიილიან მრისხანეთა“ 70, 27.

განსაგებელ-ი გასაყოფი, გასანაწილებელი: „სიმდიდრე არა სასუბებლად თვისსა თავისა, არამედ განსაგებულად სხუათა მოცემულ არს“ 100, 23.

განსაკუთეთელ-ი გასამრჩელო, ხელფასი, თბ სთჳრჳიო: „სოფლისა ამის მკედართა შემსგავსებულად შრომათა მათა აღორძნდების განსაკუთეთელი“ 14, 1.

განსაცდელ-ი შემთხვევა; უბედური შემთხვევა, უბედურება, ო სჳმჳიო: „აქუნდა მღვმესა მას ბაბილონისასა ქაბუკი იგი ისრაიტელი, ტჳჳმ გან-

ს ა ც დ ე ლ ი თ ა, ხოლო აზნაური სუ-
ლოთა და გონებითა“ 116, 36.

განსთქდომა გახეთქა, გააბო: „ვი-
თარცა პერული წყლისაჲ, ესრეთ რის-
ხედა მათი განსთქდის“ 70, 4.

განსლვა 124, 25 გასასვლელი
ჩ ჳებძე: „სიბრძნს განსლვათა
შინა იქების... და თავთა ზედა ზღუდი-
სათა იქადგების“ 124, 18.

განსუენება დასეენება: „განსუ-
ენებად ცა ვერ უძლავს“ 15, 21.

განსყიდა 90, 34—35 გაყიდვა.

განსწავლა სწავლის მიღება; დასჯა:
„განისწავლა ყოვლითა მით
სიბრძნითა მეგუპტელთათა“ 127, 22;
„განგუსწავლენ ჩუენ, უფალო,
გარნა სამართალოთა“ 126, 24.

განსხმა გაყრა, გაფანტვა: „ვითარ-
ცა კუამლმან განასხნის ფუტკარ-
ნი“ 11, 25.

განტეება გაშვება, განთავისუფლე-
ბა: „აწ უამი არს, რამთა განგი-
ტეენე თქუენ“ 214, 5.

განუგებელად უნებურად, შემთხვე-
ით, ძაჲჲჲჲჲჲ: „ნუცა მოიგონებ, თუ
განუგებელად რამე არს საქ-
მეთაჲნი“ 46, 35—36.

განუკრძალვლი-ი მოუფრთხილებე-
ლი, არაფხიზელი, აჲჲჲჲჲჲ: ზღუ-
ასა შინა დაფარულნი კლდენი... „სა-
თურ ექმნებიან განუკრძალველ-
თა“ 86, 10.

განუნახველად განურჩეველად, მო-
უზომავად, აჲჲჲჲჲჲ: „კაცი მრისხანე
ვითარ დაითრვის... განუნახვე-
ლად ზრახავს“ 10, 32.

განუცხრომელად ფხიზლად, აჲჲჲჲ-
ჲჲჲჲჲჲ: „შენცა უტუე... განუცხ-
რომელად გაქუნდინ თუალი იგი
სულისაჲ“ 24, 14.

განუძღებელობა გაუმადრობა: „გან-
უძღებელობაჲ იგი გულისთქუ-
მათაჲ“ 102, 34.

განფენა გავრცელება: „განფე-
ნა იგი ცოდვისა მათისაჲ“ 17, 4.

განფენილი-ი გავრცელებული: „ყო-
ველსა გუამსა განფენილ არს სენი
იგი“ 57, 18.

განფიცება აფლვება, გამწვავება.
განფიცება: „კიც... უმეტესად გან-
თიცხების“ 52, 27; „ნუ გან-
ფიცებ ვნებასა მას მისლვითა
შენითა“ 52, 11.

განფრთხობა გამოფხიზლება: „არა

განიფრთხო-ა ოდესმე მაგის
მთრვალობისაგან?“ 104, 30.

განჭიკება გამოაშკარაება, გამო-
ქლავება, გამოკვება: „...უფალად გან-
აქიკებთ საქმეთა ჩუენთა“ 67, 10;
„განაქიკენ ბნელნი იგი მამონას
დაფარულნი ნამარხენი“ 93, 6—7.

განჭიკებულ-ი გამოქლავებული,
გამოკვებული, აჲჲჲჲჲჲ 2: „ნუ წინა-
შეიყვანებ მთრვალობასა — განჭი-
კებულსა მას მეძავსა“ 14, 33.

განღება გატანა, წაღება: „არარაჲ
შემოვიღეთ სოფელსა ამას და არცა
რაჲ განღებად გვც“ 211, 29. იხ.
კელის განღება.

განყენება მიტოვება, გაცლა, უარის
ტქმა: „ლუნოსა განეყენებთ, არა-
მედ მაგინებლობასა ვერ დაუთმობ“
10, 19; „განეყენებამ ცა ოდენ ჭა-
მალთაგან“ 18, 11.

განყოფილ-ი განსხვავებული: გან-
ყოფილებისა სულისა... არარაჲთ
განყოფილ არიან მრისხანენი —
არცა სახითა, არცა გონებითა“ 70, 7;
„...არარაჲთა განყოფილ არს იგი
კაცსა შიშულსა“ 79, 15; „განყო-
ფილად გაქუს თავსა შორის თუსსა
სახენი იგი ბოროტისანი“ 61, 24.

განყოფილება 140, 13 დანაწილება;
განსხვავება, განსხვავებულობა, ჩიჲჲჲჲჲჲ:
„განყოფილებამ მისი
სხუათაგან“ 123, 7; „ოქროსა გან-
ყოფილებასა კვასა ზედა დრესი-
თა ვიხილავთ“ 39, 32; „ვითარცა სა-
ხელნი განყოფილებით არიან
გულსწყრომისა და რისხვისანი, ეგ-
რეთვე სასწაულნი მათნი განყოფი-
ლებით არიან“ 77, 12—13.

განშუენებული-ი 16, 24; 39, 18—19
დამშუენებული.

განჩინება 140, 14 დადგენა, დაწესე-
ბა.

განჩინება ხვედრი, კუთვნილი, ნარ-
გები: „გაქუს შენ განჩინებამ ესე
ყოველივე ყითლი“ 162, 16.

განჩინებულ-ი დაწესებული, დადგე-
ნილი: „ოთხფრტვა ყოველთაჲე და
მკეცთა განჩინებულნი უამი აქუს
შეერთებისა და შეილებისაჲ“ 181, 32;
(უამი აღსარულისაჲ) „პირველითგან
განჩინებულ იყო“ 48, 1—2.

განცლა დანახვა: „თუალი... ვერცა
ჯურგსა განიცდის“ 21, 22;
„...თუსთა თუალთა დირესა ვერ გან-
იცდინ“ 25, 18.

განცოფება გაგიყება: „რომელნიმ განცოფებდალ ანუ ასოთა დაქსნილებად მიიწინეს“ 36, 35.

განცოფებულ-ი 71, 17, გიყი.

განცვარება 90, 39 შეკრათობა, განცვიფრება.

განცხადებულად ცხადად, აშკარად: „სიძეად იგი... განცხადებულად და ურცხუნოდ იქმნებოდა“ 76, 31; „მოვალს ვამი, რაჟამს არღარა ივავით, არამედ განცხადებულად გეტყოლი თქუნე“ 122, 19.

განცხადებულება სიციხადე: „ივავისა სიტყუისა შინა განცხადებულეზა ადარა არს“ 122, 20.

განცხო(ვ)ელება გაცოცხლება: „მკუღარი განცხო(ვ)ელდა“ 36, 4.

განწიხებულება ავებულება, ზედაწი: „რაა არს ეშმაკი, და რაა არს განწიხებულეზა მისი?“ 67, 2.

განწითვებულ-ი გაწითლებული, ლაქლაქა: „არა განწითვებულ არს იგი ურცხუნოდ“ 8, 12; „პირნი განსიკვებულნი, განწითვებულნი, ოფლითა შესოლეებულნი“ 16, 21.

განწუართა განწურთა, განსწავლა: „მარხეთა განწურთებულნი და დაემწყუნეთ თანნი ჩუენნი“ 8, 31.

განწყოზა განლაგება (ჯარისა), ზედაწი: „მკუღართა ქრისტესთა ბრძოლად უხილეთა მტერთასა განწყოზა“ 12, 14; „მკუღარსა ბრძოლა, ერისთავსა განწყოზა და ქრისტიანესა განსაცდელი გამოცდის“ 116, 13.

განწყოზილ-ი 170, 33 მწყობრში მდგომი.

განხეთქა დახევა: „განხეთქე კელითწერილის უმწავრობა“ 114, 4.

განხრწანად-ი, განხრწანად-ი 14, 4 წასახდენი, წარმავალი: „არა უგულუბელს-ჰყენე-ა განხრწანადნი ესე ქამადნი?“ 9, 14.

განხუმა გახსნა, გაღება: „განგეხუნეს თქუნენ ბქენი სამოთხისანი“ 179, 8.

განჯლომა გასვლა, გაღინება: „ლუნო იგი განჯდედ და დიოდის თესსა გზასა“ 11, 10.

განჯმელ-ი გამხმარი; გამხდარი: „რომელნიმ თესლნი უწინარეს აღმოცენებისა განჯმელ იყენეს“ 111, 3; „კაცი უპოვარი, განჯმელი, უკამლომ“... 114, 24; „მწყურბარეთა ფერი უთელ არს და განჯმელი“ 34, 34.

განჯსნილ-ი თავისუფალი: „განჯსნილი ყოელისაჟანვე იძულებისა“ 62, 35.

გარდავრდომილ-ი გადავარდნილი, გადაცევილი: „სიმაღლეთაგან დიდთა გარდავრდომილთა... უფროსი ენის“ 69, 35.

გარდათხევა გადასვლა, გაღინება: (სიმაღლეთა) „გარდათხევის საუნჯეთაგან“ 88, 7—8.

გარდამატება გადაჭარბება, გადამეტება: „ღმერთი... განრისხნეს და გარდაჰმატოს... ტანჯვა ესე“ 114, 12; „ერთისა მის გარდამატებამა მეორისა მის ნაკულუქვენებასა ჰყოფს“ 22, 32.

გარდამატებულ-ი მეტი, ზედმეტი, ბევრის მქონე: „რაჟამს ორთა მათ შვიდეს მძლავრსა და მიმძლავრებულსა, ესეზომ მოაკლებს გარდამატებულსა მის, რაზომ-იგი უდარესსა აქნს“ 131, 8; „სული მათი ზრუნეთა დაღინის, რაჟამს გარდამატებულისა მიმართ მოსწრაფე იყენეს“ 103, 6.

გარდამატებულება სიჭარბე, გადამეტებულობა, ზედაწი: „მეთაორმეტესა ფსალმუნსა გარდამატებულეზასა მას განსაცდელთასა გამოაჩინებს“ 54, 32; „...გარდამატებულეზისა გან გულისტუქმთა... შუებად და სიმბრეველ მიღრკიან“ 53, 19—20.

გარდამოთხევა გადმოყრა, გადმოფრქვევა: „უინ გარდა მოსთხევის ლოცვასა შინა ცრემლთა?“ 113, 33.

გარდამო(ვ)რდომილ-ი 155, 12 გადამოვარდნილი, გადართვა: „ეშმაკი... ხელვიდა თვისა თვისსა ანგულოზთაგან გარდამორდომილად“ 65, 8.

გარდამოტევა 178, 21 გადმოშევა, გადმოფრქვევა.

გარდარევა გადამეტება, მოჭარბება: „სიმიდრე თუ გარდაგეროცი სი. ნუ შეაყრობთ გულთა“ 206, 33; „ნაყროვნითა მათ ყრბითა მრავალგზის გარდამატებულად მივსით, რათა განძლომისა გარდარევითა გარე-მიჯიკონ იგი“ 91, 18.

გარდარეულ-ი ძლიერი; გადატვირთული: (ფუფუნეულთა) „გარდარეული სნეულებამა კორცთა მოატყუნეს“ 8, 10; „ტაბლია გარდარეული სანუავითა“ 30, 31.

გარდასრულ-ი 138, 3 გასული, წა-სული: „პირველ გარდასრულთა მათგან ნუგეშინის-ეც თავსა შენსა“ 217, 1.

გარდატევა აქ: ვაშლა, ჩამოშლა, თინა: „ურცხუნო იქმნეს წინაშე პირსა მამათასა და გარდაიტევეს თები“ 180, 26.

გარდაქცევა 23, 30; 129, 6 შებრუნება, შეტრიალება. *περσέπας*.

გარდაცემა გადაშტეტება, გადაღინება, თავს გადასვლა, სიქარბე: „მძლავრებით და იძულებით დაყენებულ იყო სიშლიდრე იგი და გარდაეცემოდ“ 91, 26; „უწერტს სულსა მისსა განმრავლებამა იგა და გარდაცემამა სიშლიდრისა“ 88, 7.

გარდაცემული-ი 88, 8 ზედმეტი, ქარბი, წრეს გადასული.

გარდახლოება გადახლოება: „მთრვალნი... არა აჩრდილთა ზედა გარდაახლოებოდინან-ა მრავალგზის, ვითარცა მთხრებლთა“ 182, 1.

გარდაჯდა გადახდა, გაყვანა, გატარება: „...ფრიადსა უამსა გარდაქედიდეს სუმასა მას შინა“ 185, 29; „ერისთვობათამცა შინა გარდაეწაჯანეს ღვინე თვისნი“ 49, 12.

გარდაჯდომა გადასვლა: „ნუსადა გარდაქედე რჩულსა მას მოლუაწეთასა“ 24, 10.

გარეგან 1. (ზმზხ) გარეთ; გარედან; შორს, ჭწა: „არნ ვინმე ზუავთაგან... რომელსა გარეგან სახე სიწმინდისადა აქუნდა“ 20, 21; „ნუმცა ვინ გარეგან ჰყოფს თავსა თვისსა მწყობრისა მისგან მმარხველთაგანსა“ 13, 3.

2. (თანდ.) გარეთ: წინააღმდეგ, გარეშე: „გარეგან ქალაქისა“ 180, 29; „ლომნი გარეგან ბუნებისა იმარხვიდეს“ 116, 37; „გარეგან ბრძანებისა ღმრთისა არა მოიკლა“ 76, 34; „არცა რაა მოიწევის ჩუენ ზედა გარეგან მისისა ნებისა“ 56, 15.

გარეგანი კაცი-ი სხეული ადამიანისა: „გარეგანი კაცი განპოხებული“ 18, 32; „რამზობლა გარეგანი კაცი განიხრწნებოდის, შინაგანი განახლოების“ 59, 21. შდრ. შინაგანი კაცი.

გარეგნით გარედან 29, 22.

გარეთ გარედან, ჭწამუხ: „ენება იესუ... არა ჩუენ შორის იქმნა, არამედ გარეთ მოიწია“ 68, 29.

გარეთ კერძო გარეთ: „...არა საღამო

იქმნის განსლუება გარეთ კერძო“ 37, 7.

გარე-შიქცევა უარყოფა, უკუგდება, არიდება, *η ἀποστροφή; παρὰτὴν*: „მე სიტყუასა ამას გარეშე-ეაქცევე“ 83, 10; „გარეშე-ეაქცევედე ცოდვასა და პატივ-სცემელ სათნობასა“ 132, 11; „მარადის გიხაროდენ და გარეშე-ეაქცევედე მწუხარებასა“ 40, 24—25. „გამორჩევა უმჯობესისა და გარეშე-ეაქცევა საენებელისადა თუთ ბუნებისაგან ჩუენისა გუსწავიეს“ 33, 3.

გარე-მოღვინება გარემორტყმა, შემოვლება: „მთრვალბასა, ვითარცა დედოფალსა ვისმე, მსახურებამა იგი გარეშე-ეოდად გინიან“ 185, 35.

გარე-მოღვომა 177, 25 შემოხვევა, შემორტყმა, შემოვლება, *περὶπλάξας*: „კრებულნი იგი შენ მიერ გამოზრდილთა გლახაკთადა გარეშე-ეოდად გესწინაშე მსაქულისა მის“ 89, 19.

გარემოღვომილი-ი შემოხვეული, გარემორტყმული, *περὶπλάξαιστος*: „აშთობედობოლსა შეილსა მმარხველისასა ვანშნი მამულნი, ვითარცა გუელნი გარეშე-ეოდად გომილნი“ 7, 13. გარემო-სემა გარემო ტრიალი, *περὶ-φάσας*: „ყოველივე შენ გარემოგვიეოდის“ 11, 16.

გარე მყოფ-ი გარეშე, უცხო ადამიანი: „სიტყუანი იგი ფიცხელნი... გარეშე-ეოფთა მიერ თქუმულნი, შეუწყნარებელ იქმნიან“ 52, 21.

გარეშე კაცი-ი 9, 11 იგივეა, რაც „გარეგანი კაცი“, სხეული.

გარეშე-მოუწერელი-ი უსაზღვრო, უკიდევანო, *μη̄ παρὰφραττόμασις*: „ცხოვრებამა... სულისადა... გარეშე-ემოუწერელ არს და დაუსრულებელ“ 22, 17; „უქორცოდ გულისგამჰყოფდი ღმერთსა... და გარეშე-ემოუწერელად“ 28, 16.

გარე-შემოწერა 161, 33 შემოსაზღვრა.

გარეწარი-ი 124, 22: 158, 9 მეორეხარისხოვანი, სასხვათაშორისო. *πάρῃ*

ერყის 2: „არა გარეწარად აქუნამათ საქმეთა მისწრაფებამა, არამედ ღამშ და ღღშ ამისთვის ზრუნავნი“ 101, 10.

გარე-წარქცევა უკუგდება, დაძლევა: „გარე-წარქცევიცა ესევეითარი იგი ეშმაკისა ღონე“ 217, 18.

გარნა 18, 11 მაგრამ.

გება ყოფნა, დგომა: „სიწმიდე და სიმართლე საუკუნოდ ჰგვიან“ 212, 22.

გემოვნება გემოს გასინჯვა, დაგემოვნება: „გემოვნებანი ბილწებათანი“ 143, 38.

გემოისმოყუარე 53, 19 გაუმაძლარი, მსულნიგი, დიკრუთი: 2: „მეშინის მთრევალობისაგან, რომელი-იგი... აქუს გემოისმოყუარეთა“ 17, 26.

გემოისმოყუარება, გემოთმოყუარება 10, 7 გაუმაძლრობა, ღორმუცელობა, ზე დიკრუთი: „უზომოსა მისგან გემოისმოყუარებისა გემოსა მას საქმელთასა უჩინო ჰყოფ და განპრყუენი“ 7, 22.

გესლი 1. შხამი, ბნა: „გუელნი კბენითა შეიღებენ გესლისა“ 83, 4. 2. უანგი: „ვითარცა გესლი რკინასა, ეგრეთვე შური სულსა... განპლევს“ 79, 7.

გეპენია 151, 14 ჯოჯობეთი, მუღმრვი ტანჯვის ადგილი, ზე ყეზუა: „...გუტანჯვიდეს ჩუენ გეპენიასა შინა“ 27, 33.

გიოქს, გიღს 93, 22 გიღგას.

გლიზი-ი თავაშვებული, ურცხვი, ძამბასთი: 2: „სიცილითა გლიზი-ითა არა შეგინებულ არნ“ 8, 15.

გლოისმოყუარე დარდიანი, მწუხარე, დიკრუთი: 2: პურითა განტკიცენ ბოლის გული იგი გლოისმოყუარეთა მათ 53, 29—30: „ვნიღულებდა იგი უზომოდ და უჯეროდ მგობელთა და გლოისმოყუარეთა განპართოს“ 35, 32.

გლოისმოყუარება 36, 11 მწუხარება, დარდი, დიკრუთი: 2: „არცა დედათა და არცა მამათა ბრძანებულ არს ესრეთ გლოისმოყუარება და ცრემლმარელობა“ 37, 15.

გოდოლი-ი 177, 26 კოში.

გონება 101, 6 სინდისი: „გონებოისა მის წმიდისა ვეცხლისმოყუარებითა შემავინებელი“ 120, 11.

გონებოთ-ი გონებრივი, სულიერი: „ჩუენ გონებოთისა ცოდვისა მიმართ ადვილად წარვიტაცებთ“ 20, 9.

გრკილი-ი პურის მარცვალი; ნამცეცი, ბნა: „უზადრუტო, ყვენ ძმანი შენნი თანამონაწილე გრკილთა“ 94, 1.

გრძელი-ი ხანგრძლივი: „დასაბამი სი-

ყუარულისა იქმნის ფრიალისა ერთბამად ყოფისაგან და გრძელთა ეამთა ჩუეულებისა“ 46, 29.

გრძელად ხანგრძლივად. ძაქა: „იგლოოს გრძელად“ 211, 35.

გუმუბლება იხ. ცისად-ცისად გუმუბლება.

გვრჯუნოსნობა 33, 33 გვირგვინით შემკობა, აქ: ასპარეზობაში გამარჯვება: „მრავალსა ეტყუნ და ამცნებენ მოთმინებასა გვრჯუნოსნობისათეს“ 12, 10.

გვც: „არარა შემოვიღეთ სოფელსა ამას და არცა რა განლებად გვც“ 211, 29 — გვაქვს.

გულარძინილი-ი 131, 27 ღელარქინილი, მრული: მზაკრული: (სიტყუასა) „გულარძინილსა მრავალ თხზნილებამა აქუს“ 128, 34.

გულარძინილება ღელარქინილობა. სიმრულე: (ყურებში) „ქმა დაუყენებულად ისმოდის... გულარძინილებასა მას შინა მოქცეითა მით“ 27, 21.

გულისზრახვა აზროვნება. ზე ზნა: „რაქამს პოის გულისზრახვამა ჩუენმან ქმა სიტყუასა. მეცხეულად... მიიჩიის მეტყუელისა მისგან მსმენელისა მიმართ“ 19, 22.

გულისსაქუმა სურვილი. ეინი. ზე ზნაძამეა, ზე ზნა: მუაქა. ზე ზნა: „აქ არა გენებოს მილება წყლასა და უკუანამსენელ წუეთისა ერთსათეს გული გითქუმადის“ 8, 6: „გული სთქუმანი ბოროტნი აღაზრნენდენ სულსა შინსა“ 27, 27: „ქეშმარტი მარხება... არს... განშორება გული სთქუმათა და ძარის-მეტყუელებისა“ 18, 14.

გულისსათქუმელი-ი სასურველი. სასიამოვნო; სიამოვნება: „დანიელ კაცი იგი გული სთქუმელი“ 8, 14: „განყენითა მით გულისათქუმელი სთქუმათა გამოვარჩოთ კეთილი იგი მარხვისა“ 65, 31.

გულისსიტყუა სურვილი, წადილი: „ბოროტ არს ღონე ესე და გული სიტყუა და ისე — ამა“ 14, 27: „ნუ ეინ მოიგონებს უჯეროსა გულისსიტყუასა“ 215, 16.

გულისწმისყოფა შეტყობა, მიხვედრა: „მაინლა გული სიტყუას ნაკულევენება იგი მათი“ 150, 1.

გულისკმისყოფელი-ი გამგები, შემტყობი, მიმხედრო: „გულისკმისყოფელი ვართ კეთილისა და ბოროტისანი“ 33, 2.

გულისკმისყოფელი-ი 158, 25 ნაგრძნობი, შეტყობილი.

გულკლებულ-ი 79, 24 გულნაკლული, ნაწყენი.

გულსმოღვინება სწრაფვა, ინიციატივა. სურვილი: „კმა არს ესე მოსწრაფეთა მათ გულსმოდგინებასა აღორძინებად“ 12, 4.

ღ

და არა თუ არა: „სხუამ ვინ მოვილოთ ამის ყოვლისა მიზეზად, და არა ღმერთი?“ 56, 7; „რამ ვთქუთ სხუამ ქეშმარიტი რამე სიტყუაჲ. და არა ვითარმედ ივინი თუთ ექმნეს თავთა მათთა მიზეზ სატანჯველთა?“ 56, 27.

დაბადებულემა დაბადება, დასაბამი: „რომელი დაბადებულეებისაგან სოფლისა გულისკმა-ყოფლეს დაბადებულსა“ 123, 31.

დაბზარვა იხ. დაბძარვა.

დაბრძობილ-ი 95, 2 დაბრძალებული.

დაბძარვა, დაკლუჯა, დახევა, შაფრძოთა, ჯაფრძეყუსამ: „მათ მისნი წიგნნი დაბძარნიან“ 116, 9; (ვეფხი მან) „დაბძარის ქარტაი იგი“ 196, 35. „წორცნი მისნი დაბძარეოდეს“ 216, 9.

დაბძარულ-ი გატეხილი: „ქურჭელი თვისისა დაბძარული“ 63, 31.

დაგება I. დახვეება, დათანხმება, შეთანხმება. შეწყობა. ოჯახი: „ნუ ოდეს დაეგები მას, ნუ ოდეს თავს-იდებ უზნობასა მისისა“ 196, 13; „დააგენეს ნებანი წორცნი სულსა. რომელი წინააღმდეგობისა არიან“ 58, 17; „ქეშმარიტად საენებელ არს დაგება უკეთურისა“ 65, 15. 2. გაშლა (სუფრისა): „ტაბლათა ბრწყინვალეთა დაგებასა“ 198, 14.

დაგებულ-ი გაშლილი. გაწყობილი: „ვითარ დავედ ტაბლასა ზედა, ესე ვითარითა მიზეზითა დაგებულსა?“ 90, 33.

დაგურგმულ-ი დაისრული, დაჩხვლუტილი: „რასათს ესრეთ დაგურგმულს ხარ სიყუარულითა ოქროსადათა“ 105, 28; „ერთისა ღი-

დებისა სიყუარულითა დაგურგმულ ვართ“ 173, 27.

დადება იხ. დაუც.

დადრეკილ-ი დახრილი: „ოთხფერკნი... მუცლისა მიმართ დადრეკილ არიან“ 29, 7. იხ. ქუედადრეკილი.

დადუმება დამშვიდება, დაწყნარება: „მარხვა... დაადუმებს ძერისზარახვასა“ 15, 30; „მარხვამან... ყოველივე შფოთი ქალაქისა დაადუმის“ 15,32.

დათხება დაღვრა: „... ცრემლთა მათ მიერ, რომელთა დასთხევენ ძმისათს“ 35,13.

დაკრება შეგროვება, დახვეება, მოზიდვა, ჰმობა: „ნუ დაიკრებ პირველვე ხუთისა მის დღისა სიმთრავლესა“ 11, 6; „რომელი-იგი უცხო არიან ჩუენგან, მათ დაკრება და არა დაეცადებთ“ 208, 35; „ტურთი ესე... თავსა ზედა ჩემსა დაეკრიბე“ 151, 4.

დალაშობა-ი დასალობი: „ხვალე დალპობადი იგი მიეც დღეს გლახასა“ 94, 1—2.

დამართება დამიხნება, მიხანში ამოღება: „მოსარი ისარსა მას თუსსა, რომლისა განგუმერამ ეგულეობდის, მას დაუმართებს“ 131,3.

დამარხვა 147,34 შენახვა: „სამოსელი იგე, რომელი შენ საუწყეთა შინა დაგიმარხავს, შიშუელისა არს და არა შენი“ 94,35.

დამაყენებელ-ი შემსუსტებელი, შემენლებელი; დამბრკოლებელი: „არამცა დამაყენებელ იყო ყოველსავე სოფელსა, წმირისა მშუდობისა ყოფად“ 16,2; „უხეშეთეს იყო განმაძლიერებელი იგი დამაყენებელისა მის“ 36,6.

დამახრწველ-ი 147, 28 დამარკოლებელი: „ამის სოფლისა მწირობისა განგრობობისათს, ვითარცა დამახრწველისა მის სიხარულისაგან, იგლოვდა“ 34,16.

დამბადებელ-ი 42,6 ღმერთი.

დამგებელ-ი შესაგუებელი, შესათანხმებელი: „ძნიალ დამგებელი მტერობა არს შური“ 81,14.

დამდაბლება ჩამოსმა, ჩამოყვანა, ჩამოგდება: „საყდართა მათგან სამეუფოთა დაამდაბლა დასკორეთა ზედა დასუა“ 216,8.

დამდოვრება მოდუნება, მოშვება; დაწყნარება, *αἰμαίνω*: (მარხვად) „დამდოვრებს კამალობასა“ 15, 29, „დაცხრო გულისწყრომად იგი და დამდოვრო, ვითარცა კიცი უმწყი“ 27, 24; „და-რად-სცხრეს მკირულ ბოროტი იგი და დამდოვრდეს“ 52, 24.

დამოქმედ-ი, დამნთქმელ-ი მეკობრე, პირატი, *ἡ χερσαποσετής*: „სიმდიდრისათვის არიან უდაბნოთა შინა ავანაკნი და ზღუასა შინა დამთქმელნი“ 106, 12; „არცამცა იყოფოდეს... ზღუათა შინა დამთქმელნი“ 16, 8.

დამტოვებელ-ი დამტოვებელი, მიმტოვებელი: „ბრძოლასა შინა ვინმე იაოს ძლეულ და საკურველისა დამტოვებელ და მეორე“ 13, 10.

დამტიციება შექმნა, დაარსება: „ცანი დაემტკიცენს“ 156, 24.

დამღულალ-ი დამპალი, ძრწა: „უკუეთულ უნდოები მონებნი ემოსს და დამღულალე ბი, ვითარცა მყრალსა, ვიოტებთ“ 213, 34.

დამყარება დაარსება, დაფუძნება: „ღმერთმან სიბრძნით დაამყარა ქუეყანაჲ“ 123, 35.

დამშუაღულ-ი დაკრული. დაღურსნული: „რომელი დამშუაღულ იყოს ჯორციელითა სამშუაღულითა...“ 125, 30.

დამძიმება ფასისა გააძირება: „ნუ დაამძიმებ ფასსა ეამსა მას საჭიროსა საჭერისასა“ 89, 36; „ნუ დაპართავ წყლულებისა ზედა მშინერთასა წყლულებასა სხუასა დამძიმებითა ფასისაჲთა“ 90, 3—4.

დამწულილება „დაწურილება“: „სიყმელი... სიზრქესა დაამწულილებს“ 118, 17, C.

დამწყსა მოვლა, პატრონობა: „კეთილ არს მათდა... თავთა მათთა ბრძოლასა მას შინა დამწყსაჲ“ 12, 23.

დამპირვა 119, 17 დაპერა, შეკავება: „შენ დაიმპირავ მდინარესა მას და დაუქშავ განსაღორსა“ 91, 22; „მწუხარებაჲ იგი თავსა შორის შენსა დამპირავ“ 74, 35; „ჰელი დამპირავად კახაბებსა მოუძღურებულ არს“ 186, 13; „დამპირავა გულისწყრომისაჲ“ 18, 14.

დამპნარ-ი 111, 5 დამპნარი.

დამქუება 9, 6 დამხობა, დამარცხება.

დანთქმად-ი დასანთქმელად, დასახრობად განწირული: (ქრისტემ) „შეკრისხნა ჭართა და პერტე დანთქმადი ალასუბუჲა“ 155, 8.

დაბაჲ დაგლეჲ: „დაიკებდა მის თანა სამოსელსა თუსსა“ 52, 3; „დაკებითა სამოსლისაჲთა“ 37, 18.

დაბეზულ-ი დახეთქილი, დამსკდარი: „ქუეყანაჲ განმეგარ არს უზომოდ... დაკებულ არს“ 110, 27.

დაბრქუმა დახურვა: „დააბრქვან თავსა მისსა გვრგვნი და ყუაილნი“ 185, 36.

დარღუევად-ი დასარღვევად, დასანგრევად განწირული: „დარღუევადთა სახლთა აღმართებაჲ“ 102, 25.

დარწყმულ-ი დაგებული: „ფარულნი მახენი დარწყმულ არიან მტერისა მიერ“ 21, 28.

დას-ი 177, 10 რაზმი, გუნდი, *ძაყმა*: „თითოეულსა დასსა შინა სიმრავლჲ არს აღურაველი“ 156, 19. დასაბაიერ-ი დასაბაიის დროინდელი, თავდაპირველი: „ყოველივე დასაბაიერი საქმჲ პატიოსან არს“ 2, 29.

დასაბამითგან-ი დასაბამის დროინდელი: „დასაბამითგანნი კაცნი ყოველნი განტროდენ“ 89, 28.

დასაშვირვალ-ი დასაპერი, შესაკავებელი: „კაცი მრისხანე... ძინად დასამპირველ არს“ 10, 32.

დასება 153, 7 ფერხული, *ἡ χιρσετα*: „მიმოიხილე... დასებასა ანგელოზთასა“ 153, 7.

დახხმა 1. დაყრა: „დახხმითა მიწისათა თავსა ზედა“ 37, 19. 2. დაღუძნება: „ღმერთმან... სამოთხჲსა დასხა და მუნ შეეყვანა... კაცი“ 195, 25. იხ. ნაყრის დახხმა.

დატობა, დატევაჲ 113, 13 დატოვება, მიტოვება: „არა დაუტეობიეს მათ ერთიცა ეამი“ 185, 17; „დაგვტეობიან იგინი, რომელთაჲ შეკრებაჲ გვემდა“ 208, 30.

დატოვებლ-ი 43, 29 დატოვებული, მიტოვებული.

დაუგებელ-ი შეურიგებელი, დაუზავებელი. *ἀτάκτοι* 2: „სადათ არს უკუე დაუგებელი იგი მისი ჩუნენდა მომართ ბროლაჲ“ 64, 37; „დაუგებელი მტერობაჲ მოგუეცა გუელისა მიმართ“ 65, 21; „გუელთა... დაუგებელად აქუს ბუნებით კაცი სიძელი“ 69, 13—14.

დაულევენელი-ი გაუთავებელი, უსასრულო: „დაულევენელად შრომა“ 93, 10.

დაუმპირველი-ი შეუკავებელი, შეულმარგებელი *დაუმპირველი*: „პირინი დაუქშველ და ქელნი დაუმპირველ“ 69, 16.

დაუნჯება 84, 29 შეგროვება, შენახვა: „მათიგორნი იგი შემოსავალნი ამაოებისა საუნჯეთა შინა დაიუნჯიან“ 25, 1: „დაიუნჯეთ თავისა შენისა საუნჯეჲ ცათა შინა“ 93, 12.

დაუნჯებულ-ი 114, 11 დაგროვილი, შენახული.

დაუნჯებულად შეუჩერებელი: „...რათა კჳამ დაუქენებელად ისმოდის“ 29, 20.

დაუც: „საზღვარი ცხორებისა შენისა ვის დაუც?“ 147, 5 — ვის დაუდეგ?

დაუცადებელი-ი განუწყვეტელი, შეუჩერებელი: „მარხვამ დაუცადებელი“ 23, 7: „დაუცადებელი დილოცედიით“ 30, 8; „ესენი ოდესმე იცინიედ დაუცადებელად და ოდესმე ტირიდიედ მოუწყუდეღელად“ 182, 5.

დაუწყნარებელი-ი შეუწყნარებელი, მიუღებელი, *დაუწყნარებელი*: „გლოისმოყუარება და უზომოდ გლოამ, ვითარცა დაუწყნარებელი, გარე-შიაქცია“ 36, 12.

დაუწყუდეღელი-ი დაუშრეტელი: „წყარონი მოგუაყლდეს მიდარანი იგი და დაუწყუდეღელი“ 110, 29.

დაფოლხუება, დაფოლხუება მოშეება, მოღუება: „ძარღუნი განრთხმულობისა მათისაგან დაფოლხუდიან“ 184, 34.

დაფხურა დაგლეჯა: „არა გოდებდა იგი უწყისოდ, არა დაიფხურანათმანი თჳსნი“ 37, 3P.

დაქეჯნა, დაქეჯნა შეწყუება, შევიწროება. *დაქეჯნა*: „ლხროამ...“ დამძიმებს და დაქეჯნის (დაქეჯნის) და დამდაბლებს სისხლსა“ 182, 19.

დაქეჯნილი-ი, დაქეჯნილი-ი ვლახული, დაჩაგრული. *დაქეჯნილი*: „განცხადებულად იხილნე ხატნი იგი ბოროტთა შენთანი: ამიერ ობლისა ცრემლთა, იმიერ ქურგიისა სულთქუმათა, სხუთ კერძო დაქეჯნილთათა მათ შენ მიერ გლახება“ 105, 8.

დაქცევა დაღუპვა, დანთქმა: „ზოლასა შინა დაქცევეთა მეყსა შინა ყოელისაგან სიმდიდრისა, ჩემისა დავგლახანენ“ 31, 15.

დაცათ თუმცა: „მოსწრაფესა მონასა ღმრთისასა და დაცათუ რამე ძნელოვანთაგანი ებოსი, ვერ დააბნელოს სიხარული მისი“ 33, 34: „გულსქმა-ვკყოფ მე ზრახვათა შენთა, დაცათუ სიტყუთ არა იტუ;“ 145, 28.

დაღრმობილი-ი ჩაღრმავებული, ჩაცვენილი: (სიყმილისაგან) „...თუალნი უსუსური დაღრმობილი“ 118, 23.

დაყენება 1. დაყავება: შეკავება, შეჩერება: „ნუცა დაუყენებთ მათ ნათშუენსა ტაბლისა ჩუენისასა“ 212, 35; „უზომოდ განფენამ იგი ცოდვისა მათისა დაყენა“ 17, 5. 2. დაშრება (თვალისა): „თუალსა ბოროტად მხედველსა, დაყენებეს“ 136, 32.

დაყენებულ-ი 147, 3 შეჩერებული, შეკავებული.

დაყვანებული-ი დაგვიანებული: „ვითარცა თანამდებსა დაყვენებულსა. ესრეთ აბრალებდიან ღმერასა“ 115, 20.

დაყოფა დახურვა: დაღუმება; დახუჭვა; დახშვა: „მარხვამან დაუყვნა პირნი ღომთანი“ 6, 21; „არავინ დაიყენის თუალნი“; „წყაროსა მცენარესა არავინ დაჰყოფს“ 84, 37; „ვეცხლისმოყუარებისა მიერ ყურნი დაგიყოფიან“ 93, 28.

დაყუდება სიმშვიდე, სიწყნარე *დაყუდება*: „არა დაყუდნიან. ვიდრე არა დიდისა ბოროტისა მიერ“ 70, 2; „მარხვამ... მშვიდობასა შინა... დაყუდებასა ასყვლის“ 5, 12; „ვეხედვიდით დაყუდებით უშუერსა მას შფოთსა“ 68, 32.

დაშავება გაშავება: „სპეტაკება არა არს, რამეთუ ჭირმან მან დააშავის“ 118, 19.

დაშთობილი-ი დარჩენილი: „წარაამ-ქდის წყალი იგი, კმელად დაშთობილი იქმნიან“ 184, 25.

დაშენი წყნარი: „დაშენად უყრიდ თუალნი მისნი“ 8, 13.

დაშურამა 154, 13 დალა, ქანცის გაწყვეტა, *დაშურამა*: „დაშურე, ვითარცა კეთილი მკედარი“ 13, 35.

დაცემა დაგესლვა: „ანუ თუ ენისა მიერ დაეცი, ანუ თუ საქმითა ჳელთათა დაქმენ უჭერომ რამე“ 25, 24.

დაცემულ-ი დაბენილი, ნაბენი აქ *ძეჯბენ* — ძეჯაზა: „გუელნი კებნთა შე-
რებენ გესლსა, დაცემული იგი
მტირე-მტირედ დალკების“ 83, 4—5.

დაპირვება ზიანი; გაპირვება: „იქსე-
ნებ მას, რომელმან ესოდენნი კე-
თილნი დაგაპირვანა“ 196, 13;
„იხილე, ნუუკუე მტირედისა გულის-
თქუმისათჳს კამათისა დაგპირ-
დეს ანგელოზისა მიერ აღწერა“ 13,
7 „დაპირვებაჲ დიდი მოიწია
მათ ზედა მის უკელისაგან“ 138, 35.

დაქნობა დაქნობა. აქ: დასუსტება:
„სიკუდილი... სიზრქესა დააწურ-
ლებს, ძალსა დააქნობს“ 118, 17.

დახრწვეა დაბრკოლება, ხელის შეშ-
ლა, *ძეჯაზა*: „მთრვალობა... კურ-
ნება მას სულისასა დახრწვეს“
54, 5; „კორციელნი საქმენი მრავალთა
მიერ დაიხრწვეიან“ 20, 31;
„ზრუნვითა... მით კორცითა ღმრთი-
სა მიმართ ხედვისაგან დაიხრწე-
ოდის“ 65, 38; „მ ბოროტნი ემბ
დახრწვეიანი“ 143, 37.

დახულომით დაუფიქრებლად: შემ-
თხვევით, უნებლიედ, *ძეძ* *ძაძაძაძაძა*:
„დახულომით უბნობა ოდენ და
მოგონებით გულისთქუმად ესრეთ მავ-
ნებელ არიან“ 188, 9.

დაქსნა დაშლა, დარღვევა, *ძაძა-*
ღსა: „მოჰქადენ სართლნი და და-
ჰქსნენ კედლინი“ 93, 5; „...მის ზედა
მიმაჯალსა მას უეტურებასა დაჰ-
ქსნი“ 73, 32; „ბოროტი იგი ბილ-
წება... დაჰქსნის ასოთა სიმტი-
ცისა“ 210, 8; „დაჰქსნა სიკუდილი
სიკუდილითა“ 155, 28.

დაქსნილი-ი დასუსტებული, ძალაგა-
მორთული, დაშლილი: „სულმოკლე
ვართ და დაქსნილი“ 113, 33; სასო-
წარკეთილებისაგან დაქსნილი იქ-
მნე“ 25, 33; „უბადრუკი იგი გუამი
ბუნებითისა ძალისაგან დაქსნილი
არნ“ 186, 15; „მიიღოს მან სული, გუ-
ლისთქუმითა დაქსნილი“ 75, 18.

დაქსნილება, დაქსნილობა 25, 7 დაშ-
ლილობა. დარღვეულობა, უძლურება:
„ვითარცა საწმინდელმან რჩინაჲ, ესრეთ
აწდვის იგი და ფიცხელ და აზოვან უკის
დაქსნილობისა მის წილ“ 75, 20.
იხ. ასოთა დაქსნილება.

ღგმა იხ. ათქს, ადგს; ვითქს, ვიდს.
ღგმა იხ. გვიც.

ღედა 27, 15; 213, 16 ღედაკაცი, ქა-
ლი.

ღედაზარდლი-ი ობობა, *ძეძ* *ძეჯყოს*:
„კორცნი ვითარცა დედაზარდლი-
სა ბუდე იყენიან“ 118, 17.

ღეწეულუბა დევნა: „ქირი და დეე-
ნულე ბანი“ 32, 22.

ღეჯაჟულ-ი 141, 37 ღეჯეული, ფუ-
რი.

ღიღებისმოყუარე აქ: სიმღიარის
მოყუარე, *ძეჯა* *ძაძაძაძა*: 2: „რაინომცა
ღიღებისმოყუარე ხარ, ეგეზო-
მად ნურარას დაუტეობ მონაგებთა
შენთაგანსა“ 109, 5—6.

ღიღებისმეტყულება 16ს, 18 ქება,
ხობა.

ღიდფას-ი ძვირფასი: „...ღალაკათუ
რამე დიდფასისაჲ აქუნდეს სიმ-
ძიმე. ზღუად შთაბნევენ“ 212, 13.

ღრაკან-ი მონეტა, ფული. *ძეძ* *ძე-*
ძაძაძა: „ღრაკანისა ზედაწერილ-
სა იცნობ... ხოლო ძმისა მის შმიერისა
უმეტარ ხარ“ 90, 4—5.

ღრება ხეზეა, ხახუნი. *ძეძაძაძა*:
„ოქროსა განყოფილებასა ქვასა ზედა
ღრესითა ვიხილეთ“ 39, 32.

ღრობა დაყოვნება, დაცლა. გადალ-
როება: „აწ შმიერი იგი მოკლდებიან...
და შენ მოწყალებასა ხვალისა ად-
როებაჲ“ 93, 25; „ვის უქადებიეს
შენსა სიბერემდე დროებაჲ?“
147, 6.

ღრობის-ცემა 147, 23 დაყოვნება,
ძეძა *ძეძაძა*: „...შენ დროებას-ცემ
და იკიხები და განსაცელსა მას უგრ-
ძესად მოაწეე მის ზედა“ 90, 37.

ღლეკითლობა ბედნიერება. წარმა-
ტება, კეთილდღეობა. *ძეძ* *ძეჯყაძა*:
„გარდაიქცის რაჲ მათი იგი დლეკით-
ლობაჲ. იქმინა საწყალოილი“
39, 23; „განსაცელად მიჩს მოყუსი-
სა დლეკითობაჲ“ 79, 28.

ღლენდელ-ი, ღლენდელი-ი 11, 31
ღლევანდელი.

ღლეს-ი ღლევანდელი: „წე ვანჰბრ-
წნი ხვალისა მარხვასა დლესისა
მთრვალობითა“ 14, 26; „ხვალნდელ-
ლი არართა ნაკოლევან იყოს
დლესისაგან ბრწყინვალებითა“
11, 32; დლესისა ესე დღე კარი
არს მარხვათაჲ“ 18, 3.

ღლესინდელი-ი ღლევანდელი: „გულის-
ქმა-ყვ დლესინდელი წიუხრი
და ხვალნდელი“ 11, 29.

დღე ყოველ მთელი დღე, მიძ პაძეჯ ჟამრად: „მზე... დღე ყოველ ნათლითა განგაბრწყინებს“ 27, 1.

დღითი-დღედ ყოველდღიურად: „ბევრეული არიან დღითი-დღედ მოწყვანადნი განსაცდელნი“ 30, 17.

ე

ეგეზომ-ი 102, 35, მაგლენი, მაგლენიკე.

ეზო ფარდა, ძე პარაქეტაჰმა: „შემკობენ ადგილთა მათ სუმისა მათისათა... მრავალფერითა ეზოებიითა“ 185, 24.

ეკლესია კრებული, ჟე ღაჰლიჰა: „კრებამ ესე ეკლესიისაჲ არს კანდაბისა მისთვის“ 40, 35. „ეშმაკი... ტანებას მას ეკლესიისასა ბრძოლად მოუქდა“ 214, 18.

ეკლესიასტე 122, 1 ძველი აღთქმის ერთ-ერთი წიგნის სახელწოდება.

ელთი, ელი იხ. აღონაი...

ენაბრკუ ინაბლუ, რამბს-ყლათოვ: 2: „აბრაჰამ მიწად და ნაცრად უწოდა თავსა თჳსსა, ხოლო მოსე მამწელოლად და ენაბრკულ“ 152, 17.

ერ-ი 1. კრებული, ჟე ღაჰლიჰა: „უკუეთუმკა ოქროსა განუყოფდი ერსა“ 143, 20. 2. ჯარი, ბ შერაქს: „ერისთავნიცა ბრძოლად რაჲ შეიყვანებდენ ერსა“ 12, 6.

ერთ-ი პირველი: „უკუეთუ მტერობაჲ და სიყუარული იქმოდინ ამას, ერთი იგი შეურაცხე... ხოლო სიყუარული შეიტკბე“ 132, 5.

ერთად პირველად, პირველ რიგში: „სამნი გუზილვან ჩუენ წიგნნი იგი ყოვლად ბრძინისა სოლომონისნი: ერთად, ესე „იგავთაჲ“ და მეორე — „უკლესიასტესაჲ და მესამე — „ქება ქებათა“ 121, 34.

ერთბამად 178, 2 ერთად: „დადევ ორივე ესე ერთბამად“ 4, 34. „ერთბამად ვთქუა“ 11, 2.

ერთ-ერთად 171, 34 თითო-თითოდ.

ერთიერთსა ზედა ერთმანეთზე, ერთმანეთის წინააღმდეგ: „არკაშკა ნათესავნი აღდგებოდეს ერთიერთსაზედა“ 16, 3.

ერთ კერძო... სხუთ კერძო ერთი მხრივ... მეორე მხრივ: „შერეულად გამოაჩინებს გონებასა მისსა წმიდაჲსანსაბრებაჲ: ერთ კერძო საქებელად

და სხვთ კერძო კუალად უბადრუკად“ 96, 4.

ერთობა 32, 6 სიახლოვე, ჟე სუაძ-ფიქს: „...მოიძგოს იგი და ერთობაჲ მისი უარყოს“ 120, 27.

ერთსა წამსა თუალისასა ერთ წამში, თუალის დახამხამებაში: „ერთსა წამსა თუალისასა ერთი იგი... კერპთმასახურებასა შთავარდა“ 4, 31.

ერთსახედ მსგავსად, ერთნაირად, მსოივ: „აღობრვანი იგი განრიხებულთანი ყოველთა ზედა ერთსახედ მიიწყეიან“ 69, 25.

ერთსახელობა 160, 21 სახელის თანამოზიარება.

ერისთავ-ი 12, 5 ჯარის მეთაური, სარდალი, ბ შერაქუჯ: „ვითარკა მკედარი, რომელმან მიილის ერისთვისაგან საკურთველი...“ 75, 13; მკედარსა ბრძოლაჲ, ერისთავსა განწყობაჲ და ქრისტიანესა განსაცდელი გამოსცდის“ 116, 13.

ერისთავობა ჯარის მეთაურობა, სარდალობა: „...რომელთა ერისთავობათამცა შინა გარდაეკანდეს დღენი თჳსნი და დიდებულებათა“ 49, 12.

ერისმთავარი-ი ჯარის მეთაური, სარდალი, ბ შერაქუჯ: „სადა არიან ბრწყინვალენი იგი მკედარნი, ერთსმთავარნი იგი და სპასალარნი?“ 26, 3.

ერჩი 148, 31 დაემორჩილე.

ესავ-: „მის მიერ ესავ შენდობისა პოვნასა“ 146, 12 — იმედოვნებ.

ესეზომ... რამზომ, ესეზომ-ი... რამზომ-იგი ისე... როგორც, იმდენს... რამდენდაც: „ესეზომ მოიცილას... რამზომ ჰგონებდა იგი მისსა მოციქვასა“ 41, 15; „ესენი ესეზომსა მოაკლებენ მწუხარებისა მისგან, რაიზომ-იგი ალაორძინებენ გემოთმოყუარებასა“ 53, 37.

ესეზომ-ი 124, 7; 117, 2 ამდენი.

ესე იგი არს ესე იგი, ანუ, რათაჲ: „იხილა ეშმაკი, ვითარკა ელვაჲ გარდამოვრდომილი, ესე იგი არს, ვითარმედ თჳსისა მთაფრობისაგან დაცეჟულ“ 67, 29. „არს მუნ შინა სიტყუაჲ და პირი შეერთებისაჲ სძლისა და სძიის, ესე იგი არს შეერთებაჲ სულისაჲ სიტყუსა მის მიმართ ღმრთისა“ 122, 10.

ექსორიაცოფა განდევნა, გაძევება: „ერთი იგი... ექსორიაცოფა შორსა ქუეყანასა“ 132, 5.

ექსორიობა განდევნა, გაძევება: „ეშმაკისა... მიერ მოხუდელ ქუეყანასა ამას ექსორიობისასა“ 196, 10.

ეშმაკეულ-ი ღემონი, ბ, ო მჟ: მჟავა, თვის: „ეშმაკეულთა... არაართ განყოფილ არიან მრისხანენი“ 70, 7.

ეშვ გარეული ღორი ილესვედ კბილთა. ვითარცა ეშუნი, ბრძოლად მიმავალნი“ 70, 15: „ეშუსა ჰავეს, რომელი ილესავნ კბილთა“ 192, 15.

3

ვაძება: „ვაძება სიტყუამ არს საგლოელი“ 184, 1, BC.

ვარსკულავთა მწყობრ-ი ვარსკულავთა გუნდი: „ანუ არა ჰაერნი და ცაჲ. ვარსკულავთა მწყობრნი თვისსა წესსა შენ გიჩუენებენა?“ 26, 33—34.

ვახხება სესხება: „ავასხხე გლახაკმან მაგან მდიდარსა მას ღმერთსა“ 118, 4.

ვახშ-ი სესხის პროცენტი, სარგებელი: „არა აშთობედ ობოლსა შეილსა მმარხველისასა ვახშნი მამულნი“ 7, 12.

ვეცხლისა მკედ-ი ვერცხლის ძაფი: „ყოველივე ვეცხლისა მკედითა კერული: ავმარაები ძოწეულები“ 99, 1.

ვეცხლისმოყუარე ხარბი, ფილტყუ-პოვ 2: „არცა განძღეს ვეცხლისმოყუარე მოგებითა“ 103, 21.

ვეცხლისმოყუარება სიხარბე: „გუასწავა... ვეცხლისმოყუარე ბისსა და ანვაარებისა და ყოვლისავე უკეთურებისაგან სივლტოლთა“ 16, 13; „გონებისა მის წმიდისა ვეცხლისმოყუარებით შემავინებელი“ 120, 12.

ვიდრე სადაც: „ვიდრეცა ზღე... ყოველივე ღმერთისა მიერ აღვსებელი აპოლი“ 161, 35.

ვიეთ-ი ვისი: „ვიეთი ძუალები დაკვა უდაბნოს?“ 9, 22; ვიეთთანა შეგრაბო შენ? მომთრავლეთა თანა ანუ მმარხველთა?“ 15, 4.

ვიეთნიმე ვილაყანი, ზოგნი: „ვიეთნიმე შორსა გზასა წარვიდოდეს,

ესრეთ ვიეთნიმე... სუმენ ღუნოსა“ 17, 26—27.

ვითარცა 1. 174, 35 როგორც 2. 25, 8; 121, 27, 176, 30 თითქოს: „ვიენი გუამისანი მოქარებოდრდიელ და ვითარცა ეცხლისა მიერ შეიწუებოდრდიელ“ 174, 29.

ვინ ვინმე: „უკუეთუ ვინ კპოო მათგანი, სიტყუთა გლოიასთა მეტყუელი“ 34, 11.

ვინამ 94, 7 საიდან; როდესაც: „რამ არს ეშმაკი?... და ვინამ სატანა სახელ-ედვა მას?“ 67, 2; „ვინამ უკუე ესმა შეილთა მისთა... სიყუდილი, მამინ ოდენ დაიბო სამოსელი თვის“ 215, 29.

ვინამ-იგი საიდანაც: „იქსენებდ სამკერებელსა მას, ვინამ-იგი გამოიღვენე“ 196, 12.

ვლტოლა გაქცევა: „ივლტოდე ამის მთრვალობისაგან“ 10, 34; „მოსწრაფებით ვივლტით მისგან“ 213, 27; „მონამ ევლტინ მეუფესა მცემარასა“ 11, 12.

ვლტოლივილ-ი A 176, 18 გაქცეული, გაპარული.

ვნებულება 35, 31 ვნება, ზიანი. ვსცემთ ადგილ იხ. ადგილ(ის) ცემა.

ზ

ზაკუვა ვერაგობა, გაიძვრობა, მზაკვრობა, ლალატი: ბ მისჯ: „ყარმამან მკირმან არა იცის ამაპარტავანება, არცა ზაკუვამა, ანუ მანქანება“ 132, 30: (ემბაკმა) „ზაკუვით აცთუნა კაცი“ 65, 2.

ზაკულება, ზაკულება მზაკვრობა, ვერაგობა, ლალატი. მისეძგ: „ზაკულე ბით და უკეთურებით ეძიებენ ბორტისყოფად მადლა“ 77, 18.

ზამთრის ზამთარში: „რომელნიმე ზამთრის ატფობდენ და სხუანი ზაფხულის აგრილობდენ“ 99, 19; „ზამთრის ცა და ზაფხულის ქეროვნანი შესამოსელნი მოუცემიან“ 44, 15.

ზარ-დება შიში, ძავჯა: „ზარ-მაც სიტყუად მთრვალობისათვის“ 181, 8; „ზარ-გაც შენ და უღებ ხარ“ 141, 25.

ზაფხულის 44, 15 ზაფხულში: „რომელნიმე ზამთრის ატფობდენ და სხუანი ზაფხულის აგრილობდენ“ 99, 19.

ზე ზევით: ფეხზე: „არცა თუ ზე ატილად კანდიერ იყო“ 202, 8; „ვერ შემძღებულ არნ ზე დადგომად და თსითა ფერკითა სლვად“ 186, 20.

ზედა-აღდგომა ამხედრება, ამბოხება: „ნსუცა შეუნდობ ვენებათა ზე და აღდგომად სიტყუსა“ 28, 8.

ზედა-აღდგომელი-ი გარკვეული თანამდებობის პირი. ზედამხედველი. ბძანაჲ: „...მნენი და ზე დამდგომელნი“ 99, 7.

ზედა-მისლვა თავდასხმა. თავს დაკეცა, ჳაჲაჲმჲჲ: „მრისხანენი კნინითა მიზეზითა აღეგზნიან... და... ზედა-მი (უ)კილო დიანი“ 70, 2; „არა კეთილ არს მესესეულად შირისხეთ ზე დამისლვაჲ ქუმედებარისაჲ მის“ 52, 19.

ზედა-მიკლომა თავდასხმა, თავს დაკეცა: „...იხილნიან რაჲ მომავალნი მგზავრნი, მესა შინა უცნაურად ზე დამიუჭდიან მათ“ 206, 21.

ზედა-მოსლვა თავდასხმა: „ზე დამოსლვათა მათ სასტრკეთა ქართა და ლელვათაჲსა შეურყეველად თავსიღებდ“ 45, 29.

ზედამოსრული თავდამსხმელი: „...ვითარცა მბრძოლი ვინმე ზე დამოსრული“ 91, 27—28.

ზედაჲთ ზევიდან: (ისარი) „ივლტის ზე დაჲთ. გინა ქუმეთ“ 131, 3.

ზედაჲს ზედა 15, 22 ზელზედ, განუწყვეტლივ: ზელიზედი. განუწყვეტელი: „იყავნ მარხვიან განსაუენებელად ზე დაჲს ზე დათა მათ შრომათა მონათა და მსახურთა“ 6, 34.

ზედაჲს ზედ(ა)ობა ზელიზედობა, განუწყვეტელობა: „...ინება ზე დაჲს ზე და (ა)ობითა ბორობთა მათ ჰამბავთათა დაბნელებად გონებისა მისისა“ 215, 21; „ზე დეჲს ზე დაობანი იგი პირთანნი მსგავს ლულვათა არიან“ 137, 38.

ზე და ქუმე მავალ-ი აქეთ-იქით მოსიარული. მოყილვ, მაწანწალა: „დასწყნარდნი სახლიცა შენი... ზე და ქუმე მავალთა მათგან, რომელნი-იგი ჰმონებენ მუცელსა“ 7, 3.

ზედაწერილ-ი წარწერა. ჴ Ⴛძოჲჲჲჲ „ღრაჰკნისა ზე დაწერილსა იცნობ“ 90, 5.

ზემორე ცოტა ზემოთ: „რომლისაჲ მცირედ ზე მორე ვაკსენეთ“ 111, 14. ზიარება, ზიარობა, ზიარებლობა

მსგავსება; ამხანაგობა, მეგობრობა, ბძჳოხი: „ნუმცა იქმნები აღმასრულებელ ბოროტისა მის ზიარებისა“ 70, 38; „რაჲ ზიარებაჲ არს მელვნობისაჲ სიწმიდესა თანა?“ 17, 37; ერთიანობა: (ღმერთი) „მრავალსახედ განყოფილთა მათ ასითა ერთად ზიარებად მოიყვანენ“ 28, 27; „...ზიარებლობისათჲს (ზიარობისათჲს) გონებისა ჩუენისა“ 19, 14.

ზოგად 115, 1: 177. 36 ერთად, ჳიჲ-ი: „ორნივე ესე ზოგად უარ-ჰყოფენ ლმერთსა“ 56, 2.

ზოგად-ი საერთო, ერთიანი: „სარგებელი მისი ზოგადი არს ყოველთაჲ“ 85, 20.

ზოგად ყოფა ერთად ყოფნა: (მგზავრნი) ზოგად ყოფითა მით შეეყენიან ურთიერთს ჩუეულებითა“ 47, 28; „არა დასხლიან ჩუეულებითა“ მისთვის ზოგად ყოფისა“ 47, 31.

ზოგებით როგორცობით: (მომართვალენი) „ურთიერთს მიიყვანებენ ზოგებით სუმიად“ 185, 15.

ზომ-ი (B) ზომა, „საზომი“: „ანუ რაჲ არს მისისა მის უწყალოებისა ზომი?“ 118, 28.

ზომა იხ. ქუმეყანისა ზომა.

ზომით-ი 3, 39 ზომიერი: „რომელი სუბუქსა და ზომითსა საზრდელსა მიიღებდეს, მომავალსა ცა სნეულებასა განავლებს“ 3, 32.

ზომით ჭამა ზომიერი ჭამა 37, 10—11. ჴ აუჲჳჳჳჳჳჳ.

ზრახვა საუბარო, ლაპარაკო: „...კი მრისხანე ვითარ დაითრვის... განუნახველად ზრახვან“ 10, 32; „სახარებასა შინა თავით თჳსით გუმე ზრახვა ყოველთა მუცელს“ 157, 29.

ზრუნვა გაღიზიანება: „ამის მიერ იქმნეს კაცი (ცხენ მკებერ აღირვისა მისთვის და ზრუნვისა“ 10, 9; „ზრუნვაჲ იგი და აღძრვაჲ... კორცთა ზედა ჩუენთა მოვალს“ 27, 30.

ზრობა მსხვილფეხა საქონელი, ხარი, ძროხა ბ. ჴ მენც: „არა იყო მუნ კაცი მთესვარი, არცა ზროხაჲ მზიდველი საჯნველისაჲ“ 117, 7. „რომელი არს საცხოარი და ზროხაჲ ესრეთ უსმ... ვითარ მთრვალი?“ 181, 37.

ზრქელ-ი 198, 11 მსუქანი; ნოყიერი: მდიდრული: „ზრქელნი ჭამადნი“ 9, 32; „რამათჳს უკუმე ჰნატარი მათ, რომელთა ზრქელი იგი და მძიმე საუნჯე მოუგვის?“ 27, 5.

ზუაე-ი 147, 21 ქედმალოლი, ამპარტავანი: (მთრავალი) „ოოდესმე ამპარტავან იყენიან და ზუაე და უშიშ“ 182, 6.

ზუავთავან-ი 20, 20 ამპარტავანი, ქედმალოლი კაცი.

ზუაობა 138, 6 ამპარტავნობა, ქედმალოლა: „მშობელთა დიდებულებასა ზედა ქზუაობ და იხარებ“ 25, 35; „რომელი სიმდიდრითა გარდარეულ იყოს და ძლიერებასა ზედა. ზუაობდღეს და სიკეთება გუამისასა“ 85, 9; „...თანა-წარქვა... რჩულისმოდურათა ზუაობასა“ 96, 7.

ზურგით უკან: დღე, რომელსა შინა არს, ზურგით დაუტევის და გუშინდელისა მიმართ არლარა შესასლებელ არს მიქცევად“ 208, 11.

ზღვევა ვნება, ზიანი. ზარალი, ზუაბა, უ ზუა: „ი ზღვიე-ა სოფლისა რამმე? არამედ მიხედენ დიდებასა მას ზეცისასა“ 40, 9. „ღუნომან მოგუ-ატყუა ესევეითარი ესე სულთა ზღვიევა“ 180, 36.

თ

თავად-ი 1. 141, 23 თვითონ: „დაბნელოს გონება ვნებამან მან და თავადისა მის სულისა ძლი დიბიყ-რას“ 69, 3. 2. უფალი, იესო ქრისტე: „ცრემლოდა თვთ თავადი ლაზარესთს“.

თავდადრეკილ-ი 105, 5 თავდაბრილი. აქ: შერცხვენილი.

თავითვან 162, 19 თავიდან, ხელახლა.

თავი თუეთაი 1. 3 ახალი თვის დადგომა, ἡ νεοφυα.

თავით თვისთ 154, 8 თავისით. თვითონ: „არა თავით თვისით არს ესე-ზომი იგი სიბრძნს ქმნულთა მათ შინა“ 124, 7.

თვენ-ი ძირითადი, მთავარი, აქ: ძირითადი ვალი. ἄνθε: „უკუეთუ სთხოო, მოგენეს თავნი აღხადგინებითურთ“ 118, 8.

თავს-ღება მოთენა, ატანა. ἄνωμα: „თავს-იღვე შრომა იგი მარხვისა“ 7, 19; (ეშმაქმა) „ვერ თავს-იღვე უჭირველი იგი სამოთხესა შინა ცხორება ჩუენი“ 65, 1; „უქმს მას ახოვნად თავს-ღებად წყლულებათა“ 33, 28.

თავსმღებ-ი მტვირთველი, თავლები: „იგი სარწმუნოა თავსმღები არს“ 118, 6.

თავს-სხმა მოთენა, ატანა (ობ. მრ-ში): „უფალმან... ეშმაქსა წინა-აღდგომანი თავს-ის ხნა“ 8, 31; „იქეთილნი შევიწყნარენით კელისაგან უფლისა, ბირობნი არა თავს-ეის ხნეთა“ 217, 9.

თავქედ-ი 52, 8; 147, 9 ხურება: აგონიამი ყოფხა. ἄπαρεσ.

თანა-ღება ვალის ქონება, მართება: „...მოთინება მშესგავებულად მამათაჲსა თანა-გუაყ“ 42, 34; „კაცი რომელსა თანა-აცნ, რამთჳსა საშინელ იყო სახილველად მამოლთა“ 186, 20; „თანა-ღედა... დადგომა სახლთა შინა თესთა“ 180, 15.

თანამავალი-ი თანამგზავრი, ἑσυνμαგივი. ἄნე: „მარხეია არს... კეთილი თანამავალი მოგზაურთა“ 6, 24; „სტრატულნი მათნი... სხუანი კუალად წინამობოლი, სხუანი — თანამავალი“ 99, 5.

თანამღებ-ი 131, 27 ვალის მქონე. მეველ: „ეითარკა თახამდებსა დაყოვნებულსა, ესრეთ აბრალედიან ლმერთსა“ 115, 20; „უკუეთუ ვინ თანამდები, მოვალისა მიერ მოშობად იხილო, შეურაცხ-ყოფა“ 111, 4.

თანამღებება 144, 9 თანამღებობა. თანამეპურისმტე თანამესუფრე: „...აქუნდეს ლოცვა თანამკდრად. მარხეია — თანამეპურისმტელ“ 114, 26.

თანამეულღე ულის მოზიარე: მე-ულღე; ἰσχυρ. სუა: „მე ვიხილო იდესმე ზროხა, რამეთუ ცრემლოდა თანამეულღისა მისთა სიკედლისათს“ 46, 25.

თანამკვდრ-ი (ვიმენსთან) ერთად მცხოვრები. ἑσυναჯი: ἄნუა: „მარხეია არს... უცთომელი თანამკვდრი მკვდრთა“ 6, 25; „თანამკვდრად და მეპურისტელ თსა ჰყავს იგი“ 13, 20.

თანამონა მონობაში აშხანავი, ἄნემ-ნეა: „სახიერისა ღმრთისა მსახურ ხარ, მნე შენ თანამონათა ზედა“ 88, 15.

თანამოქლაქე აქ: თანასწორუფლებიანი, ἑσυνα: „გიქანას შენ ტყუეობისაგან და თანამოქლაქე გყოს ანგელოზთა“ 143, 34.

თანამოხარული სიხარულის მოზიარე: (მეუღლე არს)... „თანამოხარული სიხარულისა და თანამწუხარე მწუხარებისა“ 46, 33.

თანამოხასაკე თანატოლი, ბა-ჟსი: „იყო ჩემდა შვილი... ყუავილი თანამოქასასაკეთაჲ, სიმტკიცე სახლისა“ 39, 3.

თანამყოფი გვერდით მდგომი, გვერდით მყოფი: (მიმშობს) „სიკუდილი მარადის თანამყოფად აქუს“ 118, 15.

თანამწუხარე მწუხარების მოზიარე: „მეუღლე არს... თანამოხარული სიხარულისა და თანამწუხარე მწუხარებისა“ 46, 34.

თანანადები ვალი: „მიუტევენ მას თანანადებნი მისნი“ 10, 18; „თანანადებნი იგი მიილო შორის გულსაცა ზღვსასა“ 118, 7.

თანაწარვლა გვერდის ავლა, გასწრება, *παρὰπρὸς*: „ბუზნი მრთელთა მათ აღგილთა თანაწარკვლენ და წუთხისა მიმართ მივლენ“ 83, 31.

თანაწარხლვა ჯობნა: „ეკვანებდით მოკლეთა სიტყუათა მიერ თანაწარხლვად ძალსა მათსა“ 43, 28.

თანაწარხრული ი გვერდავლილი, აცდენილი: „რომელი აწ წიგნთაგან მოსე წინაშეწარმეტყუელისათა აღმოვიკითხეთ... სიმცირისათჳს მისისა თანაწარხრულ იყოს სასმენელთა თქუენთა“ 20, 6.

თანაწარუვალ-ი 209, 15 გარდაუვალი, აუცდენელი: „თანაწარუვალ არს სიკუდილისა იგი რჩული“ 39, 10.

თანაწარკვლია გვერდის ავლა, *παρὰπρὸς*: „რომელნი-იგი... შუენიერთა აღგილთა თანაწარკვლენიან“ 83, 30; „თანაწარკვლენო რე მშიერთა“ 114, 32; „...თანაწარკვლად ამპარტავანებას მას ფარისეველთასა“ 96, 6.

თანახატ ყოფა 142, 19 დამსგავსება, *συμμορφωθῆναι*: „თანახატ ყოფად სიკუდილისა მისისა“ 200, 19.

თარგმანება 154, 15 განმარტება.

თაფლუჭი ალკოჰოლიანი სასმელი, *τὸ σίκερα*: „თაფლუჭად ყოველსავე დათრობად შემძლებელსა ეწოდების ჰურიათა მიერ“ 185, 12. „ღვინოა და თაფლუჭი არა სუას“ 5, 5.

თესალონიკელ-ი 99, 18 თესალონიკური, თესალონიკში მოპოვებული ან დამზადებული.

თესლი-ი ტომი, მოდგმა, შთამომავლობა: „არა იყო თესლებსა მათსა უძღური“ 9, 25; „არა ვინილე მართალი დაღვებულ, არცაღა თესლი მისი მთხოვე ჰურისა“ 18, 22.

თივა ბალახი: „ყოველნივე სიტყუთ იქმნეს: თივანი და ხენი“ 194, 9; „ყო იგი შემკობილ ყოველითავე სამკაულითა თივათა და ყუავილთაჲთა“ 195, 21.

თითოსახე სხვადასხვანაირი, მრავალნაირი, ნაირნაირი, *ποικίλος*, *ἕτερος*: „ტადარნი თითოსახეთა მიერ მარმარილოთა შემკობილინი“ 99, 16; „ერთი იგი ღვინოა თითოეულთა მათ გუამთა შვეიდის და თითოსახენი ვნებანი შენისა“ 182, 16.

თითოსახედ 136, 31 სხვადასხვანაირად, *τῶν ποικίλων*: „კედელნი, ...მოწერიანი თითოსახედ“ 99, 23.

თითოსახეობა მრავალფეროვნება, ნაირნაირობა: „...რათა თითოსახეობა იგი და განყოფილებამა ჭურჭელთა სიმძლერესა მათგან წარბარევილს“ 185, 26.

თითოფერი-ი სხვადასხვანაირი, მრავალნაირი, *ποικίλος*: „მკურნალნი უძღურთა არა თითოფერითა ჭამალთა ეტყუან ჭამად“ 3, 19; „დასცხერინ იგიცა, რომელი თითოფერთა მათ მოსაღნობელთა საკმელთა ჰკახმენ“ 7, 1.

თითოფერად სხვადასხვანაირად. *ποικίλος*: „მოვედ უკუე და თითოფერად განაგე სიმდიდრჲ იგი“ 89, 33.

თითოფერება 4, 1 მრავალნაირობა, 115, 28 მრავალფეროვნება. *ἕτερος*.

თნევა მოწონება: „სთნდეს მეუფესა სიკეთჲ შენი“ 120, 35; „ოდენ გთნდი არა საქმე მისი ყოველივე“ 217, 15.

თრვა თრობა. *μῆστις*: „ძლეულთა მათ სთრავენ, მძლენი იგი მთრავალე იყენიან“ 186, 12.

თუალ-ი რუ, წყარო. *ὁ πρῶτος*: (მთვრალეები ღვინოს) „სუშენ ვითარცა პირუტყუნი, ვითარცა წყაროხსაგან აღმომდინარისა, რომელი შესწორებულად მსუშელთა მათ აღმოაცენენ თუალთა“ 187, 4; „თუალი და

წყარო და მდინარე მოვიგონე“ 169, 18; „თ უ ა ლ ი და წყარო და მდინარე ერთგუამ არიან“ 169, 25. იხ. ქუეყანისა თუალი.

თულვა „აღრიცხუვა“, დათვლა, გამოანგარიშება: „...თ უ ა ლ კ ი ღ ა ვიღრე შუღ პაპადმდე“ 49, 11; „არა აღკრიცხუვენ მოგებულსა მას, არამედ თ. უ ა ლ ა ვ ე ნ მოუგებელთა მათ“ 193, 11.

თულთა შედგმა თვალის გასწორება, შეხედვა: „უტბილესად შე ე ღ ა ღ ა მ თ უ ა ლ თ ა ოქროსა, ვიღრელა მზესა“ 91, 10.

თულთშეუღვამი თვალშეუწვდომელი: „თ უ ა ლ თ შე უ ღ ღ ა მ იყო მისდა სიმაღლისა მისთვის ღმრთეებისა“ 8, 34.

თულთხუვა, **თულთხუმა** 131, 5 მიღვობა, მიკერძება: „არა თ უ ა ლ თ ხ უ მ ა მ (თულახუვა) ბრანებულ არს შენდა, არამედ მოწყალეზა“ 191, 7, AB.

თულთმოხუვა მიმკერძებელი: „არა იყენენ მაშინ შენ თანა თ უ ა ლ თ მო ხ უ ა ვ ე ნ იგი, არა იყოს მუნ შენ თანა ქრთამი“ 105, 2—3.

თუთება თვისება, თავისებურება, *ჩეხი*: „ესე თ ვ თ ე ბ ა ნ ი ჰგიეს უკუე ძეობასა შინა“ 153, 25; „რათათ თ ვ თ ე ბ ა მ იგი გუამოვნებისა გამოაჩინოს“ 161, 39.

თუთებით განცალკევებით, *მოხმინა*: „სულიცა წმიდანი... სამებასა თანა იხილვების, თ ვ თ ე ბ ი თ მხოლოდ აღიარების“ 156, 15.

თუთმეტყუელი-ი (ვინმესთან) ერთ ენაზე მოლაპარაკე, *ხმობასთავი*: „იხილა... ეშმაქან ესეხოი პატვი, მიფენილი კაცსა ზედა... იხილა... ღმერთი თ ვ თ მ ე ტ ყ უ ე ლ ა დ მისა მიმართ“ 195, 27.

თუთმოქმედი თავისით, თვითონ ჩამდენი, *ბაზანჯე*: „სამართლად დაისაჯოს იგი, ვითარცა თ ვ თ მ ო ქ მ ე დ ი მის ბოროტისა“ 118, 32.

თუთმფლობელი-ი თავისუფალი, დამოუკიდებელი; ნებაყოფლობითი. *ბაზანჯე*: 2; *ბაზანჯე*: 3; „ურწმუნონ... არა გულისცემა-ჰყოფენ, ვითარმედ თ ვ თ მ ფ ლ ო ბ ე ლ ი ს ა მის ნებისათვის იქნა ესრეთ“ 62, 34. „განსწილი ყოვლისაგანე იძულებისა და თ ვ თ მ ფ ლ ო ს ე ლ ი ცხობება მითი ღამბაღმბელიზაგან კაცმან“ 62, 36.

თუთმფლობელობა 64. 4 თავისუფლება, დამოუკიდებლობა, *ბაზანჯე*: დასაბამი და ძირი ცოდვისა არს ჩუენი ნება და თ ვ თ მ ფ ლ ო ბ ე ლ ო ბ ა მ ა“ 56, 24.

თუთნფსით თავისი ნებით, ნებაყოფლობით: „საკნურ არს უკუე, ვითარმედ თ ვ თ ნ ე ფ ს ი თ მოატყუა ადამ თავსა თესსა სიყუდილი“ 63, 22.

თუთუფლებით 157, 20 დამოუკიდებლად, *ბაზანჯე*.

თუთწერილი-ი იმთავითვე გადაწყვეტილი: „თ ვ თ წ ე რ ი ლ არს მოწვენადი იგი რისხვამ“ 95, 19.

თუთიერი, **თუთიორ** (B) 56, 15 (თანდ.) გარეშე: თ ვ ნ ი ო რ ჩუენისა ნებისა“ 44, 25 „...წარიღებენ... საზრდელსა საჭიროსა, რომლისა თ ვ ნ ი ე რ ვერ განერებინან“ 13, 30.

თუსი 1. 153, 34 თვისება, თავისებურება; დამახასიათებელი: „უშურველობა თ ვ ს ი არს სახიერისა მის“ 78, 33; „ვითარცა მკალი თ ვ ს ი სენი არს იფქლისა, ეგრეთვე შური სენი არს მეგობრობისა“ 82, 30. 2. ახლობელი, თავისიანი, ნათესავი: „სიმრთელი თ ვ ს თ ა მ“ 30, 32; „თ ვ ს თ ა ს ი კუდილინი“ 56, 37; „განგწირონ თ ვ ს თ ა შენთა“ 150, 12.

თუსაგან ცალკე, ცალცალკე, *მხოლოდ*: „თ ვ ს ა გ ა ნ შეიღნი და თ ვ ს ა გ ა ნ ღედანი და ყოველთაგან იყენეს ვმანი საწყალობელნი“ 113, 16; „ყოველთავე უკუე თ ვ ს ა გ ა ნ ც ა და ზოგად თავნი თუსნი განვიხილნეთ“ 115, 1. „განყენებაცა ოდენ ქამადთაგან არა კმა არს თ ვ ს ა გ ა ნ, რათამცა ეწოლა მარხვამ“ 18, 11.

თუსება საერთობა, ახლობლობა, ნათესაობა, *ჩეხი*: *ჩეხი*: „ესრეთ აჩუენოს თ ვ ს ე ბ ა მ იგი მისი მათსა მას წუხილსა თანა“ 51, 35; „არცა თუ სხთა სახითა მოიწვიეს შური თუნიერ თ ვ ს ე ბ ი ს ა“ 62, 24; „იგი განშორება იყო ცოდვისაგან, ხოლო ესე — თუსება ღმრთისა მიმართ“ 141, 16; „რად ჰქობე შეურევნელთა მათ საქმეთა? რად თ ვ ს ე ბ ა მ არს მარხვისა მთრვალობასა თანა?“ 17, 36.

თხემი-ი კეთა: „თუალი ვერცა თუთ თავსა თუსსა იხილავს, ვერცა თ ხ ე მ ა ღ მიიწვიეს“ 21, 22.

თხზნილება წვნა. აქ: მიმართება, კავ-
შირი, τὸ ἐπιπλοῖον καὶ ἐχρησασα-
σων (სიტყუასა)... „გულარძნილსა მას
და ქელოვნებით თქუძულსა, მრავალი
თხზნილება ამქუს“ 128, 35.

0

იასპ-ი, იასპინ-ი 105, 30; 106, 4
ძვირფასი თვალი, ἡ ἄσπας.

იგავთაჲ 122, 1: 189, 29 ძველი აღ-
თქმის ერთ-ერთი წიგნის სახელწო-
რდება.

იმიერ იქიდან: „მიმოხედნე ამიერ
და იმიერ“ 108, 6: „ისარი... ივლიტის
წელადით. გინა ქუეშეთ... გინა თუ
იმიერ, ანუ ამიერ“ 131, 4.

ინაკით-მჭლომარე სუფრასთან მჭლო-
მი თანამესუფრე: „ინაკით-მჭლო-
მარესა მას რომელნიმე სიტყუათა
მიერ ბილწებისათა აჰამებენ“ 213, 16.

იოტა იოტი, ბერძნულ ანბანში ყვე-
ლაზე მცირე ასოს :-ს სახელწოდება,
ზ: ἰῶτα: „ამათ სიტყუათაჲან იოტა
ერთი ანუ ბევრ ერთი არა წარჯდეს“
121, 16.

იფქლ-ი 114, 1 ხორბალი: „...ვითარ-
ცა იფქლი, დათესული ქუეყანასა
შინა“ 89, 7.

იქედნე შხამიანი გველი, ἡ ἐχιδνα:
„გუელად, ნაშობად იქედნეთა,
უწყეს მათ წერილი“ 69, 11; „იქედ-
ნეთათჳს იტყუან, ვითარმედ მშო-
ბელთა მათთა საშოსა შეშჳამენ და ეს-
რეთ გამოვლენ“ 79, 8.

იქცევს-ი 143, 1 მბრუნავი, მოძრა-
ვი.

იშიშვოდის იხ. შიშვა.

იძრვის-ი მოძრავი, სულიერი, ცო-
ცხალი არსება: ἡ ἄნა: „ყოველნივე
იძრვისნი ქუეყანისანა“ 26, 27.

იწრო აქ: ძნელი, მძიმე: „მდიდარი...
ულონობასა მას შინა შთავარდა იწ-
როსა“... 87, 33.

იწროება 1. სივიწროვე: „იწრო-
ებასა... გზისასა“ 149, 18. 2. 117, 31
გაპირება.

იჭუთულ-ი ექვიანი: „არა იჭუთულ
არან ქმარი, რაჲამს ხედავენ მუუღლესა
თჳსსა მარხვასა შინა“ 6, 25.

1

კადნიერება 174, 11 გაბედულება.
კადრება 4, 22 გაბედვა: „არცა თუ
თმათა მათთა იკადრა ცეცხლმან
შეხებად“ 6, 12.

კაშშვა შემზადება, შეკაშშვა: „დას-
ცხერიან იგიცა, რომელი თითოფერთა
მათ მოსაღწობელთა საქმელთა კაშშ-
ვაჲ“ 7, 1.

კათხა 185, 25 ღვინის სასმელი ჭურ-
ქელი: „მიეცის მას კათხაჲ, აღვსე-
ბული ღვინთა“ 187, 7.

კაპან-ი ხევი, ხეობა, τὸ βῆμα-
ჭივი (კიკუ უმწყი) „კლდეთა და კაპან-
თა შინა შთავარდა“ 110, 10.

კარაულ-ი 142, 4 სახეღარი, ვირი.
კაც-ი იხ. გარეგანი კაცი, გარეშე
კაცი, შინაგანი კაცი.

კაცის-მძარცუველ-ი ქურდი, მძარ-
ცველი, ἡ λῃστῆρῃς: „რომელმან
იგი შემოსილი აღძურაცოს, კაცის-
მძარცუველ ეწოდების“ 94, 31.

კაცობრივ-ი იხ. მკედრობაჲ კაცობ-
რივი.

კეთილ-ი 1. კარგი: „სჯობს სახელი
კეთილი, უფროსს სიმდიდრისა ფრი-
ადისა“ 89, 14. 2. სიმდიდრე, სიუხვე,
სიკეთე: „ყოველივე სახლი, სავესე კე-
თილითა“ 30, 31.

კეთილად 130, 29 კარგად: „მთოვა-
რე... კეთილად მისმიერთა ნათ-
ლითა განგანათლებს შენ“ 27, 2.

კეთილდამორწმუნეობა მართლმორ-
წმუნეობა, აქ: ქრისტიანობა, ἡ εὐ-
σῆμῃς: „დაიძარხეთ კეთილად მო-
წმუნეობაჲ“ 43, 14; „ნუცა გან-
ჭვარდები გარე სახეღართა მათ კე-
თილად მოწმუნეობისა“ 47, 2.

კეთილად-მოსწავლე ნიჭიერი, εὐ-
μαθήρ 2: „...ვითარ იგი შეუენიერ იყო
ხილვად და ვითარ კეთილად მოს-
წავლედ და ყოველსა ზედა მარჯუე“
80, 6—7.

კეთილად მსარბოლ-ი მსუბუქჲად, ლა-
ლად მოძრავი, εὐσῆμῃς 2: „კეთი-
ლად მსარბოლი თანამავალი“ 13,
25.

კეთილისმოძულე ბოროტი, უკეთუ-
რი, μισῆμῃς: „კეთილისმოძულე
თა ეშჳათა“ 83, 12.

კერულ-ი ნაკერი: „ყოველივე ვეცხ-
ლისა მკედლითა კერულ“ 99, 2.

კერძ-ი მხარე: „მიმოქცევასა მას სასწორთასა უკუეთუ ერთი იგი კერძი დაამძიმო“ 22, 30; „ერთი იგი კერძი ბოროტსა მას სიკუდილსა ჰქადის, ხოლო მეორესა კერძსა ბუნებაა მიიზიდავს შვილთა თვისთა თანა სიკუდილსა“ 90, 17.

კერძო 144, 33 მხარეს. იხ. გარეთ კერძო, ერთ კერძო, უკუანაძთ კერძო, ყოვლით კერძო, წინაძთ კერძო.

კეც-ი 191, 27 თიხა: „არა ოქროსა ოდენ და ვეცხლისა ჭურჭელნი იპოებიან, არამედ ძელისისა და კეცისისანი“ 23, 18.

კიდე 1. სხვა, გარეშე; განზე მკოფი: „სული წმიდაა... დაბდეულთაგან კიდე არს და ფრიად უხეშთაეს“ 166, 1. 2. კიდეური: „კიდენი გუშისანი მოჰვარდებოდიდ“ 174, 28.

კილო ჰანგი, რქო: „მკილო, კილო მათა რაძთ-მე იქმ ქმასა მას გლოისასა?“ 38, 10; „მგლოარეთათსცა შეუნიერ არს კილო მათა ეგე გლოამ“ 38, 14.

კიცუ 52, 25; 187, 27 კვიცი.

კიცხვეა 176, 5; 213, 19 დაცნევა: „შენ დროება-სცემ და იკიცხევი“ 90, 37.

კმა საკმარისი: „განყენებაცა ოდენ ჰამაღთაგან არა კმა არს თვისაგან“ 18, 11.

კმაობა დაჯერება, საკმარისობა: „მარხვად მიიყვანებს ნაკლულევენებას ზედა კმაობა“ 11, 5.

კნინ-ი მცირე, პატარა: „მრისხანენი კნინითა მიზნითა აღეგზინან“ 70, 1.

კნინლა კინლა: „მხალიცა იგი... ჰამეს და კნინლა მოკუდებოდეს...“ 5, 31.

კოხლო 101, 18 ლოკოკინა, ბ აძღვც. კრებაზამელ-ი 155, 25 ფარდა (კარისა).

კრულემა შეკრულობა, შებორკევა: „კრულემაა ფერკთა და არა დაყენება სლვად“ 36, 5.

კრძალულება 11, 28 დაცვა, გაფრთხილება.

კუამნ 10, 33 ბოლავს. აქ: აღმური ასდის (სიბრაზით).

კუართ-ი 14, 8 პერანგი; ტანსაცმელი: „რაჟამს კუართსა შეიმოსდე, ჰმადლობდ მომცემელსა მას“ 44, 13.

კუერთხ-ი 127, 8 ჯოხი.

კულა 115, 5 კი, კილე: „უკუეთუ კულა უტეოს მას აღმალეზბალ... მიიმლავეროს მის მიერ“ 211, 32.

კუროსთავ-ი 3, 2 შავი ნარი, თავციცხლა.

კურწ-ი 100, 12 ყუნწი.

ლ

ლაკონიკელი 99, 17 ლაკონიკური.

ლაღვა ჩხუბი, შულლი: „ნუ საშველად და ლაღვად მარხვე“ 10, 18. ლბილ-ი რბილი, ნაზი: „კეთილად ქმნა ღმერთმან ბუნებაა მისი ლბილად“ 195, 33.

ლეგეონ-ი 155, 11, * გუნდი, ჯგუფი, ლეგიონი.

ლესულ-ი ალესილი. აქ: აგზნებული ჯიხ: ჯიხი ← ძიხა; შეგულიანებული, წაქეზებული: (მტყუარნი ბრძენნი) „ლესულ არიან სიტყუაპოვნელებითა წინა-აღდგომად“ 129, 13; „ენათა მათ, სიბრძნითა მით ამაოათა ლესულთა“ 162, 33.

ლიტანია ლოცვა, ვედრება: ἡ λιτανία: „ქმა ლიტანიისა მყოფელთა ცულად ლალაღბს“ 112, 16.

ლიტონ-ი 3, 23 მსუბუქი; მარტივი, ლითც 3: „ძალი იგი ბუნებისა ჩუენისა ლიტონსა და ზომითსა ჰამადსა ადრე მოიღნობს“ 3, 39; „ესევითარისა სწავლულებისა გულისკმისყოფა არა ესრეთ ლიტონისა გონებასა საქმმ არს“ 126, 16.

ლმოზა-ტკივილი: „არავის ელმოდა თავი წკლისაგან“ 8, 7; „არა შესაძლებელ არს, თუმცა ვინ იწყებოდა და არა ელმოდა“ 30, 21; „მე ლმის შენთს, ძმაო იონათან“ 34, 19.

ლმოზიერ-ი 188, 31 უწყინარი, მშვიდობიანი.

ლტოლვად-ი შეუჩერებელი: „მცნებასა მას, ვითარცა ლტოლვადსა ეწო“ 119, 19.

ლხინება შეწყალება, ბ მათაძ: „სხუასა არარას ითხოვდა, არამედ ლხინებასა ოდენ“ 202, 11: „ღმერთო, მილხინე ცოდვილსა ამას“ 25, 27.

მ

მაბარლოზელ-ი 49, 9 ბრალის დამდები; ძვირის, ავის მთქმელი: „ნუ

მ ა ბ რ ა ლ ო ბ ე ლ ხარ მოყუსისა მცი-
რეთა ზედა ცთომათა მისთა“ 205, 6.

მ ა ბ რ ა ლ ო ბ ლ ო ბ ა 182, 21 ბრალის
დადება, ძვირის, ავის ლაბარაჯი.

მ ა გ ი ნ ე ბ ლ ო ბ ა ლ ა ნ ძ ლ ე ა, გინება, შე-
ურაცხყოფა: „ღვნოსა განეყვენები,
არამედ მ ა გ ი ნ ე ბ ლ ო ბ ა ს ა ვ ე რ დ ა-
უ თ მ ო ბ“ 10, 20.

მ ა ვ ა ლ - ი ი ხ. ზ ე დ ა ქ ე ე მ ა ვ ა ლ ი.

მ ა ლ ე ჩქარი, სწრაფი, მალი: „გულის-
წყრომა არს ვითარცა აღგუენება და
აღუქმოლვია მ ა ლ ე ვ ე ბ ი ს ა მ ს“ 77,
14.

მ ა ლ ე მ ს რ ო ლ - ი, მ ა ლ ი ა დ მ ს რ ო ლ - ი
137, 7 მორბენალი, ბ შრეცაძე.

მ ა ლ ე მ ხ ე დ ვ ე ლ - ი კარგი მხედველო-
ბის, მახვილი თვალის მქონე, *ჩ ბნს-*
ძიქაძე: „ქურციკი... შეუპყრობელად
დარჩების სიმახლისათჳს თულთა
მისთაჲსა, ამისთჳს მ ა ლ ე მ ხ ე დ ვ ე ლ
ე წ ო ლ ე ბ ი ს მ ა ს“ 21, 32.

მ ა მ ა 37, 15; 219, 15 მამაკაცი.

მ ა მ ა ს ა ხ ლ ი ს - ი მონასტრის წინამძღვა-
რი: „უკუეთუ ებისყოოს ხარ, გინა
მ ა მ ა ს ა ხ ლ ი ს, ნუ კმადლოი შენსა
ქუეშე მყოფთა მათ ზედა“ 205, 20.

მ ა მ ო ნ ა 93, 7; 112, 19 სიმიდირე,
ქონება.

მ ა მ უ ლ - ი 1. 123, 6; 153, 32 მამისე-
ული, წინაპრისა, მეგვიდრეობითი,
აქერძიძე, 3, 2; *აქერძიძე* 3: „არა აშთო-
ბელ ობოლსა შვილსა მმარხველისასა
ვახშნი მ ა მ უ ლ ი“ 7, 13. 2. სამ-
შობლო, *ჩ აქერძი*, იძი: „შემდგომად
მათისა ძლევისა ზეცისა მ ა მ უ ლ ა დ
ა ლ ს ლ ვ ი ა მ ო გ უ ე ტ ე მ ი ს“ 13, 32.

მ ა მ უ ლ ო ბ ა მეგვიდრეობა, *ჩ ნაძი-*
ჩი: „ანავაპრი არა ჰრიდებს ჟამსა... არა
შეუნდობს პირველითგან მ ა მ უ ლ ო -
ბ ი ს ა თ ვ ს“ 103, 36.

მ ა ნ ა ნ ა 9, 24 ბიბლიური გადმოცემის
მიხედვით, საქმელი, რომელიც ეგვიპ-
ტიდან გამოსულ ებრაელებს ზეციდან
უცვიოდათ.

მ ა ნ დ ა ა მ მ ა ნ დ ე დ ა ნ: „განიყვანებენ
მ ა ნ დ ა მ თ კ ბ ე უ თ ა მ ა თ ა ხ ო ა ნ თ ა“
186, 34.

მ ა ნ ი ა - ი ყელსაბამი: „რომელიმე
შუბლის საკრავ არნ და რომელიმე
მ ა ნ ი ა კ“ 101, 20.

მ ა ნ ქ ა ნ ა მ ჰ ა კ ე ა რ ი, გაიძევრა: „მ ა ნ -
ქ ა ნ ა ნ ი ი გ ი მ ხ ა ტ ე ა რ ი“ 83, 37;

„მ ა ნ ქ ა ნ ა მ ი ყ ო ლ ბ ო რ ო ტ ი“ 172,
37; (გლახაკი) „უკუეთუ ქუეყანად ხედ-
ვიდეს სირცხულეული განსაცდელისა
მის მიერ, მ ა ნ ქ ა ნ ა დ ს ა ხ ე ლ -
ვ ს დ ე ბ თ“ 213, 30.

მ ა ნ ქ ა ნ ე ბ ა მ ჰ ა კ ე რ ო ბ ა, თაღლითობა,
გაქნილობა; თვალთმაქცობა: „ჩუენ
მიერ იქმნების: უსამართლოებაჲ, შე-
გინებულობაჲ... შური, მწამლველობა-
ნი, მ ა ნ ქ ა ნ ე ბ ა ნ ი“ 56, 32; „ყრმა-
მან მციერმან არა იცის ამპარტავანე-
ბაჲ, შეგინებულობაჲ... შური, მწამ-
ლველობანი, მ ა ნ ქ ა ნ ე ბ ა ნ ი...“ 56,
32; „ყრმამან მციერმან არა იცის ამ-
პარტავანებაჲ, არცა ზაყუება. ანუ
მ ა ნ ქ ა ნ ე ბ ა მ“ 132, 30; „სიწრფო-
ბაჲ იგი ბუნებითი აქუნდა და არარას
მ ა ნ ქ ა ნ ე ბ ა ს ა ა ხ ე ე ნ ე ბ ა“ 133, 9.

მ ა რ ა დ ე 185, 7 მუღამ, ყოველთვის:
„შენ დადგრომილ ხარ ღვნოსა თანა,
რომელი-იგი მ ა რ ა დ ე თ ა ვ ს ა
გ ე ტ მ“ 11, 13 (B).

მ ა რ თ ე ბ ა მიშვერა. დამიზნება; მარ-
თვა, წარმართვა: „ჰ მ ა რ თ ე ბ დ ი თ ე-
ალთა, ნუუკუე თულთა მიერ შემოი-
დეს შენ შორის ბოროტი იგი გულის-
თქუმიისა ლელვია, ჰ მ ა რ თ ე ბ დ ი
სასმენელთა და ენასა, ნუუკუე შეიწყ-
ნაროს მან მევენებელი რამეჲ“ 139, 17,
19. „ჩუეულეებაჲ აქუს მენავეთა ცად
მიმართ ხედვად და ესრეთ ცნობად, თუ
ვითარ ჩერ-არს მ ა რ თ ე ბ ა მ ნ ა ვ ი -
ს ა მ“ 139, 29.

მ ა რ თ ლ ი ა დ სწორად, პირდაპირ, გა-
მართულად: „სასმენელნი არა მ ა რ-
თ ლ ი ა დ ვ ა ნ ლ ე ბ უ ლ ა რ ი ა ნ“ 29, 18;
„თავი... დადგომად მ ა რ თ ლ ი ა დ
მკართა ზედა ვერ შემძლებელ არნ“
184, 10; „ვერ შემძლებელ იყვნინ
მ ა რ თ ლ ი ა დ დ გ ო მ ა დ მ თ რ ვ ა ლ ო ბ ი ს ა
მისგან“ 184, 14.

მ ა რ თ ლ მ დ გ ო მ ა რ ე სწორად მდგომი,
ორ ფეხზე მდგომი, წელში გამარ-
თული, *ბეძიძე*, 3: (ღმერთმა) „ყო-
ველთაგან დაბადებულთა მხოლოჲ
მ ა რ თ ლ მ დ გ ო მ ა რ ე დ ა მ ბ ა ნ დ ა
კ ა ც ი“ 29, 4.

მ ა რ თ ე ბ ბ ა რ ტ ე ტ ი: „ეშინინ, ვითარცა
მ ა რ თ ვ ს ა გ ა ნ ლ რ ი ა კ ა ლ თ ა მ ა ს ა“
194, 9.

მ ა რ ტ ე ლ - ი 170, 12 მოწამე.

მ ა რ ტ რ ლ ი ა, მ ა რ ტ რ რ ი ა სულიწმიდის
მოფენის ღღესასწაული, *ჩ პენტეკოსტი*:

„მარტულიასა საქმედ აქუს სულისა წმიდისა მოსლვამ განცხადებულნი“ 188, 22.

მარცულია ჟამისა წამი, თვალის დახამხამების დრო, თ:ϯϯϯϯ ϫρϯϯϯϯ: „მარცული იგი ჟამისაჲ“ 141, 4.

მარცხელ 23, 31 მარცხნივ.
მარცხა: აქ: შენახვა, დაცვა: „ცეცხლი იგი... კმარხვიდა მათ შეუხებულად“ 6, 5.

მარხვის მოღვაძე-ი მმარხველი, მარხვის მიმღევაი: „უკუეთუშეკა პირუტყუნიცა არა მარხვის მოღვაძე ყოფილ იყენს“ 9, 21.

მარჯულ 23, 31 მარჯენივ.
მასწავლელ-ი მასწავლებელი, მოძღვარი. ბ:δ:δ:δ:δ:δ:δ:δ, ბ:π:δ:δ:δ:δ:δ:δ:δ: „მასწავლელიცა მოსლვამან... დაწყნარის ამბოხებამ, ყრმთაჲ“ 15, 30; „ნუ მასწავლელად იქმარებ მტერსა“ 71, 4—5; „ამაოდ ჰზრახავს მასწავლელი იგი უსმსა მას“ 181, 12.

მატება აღმატება, მეტება: „არარამთა კმაცს ერთი მეორესა, არამედ სწორი არს პატივითა ბუნებამ მათი“ 66, 7.

მაღლია მედიდურობა: „ნუ კმალონი შენსა ქუეშე მყოფთა მათ ზედა“ 205, 20.

მაშა მაშ; მაშასადამე: მაშა, უღმრთოა ხარ და არა იცნობ დამბადებელსა“ 94, 17; „მაშა, ჰქვისა გულსა ეპზრახავთ?“ 105, 25.

მაჩუნებლობა ცბიერება, მოჩვენებითობა: „შენ ნუ მოაწიე თავსა ზედა შენსა ზღვევასა მას მაჩუნებლობისა მიერ“ 205, 14.

მაჩუნებლობისმოყუარე თვალთმაქცი, ცბიერი: „მრავალნი არიან მაჩუნებლობისმოყუარე და საქმით უსამართლოებასა იქმან, ხოლო სიტყუთ სამართალსა აქებენ“ 129, 26.

მაჭირებელ-ი მჭარგერი: „უფალო, რად განმრავლდეს მაჭირებელნი ჩემნი?“ 54, 21.

მახრუტ-ი, მახროტ-ი მილი, ობობი: „განიყენიან მახრუტები იგი დიდები და თითოეული სუამნ, ვითარცა ტბისაგან ვანუძღომებულად“ 187, 12.

მაძაველ-ი მსახიობი, ბ:π:δ:δ:δ:δ:δ:δ:δ: „არა ჰხედავ-ს სახილველთა შინა მომღერალთა მათ და მბაძველთა და მკეცის მბრძოლთა მათ კაცთა?“ 89, 22.

მგომბარ-ი 57, 21 დასაგმობი, ურიკო: „...სიტყუათა მგომბართა იტყოდილ“ 115, 19.

მდაბალი აქ: დაბლობზე გაშენებული: „სიფელსა, შეუხლუდეკლასა და მდაბალსა. ადვილად შეეკდიან მბრძოლნი“ 37, 25.

მდაბლად დაბალ: „იერიქო მდაბლად არს პალესტინეს შინა“ 197, 5.
მდღართა მშობიელთაგან-ი დიდებული წარჩინებული შთამოყვებლისა, მ:δ:δ:δ:δ:δ:δ:δ: „მწუხარე არნ... რომელი იგი თავისუფლებით აღზრდილ იყოს, თუ რად არა მდიდართა მშობელთაგანი არს“ 49, 10—11.

მდღევარ-ი დღიური, ყოველდღიური: „უკუეთუ... ხარი შენ... ნაკლულევან მდღევრისაგანცა საზრდელისა“ 26, 13.

მე კითხვითი ნაწილაკი: „რამ-მე ვყო ურჩულოებისათუს მათისა?“
მეანაარგზე სპორტული ასპარეზობის მონაწილე: მოჭირითე: „მეასკარე ზეთა მათ ცხენთა... ნაკლულევანებითა განჰმზადებენ“ 15, 15.

მეგარ აგრეთვე, მსგავსადღე: „მეგბრ პირველი იგი დღმ მარხვათაჲ უქმარ“ 15, 9; „მარხვამ... გორკუათუსცა მეგბრ უქმარებს არს“ 8, 2.

მეზუფერ 156, 34 ხარკის ამკრეფი.
მემარნე 99, 10 მარნის გამგებელი, ლენის ჩამომსხმელი ბ:δ:δ:δ:δ:δ:δ:δ: „მემარნეთმთავარი-ი მთავარი მემარნე, ბ:δ:δ:δ:δ:δ:δ:δ: „ფორიასა ჟამსა გარდაჰკლიდეს სუმასა მას შინა და ამას ყოველსა ზედა იყენიან ტრაპეზომოდლუარნი და მწოდებულებენს და მემაჩუნებთმთავარნი“ 185, 31.

მემარნე 188, 20 მრუში.
მემღერნი მოცეკვაეთა და მომღერალთა გუნდი, ბ:δ:δ:δ:δ:δ:δ:δ: „მამათა და დედათა ზოგად განაწყენესამე მღერნი“ 187, 31; „ეკლესიათა მათ წინაშე... მე მღერნი განაწყენეს მათ“ 180, 29.

მენავე 187, 29 მეზღვაური.
მენავეთმოდლუარ-ი 46, 16; 116, 12 გემის, ხომალდის მეთაური, კაპიტანი, ბ:δ:δ:δ:δ:δ:δ:δ: „მენავეთმოდლუარება 138, 21 გემის, ხომალდის მეთაურობა: „არა იცოდეს მენავეთმოდლურებაჲ“ 138, 35.

მეორე სხვა, წეროც 3: „ყოღვისათუს

ტიროდე მეორისათვის და უმეტესად შენისათვის“ 53, 7; „არა მეორისაჲ არს სარგებელი ესე, არამედ შენი“ 202, 30.

მეოტ-ი ვაქცეული: „ბრძოლასა შინა ვინმე იპოოს ძლეულ და საჭურველისა დამტეობელ და მეოტ“ 13, 11.

მეოქროსოფი, მეოქროსოფი იუველირი, *ქუფობზჩუგ*: „მიეც საფასე დე-დათათუს... ხუროთა, მეოქროსოფი იოთა, მხატვართა“ 101, 34.

მეოხ-ი 178, 1 შემწე, შუამდგომელი. მეურისხტი, მეურისხტი თანამესუფრე, თანამენახე, *ბჰოთრპაქცეც*, *ბჰმძნაოც* 2: „ნუცა უღირს ჰყოფ მეპურისხტიდ შენდა ყოფად მისა და ტაბლის-მოდგამად“ 13, 14; „შეიწყნარეთ ესე, გლახაკო, თანამკედრი და მეპურისხტი თქუენი“ 17, 7.

მერმე მეორე, შემდეგი, მომავალი: „არა ხოლო თუ მერმისა მის საუკუნოვანათს ოდენ საქმარ არს მარხვად“ 8, 1; „სასოებითაცა მერმეთითა ათასუბუქო სრულიად სიმომე იგი“ 39, 37.

მერმე საუკუნე 8, 1; 11, 37 მეორე ქვეყანა, საიქიო.

მესამე ცა: „მესამედ ცადმდე ალიტაცა“ 8, 28.

მეტრაპეზე სუფრის ზედახედველი, *ბ რჰაქციოც*: „ნუ მოკლებამეტრაპეზესა შენსა“ 6, 37.

მეტუული-ი მოლაპარაკე: „ქმად იგი, ვითარი განვიდეს, ეგეგითარივე მიიქცის მეტუელი სისა მისი“ 71, 12.

მეტუულემა რიტორიკა, საორატორო ხელოვნება, *ჟ რჟიოიჩე*: „მეტუულიება მანცა და გამომთუემლობამან და ფილაფთობამან მრავლონ უცალო ყვინეს“ 127, 28.

მეუფე ბატონი, *ბ ზეოთრუჯ*: „მონად ევლტინ მეუფესა სცემარსა“ 11, 12.

მეუღლემა მეუღლეობა, ცოლქმრობა: „მარხვამან მეუღლეებისაცა საზომი იცინ“ 10, 12.

მეფხალმუნე 1. ბიბლიური მეფე დავითი, ფსალმუნთა ავტორი: „მეფხალმუნე ცა გუასწავებს, ვითარმედ: გულისწყრომასა თქუენსა ნუ სკოდავი“ 76, 12—13. 2. ფსალმუნთა შემსრულებელი: „ისწრაფიან, თუმცა ოდეს აღასრულნა მეფხალმუნე მან მუქლინი“ 112, 21.

მელჟნე ღვინის ჩამომსხმელი, *ბ სიცი*

ჯიცი: „დააყენე ჯელი მეღვინისა“ 6, 37. იხ. მეძარნე.

მელჟნობა, მელჟნობა ლოთობა, *ჟ სიციჟსაქცა*: „რამ ზიარებამ არს მეღვინისა სწმიდესა თანა?“ 17, 37 (B); „ბოროტ არს მეღვინობა და მაგინებელ არს სიმთივალემ“ 184, 21.

მეყსა შინა, მეყსა შინა გაშინე, სწრაფად, თვალის დახამხამებაში *ბჰპრად*: „მეყსა შინა დააწყნარის ამბოხებამ ყრმათამ“ 15, 31; „ყოვლისავე სიმღერისა მეყსა შინა წარწყმელი“ 60, 19 B.

მეყსეულად, მეკსეულად 41, 33 სწრაფად, თვალის დახამხამებაში: „მეყსეულად ეპოთ მეუძლებლობამ მისი“ 21, 19; „მეკსეულად ივლტოდინ შენგან გულისთქუმანი“ 27, 34.

მეცნიერ-ი მეოდნე: „ვითარ უტყუევო მეცნიერსა მას მსაყულსა?“ 104, 36; „ვიქმნებით მეცნიერეთილისა და ბოროტისა“ 128, 6.

მეცნიერება 113, 11; 123, 24 ცოდნა: „იგი წარგიძლეს მეცნიერებად ღმერთისა“ 28, 11.

მეხუაიშნე, მეხუშნე 18; 6 შუამავალი, მომრიგებელი, *ბ მიჰაქარჯ*.

მეყსა შინა იხ. მეყსა შინა.

მეკსეულად იხ. მეყსეულად.

მზარაული-ი 99, 10; 6, 36 „მზარაული“; ყასაბი, *ბ მჰყესიც*.

მზარდული-ი *ბიძა*, გამზრდელი, *ბ პაჰმეყყარჯ*, *ბ რჟიოდნე*: „ნუ ჰგონებ, თუ ე-იგი დედანი და მზარდულნი, ესრეთ მეტყუილით გაშინებ“ 121, 11; „გუემამ... მოაწიან მათ ზედა მოძლუართა ანუ მზარდულთა“ 126, 28.

მზარხვალ-ი იხ. ბოროტად მზარხვალ-ი.

მზარდელ-ი 1. 146, 20 საყვები (რაც ზრდის), 2. 119, 8 გამომკვებავი (ვინც კვებავს). *ბ რჟიოდნე*.

მზუაობარი-ი ამპარტავანი: „ნუ ხარ მზუაობარ“ 204, 31.

მთავრობა პირველობა, ბატონობა, *ბჰჯიჩე*: (ბმერთმა აღამს), მისცა მთავრობამ, მიმსავსებელი ანგლოზთა“ 63, 11; „ადიგო არს მთავრობისა მისისაჲ ჰაერნი“ 67, 16.

მთიებ-ი ცისკრის ვარსკვლავი: „ნუმცა უხილავს მას მთიები აღმომავალი“ 167, 26.

მთრავლობის შეძიებელ-ი ლოთი, ბ ინჰაჰსა: „მ თ რ ვ ა ლ ო ბ ის მ ე - ძ ი ე ბ ე ლ ნ ი არა მწუნხარებისა მათისა დაამწვდებისათჳს იქმან ჟრიადსა მას სუმასა“ 53, 32.

მთხოელ-ი 117, 23 მათხოვარი.

მთხრებლი 172, 9 ორმო, თხრილი.

მიდგომა ჩასახვა: „სამფსუნ... მი - დ გ ა მუტელსა დედისასა“ 5, 2.

მიდრეკილ-ი 179, 17 გაღაბირებულ-ი.

მიხვდება დაქირაება: „მი მი ხ დ ე ბ - დ ი მ ც ა შემწუთა“ 143, 29.

მითუაღვა გადაცემა: „თითოეული მამაჲ შეილსა თჳსსა მი ი უ თ უ ა ლ ვ ი - ლ ა“ 4, 7.

მითხრობა თქმა: „მი გ ი თ ხ რ ა თ თქუენ დღჳ ესე“ 40, 36.

მილიონ-ი მანძილის ერთეული, მი - ლ ი, ბ შ:ამჳდჳ: „განყოფილი ჰასაკე - ბითა ვითარცა მი ლ ი ო ნ ე ბ ი თ ა“ 207, 36.

მიმთხუევა 1. გარკემა, აკრავ: „უკუე - თელ ვაგინა შენ, შენ აკურთხე იგი, უკუეთუ მი გ ა მ თ ხ ვ ა, თავს-იდეგ“ 71, 25. 2. მიღწევა, შეძლება: „ფუფუნ - ნეულნი იგი მოდნობასაცა ვერ მი ე მ - ბ ხ ე ე ვ ი ბ ა“ 8, 10.

მიმთხუეულ-ი 174, 2 შეყრილი, შეხ - ვერლილი.

მიმოდრეკა მოხრა, მოდუნება: მუქლ - ნი მი მი ო დ რ კ ე ბ ო დ ი ე დ დაცე - მად“ 118, 21.

მიმოდრეკილ-ი მორყეული, მოშლი - ლ ი: „...სასწორსა მი მი ო დ რ კ ე ი ლ - ს ა მიეშგავსებინან, რომელი არა - ოდეს სწორ იქმნება“ 53,35.

მიმოვარდნა მორყევა, ბარბაცო, ხეთ - ქება: „თავი... მი მი ო ვ ა რ დ ე ბ ი ნ ქედისაგან“ 184, 11; „ვითარცა ნავი უკაცობა, ყოვლით კერძო ღელვათა მიერ მი მი ო ჰ ვ ა რ დ ე ბ ო დ ი“ 139, 26.

მიმოვრდომა რყევა: „ყოველნივე საქმენი მისნი ღელვასა შინა და მი - ო ო რ ო მ ა ვ ა ს ა და შეეცალეზასა არიან“ 137, 20.

მიმოშავალ-ი მაწანწალა, ბ ძღრჯუ: „ამან სახელ-სდვის გლახად და მან — მი მი ო მ ა ვ ა ლ ა“ 71, 16.

მიმორყევა რყევა: „რავამს არა აქუნ გუამსა სიმტკიცე იგი ბუნებითი, ამისთვის მი მი ო რ ყ ე ვ ი ნ და ძრწინ“ 185, 2.

მიმოქცევა (მუტლის) გერემა; რხე -

ვა; კამათი: „მუტელი... ივირვინ ზე - დასხვდა მი მი ო ქ ც ე ვ ი თ ა“ 15, 22. „მი მი ო ქ ც ე ვ ა ს ა მას სასწორთასა“ 22, 30. „არა იცინან... სამძკავროთა იგი სიტყუათა მი მი ო ქ ც ე ვ ა ნ ი“ 132, 32; „თუნერ ტუყულით მი მი ო ქ - ც ე ვ ი ს ა სიტყუათასა“ 127, 31.

მიმოცვალება (ბეჭების) რხევა: „შე - მოვიდნი მათ შორის ჰაბუი ვინმე ახოვანი ...რომელი ბეჭთა მი ი ო ო ც - ე ა ლ ე ბ ნ“ 187, 6.

მიმსყიდელ-ი სუაჲღჯრჯუ: „რომე - ლი მი მ ს ყ ი დ ე ლ ი არა მიიმძლავ - რების?“ 104, 9. იხ. მსყიდელი.

მიმძლავრება დაძლევა, ჯიბნა, და - მორჩილება: „რომელინი-იგი მი ი მ - ძ ლ ა ე რ ნ ე ს ბოროტად ჰაა მიერ“ 104,7; მი ი მ ძ ლ ა ე რ ო ს მის მიერ და დაეცეს ქუეყანად“ 211, 32.

მიმძლავრებულ-ი დაძლეული, და - მორჩილებული: „მდიდართა მი ი მ - ძ ლ ა ე რ ე ბ უ ლ თ ა მათგან მილიან ძალი უმეტესისა მძლავრობისაჲ“ 104, 4.

მიმწუნხრ საღამოს: „დღეს. მი ი მ - წ უ ხ რ, და კუალად ხვალ“ 16, 21.

მიმწუნხრ-ი 18, 35 საღამო.

მიწიჭება ბომება, ჩუქება: „სამოელ არა მარხვამან ლოკვითურთ მიანიჭა - დედასა თჳსსა?“ 5, 1.

მირულვა მილულვა, მიძინება: „არა ოდეს მი გ გ რ უ ლ ო ს ჰყრობასა შინა საქეთასა“ 139, 36.

მისანდობელ-ი სანდო: „არა მი - ს ა ნ ო ბ ე ლ არს საუნჯჳ იგი“ 11, 9.

მისმიერ-ი 30, 9 მისი, მისგან მომ - დინარე: „მი ს მი ე რ ი თ ა ნათლითა განგანათლებს“ 27, 2.

მის ფამისა იმ დროინდელი: „მი ს ე ა მ ი ს ა იგი უზმობაჲ მარხვასა გი - წამებს“ 15,5.

მიტვევაჲ, მიტეობა მიშევა: „ველნი არა მი უ ტ ე ე ნ ე განმარისხიგელსა მას ზედა შინსა“ 27, 27: „ნუსადა უკუე მი უ ტ ე ო ბ გონებასა შენსა წარტყუნებად... ენებათა“ 28, 7.

მიუთომბელ-ი ენით უთქმელი, აუწერილი: „გაქუს ცაჲ. რომელი მი - თ თ ხ რ ო ბ ე ლ ი თ ა მით ვარსკულავ - თა შეუნიერებლითა გუარავს“ 27, 10.

მიუნდობელ-ი არასანდო. ძჳსძრძ - ხოც: „მუტელი მცველი არს მი ი უ ნ - დ ო ბ ე ლ ი“ 17, 31.

მიუწოთმელ-ი 158, 12 მიუწოდომე - ლი.

მიქუმა აყვანა: „სუმონ... მიქუ უფალი ჩუენი“ 47, 21.

მიქცევა 155, 21 მიბრუნება, დაბრუნება: „...მტირალისა მიმართ არა მიიქცეოდე“ 114, 32.

მიქცევალი-ი მისაბრუნებელი: „მიწაა ხარ ღა მიწადე მიქცევალი“ 25, 37.

მიღება წართმევა; ჩამორთმევა: „ვინ არს მტაცებელ, რომელი მიუღებდეს თითოეულისა მონაგებსა?“ 94, 28; „ცხოვრება იგი წარმავალი მიღებოდა“ 42, 13.

მიყვანება 11, 4; 31, 27 მიყვანა.

მიშუება დანებება, ნების დართვა: „ველთ-ღებად მიუშუეა“ 8, 33.

მიჩემება მიკუთვნება, მისაკუთრება: „...უღელისა იგი მონაგები სხუათა მიჩემეს“ 108, 14—15; „ღმერთი... გაზაბაისა და ჭირვეულისა მიცემულსა თვთ მიჩემებს“ 118, 5.

მიცვალება შეცვლა: „სათნობად მიცვალებად შეკრებულთა მათ“ 171, 12.

მიწისაგან-ი მიწიერი, ამქვეყნიური: „ვერ თავს-იდებდა ხედვად მიწისაგანისა მის პატივისა მიმართ“ 65, 9.

მიწოდება დაძახება: „უფალი ცხობლად სამოთხესავე მიმიწოდეს ჩუენ“ 66, 14.

მიწ(უ)თობა 158, 15; 146, 10 მიწვდომა.

მიხუმა 149, 24 მიღება: წართმევა (ობ. შრ.-ში): „მონაგებნი იგი ოღენ, უჯერობით მოტაცებულნი, მიხუმა მას“ 42, 19.

მიჯდა ჩამორთმევა: „სიტყუა მათი მიგკადონ გამოწულლეთ“ 88, 18.

მიჯღომა მისვლა, მიმართვა: „მიუჯდა“ 130, 34 — მიუვიდა, მიმართა.

მაკალი-ი კალია, ი; ჰეპაჰე: „ვითარცა მაკალი თვისი სენი არს იფქლისაჲ, ეგრეთვე შური სენი არს მეგობრობისაჲ“ 82, 29—30.

მკელი-ი იხ. ვეცხლისა მკელი.

მკელობელი-ი 157, 10 კოჭლი.

მკისნავარება წყრომა, ი; ჰეპაჰეჰე: (ყრმანი)... „მკისნავარებისაგან მასწავლელისა და სინელისაგან სწავლათასა მკირედ ეამ განთავისუფლებულ არიან“ 112, 25.

მკვლარი-ი მემკვიდრე, ბნ:ძმოცი; ზოისაინთა: „მეილი... მკვლარი ცხოვრებისა ჩემისაჲ“ 39, 1; „სახლეული მკვლარი ურცხვნოჲ ყოველსავე დაიპყრობს“ 78, 19.

მკვლარობა 133, 2 დამკვიდრება: „არა თავს-იდვას რჩულიერმან მან განხრწნითა მათ თანა მკვლარობაჲ“ 14, 32.

მშალობელი-ი მადლიერი: „მშალობელ არს და არა მგმობარ“ 115, 10.

მშართებელი-ი წარმმართველი; მწერთნელი. გამხედნავი, ბნ:ძმოცი; „უფალი არს ცისა და ქუეყანისა... მშართებელი ყოვლისაჲვე“ 115, 27. (იკუთმან უმწყმან)... „ესეზომ ირბინა უწესოდ და მშართებელი შეურაცხ-ყო“ 110, 9. შდრ. სტრატული.

მნათობი-ი მანათობელი: „...ცეცხლი მოუცემის ღამით მნათობად“ 44, 19.

მოახლება 116, 5 მოახლოება.

მოგება შეძენა: „აზნაურებისა წილ მონებაჲ მოგეს“ 39, 28; „...მტაცებლობითა მოეგო სიმდიდრე თვისი“ 41, 18; „არცა განძღეს ვეცხლისმოყუარე მოგებითა“ 103, 21.

მოგებულ-ი 156, 10 შეძენილი.

მოგვ 154, 35 ვარსკვლავთმორიცხეული.

მოღვაში-ი იხ. მარხვის მოღვაში, ტაბლის მოღვაში.

მოღნობა მონელება, ი; პჰჰჰ, დაჯ; „ძალი იგი ბუნებისა ჩუენისაჲ ლიტონსა და ზომითსა ჰამადსა ადრე მოიღნობს“ 3, 39; „ფუფუნეული იგი მოიღნობასა ცა ვერ მიემთხუევიან“ 8, 10.

მოვრდომა მოძრობა: „უტეოთ მოვრდომა ჯელთა ჩუენთა“ 175, 26.

მოზავებულ-ი შეწყობილი: „მოზავებულთა სიტყუათა მიერ... განკლევ სულსა შენსა“ 38, 10.

მოთმინე 85, 35 მომთმენი.

მოისარი-ი 131, 2 მწილდოსანი.

მოკიცხვა 108, 34 შერცხვენა, დაგმობა: „ესეზომ მოკიცხა მის მიერ მისი იგი ამპარტავანება, რაჲზომ ჰგონებდა იგი მისსა მოკიცხვასა“ 41, 15—16.

მოკლება შემცირება, დაპატარავება: „არა ხელდავა მთოვარესა, ვითარ აღორძნდების და მერმე მოაკლდე ბის“ 46, 2.

მოკუდინება მოკლა: „მე მოკუდინი და მე ვაცხოვნიო“ 59, 13. მოკუეთა მოკლა, მოძრობა: „გინათუ თუაღნი დამიზნელდებოდინ და მომეკუეთებოდინ ჩემგან“ 31, 11.

მოლაღე მოჩხუბარი, მოშუღარი: „რათა არა ვიყენეთ... ურთიერთას მოლაღე“ 86, 15.

მოლესულ-ი მოპირკეთებული ამაყაჲ: „სართული ოქროთა მოლესული“ 99, 21.

მოლოდება 120, 28; 125, 35 მოლოდინი.

მომატყუებელ-ი შემძენი, მომტანი: „მეუღლე... მომატყუებელ არს შენდა სინარულსა“ 46, 32; „კეთილთა მომატყუებელ გექმნა წიგნი ესე იგავთა“ 132, 19; „სინარულსა მომატყუებელნი საქმენი გარეგან არიან“ 30, 27.

მომგებელ-ი 211, 5 შემძენი, პატრონი.

მომზავებელ-ი 124, 1 დამამშვიდებელი, დამაწყნარებელი: „ყოველთა მითართ მომზავებელ არს და კეთილ“ 24, 23.

მომთრვალე 4, 18 ლოთი: „იეითათანა შეგრაცხო შენ? — მომთრვალეთა თანა ანუ მმარხველთა?“ 15, 4.

მომთრვალობა 10, 6 ლოთობა.

მომიზდება დაქირავება, ჰყავადესიამა: „მოიმიზდენ მრავალნი ჭირვეულნი ზიარებად ლოცვისა“ 189, 3.

მომპოვნებელ-ი თანმხლები, თსვირი: „მომპოვნებელი სიფრთხილისა“ 5, 10.

მომქცეველი-ი იხ. ადვილად მომქცეველი.

მომღებელ-ი მომტანი; გამოძლები: „...ბერვეულთა ტვრთათა მომღებელი“ 39, 21. „ნმ ნაყოფთა შუენიერთათა მომღებელი“ 65, 30—31.

მომღერალ-ი მოქიევე, ბ ჯამადაჲ: „რომელი მომღერალი მარხვასა შორის გამოვიდა?“ 15, 33; ბ ძრავუბნა: „ვითარკა მთმღერალთა აქუს ორლანოები, შემმწე, ქელოვნებისა მათისა, რომლითა მღერად მივლენ“ 38, 12.

მოწყვანებელ-ი 31, 5 მომყვანი.

მომყმარ-ი 120, 4 მშვიერი. იხ. მოყმობილი.

მონაგებ-ი ქონება: „მარხვამ... არს...

მონაგებთა კრძალულება“ 11, 28. „თუ ვითარ მოეგო მას მონაგები იგი“ 41, 25.

მონაზონ-ი ბერი. ბ მთაყბაჲ. მოპოვნება შეაენა: „შიშისა ლპრთისა მოპოვნებაჲ“ 126, 8.

მოპოვნებულ-ი გამოგონილი; ყალბი: ჰქადავდა 2; ბაჲაჲსა. 3. 2: „...არა კორცი, არცა ლენო, არცა სხუანი იგასახენი მონათა მათ მიერ მუცლისაჲა მოპოვნებულნი“ 10, 2: „მან იცის, თუ რომელნი სიტყუანი არიან მოპოვნებულ და მაცოფრი. ანუ რომელნი არიან ქეშმარბიტ“ 128, 20: „უქმდა კაცსა, რათამაცა... აქუნდამაცა სიმადლე ქეშმარბიტ და არა მოპოვნებულნი“ 197, 26.

მორკინალ-ი სპორტსმენი; მოჭიდავე. ბ პაჲადაჲ: „ბილწებაჲ საციხელ ჰყოფსო მორკინალთა და არა გვრგვინოსან“ 210, 21; „მორკინალი... მერმე შევიდის რკინობად“ 148, 25.

მორკინალთა უხუცეს-ი მოჭიდავეთა მწვრთნელი, ბ ყსუადაჲ: „მორკინალთა უხუცესნი და მქედართა მწურთენი“ 12, 8.

მორკინლობა 210, 17 ჰიდაობა: „უკუეთუ ვინ მორკინლობასა ისწავლიდეს, აქუნდეს აგებულებაჲ გუამისაჲ კეთილი და ძლიერი“ 137, 5.

მორჩ-ი რტი; ტოტი: „კეთილისა მის ძირისა კეთილი მორჩი იყო იგი“ 178, 34.

მორჩილი-ი რბილი, დამყოლი: „...ლბილთა და მორჩილთა ნიეთთა ზედა სიფიცხლესა მათსა აღასრულებენ“ 73, 28.

მოსადნობელ-ი 146, 22 მოსანებლები: „რომელი თითოფერთა მათ მოსადნობელთა საქმელთა ჰყაზმან“ 7, 1.

მოსაჯულ-ი 41, 28 მომჩივანი: „წარმოვიდგინა შენ ორნი ძმანი... მოსაჯულად წინაშე შენსა, მსაჯული თუ იყო“ 190, 33.

მოსყიდა შექენა: „უმჯობეს არს მოსყიდა მისი“ 125, 8.

მოსწავება მინიშნება, სწავლეობა: „ესრეთ მოსწავებებს ენაჲ ჰურითათა, ვითარმედ სატანა წინააღმდეგობით“ 67, 5. „სიტყუათა მათ მიერ... მოსწავებებდა სინარულსა მას სულისასა“ 42, 24.

მოსწავლე იხ. კეთილად-მოსწავლე.
მოსწრაფე 113, 12; ბეჭათი, გულ-
მოდინე: „ავსოდის მოსწრაფე-
სა მსმენელსა ყოველსავე, რაა-იგი
მაშინ ვთქუთ“ 95, 27.

მოსწრაფება გულმოდინება, სიბეჭი-
თ: „სწორი მოსწრაფებაა გვქმს
შეყუარებად სათნოებისა და მოძულე-
ბად ცოდვისა“ 75, 22; „...მოსწრა-
ფებით ვივლტით მისგან“ 213, 27.

მოტკობა დაამება: „ველინ მტკივან-
თა სხვა ნელიად შეხებითა და მოზე-
ლითა მოატკობენ“ 52, 10.

მოტყინარე მოკაჟკაჟე, ჯაჯამსიფი:
„მძლავრებაა ცეცხლისა, მოტყი-
ნარისა და მძაფრისა“ 70, 10.

მოტყუება შეძენა: „მოატყუმეცა
თავსა შენსა დიდებამ“ 2, 14; „დაჰ-
სნიან უზომობასა და სიბრჭქესა და სი-
სუბუქესა მოატყუებენ“ 17, 16;
„თვთნევისით მოატყუა ადამ თავ-
სა თუსსა სიყუდილი“ 63, 22—23; „სი-
მძაღრემან მრავალთა მოატყუა სი-
ყუდილი“ 210, 1.

მოუგებელი-ი შეუძენელი: „არა ახა-
რებს მათ მოგებული იგი, არამედ შე-
აწუხებს მოუგებელი“ 103, 5.

მოუკრებელი-ი 117, 8, მოუკრეფავი.
აქ: მოუმკელი.

მოულოდებელი-ი, მოულოდინელი-ი,
მოულოდინებელი-ი 39, 13; 68, 29; 137,
37 მოულოდნელი.

მოურნე მზრუნველი, მომველი:
„არს-მეა ღმერთი მოურნე ამის
ყოვლისავე სოფლისა?“ 55, 9.

მოუწყვედი-ი 161, 28 დაუკოდელი,
დაუქრელი.

მოუწყუადელად გაუთავებლად, გა-
ნუწყვეტილი: „ეხენი ოდესმე იცინიდ
დაუცადებელად და ოდესმე ტიროდიდ
მოუწყუედელად“ 182, 6.

მოფარდული-ი მოვაჭრე, ბ აძრუცი:
„ნუ იქმნები მოფარდულ განსაც-
დელისა კაცთასა“ 90, 1.

მოქაღული-ი 199, 2 მკვებარი, მოტ-
რაბახე.

მოქალაქე 132, 31 ქალაქის მკვიდრი.

მოქალაქობა აქ: მოქმედება, ქცევა,
ἐπιποιεσις: (მარხვა) „იხილე, თუ
ვითარ მოქალაქობს ჩუენ შო-
რის“ 15, 28; „არა სიტყუთ ოდენ ალას-
რულეზ ლოცვასა, არამედ ყოვლითავე
მოქალაქობითა ცხოვრებისა შე-

ნისათა“ 44, 36; „მოქალაქობაა
მკვრცხლი“ 22, 24.

მოქლონი საკეტი, ურდული, ბ
მაჯღის: „შენ ყოველივე კართა შინა
და მოქლონთა შეგიწყუდევის“
28, 19.

მოქცევი, მოქცევა 1. წინააღმდეგო-
ბა, წინაუკმობა, ბ წაყვის: „რაჟამს
საქმენი იგი სხუთა სახითა იყენენ და
სიტყუანი იგი სხუასა იტყოდინ, იგი
არს მოქცევი“ 129, 6; (გულარძნი-
ლი სიტყუა) „მრავალ სახედ შეიცვა-
ლების და ჰქონან ურიცხვნი მოქ-
ცევი“ 128, 36. 2. დინება, მიქცე-
ვა: „მოქცევი“ (ზღვისა) „მოქცევიან
დამნთქა მე“ 139, 15.

მოქცევი-ი (მოქცევა) სიტყუათა-
ი სიტყუათცვლილება: ძაჟიფი... ღოჯაჟა:
„რომელი სხუთა სახითა ჩნდეს და ჰქმ-
ნარიტებით სხუა სახე აქუნდეს, იგი
მოქცევითა სიტყუსათა იქმნა-
რებს ცთუნებად მხედველთა მათ“
129, 8; „ჟუალად მოქცევი სიტ-
ყუათაა არს წინააღმდეგობა იგი
მტყუართა მათ ბრძენთა“ 129, 10;
„რომელი ამათ ისმენდეს... შემძებელ
არს იგი მოქცევათა მათ სიტყ-
უსათა უვნებელად თავს-დებად“
129, 3 — მრავალზარიანობა.

მოქცევა 146, 36 მობრუნება, დაბ-
რუნება: „სნეულეობისაგან სიმართლედ
მოქცევა“ 30, 30.

მოქცევა წელიწადისა პერიოდუ-
ლი ციკლი, პერიოდული მონაცვლე-
ობა (დროის) ჟე პერიოდი დაჟ ხრენსი:
„უფუალმან, რომელმან მომიყვანნა
ჩუენ მოქცევასა ამას წე-
ლიწადისასა...“ 11, 33; „მოგ-
უყვანნა ჩუენ მოქცევამან ამან
წელიწადისამან სასურველთა
ამათ დღეთა“ 14, 14.

მოღება 155, 25 წართმევა.

მოღუაწე 5, 9; 23, 21 აქ: სპორტმე-
ნი, სპორტული შეჯიბრის მონაწილე;
მოქიდავე, ბ მჭი ჟეჯე, ბ ჟყაჟიჯე:
„მოღუაწეთა მოღუაწებთა მათ
შინა სიმტკიცე და ძლიერება მოთმი-
ნებისა ვაჩუენით“ 11, 34.

მოღუაწება 11, 34; 12, 23. შეჯიბრი;
ბრძოლა.

მოყვანება მოყვანა: „რომელი-იგი...
ძალისა ჩუენისა სიმცნესა მოგუყვან-
ნებს“ 44, 27.

მოყიდვა, 175, 24, ყიდვა, შეძენა:

„წარმავალითა ამით ჰირითა... წარუვალთა მათ კეთილთა მოიცილდენ“ 23, 19; „აღსრულებითა მცნებათათა მოვიცილით სასუფეველსა ცათას“ 138, 24.

მოყმობა დამშვევა, მომშვევა: „არა მოაყმენეს უფალმან სულნი მართალთანი“ 18, 20; „ბოროტი გიყავ და მოგაყმე შენი“ 59, 34.

მოყმობილ-ი, **მომყმარი-ი** დამშვეული, მომშვეული: „ხედვიდა გონებასა მათსა საზრდელითა მით ჰეშმარიტებისა სწავლათათა მოყმობილი (მომყმარი) და გარეგანი კაცი განპოხებული“ 18, 32.

მოყოფა მოპყრობა: „მოყავ ყური შენი“ 120, 35; 135, 15 — ყური დამიგდე.

მოშობა აღვირის ამოღება; გაგუღვა, დახრობა: „რაჟამს იხილიან კიც მძვნარე და ველური, არა მეყსეულად მოაშთობდინან აღურითა“ 52, 26; „სიყმილითა მოვიშთებებოდი“ 31, 13.

მოშობად-ი დასალუპავად, დასახრობად განწირული: „უკუეთუ ვინ თნამდლები, მოვალისა მიერ მოშთობადი იხილო, შეურაცხ-პყოფა?“ 101, 5 (BC).

მოშობის სახე მგულდავი, ხრჩობის მსგავსი: „ძილი არე მათ ზედა მძივე და მოშთობის სახე“ 182, 5.

მოშიშება 56, 31 შიში. იხ. ბოროტად მოშიშება.

მოშურნე 79, 3 — შურიანი.

მოცალე 25, 5 მოცილილი.

მოცალემა მოცლა, მოცლევენება: „ნუ მოაყალეებ გონებასა შენსა სხესა ცოდვათა გამოწულივად“ 25, 14; „ეე მოცალეება მტერაპეზესა შენსა“ 6, 36.

მოცალეებით მოცილილობისას, თავისუფლად დროს, *αγαθὰ σχέδη*: „რამათა მოცალეებით გამოიძიო სიბრძნისათჳს მას შინა თქუმილი სოლომონის მიერ“ 125, 13.

მოცემად-ი 50, 31 მოსაცემი.

მოცეთომილ-ი 159, 26 შემეტდარი.

მოძღუარი-ი მასწავლებელი, ბ *διδάσκαλος*: „შეპრისხნის მოძღუარმან (ყრმანი) და მათ მისნი წიგნნი დაბძარნიან“ 116, 9; „მოძღუარად სახელ-სდებ და მოწაფეთასა არა იქმ-ა?“ 96, 17.

მოწვენა მოყვანა; მოსკლა: „სენთა მოაწვეეს... კაცსა ზედა“ 4, 3; ჩუენდაცა მოიწია საუნჯე ესე“ 4, 8; „არცა უფაოდ მოწვენამან სიყუდილისამან... შეუფაშფოთონ“ 38, 35.

მოწვენად-ი მოსასვლელი, თავს დასატყდომი: „თუთწერილო არს მოწვენადი იგი რისხვამ“ 95, 19; „ბეგრეულნი არიან დლითი-დლეტ მოწვენადნი განსაცდელნი“ 30, 18.

მოწვენილ-ი, **მოწვეულ-ი** მოსული, თავს დამტყდარი: „...მათ ზედა მოწვენილითა ჰირთათჳს“ 31, 36; „შეიწყნარენ წყულუებანი იგი, ცოდვათა შენთათჳს მოწვეულნი“ 127, 16.

მოწერა მოოქვა: მოჩუქრობება: „რომელი ზედათა კერძო მარმარილოთა მათ არს, მოწერიან თიოოსახედ“ 99, 22.

მოწიფებულ-ი მიღწეული: „იყო ჩემდა შვილი, სიპაბუკესა ოდენ მოწიფებული“ 39, 1.

მოწყალემა გულჩვილობა: „ეინაი უკუე ესმა შვილთა მისთა... სიყუდილი, მაშინ ოდენ დაიპო სამოსელი თჳსი და გამაოჩინა მოწყალეება იგი ბუნებითი“ 215, 30.

მოწყინე შეწუხებული. დამწუხრებული: „რამათა არა მოწყინე ვიყენებ ჰირთა შინა“ 55, 1.

მოწყინება: „ერთი... ჰირთა მათ მიმართ მოიწყინა“ 176, 13.

მოწყლვა დაყოფა, დაჭრა: „ყოველითა მოსწყლავს და დასცემს მტერი იგი“ 82, 15; (ყრმანი) „დელისა პირსა ფრჩხილითა მოსწყლვიდინან“ 116, 11; „მახულითა მოიწყლვოდა“ 30, 21.

მოწყლულ-ი 186, 22 დაჭრილი, დაყოლილი.

მოწყუედა 113, 11 ამოწყვეტა, განადგურება.

მოხარულ-ი მხიარული: „მწუსარეთა ფერი ყუთელ არს და განქმელ, ხოლო მოხარულთა — ფერთან და წითელ“ 34, 34.

მოხარულება, **მოხარულობა** 30, 16 „მხიარულება“.

მოხდა 141, 34 დაძახება, მოწვევა.

მოხუცებულობა აქ: სიძველე. *ὁ ἀρχαῖος*, *ἢ ἀρχαιοσύνη*: „ნუუკუე ჰგონიზ, ვითარმედ მოხუცებულობასა მისსა რჩულისაგან იტყუ? რჩულისა ცა უხუცეს არს მარხვამ“ 2, 23;

„...ვთქვით მოხუცებულობა იგი მარხვისაა“ 4, 5.

მოკლდმა 2, 20 მოსვლა; მოვარდნა: „ესრეთ მოუტევი“ 126, 7; „დაქცევა მსგავსად ნიაქარისა მოკლეს“ 150, 30.

მოკნენება 150, 17 გახსენება: „...არა მოიკსენა ზიარი იგი ბუნება“ 87, 23; „მოიკსენო... ბუნება ესე ჩუენი“ 39, 10.

მოძასაე 82, 29; 178, 11 თანატოლი, ერთი ასაკისა.

მპარავ-ი 158, 6 ქურდი.

მრავალმეტყუელება, მრავლისმეტყუელება ფუჭი, ამაო ლაპარაკი, უხესიტყვაობა: (მტყუარნი ბრძენნი) „მრავალგზის ძალს მას ჭეშმარიტებისასა დაფარვენ მრავალმეტყუელეობითა“ 129, 14; „რად ჯერ-არს მრავლისმეტყუელეობა?“ 72, 27.

მრავალუამ დიდხანს: „მრავალუამ წურთითა კეთილისაითა... აღმოფხურათ ცოდვა ჩუენიან“ 132, 25

მრავალსასუიდელი-ი ივირად ღირებული, სვირფასი: „ჭურჭელთა შინა არაწმიდათა შთაახანნ ნელსაცხებელსა მას მრავალსასუიდლისასა“ 125, 22; „ვითარცა ტურთი მრავალსასუიდლისა და მპარხე სულსა შინა შენსა მადლობა“ 117, 14.

მრავალსაძიებელი-ი საყოველთაოდ ცნობილი, სასმქარსაჲ; 2: „მრავალსაძიებელსა ამას ძიებასა შთავეარდით“ 56, 8.

მრავალსახე მრავალნაირი მრავალგვარი (ღმერთი) „მრავალსახედ განყოფილთა მათ ასოთა ერთად ზიარებდად მოიყვანებს“ 28, 26; „მრავალსახედ მოქცეულ არს შესავალი იგი ემათა“ 29, 18.

მრავალმრთებება მრავალმერთიანობის აღიარება: „...მრავალმრთებებად შთავარდეს“ 58, 14.

მრავალღონე 148, 4; 148, 14 მოხერხებული: „კაი მრავალღონეს საყდარი არს მეცნიერებისა“ 133, 17; „მოსლვასა ბოროტასა მრავალღონეს დაიძალა“ 133, 19.

მრავალღონეობა მოხერხებულობა. ჟე παვიწყა: „შექურვილ ივოს კეთილთა მით მრავალღონეობითა“ 133, 13; „უეუეთუმცა ესე მრავალღონეობა“

ეალღონეობაა აქუნდა ევას. არამცა ესრეთ აღვილად შეცთომილი იყო“ 134,5 ეშპაკობა.

მრავალწილი-ი უმეტესი ნაწილი: „...უდიდესთა მრავალწილთა აღგუთქაობს“ 50, 30; „მრავალწილად მოაწიოს შენ ზედა სამჭელი ნაკლულევანებისა“ 13, 17.

მრავალწუმობა, მრავალწუმრობა: წვიმიანობა, კოვიპირული წვიმები, ჟე ზიოქმე: „უწუმრობანი ანუ მრავალწუმობანი ზოგადნი წულულეზანი არიან ქალაქთა და ნათესავთანი“ 57, 9.

მრავლის-მშობელი-ი ვინც (რაცი) ხშირ-ხშირად შობს, παιστειος 2: „ცხოვარი ჩუენნი მრავლისმშობელ არიან“ 112, 10.

მრთელი-ი 181, 20 ჯანმრთელი: „ესევე სწავლად უძღურთათუსცა კეთილ არს და მრთელთათუსცა სარგებელ“ 22, 37.

მრთელად მთლიანად: „ქმა ესრეთ მრთელადვე მეტყუელისა მის მიმართ მიიქცევის“ 71, 10.

მსახიობელი-ი 188, 13 გამრთობი, მსახიობი.

მსმენლობა მოსმენის უნარი: „...კეთილად მსმენელობასა მას სულისასა ეძიებს“ 135, 16.

მსბობლი-ი იხ. კეთილად მსბობლი.

მსტუარი-ი, მსტოვარი-ი იხ. აეშავი.

მსყიდელი-ი გამყიდველი παιραძიოვი-ი (← παιραძიω): „უკუეთუ არა იყოს მსყიდელი და არცა იფქლი საუნჯეთა შინა, რაა იყოს მიძიეთა მათ თქროთა საქმარი?“ 114, 15; „რომელი უმჯობესად შეიწყნაროს მსყიდელმა მან იფქლისამან?“ 90, 22.

მსყიდ(ე)ლობა: „სალა იქმნებიან სუმანი და ღუნის მსყიდლობანი“ 185, 14 — ღვინით ვაჭრობა.

მტარვლი-ი ჯალათი: „ვითარცა მტარველსა ვისმე მტარველსა“ 127, 2.

მტავლეული-ი 187, 17 მტაკველის ოღენი.

მუნით 92, 21 იქიდან. მუშაკ-ი 23, 20 მიწათმოქმედი, გლეხი, ბეჟაჟყც: „მუშაკიცა, რაქამს ერთგზის თესულმან მისმან ნაყოფი არა გამოიღის, უდებ არნ მასვე ქუეყანასა. ზედა მეორედ დათესვად“ 179, 27.

მუშაკობა 149, 30 მიწათმოქმედება.
 მუცლად-ღება ჩასახვა, დაფეხმძიმე-
 ბა: „ღედამან... კუალად საწყალობელად
 და ბოროტად მუცლადილის“
 118, 37.

მუცლადღებულ-ი 154, 31 ჩასახუ-
 ლი.
 მუცლად-ხუმა (ობ. მრ-ში) 141, 10
 ჩასახვა.

მულ-ი სტროფი, ἔσχυρος: „...თუმ-
 ცა ოდეს აღასრულნა მეფსალმუნემახ
 მუჯლნი“ 112, 21.

მუადებელი-ი 141, 31 აღმთქმელი,
 დამპირებელი.

მღერა 1. ხტომა, ცეკვა, როკვა,
 παίζω; ἄθροισμα: ἄ-μα-ψα: „მიით-
 რედეს სამოსელთა დიღერდეს
 ფერკითა“ 180, 26; „შეაგინეს ქუეყა-
 ნამ ფერკთა მათ მიერ არაწმიდათა,
 რომლითა იქმოდეს მღერასა მას“
 180, 32. 2. თამაში: „ვითარცა ურმათა
 მიერ მღერით ქუშითა ქმნილნი იგი
 ნაშენებნი“ 102, 7. 3. დაცინვა, αἶψα-
 παίζω: „რომელნი-იგი ემღერდეს
 მას“ 196, 32. 4. სიმღერა: „მომღერალ-
 თა აქუს ორღანოები შემწედ ἵπλο-
 ნებისა მათისა, რომლითა მღერად
 მიკონ“ 38, 13.

მღილ-ი 212, 32 ჩრჩილი.
 მყოვარ უამ დიღხანს: „რომელნიმე
 მყოვარ უამ ჰირთა მათ შინა საყ-
 რობილისათა დაყოფენ“ 47, 11—12.
 მყურდროებით მჭმუნვარება: ჩუმი წყ-
 ხილი: „მყოვროები ო: მჭმუნ-
 ვარება საქმესა მას ზედა“ 52,
 15—16.

მშობელთაგან-ი იხ. მდიდარა მშო-
 ბელთაგანი.

მშობელობა მშობლად ყოფნა: „შე-
 ერთნენ მას ცხორებასა გინა თუ
 შეიღებითა და მშობელობითა“...
 47, 36.

მზნვა სუნთქვა. ἄθροισμα: „დე-
 დათა, ვითარცა მზნვამა, ეგრეთვე
 მარხვამ თვის არს და ბუნებითი“ 13,
 20; „არცა სული მზნვამა რამე
 არს ჰაერად განქარებელი“ 166, 31.

მზნვიერ-ი მსუნთქაი: „დაითესის
 კორცი მზნვიერი და აღდგების
 კორცი სულიერი“ 38, 21.

მციბერ-ი 10, 8; 14, 34 ცბიერი.

მცემარ-ი ვინც სციმს: „მონამ ევლ-
 ტინ მეუფესა მცემარსა“ 11, 12.

მცენარე მომდინარე: „წყაროსა

მცენარესა არაინ დაყოფს“ 84,
 37.

მცენარება რაც მიწაზე იზრდება. ვი-
 თარდება: „აღმოაცენოს ქუეყანამან
 ბუნებით მცენარება“ 114, 6.

მცირედ(ე)-მცირედ თანდათანობით.
 ცოტცოტაობით: „საფუნველით მც-
 რედ-მცირედ შემაჯალი იგი ჰაერი“
 65, 18.

მცირედ უამ 116, 23 ცოტა ხნით,
 ცოტა ხანს.

მცირედ-რამე ოდნავ, ნაწილობრივ.
 „არა სრულად, არამედ მცირედ-
 რამე უმალობენ ქველისმოქნესა
 მას“ 115, 15.

მცირედ უაუანასქნელ ცოტა მოგ-
 ეიანებით, ცოტა ხნის შემდეგ, μὲχρις
 ὑστέρου: „თუ რამ არს სიხარული
 იგი... მცირედ უკუნაას-
 ქნელ მივითხრათ“ 30, 12.

მმაფრად 77, 17 ძლიერად, მმაფ-
 რად.

მძღავრ-ი 173, 10 დამპყრობელი.
 ტირანი, ἄστυν: „სადა არიან
 ბწყყინალები იგი მქედანი, ერის-
 ზთავარი იგი და სასალარნი და
 მძღავრნი“ 26, 4; „მძღავრი
 იგი არს, რომელი ყოვლით კერძო
 თესსა ოდენ ეძიებდეს და სხუთათეს
 არა აქუნდეს ზრუნვამ“... 123, 16.

მძღავრება, მძღავრობა ძალმომრე-
 ობა, ძალადობა: (იფქლი) „ქართა მიერ
 იმძღავრების“ 114, 2; „ენება
 ნეტარსა მას თქუმად მძღავრები-
 სა მისთვის კაცისა მის“ 41, 24; „რა-
 ზომცა უმეტესთა მძღავრობ-
 დიან უმეტესი ძალი ევის“ 104, 5.

მძღავრ-ი 68, 31; 139, 3, B „მმაფ-
 რი“. „მძღავრი“, ძლიერი.

მძლეობა 12,11 დასლევა.

მძლექმნილ-ი ძლეული: „მქედრობა-
 ნი, მრავალგზის მძლექმნილი
 წინააღმდეგობანი... იქმნიან საწყალო-
 ბელ“ 39, 22.

მწამლველობა 56, 32 მოწამელა.
 მწღეუბუნეობა-ი 185, 30 მერკიფე-
 თა უფროსი.

მწრობა უცხო ქვეყანაში ცხოვრე-
 ბა, ყარიბობა. ἡ ἀπωξια: „განმიგობა
 მე მწრობა ღემი“ 34, 14; „ამის
 სოფლისა მწრობისა განგრო-
 ბისათეს... იგლოვდა“ 34, 15

მწუნავილ-ი სიმწუნავე, ბალახი: „ყუ-

ავილთა და მწუხანგილთა ხედვი-
თა განუსუენებენ სახედველთა თვსთა“
40, 3; „მიიღებენ კელითა მწუხან-
გილსა მას იფქლისასა, ვმელად თი-
ვად გარდაქცეულსა“ 11, 11.

მწუხრვალი-ი წვერი, კენწერო:
„მწუხრვალთა მიერ ხეთასა“ 118,
24.

მწუხილი-ი იხ. წულილი.

მწურთელი-ი 52, 25 მწვრთნელი.

მწუხრი-ი 10, 20 სალამო, სალამოსი:
„გულსიკვამ-ყავ დღესინდელი, მწუხ-
რი და ხვალისდელი“ 11, 29.

მწუხობრი-ი რიგი, მწკრივი, ბ ააააა-
ოიცა, ბ ჯერბა, ზ ააააა: „ნუქა ვინ გა-
რეგან ჰყოფს თავსა თუსსა მწუხობ-
რისა მისგან მმარხველთაჲსა“ 13,3;
(ღმერთს) „ვითარცა მწუხობრი წე-
სიერი. ესრეთ განუწყობიან ეამთა შეც-
ვალეზანი“ 115,27; „მვედართა აღმწე-
რელმან მან მწყობრისა გაან მო-
კლებულთა მათ თანა დაგწეროს“ 13,9.
იხ. ვარსკულავთა მწყობრი.

მწუსელი-ი 15, 16 მწყეფსი.

მჭედელ-ი აქ: ჩეგილი, ზ ლეიხი:
„ქუეყანაა... მდიდრად აღმოაცენებდა
მჭელელუსა“ 92, 11.

მჭმუნვარება იხ. მყურდობით მჭმუნ-
ვარება.

მხალი-ი მხალი ველური, მხალი თივი-
საა, მინდვრის მხალი: „არა მხლი-
თა ველურითა და მცირედითა
ფქვილითა ანუკვებდა-ა?“ 5, 30. „ჭა-
მეთ ყოველივე, ვითარცა მხალი თი-
ვისაა“ 4, 12.

მხოლო 29, 4; 39. 1 ერთი, ერთად-
ერთი.

მხოლოდშობილი-ი 33, 6 დღესიერთა,
ერთადერთი შვილი.

მქედარი-ი 5, 8 მეომარი. ბ ძრავი-
აჲჯ: ბ ბპლ:აჲჯ: „მენავეთმოძლუარსა
ზამთარი და მქედარსა ბრძოლაჲ...
გამოსცდის“ 116, 12.

მქედრობა 1. ჭარი, მეომრება, ზ
ძრავით: „არცამცა მქედროზანი
ურთიერთას იბრძოდეს“ 16,3; 2. 13,29
ლაშქრობა: „მქედროზანი შორ-
თა ქუეყანათა“ 58,38.

მქედართა აღმწერელ-ი ჭარის შემ-
კრები, ძრავთსიყრთავთა: „მქე-
დართა აღმწერელმან მან
მწყობრისაგან მოკლებულთა მათ თანა
დაგწეროს“ 13, 8.

მქევალი-ი 16, 30 მსახური ქალი: „ამ-
ბოხებია მქევალთა დაწუნარდის
მოსლვითა დედოფლისა პატიოსნისა
და წმიდისაჲთა“ 28, 2.

მქეცის მბრძოლი-ი მხეცებთან მებრ-
ძოლი, გლადიატორი, მჰერიამაჯიჯ: 2:
2: „არა ხედავა სახილველთა შინა
მომღერალთა მათ და მბაძველთა და
მქეცის მბრძოლთა“ 89,22—23.

მქეი 174, 24 ჩალურჩებული, ჩამუ-
ქებული, პელისონი: „თუალნი მათნი
იყვნიან მქეი“ 182, 37; „მქეი იყ-
ვნიან ჯორცნი, სიყვთლითა და სიშავი-
თა საწყალბებულად შეზავებულნი“ 118,
20.

მქეცი ქალარა, ზ პილა: „მონუცე-
ბულინი გოდებდიან და იფხურდიან
მქეცთა მათთა“ 113, 23; „სიბრძნი-
სა მისისა მქეცნი პატიოსან იყენეს“
134, 35.

6

ნაგ-ი 139, 8 ხომალდი, გემი.

ნავლიანი-ი სულით აკადმოყოფი ზ
ფრენიჯ: „უკუეთუ ნავლიანი-
სა მიერ და ცოფისა იგინო, უფრო-
ესად გეწყალის იგი და არა გძულს“
78, 2.

ნათხავ-ი 10, 4 ტომი. მოდგმა: „არ-
ცამცა ნათხავნი აღდგებოდეს
ერთიერთსა ზედა“ 16, 3.

ნაკლულევანი-ი 8, 18 უქონელი, ლა-
რიბი: „ნუ უგულვებელს-კუცლ კეთილის
ყოფად ნაკლულევანისა“ 87,
26.

ნაკლულევანება, ნაკლულევანობა 8,
35; 11, 4; 13, 17 უქონლობა, სიღა-
რიბე.

ნამარხვე-ი (მარხვა) „ვითარცა სამ-
კვდრებელი და ნამარხვევი მამუ-
ლი, ესრეთ მიიღეს და დამარხეს“
4,6.

ნამეტნავ-ი 183, 3 ზ პერიფრაზა.

ნამუშავე-ი 89, 10 ნაშრომი, ნამუ-
შევარი.

ნასხლავი-ი ხმელი ტოტი, ლერწი. ჩა-
მონასხლავი, ზ კლუაჯიჯ: (ცეცხლი)
„ნავთითა და ფისითა და ნასხლავ-
ვითა ეგზებოდა“ 6, 7.

ნატყუენავ-ი 175, 6 ალაფი, ნადავ-
ლი: „ფრიადი სიმდიდრე ნატყუ-
ენავისაა შემოეკრიბა“ 39, 26.

ნაღუარევი ხევი, ხეობა, *ჩე* *ჲ* *ჯადმძრე*: „ნაღუარევი, ვიღრემდის დილიანი მათ შინა ლუარნი, საესეღ შერაკიბი იყენიან“ 184, 24.

ნაყროვ(ე)ან-ი გაუმადლარი, ღორმუცელა: *ყაჯარ:მადყოც* 2: „მფრინველნი იგი, უფროას ყოველთა მფრინველთასა ნაყროვანენი და მტაცებელნი. მოართუმიდეს მას საზრდელსა“ 116, 31; „ვხეზამ იგი... ნაყროვანთასა მსგავს არს, რომელთა ჯარზეთეს უფრომად განხეთამ ქართთა, ვიდრედა ნეშტთამ მათ გლახაკთადა მიცემამ“ 88, 10.

ნაყროვანება გაუმადლობა, ღორმუცელობა. *ჩე* *ყაჯარ:მადყოც*: „ნაყროვანებთა პირუტყუთაყა წარკვლები“ 15, 18; „ქამალი... იგი... არა არს ჩუენდა მიზეზ ნაყროვანებისა, არამედ უფრომად მარხვისა და ზომით ქამისა“ 37, 10; „სიმადრე და ნაყროვანებამ დასაბამი არს გინებიისა“ 10, 5.

ნაცრის დასხმა 38, 15—16 ნაცრის გადაყრა თავზე მწუხარების ნიშნად: (მეფემან) „დააგლო გვრგვნი და ნაცარი დაისხა თავსა ზედა“ 113, 26.

ნაძულავ-ი ძველმანი: „ნუ გამოაჩინებ... საუკუნისა მის ცხოვრებასა შიმუღლად და ნაძულეღავეთსა შემოსილად“ 120, 21.

ნაწევარ-ი 174, 26 კუნთი, ბ მან, მანძ: „ნაწევარი და ძარლუნი სლვისაგან უმეტესად ზომისა განირთხნეს“ 36, 19.

ნახევარსა ზედა ნახევრად, *ბქ-ჟმ-სეაჯ*: „უშუერ არს ხატი ნახევარსა ზედა გამოსახული“ 43, 21.

ნაგორება 39, 7 გორვა: „ვინ გორებოლი მწერესა მას შინა ცოღვიისასა“ 145, 30.

ნელიად 52, 9—10, 213, 28 ნელა, წყნარად. მშვიდად.

ნერწყუთა ფურთხება: „ანუ ინერწყუთა? არამედ მეუფეცა ჩუენი ინერწყუთა“ 74, 8.

ნესტო, ნესტუ 1. ხვრელი; ძარლვი, საღიარო: „სამშენელებისა მათისა ნესტოჲ შეიწრდის ღვინისა მის სიმჭურვალითა“ 184, 33; „ნესტუთა მათ მიერ თულათამას სიმძიმესა მას ესევითარისა მის ნოტიობისასა წარმოაკალიერებდეს“ 37, 25; „აღივსნენ ნესტუნი საფეთქელთანი კუამლისა მი-

სგან“ 184, 8. 2. საყვირი, *ჩე* *ძაქილე*: „დაპბერეთ ნესტუსა ახალსა თავსა თუეთასა“ 1, 3.

ნეფოსი 18, 36; 113, 8 ნება-სურვილით.

ნეფხვა 174, 16 სიცივე, ყინვა.

ნეშტ-ი ნარჩენი, *რბ* *ლექიფანთ*: „ურჩევიეს უფრომად განხეთამ ქამითა, ვიდრედა ნეშტთა მათ გლახაკთადა მიცემამ“ 88, 11.

ნეცუა დაფუენა: „უნეცუდ მშითათა პურსა შენსა“ 87, 27.

ნიაქვარ-ი ქარიშხალი, *ჩე* *ჯათაყიჯ*: „მოიწია ვითარცა ნიაქვარი მოულოდებელი“ 68, 29; „მიიწინიან მოულოდებელი განსაცდელი, ვითარცა ნიაქვარი ისსტყინი“ 137, 38.

ნივთ-ი მასალა; საშენი მასალა, ნედლი მასალა, *ჩე* *სსჟ*: „გამომთქუმელობამან და ფილოფობამან მრავალნი უცალო ყვენეს, რომელთა ნივთი არს ტყუილი“ 127, 29; „თულალო... ვერცა ზურგსა განიცდის, ვერცა პირსა, ვერცა შინაგანთა მათ ნივთთა“ 21, 23; „ქარვისათუს ნივთი მოიგეს“ 133, 30; „მათისა მის ჩახუტისა ნივთი რვალი არს“ 14, 4.

ნისლ-ი აქ: გრიგალი, ქარიშხალი, *ჩე* *ლაქაქ*, *ლაქაქაძი*: „ვითარცა მძვნვარიოთუ რაათმე ნისლითა“ 139, 14.

ნისლის სახე შავი, ჭვარტლიანი, *აქ*: *მალამბი* 2: „ნისლის სახეთა კუამლთა აღმოუტყუებენ“ 9, 33.

ნიჭ-ი 117, 30 საჩუქარი, საბოძვარი.

ნოტია 111, 26 ნოტიო, სველი.

ნოტიობა 118, 16 სინოტივე, სისველე: „ნოტიობამ იგი გუამისად განქმა“ 36, 18.

ნუ უარყოფითი ნაწილაკი, იხმარება ისეთ შემთხვევებში, სადაც დღეს „არას“ ვხმარობთ: „ნუ განყენებითა ოღენ საქმელთაათა“ 10, 15: „რამაზომ დიდ იყოს შენ ზედა ქება იგი გლახაკთა, რომელსა-იგი ნუ შეურაცხ-ყოფ შენ“ 92, 4.

ნუგეშინისსაცემელი-ი 52, 22 ნუგეში, იმელი, სანუგეშო: „იყო ჩემდა შვილი... ნუგეშინისსაცემელი-ი სიბერისა ჩემისა“ 39, 2.

ნუგეშინისცემა ნუგეშისცემა; სარგებლობა: „ჩემდაცა კეთილ არს სიტყუამ იგი ნუგეშინისცემისა“ 12, 13; „დაპვსნენ საიფქლენი

ივი. რომელთაგან არავინ მიიღო ნუგეშინის ცემაჲ“ 93, 4.

ნუჯევა 1. განცხრომა, ნებივრობა, ფუფუნება. ო ქსეფი: „იგი მისცა (კეცხლს ამის ცხორებისა ნუჯევაჲჲ“ 7. 34. 2. გამოკვება, ჟღანა: „არა მლით: ველურიტა და მკირედიტა ფქვილიტა ანუ ეკეებდ ა-ა“ 5, 30; 3 დაყუავება. მოკურება: „ძალთანუ-კეკითა დაეშქუებთა“ 196, 4.

ნუსხადა ნუ. არ: „ნუსხადა შეკვარდე საფრქეთა მათ“ 21, 36; „ნუსხადა გარადაქდე რჩულსა მას მოლუწათასა“ 24, 10.

ნუჟუჟე აქ ნუ: „ნუჟუჟე უშუერად... წარადგენ წინაშე სიონისა მის სძალსა მას“ 120, 25.

ო

ოდენ მხოლოდ. მართოდენ: „მან-მცა გუასწავა არა ქამადთაგან ოდენ მარხვიჲ. არამედ ყოველისაგანე ვეცხლისმოყუარებისა“ 16. 13. „ოქრომს-მოყუარეთა მათ უხარის შეკრეჲა კელ-ლა და ფერქეთა. ოდენ ოქრომ იყოს შემკრეველ“ 101.23.

ოდეს ოდესმე: „ნუ ოდეს დაეგები მას. ნუ ოდეს თავს-იღებ უბნობასა მისსა“ 196, 13-14.

ოგულ-ი 17. 20 ფარისეველი, არა-წრფელი. ო სიხარუჲ: „ოგული ოგი არს. რომელმან სახმ უცხოა შეი-მოსოს წინაშე შესაყრებელსა კაცთასა“ 2. 6.

ორთქლ-ი ბ ძუძუჲ: „შინავანი იგი თავისა ცარიელებჲა აღივსოს ორ-თქლთა მათგან მწუხარებისათა“ 36, 24.

ორსახე, ორგვარი. ორნაირა, ბიძგი-ბიძგი: „საცნაურ არს, ვითარმედ სიბრ-ძნმ ორსახე არს“ 128, 11.

ორკერძო ორგვარი. ორნაირი: ორი-ვე მხრივ, ბიძგი: „ორკერძო არს სახე განსაცდელთაჲ“ 86, 24; „ჩუენ ორკერძო გულისკმა-უჭყოფთ უმანკობასა“ 132, 23; „ორ-კერძო ვეკეროვან და შუენიერ იყოს“ 20, 2.

ორკეცება, ორკეცობა ორმხრივობა ბ:პბიძგი; ო; დამაჭერებლობა. ო ს:მფ-ნოჲჲ; ო რკეცობაჲ წესისა... შუ-რისაგან იქმნების კაცთა შორის“ 46, 6;

„მუნ არა არს ფილაფოზი, არა არს ორკეცობაჲ სიტყუათაჲ“ 104, 36.

ორკეცობით ორმაგად: „ორკეცობით მისცემს ყოველსავე“ 118, 3; „ესეცა ორკეცობით აქუნდა“ 217, 29.

ორლანო 1. სხეულის ნაწილი, ორგანო, ზე მკრეხი: „უბილი, ორლანონ ონ კმისანი და მტკიცენი შემწენი ენისანი“ 29, 25; „ორლანონ ონ იგი მორდნობისანი“ 29, 29; 2. მუსიკალური ინსტრუმენტი: „ვითარცა მომღერალთა აქუს ორლანოები შემწედ ჯე-ლოვნებისა მათისა, რომელთა მღერად მივლენ“ 38.12: „უფალი... ბავეთა მონათა მისთასა იჭმარებს ვითარცა ორლანოთა“ 119, 26.

ორძალი-ქნარი, ო სპრ: „ორძალითა და სტრებითა სუმენ ღუნოსა“ 185, 10. „ორძალსა სცემდა კეთილად და იტყოდა: ეინ არს ღმერთი?“ 207, 24.

ორწყართული-ი ორი წყრთის ზომისა „ორწყართული სამოსელი კმა გეყოფვის შენ“ 97.33.

ოტება განდევნა: „უკუეთუ უნდო-ები ძონძები ემოსის... ვითარცა მყარლ-სა, ვიოტებთ“ 213, 35.

ოქრომოღესულ-ი ოქროთი მოპირ-კეთებული: „არა გაქუს საართული ოქრომოღესული? არამედ გაქუს ცაჲ“ 27, 10.

ოქროქვა ქრიზოლითი. ბ ჯრსთბ:მძი: „ოქროქვაჲ და ბივრილი და იავუნ-ლი“ 105, 30.

ოქროქსოვილ-ი ოქრომკედით ნაკე-რი: „...სამოსლითა ოქროქსოვილითა შემკულ და შემოსილ“ 120, 34.

ოქროცურვებულ-ი მოოქროვილი, ოქროთი მოპირკეთებული, ჯრსთბ:მძი: 2: „არა ჰნიეტლ-თა ზელა ოქროცურვებულთა“ 27, 3: „ყოველივე ოქროცურვებულ-ი, ყოველივე ვეცხლისა მკედითა კერული“ 99, 1.

ოცნება, უცნება მოჩვენება, ფანჯ-ჯიჲ: „ყოველით კერძო ოქროსა ოდენ ხელად, ოქროსა გეოცნებაჲ“ 91, 5.

ობრა ხმაური, ყვირილი, ღრიალი, მონახ, ბ ოჯი, ბნა-ბრუჯიჲ: „ობრანი რამე და მოქცევი და სიბ-ნელენი“ 36,26; „... არა ობრიტ და

კვამალობით“ 37, 18; „ქარისა მია ჩრდილოასა სასტიკნი ოხრანი“ 175, 1.

ოკერ-ი მოხრებული, განადგურებული: „შეიმუსრის ნავი და იქმნის... ოკერ“ 139, 11.

პ

პაპ-ი, პაპა წინაპარი, მამა-პაპა: „თითოეულსა ნათესაისაგან მამათა და პაპათაჲსა ეწოდებიან სახელები“ 96, 32; „თუალვიდა ვიდრე შუდ პაპადმდე“ 49, 12.

პატიოსანი თუალი ბერძნასი ქვა: „ქვაჲ არს მარგალიტი და ყოველივე პატიოსანი თუალი ქვაჲ არს“ 105, 29.

პეროა დორბლის, ქათვის ყრა: „რაჟამს პეროინ კაცი იგი განრისხებული“ 192, 17.

პერულ-ი ქათვი: „ვითარცა პერული წყლისაჲ, ესრეთ რისხუჲ მათი განსთქრის“ 70, 3; „მართალი იგი დგა. ვითარცა კლდე შეურყეველი ღვწავათა მათგან და პერულად განაქარებებდა მათ“ 215, 26.

პილო 27,8 სპილო.

პილოას ძუღლ-ი სპილოს ძეალი: „არა სწევ სარეცელსა ზედა პილოას ძუღლისასა“ 27, 8; პილოას ძუღლისა სავარძელნი“ 102, 17.

პინა მოლუსკი, რომელიც აბრეშუმის ძაფსა და პერლამუტრს იძლევა, წყ.წი: „შუენიერებანი იგი ზღვთ გამოძავალნი: კოლხოა და პინაჲ“ 101, 18.

პირ-ი 1. სხეულის ნაწილი, პირის ღრუ: (თავზე) „არიან სახილველნი და სასმენელნი და საყნოსელნი და პირი“ 29, 12; 2. პირისახე: „დღეს პირნი განსივებულნი, განწითებებულნი, ოფლითა შესოღებულნი“ 16, 21. 3. ამბავი, არსი, შინაარსი: „არს მუნ შინა სიტყუაჲ და პირი შეერთებისაჲ სძლისა და სიძისაჲ“ 122, 9; „ესე ყოველი ვითარცა პირისაგან სიბრძნისა თქუა“ 124, 3; „სამნი გვხილვან ჩუენ წიგნნი იგი ყოვლად ბრძნისა სოლომონისნი... და თითოეულსა თსი სახმ აქუს და პირი საქმისაჲ“ 122, 2.

პირად-პირად ლაპარაკი: „სამოსლითა ოქროქსოილითა შემეკულ და შემოსილთ პირად-პირად“ 120, 34.

პირველ 195, 18 პირველად, თავიდან: „არა ყოფილ არს სხუჲ პირველ შენსა“ 122, 30 — შენამდე.

პირველ-ი „დასაბამი“: „პირველი გზისაჲ არს დასაბამი მისი“ 159, 9.

პირველზე თავიდანვე: „პირველზე მესწავა, ვითარმედ ვითარცა მე მოკუდავი ვიკავ, ეგრეთვე შელიცა მოკუდავი მესუა“ 39, 14.

პირველითავე თავიდანვე: „პირველითაგანვე თანამკერდად და მეპურისტედ თუჲსა ჰყავს იგი“ 13, 19.

პირმშო 124, 11 პირველი შეილი, ძეგლჲ.

პირუტყუ საერთო სახელწოდება არამეტყველი ფაუნისა: „პირუტყუთა შეუენიან ფრთენი და თმაჲ და სიზრქე ტყავისაჲ“ 66, 5.

პურის მთხოველ-ი მათხოვარი, გლახა: „ანუ პურის მთხოველ ვიყო ფრიადისა მის სიგლახაისაგან“ 31, 18.

პურისმთხოელთა პურისმთხოელ-ი მათხოვრის მათხოვარი: „ერთმან მან სახელ-სდვის შეურაცხი შეურაცხთაგან და მეორემან მან — პურისმთხოელთა პურისმთხოელი“ 71, 15.

პყრობილ-ი პატიმარი: „განპყავ... პყრობილი მეფისაგან“ 26, 8.

ჟ

ჟამ იხ. მყოვარ ჟამ, მცირედ ჟამ.

ჟამ-ი საათი: „არცა ერთსა ჟამსა აქუნ განსუენებაჲ“ 101, 14; „დღმ. გინა ჟამი, ანუ თუ მარცხული იგი ჟამისაჲ“ 141, 4.

ჟამეულ-ი დროული: დროისა: „შობებელი ესე ჟამეულად შობენ“ 161, 26; „უწინარესი“ ჟამეული სიტყუაჲ არს“ 160, 2.

ჟამთა სიგრძესა დროთა განმავლობაში: „ხორშაქისა იგი სენნი ჟამთა სიგრძესა შევლენ კაცთა შორის“ 182, 32.

ჟამთა შეცვალბა 115, 28 დროის ცვლა.

ჟამითი-ჟამად დროდადრო, დროგამოშვებით: „ჟამითი-ჟამად და ადგილ-ადგილ მოვიდოდეს მისა კაცნი“ 30, 5.

უამის ცემა დაცლა, დაცადება: „არა ს ც ა უ ა მ ი რისხვასა აღძრვად“ 74, 20.

რ

რამამ-ი როგორი: „არა ხელდავ-ა, რ ა ბ ა მ ი ბოროტი არს ორგულუბამი?“ 86, 5; „ხელდავ-ა... ქუეყანამ რ ა ბ ა მ ი არს?“ 173, 24.

რამაზომ-ი როდენი: „თუ რ ა მ ზ ო მ ი სულთქუმა გლახაკისა მის შევიდგეს შენ, არა იგონებ“ 90, 7.

რამაზომცა-ეგე... ესეზომად, რამაზომცა... ეგეზომცა, რამაზომცა... ესეზომ, რამდენად... იმდენად: „რ ა მ ზ ო მ ც ა ე გ ე გ ე სიმღიდროთა უმეტეს ხარ, ესე ზ ო მ ა დ გაცლს სიყუარული“ 97, 16—17; „რ ა მ ზ ო მ ც ა ქორცთა მოაკლო, ე გ ე ზ ო მ ც ა სულიერითა მით ფუფუნებითა სული განაბრწყინვო“ 12, 25—26.

რამთა აქ: რით: „რ ა მ თ ა განყოფილ ხარ პირუტყუთაგან, მ კაცო?“ 181, 26.

რბიოდე იხ. სრბა.

რემა, რემაკ-ი ჯოგი: „რ ე მ ა ე ბ ი (რემაკები) ცხენთა, ნახირები ზროხათა, სამწყსოები ცხოვრათა, დასები ღორთა“ 99, 12.

რვალ-ი 6, 16; 114, 6 სპილენძი, ბ ჯაღაძე.

რილობა განრიდება, მორიდება: „უკუეთუ ვის ენებოს რ ი ღ ო ბ ა მ ქორცთა“ 211, 23.

რკინობა სპორტული შეჯიბრება, ბ ძუყუ, შივი „რ კ ი ნ ო ბ ა ს ა ც ა ში-ნა არა იგი მიიღებს გვრგუნსა, რომელი სარკინობელსა მას პირველ შევიდეს“. „რომელნი ჩუეულ იყვნენ რ კ ი ნ ო ბ ა ს ა და შრომათა მისთა“ 33, 30. „მორკინალი... მერმე შევიდის რ კ ი ნ ო ბ ა ს ა“ 148, 25.

რქა რქის ჭურჭელი, ბ აჰაჰაჰაჰაჰა: „გაქუნდეს შენცა რ ქ ა მ ი იგი ზეთი-სა“ 117, 37.

რჩ- იხ. ერჩილი.

რჩილა დავა: „ი რ ჩ ი უმეტესი-სათვის და აცილობ, რამათამცა უმეტე-სი მიიღე და მცირედი მიეც“ 91, 1.

რჩული- წესი, კანონი: „თანაწარუ-ვალ არს სიყუდილისა იგი რ ჩ უ ლ ი“

39, 11; „არაეის ეგულბინ დედაკაცი-სა პატრონისა რ ჩ უ ლ ი თ ა ქორწი-ნებისათა შეერთებად“ 14, 30.

რჩულიერ-ი წესიერი: „არა თაქს-იღ-ვას რ ჩ უ ლ ი ე რ მ ა ნ მან განხრწ-ნილთა მათ თანა მკედრობა“ 14, 31.

რჩულისდება კანონმდებლობა: „ცრე-მლნი იგი მისნი არა სახე გლო-ნისა იყვნეს და არცა რ ჩ უ ლ ი ს დ ე ბ ა გოდებისა“ 37, 11—12; „რომლისა მიერ რ ჩ უ ლ ი ს დ ე ბ ა მ შემოვიდა სოფლად“ 176, 10.

რჩულისმდებელი-ი 4, 30; 31, 29 კანონმდებელი, ბ ყომაქრე: „იქის რ ჩ უ ლ ი ს მ დ ე ბ ე ლ მ ა ნ, რამათა შე-საძლებელცა ყოს რჩული იგი თუნი“ 100, 18—19.

ს

საბაოთ იხ. აღონია...

საბელიოზის (საბელიოზურად) შერ-წყმა 162, 6; 169, 12 ერესი, საბელი-ოზის (III ს.) მოძღვრება, რომლის მი-ხედვითაც ღმერთი სიმშვიდის მდგომარეობაში არის ე რ თ ა რ ს ე ბ ა, სამი განსხვავებული ფორმით, კი იგი მხო-ლოდ ქმნადობის პროცესში გვევლი-ნება.

საბურველ-ი ცხენის მოსართავი, ტბ პერიძეპაიონ: „...რომელთა ზედა იყვ-ნიან უნაგრები და ლაგმები და ს ა ბ უ რ ვ ე ლ ე ბ ი“ 99, 1.

საგალობელი-ი მუსიკალური, მისთ-ხან, 3: „ორღანოხსა ს ა გ ა ლ ო ბ ე ლ ი ს ა“ 1, 5.

საგონებელი-ი 61, 27 საფიქრებელი. ნუმსიად 3: „რავამს ს ა გ ო ნ ე ბ ე ლ არნ, ვითარმედ განძღეს ღვინთა, მა-შინლა იწყიან მათ სუმად“ 187, 1.

საგრილობელი-ი ღვინის ჩასაცივებე-ლი ჭურჭელი, ბ ქსაჰრე: „განძმზადე-ბენ ს ა გ რ ი ლ ო ბ ე ლ თ ა და კათხა-ებსა და ბარბიმებსა“ 185, 25.

საგუემელი-ი შოლტი, რ მძმძე, იყვ: „ს ა გ უ ე მ ე ლ ი თ ა ჰკუეშო იგი“ 27, 25.

სადა 83, 34 სადმე: „...არცა ს და მ იეახლოს ბოროტსა მას ცოდვისასა“ 128, 18.

სადაშე, სადმე იქნებ, შეიძლება: „ანუ შენ ს ა დ ა მ ე ესეცა სთქუა, ვითარ-მელ...“ 3, 26; „ყოველივე ვნება, და-

მბნელებელი გონებისა, სიმორვალედ
სამართლად სადმე იწოდოს“ 10, 28.

სადათ საიდან, საიდანე: „სა-
დათ შენი არს ეგე ყოველი?“ 94,
7; „სადათ მოვიგო საზრდელი ანუ
სამოსელი?“ 88, 3; „ოქროს არცა
აქუნ, არცა სადათ მოელიან“ 90,
11.

სადინელ-ი ძარღვი: „სადინელ-
ნი იგი სისხლისანი“ 29, 30; „სადი-
ნელითა ნესტუთა მათ მიერ თუ-
ალთამსა“ 36, 25.

საექუ არასარწმუნო: „საექუ ხარ
შენ მთრვალობისა მიერ“ 15, 6.

სავაჟრო გასაყიდი საქონელი: „შემ-
დგომად სავაჟროსა ალებისა
არლარავინ ივაჟრებნ“ 107, 32.

საზომ-ი 1. ზომიერება, ზომა, ზე-
სურათი: „დაითრო... რამეთუ გამო-
უტვლდ იყო საზომსა სუმისა მი-
სისასა“ 4, 19; „საზომი იცინ სი-
ტყუსა“ 8, 15. 2. სასწორო: „საზო-
მი დიდი და მცირე საძაველ არიან
უფლისა“ 131, 15, B.

საზრდელ-ი საკვები, ზედა: „ნაქ-
ლულეან მღღეპარისაგანცა საზრ-
დელითა“ 26, 13; (ღმერთი) „საზ-
რდელითა ქუეყანით აღმოაცენებს“
49, 33; „საზრდელითა ლიტონი-
თა სუბუქად წარვლად ღამისა“ 3, 23.

სათიზე სათიბი: „მდინარენი და სა-
თიბენი“ 104, 25.

სათნო მოსაწონი: „ვიმარხოთ მარ-
ხეა კეთილი, სათნოა ღმრთისა“
18, 12; „...რამთა მკველარითავარსა მას
სათნოყო“ 24, 9.

სათნობა სიკეთე, მოსაწონისობა,
ჩემურე: „ბუნებითი სათნობაა
სიტყუსაა ესე არს, რამთა არცა სიბ-
ნელითა და გამოუცხადებლობითა მი-
სითა დაიფაროდის ძალი მისი“ 19, 34.

სათნობისაგან-ი 62, 8 სათნობა.

სათნოყოფელი-ი მომწონებელი:
„ღმერთი იყოს საქმისა შენისა სათ-
ნოყოფელი“ 89, 27.

სათნოყოფა მოწონება: „გულარძნი-
ლი სიტყუა... სათნოყოფად
მმენელითა იცვალებს ფერსა თესსა“
128, 36.

სათხოველ-ი რაც ითხოვა, ნათხოვნი:
„რამთა მოეცეს მას ღირსად სათხო-
ველი თვისი“ 114, 3.

საიფქვე ზორბლის შესანახი ადგი-
ლი, ბელი: „დაჰქსენენ საიფქვე-
ნი იგი“ 93, 3.

საიციხელ-ი 114, 27 დასაინი.

საქრძლავ-ი: საქრძლავი ადგილი:
სიციხლისათვის მნიშვნელოვანი, სა-
სიციხლო ორგანო ზედა: „საიცი-
ხლო საქრძლავითა მათ
ასოთა შენთა“ 24, 15; „ფერქნი ური-
დად საქრძლავითა მათ ასო-
თა მცემელი“ 70, 23; „სენი იგი ვი-
დოდის და საქრძლავითა მათ
ადგილთა მიიწიოს“ 57, 27.

საქუერთბ-ი 175, 37 შესაწირავი.

სალმობა ტყვილი, ავადმყოფობა:
„...ფაწლათა და ღძძლათა სალ-
მობანი დაერთვიან“ 52, 7; „მკურნა-
ლი... სალმობასა მას დაადგენს“
57, 17.

სამართლად 123, 5 სამართლიანად,
კანონიერად.

სამე 9, 22; 146, 6; 174, 20 აქ: ალბათ.

სამებისაგან-ი 163, 28 სამების — მა-
მა, ძე და სული წმიდა — ერთ-ერთი
წვერი.

სამკვდრებელი-ი სამემკვიდრეო, მემ-
კვიდრეობა, მკვლელობა: „სამკვდრე-
ბელი და ნამარხვეი მამული“ 4, 6;
„მამული სამკვდრებელი“ 17,
26.

სამკურნალო საავადმყოფო: „მიხვდე
სამკურნალოსა და იხილო სიმ-
რაველს იგი კურნებათა“ 192, 2.

სამოციქულო 189, 29 ახალი აღთქმის
წიგნები: საქმე მოციქულთა, კათოლი-
კე და პავლეს ეპისტოლეები და იოჰან-
ნეს გამოცხადება ერთად.

სამსახრებელი-ი მოსამხარი: „იგი ნა-
ყოფთა... შენდა სამსახრებე-
ლად გამოიღებს“ 89, 3.

სამსჯავრო იხ. სამშჯავრო.

სამღერელი-ი 1. გასართობი, ჰაიფი-
ოც 2: „იქმნა სამღერელ ყრმათა
მიერ უცხოეთსლთასა“ 17, 1. 2. სეც-
ნა, ზედა: „სამღერელი, ზედა: „ვითარცა
სამღერელსა ცხორებასა მათსა
მრავალნი საჩუენებელად კაცთა შეს-
ცვალბენ“ 2, 9; „ვითარცა სამღ-
ერელსა შინა იცვალბელიან კაცნი
სხუად სახედ“ 70, 12.

სამშვნელი-ი ფილტვები, მკვლელობა,
ოცი: „შესლვასა მას პაერისასა შინა-
გან სამშვნელითა მის მიერ“ 29, 28;
„არცა კორცთა ცხორება შესაძლებელ

არს თნიერ სამშენებლისა არცა სულისაჲ“ 140, 34.

სამშულო-ი 125, 30 ლურსმანი.

სამშკავრო, 1. სასამართლო, *ძმ* აფრქვით, *ძმ* ჯიქვით: „მისრულ იყო სამშკავროდ“ 41, 21; „განკაფ დღესა მას სამშკავროთა შინა“ 10, 21. 2. სასამართლო კრებული: „არცამცა სამშკავრონი შეკრებოდეს“ 16, 5.

სამძიმარი-ი სამძიმო, დამამძიმებელი: „მოგაწყინოს თქვენ ჩემი სწავლა და სამძიმარ გიჩნდეს“ 205, 36.

სამწყრთელ-ი სამი წყრთის — ზომა ილავეიდან თითის წვერებამდე — ზომისა, *ძრეც* *ძრეც*; „არა სამწყრთელი მიწა მოგეცეს-ა მაგის ყოველისაგან?“ 104, 26.

სამქელური-ი 146, 17 ანკისი, *ძმ* ჭყ-სორო.

სანუაგე 7, 16 დესერტი, ჩაროზი-„წარიღებენ მათ თანა არა სანუაგეთა, არამედ საზრდელსა საჭიროსა“ 13, 30; „კმა ვყოთ ჩუენდა საჭმარი იგი ოდენ ბუნებისაჲ და არა ვეძიებდეთ სანუაგეთა და ფუფუნებასა“ 13, 34.

სარბიელი-ი ასპარეზი, მოედანი, *ძდ* *ძმ* *ძმ*: „რომელნი-იგი სარბიელსა შინა რბილიან“ 43, 25; „დასასრული სარბიელისაჲ მის იქმნების საფლავი“ 207, 38.

სარგებელი-ი 18, 19 სასარგებლო.

სარღონიტონ-ი 106, 4 სარღონი, ნახევრადებირფასი ქვა, *ძმ* *ძმ*.

სართული-ი სახურავი, საფარველი, *ძმ* *ძმ*: „მოკადენ სართულნი და დაქსნენ კედელნი“ 93, 5; „სული ჩუენი სართულსა ამას შინა ჯორცთასა დაფარულ არს“ 19, 19.

სარკინობელი-ი სპორტული მოედანი, *ძმ* *ძმ*: „სარკინობელთა მათ ადგილთა“ 210, 17.

სასმენელი-ი ყური 54, 28 *ქმ* *ქმ*: „სასმენელნი არა მართლიად განღებულ არიან“ 29, 18.

სასუმური-ი 186, 33 სასმისი.

სასძლო 1. 19, 6 პატარძალი. 2. საპატარძლო ოთახი: „გარეგან სასძლო-სა მის განვარდეს“ 128, 30.

სასწავლო, სასწავლელი-ი სკოლა, სასწავლებელი, *ძმ* *ძმ*: „საყრმათა ამათ მცირეთა, რომელთა წიგნები სასწავლოს დაუტეობის“ 112,

23; „უკეთურთა გარე განსდენის სასწავლელისა მისგან კეთილისა“ 126, 1.

სასწაული-ი ნიშანი: „თვისა ჳირისა მადლობით მოთმენაჲ სასწაული არს მოთმენებისაჲ“ 51, 7; „ჩუენდა მიმართ ბრძოლაჲ მისი სასწაული არს ღმრთისმბრძოლებისა“ 197, 1; „ბრძოლასა შინა ერისთავნი სასწაულსა მისცემენ შემდგომთა მათა“ 144, 38.

სასჭელი-ი იხ. სამჭელი.

სატანა მოწინააღმდეგე, მტერი: „ესრეთ მოსწაუვებს ენაჲ ჳურიათაჲ, ვითარმედ სატანა წინააღმდეგობით“ 67, 5.

სატკივარი-ი 175, 20 მტკივნეული.

საუყუნე, საუყუნო 175, 24 სამარადისო, მუღმივი; მარადიულობა: „არცა ესენი საუკუნეთა არიან“ 46, 5; „ყოველივე დაბადებული უმრწემესი არს საუკუნეთაჲ“ 160, 28. იხ. მერმე საუკუნე.

საუწყითგანი-ი მარადიული: „მოიჯენენ საუკუნითგანნი იგი წმიდანი“ 8, 17.

საუნჯე 1. განძის შესანახი განძის საცავი: „სიმღიდრე... გარდაითხვის საუნჯეთაგან“ 88, 8; „შემოსავალი ამაოებისა საუნჯეთა შინა დაიუნჯიან“ 25, 1. 2. ბელელი: „არა იყოს... იქელი საუნჯეთა შენთა“ 114, 16. 3. ფოსო თვალისა: „თუალნი უსუსურნი და ღალრმოზილნი, ამოდ მდებარენი საუნჯეთა მათ შინა“ 118, 23. 4. განძი, *ძმ* *ძმ*, *ძმ* *ძმ*: „რომელთა ჳრქელი და მძიმე საუნჯჳ მოუგის“ 27, 6.

საურავი-ი 150, 20 საზრუნავი.

საფასე 114, 11; 182, 12 ქონება, განძი.

საფრჯე მახე, *ქმ* *ქმ*: „შორის საფრჯეთა ზეალ შენ“ 21, 28.

საფშენელი-ი 65, 18 იხ. სამშენელი.

საყდარი-ი 151, 23 ტახტი (სამეფო): „საყდარი იგი მალალი დაუტევა და ქუეყანასა ზედა დაჯდა“ 113, 27

საყნოსელი-ი 134, 16 ცხვირი, *ქმ* *ძმ* *ძმ*: „მუნ არიან სახილველნი და სასმენელნი და საყნოსელნი და ჳირი“ 29, 12.

საყოფელი-ი ბინა, საცხოვრებელი ადგილი: „ჳურის მთხოვრე ვყო და არა მკუნდეს საყოფელიცა“ 31, 19.

საშინელ-ი საშიში: „უკეთეს სა-
შინელნი ვერ შეგაშინებენ... მაშა
ქვისა გულსა ვპრახავთ?“ 105, 25.

საშუალ შუაში: „მარხვამან სა-
შუალ შემოილის თაჲ თჳსი“ 7, 16.
საშუებელ-ი 173, 20 განცხრომა, ფუ-
ფუნება, კეთილდღეობა.

საშურველ-ი 26, 16 შესაშურებელი:
„საწყალობელ არს მღიღარი იგი და
არა საშურველ“ 85, 18--19.

საშჯელ-ი გასამართლება, სამარ-
თლის წარმოება: (მოსამართლე) „ანუ
ქრთამსა ხედვიდეს, ანუ მეგობრობა-
სა ანუ მტერობასა, იგი საშჯელსა
ვერ წარამართებს“ 131, 11: „სიმარ-
თლს საშჯელისა გამომაჩინებელ
არს გონებისა სიმართლისა“ 131, 13:
„თუალხუმაი საშჯელსა შინა ბო-
როტ არს“ 131, 6: „სამართალმან მან
საშჯელმან ღმრთისამან...“ 57, 7.

საჩინო გამოჩენილი, ცნობილი:
„...რომელი საჩინოთა მშობელთა-
განი არს, წუხს, რამეთუ არა სიმდიდ-
რითა ფრიადითა სავე არს“ 49, 13.

საცნაურ-ი ცხადი, გასაგები; საცნო-
ბი, ვაჟი: 3: „საცნაურ არს უკუე,
ვითარმელ თჳთნფესით მოატყუა ადამ
თვსა თჳსსა სიუღილი“ 63, 22:
„საცნაურ არს, ვითარმელ სიბრ-
ძმს ორსახე არს“ 128, 11; „...რამთა
საცნაურ იყენენ იგინი“ 144, 40.

საცნობელ-ი 183, 25 შეგრძნება,
გრძნობის ორგანო, ჴ აქმფრც: „რო-
მელთა საცნობელნი გამოცილილ
არიან განყოფად კეთილისა და ბორო-
ტისა“ 19, 4; „ჩუენნი არიან ჳორცნი
და საცნობელნი ესე ჳორციელ-
ნი“ 22, 2.

საცხებელ-ი მალამო: „ესე საცხე-
ბელი არს ღმრთისმოშიშებისა“,
5, 9.

საცხოარ-ი, საცხოვარ-ი 209, 21:
181, 37 ცხვარი.

საძაველებლობა სიბინძურე: „ადგი-
ლად თჳსისა საძაგელეზლობი-
სა ყენეს წმიდანი იგი ადგილნი“ 180,
29.

საძნაურ-ი საძნელი: „რამათჳცა
საძნაურად გიჩნდა განგებამ უფ-
ლისა“ 215, 17.

საწლობელ-ი 75, 19 საწრთობი,
გრდემლი, ჴ მძაჲ: „ვითარცა საწ-
ლობელმან აწღვის რკინია, აწლო
მარხვამან გუამი კაცისამ მის“ 6, 18.

საწერტელ-ი 146, 19 საჩხელეტელი,

წამების იარაღი, ჲ ჳაჲფო: „სული...
იწერტებოდის. ვითარცა საწერტე-
ლითა, ჳსენებითა მით შემაწუხებელ-
თა მათ საქმეთათა“ 45, 5; „რაჳმს-
იგი საწერტელითა მით სიტყუ-
სამათა შეახო მას“ 27, 25.

საწუთრო 47, 37 წუთიერი; ამქვეყ-
ნიური: „ზეცისა ცხორებასა გამოეჭუა
და საწუთროსაცა ვერ მიემ-
თხვა“ 176, 38.

საწურთელ-ი 44, 31; 162, 36 საწ-
ვრთნელი.

საწყალობელ-ი 113, 16 საცოდავი,
შესაბრალისი: „...საწყალობელ-
სა სიტყუასა გეტყუან“ 102, 19.

საწყინო 209, 36 მაწყინარი, საზი-
ანო.

საჳამალ-ი 4, 37 საჳემლი.

საჳირო მძიმე, ძნელი, გასაჳირვებე-
ლი, თხაშუპიძე 2, 3: „ვერ დაგირვეს
შენ იწრო იგი და საჳირომ გხამ“
108, 22; „ანუ სენითა გუამისამათა. ანუ
სხუათ რამთჲჳცა საჳიროთა გან-
საცდელითა“ 13, 18.

საჳურტლე განძის საჳავი: „სა-
ჳურტლენი მისნი განსქლებოდეს“
87, 29.

სახარება 189, 31 ოთხთავი (ახალი
ალექსის წიგნი).

სახარულ-ი „სიხარული“, სიამოვნე-
ბა: „მოსცეს ღვინო სახარულად
გულისა“ 44, 11.

სახელ სახლში. შინ: „წარხვდით ეს-
რეთ სახელ თჳენელა“ 189, 32.

სახე წესი, მანერა; მაგალითი; არსი,
ბ რძიძე: „რომელმან-იგი სახმ ჳური-
ებრივისა მის მარხვისამა განაგლო“ 1,
8; „მრავალნი გჳონან სახენი ძმთა
მოყუარებისანი ძეულთა და ახალთა წე-
რილთაგან“ 120, 1. „რომელთა გამოც-
დილებისა მიერ იციან საქმისა მის სა-
ხმ“ 174, 23.

სახელველ-ი 40, 3 თვალი.

სახელ-ღება წოდება, სახელის შერ-
ქმევა: „გამომზრდელად და ჳეელის-
მოქმედლად სახელ-გღევან შენ“ 89,
20—21: „ვიინა სატანა სახელ-ღე-
ვა მას?“ 67, 2.

სახიერ-ი კარგი, კეთილი, ჳყაზმც 3:
„ვიქმნეთ ურთიერთას სახიერ და
ტბილი“ 78, 25.

სახიერება 153, 18; 115, 32 სიკეთე:
„ალთჳემაიცა ეგე შენი არა სახი-

ერებისა სახმ არს, არამედ უკეთურებისაჲ 93, 19.

სახილველ-ი 1. თვალი, ზ ბჰც, ღად: „მუნ არიან სახილველნი და სასამენელნი და საყსოლენნი და პირი“ 29, 11. 2. თეატრი, სანახაობის ადგილი, ტბ ზმადროვ: „ვინ-მე სახილველსა ა შინა იხილამცა რამედ ღირსი ხილვისაჲ“ 94, 8; „არა ჰხედავ-ა სახილველთა შინა მომღერალთა მათ და მბაძველთა“ 89, 22.

სახიბოა 188, 13 გართობა, მხიარულება, ზ მსაჟინა: „მრავალნი იგი სახიობანი უმეტესსა დაყოვნებასა მისცემენ წარწყმედლთა მათ ბოროტსა მას შინა“ 186, 1.

სახლელ-ი ოჯახის წევრი: „ვითარცა სახლელული მკუდრი ურცხვნოა, ყოველსავე დაიპყრობს“ 78, 19.

საქმარ-ი საქობი, საქობიერება; ქონება: „წყალი საქმარ არს, რათა დაეშრიტოთ ცეცხლი იგი“ 7, 36; „უკუეთემცა ემარხა მამინ ევას ძელისა მისგან, აწმცა არა საქმარ იყო ჩუენდა მარხვად ესე“ 2, 34; „ეჰმსა მას საქმარი სასა ჰპოე იგი უძლურად“ 114, 30; „საქმართა წინა-უყოფდა“ 173,5. იხ. ჯერისა საქმარი.

საქმარება, საქმრობა სარგებლიანობა, და ჯრჰფიცოთ: „ვეთილ არს ჩუენდა მენავეთმოძღურებისა იგი საქმარება (საქმრობა BC)“ 138, 9.

საქნველ-ი სახნისი: „საქნველის მზიდველნი ვარნი“ 8,24.

საქსარ-ი გამოსახსნელი, გამოსასყილი, ტბ სტროვ: „საქსარ შენდა იქმნეს სიმღიდრე შენი“ 95, 21; „რომელმან მისცა თავი თვისი საქსრად ჩუენთვის“ 109, 23.

საქუმლი-ი 42, 35 ლუმელი, ზ ხ მსაჯ: „აღაგზნა საქუმილი მზაკუერმან მან“ 214, 27; „საჯუმილსა შინა ცეცხლისასა“ 6, 3.

საჰამებელ-ი სასიამოვნო: „ნუცა იქმნეთა საქამებელ მაგინებელთა შენთა“ 72, 17.

სელევეკიდა: „მფრინველსა მას, რომელსა ეწოდების სელევეკი დამა... შექმნა უძღვებდად დამაღლებელმან ყოველთამან“ 103, 17. ბ ძელახარ, მზიდ. სერაბინ-ი 158, 27 ანგლოზთა ერთ-ერთი დასი.

სერობა წვეულება: „მოუწოდ მათ, ვითარცა მოყუარეთა, სერობად“ 186, 36.

სეფურ-ი აქ: ძალდი (მონადირე?), ბ ზ თაჰრად, ახიცი: (მონადირე გამოცდილი) „ადგილთა ძნელთა ვითარცა სეფურისა გამოცდილებასა სირბილისასა იქმნ, რათა ცნას სირბილისა მის სიმაღლ“ 121,28.

სორავს იხ. თრვა. სიადვილი 195, 34 სიმარტივე, უბრალოება: „სიადვილითა გონებისა მათისათა ყოველგან იქცევოლიან“ 24, 31.

სიბორჯილი 149, 16 აღზნება: „დვალთა მიმართ სიბორჯილისა დაძვარავს გინება იგი მომთრვალებთა“ 182, 27.

სივლტოლა 122, 5 გაქცევა; გარიღება: „ყოველსავე უკეთურებისაგან სივლტოლა და უცხოყოფა“ 16, 14.

სიზრქე სისქე, სიტლანქე: „სიმძიმესა მას ვორცთა სიზრქისასა ვერ თავს-იღებნ“ 8, 4; „სიზრქე ტყავისა“ 66, 5.

სიკეთე 120, 36; 171, 38 სილამაზე. სილაღე 96, 7 (A) მედიდურობა, ამპარტავნობა. იხ. სიფუდულე.

სიღბილი 73, 31 სიღბო, სირბილი. სიმაღლ 121, 29 სიჩქარე, სწრაფვა: „მკურნალმან მან სულთამან იხილა ჩუენი ესე... ცოდვისა მიმართ გონებისათსა სიმაღლ“ 20, 16.

სიმაზოლე: სასწორისა სიმაზოლე: სისწორე, სიზუსტე: „ყოველსა სიმძიმესა სასწორისა სიმაზოლითა გულისკმა-ვყოფთ“ 39, 31.

სიმდაბლე 1. ქვევით, დაბლა: „კაცი უკუე სიმალლით სიმდაბლედ მოვიდა“ 197, 2. 2. 148, 30 თავმდაბლობა.

სიმპაღე 93, 13 სიდაბლე. სიმართლე 137, 31 ჯანმრთელობა: „სნეულებისაგან სიმართლედ მოქცევა“ 30, 30.

სიმტიცე სიმაგრე, ციხე-სიმაგრე: „სიმტიცეთა მათ შინა ქალაქისათა“ 124, 24.

სირ-ი ჩიტი: „განერე, ვითარცა... სირი მახისაგან“ 21, 30, 33; „ვითარცა ბუღე სირისაჲ“ 41, 8.

სირცხულიელ-ი 115, 18 შერცხვენილი.

სისრულე 4, 13 სრულყოფილება. სისუბუქე 17, 16 სიმსუბუქე.

სიტფო სითბო: „სიცივე შეგზავის სიტფოსა“ 115, 30; „განუშორე-

ბელ არს ცეცხლისაგან სი ტ ფ ო ა და ნათლისაგან — ნათობამ“ 156, 11.

სიტყუა 122, 10; 161, 27 ლოგოსი, ბ ლ ო გ ო ს ი. იხ. მოქცევი სიტყუათაჲ.

სიტყუავეთილობა კარგი საუბრის უნარი, მკერძმეტყუელება: „არა საშურველ არს... ბრძენი სი ტ ყ უ ა კ ე თ ი ლ ო ბ ის ა თ უ ს“ 84, 23; „სიბრძნითა და სი ტ ყ უ ა კ ე თ ი ლ ო ბ ი თ ა სა-ქებელ არს“ 79, 19.

სიტყუაშოვნეირება დამარწმუნებელი ლაპარაკი. ზე რ: შოვსილჳჳ: „მტყუარნი ბრძენნი... ლესულ არიან სი ტ ყ უ ა-პ ო ვ ნ ი ე რ ე ბ ი თ ა წინააღდგომად და მრავალგზის ძალსა მას ჰეშმარიტე-ბისასა დაჲფარვენ მრავალმეტყუელე-ბითა“ 129, 13.

სიტყურ-ი 29, 3 მოლაპარაკე, ლაპარაკის უნარის მქონე; აღამიანი: „ნუშეა ვიქმნებით სი ტ ყ ვ ე რ ო ბ ის ა ე ს ე პ ი რ უ-ტყუთა უმძნეარეს“ 119, 27.

სიტყვერობა ლაპარაკის უნარის ქო-ნება: „პრცხუენიოდენ ვენებათა სი-ტ ყ ვ ე რ ო ბ ის ა გ ა ნ შენისა ბუნე-ბისა“ 75, 4; „რამათა განყოფილ ხარ პირუტყუთაგან, მ კაცო? არა ნიჭითა მით სი ტ ყ ვ ე რ ო ბ ის ა მ თ ა?“ 181, 28.

სიტყუთა შემწე დამცველი, ვეჭილი. ბ შუყჳჳჳ: „რომელნი სი ტ ყ უ თ ა შ ე მ მ წ ე ნ ი და სუნილორნი იმზუნენ?“ 104, 34—35. იხ. სუნილორი.

სიტყუს-გება 131, 36 დაეა, კამათი; გასამართლება, ძეხვადგა: „უყოფთუ სულგრძელებამა და სულმოკლებამ შენ შორის სი ტ ყ უ ა ს-უ გ ე ბ დ ე ნ, არცხუნე სულმოკლებასა და პატივ-ე-ც სულგრძელებასა“ 132, 3.

სიტყუს-მიცემა პასუხი, პასუხისგება, ბეძილჳჳ: „რასათუს შენ, შესმენი-ლი ეგე. იმალვი და უბრალოსა მას სი ტ ყ უ ს-მ ი ც ე მ ა ლ მიაულენ?“ 112, 36.

სიტყუს-მწერალი-ი 171, 4 მწერალი. სიფიცხლე 78, 13 შეუპოვრობა; თუ-ხელობა: „ვერ მოდრიკა სი ფ ი ც ხ ლ ე მისი“ 61, 17.

სიფულღე „სილაღე“, მედიდუ-რობა, ამპარტაენობა, ბ ძღიდი: „თა-ნა-წარაჳდა... რჩულისმოძღურათა ზუ-აობასა და მწიგნობართა სი ფ უ ღ დ უ-ლ ე ს ა“ 96, 7.

სიჭადღუ-ი 199, 7 საამაყო: „სიჭა-ღ უ ლ ა დ აქუნდას ყოველნი იგი ნა-კ-ლულევიანებანი“ 32, 23.

სიეშილი-ი 5, 25; 115, 2; 18, 29 შიმ-შილი, ბ ლ ი მ ო დ.

სიჩხო სიჩვილე, ბავშვობა: „არს სი ჩ ხ ო მ ც ა სულისაჲ და მოხუცე-ბულობამ“ 134, 21; „რომელსა ესწავა მის მიერ სი ჩ ხ ო მ თ გ ა ნ წმიდანი წერილნი“ 123, 3.

სიციფე სიციფე, ზე მანია: „ეპა, სი-ცი ფ ე შ ბ ო რ ო ტ ი“ 99, 31.

სიძულილი-ი 65, 23 სიძულელი.

სიწმიდისაგან-ი სიწმიდე: „არცა თუ შევიგნებამ სი წ მ ი დ ის ა გ ა ნ ი არს“ 62, 7.

სიწრფობა 132, 6; 133, 7 სიწრფე-ლე.

სიჭმელე სიმშრალე: „სიციფე შეეზა-ვის სიტფოსა და სი ც მ ე ლ ე კ უ ლ ა დ მოვიდის თუსსა ეჳსამ“ 115, 30.

სიამოვნე 35, 1 სიამოვნება: „ბუნე-ბამ იგი... წყალთამ მარილიანი სიტყ-ბობედ და სი ჰ ა მ ო ვ ნ ე დ შეცე-ა-ლა“ 43, 10.

სნეჳა კენესა, წუხილი, ძეხვადგა: „გან-რამ-სთქლებინ მუცელი სიმრავ-ლისაგან ჰამადთამასა და სნე ე კ ვ ნ“ 3, 26.

სოფელი-ი 1. ქვეყნიერება ზე რჳჳჳჳ: „ყოველსავე ს ო ფ ე ლ ს ა განსრულ არს ქადაგებამ მისი“ 12, 33; „სული მისი აღავლინა ს ო ფ ლ ის ა მის მი-მართ ზეტათაჲსა“ 42, 37. 2. ცელი: „არცა ს ო ფ ე ლ ი, არცა ქალაქი“ 12, 34; „ს ო ფ ე ლ ს ა, შეუზღუდველ-სა და მდებარესა, ადვილად შეუტდიან მბრძოლნი“ 37, 24.

სოფლისმოყუარე ამქვეყნიური ცხოვ-რების მოტრფიალი: „შეიყუარო ს ო ფ-ლი ს მ ო ყ უ ა რ ე იგი და ოქროსმო-ყუარამ, ვიღერლა მცნებამ შეუფისაჲ“ 120, 10.

სოფლისმწყობრელი-ი აქ: მმართველი, გამგებელი, ბ ხ ო ს მ ო რ ო ჳ-ჳ ო რ: „ს ო ფ-ლი ს მ ო ყ უ ა რ ე ლ თ ა მ თ ბ ნ ე ლ ის ა-თა“ 12, 22; 67, 15.

სამასლარი-ი მხედართმთავარი, ბ ძე-რჳჳჳ: „ერისმთავარნი იგი და ს ჰ ა-ს ა ლ ა რ ნ ი“ 26, 4.

სამეტაკება 118, 19 სითეთრე.

სარბა 196, 20; 143, 24 სარბოლა, მოძ-რაობა; სირბილი: „რ ბ ი ო ღ ე, ესრეთ რ ბ ი ო ღ ე“ 24, 17—18.

სარევა სროლა: „ეითარცა ჳვითა, ესრეთ ე ს რ ი ა ნ სიტყუთა მით გმობი-სათა“ 116, 23.

სრულ-ი 19, 4; 136, 29 სრულყოფი-
ლი.

სრულება 122, 9; 137, 2 სისრულე,
სრულყოფილება.

სტრატულ-ი 99, 4 მეეტლე, ბჭვიციფ.
სტუმრება გამასპინძლება: „იკად-
რი-ა ნეშტითა ტაბლისა შენისაათა
სტუმრებად წარჩინებულთა მათ
მეფისათა?“ 109, 1.

სუბუჭ-ი: „განიყიდა სუბუჭისა,
ფასისა, რამეთუ ოცდაათ ვეცხლად“
155, 16 — გაიყიდა აიფად.

სულო საყვარელო, ჟუჯი: „სულო,
გქონან კეთილნი მრავალნი დამარხულნი
წელთა მრავალთა, ჰამე და სუ“ 92,
22.

სულთქუმა, სულთქუმა 16, 12 წუ-
ხილი, ვიშვიში: „გლახაკნი სულთ-
ით ქუმედ“ 113, 24.

სულმოკლე უცაყოფილო, მთავა-
თქვა: „რამათვს უკუე სულმოკ-
ლე ხარ? რამეთუ ცხენნი ვიცხლი-
თა აღკამულნი შენდა არა არიან-ა?“
26, 34.

სურვიელ-ი 135, 4 მოსურნე.

სურის 14, 20 სურს.

სუნილორ-ი დამცველი, ვეპილი, ბ
სუჩქვიძე: „რომელნი სიტყუთა-შემე-
წენი და სუნილორნი იმიზნენ?“
104, 35.

სუიდა აქ: გაყიდა: „შეიძინო საფა-
სი სუიდითა მისითა“ 89, 38.

სძე 134, 23 ძე.

სწავლა დასჯა: „ნუცა რისხვითა შე-
ნითა მსწაველი მე“ 126, 22: „ვინ
არს ძმ, რომელი არა მსწავლის მ-
ამან?“ 127, 10.

სწავლულება 127, 5 სწავლა, გან-
სწავლა: დასჯა: „სწავლულებად
არს წურთილებად სარგებელისა სული-
სად“ 126, 11; „სწავლისათა მიღებასა
სწავლულება ეწოდების“ 127, 21.

სწორად 125, 20; 217, 25 თანაბ-
რად, ერთნაირად.

სწორება გათანაბრება: „იქმს სწო-
რებასა მათსა“ 131, 8.

სწორებით 125, 1 თანაბრად, ერთ-
ნაირად: „კეთილსა მისსა ყოველთავე
სწორებით მიანიჭებს“ 124, 31.

სწრაფობა აჩქარება, დაჩქარება:
„წარმყვანებელნი იგი გასწრაფობ-
ლიან“ 150, 25.

სწრობა 10, 35 გასწრება: „მკირედ

უსწრობიეს წინააღმდეგ სლვად“
45, 21.

სხმა დება (ობ. მრ-ში), ყრა: „დადე-
ურემსა მას, რომელსა ზედა ისხნეს
სხუანი“ 178, 20.

სხუთა სახითა 81, 14 სხვაგვარად,
ჩუქყაზაზაძე.

ბ

ბაბლა 7, 12; 198, 13 სუფრა,
ჩუქყაზაზაძე: „ბაბლა გარდარეული
სანუაგითა“ 30, 31.

ბაბლაკეთილი-ი სტუმართმოყვარე,
სუქაზაძე, 2: „ჰამად უსწადელეს არს
შემდგომად მარხვისა მდიდართათვისცა
და ბაბლაკეთილთა და გლა-
ხათათვისცა და უქონოთა“ 7, 31.

ბაბლის მოღვაწე-ი თანამესუფრე:
„ნუცა უღირს ჰყოფ მეპურისმტედ
შენდა ყოფად მისა და ბაბლის
მოღვაწედ“ 13, 14.

ბალანტი-ი 144, 18; 147, 18 ფუ-
ლის ერთეული (25 ლიტრა ერთი ბა-
ლანტი, რომელ არს ქანქარი — საბა):
„ათსა ბალანტსა ზედა სხუთა ათ-
სა ისწრაფი შეიძინებად“ 102, 34.

ბანის მხახურ-ი ზედამხედველი; მო-
ურავი, ბ ბაზაძე: „რომელნიმე ბა-
ნის მსახურნი, რომელნიმე მუ-
შაენი“ 99, 7.

ბარიგ-ი კრავი: „ვითარცა ბარი-
გი უქმობელ იყო“ 155, 18.

ბაფაჟ-ი 7, 3 ბაფა.

ბაძარი-ი 195, 17 სასახლე, ჩუქყაძე.

ბევენი მტევანი: „ბევენი დი-
დად ვახსა ზედა ჩნდეს“ 92, 11.

ბევება 175, 24, 25; 148, 17 მიშვება,
ნების დართვა.

ბევენება ბევენი: „გატკივნებს
ქებად იგი მუნ მყოფთა“ 85, 3; „მახ-
ვლითა მოიწყულოდა და არამცა ეტ-
კივნებოდა“ 30, 21.

ბოლიანი-ი ჩუქყაძე: „მხალიცა იგი,
რომელსა ეწოდების ბოლიანი, ჰა-
მეს“ 5, 31. შროშანი (?).

ბრავეთომოდლუარი-ი 185, 30.

ბურთთა მკრებელი-ი სატვირთო,
ტვირთის მზიდავი, ბუჭიძე: „სიმ-
რავლენი აქლემთანი, რომელნიმე
ბურთთა მკრებელნი და რომ-
ელნიმე მძოარნი“ 99, 12.

ბუბრცაბა 199, 30 ბუბრცა, სრო-
ლა.

ტაშელვა ტაშის ცემა: „ტყუელ-ვისა წილ კელთაასა მკერდსა იცემ-ლით“ 188, 35.

უ

უბან-ი 11, 27; 124, 24 მოციანი, ხალხის შესაკრებელი ადგილი, *ჩეძიძე*

უბნობა საუბარი, *ჩე ბჰსიძე*: „გამონისახის უბნობაა რამე უშუერი“ 20, 24; „ჭერ-არს მოშურნეთა ზიარებისა და უბნობისაგან სივლტო-ლა“ 82,23; „ნუ ოდეს თავს-იღებ უბნობასა მისსა“ 196, 14.

უბრწყინვალე 7, 28 უბრწყინვალე-სი.

უგულისგმო 17, 29; 183, 28 უგუნუ-რი, უგრძნობელი.

უგულისგმოება შეუცნობლობა: „უგულისგმოებაა ღმრთისა სი-კუდილი არს სულისა“ 140, 36.

უდარეს-ი 160, 29 უარესი: „ამისთვის უდარესსა საშველსა ღირს იქმნას“ 72, 35; „არაა უდარეს არს მათსა“ 162, 4.

უდარესობა 85, 29 უარესობა, რან-გიით დაბლა ყოფნა.

უღებ-ი ნელი, ღუნე, ზარმაცი; შში-შარა, სულმოკლე, *ბჰჰიძე* 3: „ესე საქმე სენი არს მოცალისა და უღებისა სულისა“ 25, 5; „უღებ იყვნიან ლოკვისა მიმართ“ 115, 19; „გლახაკი ნუმცა უღებ არს მარხვისა მიმართ“ 13, 19.

უღებება 151, 3 სიზარმაცე, უდარ-დელიობა, დაუღებობა, გულგრილობა, სულმოკლეობა, *ჩე ბჰსიძე*, *ჩე ბჰსიძე*: „უღებებითა არაინ გვრგვინოსან იქმნების“ 1, 14; „გუასწავლის არა უღებებასა კეთილთა საქმეთა ში-ნა“ 128, 26.

უზეშთაეს-ი 154, 9; 157, 30 უმაღ-ლესი: ღმერთმა თავი (ადამიანის ორ-განო) „უზეშთაეს ყოვლისავე დაამტკიცა“ 29, 10.

უზეშთაესობა 159, 21 უმაღლესობა.

უზმობა უჭმელობა: „მის უამისა იგი უზმობაა მარხვასა გიჟმებს“ 15, 6.

უზომო 17, 15; 98, 5 მოუზომავი: „რაა ძნელი, მძიმე და უზომოა სი-ტყუაა გრქუა მოძღუარმან მან?“ 96, 21.

უზომობა სიმრავლე, სიდიდე, არა-ზომიერება: „დაქცევისა ქალაქთაასა

მიზეზ ცოდვისა უზომოებამ არს“ 57, 29; „ჩუენ... უზომოებისა-გან განგუათავისუფლნა“ 36, 14.

უკაცრულ-ი უკაცური: „უღაბნოსა შინა უკაცრულსა“ 71, 9.

უკრძალველობა გაუფრთხილებლო-ბა, დაუღებობა: „მრავალთა ფრიალი-სა მის უკრძალველობისაგან ჰქონედ ღიღინი და უკურნებელნი სენ-ნი“ 23, 10.

უკუანათ 207, 34 უკან.

უკუანათ კერძო 137, 35 უკანა მხა-რეს.

უკუანათ კერძო ნიავ-ი ზურგის ქა-რი: „ნავი... ვალნ უკუანათ კერძოთა ნიავითა ჰამოათა“ 139, 9.

უკუანაას 153, 22 ბოლოს, უკანას-კნელად.

უკუანაასკნელი-ი: „მთრელობა უკუანაასკნელი არს ბოროტ-თა“ 54, 4 — სიმთვრალე ბოროტების მწვერვალია; „ესე არს... უკუანა-ასკნელი საზომი ანგაპრებისა“.

უკუაპართ 73, 28 უკუღმა.

უმაღლო 49, 3; 49, 9 უმაღლური, უკ-მაყოფილო.

უმარწყმეს-ი 90, 23; 160, 28 უმცრო-სი.

უმშავრო უსამართლო, *ბჰ:იძე* 3: „განხეთქე კელისწერილი უმშავ-როა“ 114, 4.

უმწყ-ი გაუხედნავი: „კიოც უმ-წყი“ 187, 27.

უნდო 204, 22 ფუჭი, ამბო; 213, 34 უვარგისი.

უნდობა 152, 5 ფუჭი, ამაობა.

უნებელი-ი 190, 30 უნებური: (ა-ტივ-სკემს) „ალუძრველსა მას და უნე-ბელსა უფროას ნეფსითისა ამის და მოქმედისა“ 64, 8.

უნებელთაგან-ი 55, 7 უნებური, არა-სასურველი რამ.

უნებლიათ 115, 35 უნებურად.

უნებლიათ-ი 190, 30 უნებური.

უნჩება 194, 22 დაგროვება, შეგრო-ვება, შენახვა.

უოხვნო 9, 15 დაუსრულებელი, უსასრულო.

უოვარ-ი 114, 24; 147, 21 ღარიბი, უქონელი.

უფამო 56, 4; 154, 2 უდროო;
დროის გარეშე: „წარიტაციის სი-
კუდილმან შვილი ჩემი უქამოლ“
45, 10: „უქამო იგი შვერთებამ ძი-
სამ მამისა მიმართ“ 161, 13.

ურთიერთის 9, 8; 16, 3 ერთმანეთს,
ერთმანეთთან.

ურიდი 70, 23 მოურიდებელი.

ურმის თულ-ი 31, 10; 172, 10 აქ:
წამების იარაღი.

ურნატ-ი 192, 37 ხნული, კვალი.

ურწყულ-ი 183, 31; 186, 7 უწყლო,
წყალგაურეველი.

უსაწყალობელეს-ი 192, 26 უსაცო-
დავესი.

უსიტუო 28, 5 უტყვი.

უსიტყუელი-ი 32, 33 ენით გამოუთ-
ქმელი.

უსნიდლოო 105, 5. დაუცველი. იხ.
სუნილორი.

უტევანი-ი 208, 3 მანძილის ერთე-
ული (143 ბიჯი — საბა).

უტყუელი-ი 100, 14; 121, 14 წრფე-
ლი, მართალი.

უუღბეს-ი 21, 36 უფრო უფარგისი.

უფალ-ი 7, 4; 129, 8 ბატონი, პატ-
რონი: „ვერ თქუას ამათგანი რამეჲ კაც-
მან, უფალ მან გონებისამან“ 112, 4.
იხ. შვილის უფალი.

უფროხად 30, 24; 33, 15 უფრო,
უფრო მეტად

უქალაქო 171, 19 აქ: უსამშობლო;
ვისაც სამშობლო არა აქვს, ჰქოისც,
იმც.

უქმნელება, უქმელება უქმობა:
„ღღესასწაულსა უქმელები ს ა
თქუენისსა“ 1, 3. ღჲ ჴჲჲჲ ჳჲჲჲ
სჲჲჲ.

უქუეხ 29, 17 უფრო ქვემოთ.

უშუერი-ი უშნო, ულაზნო, ძახფჲჲ-
თც 2: „კაცი მრისხანე უშუერ არნ
ფრიად“ 192, 7; „გაყუგ... შუენიერი
უშუერისაგან“ 26, 9.

უშუერება 120, 26; 189, 9 ულაზნ-
ობა, უშნობა.

უჩინოყოფა გაუჩინარება, დაკარგვა:
„უჩინოყოფის ა ოდენ და წარ-
წყმედისა ღირს იყოს“ 61, 8; (ოქროს)
„უკულად მუნვე დაჴვლავ და უჩინო-
კყოფ“ 99, 33.

უჩხ, უჩხნ 7, 15 მიჩინია.

უცალო 127, 29 მოუტყელი, საქმით
დაკაეებული.

უცალოება 66, 12; 143, 24 მოუც-
ლელობა.

უცნაურ-ი 148, 22, უცნობი, უცოდ-
ნელი: „ალასრულის ცოდვამ იგი ყო-
ველთაგანვე უცნაურად და უწა-
მებულად“ 20, 26; „უცნაურ არს
ჲამი შენისა სიკუდილისამა“ 194, 14.

უცნება 182, 13 მოჩვენება; სიზმა-
რი; ჴ ფარჯაძე: „ესე რომელიმე საფა-
სე სახლისა შესამკობელად იყავნ და
კულად ესე — გარეგანთა მათ უცნე-
ბათათჳს და სამკაულთა“ 98, 25;
„უცნებანი იგი ძილისანი უფრო-
მად წურთათაგან ღლისათა არიან“ 44,
32. იხ. ოცნება.

უცნობელ-ი უცნობო 180, 11; 181,
38 ცნობიერებადაკარგული.

უცხოყოფა განდგომა, განშორება:
„უცხოლისაჲ უკეთურებისაგან სივლ-
ტოლამ და უცხოყოფამ“ 16, 14;
„ქეშმარიტად მარხვამ ყოველთაგან ბო-
როტა უცხოყოფამ არს“ 18, 13.

უძლავს შეუძლია: „განსუენებადცა
ვერ უძლავს“ 15, 21.

უძგრესი-ი 18, 9; 188, 31 უარესი,
უმძიმესი, უძნელესი.

უძღებ-ი ხარბი 213, 32 ძალითიც 2.
უწესს იხ. წეს-.

უწრფელო უსწორო, არასწორი: „ნუ
ხელად უწრფელოდ, არამედ წრფე-
ლად“ 190, 35.

უწყროება 57, 8; 113, 37 გვაღვა,
ბ ძსჯაძე.

უწყალო მოწყალებას რომ არ გას-
ცემს, ძუნწი: „მუნ არა მტაცებელი
ოდენ დაისაყების, არამედ უწყალო-
ცა“ 95, 16.

უწყველელი-ი დაუყოღავი: „უკუეთუ
არა განპრისხნე, უწყველ ხარ“
74, 34.

უჭირველი-ი 65, 2; 68, 9 უღარღელი,
უზრუნველი, გაუჭირვებელი.

უჭირველეს-ი, უჭირველეს-ი 13, 24
ადვილი, უადვილესი.

უხუად მიმნიჭებელი-ი 32, 33--34;
50, 17 გულუხვი, მუყაღბნაძე.

უხუად მიმნიჭებულობა 80, 17 გულ-
უხვობა.

უხუცი, უხუცი-ი 2, 34 უფროსი:
ემშაკი... უხუცი იყო კაცისა“
195, 3.

უხუცესობა უფროსობა: „რომელსა უხუცესობაა ენებოს, იქმნეს ყოველთა მონა“ 205, 21.

უკამლო 114, 24 ფეხშიშველი.

უქმარ-ი უსარგებლო, გამოუყენებელი: „პირველი იგი დღე მარჯათა უქმარ და გამოუცდელ იყოს შენდა“ 15, 9; „ჩემიკა ცხოვრებაა უქმარ გიქმნიეს“ 216, 32.

უქმობელ-ი ხმაამოუღებელი, ჩუმი: „ვითარკა ტარიგი უქმობელ იყო“ 155, 18.

უქმს, უქმან იხ. კამ-.

უჭერო 1. უმართებულო, შეუყვარებელი: „ნუუყუე სთქუა უჭეროა რამე“ 139, 20. 2. ურწმუნო: „ამას ზედა იტყუან უჭერონი იგი, ვითარმელ: და რად დაიბადა ყოველადვე შემწყნარებელად ბოროტისა?“ 62, 32.

უჭერობა 42, 18; 93, 2 უმართებლობა.

ფ

ფარაო 199, 20 ფარაონი, ეგვიპტის მეფე.

ფართობა 30, 30; 115, 14 სიკეთე, სივანობა, ბედნიერება.

ფარისეველი-ი 202, 13 ძველ ებრაელთა ერთ-ერთი რელიგიური სექტის წარმომადგენელი.

ფაწალა ტყირპი (საბა), ელენთა: „ფაწალათა და ღვწლთა საღმობანი დაერთვიან“ 52, 7.

ფერივნება კარგი ფერი, ზღაპრით: „ფერივნებაა იგი ოქროსა მის მიგიზიდაეს“ 90, 7.

ფილაფოზ-ი 26, 3 ფილოსოფოსი, ბრძენი ბრძეპი.

ფილაფოზობა 127, 29; 199, 4 σιφαισμορც 3, ზღაპრით.

ფიცხელ-ი 174, 23 მკაცრი; უხეში, ტლანქი: „ქმაი მათი ფიცხელ არს და უწყისო“ 70, 18.

ფრთე 6, 22, 66, 5 ფრთა.

ფრიალ-ი 10, 35 ბევრი: „მიეც მცირელი და მოიგე ფრიალი“ 119, 20.

ფრიგიელი-ი 99,77 ფრიგიული.

ფრკივ 110, 30 ფეხით.

ფხალმუნება 188, 34 გალობა.

ფხალმუნე-ი 189, 28 ფხალმუნთა წიგნი (ძვ. ალექსანდრის წიგნი).

ფუფუნება აქ: სიმძლავრე: „ფუფუნებაა წინამძღუარ არს საღმობათა და დაცემათა“ 8, 2—3.

ფუფუნული-ი მაძლარი: „ფუფუნული იგი მოღობსაცა ვერ მიემხუევიან“ 8, 10.

ფუცვა, ფუცვა 10, 33; 213, 36 ფიტება.

ფუნარება 11, 15; 184, 17 მქნარება. ფუნავა იხ. მუნავა..

ფხურა გლეჯა: „მობუცებულნი იფხურილიან მკეთთა თესთა“ 113,23.

ჭ

ჭადება 147, 5; 198, 26 დაპირება; მუქარა.

ჭანქარი-ი 138, 28 ფულის ერთეული, იგივეა, რაც ტლანტი.

ჭარი ნიავისა, ქარისა ნიავე-ი 6, 10; 137, 36 ქარი, ზღაპრით.

ჭარტა ქალალი: „გამოწერეს ქარტასა ზედა ხატი კაცისა“ 196, 33: „მელნითა და ქარტითა მიქალებამოწყალევისა ქმნასა?“ 107, 35.

ჭება ქებათა 122, 1—2 ძველი ალექსანდრის ერთ-ერთი წიგნის სახელწოდება: ქედ-ი კისერი: „თავი... მიმოვარდებინ ქედისა გან“ 184, 11.

ჭედციხელი-ი ჭიუტი, ურჩი: „მოდრიკოს მოუღრეველი იგი გული ქედციხელთა მათ“ 5, 23.

ჭერობანი-ი 204, 3 ანგელოზთა ერთ-ერთი დასი (უმალესი ჩინისა).

ჭეა მრავალსახეილისა მჭერისა ქეა, მჭერისა თვლი: „ოქროს გარემოდაცენ ქეათა მათ მრავალსახეილილითა“ 101, 19.

ჭეღისმოქმედ-ი 57, 10 ქეღისმოქმედი, კეთილი.

ჭეღისსაქმე 2, 17 სიკეთე.

ჭმულუბა მოქმედება: „ნუმცა ეგონებთ, თუ ქმულუბაა რამე ფარაოსი ბოროტი იყო“ 60, 32.

ჭუაბ-ი 203, 29 გამოქვაბული.

ჭუე 7, 3; 146, 32 ძირს, ქვეითი.

ჭუედარკეილ-ი 79, 23; 216, 14 მობრლი.

ჭუნაყროვნება 4, 25 ღირსეულობა, ზღაპრით.

ჭუყანა 1, 8, 23; 113, 28; 192, 37 მიწა, მიწის ნაკვეთი; 2, 197, 4 მხარე, страна.

ქუეყანისა ზომა მიწისმზომელობა
 ო ქუეყანისა: „ვიეთნიმე შეეძქეს ქუე-
 ყანისა ზომისა ჩლოვნებასა“
 127, 25.

ქუეყანისა თუალ-ი მიწის წიალი, სა-
 ბალო, რა მარაღა: „ვიდრემდის ქუე-
 ყანისა თუალთა შინა იყო ოქ-
 როა, სთხრიდი და ეძიებდი“ 99, 31.

ქუეშეთ ქვევით, ქვევილან: „გინა
 ქუეშეთ წარვლასა მისსა“ 131, 4.
 ქურციკ-ი 21, 30, 31 გარეთხა, შვე-
 ლი. ო ბიძაძე, აბოც.

ქცევა 138, 16 ტრიალი, მოძრაობა:
 „იგი აღვილად იქცევიან ლელვათა
 ზედა“ 3, 30: (ფრინველი) „იქცე-
 ვიან წინაშე მონადირეთასა“ 148, 17.

ლ

ლაზე ყოველ 174, 18 მთელი ღამე.
 ლელვააღღგომილ-ი 3, 34 ქარიშხა-
 ლი, გრიგალი, ზღვის ლელვა.

ლელვაგაუემული-ი: „ნავი ლელვა-
 გუემული“ 187, 28 — ზღვის ლელ-
 ვაში მოხვედრილი გემი.

ღმრთივ წერილ-ი ღმრთის ხელით
 დაწერილი: „ფიცარნი იგი ღმრთივ
 წერილნი“ 4, 29.

ღმრთისმეტყუელება 162, 19 მეც-
 ნიერება ღმრთის შესახებ: „რომელი
 კეთილად ღმრთისმეტყუელე-
 დეს, მას უწინობიეს სიბრძნე“ 123, 26.

ღმრთე 174, 12; 145, 14 ხერხი, საშუ-
 ალება.

ღონისძიება 3, 7 ვერაგობა, ეშმა-
 კობა, ო მარაღა: „იგი ღმრთისა ღმრ-
 თისა ღონისძიებით წარაბარავს ჩუ-
 ვნებან და ხვალისა სასიკეთისა დაგვ-
 ტეობს“ 148, 7.

ღონი (B) 10, 1; 17, 23; 187, 16,
 ღვინო.

ღრიაკალ-ი 194. 9 მორიელი, ობ
 ძეგალია.

ღრუწალ-ი 1. 12, 9; 172, 16; 215, 19
 ბროლი. შეჯიბრი, ო მარაღა, აბოც. 2.
 176, 19 წამება.

ღრუწალა ზრუნვა. მზრუნველობა,
 ღრუწალა: „რომელმან ღრუწალა
 რუწალა შეჰმატოს, სულსა დაჰ-
 წინის“ 9, 7.

ღვთისფერ-ი გალურჯებული, ფერ-
 დაკარგული, ო მარაღა 3: „პირი მათი
 ღვთისფერი“ 70, 16.

ყ

ყენება შეკავება, დაბრკოლება: „რამ
 ღმრთისმეტყუელის მე ნათლისღებად?“
 147, 25.

ყინელ-ი 211, 15; 174, 18 ყინული.
 ყოვლითი კერძო 91, 5; 184, 19 ყო-
 ველი მზრიდან, ყოველმხრივ.

ყოვლითურთ მთლიანად: „ყოვლი-
 თურთ მკეცად გარდაქცევს კაცსა“
 69, 4

ყოვლისა პირველად 189, 30 უპირ-
 ველეს ყოვლისა.

ყრმა 15, 31; 17, 1 ბავშვი, ყმაწ-
 ვილი.

ყუავილ-ი, ყუავილოვნება სინორჩე,
 ფეროვნება, ო მარაღა: „ყოვალსა
 მას შინა სიკვამლისასა მყოფი“ 186, 23;
 „ყოვალთა ზედა ფერსა ყუავილოვ-
 ნებამა არა აქუნ“ 118, 18.

ყურადღელ-ი, ყურადგულ-ი 129. 9
 კურდღელი.

შ

შალვა: „შალვამ გულისა“ 183,
 35; 184, 3 გულის არევა.

შარშა 141, 30 შარშან.

შაშუალ იხ. საშუალ.

შებრკოლებულ-ი 186, 23 ბორკილ-
 დადებული.

შებრკოლება დაბრკოლება, შეჩერე-
 ბა, პიროვნება: „ვითარ-იგი იქმნების
 კაცთა შორის შებრკოლებამა. იგი
 განაქიქიან“ 83, 36; „რომლისა მიმართ
 შევებრკოლდე ამათგანსა?“ 90,
 27.

შეგინებულება 151, 5 სიბინძურე.

შედგმა იხ. თულთა შედგმა.

შედგომა, შეთქომა იხ. შეუდგს, შე-
 უთქს.

შეერთება აქ: საერთობა: „რამ შე-
 ერთებამა ტაძრისა ღმრთისა კერ-
 პთა თანა?“ 17, 38.

შეზავებულება: „შეზავებულე-
 ბანი მათნი უცხო ყო ბუნებითისაგან“
 111, 25 — თანხმობა, პარმონია.

შეთხზვა 211, 2 შეერთება: „ნუ
 შეეთხზნები საქმეთა სოფლისა-
 თა“ 24, 8.

შეიწრება 15, 18; 184, 33 შევიწ-
 როება, შეზღუდვა.

შეიწრებულ-ი 113, 20 შევიწროებუ-
 ლი, შეზღუდული, შეწუხებული.

შეადრება 5, 14; 143, 6 გაბედ-
ვა, შებედვა.

შეადიმება, შეადემა დარცხვენა: „არ-
ცა სახელისაგან ღმრთისა... შევიკ-
დი მიით“ 213, 35; „ივის მან შეკ-
დიმება ი გუამთაგან მოწამეთაჲსა“
173, 31.

შეკრძალვა 148, 29 მოკრძალება, მო-
რიდება.

შემაიწრებელ-ი 209, 36 შემაწუხე-
ბელი, შემავიწროებელი.

შემასმენელ-ი: 205, 2; „ეშმაკი შე-
მასმენელად გამოითარგმანების“
67,8 — მბეზლარი.

შემდგომ-ი 144, 38 აქ: ხელქეითი.

შემთხვევა შეხვედრა: „ივლტი
შემთხვევისაგან გლახაკთაჲსა“
93, 31.

შემოგარენ-ი მახლობელი ადგილები:
„ცეცხლი... შემოგარეთა მათ შეს-
წუვიდა და მიეახლებოდა ეკლესიასა“
214, 29.

შემოღება შემოტანა, მოტანა: „არა-
რამა შემოვიღეთ სოფელსა აჲსა და
არცა რამ განღებდა გვც“ 211, 28.

შემოხუშა შემოტანა (ბევრისა): „რა-
ჯთა... არა შემოვიხუშეთ სანძი
მთავრობანი“ 169, 10.

შემოკლომა შემოსვლა: „შემოკ-
ლის პირუტყუთა ზედა სენი იგი
უკურნებელი“ 181, 19.

შემსგავსებულ-ი 36, 21 მსგავსი, შე-
საფერისი, შესაბამისი: „ამისივე შემს-
გავსებული არს სიტყუა იგი“
126, 23; „შემსგავსებულად ძა-
ლისა ჩუენისა ვთქუჲს“ 43, 33.

შემურვა დაბალზამება: „შე-ცა-არა-
გმურონ შენ კეთილად, არამედ ეს-
რეთ, ვითარცა იპოო, დაგმარხონ“
109, 8.

შემუსრვა 178, 15 დამტყრევა, და-
სახიჩრება.

შემუსრვილ-ი 37, 33 დამტყრეული,
დასახიჩრებული, დაჭრილი: „რაჯთა
შეთომილი იგი მოაქციო. შემუს-
რვილსა შეუხუო, უძლური გან-
კურნო“ 24, 2.

შემშუალავა, შემსჭუალავა შერთვა,
შეერთება: „შემშუალენ შიშსა
შენსა კორცნი ჩემნი“ 125, 25.

შემშუალულ-ი, შემსჭუალულ-ი 33,
20 მიკრული, მიერთებული: (მუცელი)

„საწყალობელად ზურგისა ძალთა
შემშუალულ არნ“ 118, 26.

შემცვალებელ-ი 115, 11 შემცვლე-
ლი.

შემწე იხ. სიტყვათა შემწე.

შემწუარ-ი 184, 23 დამწუარი.

შემწუველი-ი 68,13 დამწველი.

შენერწყუა მიფურთხება: „არა შეჰ-
ნერწყუოა ოქროსა?“ 114, 28.

შენნი-ი შენიანები: „ქუეყანა იგი...
იქმნას შემდგომად შენსა შენთაჲ
მათ“ 193, 3.

შერაცხება 118, 29 შერაცხვა, ჩათ-
ვლა.

შესაკრებელი კაცთა 2, 7 აქ თეატ-
რი, რბ შѣдровъ.

შესმენილ-ი დამნაშავე: „რამათჲს
შენ, შესმენილი ეგე. იმალი და
უბრალოსა მას სიტყუს-მიცემად მიი-
ვლენ?“ 112, 35.

შესწევს, შესწიო იხ. შეწევნა.

შესწორება 173, 25 გათანაბრება,
შეთანასწორება: „შეასწორე გან-
სუენება იგი ჰირსა აჲსა“ 216, 36.

შესწორებულად 187, 9 თანაბრად,
თანასწორად: „შესწორებულად
პირველისა მის ვიტყვ ამისსაცა ცოდ-
ვასა“ 55, 35.

შეტბობა 124, 28 მიღება, შეწყნა-
რება.

შეტყუ(ვი)ლ-ი 11, 8 ტყუილი.

შეუღღს, შეუთქს მოსდევს. თან
სდევს: „ერთიერთსა შეუთქს“ 167,
32; „შრომათა მათ ცოდვისათა სიმწა-
რე... შეუთქს“ 149, 8. „ვითარცა
უშურველობა თჲსი არს სახიერისაჲ
მის. ეგრეთვე შეუთქს ბოროტსა მის
შურს“ 78, 33; „რადენინი-იგი ბოროტ-
ნი შეუღღან ბოროლთა“ 59, 2.

შეუზღუდველ-ი შემოულობავი. უგა-
ლავნო: „ვითარცა სოფელსა, შეუზ-
ღუდველსა და მდაბალსა ადვი-
ლად შეუტყდიან მბრძოლნი“ 37, 24—
25.

შეუმსგავსებელ-ი 162, 5 განსხვავე-
ბული.

შეურაცხება უპატიობება: „მეფემან
მათმან დიდებამ თჲსი შეურაცხე-
ბად შეცვალა“ 113, 26.

შეურაცხყოფა აქ: უარის თქმა:
„...შეურაცხყოფდენ საზრდე-
ლისაჲ მიღებასა“ 55, 22.

შეურაცხ-ი 126, 30 აბუჩად ადგებუ-
ლი, უგულვებელყოფილი.

შეურება 154, 13 წუხილი, დარდი.
შეურებაჟი 144, 29 შეწუხებუ-
ლი, შეწუხობილი.

შეუძლებელი-ი უძლური: „მტერიცა
იგი შენი შეუძლებელ ჰყო“ 71,
29; (კან) „ღმრთისა ბრძოლად შე-
უძლებელი იყო“ 80, 25.

შეკცევა 1. შებრუნება: „ვერცა ეა-
მისა ეგებო შექცევაჲ ანუ დამ-
ქირვაჲ“ 119, 17; „არა არს მდინარისა
აღმართ შექცევაჲ“ 119, 15. 2.
შედგომა: „ვიეთნიმე შექცეს ქუ-
ეანისა ზომისა კლოვენებას“ 127, 25;
„...რამთა არა შექცეს იგი საქმეთა
მუცლისათა“ 29, 8. „ვიხნი თუალნი
არინ მკიე? არა ღვინსა სუქმასა შექ-
ცეულთანი-ა?“ 183, 36.

შედება შეტანა, შეყვანა: „გულნი
კბენითა შეიღებენ გესლსა“ 83, 4.
შედებულ-ი 86, 8 შეღებილი.

შეყენება 174, 18 ჩადება, დამწყვედე-
ვა: „... შეყენებაჲ თაჲსისა ბნელ-
სა შინა“ 52, 4.

შეყვანება 12, 5 შეყვანა.

შეყოფა 14, 31 შეერთება: „შეეყ-
ენიან ამას სოფელსა და მერმე სი-
კუდილისა მიერ განიყენებ“ 47, 26.

შეჩრუნება დღანაშაულება. *χατ-
ερεά* → *χαρηρεά*: „შეაჩრუნებდა
მათ, რომელნი-იგი უფარისყოფად მო-
უწოდდეს მას“ 42, 16.

შეცვალება 45, 27 შეცვლა. იხ. ეამ-
თა შეცვალება.

შეცვალებული-ი 11, 30 შეცვლილი.

შეძინება დართვა, დამატება: „მერმე
შესძინა და თქუა“ 165, 34.

შედლება აქ: მორევენა: „ესრეთ შე-
უძლოთ მრავალთა ბოროტთა“ 71,
23.

შეწამება დამოწმება: „თითოეულსა
მუნ საქმენი შესწამებენ“ 105, 14.

შეწევნა დახმარება: „გულისთქუმაჲ
იგი შესწევს ცოდვასა მას“ 131,
24; „იხილე, ნუუთუ შესწეო ორ-
თა“ 22, 29.

შეწევა 7, 35; 80, 23 დაწვა.

შეწუნარება მიღება: „რომელიცა
მოგცეს, მას შეიწუნარებდ სიხა-
რულით“ 217, 16.

შეწუღება დამწყველება: „შენ ყო-
ველივე კართა შინა და მოქლონთა შე-
გიწუღევი“ 88, 20.

შეჭირვება გაჭირვება: „...რამთა არა
შეშკირდეს შიმშილითა მართალსა
მას“ 117, 2.

შეჭირვებულ-ი 102, 26 გაჭირვებუ-
ლი, შეწუხებულ-ი.

შეჭურვა 189, 6 შეიარაღება.

შეკლომა შესვლა: „სოფელსა, შე-
უზღუდველსა და მდაბალსა, ადვილად
შეუქდიან მბრძოლნი“ 37, 35.

შვილება 1. აქ გამოზრდა, *ἐκτρέφω*-
თი: „გვშვილნა ჩუენ ეკლესიამან
სიწმიდისა მიმართ“ 14, 16. 2. (ღმერ-
თმა) მოგუანება ჩუენ სული შეი-
ლებისაჲ“ 50, 12; „შეერთენ ამას
ცხოვრებასა... შეილებითა და მშო-
ბელობითა“ 47, 36.

შვილის უფაღ-ი 107, 8 შვილის პატ-
რონი, აქ: მამა.

შთაბნევა 212, 14 ჩაყრა.

შთაბრძომა 213, 37 ჩაყარდა.

შთავსება დაცემა, ჩაქრობა: „...არა
სეღავა მზესა, ვითარ აღმოვლისა და
კუალად შთაივსების?“ 46, 1.

შთახავალ-ი ჩასასვლელი. აქ: ყელი:
„გულარძნილთა მათ შთახავალთა
მიერ აღავსის მუცელი თუსი“ 167, 8.
შთახრული-ი 17, 32 ჩასული.

შთაცუმა 52, 4 ჩაქცა.

შთავდა ჩაყვანა: „ცოცხელ შთაპ-
ქადა იგი ჭოჯობეთად“ 77, 30.

შთაჯღომა ჩასვლა: „შთა-თუ-ქ-ქ-ღ-ე
ჭოჯობეთად, მუნცა ახლოსვე ხარ“ 166,
38.

შვილი-ი: „ონითა და შივილი-
თა... სავე არიედ ყურნი მათნი“
182, 3.

შინა 98, 26 შინ, სახლში.

შინაგან 14, 37; 68, 14 შიგნით.

შინაგან-ი 150, 14 შიგნული: „სენი
იგი... განსლევნ შინაგანსა მისსა“
79, 31.

შინაგანი კაც-ი 134, 19 სული, ბუ-
ნება (დამიანისა): „...რომლისა მიერ
შინაგანი კაცი ჩუენი სრულ იქ-
მნების“ 18, 25. შდრ. გარეგანი კაცი.

შინაგანსცემელი-ი მოლოატე, *πρεβ-
მა*: „შუებდა შინაგანსცემელ
ცხოვრებისა იქმნების“ 4, 35.

შიშვა შიში: „იშიშვოდის და
დაიქსნებოდის“ 51, 30.

შორის 1. (ზმნ.) შიგნით, თავისთან,
იქ მათსა: „ესე უძღველნი ქრის-
ტეს მკედარნი შორის შემოვიდეს“
172, 19. „...მეფე იგი ამალიესა...
შორის მოიყვანა და მოკლა“ 76, 35.
2. (თანდ.) -ში: „ესე ყოველი... ჰპოო
თავსა შორის შესსა“ 27, 19.

შორს-ყოფა მოშორება, უკუგდება: „მეფემ... სამეფოთა იგი დიდებია შორს-ყო და გოდებდა ევისა მის თანა“ 113, 28.

შუა კედელ-ი სახლგარი: დაქსნნეს შუა კედელი იგი და ღობენი“ 91, 23.

შუბლის საკრავ-ი შუბლის სამკაული, ან პაიჯაჲ: „რომელიმე შუბლის საკრავ არს და რომელიმე მანიაჲ“ 101, 19.

შუბულ-ი აქ: წყლით გაჭერებული, დარწყულებული, ან ანაჲ: „ვითარცა ნერგნი შუბულნი“ 13, 21. გაფუფუნებული: „ქორცნი შუბულნი და შუენიერნი დადნებია“ 83, 6.

შურ(ის)-გება შურისძიება: „უკუეთუ ჰპოო მტერი შენი მომყმარი, ნუ შურს-ა-ი გებ მტერობითა“ 120, 4.

შურომა გურჯა; დალა, დაქანცვა: „ამოდ შურები“ 11, 8 — ამოდ ირგები.

შუღულ-ი კვირა, შვიდი დღე: „დანიელ... სამსა შუღულსა პური არა ჰმა“ 6, 14.

ჩ

ჩაფსუტ-ი ლითონის თაისაბურავი მეორისა 14, 4 ჲ ანაჲ: „აჲ“.

ჩუეულება, ჩუეულობა 1. მიჩვევა. შეჩვევა: „მეზარინ... ზოვად ყოფითა მით შეეყვინან ურთიერთას ჩუეულებითა“ 47, 29; „მარხვასა ჩუეულობისათჳსცა და ურთიერთას ბაძეთა მრავალნი თავს-იდებენ“ 17, 24. 2. გაწურთნა, მძეპასჲ: „ლომნი შინაურ იქმნებია ჩუეულებითა“ 81, 21.

ჩხვილ-ი: „დასწყნარდინ სახლიცა შენი... ჩხვილი რისა ტაფაქათასა“ 7, 2.

ც

ცა (ნაწ.) კიდეც: „რომელნიმე... ასოთა დაქსნილებად მიიწინეს და რომელიმე მო-ც-აკუდეს“ 37, 1.

ცა იხ. მესამე ცა.

ცალიერება, ცარიელება 36. 24 სი-ცარიელე.

ცემა 1. მიცემა: „ეც მოცალებად მეტრაპეზესა შენსა“ 6, 36; „ნუსცემ ძილსა თუალთა შენთა“ 139, 35. იხ. ეპის ცემა. 2. დაძვერება. აქ: ჩხვლეტა, კებნა: „უცემენ, ვითარცა ღრი-

აკალი, უკებენ ვითარცა გუელნი“ 69, 8 — ანაჲ: „აჲ“.

ცილად ფიც-ი 18, 15 ცრუ ფიცი, ტყუილი ფიცი. ჲ ანაჲ: „აჲ“.

ცილობა 186, 4 დავა: „აცილობენ ურთიერთს“ 186, 9.

ცისად-ცისად გუემულება: „მოთარეულობა. სომნაბულა: „პეტრუნეს ყოველსა სენსა და ყოველსა ცისად-ცისად გუემულებასა“ 155, 20.

ცნობიერ-ი გონიერი: „ცნობიერი და უცნობი“ 113, 7 გონიერი და უგუნური.

ცოფ-ი 150, 3 გიჟი.

ცრემლია ტირილი: „ამისთვის ცრემლი ია?“ „ამათა მათ შრომათა მათათჳს ცრემლი ია“ 111, 9.

ცულად ამოდ, ფუქავ. ანაჲ: „კამლი ეგე, რომელი შენ თანა დალპების ცულად, უკამურისაი“ 94, 36.

ცულ-ი 123, 7 ამაო, ფუქავ.

ცხედარ-ი 203, 29 სარლა: „კეცხლისა ცხედარნი“ 102, 16.

ცხოელ-ი, ცხოველ-ი 155. 29: 177, 19 ცოცხალი.

ცხოფლსმყოფელ-ი 9, 3: 23. 28 ცხოველმყოფელი, გამაცოცხლებელი.

ცხოვნება, ცხოვნება 140, 24 გაცოცხლება: „მოგუდღეთ, აწ, რათა ვცხოვდე“ 175, 35.

ცხოვრება, ცხოვრება 145, 12: 178, 10 სიცოცხლე.

ცხოვრებანი წმიდათანი 189. 29 კავიოგრაფიული თხზულებები.

ძ

ძალ-ი 1. 176, 30 ძალა. 2. შინაარსი, აზრი 122, 15.

ძალისაგანობა 169, 10 ძალი.

ძალ-დება შეძლება: „ვერ ძალუცნი“ 16, 23. „ბოროტსა უყოფდა კაცსა, ვინათგან ღმრთისაი ვერ ძალედვა“ 80, 19.

ძალ-ცემა 75, 16 ძალის მოკემა, ძალის ჩადგმა, გაძლიერება: „საზრდელიცა არა ერთი არს, რომელი ძალგუცემს ჩუენცა და ამათჳს“ 14, 11.

ძელ-ი 1. 2, 34 ხე ცოცხალი. მოუჭრელი. 2. მოჭრილი ხე: „ჭურჭელნი... ძელისა ცა და კეცისანი“ 23, 18.

ძი 26,6; 115,10 (ნაწ.) თუ.
 ძლით ძალით, ძალდატანებით:
 „ძლით შეწყნარებულ იქმნიან მცნე-
 ბანი იგი ღმრთისანი“ 126, 34.
 ძნელოან-ი, ძნელოვან-ი 149, 1; 115,
 7 ძნელი.
 ძნელოვანთავან-ი 33, 34, ერთი
 ძნელოთავანი.
 ძნელოვნება სიძნელე: „მოიწვევიან
 ესევეთარნი ძნელოვნებანი
 საქმეთანი კაცთა ზელა“ 115, 7, BC.
 ძნიალ 121, 30; 158, 16 ძლივს, ძნე-
 ლად: „შეიტკნნეთ ძნიალ განრო-
 მილნი იგი ძმანი“ 215, 1.
 ძოლო 185, 23 ხალიჩა ან ფარდაგი,
 ბ τάπηξ.
 ძოწეულ-ი 1. წითელი ფერისა, ზღოს-
 რუჯი, 2. 99. 2. 2. ძვირფასი წითე-
 ლი სამოსი. ჴ ზღოსრუჯი: „მეფემან...
 აღისარკუა ძოწეული“ 113, 27.
 ძულა-ი იხ. პილოას ძულაი.
 ძუელი და ახალი წერილი ბიბლიის
 ძველი და ახალი აღთქმის წიგნები:
 „მრავალნი გქონან სახენი ძმთმოყუ-
 არებისანი ძუელთა და ახალთა
 წერილთაგან“ 120, 2.
 ძუელი რჩული და ახალი ძველი და
 ახალი აღთქმა: „აღმოიკითხე ძუელი
 რჩული და ახალი“ 116, 25.
 ძუელი წერილი 168,18, ძველი აღ-
 თქმა.
 ძუელითა რჩულითა მსახურება 5, 15,
 ქრისტეს წინადროინდელი, წარმართუ-
 ლი ღვთისმსახურება.
 ძვრისზრახვა 78, 12 ლანძღვა, ჴ ლი-
 ბოძი: (მარხვა) „დააღუმებს ძვრის-
 ზრახვასა“ 15, 30.
 ძვრისმეტყუელება 18, 14 ძვირის
 თქმა, ცილის დაწამება, ჴ καταλαλαξ.
 ძვრისმოქმედ-ი 173, 3 ბოროტმოქ-
 მედი.
 ძვრუკსენებელი-ი ძვწჯიααიζ 2:
 „ძვრუკსენებელ ბოროტისმოქ-
 მედთა მიმართ“ 204, 34.
 ძვრხილულ-ი 204, 13 ტანჯვაგამოე-
 ლილი, ნაწამები.

ფ

წადილისა საქმე სასურველი, საწა-
 დელი, ἐπιθυμητός 3.
 წამ-ი 139, 35 წამწამი.
 წამალ-ი აქ: მხატვრის საღებავი:
 „იგინი სიტყვათა შეამკობენ, ხოლო ესე-

ნი წამლებითა გამოსახვენ“ 171, 5.
 წამება მოწმობა, დამოწმება: „ესე
 ყოველი ვითარ ეწამებინს სიტყუასა
 მას მოციქულისასა?“ 34,26; „მის ეამი-
 სა იგი უწმობად მარხვასა გიწა-
 მებეს“ 15, 6.
 წამისყოფა 198, 23 ნიშნება (თვა-
 ლით).
 წამიან-ი შხამიანი, მოწამლული:
 „...სამართლად შეირაცხვიან გუელთა
 თანა წამლიანთა“ 69, 13; „პირ-
 უტყუნი ივლტიან წამლიანთა მათ
 და სასიყუდინეთა კამალთაგან“ 21, 11;
 „წამლიანსა მას მატლსა“ 27, 32.
 წამსა თუალისასა იხ. ერთსა წამსა
 თუალისასა.
 წარგება 119, 32; 146, 30 დახარჯვა,
 გაფლანგვა: „უკეთურებასა შინა წარ-
 ვაგებთ სიმღიდრესა მას“ 213, 13.
 წარგენა 183, 34 არევა; 150, 17
 უგუნური ლაპარაკი.
 წარგენულ-ი არეული: „ენაა წა-
 რგენულ“ 183, 2.
 წარგულა, გავლა: „ესრეთ წარავ-
 ლებდეს ღამესა მას“ 176, 3; „უშ-
 ფოთველობით წარვლა ცხორებისა
 ჩუენისა“ 16, 16.
 წარმართება: 1. 130, 2; 132, 20 წარ-
 მართვა: „მოცემულ არს ჩუენდა ბრძა-
 ნება, რომელსა არა ნებისა ჩუენისა-
 გან აქუს წარმართებად“ 31, 4. 2.
 წარმატება ჴ პროიოჴი: „სხუად ვინმე
 მდიდარ არნ და იყოფებინ წარმა-
 რთებასა შინა წყალობითა გლახაკთა-
 მთა“ 79, 20. იხ. კელთა წარმართება.
 წარმგზავნა (B) წარგზავნა: „ნუ(კა
 წარკმგზავნი მას სახლისა შენის-
 გან უბატიოდ“ 13, 14.
 წარმმართველ-ი 34, 8 წარმმართვე-
 ლი.
 წაროტება 15, 37 გაყრა, განდევნა.
 წარპარვა 191, 31 მოპარვა.
 წარსაბარკოლებელ-ი 102, 1—2 და-
 საბარკოლებელი.
 წარსაგებელი-ი 99, 37 ხარჯი, სახარ-
 ჯო: (მღიდრები) ...განჰყოფენ სიმღიდ-
 რესა მას მის ეამისა წარსაგებე-
 ლად, რომელსა შინა იყვენ და კუ-
 ალად მომავალთათჳს ეამთა“ 98, 17.
 წარტაცება 1. მოტაცება: „...არკა
 ავაზაკთა წარიტაცონ“ 93, 14. 2.
 გატაცება: „ჩუენ გონებითისა ცოდვი-
 სა მიმართა ადვილად წარიტა-
 ცებთ“ 20,9 — მოვიხიბლებით.

წარტაცებულ-ი 117, 13 მოტაცებულ-ი.

წარტყუნევა გაძარცვა, ივარყოფა: წარტყუნევიანი ქალაქიანი, დაშინებანი კაცისანი 59, 1.

წარტყუნულ-ი 59, 2; 87, 37 ივარტყმნილი.

წარყოფა დაყოფა, გატარება: „უკუეთუ კულა უკეთურებასა შინა წარგეყენენ დღენი შენნი“ 194, 6.

წარწყმელა 212, 1 დაკარგვა, მოსპობა.

წარქლა გავლა, გატარება: „რომელნი-იგი... წარქვდი დენ ამის ცხორებისა დღეთა“ 33, 17—18; „უამი... წარქვადეს მიმოსლევასა შინა“ 150, 3.

წარქლომა: 1. გასვლა: „მცირელი რამ უამი წარქდის“ 184, 27. 2. დალუპება: „წარქვდი იცხორებად ესე“ 42, 4; „ცა და ქუეყანად წარქდენ“ 46, 6. 8. 177, 32 დარღვევა: „ღამე არა წარქვდების წესსა თვისა“ 103, 34. 4. ჯობნა, გადაღებება: „ნაყოფანებთა პირუტყუთაცა წარქვდები“ 15, 19; „რომელსა მკეცსა არა წარქვდებიან ესეუთარნი იგი ბოროტებითა?“ 81, 19; „ნუცა ისწრაფით, რაითაცა უკეთურებითა ერთიერთსა წარქვდით“ 70, 35.

წაღვა 19, 1 ჩასხმა: „წღია ბარძიხსა შინა ღვნომ თუნი“ 124, 34; „უინმე არს, რომელმან სიციოფისა ამის წამალი გვწღია ჩუენ?“ 186, 32.

წაღობა წრთობა, ძეგმბა: „ვითარცა საწაღობელმან აწღვის რკინად, აწღო მარხეამან გუამი კაცისად მის“ 6, 18—19.

წერილ-ი 1, 6; 116, 34 წმიდა წერილი, ბიბლია. იხ. ღმრთივ წერილი, ძველი წერილი, წმიდა წერილი.

წერტა 69, 32 ჩხვლეტა: „უწერტს სულსა მისსა... გარდაცემა სიმღირისა“ 88, 6; „...რომელი იწერტებო დის, ვითარცა საწერტელითა, კსენებითა მით“ 45, 4—5.

წეს- წოდება: „გუელად, ნაშობად იქედნეთა, უწესს მათ წერილი“ 69, 11; „ბოროტად უწესთ, რომელი-იგი ჩუენდა საჭირო იყოს“ 56, 34.

წიალ-ი კალთა; არსება: „წიალთა შინა დედისათა“ 113, 15; „წიალთა შინა აბრაჰამისათა“ 8, 21. „მცნებასა მას... მოეკიდელ და შემოიკრიბე წიალად“ 119, 20.

წიალ-სლოა 19, 23 მდინარის, წყლის გადალახვა, გადასვლა: (მდინარეს)... „დღედანი წიალ-ვლენ ტურთებითა“ 110, 20.

წიალ-უვანება 137, 13 გაყვანა, გადაყვანა (წყალზე).

წილოვანი-ი 202, 36 სისხლმდინარი.

წინა-აღღვინება დაპირისპირება: ძურძაძე: „წინა-აღღვინოთ განსაძღვლოთა მათ მტერისათა ჩუენ-მიერი იგი ნუგეშინისცემა“ 215, 4.

წინა-აღღვომა 19, 27 წინააღმდეგობა.

წინააღმდეგომ-ი 144, 39; 145, 1; 163, 2 მოწინააღმდეგე, მტერი.

წინააღმდეგობება 103, 4 წინააღმდეგობა, მტრობა.

წინა განწაღება წინასწარ გამზადება: „რომელსა-იგი აქა მარხეა წინა განგიმზადებს შენ“ 9, 16.

წინამოსწრობითი მონაცვლეობით: „ბიჯთა მათ... ურთიერთს წინა მოსწრობით დღესდღეობ“ 207, 29.

წინამსბროლი-ი 99, 4 წინ მავალი, ცხენმტარი, ჯალღვლარი (განმ. ლ.).

წინამძღვარი-ი აქ: წინაპირთა: „მარხეა წინამძღვარი არს განსუენებისად“ 6, 23; „სიმღვრათა იტყუა, სიძვისა წინამძღვართა“ 187, 37.

წინამთ 159, 24 წინ, წინა მხრიდან.

წინამთვე 11, 6 აღრვევა.

წინამთ კერძო წინ, წინისაკენ: „წინამთ კერძო მივიწოდით“ 206, 13.

წინა-ყოფა წარმოდგენა; შეთავაზება, პროქლავ, პროცესვა: „უშვილონი... მიზეხსა ანგაპრებისა მათისასა წინა-გვყოფენ“ 107, 9; „წინა-გვყო ჩუენ თარგმანებად დწყებამ იგი იგავთა“ 121, 29; „საქმართა წინა-უყოფდა“ 173, 5.

წინაშე 19, 1 (ზმნვ.) წინ.

წინაშემდებარე მომავალი: „მას არა აქუნდა წინაშემდებარე სახე წესიერებისად“ 73, 9.

წინა-შეყვანება წინასწარ მოხდენა, წინ წამმდვარება: „რაჟამს მოელოდი მარხეასა, ნუ წინა-შეიყვანებ მთრვალობასა“ 14, 33.

წინდ-ი 166, 16 საწინდარი, წმინდა: „წინდ კეთილისა იქმნეს“ 117, 32.

წმიდა წერილი 123, 3 ბიბლია.

წოდება 151, 15 მიწვევა.
 წრფელი-ი სწორი: „რომელი ხედვი-
 დეს წრფლად, შეწყალებულ იქ-
 მნას“ 190, 20: „ნუ ხელავ უწრფელოდ,
 არამედ წრფელად“ 190, 35.
 წუადება, წულღობა თავბრუსხვევა,
 გულის რევა, ზღაპრად: „ხვალე მო-
 ხედე თავითა დამძიმებულთა, ფენა-
 რებით, წულადებით (წულღობით
 B) და ჰყროდი დამპლისა მის ღუნისა-
 გან“ 11, 16.
 წუევა, წუევნა 3, 20 იძულება: „რა-
 მათუნ აწუევე მტერსა... დაპურობად
 სიმტყიცესა ზღუდეთა შენთასა“ 11,
 23: „რომლისა მიმართთა აწუევე-
 დეს, მუნცა მივიღოღის“ 75, 24;
 „თქმულ არს სიბრძნისა მიმართ წუ-
 ევენაა წიგნსა ამას შინა“ 124, 17.
 წუელი-ი, წუელა 25, 17; 34, 9 ნაწ-
 ვერალი, ნაშკა.
 წუერ გამოიქმნების 145, 22 ანუჩა.
 გაახალგაზრდავდება.
 წუთხ-ი დაწყულებული, თბ ჰლიცე:
 „ბუხნი... წუთხისა მიმართ და
 დამპლისა ქორცისა მივლენ“ 83, 31.
 წულ-ი 133, 31 ძე.
 წულღობა-ი 1. სუსტი, უნდელი:
 „სთქუა შენ სიტყუად რამედ, წულღო-
 ლი და უნდობა“ 150, 15. 2. 100, 9
 წერილი ფული.
 წურთა 18, 17 წერთნა სწავლება:
 „მეწურთა განხვევა მონაგებისა
 მის“ 97, 18: „კიცესა... იწყებენ წურ-
 თად“ 52, 30.
 წურთილი-ი 13, 24 გაწურთნილი.
 წურთილება 126, 11 წერთნა, ვარ-
 ჟიში.
 წუმება წვიმა: „წუმა ცეცხლი ზე-
 ცით“ 116, 6.
 წუალობა 113, 21 შეცოდება, სიბრა-
 ლული: „მოძუდართა მათ ვსწყა-
 ლობთ“ 45, 18.
 წულვა 41, 5; 127, 8 დაჭრა: „მე
 ვწყლა და მე განვეკურხო“ 59, 16.
 წულითრღუნა 4, 11 წარღუნა.
 წულულ-ი 186, 35 დაჭრილი.
 წულულევა 31, 17; 32, 6 დაჭრა, ჰრი-
 ლობის მიყენება.
 წუმობა ბრძოლა, ზეჯი: „მარ-
 ხეა საჭურველი არს წუმობისა მი-
 მართ ეშმათასა“ 10, 3.
 წურთა 6, 8 სიგრიძის საზომი ერთე-
 ული.

წურთილი-ი 110, 33 მწყურვალი:
 „წყურიელსა ტკბილად უჩნს სუ-
 მამ წულისა“ 7, 14.
 წურთილი-ი 18, 29; 36, 18 წურტი-
 ლი.

ზ

ზამად-ი 3, 18; 9, 32 საკმელი, ზ
 ტოძი.
 ჰლაკ-ი 12, 34 კუნაული.
 ჰეშმარტებით ჰეშმარტად, ნამ-
 დვილად: „ჰეშმარტებიო გლა-
 ხაქ ხარ და ნაკულევენ“ 98, 35.
 ჰირ-ი 114, 2; 115, 33; 126, 19 გა-
 საჭირი, გაჭირება.
 ჰირვება 115, 36 გაჭირება: „იჭირ-
 ვინ ზუდასზუდა მიმოქცევიოთ“ 15,
 21: „გამოცდის შენ ანგაჭრება და
 გაჭირებებს ვითარცა იოსებს დე-
 ლოფალი“ 120, 8.
 ჰირვეული-ი 114, 2; 178, 6 გაჭირ-
 ვებული: „მოეც შენცა ჰირვეულ-
 სა ამას მონასა შენსა წუალობა“ 117,
 28.
 ჰირტინვა დაჩივლება, შეტირება.
 „იჰირტინოს შენთს“ 13, 16;
 „ობოლთა... უჩუენენ მას ცრემლი
 მათი და იჰირტინოს“ 193, 17.
 ჰურ-ი 157, 1 ჰურტილი.
 ჰურვილი-ი შეიარაღებული: „კაიო
 ჰურვილი“ 186, 23.
 ჰურტელი-ი 65, 22 აქ: იარალი: ინსტ-
 რუმენტი; საშუალება: „ესე ყოველი
 ჰურტელნი არიან სათნოებისანი“
 84, 23.
 ზ
 ზადილი-ი 54, 24; 186, 33 ძახილი, მო-
 წოდება.
 ზალენ-ი 8, 18; 114, 25 ცხვრის ან
 თხის ტყაევი, ზეჰლათი.
 ზარისხ-ი საფეხური (ციბისა): „იბე-
 ს. აღმავალნი მარადის უზეშთაესსა
 მას ხარისხსა აღილებენ ფერკსა“
 103, 13.
 ზარკის მეძიებელ-ი 7, 4 ზარკის ამ-
 კრეფი.
 ზარკის მოძვედი-ი 16, 10 ზარკის ამ-
 კრეფი.
 ზატ-ი სახე, გამოსახულება; ნახატი,
 სურათი: „ხატი აქუნ მას გონიერ-
 ბისა“ 8, 14; „ხატად ლმრთისა და-
 ვიბადენით“ 32, 35; „გამოწერეს ქარ-
 ტასა ზედა ხატი კაცისა“ 196, 33.

ხენეშ-ი დამპალი, უეარგისი, აფშ-
ძე 3: „მოშურნენი... ხენეშთა მათ-
თეს ისწრაფიან“ 83,33; „ვითარცა ჭურ-
კელი ხენეშო“ 185,7.

ხვალისა დღე 141, 32. ხვალ, მეორე
დღეს.

ხლომა 188,1 ხტომა: „ხლოდე-
ბო დავითარცა ირემი“ 157,11.

ხორშაკ-ი სიციხე, ცხელი; „ხორშაკ-
ისა იგი სენი“ 182,31; „ქუეუანათა
მათ ხორშაკისათა“ 65,18.

ხრწევა დაბრკობება; ხელის შეშლა:
„თითოეული მახლობელისა თვისისა
საქმესა არა ახრწევს“ 29,14.

ჭ

ჭამ-: უქმს სჭირდება: „გლახაკი
იგი არს, რომელსა შრაველი რამ
უქმნ და არა აქუნ“ 102,33; „უცხო-
ნი ფერკნი უქმან სლვად“ 27,7;
„ვითარცა უძღურთა უქმს მკურნა-
ლი, ეგრეთვე უღუნურთა — სიბრძნ“
125,7.

ჭამლ-ი 94, 36 ფეხსაცმელი.

ჭლომა 186,3 ბრძოლა: „ჭლომასა
შინა ბოროტსა უუბადრუქეს არს, რო-
მელმანცა სძოს“ 70,36.

ჭელთა წარმართება ხელის მიყოფა:
„ეგე ვერ შემძლებელ არს... ჭელთა
წარმართებად ბოროტისა მი-
მართ“ 125,33.

ჭელითწერილ-ი, კელისწერილ-ი 107,
19: 114,4 ხელწერილი.

კელისამპრობელი-ი 45, 15; 194, 15
მფარველი, მცველი.

კელის აღპურობა მფარველობის გა-
წევა: „ეინ ჭელთა აღუქყრა ქუ-
რვისა ჭირვეულსა“ 114,2.

კელის განდება: „ამისთვისცა ღმერ-
თიცა არა განგვდებს ჭელსა“
112,13—14 — ღმერთიც არ მოგვიმარ-
თავს ხელს.

კელმწიფება 212, 33 უფლება:
„ხელმწიფებასა ცა ღმრთისსა
შეურაცხ-ჰყოფდა“ 61,18; „რაათამცა
სულთაცა კელმწიფება მიი-
ღეთ“ 173,36.

კელოან-ი, კელოვან-ი მყოფნი, და-
ხელოვნებული; ოსტატი: „ქელოვან-
ნი იგი მწესელნი ცხენთანი“ 15,16:
„ქალაქი იგი ღმრთისაა, რომლისა ქე-
ლოანი და აღმაშენებელი არს ღმერ-
თი“ 171,26.

კელოვანდ შემოქმედ-ი, კელოვანდ
მოქმედ-ი 111,36 დიდოსტატი, ბძრ-
18. ც. ჭურციკიძე

თაოქვი; „თაყუანის-ეც ქელოვ-
ნად შემოქმედსა მას ყოველ-
თასა ღმერთსა“ 44,22.

კელოვნება 49,32; 124,16 ხელობა,
პროფესია: „ისწაო ქელოვნება
მენავეთმოდურებისა“ 139,27.

კელპურობი ხელში აყვანილი: „გა-
ნეყვანებ მანდათ ჭაბუკთა მათ ახო-
ანთა ქელპურობით, ვითარცა
წყულთა ბრძოლისაგან“ 186,34.

კმადალომა ყვირილი, ღრიალი, ჟ
ჯგაჟჟ: (მარხვამ) „დაამლოვებს ჯმა-
მალლობასა“ 15, 29.

კმარება 131,17 ხმარება, მოხმარე-
ბა: „არაუის... ექმარნიან სხვსა
ფერკნი სავალად“ 8,8.

კმაწულილ-ი წერილი ხმით მოლაპა-
რაჟე; „აჯუხაჟასი, 2 152, 17.

კმელ-ი ხმელეთი: „ზლუასა შინა და...
ქმელსა ზელა“ 39,26.

კმობა 113,13 ყვირილი, ღრიალი.

კომ-ი ვარსკვლავთა ჭგუჯი კუროს
თანავარსკვლავებში: „ჭერ-არს მართე-
ბა ნაივისა დღისი შისისა მიერ, ხოლო
ღამით ჰომასაგან ანუ ჯომთა ანუ
თუ სხუთა მათ საინოთა ვარსკვლავ-
თა“ 139,30.

კორცნ-ი 210,29 გვაში, სხეული.

კსნილ-ი 142,27 განთავისუფლებუ-
ლი.

კუმევა, კმევა მოხმარება: „რო-იგი
გაქუნდეს, კეთილად იქმეო“ 27, 18:
„უქუეთუ სულგრძელება იქუმეო“
72,13.

კუმილვა ცვა, დარაჯობა: „ესენი
ჭუმეილვიდენ შენ თანა საცაესა
მას ზელა“ 149,25.

კუნდ-ი 48, 34, ფეხის ბოკილი,
ხუნდი.

კურვა ხურვება, ცხელება: „რომე-
ლი-იგი მარადის ჭურავენ და მარა-
დის სოლდებინ ღვინთა“ 184,31.

ჯ

ჭერისა საქმარ-ი საქმარისი, დამაქმა-
ყოფილებელი ქონება, ჟ აბჰაჰაჰა.
„ეინ არს ანგაკრი? — რომელი-იგი არა
ევოს ჭერისა საქმარსა ზელა“.
ჭეროან-ი 51,35 საქმარისი.

ჭერ-ჩენა, ჭერ-ჩინება 4,30 საჭიროდ,
მიზანშეწონილად მიჩნევა: „ჭერ-
მიჩინა ნაკულევენებისა მის აღ-
სრულებად“ 43,29; „არა ჭერ-ი ჩი-
ნა ნამეტნავისა მის გლახაკთადა მი-
ცემა“ 87,24.

ქმნა 147,14, გაცლა, განშორება.

ჰ

ჰაერკეთილობა 137,33 მშვიდი ამინდი, აქ: დღეკეთილობა, სვიანობა.

ჰამება ამება, სიამოვნება: „არცა ეჰამებოდის სხუათა იგი მწუხარებაჲ“ 51,37; „სიტყუათა მიერ ბილწებისათა აჰამებენ“ 213,17.

ჰამო 7,15 ამო, სასიამოვნო: „ნიაერთა ჰამოათა“ 139,9. იხ. სიჰამოენე.

ჰასაჟ-ი 134, 13 სხეული, აღნაგობა, უბო მამა: „შუენიერებაჲ ჰასაჟი-

საჲ“ 198,30; „წარჯღა-ა ჰასაჟი-სა სიჰაბუქჲჲ“ 145,10.

ჰგიან იხ. გება.

ჰოია მორიელისკუდა, ღრიანკალი (ერთ-ერთი თანავარსკვლავედის სახელწოდება): „ჯერ-არს მართებაჲ ნავისაჲ დღისი მზისა მიერ, ხოლო ლამით ჰოი-აჲსაგან, ანუ ჯომთა ანუ თუ სხუათა მათ საჩინოთა ვარსკულავთა“ 139, 29.

ჰრომ-ი 199,33 რომელი.

ჰრომულ-ი 99,18 რომელი.

ჰრულ-ი 139,35 რული, ძილი.

«ПОУЧЕНИЯ» ВАСИЛИЯ КЕСАРИЙСКОГО В ПЕРЕВОДЕ ЕВФИМИЯ АФОНСКОГО

Резюме

Настоящая работа представляет собой первую публикацию «Поучений» Василия Кесарийского (Великого, IV в.) в переводе выдающегося представителя древнегрузинской литературы Евфимия Афонского (X—XI вв.) с филологическим исследованием и словарем.

Греческий сборник проповедей Василия Великого под названием «Этики» условно делится на две части: проповеди догматического и морально-этического характера (т. е. беседы на разные темы) и проповеди на темы псалмов. Переводя «Этику» Василия на грузинский язык, Евфимий Афонский первоначально перевел только догматические и морально-этические проповеди под названием «Поучения», которые дошли до нас отдельными рукописными сборниками (Ath 32, H 2251, Jer 14). В дальнейшем были переведены проповеди на темы псалмов. Слияние обеих частей, видимо, произошло позднее, так как самая ранняя грузинская рукопись, содержащая полный текст греческой «Этики», датируется XII в. (A 927).

Рукописи Ath 32, H 2251 и Jer 14, кроме догматико-моральных поучений Василия Великого, содержат дополнительно несколько сочинений других авторов (Григория Назианзина, Григория Нисского и Андрея Критского) примерно в одинаковой последовательности. Надо полагать, что в таком виде эти сборники были составлены на грузинском языке.

Предлагаемый текст «Поучений» (он включает в себе всего 21 поучение) публикуется по вышеуказанным рукописям: Ath 32 (литера А), H 2251 (В), Jer 14 (С).

Рукописи Ath 32 и Jer 14 датированы самими писцами (соответственно 977 и 1055 гг.), а рукопись H 2251 датируется на основании приписок и колофонов. В частности, в них упоминается писец Иорданэ, который специально был послан царем картвелов Давидом (Давидом Куропалатом) в далекий Мтацмиду (на Афон) к Евфимию Афонскому, чтобы сделать и доставить на родину копию перевода.

Упомянутый в приписках царь Давид (Куропалат) мог носить титул «царя картвелов» только в 994—1001 гг., после смерти царя картвелов Баграта (†994) до своей кончины (†1001)*. Поскольку приписки и колофоны относятся ко времени составления сборника H 2251, постольку и рукопись датируется 994—1001 гг.

Изучение списков «Поучений» показало, что между этими тремя грузинскими рукописями нет прямой связи и они не переписаны друг от друга. Взаимоотношения между ними, с точки зрения их состава и последовательности глав, можно представить в виде следующей таблицы:

* Сам факт, что царь Давид Куропалат имел титул «царя картвелов», подтверждается именно этими приписками.

	Ath 32	H 2251	Jer 14
Житие и восхваление Василия (Гр. Наз- паанна)	1	1	1
Восхваление Василия (Гр. Нисского)	2	2	2
О посте, первая	3	5	3
О посте, вторая	4	6	4
На слова: «внемли себе»	5	7	36
О благодарении	6	8	7
На память св. мученицы Инултты	7	9	34
О том, что бог не виновник зла	8	10	5
На гневливых	9	11	8
О зависти	10	12	9
На слова из Евангелия от Луки	11	13	6
К обогащающимся	12	14	10
Во время голода и засухи	13	15	11
На начало Книги Притчей	14	16	12
К принятию св. крещения	15	3	31
О вере	16	25	13
На слова: «в начале было слово»	17	26	14
О св. духе	18	27*	15
О сорока мучениках	19	28*	35
На упивающихся	20	17	16
О том, что было сказано в городе Лакиз	21	18	17
О смиренномудрии	22	19	18
О том, что не должно прилепляться к житейскому	23	20	19
Восхваление св. Маккавейцев (Гр. На- зианнина)	24	21	—
Восхваление св. Георгия	25	22	33
О возвышении креста	26	24	32
О успении Богородицы	27	23	30
К принятию св. крещения (Гр. Нази- аннина)	—	4	—
Поучения Василия (10 чтений)	—		20—29

В настоящее время в рукописи H 2251 поучения 27 и 28 («О Св. духе» и «О сорока мучениках») отсутствуют, по той причине, что последние страницы рукописи утеряны.

В основу данного издания «Поучений» легла рукопись 977 г. Ath 32, самая ранняя из рукописей афонской коллекции.

Автограф Евфимия до нас не дошел. Поэтому нам трудно судить, каким был вышедший из его рук текст «Поучений» Василия. Три выше названные рукописи обнаруживают определенные различия между собой как в составе, так и в текстуальном и языковом отношениях. Наиболее существенные различия все три рукописи проявляют в орфографии и фонетике. Очевидно, инициатива писца приобретает наибольший размах именно в этой сфере. Поскольку списки А, В и С исходят друг от друга, то засвидетельствованные в двух из них языковые особенности, наряду с другими, общими для всех трех рукописей, можно считать принадлежащими Евфимию. Изучение рукописей с этой точки зрения показало, что текст Евфимия с наименьшими отклонениями, по всей вероятности, сохранен в рукописи А, затем идет В и, наконец, следует С — в хронологической последовательности.

Перевод «Поучений» выполнен Евфимием Афонским с соблюдением грамматических норм позднего классического грузинского языка,

поэтому-то в нем явно чувствуется приток новых грамматических форм и лексических единиц. В результате сопоставления переводов Евфимия — «О посте, первая» и «О сорока мучениках» с древними переводами этих же текстов выявились особенности, отражающие тенденции и закономерности развития грузинского языка X в., как переходного этапа от древнегрузинского к новогрузинскому. Оказалось, что в переводе Евфимия шире представлены те грамматические формы и лексические единицы, которые начинали прокладывать путь в языке, тогда как ограничено употребление тех архаичных форм и лексических единиц, которые с течением времени утрачены языком, или же утратили свое первоначальное значение.

Переводческий метод Евфимия Афонского характеризуется следующими особенностями:

1. При переводе Евфимий избегает употребления греческих слов, стремясь подыскать для каждого из них грузинское соответствие. В тексте «Поучений» встречается не более 40 греческих слов. Большая часть из них проникла в грузинский язык намного раньше до Евфимия устным или письменным путем.

2. Продолжая тенденции древнегрузинских переводчиков, Евфимий избегает также дословного перевода. По возможности стараясь не отклоняться от смысла подлинника, он систематически заменяет греческие конструкции грузинскими и повествование подчиняет требованиям грузинской стилистики.

3. В переводе в основном сохранены художественные образы подлинника.

4. Как известно, одним из особенностей переводческого метода Евфимия является редакционные изменения, вносимые им в переводы, что проявляется в основном в опущении отдельных пассажей источника или включении нового материала. В «Поучениях» Василия нами зафиксирован лишь метод дополнения: о гомилии «О сорока мучениках» Евфимий Афонский, с целью сделать повествование более увлекательным и впечатляющим, расширяет его собственными комментариями; в двух гомилиях — «О вере в святую троицу» и «О святом духе», которые, по мнению Евфимия, с позиции ортодоксального христианства нуждались в поправках, вставлены пассажи догматического характера из сочинений Григория Назианзина.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

შესავალი	03
ხელნაწერები	010
„სწავლათა“ ხელნაწერების ურთიერთმიმართებისათვის	024
„სწავლათა“ შედგენილობა და მისი მიმართება „ითიკის“ კრებულ- ლებთან	025
ძეგლის ენის საკითხები	031—053
I. ხელნაწერთა ორთოგრაფიულ-ფონეტიკური თავისებურე- ბები	031
II. გრამატიკულ-ლექსიკური თავისებურებები	038
თარგმანის საკითხები	053—072
I. ბერძნული ლექსიკა „სწავლათა“ თარგმანში	053
II. ქართული თარგმანის სინტაქსურ-სტილისტური მიმართე- ბისათვის ბერძნულთან	057
III. ქართული ტექსტის მხატვრული სახეები და მათი მიმარ- თება ბერძნულთან	066
IV. ე. წ. „შემატებისა და დაკლების“ შესახებ	068
ტექსტისათვის	072
ტექსტი	1—218
I. თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა. ბასილისი მარხვისათვის, თავი ა	1
II. მარხვისათვისვე, თავი ბ	12
III. სიტყუსა მისთვის მოსე წინააღმართმეტყუელისა, რომელსა იტყუს. ვითარმედ: „ეკრძალე თავსა შენსა“	19
IV. მადლობისათვის	30
V. იელიტა მოწამისათვის და ნაკლულევეანებისათვის ჰირველ თქუმულისა მის თავისა და მადლობისათვისვე	40
VI. ვითარმედ: „არა არს ღმერთი მიზეზი ბოროტთა“	54
✦ VII. მრისხანეთათვის	68
✦ VIII. შურისათვის	78
IX. სიტყუსა მისთვის ლუკას სახარებისა, რომელი იტყუს მდიდრისა მისთვის, ვითარმედ: „დაეარღვნე საუნჯენი ჩემნი და უდიდესნი აღვაშენნე“ და ანგაპრებისათვის	86-
X. მდიდართა მიმართ	95
XI. რომელი თქუა ჟამსა სიყმილისა და უწუმროებისასა	109
XII. დაწყებისათვის სოლომონის იგავთამასა	121
XIII. წმიდისა ნათლისღებისათვის მათდა მიმართ, რომელნი იგი გვანად ნათელ-ილებდეს	140
XIV. სარწმუნოებისათვის წმიდისა სამებისა	15:
XV. თქუმული დაწყებისათვის იოვანეს სახარებისა, ვითარმედ: „პირველითგან იყო სიტყუა“	157

XVI. სულისა წმიდისათჳს .	163
XVII. შესხმად წმიდათა ორბოცთაჲ	170
† XVIII. მომთრეველეთათჳს, რომელ თქუა შემდგომად აღსებისა დღითა ერთითა .	179
XIX. რომელი თქუა ლაკიზეს შინა ქალაქსა .	189
† XX. სიმდაბლისათჳს .	197
XXI. არაშექცევისათჳს საქმეთა სოფლისათა და ცეცხლისა მისთჳს, რომელი შეედგა მაშინ კესარიელთა ქალაქსა	205
ლექსიკონი .	219
«Поучения» Василия Кесарійскаго в переводе Евфимия Афонскаго (Резюме)	275.

«ПОУЧЕНИЯ» ВАСИЛИЯ КЕСАРИЙСКОГО В ПЕРЕВОДЕ
ЕВФИМИЯ АФОНСКОГО

К изданию подготовила, исследованием и словарем снабдила
Ц. И. Курцикидзе

(на грузинском языке)

ТБИЛИСИ

1983

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს დადგენილებით

სბ 1912

■

რეცენზენტები ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატები:
ლ. ქლაშაია, ნ. ქაჭაია

გამომცემლობის რედაქტორი დ. ნათიშვილი
მხატვარი ვ. ხმალაძე
მხატვრული რედაქტორი გ. ლომიძე
ტექნორედაქტორი ნ. ოქუჩაძე
კორექტორი ა. გოგეშვილი

გადაეცა წარმობას 23.11.1982; ხელმოწერილია დასაბეჭდად 17.10.1983;
ჭალალის ზომა 70×108/16; ჭალალდი № 1; ნაბეჭდი თაბახი 30.8;
საალრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 27.5;

უე 03988; ტირაჟი 2000; შეკვეთა № 2656

ფასი 4 მან. 50 კაპ.

გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 380060, კუტუზოვის ქ., 19
Издательство «Мецниереба», Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19

საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის სტამბა, თბილისი, 380060, კუტუზოვის ქ., 19
Типография АН Груз. ССР, Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19